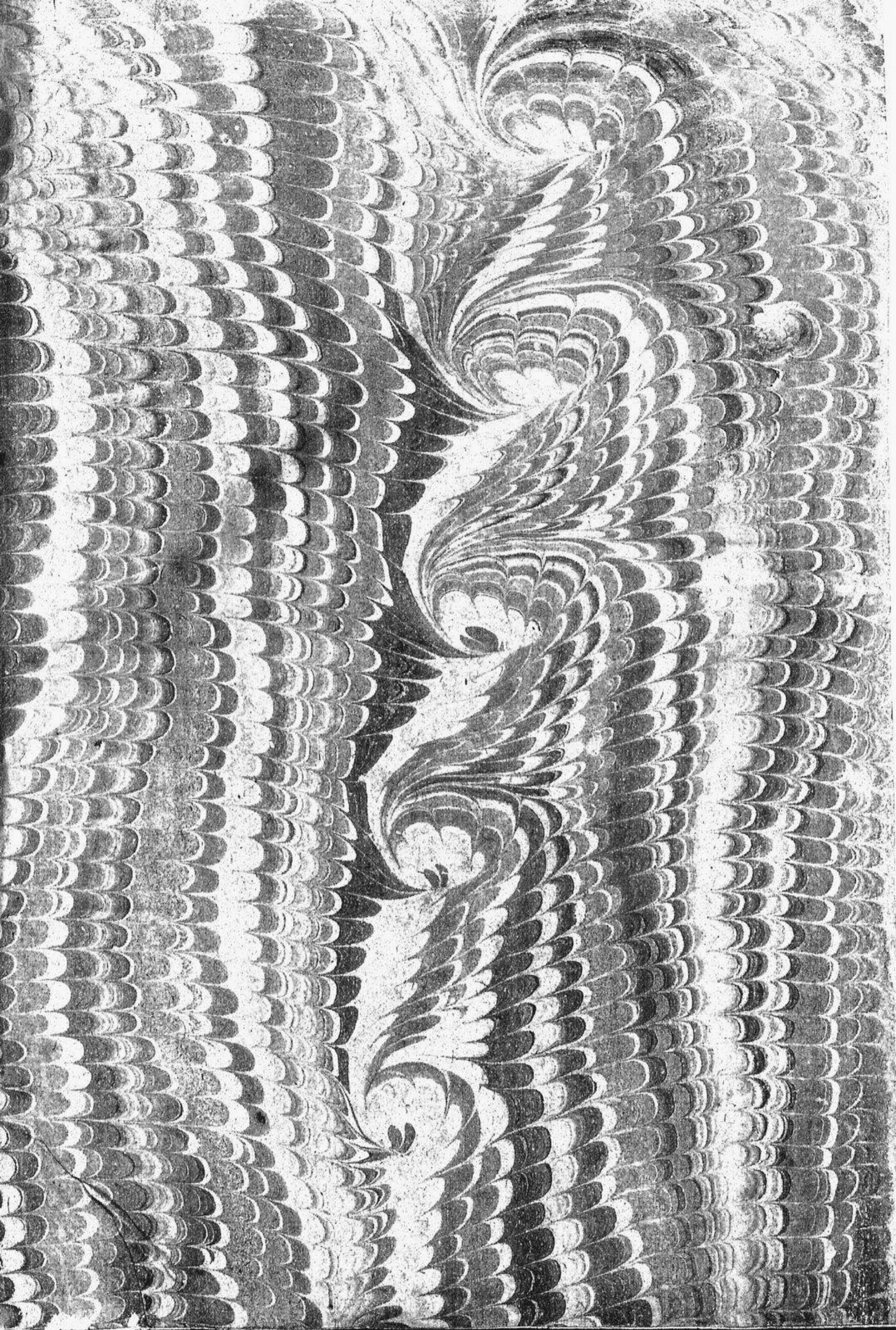

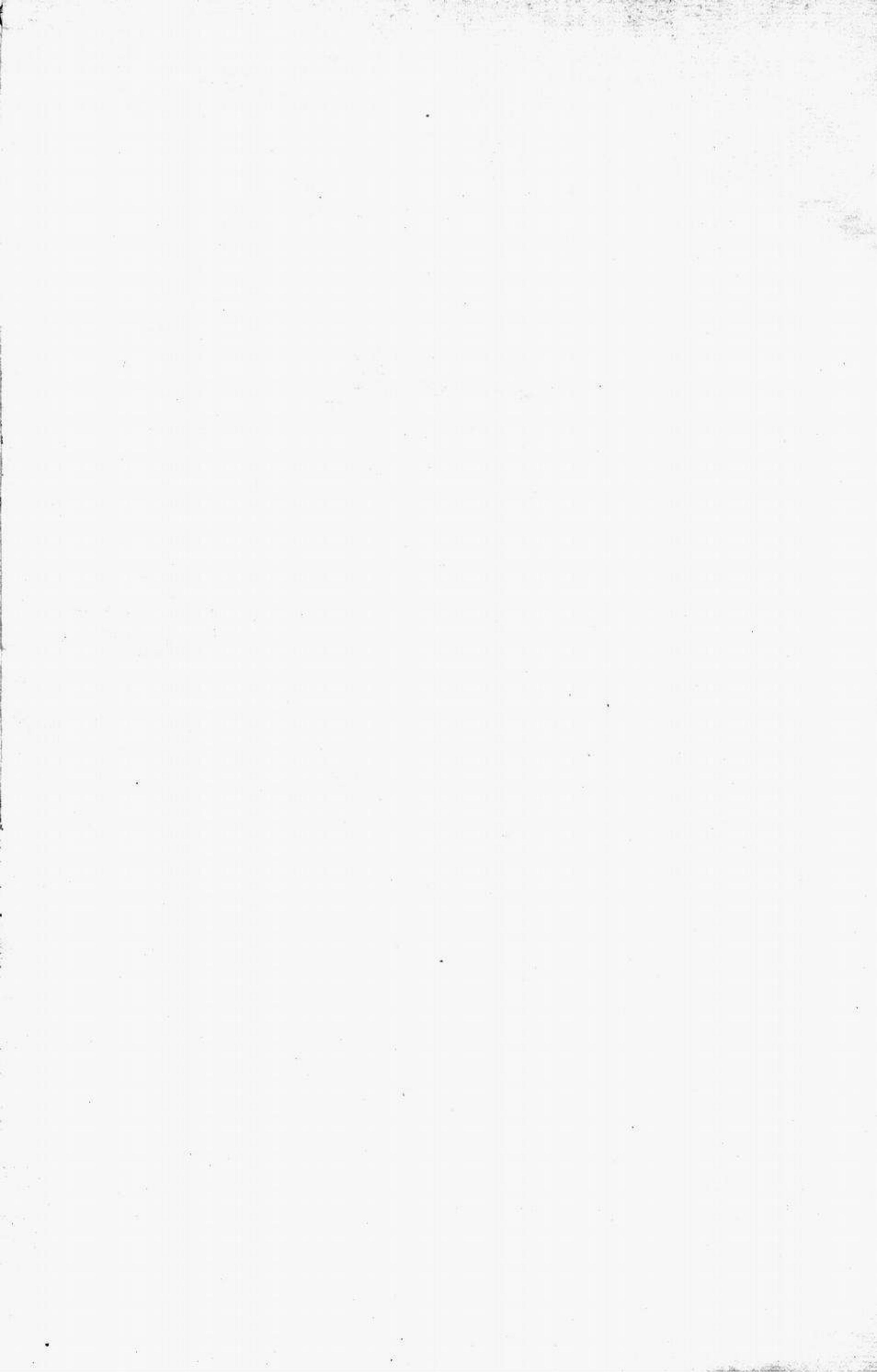
67-70

Cat. 70

~~336~~
n° 86

i 1854552x

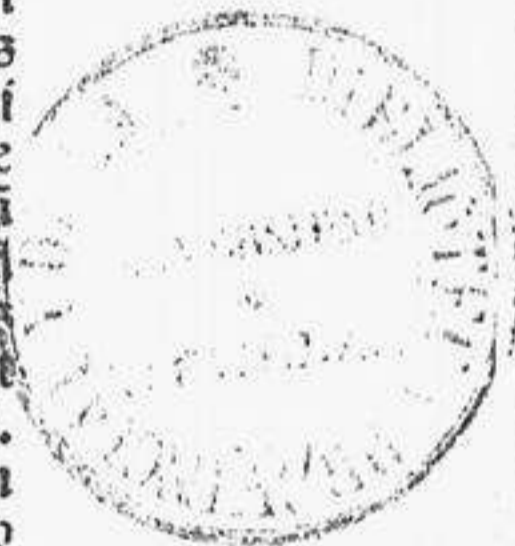

70
fidi interpretis aristotelis, egidij romani here
mitarum ordinis in libros de anima expō.

E romanorum spectabili ac
illustri p̄sapia oriundo sibi
quamplurimum dilecto do
mino Jacobo domini Johā
nis gagetani rothomageni
canonico, frater egidius ro
manus ordinis fratrum be
remitarum sancti Augusti
ni seipm ac p̄mptam ad sua beneplacita volū
tatem. Dum intra me tacitus cogitarem quid
vestre generositati erga quas tanta dilectione
afficioz numeris offerre valerem circūspecto
nostro ingenio z considerata uestra idustria na
turali decreui nil per me posse vobis transmie
ti decentius nil destinari vtilius q̄z exposuēz
libri de anima cuius cognitio ad omnem veri
tatem videt̄ p̄ficere z maxime ad naturalem
ad quam capescendam tanto videt̄ intellect⁹
super p̄muncem modum hominum esse dispo
sit⁹ quanto deus altissimus p̄multis alijs per
sonam nostram nobiliozibus naturalibus per
ornauit. Suscipite ergo dilecte carissime de
stinatum donum animo letabundo quod tan
to magis rationem doni participat. Et tanto
magis se esse placitum probat, nec non z tanto
maiozem meam caritatem z solitudinem ez
ga vestram nobilitatem arguit z ostendit quā
to postulationi p̄ueniens oblatum eē dignoscit̄
potius quam petitum.

Philosophus in secundo phi
sicozum volens inuestigare
terminos z limites conside
rationis philosophi natura
lis ait vsque quo phisicum
opz cognoscere sp̄m z quod
quid est. i. vsqz ad quem ter
minuz potest se extendere p̄sideratio phisica si
ue consideratio philosophi naturalis q̄z habet
de speciebus idest de formis que sunt qd̄ qd̄ ē
idest que principaliter pertinent ad rationē qd̄
ditatis. huic autem questioni z inquisitioni re
sponder idem philosophus ibidem dicens qd̄
sic opz considerare phisicum formam speciem
z quodquid est quemadmodum opz medicuz
considerare neruum z fabrum es non eniz om
nis consideratio nerui spectat ad medicum n̄z
quicquid potest p̄siderari de ere pertinet ad fa
brum nec ennis p̄sideratio de formis spectat
ad ph̄m naturalem quare si videre volum⁹
qualiter p̄fati artifices considerant de p̄e
dictis videndum est qualis sit consideratō me
dici fabri z phisici. medicus quidez si p̄siderat
de neruo hoc est in quantum in eo vult induce
re sanitatem, omnis igit̄ illa consideratio que
sanitati deseruit z que ordinat̄ vt sanct̄ neru⁹
secundum quod h̄i est, spectat ad medicum

si autem sit aliqua consideratio nerui h̄ac tra
scendens subterfugere p̄t p̄siderationem me
dici sic quia faber p̄siderat de ere ut ex eo possit
artificialia p̄struere cōsideratio eris vt ordiat̄
ad opus vasorum eneoruz vel aliorum artifici
alium que construuntur ex ere spectare potest
ad fabrum erarium sed si sit aliqua cōsideratio
eris hanc consideratōnem transcendens subter
fugit consideratōnez eius. Ex hoc ergo patere
potest que sit consideratio naturalis z vsqz quo
se extendit p̄sideratio ei⁹, quā habet de formis
nam naturalis philosophus quicqd̄ cōsiderat
est aliquo modo motui z transmutationi cōiun
ctum qz vt dicitur, sc̄do phisicozum que non
amplius mota mouent nō amplius sunt phisi
ce consideratōnez, forme ergo omnino imales
nō coniuncte materie subiecte transmutationi
z motui sc̄dm substantiam nō sunt de conside
ratione phisici. Itaqz tam diu se extendit cōsi
deratio phisica erga for̄s donec perueniat ad
formaz illam que aliquo modo est imaterialis
z aliquo modo est p̄fectio materie ibi autē erit
status z perfectus terminus consideratōnez.
phisice quicquid autem est vltra formaz illam
considerare sc̄dm substantiam non vltius p̄
tinet ad naturalem philosophum forma autē
vltima sc̄dm consideratōnem philosophi vltra
q̄z nō se extendit philosophus naturalis vt ait
p̄mentator secundo phisicozum est anima hu
mana possumus igitur sic distinguere de for
mis, dicendo quasdam esse omnino materia
les cuiusmodi sunt forme educte d̄ potētia ma
terie tā sc̄dm substantiā quā secundum dispo
sitionem. Quedam v̄o sunt quasi penitus ma
teriales vt intelligentie que sc̄dm philosophū
viii. metha. sunt entes preter omnez materiā
sensibilem z intelligibilem. Quedam aut̄ sunt
forme medie vt anime humane que sunt p̄e
ctiones corpoz habent enim se h̄i anime qua
si modo medio quia licet secundum substantiā
non educantur, de potentia materie tamen se
cundum dispositionem de materia sunt edu
cte. Incipit itaqz consideratio phi naturalis a
formis penitus materialibus z terminat̄ vsqz ad
animaz humanā que est quodā modo materi
alis z quodāmodo imaterialis sed cū peruen
tum est ad talem animā sinit philosophus nec
se extendit ad vltiores formas qz de formis
abstractis cuiusmodi sunt intelligentie eo qd̄
nō mote moueant nō vltius p̄siderat ph̄s
naturalis. Hoc viso patere potest quez or
dinem habeat hic liber qui dicitur de aia que
habemus premanibus inter alios libros na
turales nam modus phisicus z methaphisic⁹
quodāmodo videtur oppositus eo quod mo
dus phisicus z naturalis quasi h̄z statum in su
premo z non in infimo h̄z enim statum secun
dum abstractionem qui est supremus z non se
cundum p̄cretionem qui est infimus nulla eim
p̄sideratio adeo p̄creta z adeo p̄iuncta ma

terre et transmutationi et motui que per hoc et se-
cundum quod huiusmodi subterfugiat modum philosophicum
est tamen aliqua consideratio adeo abstracta et
adeo suprema que non spectat ad naturalem
et ad quam philosophicus non se potest extendere sci-
entia vero metaphysica et diuina modo con-
uerso se habet. nam non habet terminum in ab-
stracto et in supremo sic quod sit aliqua considera-
tio adeo abstracta et excellens que transcendat
considerationem metaphysicam et diuinam quod
est consideratio est altior tanto magis est me-
taphysicis eo quod metaphysica consideret
causas altissimas ut dicitur secundo metha-
physice habet tamen modum metaphysicus sta-
tum in infimo quia est aliqua consideratio adeo
concreta et contracta que non pertinet ad me-
taphysicum qui est artifex communis licet per-
tinere possit ad philosophicum qui est artifex specia-
lis. Aduertendum tamen quod cum dici-
mus metaphysicum non habere statum in
supremo quia non potest esse consideratio ita
alta que non spectet ad ipsum intelligendo de con-
sideratione habita per huiusmodi inuentionem.

Utrum autem sit aliqua consideratio inspi-
rata transcendens considerationem metaphysi-
cā non est presentis speculationis sic etiam
cum dicimus philosophicum non habere statum in
infimo sic quod sit aliqua consideratio adeo con-
creta que secundum quod huiusmodi subterfu-
giat considerationem philosophicā. Intelligen-
dum est hoc supposita abstractione quoniam re-
quirat quilibet scientia. nam si sic concretam
et materialem considerationem habere velle-
mus ut ad ipsa individua et singularia excede-
remus eam partem quod de talibus non conside-
rat philosophicus eo quod nulla scientia circa indivi-
dua et numero singularia est. quia talium ut di-
citur septimo metaphysice non est scientia nec
diffinitio. igitur hoc modo sunt intelligenda que
diximus quod cum tres sunt modi essentialis
philosophie philosophicus scilicet mathematicus
et diuinus. Diuinus et metaphysicus mo-
dus inter scientias humanitas inuentas non
recognoscit superiorem artificem nec habet sta-
tum in supremo ita quod terminetur conside-
ratio eius ad considerationem artificis supe-
rioris. philosophicus vero quantum ad modum ab-
stractionis inter partes essentialis philosophie
non recognoscit artificem inferiorem ut quod
terminetur eius consideratio ad aliquam esse-
ntialem partem philosophie que sit magis con-
creta et minoris abstractionis incipit itaque
modus philosophicus ut patet per iam dicta a for-
mis infimis et omnino materialibus et termina-
tur usque ad animam humanam quare si phi-
sophicus habet statum in supremo anima huma-
na ad quam terminatur consideratio philosophica est
dignissima et suprema inter ea que considerat
philosophicus naturalis hoc ergo considerans phi-
losophus volens commendare hunc librum in

quo determinatur de omni anima et principa-
liter de anima humana ait in primis ponendam
esse noticiam de anima quod intelligendum est
quantum ad ordinem dignitatis ordine enim
doctrinæ liber de anima non est primus inter
libros naturales sed tenet gradum sextum et
dicitur sextus de naturalibus ut probauimus
in nostris editionibus quas fecimus super phi-
sophicis. ordine tamen dignitatis hic est primus
ut est perhabita manifestum. his itaque vi-
sis breuiter ad expositioem littere accedamus.

lect.

Quorum honorabilium etc. Ille liber
b sicut alii libri philosophici diuiditur in duas par-
tes scilicet in prophetialem et executiuam
pars executiua incipit ibi principium autem que-
stionis etc. In parte autem prophetie ut commenta-
tor innuit intendit philosophus inducere ho-
mines ad amorem huius scientie. quantum au-
tem ad presens spectat quatuor sunt que incli-
nant nos ut desideremus et amemus aliqua
scire primum est dignitas et honorabilitas sci-
to. nam quanto aliqua similia sunt digniora et
honoratoria tanto magis cupimus illa scire.

Secundum est profectus et utilitas similium
quia quanto similia magis sunt proficua et ad
plura vtilia tanto magis volumus illa cogno-
scere. Tertium est ordo dicendorum quod quā-
to aliqua sunt magis ordinate tradita tanto ma-
gis auellamus ad illorum noticiam. Quar-
tum est difficultas eorum que traduntur in sci-
entia. Nam quia irascibilis nostra semper vult in
arduum tendere eo ipso quod dicuntur aliqua
esse ardua et difficilia libenter vellemus ea co-
gnoscere. Philosophus igitur ut nos indu-
cat ad amorem huius scientie in hoc prophetio
quatuor innuit. primo dicit hanc scientiam esse
dignam et honorabilem. secundo ait eam esse p-
fectiuam et vtilem. tertio tradit ordinem dicen-
dorum. quarto et ultimo manifestat quanta sit
difficultas in dicendis. secunda ibi videtur autem
et ad veritatem. tertia ibi inquirimus autem
quarta ibi omnino autem et penitus. dicit er-
go quod nos opinantes noticiam alteram id est
scientiam aliquam esse magis bonorum hono-
rabilium id est esse magis bonum honorabile
altera id est quam altera scientia aut san-
ctitudinem aut ex eo quod quidem est meliorum
et mirabiliorum id est quia est de melioribus et
mirabilioribus. Duo ergo sunt quare una
scientia magis est de numero bonorum hono-
rabilium quam alia. vel propter certitudinem de-
monstrationis vel nobilitatem et dignitatem subie-
cti. subdit autem quod propter utraque hec ratio
nabiliter utique istoriam anime ponemus in pri-
mis. Notandum autem quod licet omnis
scientia speculatiua sit de numero bonorum hono-
rabilium quia sapientibus et scientibus de-
bet honor tamen quod non omnes sapientes nec
omnes scientes sunt equaliter honorandi. ideo
non

non omnes scientie sunt equaliter honorabiles
sed illa que est certior et est de meliori et mirabili
iori subiecto est honorabilior alia et quia scientia
et noticia tradita in libro de anima inter sci
entias et noticias traditas in aliis libris natu
ralibus est certior et est de nobiliori subiecto.
ideo propter utraque. h. noticia de anima honora
bilitate et dignitate excedit noticias alias tradi
tas in reliquis naturalibus libris. Notan
dum etiam noticiam de anima esse honorabi
liorem et digniorem noticiis traditis in aliis li
bris naturalibus quia consideratio naturalis
tanquam in aliquo excellenti et supremo sistit
in anima humana de qua hic principaliter in
tenditur et non se extendit ultra illam. Rur
sum huiusmodi noticia est quodammodo cer
tior quia quilibet certificatur et experitur in se
ipso quod est et vivit et habet animam. No
tandum etiam quod ubi nos habemus histo
riam de anima translatio commentarii habet nar
rationem de anima dicitur autem noticia de
anima hic tradita historia et narratio magis
quam scientia quia scire est per causam ut dici
tur primo philosophorum et primo posteriorum no
ticia tamen hic tradita magis est a posteriori
et per effectus quam a priori et per causam inve
stigat enim hic philosophus substantiam ani
me per potentias et potentias per actus at
amen ordine causalitatis potentie flunt a sub
stantia et actus a potentis Deinde cum di
cit videtur autem ostendit hanc noticiam uti
lem et proficuum ut inducat homines ad morem
huius scientie ex profectu et utilitate eius dicens
quod hec cognitio ipsius anime videtur multum
proficere ad veritatem omnium maxime autem
ad naturam id est ad veritatem traditam in na
turalibus. nam anima est tanquam principium
animalium et rerum animatarum que sunt
quodammodo nobilissima pars naturalium
rerum. Notandum autem quod licet noti
cia de anima et potentiarum eius faciat ad no
ticiam omnium scientiarum et virtutum eo quod
cetera talia habent esse in anima vel in poten
tijs eius potissime tamen huiusmodi noticia fa
cit et pertinet ad scientiam naturalem eo quod
fit pars eius et nobilissima pars. ut superius di
cebatur. Deinde cum dicit inquirimus au
tem tradit ordinem procedendi in hoc libro indu
cens homines ad amorem huius scientie ex or
dine dicendorum et dicit quod nos inquirimus
id est intendimus considerare et cognoscere na
turam et substantiam ipsius anime et postea co
siderare intendimus quecumque accidentia ac
cidunt circa ipsam quorum accidentium siue
quarum proprietatum et passionum alie videntur
esse proprie passionis ipsius anime alie autem vi
dentur esse communes et inesse animalibus. i.
inesse toti coniuncto propter ipsam animam vel
ex eo quod ipsa anima animalibus inest. No
tandum autem quod quandiu anima est con

iuncta corpori nullam habet operationem quam
non communicet ei et que non sit totius coniuncti
eo quod nulla sit operatio ipsius anime que
aliquo modo non indigeat organo corporali. ta
men quia alique operationes anime indigent
huiusmodi organo magis per accidens ut in
telligere et speculari alique vero magis per se
ut concupiscere vel irasci. ideo dictum est quod
alique passionis videntur esse magis proprie ani
me alique vero videntur esse communes et compete
re ipsis animalibus vel esse totius coniuncti.

¶ Omnia autem penitus difficilius et.

o Postquam philosophus induxit nos ad
amorem huius scientie et ad adiscen
dum ipsam ex parte honorabilitatis et utilita
tis eius et ex parte ordinis dicendorum hic ut
dicebat. inducit et incitat nos ad habendum sci
entiam de anima et ad insudandum circa co
gnitionem eius ex parte difficultatis reperte. i.
huiusmodi cognitione. Nam difficulta libenter
scire volumus et circa ea est ferventius insuda
dum. in ostendendo autem difficultatem con
tingentem circa cognitionem subiecti anime duo
facit quia primo ostendit huiusmodi difficulta
tem esse magnam ex parte modi cognoscendi
secundo ex parte rei cognite. ibi cum manifestus
fuerit. circa primum duo facit secundum quod
duplicem difficultatem tangit ex parte modi
cognoscendi substantiam anime. prima est si
huiusmodi modus sit communis. secunda si
sit proprius. secunda ibi si autem non est una.

Dicit ergo oio autem est penitus de nu
mero difficilissimum accipere aliquam fidem
et aliquam scientiam de ipsa anima cum. n. sit quod
estio communis multis alijs rebus ut omni
bus scilicet substantijs dico autem ut est ea que
est circa substantiam et ea que est quid est id est
circa quod quid est id est circa quidditatem for
tassis alicui videbitur esse una quedam metho
dus scilicet communis omnibus de quibus vo
lumus cognoscere substantiam sicut et eorum
proprium que sunt secundum accidens id est
sicut et proprium accidentium dicimus esse unam
communem methodum ut demonstratidem
vel talium est una communis methodus ut
demonstratio quod querendum utique erit istam
methodum sic communem propter quod diffi
cultas erit in sciendo que sit illa methodus sic
communis. Deinde cum dicit si autem non
est una ostendit difficultatem esse ex parte mo
di cognoscendi substantiam anime si huiusmo
di modus non sit communis. Sed proprius di
cens. si autem non est una quedam et commu
nis methodus sit amplius difficilius id est est
magis difficile negotio circa cognitionem quid
ditatis. oportebit enim circa unum quodque
id est circa unamquamque quidditatem accipere.
quis sit modus proprius cognitionis eius. De
inde cum dicit cum manifestum fuerit osten

est difficile esse cognoscere animam ex parte
rei scire et duo facit quia primo ostendit. h. esse
difficile. secundo enumerat difficultates circa
h. contingentes ibi primum a. itez fortassis di-
cit ergo quod cum manifestum fuerit que sit il-
la via et quis sit ille modus secundum quem ac-
cipienda est cognitio quidditatis et substantie
rei / ut cum manifestum fuerit vix sit de modo
aliqua aut dno aut etiam aliqua alia metho-
dus vt compositio. scito enim modo cognoscen-
di ad. h. multas habet dubitationes et errores
ex ipsa re et ex principijs ipsius rei ex quibus or-
querere cognitionem quidditatis et substantie
eius quia aliorum alia sunt principia sicut nu-
merorum et planorum idest superficialium snt di-
uersa principia. Notandum autem quod
de modo venandi et cognoscendi quidditates
et diffinitiones rerum vt narrat commentator
et thomastus fuit triplex opinio. vna ypo-
cratis alia platonis. tertia Arist. ypo. n. voluit ve-
nandam diffinitionem esse et quidditatem rei
per demonstrationem. plato vero per diuisio-
nem Arist. vero per compositiones cum igitur
quelibet harum opinionum magnos haue-
rit defensores difficultas est quis sit modus
accipiendi quidditatem. dato tamen huiusmo-
di modum esse cognitum adhuc est difficultas
ex parte rei vt sciamus que principia cuius rei
faciant quidditatem et per quas partes et per
que principia accipienda sit cognitio substantie
rei eo quod aliorum alie sunt partes et princi-
pia. Notandum etiam viam ypo-
cratis circa cognitionem diffinitionis non esse veram quia
impossibile est demonstrare ipam quod quid est
vt pbatur secundo posteriorum. via autem pla-
tonis est quasi per accidens. nam diuisio per
accidens facit ad constitutionem diffinitionis.
sed via Arist. est per se. nam compositio vt com-
ponere propriam differentiam proprio generi per
se facit ad constitutionem diffinitionis rei. De
inde cum dicit primum autem fortassis quia
dixerat difficultatem esse in cognoscendo sub-
stantiam aliquam ex parte principiorum rei
vel ex ipsa re enumerat difficultates illas circa
quod duo facit quia primo enumerat huiusmo-
di difficultates. secundo exegit d. vnaquaque il-
larum ibi. nuc quidam enim dicentes ad eui-
dentiam autem prime partis sciendum quod
secundum quod aliquid diuersimode habet ratio-
nem totine et secundum quod habet diuersos
modos partis sic diuersimode venari possu-
mus cognitionem substantie eius anima autem
quantum ad presens spectat tripliciter est quod-
dam totum. primo est quoddam totum diffinibi-
le quia omnis diffinitio est sermo habens par-
tes vt dicitur septimo methaphisice propter quod
in diffinitione anime ponende sunt plures p-
tes diffinitive et anima erit quoddam totum dif-
finibile. secundo anima est quoddam totum pote-
re quia habet plures et diuersas partes. tertio est quoddam

totum uniuersale quia habet sub se plures partes
subiectiuas. tertia ergo facit quia primo innuit
difficultatem esse in cognoscendo substantiam
anime per ipsam est quoddam totum diffinibile
secundo innuit hoc idem per est quoddam to-
tum possibile. tertio per est quoddam totum
vniuersale. secunda ibi con siderandum autem
et si particul. tertia ibi et vtrum sit similia species
suppleatur ergo sic littera quod accidit difficul-
tas circa diffinitionem anime vel circa ipsam
animam ut est quoddam totum diffinibile. pri-
mum autem quantum ad genus quia fortassis
si volumus cognoscere quidditatem et diffini-
tionem anime necessarium est diuidere idest
diuisim considerare in quo genere sit anima et
quid sit dico autem vtrum sit hoc aliquid aut
substantia aut qualitas aut quantitas aut etiam
quoddam aliud diuersorum vel vt habet
alia littera diuersorum idest aliorum predica-
torum adhuc aut vt anima est quid diffinibi-
le non solum accidit difficultas ratione gene-
ris vt in quo genere sit sed etiam ratione dif-
ferentie quare oportet videre que differentia
ei competat et vtrum sit eorum que in potentia
aut magis sit quedam endelichia idest quidam
actus et perfectio differt enim. h. non parum imo
multum eo quod actus et potentia sunt dif-
ferentie valde opposite vt commentator ait.

Notandum autem quod ait fortassis ne-
cessarium esse scire in quo genere sit anima et
adhuc que differentia ei competat. nam duo
sunt modi diffiniendi. vnus est per genus et
differentias et hic competit sibijs compositis.
ex materia et forma alius est modus per addi-
tamenta vt per additionem proprii subiecti vt
proprie materie et hic competit accidentibus et
etiam formis substantialibus que sunt perfectio
materie. vnde et hoc modo diffinitur anima
diffinitio enim eius non proprie est per genus et
differentiam sed magis est per additamentum
proprie materie vel proprii susceptibilis diffini-
ti. n. per. h. quod est actus corporis scire itaqz in quo
genere sit anima vt quod sit in genere sube ali-
quid facit ad noticiam eius diffinitionis quia
per. h. scitur qualis actus sit ut quod est actus pri-
mus et substantialis tamen quia diffinitio ani-
me non est simpliciter accipienda per genus et
differentiam sed per proprium susceptiuum. si di-
xit philosophus simpliciter et absolute quod ne-
cessarium est diuidere in quo genere sit anima
sed quasi sub dubio loquens ait quod fortassis
necessarium est diuidere predicamenta ut scia-
mus in quo genere sit anima. Notandum etiam
quod actus et potentia sunt differentie que con-
tingunt omnibus finitibus vt commen ait. imo
actus et potentia sunt tales differentie que ha-
bent rationem principii respectu finiti cuius sunt
differentie cum igitur anima sit principium ani-
malium et sit in genere sube tanquam principii
um si volumus venari diffinitionem et quid
ditatem

citatem eius postquam sciuerimus eam esse in
 genere sube inuestigandum est que harum dif-
 ferentiarum ei competat an actus aut potētia
 ut utrum sit in genere sube tanquam principi-
 um quod est actus vel tanquam principium quod
 est potētia. Notandum etiam quod pars
 illa in qua narratur difficultas circa cognitōem
 sube anime in quantum ipsa est quid difficile
 posset diuidi in partes duas quia primo narra-
 difficultas que consurgit ex parte generis secū-
 do que consurgit ex parte differentie ibi adhuc
 autem utrum sed dummodo bene habeatur
 mens philosophi de multiplicatōne partium non est
 multum curandum. Deinde cum dicit con-
 siderandum autem narrata difficultate quae con-
 surgit in cognoscendo animam in quantum est
 quoddam totum diffibile narrat difficultatem
 circa eius cognitōem in quantum est totum
 quoddam possibile dicens quod considerandum
 est circa animam si sit particularis aut impar-
 ticularis secundum substantiam et subiectum aut se-
 cundum virtutes et positōnes ut quod sit totum
 quoddam possibile sic enim supplet hanc litteram
 commentum. Notandum autem quod circa p-
 ribilitatem et diuisionem anime ut commen-
 ait fuerunt due opiniones una platonis qui po-
 suit animam diuisibilem esse secundum sibi
 ita quod intellectualis esset in crebro concupi-
 scibilis in corde naturalis et nutritiua in epate
 az. vero credidit animam esse unam secundum
 substantiam et essentiam esse autem partialem et di-
 uisibilem secundum positōnes ita quod hae di-
 uersas partes non essentiales sed potētiales.
 Difficultas est igitur circa cognitōem anime
 put est imparialis secundum substantiam et particu-
 lis secundum positōnes vel put est quoddam
 totum possibile. Deinde cum dicit et utrum
 sit similis tangit difficultatem circa animam
 put est quoddam totum uniuersale dicens quod
 etiam inuestigandum est utrum omnis anima
 sit similis speciei aut non. si autem non est simi-
 lis speciei. Querendum est utrum anime
 aut differunt specie aut etiam differant genere.
 difficultas est ergo circa animam qualem uni-
 uersaliter habeat utrum sit totum uniuersale
 sicut species vel sicut genus uel etiam sicut
 analogum ita quod anime non solum differant
 specie sed etiam genere. Notandum has du-
 as difficultates de anima ordinari ad difficul-
 tatem primam. nam difficultas de anima put est
 quoddam totum possibile ordinat ad difficultatem
 illam put est quoddam totum diffibile. nam per positōnes
 anime et proprietates eius. Inuestigari poterit quid
 dicat et nam ipsius et difficultas ista put anima est quod-
 dam totum uel ordinat ad difficultatem illam put est quod-
 dam totum difficile quia sicut quod aliquid est maioris vel
 minoris utilitatis sic hae aliter et aliter diffiniri.
 Not ergo supuacuum est ingredi circa animam
 oēs has difficultates quia per oia ista inuestigari hae
 quidditas et nam eius. Notandum et quod difficultas

circa animam put ipsa est quoddam totum diffibile ma-
 xime augetur ex eo quod diffinitio danda de anima
 est naturalis et propria quia valde est difficile aliquid na-
 turaliter et proprie diffiniri.

lec. 3.

Hinc quidem. n. dicentes et enumeratis
 predictis tribus difficultatibus circa
 animam in parte ista ut dicebat exequitur
 de difficultatibus illis per quod tria facit quia primo
 exequitur de difficultate circa animam put est quoddam
 totum uel. secundo de difficultate circa ipsam put est
 quoddam totum possibile. tertio exequitur de difficultate
 circa diffinitōes naturales ex qua executio
 ne apparebit quanta difficultas sit circa animam
 put ipsa est quoddam totum diffibile. ultio autem exequi-
 tur de difficultate circa diffinitōes quia ut supra
 dicebat oēs difficultates anime ad illam sunt or-
 dinande. haec participat ibi amplius aut si non mul-
 te. tertia ibi et propter. h. igitur ita philosophi. Circa pri-
 mum duo facit sicut quod dupliciter ostendit difficile esse
 bene determinare de utilitate eius. primo. n. ostē-
 dit. h. ex locutionibus antiquorum. secundo ex diffinitōe
 accipienda circa ipsam animam ibi formidandum aut
 quatenus dicit ergo quod nunc quidem. n. antiqui dicē-
 tes et querentes de anima solum uident intendere de
 anima humana. tunc ergo supplendus est textus quod
 cum antiqui solum de illa uisi sint loqui diffi-
 cile est scire quod uel sit anima ut sit tale uel quale
 est anima humana et quale est species uel sit tale uel quod
 le est genus. Deinde cum dicit formidandum autem tan-
 git hanc difficultatem circa utilitatem anime que oritur
 ex diffinitōe danda de ipsa dicēs quod formidandum qua-
 le uel ponat esse anima quatenus non lateat utrum sit
 una ratio ipsius sicut animalis. i. sicut generis aut sicut
 unumquodque. i. sicut unumquodque speciem anime est altera
 diffinitio ut est alia diffinitio equi canis hominis et
 dei. i. corporis supercelestis et tunc supplendum est
 quod non est querenda una ratio ois anime tanquam gene-
 ris vel si talis diffinitio queritur non est ibi sistendum
 sed ulterius inuestiganda est diffinitio diuersa
 ratio animarum sicut speciem quia uel quod est animal. i. uel quod est genus
 aut nihil est aut est posterius ipsis particularibus
 vel est posterius quam sint ipse res diffinibiles et quod
 dicitur est de animali sicut intelligendum est si quod aliud
 dicitur quod sit cōe sicut animal uel sicut genus. No-
 tandum autem quod differt uel quod est genus ab uel quod est
 species nam species de se est forma una si autem non est una. h. c.
 per accūs in quantum recipit in diuersis membris
 Sed genus est per se non dicit formam et nam unam pro-
 pter quod. vii. philosophorum probat quod non est uera inuocatio
 nisi in specie specialissima et quia ea que uergunt ad
 equiuocationem et non dicunt unam nam et unam
 formam non sunt proprie diffinibilia nisi est proprie aliud
 diffinibile nisi species quare non est querenda diffini-
 tio anime tanquam generis vel tanquam diffinitio animalis uel
 si talis diffinitio queritur non est ibi sistendum. h. quere-
 da est nam et quidditas anime sicut species et maxime nam
 et quidditas anime humane de qua hic principaliter
 intendit et propter quod tota noticia tradita in hoc
 libro deest magis honorabilis quam aliqua alia ne

icia tradita in alijs libris nalis. **Notandum**
est qd cum de genere formamus unum aliquem
ceptum illi uni ceptui non videtur ypostasis una
vel fundamentum unum ex parte rei unde est qd the-
mestius ait qd generis quidem ceptus sine ypo-
stasi summati collectus est ex tenui singularium
similitudine et subdit qd aut oio nihil est genus aut
est multo posterius singularibus. addit at qd
ipse natura quedam et forma vult esse itaqz si con-
sideramus genus ratione fundamenti realis vel
ratione ypostasis, quodammodo nihil est. Si vero ra-
tione ceptus eius ceptus nostri posteriores sunt
rebus genus secundum hoc est posterius ipsis diffinibi-
libus eo qd res sunt diffinibiles vel est posterius
ipsis particularibus qz ceptiones nostre intelli-
biles presupponunt cognitionem sensitivam acceptam
a particularibus rebus qz si possumus habere
diffinitionem alicuius secundum spem non est sistendum
in diffinitione generis qz genus nec proprie est dif-
finibile per ypositionem ad fundamentum vel ypo-
stasim qz sic quodammodo nihil est qz si dicit unum
fundamentum nec unam formam vel unam naturam
nec est et proprie diffinibile secundum ceptum qz sic est
posterius rebus diffinibilibus vel est ipsis par-
ticularibus. imo cum diffinitiones sint de rebus
ceptis et consideratis ab intellectu et non de ip-
sis ceptibus vel de ipsis consideratibus si dif-
finiendum est aliquid vel aliud genus diffinien-
da est ipsa res non ipse ceptus aialis et qz aliquid non p-
proprie dicit rem unam nec formam unam. id genus non
proprie habet diffinitionem qz si potest haberi diffinico
aie secundum spem non est sistendum in diffinitione eius sed
genus propter qd potius querenda est ratio aie secundum
qd est ratio hominis aut equi aut alterius spei qz que-
renda sit ratio eius secundum qd est ratio animalis aut generis
sed aut hunc modum exponendum est themestius
intellexisse hunc textum dicens genus secundum ypo-
stasim esse nihil sed non ceptionem intelligit esse
multo posterius singularibus et rebus diffini-
bilibus qz vult qd est genus non est proprie diffini-
bile. Amplius aut notandum est commentator
aliter exposuisse hunc textum refert enim qd ad
opinionem platonis ad cuius evidentiam sciendum
qd vult est triplex quoddam est in rebus quoddam
in aia quoddam sepatum vult qd est in rebus est
ipsa res et ipsa natura rebus considerata propter ad-
ditiones in vult vero qd est in intellectu est ipse ce-
ptus vel ipsa spes intelligibilis que est simili-
tudo plurium vult non sepatum sunt ipse ydee
quas posuit plato esse quidditates rerum per
se subsistentes vult ergo qd est genus si consideret
vult est in re sic non habet unitatem qz genus proprie
non dicit formam unam nec rem unam sed si conside-
ret secundum ceptionem intellectus sic unum aliquid
dicere potest qz de uno genere formari potest unum
ceptus collectus ex modica singularium simili-
tudine itaqz quanto genus est uniusversalius
tanto similitudo illa ex qua colligitur est debilio
Rursus si genus haberet esse sepatum et est
ordo ydearum secundum ordinem abstractorum genus est

am sic acceptum unitatem habere posset vult
si poneremus unum animal sepatum qd esset
quidditas oium animalium qz cum diffinitio unit-
tatem habere debeat oportet esse unum aliquid
qd diffinit. genus ergo vel diffinit vult est aliquid
sepatum vel vult est ceptus intellectus vult est
aut aliquid in re diffinitionem non habebit qz sic
non est unum aliquid cum ergo vult vult est aliquid
sepatum nihil sit qz ydee monstra sunt ut est
autem ceptio intellectus sit posterius ipsis sin-
gularibus et rebus diffinibilibus genus proprie
diffiniri non potest genus itaqz vult habet unitatem vult
nihil est quantum ad opinionem platonis vel
posterius est secundum qd est ceptio intellectus pro-
quod eligibilis est querere diffinitionem alicuius
secundum spem qz secundum genus. Amplius autem
notandum est expositionem themestiu vult videtur
magis esse ad ypositum quaz expositionem ymen.
nam vult vult habet ideale et sepatum vel vult est
ceptus intellectus non predicat de particulari-
bus sed vult est res quedam philosophus autem
ait aliquid aut vult et similiter quodcumqz aliud sit
quod vult predicat aut nihil est aut posterius est
quare melius vult quod dicat vult quod est gen-
nihil esse quantum ad unitatem ypostasis vel
posterius esse quantum ad ceptionem intellectus
qz dicat quod ipsum vel nihil est quantum ad esse
ideale vel posterius est quantum ad ceptionem
intellectus. potest tamen expositionem commenti tra-
hi ad bonum intellectum qz vult quod est idea secundum
secundum rei veritatem de re essentialiter predicari
non possit qz nihil quod non est in re de ipsa es-
sentialiter predicat tamen secundum opinionem pla-
tonis oportebat ideas essentialiter predicari de
particularibus cum ipse assereret eas esse particula-
rum quidditates et hoc sufficit si volumus ex-
positionem textus referre ad opinionem platonis
qz secundum opinionem eius vult sepatata de particulari-
bus predicantur. Amplius est est notandum qd
cum difficilis sit querere diffinitionem aie secundum
ipsum qua querere diffinitionem eius in coi qua-
litercumqz exponat dictus textus semper appa-
ret difficultatem esse circa animam vult est quod
dam totum vult quomodo querenda sit eius dif-
finitio. Deinde cum dicit amplius autem
si non multe postquam investigavit difficulta-
tes circa animam vult est quoddam totum vult
investigat difficultates circa ipsam vult est quoddam
totum potest et qz sicut potentie fluunt ab essentia
aie sic a potentis fluunt operationes et eis habent esse
aie passiones, ideo duo facit qz primo inquirat
difficultates circa potest anime. secundo inquirat
difficultates circa passiones et operationes et
ibi dubitationem autem habent circa primam
duo facit qz primo facit quod dictum est so ostendit
qd investigare huiusmodi difficultates cir-
ca potest et proprietates aie deseruit ad cognitionem
nature et quidditatis eius ibi videtur autem non
solum propter primam sciendum qd potentie ad
tria preparari possunt videlicet ad naturam ad actum et
obiecta

obiecta que tendunt mediantibus actibus primo ergo ordinem habet potentie respectu nature. **fo** quo pparantur ad operationes vel ad actus. **tertio** declarat quo potentie pperantur ad obiecta mediantibus actibus. **sa** ibi et vix partes. **tertia** ibi. si autem opera. **Dicit** ergo **amp** si non sunt multe anime in vno corpore scdm sbam sed ptes eius poles sunt plures oris difficultas qdam virum oportet querere prius tota animam aut ptes poles eius difficile est aut determinare et hax pax. i. et de numero hax potentiaz quales apte nate sunt esse altere ad inuicem. i. qd vnam habent adinuicem et vix prius querendum sit de eis qd de substantia anime vel eouerso. **Nota** aut qd scdm pmentatores de aliquibus potentiis anime facile e vi dere qd differunt. **nam** n. a. qd intellectum differt ab appetituum in aliquibus aut later ut no e omnibus manifestum quomodo ymaginatio differt ab intellectu crediderunt. n. multi intellectu esse ymaginatōez et fantasiam eo qd itelligere absqz fantasia esse non possit. **Deinde** cu dicit et vix partes ingrit quo pparantur potētie ad actus suppleat aut sic lra dato qd oporteat inquirere prius potētiis vel partes potētiis anime qd sbam erit qd vix opz prius qre re partes potentiales aut opera. i. actus ipaz potentiaz ut vix opz prius querere ipm itelligere. aut intellectum. i. intellectum potentiam et sentire aut sensitium. i. sensitivam potentiam. **Similiter** autem et in aliis ut virum opz prius querere ipm appetere qd ipsum appetituum. **Deinde** cu dicit si at opera. ostendit quomodo ingrendum sit de potentiis ut pperantur ad obiecta mediantibus actibus dicens. si autem opera supple opz prius querere qstuz pōs itez vtiqz dubitabit aliqs si prius querendum e oba box opex siue harum potentiaz sicut si prius querendum est obm sensibile ipō actu sensitio. i. qd ipm frire et itelligibile ipō intellectio. i. qd ipz itelligere. **Deinde** cu dicit vñ autem non solum ostendit quod inuestigare talia de anima facit ad cognoscendam substantiam et quidditatem eius circa q tria facit quia primo facit q dictum est secudo assignat cam dicti tertio ex his que dixerat pcludit qualiter accipiēde sunt qd ditates et diffinitiones rerum. secuda ibi cum enim habemus. **tertia** ibi quare secundum qual cūqz dicit ergo quod non solum cognoscere. q quid est videtur esse vtile ad cognoscendum cas accntium inherentiū sbiis. i. sbis sicut in mathematicis cognoscere quid rectum et quid obliquum et quid linea. et quid planū. i. superficies vtile e ad cognoscendū hanc passionē videlicet quod rectis angulis sunt equales anguli trianguli sed eouerso accidentia pferunt magnam ptem ad cognoscendum quod quid e et tunc e sup plenda littera qd no est supuacū inuestigare de pprietatibus et potētiis anime. qz per hoc habemus magnā viā ad cognoscendum quidditates

et sbam eius. **Deinde** cu dicit. **cf. n. habemus**: assignat cam dicti dices quomodo q quid est facit ad cognitionē accidentiū dicens q cu habemus scdm fantasiam. i. scdm ymaginationē et estimationē nostrā tradere cognitionē de accidentibus oibus aut pluribus tunc et de sbā habebimus optime. i. pcpue et spāliter ut habet alia littera aliqd dicere nā ois demrōis principiū e quod quid e ratio at quare quod qd e sbi facit ad cognitionē accidentium e qz qddi tas sbi est principiū oiam passionū existentium in ipō quod quid e ergo facit ad cognitionē accidentiū. sicut cā ad cognitionē effectus et accidentia faciunt ad cognitionē quidditatis, sicut effectus ad cognitionē cāe. **Deinde** cu dicit qre scdm quascūqz pcludit ex dictis quales debeant esse diffōnes vande de rebus qz debet ee tales. ut p eas aliqd pcurari possumus de accntibus et pprietatibus ipaz rerum alr diffōnes ille essent iproprie et vane id dicit qd scdm quascūqz diffōnes n ptingit accna cognoscere. sed neqz scdm tales diffōnes facile e ali quid ymaginari de ipis accntibus manifestū e q huiusmodi dicte diffōnes sunt dyalectice idest ipprie et extranee et vane oēs.

lec. 4.
oti 12

Abitationē aut habent et passiones d. **zc.** Ostenso que difficultates ingrende sunt circa pōs anime vel circa animā ut e quoddā totū pōle hic mouet quascūqz difficultates circa passiones et motus anime et circa operationes eius e. n. ingrendo circa. **b.** vix aliq talia sint ppria ipi anime vel oia talia cōcentur corpori et sint ipius coniuncti. **tria** ergo facit qz primo mouet huiusmodi dubitationē. **secudo** ait quod in aliquib' operationibus et motib' anime facile e videre qd querit. **tertio** soluit qōnem tactā. ostendens nullas opōnes et passiones anime ee ei pprias sed oia talia aliquomō cōcantur corpori. **scda** ibi vil aut plurimoz. **tertia** ibi maxime aut. **dicit** ergo quod dubitationē aut habet passiones anime. i. motus et opōnes eius vix oēs sint cōes et habentis. i. vix oēs cōmunicentur corpori habenti vñ an sit aliqua passio ppria vel opatio ppria ipius anime. **b.** qdem. **n.** accipere et pferare e necessarium nō in e leue. **De** inde cu dicit vñ aut qz dixerat nō ee leue vñ facile pferare vix passiones sint pprie anime euz vel cōcentur corpori ne aliqs crederet quod de oibus. **b.** vidē esset difficile ait q vñ aut plurimoz motuū anime vel plurimaz passionū et opex eius nullū qdem tale pati animā nō facere sū corpore ut irasci pferare desiderare et oio sentire qz cum talia sint organica manifestū est ea cōmunicari corpori et esse totius pincti. **De** inde cu dicit maxime aut soluit qōnem pdictā ad cuius euidētiā sciendū q circa animā qstum ad pns spectat e tria pferare videlicet nām anime opōnes eius et naturā corporis cui est pincta i ostendo. ergo nō ee aliqs passiones nec aliqs

opōnes pprias ipi aie tria facit qz pzo ondit
 h. ex parte iparum opatōnū. sō ex parte nē aie
 tertio ex parte nature corporis. sō ibi siquidē
 ergo. tertia ibi videtur aūt aie. In prima pte
 itendit talem rōnem si aliqua ellz anime opō
 ppria que cōdicatur corpori ellz itelligere. sō
 hēc nō est ppria sed aliquo mō corpori cōdicat
 ergo rē. hoc est ergo qz ait qz itelligere maxie
 assimilaf pprio. i. maxime videt esse ppriuz
 anime vt hz alia littera si autem r hoc. idest i
 itelligere ē fantasia quedā aut nō est sine fanta
 sia mānifestū est qz nō ptinget vtz nō. b. i. nec
 itelligere esse pprium aie r esse sine corpore. i.
 nō cōmunicari corpori. Notatū aut qz de in
 tellectu fuerunt diuerse opinionones qdam eniz
 dixerunt itellectum esse sensum r esse virtutē
 organicam scdm quos itellectus erat ipa fan
 tasia que se tenet ex parte sensitua alia autem
 fuit opinio Alz. r vera qz itelligere nō est fan
 tasia tamen nō est sine fantasia. r quia nūquāz
 itelligimus qn laboret ibi fantasia nūquā itel
 ligimus qn laboret ibi corpus ergo r ipz itelli
 gere qz maxime videt esse pprium anime nō
 est sic. pprium ei quin aliquo mō cōmunicetur
 corpori. Deinde cum dicit siquidem igitur
 ostendit nō esse aliquā ppriam passionem vel
 opationem anime ex parte ipius anime. Dicēs
 quod siquidem igitur aliquid opationuz aut pas
 sionum est pprium ipi anime continget vtqz
 ipam passionem vel operationē seperari idest
 seperatiz competere anime absqz eo qz cōicet
 corpori si vero nullum tale est pprium ipius
 aie nō erit vtqz alia passio vel opatio sepabil
 i. sepatim pueniēs aie absqz eo qz cōmunicet
 corpori qz aut nulla sit opō vel passio sic ppria
 r sit sepatim pueniēs aie declarat p simile. di
 cēs qz sicut recto inquantū ē rectū multa acci
 dunt vt tangere eneā. sperā fm punctuz nō in
 rectum tangit sepatuz ab. b. i. a materia vel a
 corpe in quo existit. inseparabile. n. siquidem
 ē ipm rectū r semp est cū quodaz corpore tunc
 ergo supplēda est lra qz sicut recto iquantū re
 ctum ppetit talis tactus atū ex quo rectuz est
 i corpore oz tactū illū cōmunicari corpori sic il
 lud quod vt ppetere aie fm quod huiusmōi
 tū qz aia est pincta corpori r est actus corpis
 oz opēm vel passionem illam cōdicari corpori.

Notatū aut est qz fm phūm sō huius nō so
 lum sanamur sanitate sō ē corpore nec solum
 scimus scia. sō ē r anima quātūcūqz. n. scire sit
 a scia r actus sanationis sit a sanitate atū qz
 sanitas est in corpore ad actū ipm sanationis
 aliqd cooperatur corpus sic qz scia est i aia ad
 actum sciendi cooperatur ipa anima quia nul
 lus est actus forme qui aliquo modo nō cōicet
 pprie materie vel pprio sō hinc est ergo qd
 licet itelligere vel etiam alique alie opōnes
 videantur esse pprie ipi anime tamē eo ipō qz
 anima est in corpore r est actus eius. oportet
 qz diu anima est coniuncta corpori omnia ta

lia ē ipius coniuncti r cōmunicari aliquomō
 ipi corpori r ad cetera talia comparatur aliquid
 ipm corpus. Notatū ē qz temisti? sic videt
 itelligere illū tertium qz si aliqua opatio sit pro
 pria aie qz est sepabilis. qz nō ē dare aliqd oci
 osum in natura. ideo si qua ē opatio aie ppria
 ē sepabilis cū ea. r nō remanebit aia ociosa. sō
 hoc nō est ire ad mentē Alz. qualiter. n. est ali
 qua opatio sepabilis cum anima r vtz si ania
 sit sepabilis a corpe ociosa remaneat vel ppe
 tat ei aliqua opatio ppria nō est presentis spe
 culationis r est ire preter mentē phi. philoso
 phus. n. nō plus vult nisi qd si est aliqua opatio
 ppria aie illa est sepabilis. i. sepatim pōt ppe
 tere aie absqz eo qz ad illaz aliquid cooperet cor
 cū ergo quādiu aia est in corpe nulla opō ei cō
 petat ad quā nihil cooperet corpus nulla erit
 opō sit ppria ipi aie r sic sepatim ei ppetens
 ad qm nihil cooperet corpus r que nullomō
 p munitur corpori. Notatū. aut. b. themiū
 dubitare eo qz vt phūs arguere a destructōe
 aūtis ad destructōē psequentis ait. n. si aliq
 sit opatio ppria aie ptinget ipam separi sō nul
 la est ppria. ergo nulla ē sepabilis ad qd ridet
 themiū qz qm psequens ponitur sub forma
 ptingentis vel possibil' pōt argui a destructōe
 aūcedentis vt si sequit. si. b. homo sic natabit
 poterit bene natate sequitur qz si nō natabit nō
 poterit bene natate r quia sic est in proposito
 ideo r. Possamus tamen aliter respōdere
 r breuius dicendo hec ē pvertibilia nam si est
 operatio aliqua ppria anime potest ei sepatiz
 ppetere absqz eo qz cōmunicet corpori r econ
 uerso si potest sepatim ppetere anie erit ppria
 eius cum igitur in terminis pueniētibz possu
 mus arguere tā a destructōe psequentis qz
 aūcedentis p qd tenendū sit de qzito. De
 inde cum dicit videt aūt r aie ondit passio
 nes anime r operationes nō ē ei pprias per
 rationem sumptam ex parte corporis circa qz
 duo facit quia primo facit qz dictum est. Se
 cundo ex his que dixerat concludit qz in diffini
 tione passionum anime debet poni ipm corp
 vel aliquod organū corporale ibi si aut sic se hz
 circa primū duo facit qz primo ponit qd inten
 dit. scōdo probat ppositū ibi. indicat aut. b. dicit
 ergo qz videtur r omnes passiones anime esse
 cum corpore. i. comunicari corpori vt ira man
 suetudo timor misericordia pfidētia adhuc āt
 gaudiū r amare r odire r cetera. talia cōdicant
 corpora quia simul cum his aliquid patitur ip
 sum corpus quod non esset nisi talia essent to
 tius coniuncti r comunicarentur corpori.

Notandum autem quod hec ratio potest
 esse specialis vt solum concludat de passio
 nibz anime que sunt in parte sensitua. quia cir
 ca ea magis directe et per se patitur ipuz cor
 pus. eo quod appetitus sensituius sit virtus
 corporalis r organica vel potest hec ratio ex
 tēdi ad quascūqz opōes aie qz nulla ē opō eius

circa q̄ nō cooperetur aliquid organū corpora
 le licet circa aliquas cooperetur corp⁹ magis
 perse circa aliquas vero minus. Deinde
 cum dicit indicat aut pbat q̄ dixerat v̄ quod
 supposuerat ostendens in ceteris talibus passi
 onibus aliquid facere. ipm corpus ita q̄ put
 corpus est aliter & aliter affectuz aliter & aliter
 insurgunt in ipso huiusmodi passiones. circa
 h. autem duo facit scdm q̄ dupliciter manife
 stat ppositū. secūda ibi adhuc autē: dicit ergo
 q̄ indicat autē. h. videlicet q̄ dispositio corp⁹
 aliquid cooperetur ad passiones predictas q̄
 aliquando quidem ad iram & a manifestis pas
 sionibus p̄cedentibus. i. supernementibus con
 tingit aliquem nihil exacerbari. i. moueri ad
 iram aut timere. i. prouocari ad timorē. aliq̄
 vero a paruis & debilibus passionibus p̄tingit
 aliquem moueri ad iram vt cum attendatur
 ipm corpus vel sic se habeat sicut cum irascit.

Notandū autē q̄ homo vno tempore plus
 puocatur ad iram quam alio vt si contingat
 ipsum habere sanguinem accensum vel habē
 corpus sic dispositum sicut habet iratus tunc
 ex medico motu pmouetur ad iram quan do
 autē. h. nō habet et si multa ei fiant nō irascit
 q̄ nō esset nisi dispō corporis existēs alia & alia
 cooperaretur aliquid ad huiusmodi passiones
 manifestū est igit talia cōmunicari corpori et
 ad ea cooperari aliquid ipm corpus. Dein
 de cum dicit adhuc autem adducit ad. h. idēz
 aliam rationem dicens q̄ adhuc ē hoc magis
 manifestum videlicet quod ad talia cooperet
 corpus nā aliqui sunt talis complexōis q̄ nul
 lo imminente terribili sunt timentes in his pas
 sionibus melancolici. n. q̄ occurrunt eis tanta
 stica nigra & obscura timēt aliquando nullo ti
 more imminente q̄ nō essz nisi corpus & p̄plexio
 corporis aliquid cooperaret ad huiusmodi pas
 siones. Deinde cum dicit si autē sic habet
 p̄cludit ex dictis q̄ quia ad has passiones coo
 perat corpus ideo in diffinitionib⁹ earū debet
 poni mā vt ipm corpus vel ps corporis ideo
 dicit q̄ si sic se habet v̄z q̄ ad has passiones
 cooperetur corpus manifestū est q̄ rōnes harū
 passionū sunt in materia. i. sunt accipiende cuz
 mā quare tales terminant. i. diffōnes tales sunt
 dande de talib⁹ passionib⁹ vt si diffiniēda est
 ira dicat q̄ irasci est quidā motus talis corpo
 ris aut talis partis corp⁹ vt cordis v̄ sanguis
 aut ira ē mot⁹ talis potētie v̄z irascibil⁹ ab hoc
 i. ab appeti parui pensione & grā huius. i. pp
 appetitū doloris in p̄trario vel pp appetitum
 pene i vindictā q̄ ergo dcm est de ira itelligē
 dūz est de ceteris talibus q̄ in diffōnib⁹ oīz
 earum ponēda ē mā vt organū aliqd corporale
 vt corpus vel pars corporis. Notā autēz
 q̄ i ira & in huiusmodi passionib⁹ q̄tum ad p̄s
 spectat ē tria p̄siderare v̄z illud q̄ ē ibi māle vt
 accensus sanguis aut motus cordis vel mot⁹
 potētie irascibilis. s̄o p̄siderandū ē qd ē ibi ef

fectuū vt apparēs p̄uipensio nāz vt tradit fo
 reth. h. ē q̄ facit aliquē esse iratū q̄ videt se.
 appetenter p̄uipendi. tertio attendendū ē q̄ est
 ibi finale vt appetita punitio vel appetitus pe
 ne in vindictā erit ergo ira motus talis corp⁹
 vel motus potētie irascibilis factus ab appen
 ti p̄uipensioe pp appetitū pene i vindictam
 vel pp appetitū doloris i p̄trario. i. in inimico
 & in parupendente.

lec. 5.

Et pp hoc ergo iam phi zc. Postquaz
 e phis tetigit difficultates circa aiā
 put dicit quoddā totum vniuersale &
 put est quoddā totum potentiale in parte ista
 vt dicebat tangit difficultatē circa animā put
 ē quoddam totū diffinibile. nāz loquendo de dif
 finitione naturali difficile ē diffinire aiā & ac
 cipere diffinitiones passionū eius p̄t at ex oī
 bus intētis in hac locutione fermari vna talis
 rō valde difficile ē diffinire aliquid naturalē
 & p̄plete. ergo circa quodāz diffinibile put ē de
 p̄sideratione nāli accidit maxima difficultas
 s̄z aiā est de p̄sideratione nāli ergo circa eā vt
 ē quoddāz diffinibile accidit maxima difficultas
 tota autē hec ratio sup oīabus p̄positionibus
 fundat quaz prima est q̄ anima est de p̄side
 ratione naturali scda v̄o est q̄ difficile ē aliqd
 nāliter diffinire duo ergo facit q̄ primo p̄clu
 dit ex dictis aiā esse de p̄sideratione nāli s̄o
 ostēdit difficultatē magnā p̄tingere circa nāles
 diffōnes. scda ibi differēter aut diffiniet. dicit
 ergo q̄ pp. h. igit. i. pp ea que dicta sunt ma
 nifestus est iam q̄ phisici est p̄siderare de anima
 nā si passiones & opationes anime sunt totius
 p̄iunctioz aiā esse actuz alicuius corp⁹ sed
 de omni eo q̄ est actus mē & p̄fectio alicui⁹ cor
 poris spectat p̄siderare ad nālem igitur phis
 cus aut considerabit de omni anima. si omis
 anima sit actus corporis aut p̄siderabit de aiā
 que est huiusmodi. i. que est actus corporis.

Notā autē q̄ dupliciter p̄t haberi ex di
 ctis q̄ ad phisicū spectet p̄siderare de aiā p̄io
 n. h. appet q̄ sic diffinimur anima sicut & passi
 ones eius q̄ sicut in diffōne passionū anime
 ponitur mā vel corpus vt patet p̄ habita ita
 oportet q̄ in diffōne aiē hoc ponat sed oē illud
 in cuius diffōne ponit corpus & materia scdm
 quod huiusmodi est de p̄sideratiōe phisici ergo
 zc. s̄o hoc idē patet p̄ illd q̄ in sentētiando tan
 gebatur nā si opationes & passiones anime non
 sunt ei pprie sed aliquo mō cōicantur corpori
 oī aiā esse actum corporis pp q̄ oī ipaz esse
 de p̄sideratione phisici. Notā et quod for
 te ait phisicū p̄siderare de oī aiā aut de aiā hu
 iusmodi pp intelligētias & motores appropri
 atos celoꝝ qui secundum vnū modū accipiendi
 dicuntur eozū anie s̄z cū huiusmodi motores
 quia non moti mouent non sint de p̄sideratiōe
 phisica scdm sabām dictum est quod spectat

ad phisicum phiderare de oī aīa si oīs anīa sit
actus corporis & si nō habeat proprias opatio
nes & passiones scdm quas nō vtatur. corpore
aut si omnis anima non est talis quia anime
celorum pprie non sunt tales cū ipse itelligat
sine fantasmate & nō sint pprie actus corporis
nec pīngantur ei scdm esse s; solum secundum
opationem spectabit ad phisicū nō phiderare
de omni anima quocūq; mō sed de omni aīa
que est huiusmodi. i. que est actus corporis & que
nō habet opationes & passiones scdm quas nō
vtatur corpore. Deinde cū dicit differēter
autem ostenso animaz esse de cōsideratione nā
lis declarat quanta difficultas sit circa diffi
nitiones naturales vt ex hoc manifeste habea
tur q̄ circa animā & quod circa quocūq; aliū
phideratū a naturali vt est quid diffinibile est
maxime difficultas ad cuius euidentiā scien
dum q̄ manifeste apparet maximā difficulta
tem esse in diffinitionibus naturalibus si phi
deretur quomodo differēter diffiniūt dialeti
cus & naturalis duo autē facit quia primo dat
differentiā iter modū diffiniēdi logicū & nālez
secūdo ex his que dixerat seperat nālem phisi
cum ab artificibus aliis. ibi aut non est aliq̄s
qui circa passiones &c. circa primū tria facit qz
primo ponit differentiā iter diffinitiones natu
rales & logicas secūdo ex his que dixerat pro
bat diffinitiones naturales esse magis ppletas
quam logicas. tertio distinguit diuersa genera
diffinitionum vt ostendat. q̄ illaz sit nālis & q̄ nō
sit nālis. secūda ibi ratio quidez tertia ibi sicut
domus ratio: dicit ergo q̄ differēter diffini
et dialeticus & phisicus vnūquodq; ipozuz vt
si diffinienda est ira quid est hic quiddez enīz
s. dialeticus dicit eam esse appetitū recontri
stionis aut aliquid huiusmodi vt appetitū per
mutationis ille autem. s. naturalis dicit iram
esse feruorē sanguinis aut esse motuz calidi san
guinis circa cor quorum aut idest de numero
quorum sic diffiniētium alius quidez assignat
materiaz vt phisicus alius vero spēm & rati
onem vt dialeticus. Notandum autem di
aleticus magis esse artificem rationalem phis
icum vero magis esse realem ideo phisicus
magis considerat formam & vt habet esse rea
le & vt habet esse in materia dialeticus vero
eo quod sit artifex magis rationalis potest dif
finire accipiēdo solum rationem & formam.
absq; eo q̄ in suis diffinitionibus accipiat ma
teriam. Deinde cum dicit ratio quidem
enīz hic ostendit diffinitiones naturales esse
magis completas quam dyaleticas dicens
quod hec ratio seu hec intentio vt habet litte
ra cōmenti seu. b. quidditas exprimenda per
diffinitionem est species rei idest forma que ha
bet esse in re & in materia necesse est autez hāc
formaz si erit. i. si. existit esse in mā huiusmodi
idest in materia reali et sibi proportionata et
quia sicut aliquid habet esse sic. habet. cogno

sci et diffiniri si ratio danda est de forma que
habet esse in re & in materia nunquam erit
perfecta et completa nisi ibi ponatur ipsa.
materia. Notandum; ergo magis complete
diffinire phisicum. quam dyale. cum ipse in diffi
nitionibus rerum materialium & formarum
exientium in materia ponat ipam materiam
q̄ non facit dyaleticus qui solum considerat ra
tionem & formaz & quia difficile est diffinire a
liquid perfecte & complete ex ipa differentia
que est inter dyaleticum & phisicum patet dif
ficultatem esse magnā circa diffinitiones phi
sicas. Deinde cum dicit sicut domus ratio
distinguit diuersa genera diffinitionum vt se
paret diffinitiones naturales ab aliis vel vt
ostendat que illarum diffinitionum sint natu
rales & quomodo diffiniendū est aliquid natura
liter duo ergo facit quia primo tangit tria ge
nera diffinitionum siue tres modos diffiniē
di secūdo ostendit duos illorum modorum
esse naturales alium vero non esse naturales
ibi que igitur naturalis dicit ergo q̄ vna diffi
nitio domus est quidem ratio ponens solum
formaz vt quia est operimentuz phibens cor
ruptiones a ventis imbribus & caumatib; hec
autem idest alia diffinitio dicit solaz materiā
vt cum dicitur domus est lapides lateres et
ligna. alia vero est tertia diffinitio que dicit
speciem idest formam in his idest in tali mate
ria propter illa idest propter talem finem et
hec est diffinitio completa comprehendens
magis complete que sunt. de ratione diffiniē
ti. Notandum autem esse modum phi qd
illam diffinitionem appellat formalem que ē
demonstrationis principium & que imponit
necessitatem aliis. illam vero appellat mate
rialem que est demonstrationis conclusio et
cui imponitur necessitas cum ergo finis impo
nat necessitatem efficienti efficiens forme &
forma materie diffinitio data per finem vel
per efficientem vel per formam dicitur forma
lis respectu diffinitionis date per materiam
philosophus ergo in loquendo de diffinitioni
bus non distinguit inter finem & formam sed
ipsam diffinitionem datam per finem appel
lat formalem imo si bene considerantur pre
tacta diffinitio data per finem est magis for
malis quam aliqua alia quia finis est causa
causarum & finis imponit necessitatem om
nibus aliis. Notandum etiā qd ex hoc ma
nifeste patet quod hec diffinitio ire q̄ est apertū
recontristationis & hec domus diffinitio
q̄ est cooperitū phibens corrupōez a ventis
imbribus & caumatibus est diffinitio formalis
naz s; iratus finalit intendat punire & recontri
stari parupendentē & s; hic sit. finis domus. s.
prohibere corruptiones a ventis & imbribus
nihilominus tamen he diffinitōes formales
sunt qz diffinitiones date per finem formales
dici debent vt ē per habita manifestū. De

inde cum dicit que igitur naturalis distinctis modis diffiniendi iustigat que illarum diffinitio nuz sunt naturales dicens que igitur harum diffinitionum est naturalis vtz diffinitio que est circa materia ignozas aut rōnem et formam aut est naturalis diffinitio illa que est solum circa rōnem et formā aut magis debet dici naturalis diffinitio que est vtriusq; et subdit quod illoz autem quis est naturalis et ait qd vterq;. Notandū at qd cum tres sunt modi assignati diffiniendi vterq; modus. i. duo illoz modoz sunt naturales. tertius vero est inaturalis naz diffinitio ponens formaz solā nō est naturalis s; diffinitio ponēs materiā et illa que inuit vtrūq; vt materiā et formā naturales sunt. Notandū etiā qd licet due diffinitiones sint nales vt illa que ponit materiā et que ponit vtrūq; magis ē tamen naturalis. ponēs vtrūq; quaz ponens mām tantum eo quod materia non fit natura nisi per pationem ad formā vt pbat scdo phisicorum. Notandū ēt philosophū omnia hec adducere. vt oñdat quanta difficultas sit circa p̄siderationē anime et circa passionē eius put talia sunt diffinibilia naturalē eo qd diffinitiones talium quanto magis complete sunt tanto magis naturales iudicantur.

Deinde cum dicit aut nō ē. aliquis: ex his que dixerat dat differentiā inter phisicū et alios artifices et qz huiusmodi differentia hic quasi incidentaliter adducitur ideo tria facit. quia primo ponit huiusmodi differentiam secūdo quia quasi digressionem fecerat a proposito redit ad principale intentum ostendens quales sunt passionē anime considerate a naturali et quomodo habeant diffiniri tertio continuat se ad tractatum et ad partem executiuam ostendens qualiter de anima sit tractandum et exequendum. Secunda ibi sed redeundū est Tertia ibi Intendentes autem circa primuz duo facit quia primo ostendit que pertinet ad phisicū. et artificiales alios ibi circa quascūq; autem. dicit ergo at vero non est aliquis circa passionē materie non seperabiles neq; in quantum sunt seperabiles supple nisi phisicus sed phisicus est circa omnes passionē et quecunq; opera et passionē sunt talis corporis. i. naturalis et materie huiusmodi que est scilicet naturalis. Deinde cum dicit circa quascūq; autem ex his que dixerat seperat phisicū ab aliis artificibus circa quod duo facit phisicus quia primo seperat phisicū ab artificibus praticis secūdo a speculatiuis vt a mathe. et diuino ibi non seperabilium. quidem dicit ergo qd artifex qui est circa quascūq; passionē que non sunt huiusmodi idest que non sunt corporis naturalis vt naturalis est alius a phisico vt artifex praticus vt instructor aut medicus si contingat ipsum considerare de quibusdam passionibus corporis naturalis quia cōsiderat

de eis non vt naturales sunt. oportet tales artifices differre a phō naturali. Deinde cū dicit non seperabilium quid seperat phisicū a mathe. et a diuino dicens quod passionē qdem de numero non seperabiliuz in quantum non sunt talis corporis. i. in quantum non sunt in tali corpore nali sed vt ex restrictione idest vt per cōsiderationē restringuntur vel vt habz alta littera ex remotione idest vt remouentur et abstrahuntur a tali materia illas passionē vel illas res. cōsiderat mathe. sed res que sūt seperate et scōz qd sunt seperate p̄siderat primū phis. Differt ergo naturalis a mathe. et a primo phō quia primus phis cōsiderat seperata et vt sunt seperata mathe. vero licet non cōsideret sepata p̄siderat tñ ea vt sūt sepata phicū vō n̄ p̄siderat sepata. nec vt sūt sepata. Notandū ergo qd sicut duo tetigerat de phisico vide licet qd cōsiderat passionē naturales vt sunt corporis naturalis et qd p̄siderat talia vt nō sūt seperata ita p̄ hec duo differt ab aliis artificibus. rōne enim inseparabilitatis differt phisicū a mathe. et diuino sed rōne naturalitatis differt ab artificibus praticis vt ab edificatōe et medico et maxime a cirugico quia tales cōsiderant in corpore naturali aliqua non nalia s; per artem inducta. Notandū ēt qd vt cōiter ponitur istud additum per quod seperat phisicū ab aliis artificibus nō est omnino extra ppositū nā euz fecisset mentionē de diuersis modis diffiniendi. qz scdm diuersos modos. diffiniendi sumitur diuersitas artificū pgruū fuit post illos diffinitiuos modos dare differentiam inter ipsos artifices. et inter ipsas scias.

Deinde cum dicit sed redeundū qz quodaz modo digressionē fecerat redit ad ppositum dicens qd redeundū est vnde venit sermo dicebamus autem qd passionē anime nō seperabiles a phisica. i. a naturali materia animaliu in quantum tales existunt sunt furor amor timor gaudiū et cetera. talia que non sunt sicut linea et planum. i. superficies que habent p̄siderari et diffiniri sine mā p̄sibili. S; h̄i passioēs aīe et ēt ipa ania cuius sunt tales passionē diffiniri habet per ipm corpus et p̄ materiā nalem

Deinde cū dicit intendentes autē p̄tinet se ad tractatum. et p̄tem executiuā ostendendū p̄tinet de anima sit tractandū et exequendū p̄tinet qd intendentes aut de anima necesse est dubitātes esse de bene dubitabilib; de quibus debet in disputationibus habundare et oportet nos esse pertrāsentes opinionē prioz. i. antiquoz et p̄phendere. i. apprehēdere dicta quibuscūq; aliquid de ipa aīa annunciarūt et h. debem; facere. vt antiquoz quidē bene dicta accipiam; .i. accepte. Si vō aliquid nō sit ab eis bñ dcm vereamur. i. timeamus accipe et acceptare illd.

Incipiū autē qōnis et c. finito p̄hemio p̄ hic ponit tractatus vel pars executia in q̄ sm modū p̄paratū i p̄hemio p̄tinet

de 12.
de 12.
lec. 6.

exequit de anima secundum opinionem alio-
rum secundo exequitur de ea secundum opinio-
nem propriam secunda pars incipit in principio
secundi libri ibi que quidem a prioribus circa
primum duo facit qz primo exequitur de anima
secundum opinionem aliorum quantum ad totam
animam secundo exequit de anima secundum
opinionem aliorum quantum ad partes eius
secunda pars incipit circa finem huius primi
libri ibi quoniam autem cognoscere anime est
et sentire etc. circa primum duo facit qz primo
continuat se ad dicenda secundo exequitur de
intento ibi dicunt enim quidam dicit ergo qd
principium autem questionis idest inquisitionis
de anima est opponere idest pponere illa que
maxime videntur in esse ipsi anime secundum
naturam hec autem sunt duo ideo sequitur qd
animatum igitur ab inanimato in duobus ma-
xime videtur differre videlicet motu et sensu et
subdit quod si fere duo de anima accepimus a
pgenitoribus nostris videlicet quod inuestiga-
uerunt ipsam motu et sensu. Notandum autem
quod quelibet res est inquirenda et inuestigan-
da per sibi propria igitur si volumus inquirere
et inuestigare de anima principium huius inq-
sitionis debet esse per ea que insunt ipsi anime
et que sunt ei propria secundum naturam. No-
tandum etiam quod illa sunt propria alicui p
que illud differt ab alijs illa ergo erunt propria
anime per que animatum differt ab inanima-
to hec autem sunt duo motus et sensus quoniam. n. vide-
mus qd aliquid mouet se et qd sentit iudicamus
ipsum animatum esse inuestiganda. est ergo anima
per motum et sensum vel inuestiganda est per
hoc qd est causa motus et causa sensus. Deinde
cum dicit dicunt enim quidam exequit de in-
tento circa qd duo facit qz primo narrat opinio-
nes aliorum circa animam secundo eas reprobat
ibi considerandum autem primum ad euidenti-
am autem prime partis sciendum qd pgenito-
res nostri et antiqui philosophi de anima tractantes
quidam conati sunt inuestigare animam mo-
tu quidam cognitione et sensu quidam vero utro-
que modo. tria ergo facit. nam primo narrat
opinionem antiquorum de anima inuestigantium
animam motu. secundo narrat opinionem in-
uestigantium eam cognitione et sensu tertio nar-
rat opinionem inuestigantium ipsam utroque
modo. secunda ibi quicunqz autem ad cognos-
cere. tertia ibi quoniam autem et motuum. Rur-
sus autem ad euidentiā prime partis sciendum
qd secundum opinionem antiquorum idem est inuestigare animam
ex eo qd est mouens vel ex eo qd est principium mouen-
di et inuestigare ipsam ex eo qd est quid mobile vel
ex eo qd mouet credebant. n. antiqui qd nihil moue-
ret nisi moueret. duo ergo facit qz primo ait qd
antiqui inuestigantes animam per viam motus dicebant ipsam
esse aliquid qd mouebat et qd mouebat se narrat et
adducit varias opiniones antiquorum inuestigantium
animam per viam motus ibi unde democritus dicit ergo

quod antiqui quidem. n. et maxime et primo di-
cunt animam esse id quod est mouens existiman-
tes autem qd id quod non mouet non contingit ip-
sum mouere et qz sic est sic arbitrati sunt antiqui
animam esse alterum aliquid eorum que mouen-
tur. Dubitaret forte aliquis utrum hoc sit
verum qd nihil mouet nisi moueat dicendum
qd non omne mouens moueri duplici via ve-
nari possumus prima via sumit ex eo qd non prin-
git abire in infinitum scda sumitur ex eo qd illud
qd est per accidens seperatur et contingit non
esse prima via sic patet. nam ut probatur in. vii
philosophorum omne qd mouet ab alio mouetur si
ergo hoc mouens mouet. mouebitur ab alio
et qz non est abire in infinitum oportet deuen-
re ad aliquod mouens in mobile secunda via
sic patet nam motus per se non est in mouente
sed in moto sicut enim fractio non est in frange-
te sed in fracto et sicut alteratio per se non est in
alterante sed in alterato sic vniuersaliter mo-
tus non est in mouente. sed in moto. Acci-
dit itaqz mouenti. unde mouens est qd in eo sit
motus et qz qd est per accidens seperat et con-
tingit non esse contingit qd reperiat motor in quo
non erit motus et per consequens qd non mouebit
non ergo bene opinabantur. antiqui dicentes ani-
mam esse aliquid qd mouetur eo qd non contingit
aliquid mouere nisi moueatur ipsum nec est vni-
uersaliter verum qd omne mouens moueatur
et si contingit animam moueri moto corpore hoc
est per accidens non per se. Deinde cum dicit
unde democritus narrat varias opiniones an-
tiquorum inuestigantium animam per viam
motus circa qd quattuor facit secundum quod
quattuor tales opiniones. narrat nam primo
narrat opinionem democriti secundo opinionem
leucipi tertio opinionem pictag. quarto narrat
opinionem anax. sa ibi similiter autem leucipus
tertia ibi videt autem et a pictagoricis. quar-
ta ibi similiter autem et anaxagoras dicit ergo
qd democritus dicit ipsam animam esse quedam
ignem aut esse quendam calorem igneum nam
existentibus infinitis figuris et atomis demo-
critus dicit animam esse ignem idest esse atomos
vel decisiones igneas que decisiones sunt
speciei rotunde dicebat enim democritus animam
componi ex atomis qui erant nature ignee et
erant figure rotunde. nam ut in aere apparet
quidam sunt corpora parua mota que parua corpo-
ra propter sui paruitatem vocantur decisiones que
decisiones videntur in radijs per portas de nūe-
ro quarum decisionum dixit democritus esse
omne semen et esse eia idest principia totius
nature. Notandum autem quod cum su-
mus extra ad lunam qz disgregat visus noster non
possumus videre has decisiones nec hos atomos
propter sui paruitatem sed cum sumus in domo et per portas
vel fenestras intrant solares radij tunc in illis radijs
apparent he decisiones et hijs atomis quas de-
cisiones dicebat democritus esse omne semen

1
et vniuersale semen et vniuersalia principia totius nature id est omnium rerum naturalium

Dubitaret forte aliquis quare democritus posuit hos atomos et has decisiones esse vniuersalia principia totius nature dicendum quod de hoc in libro de generatione diffusius diximus sed quantum ad presens spectat antiqui philosophi nesciuerunt resolvere corpora in materiam et formam et non potuerunt ad hoc pertinere ut cognoscerent quod principia nature essent nec erant materia et forma sed omnes posuerunt huiusmodi principia esse aliquod corpus vel aliqua corpora nam aliqui principium omnium dixerunt esse aerem aliqui aquam et sic de alijs hoc visio dicamus quod duo sunt ratione principij simplicitas et virtuositas sunt enim principia simplicia quia ad ea stat resolutio aliorum et sunt virtuosia quia ex eis fiunt alia et virtus eorum se extendit ad alia cum ergo huiusmodi decisiones et huiusmodi atomi sint corpora valde parua et videantur esse valde virtuosia eo quod continue moueantur si principia rerum naturalium debentur ponere quod sint corpora aliquam apparentiam habebat positio democriti quod huiusmodi corpora parua essent principia aliorum vltimus forte dubitaret aliquis quare democritus possint animas componi ex atomis non quibuscumque sed ex atomis qui erant nature ignee. dicendum quod ignis inter omnia alia elementa est maxime actiuus et est formalior ceteris elementis et quia anima habet rationem forme et habet rationem motui et actui respectu corporis si ex aliquibus atomis debebat componi anima digna erat quod componeret ex atomis actiuibus et formalioribus cuiusmodi sunt atomi nature ignee.

Rursum aduertendum est quod cum ab anima habeat esse vita et vita consistat in calido dixit democritus ipsam quidem animam esse ignem quoddam aut calorem. id est esse ignem aut igneam. Vltimus forte dubitaret aliquis quod democritus posuit animam esse ex atomis rotundis videtur enim quod potius debuit ea ponere ex atomis pyramidalibus quia pyramis propter acumen videtur magis habilis ad motum quam figura rotunda accutum enim bene scindit medium et per consequens videtur bene mobile dicendum quod si per motum debemus inuestigare animam oportet quod hoc fiat per motum qui sit sibi congruus. motus autem factus ab anima est ad omnem differentiam positionis figura ergo angularis quia non est habilis ut moueatur secundum omnem differentiam situs ex atomo figure pyramidalis vel cuiuscumque figure habent angulos nisi posuit democritus componi animam sed ex atomis rotundis aptis natis moueri ad omnem differentiam situs. Deinde cum dicit similiter autem leucippus narrat opinionem leucippi circa quod duo facit quod primo facit quod dictus est secundo quod dixerat ma-

nifestat per signum ibi Unde et viuendi dicit ergo quod similiter leucippus dicebat animam esse spherica corpora de numero horum corporum indiuisibilia propter id quod talia corpora que sunt huiusmodi figure spherice maxime possunt penetrare per omne. id est per omnes differentiam positionis et mouere reliqua corpora cum moueantur et ipsa huiusmodi ergo philosophi ponebant animam componi ex talibus corporibus mouentibus quod erant arbitantes animam esse efficiens motum in animalibus. Notandum autem democritum et leucippum fuisse sortios et collegas unde quod dicebat vnus dicebat et alius arbitantes ergo erant ambo similiter quia similem opinionem habebant. Notandum etiam opinionem democriti et leucippi in hoc consistere quod cum anima sit efficiens motum in animalibus et huiusmodi motus sit ad omnem differentiam situs dignus est aiaz propter id quod atomis rotundis que possunt per omne penetrare et moueri ad omnem differentiam situs. Notandum est quod huiusmodi atomi et huiusmodi corpora rotunda dicuntur mouere reliqua corpora cum moueantur et ipsa quod ut tactum est crediderunt aliqui philosophi nihil mouere aliud nisi moueant et ipsum. Deinde cum dicit unde et viuendi quod dixerat manifestat per signum ostendit. n. quomodo democritus et leucippus declarabant per quodam signum quod anima erat ex atomis constituta dicens unde et videndi terminum dicunt esse respirationem nam ipso corpore aereo quod pertinet. huiusmodi corpora indiuisibilia perstrigente huiusmodi corpora et extendente. id est exterius emittente figuras prebentes animalibus motum ex eo quod nullatenus non est ipsas figuras vel ipsos atomos gescere ideo dicebant auxilium fieri de foris ingredientibus alijs huiusmodi atomis in respirando dicebant n. prohibere has figuras vel hos atomos que sunt in aialibus disgregari nam genus atomorum per respirationem ingrediens est simul prohibere et perstrigens et comprimens alios atomos non permittens eos disgregari unde dicebant aialia tandem uiuere quoadiu per hoc facere. Notandum autem intentionem huiusmodi in hoc consistere quod quod atomi ex quibus componitur anima nullo modo gescant sed sunt valde mobiles et nisi comprimere statim discederent ab iuce et dissolueretur anima id posuit democritus quod aliter respiratione quod aer exterior continens huiusmodi atomos cum attrahit per respirationem extendit et imittit alios atomos exteriores qui comprimunt atomos ex quibus componitur anima ne dissoluantur et sic permittunt vitam quod tandem uiuit. aliter quoadiu potest respirare et quoadiu potest hoc auxilium facere ergo auxilium fit de foris quod atomi existentes exterius et de foris cum per respirationem ingrediuntur interius auxiliatur aliter ut permittunt in vita et quod sic est. signum est quod anima que dat vitam animali sit composita ex atomis cum per atomos permittunt huiusmodi vitam. Notandum etiam quod ubi nos habemus auxilium fieri de foris alia littera habet auxilium

fi 21

fieri celitus quod forte dictum aludis ponitur
pictag. quē in aliquo secuti sūt democritus & leu-
cippus dicitur enim posuisse pictagoras celū
esse magnum alias. per cuius hiatum & respi-
rationem attrahitur iste aer sic plenus atho-
mos. & qz per athomos in hoc aere exites au-
xiliantur alia vt prouentur in uita. Dicit
huiusmodi auxiliū fieri celitus. Dubitaret
forte aliquis quomō athomi exteriores qui sūt
de foris auxiliant nos & faciunt ad prouatōez
uite. dicēdū q sequendo opinionē democriti &
ponēdo animā pponi ex athomis in respirādo
& attrahendo aerē exteriorē plenū athomis
vt pmentator inuit super hunc locum triplex
auxiliū psequimur primū est q athomi ex q
bus componitur. anima eo q sint nature ignee
& figure rotunde sunt adeo habiles ad motuz
q nullo mō ptingit eos quiescere sed semper
ptingit aliquē ex eis descendere p athomos er-
go attractos exterioris auxiliamur qz suppletur
locus descendentiū athomoz nam si anima ē
pposita ex athomis & semper discedunt aliqui
ex eis si nō attraherent aliqui athomi supplē-
tes locū descendentiū statim corrumpetur
alias scdo auxiliamur p huiusmodi athomos
attractos de foris qz illi pprimunt alios atho-
mos ex quibus pponit anima & nō permittūt
eos ita discedere. tertio inuamur p huiusmodi
athomos quia sicut vnus carbo ignitus forti-
ficatur & roboratur ad presentia alterius carbo-
nis igniti sic athomi ex quibus componitur aia
roborantur & fortificantur & validius operant
opera eis debita ad presentiam athomorum
exterioris acutorum hec autem tua satis inuun-
tur in littera vbi dicitur q athomi exterioris
attracti phibent athomos ex quibus pponit
anima & constringunt & comprimūt. phibent
enim eos q non permittunt ipsos sic de facili
disgregari constringunt enim eos. quia non p-
mittunt eos sic rare fieri eo q supleant & subin-
trent locum descendentiū athomorum com-
primunt autem ipsos quod faciendo fortificāt
eos & redunt eos validiores ad operandum
opera eis debita. Deinde cuz dicit vide-
tur autem & pictagoricis dictum ponit positio-
nem pictagore circa quod tria facit qz primo
ponit huiusmodi positionem secundo assignat
positionis rationem tertio ex his que dixerat
concludit q omnis hii phi qui nominati sunt
uenati sunt naturam anime et considerauerūt
ipsam ex parte motus. secunda ibi de his au-
tem tertia ibi. uidetur autem dicit ergo q dictū
a pictagoricis uidetur eandem habere intelli-
gentiam id est eandem habere sententiam cū
dicto democriti et leucipi non tamē ipsi picta-
gorici similiter conueniebant cum positione
democriti sed quidam ipsorum dicebat ani-
mā esse has decisiones que sunt in aere et isti
simpliciter conueniebant cum democrito alij
autem pictagorici dixerunt quod anima non ē

huiusmodi athomi nec huiusmodi decisiones
sed est quedam virtus mouens has decisōes
& hos athomos & huius opinionis dicit fuisse
quidam philosophus nomine archilaus ma-
gister socratis. Notandum autem quod
pictagorici dicuntur illi qui secuti sunt pictago-
ram sicut ergo inter aristotelicos id est inter se-
quentes aristotilem sunt opiniones varie & q
dam opinantur vnum & quidam aliud. sic iter
pithagoricos poterant esse varie opiniones et
quidam poterant opinari vnum & quidam ali-
ud. Deinde cum dicit de his at assignat
huius positionis rationem dicens quod dictū
est de his v3 quare anima dicatur composita
ex athomis. nam hoc est ppter hoc quod hui-
usmodi athomi continue vidēt moueri & si sit
nimia tranquillitas in aere & quia anima ponit
tur esse quid mouens cum secundum antiquo-
rum opinionem nihil moueat nisi moueatur &
ipm dignum videbat eis quod anima esset cō-
posita ex athomis qui sūt adeo mobiles addit
autem quod in id idem feruntur quicunqz di-
cunt animam esse quid. i. esse aliquid seipsum
mouens. hii en m feruntur in idem & tenēt eā-
dem quod ammodo sententiam quia psidezāt
animam ratione motus. Deinde cum di-
cit vidēt autem hii concludit ex dictis quod
omnes hii phi psidezauerunt de anima & vā-
ti sunt ipam ex parte motus dicens vidēt at
omnes phi .s. qui nonnati sūt existimasse mo-
tum esse maxime pprimū anime & alia quidē
omnia moueri ppter animam ipam autē ai-
mam dicebant moueri a se ipa dicebant enim
animam moueri cum mouebat ppter id q se-
cundum eos nihil vī mouens q non moueat
& ipm. Deinde cum dicit similiter autem
& anaxagoras ponit positionem anaxagore cir-
ca quod duo facit qz narrat huiusmodi positio-
nem secūdo comparat positionem eius ad po-
sitionem democriti ibi non tamen penitus di-
cit ergo quod similiter autem & anaxagoras
supple considerauit animam ex parte motus
quia dicit animam esse mouentem alia & si ali-
quis alius secutus est anaxagoram & dixit q in-
tellectus id est quod anima mouet omne id est
mouet omnia sic dicens sup p in eandem inci-
dit sententiam & considerat animam ex parte
motus. Deinde cum dicit non tamen pe-
nitus compar opinionem Anax. ad opinionēz
democriti ostendēs quod democritus magis
certificauit nos id est magis patenter locutus
est & non ita dubie loquebatur sicut anaxago-
circā quod tria facit quia primo ostendit demo-
critum patenter & manifeste locutum esse so-
declarat anax. non fuisse locutum patenter s3
dubie tertio epilogat circa determinata secū-
da ibi anax. autem .tertia ibi quicunqz quidez
ergo immoueri. dicit ergo quod cum anax. nō
penitus nos certificat de sua positione sicut d-
mocritus. nam ille quidem id est democritus

fi. 27

di 22

1
simpliciter dixit idem esse animam et intellectum non enim distinguebat democritus inter intellectum et sensum volebat autem verum esse quod videtur id est quod apparet sensui dicebat enim sensum habere virtutem discipline et esse idem quod intellectus unde commendabat homerum dicens democritus homerum bene facere id est bene dicere cuius dicebat quod hector iacet quasi aliud sapiens democritus itaque non vti vel non vti vti intellectu tanquam sit potentia quedam que sit circa veritates et que sit distincta a sensu sed idem dicit esse intellectum et animam et intellectum et sensum. Notandum autem quod homerus ponebat quod quando hector transmutabatur in sensum et in corpore quod transmutabatur in intellectu et iacebat quasi alius sapiens, volebat enim homerus quod quando hector erat alienatus in sensu quod iaceret quasi sapiens aliud. i. aliena et volebat quod esset alienatus in intellectu ex quo sequebatur quod intellectus esset sensus. et quia democritus proponebat intellectum esse sensum. ideo commendabat hoc dictum homeri quia concordabat positioni fuisse. Dubitaret forte aliquis utrum sit verum dictum homeri quod quando aliquis est alienatus in sensu quod iaceat quasi aliud sapiens et quod sit alienatus in intellectu videtur quod sic quia frenetici alienati in sensu videntur aliena sapere et videntur esse alienati in intellectu dicendum quod alienatio in sensu per se non facit alienationem in intellectu nec intellectus est sensus ut opinabantur democritus et homerus attamen quia non intelligimus nisi cum fantasmate lesio organo fantastico per accidens impeditur operatio intellectus. ulterius forte dubitaret aliquis quomodo democritus opinabatur idem esse intellectum et sensum ex eo quod dicebat idem esse intellectum et animam. dicendum quod democritus non loquebatur de omni anima sed solum loquebatur de anima animalium que movetur per desiderium et appetitum immo etiam non videbatur loqui de anima omnium animalium sed solum de anima animalium respirantium comprobaret compositam animam esse ex atomis quia respirando et attrahendo aerem plenum atomis continuabatur animalium vita. si ergo idem erit intellectus quod anima talium animalium nullum erit animal respirans quod non habeat intellectum quod esse non posset nisi idem esset intellectus et sensus cum multa sint animalia respirantia habentia solum sensum. Sciendum ergo quod ex dictis democriti tripliciter potest colligi quod idem sit intellectus et sensus. primo enim hoc colligitur ex eo quod dicebat idem esse intellectum et animam. secundo ex eo quod ponebat quod verum esse omnium sensus dicebat. n. verum esse quod videbatur sensui cum ergo veritas sit rectitudo sola mente perceptibilis ut dicit Anselmus in libro de veritate et veritas sit adequatio rerum

et intellectum ut dicit Boetius videtur verum esse proprium omnium intellectus qui ergo dicit verum esse omnium sensus dicit intellectum esse sensum verum enim formaliter non comparatur ad sensum sed ad intellectum. tertio hoc idem colligitur ex dicto democriti ex eo quod commendabat homerum. h. dicitur Deinde cum dicit anaxago. autem narrat positionem anaxag. dicens quod anaxago. autem minus certificat id est minus certe et magis dubie loquitur de ipsa anima vel magis dubie loquitur de ipsis id est de anima et intellectu quia multoties quidem enim dicit intellectum non esse idem quod anima sed dixit intellectum esse eam eius quod recte et bene operari. alibi autem dixit hunc intellectum esse animam ait enim ipsum intellectum esse in omnibus animalibus magnis et parvis honorabilibus et inhonorabilibus prae ergo loquitur anaxago. de intellectu nec certificat nos qualiter accipiat intellectum. nam intellectus dicitur secundum prudentiam non videtur inesse similiter omnibus animalibus sed neque videtur inesse omnibus hominibus. Notandum autem quod bene et recte agere convenit per prudentiam quia prudentia est recta ratio agibilium sicut ars est recta ratio factibilium ut declarari habet in sexto ethi. cum ergo anaxago. dixit intellectum esse eam bene agendi accipit intellectum dicitur secundum prudentiam que non est idem quod anima nec inest omnibus animalibus. immo sic acceptus intellectus non inest omnibus hominibus sed cum idem anaxago. dicat intellectum idem esse quod anima et inesse omnibus animalibus vel contrariatur sibi ipsi vel equivoce et indeterminate loquitur nec certificat nos qualiter accipiat intellectum. in hac parte magis est commendandus democritus quia non sic dubie est loquutus. Deinde cum dicit quicumque quidem epilobat circa determinationem dicens quod quicumque quidem igitur aspererunt animatum immoveri id est quantum ad motum hii quidem maxime opinati sunt animam esse quid motum vel quod motuum et moventem alia dixerunt. n. quia anima ipsa mota movebat et reliqua.

9^{ti} 24ⁱ
9^{ti} 25ⁱ
lec. 2.
b
Quicumque autem ad cognoscere et.
q Postquam philosophus determinavit opiniones philosophorum venantium animam per viam motus. in parte ista determinat de opinionibus philosophorum venantium animam et determinantium de ipsa per viam cognitionis et sensus circa quod duo facit quia primo ostendit quomodo antiqui philosophi determinabant de anima per viam cognitionis et sensus. secundo quod dixerat manifestat per opinionem empiri. et platonis ibi sicut empiri. quod dicit autem quod quicumque autem aspererunt animam ad cognoscere et sentire ea que sunt in entia quasi dicat quod quicumque considerave

runt de anima ex eo quod ipsa sentit et cognoscit entia isti dicunt animam esse principia entium et quia diuersimode loquebantur antiqui de principijs quia aliqui posuerunt plura principia aliqui vero unum. ideo alii quidem erant facientes id est dicentes animam esse plura. h. id est plura principia. alij vero dicebant animam esse unum. h. id est unum principium.

Dubitaret forte aliquis quomodo antiqui venientes animam per viam cognitionis et sensus dixerunt ipsam esse principia entium. Dicendum quod omnis cognitio fit per assimilacionem. nam nisi est similitudo rei cognite in cognoscente oportet rem illam ignoratam esse habet enim. h. veritatem tam in cognitione sensitiva quam intellectiva nam nunquam sensus sentiret aliquid nisi esset in sensu similitudo rei sensibilis et nunquam intelligeret intellectus aliquid nisi est in eo similitudo rei intelligibilis ut ergo ponerent antiqui quod anima posset cognoscere omnia dicebant ipsam habere similitudinem cum omnibus non autem videbatur ipsis quod anima posset habere similitudinem cum omnibus nisi est composita ex principijs omnium volentes ergo animam inuestigare per viam cognitionis dixerunt ipsam esse principia omnium ut haberet similitudinem cum omnibus et ut posset cognoscere omnia. quia ergo posuerunt unum principium omnium dixerunt animam esse illud principium ut qui dixerunt omnia esse ex aere dixerunt animam esse aereni. nam si anima est aer habet similitudinem cum omnibus que sunt ex aere et potest omnia talia cognoscere dicentes vero quod principium omnium erat aqua et quod omnia erant ex aqua dixerunt animam esse aquam ponentes autem non unum principium omnium entium sed plura sicut fecit empe. dixerunt animam esse illa plura principia quare loquentes de anima et inuestigantes eam per viam cognitionis sicut diuersificabantur in loquendo de principijs sic diuersificati sunt in loquendo de anima. Alterius forte dubitaret aliquis utrum bona esset opinio antiquorum et videtur quod sic quia si cognitio fit per assimilacionem oportet animam esse compositam ex principijs omnium ad. h. quod habeat similitudinem cum omnibus ut possit cognoscere omnia. Dicendum quod ut communiter ponitur iste fuit antiquorum error. credebant enim quod cognitum deberet esse realiter in cognoscente si videbatur. quidem eis possibile quod anima posset cognoscere terram nisi in se realiter haberet terram. nec quod posset cognoscere aquam si non in se realiter haberet aquam. hoc ergo posito dicebant quod anima terram cognoscit terra. et aquam aqua. ut per terram quam habet anima apud se potest cognoscere aliam terram et per aquam quam habet in se potest cognoscere aliam aquam sed hoc positum est falsa quia ut

Declarabitur in tertio lapide non est in anima sed species lapidis sit etiam terra non est in anima sed species terre anima ergo quodammodo est omnia et omnia sunt in anima non secundum esse reale ut ponebant antiqui sed secundum esse similitudinarium et intentionale est enim sensus susceptivus omnium specierum sensibilium et intellectus omnium specierum intelligibilium suscipiendo ergo anima huiusmodi species poterit per sensum assimilari omnibus sensibilibus et cognoscere omnia sensibilia. per intellectum vero assimilari poterit omnibus intelligentibus et cognoscere omnia intelligibilia

Deinde cum dicit sicut empe. quidem manifestat quod dixerat per opinionem empe. et platonis qui inuestigantes animam per viam cognitionis dixerunt ipsam animam constare et esse compositam ex principijs entium circa quod duo facit quia primo ostendit quomodo emp. dicebat animam esse compositam ex principijs entium. secundo declarat quomodo. h. idem dicebat plato ibi eodem autem modo et plato continetur sic bene. dico quod antiqui inuestigantes animam per viam cognitionis dixerunt animam esse principia omnium entium sicut dixit emp. qui quidem dixit animam esse ex omnibus elementis id est ex omnibus principijs et dixit animam esse unumquodque horum principiorum ut possit omnia cognoscere sic dicens quod terra quidem cognoscimus terram ethera id est aereni cognoscimus ethere id est aere aquam cognoscimus aqua ignem igne et manifestum est quod concordiam cognoscimus. concordiam et per concordiam et discordiam que est corruptiva cognoscimus discordiam id est per discordiam. Notandum autem emp. posuisse. vi. principia quatuor materialia et duo effectiva. dixit enim terram aquam aereni et ignem esse principia materialia. concordiam vero et discordiam voluit esse principia effectiva ita quod concordiam esset principium effectivum generationis discordiam vero corruptionis. nam quando elementa erant proportionata et in concordiam fiebat generatio et quando in proportionata et in discordiam fiebat corruptio et quia hec. vi. ponebat principia omnium entium ut anima posset cognoscere omnia entia dicebat ipsam ex omnibus hijs constare. Deinde cum dicit eodem autem modo ostendit quomodo plato ponebat animam componi ex principijs ad cuius evidentiam sciendum quod entia quantum ad presens spectat tripliciter possunt considerari. primo ut sunt aliquid in se. secundo ut referuntur ad suum principium effectivum. tertio considerari possunt ut comparantur ad ens in quo concitant et quod uniuersalis in omnibus reperitur si considerentur sentia ut sunt aliquid in se. sic plato visus est ponere principia entium idem et diuersum vel partibile et impartibile videntur enim entia distingui quia quedam sunt

sunt sensibilia ut ista corporalia quedam intel-
ligibilia ut substantie separate. h. autem cor-
poralia videntur constare ex diuerso et partibi-
li quia in eis est oppositio et diuersitas partium sub-
stantie vero separate videntur constare ex eo-
dem et impartibili quia in eis est simplicitas et
vnitas. principia itaque omnium entium vi-
dentur esse idem et diuersum. secundo uero pos-
sunt res considerari ut comparantur ad suum
principium effectuum et sic principia entium.
dixit plato esse ideas a quibus hec entia fiebant
et causabantur. tertio possunt res comparari ad
ipsum ens quod participant et quod communit-
reperitur in omnibus et sic principia rerum di-
xit plato esse numeros. nam secundum com-
mentatorem in septimo methaphis. nesciuit
plato distinguere inter unum quod est principi-
um numeri et quod conuertitur cum ente qua-
re sicut in singulis rebus reperiuntur plures
perfectiones et plures vnitates loquendo de
vno quod conuertitur cum ente. sic credidit quod
reperirentur in singulis rebus vnitates que
essent principium numeri propter quod posuit
numeros esse principium omnium entium di-
xit quidem in omnibus entibus esse numerum
preter quam in vno videlicet in prima causa
quam posuit circa essentiam vnitatis et boni-
tatis quod si accepisset numerum large pro om-
ni pluralitate vel pro omni multitudine non
male dixisset. sed accipiendo numerum proprie
ut ipse accipiebat qui est species quantitatis non
bene dixit quia huiusmodi numerus non ha-
bet esse nisi in continuis nec se extendit ad sub-
stantias separatas. semper enim numerus pro-
prie sumptus causatur ex diuisione continui
ut declarari habet in tertio phis. posuit itaque
plato quantum ad presens spectat tria genera
principiorum entium videlicet idem et diuer-
sum ideas et numeros in declarando ergo quo-
modo plato posuit animam constare ex princi-
piis tria facit quia primo ostendit quomodo pla-
to dixit animam constare ex eodem et diuerso
secundo quomodo dixit eam constare ex ideis.
tertio quomodo ex numeris. secunda ibi simi-
liter autem et in hiis. tertia ibi adhuc autem et
aliter dicit ergo quod eodem autem modo et
plato in thimico facit id est constituit animam
ex elementis id est ex principis vult enim si-
mile simili cognosci. res autem dixit esse ex prin-
cipis ut ergo anima cognoscat omnia et habe-
at similitudinem cum omnibus dixit plato eam
constare ex elementis et principis omnium.

Notandum autem quod hic *Al.* non di-
cit quomodo plato posuit animam constare ex
elementis sed remittet nos ad librum timei.
vbi ut innuit tam themesticus quam commē-
tator principia entium dicuntur esse partibile
et impartibile vel idem et diuersum. hoc ergo
modo posuit plato animam constare ex prin-
cipis quia dixit eam constare ex eodem et diuer-

so vel ex partibili et impartibili. Dubita-
ret forte aliquis quomodo anima est composi-
ta ex partibili et impartibili dicendum quod. h.
themesticus tripliciter declarare intendit secun-
dum quod anima tripliciter potest considera-
ri. primo enim considerari potest secundum sub-
stantiam. secundo secundum potentias. tertio
secundum vtrumque. omnibus autem his mo-
dis anima est aliquo modo composita ex eodem
et diuerso debemus enim imaginari quod ani-
ma secundum suam naturam et substantiam
est media inter substantias separatas et ista sen-
sibilia. vnde themesticus ait quod natura ratio-
nalis intellectu quidem est deterior. Sed
his sensibilibus est dignior. ista ergo corpora-
lia sunt nature sensibilis homo vero est natu-
re rationalis. substantie vero separate sunt na-
ture intellectualis. natura ergo rationalis sicut
anima nostra est dignior et simplicior his sen-
sibilibus sed est inferior et compositior substanti-
is separatis comparata ergo anima ad hec sen-
sibilia reperitur in ea idempritas et simplici-
tas. comparata vero ad substantias separatas
est in ipsa compositio et possibilitas et quia
media est anima inter hec et illa quasi partici-
pans vtrumque dicitur constare ex hiis princi-
piis videlicet ex eodem et diuerso. secundo hoc
idem patet si consideretur anima secundum
suas potentias. nam in anima quedam sunt
potentie non organice et iste sunt simplices et im-
partibiles ut intellectus et voluntas. quedam
sunt organice et iste sunt partibiles quia extenduntur
extensione organi. anima ergo quia com-
prehendit in se vtrumque dicitur constare ex par-
tibili et impartibili. tertio hoc idem patet si con-
sideretur anima quantum ad vtrumque nam
tam anima quam alie res secundum genus con-
ueniunt cum omnibus hiis que sunt in illo ge-
nere et secundum species conueniunt cum om-
nibus hiis que sunt in illa specie sed secundum
differentias et secundum propria accidentia di-
cuntur differre ab alijs et quia anima tam se-
cundum substantiam quam secundum poten-
tias habet aliquam conuenientiam et aliquas
differentiam cum alijs ratione conuenientie
dicitur constare ex eodem ratione differentie
dicitur constare ex diuerso et quia omnes res
vel constant ex eodem vel ex diuerso vel ex
vtroque anima que constat ex eodem et diuer-
so habet similitudinem cum omnibus et po-
test cognoscere omnia. Deinde cum dicit si-
militer autem et in hiis ostendit quomodo ani-
ma constat ex elementis siue ex principis que
sunt idee dicens quod similiter autem et in hiis
que dicta sunt de philosophia dicta naturali.
determinatum est a platone quod ipsum qui-
dem animal est constitutum ex ipsa idea vnitas
id est ex idea vnitatis et ex prima longitudine
id est ex idea dualitatis et ex prima latitudine
id est ex idea trinarum et ex prima altitudine id est

ex idea quaternarii. et alia entia ab anima si-
mili modo dixit esse composita ex his elemen-
tis. Notandum autem quod ex idea unita-
tis dualitatis ternarii et quaternarii in sua phi-
losophia dicta naturali posuit plato componi
tam animam quam alia entia et quia secundum
ipsum eodem modo componebatur anima et
alia entia habebat anima similitudinem cum
omnibus entibus et poterat anima cognoscere
omnia entia. Notandum etiam quod phi-
losophiam platonis non appellat *Philosophiam*
naturalem sed dictam naturalem quia
plato dicebat eam esse philosophiam natura-
lem non tamen erat naturalis quia ut declara-
ri habet in primo de generatione ubi compa-
ratur opinio platonis ad opinionem democri-
ti plato non loquebatur philosophice et naturaliter.
sed extranee vel philosophia platonis appel-
latur philosophia dicta quia solus verbis erat
fulcita non autem erat ratione firmata. Du-
bitaret forte aliquis quomodo prima longitu-
do dicitur idea dualitatis et prima latitudo
idea ternarii et prima altitudo siue prima pro-
funditas idea quaternarii dicendum quod lon-
gitudo siue linea habet rationem dualitatis quia
eius extensio est de puncto ad punctum latitu-
do autem siue superficies habet rationem ter-
narii quia nunquam est dare superficiem re-
cti lineam nisi sit ibi signare tertium punctum
ita quod triangulus ubi est signare tria puncta
est prima figurarum recti linearum profunditas
autem siue altitudo id est corpus cui competit ha-
bere profunditatem et altitudinem habet ratio-
nem quaternarii. nam postquam fecimus sup-
ficiem trilateram ubi est figurare tria puncta
si volumus facere corpus oportet dare quartum
punctum et fiet piramis ita quod piramis est
primum corporum angularium sicut triangu-
lus est prima figurarum recti linearum. cum ergo
idee sint quidditates et principia horum sensi-
bilium longitudo latitudo et altitudo per prius
reservantur in ideis quam in istis sensibilibus
idea ergo lineae erit prima longitudo et erit idea
dualitatis. idea vero latitudinis siue superfici
ei erit prima latitudo et erit idea ternarii. idea
vero altitudinis siue corporis erit prima alti-
tudo et erit idea quaternarii ex his ergo ideis
dicebat plato constare tam animam quam alia
entia. Alterius forte dubitaret aliquis quo-
modo tam anima quam alia entia constent ex
his ideis. dicendum quod in his inferioribus
quatuor reperimus videlicet punctum lineam
superficiem et corpus punctus autem habet ra-
tionem unitatis linea dualitatis superficies
ternarii corpus quaternarii et quia plato dixit
ideas esse quidditates horum sensibilium po-
suit hec sensibilia constare ex idea puncti que
appellabat ideam unitatis et ex idea dualita-
tis quam appellabat primam longitudinem
et ex idea ternarii quam appellabat primam

latitudinem et ex idea quaternarii quam ap-
pellabat primam altitudinem ex his ergo ide-
is dixit constare omnia hec sensibilia ut ergo
anima possit habere similitudinem cum om-
nibus istis et ut posset omnia ista cognoscere di-
xit eam ex omnibus his ideis esse compositam

Deinde cum dicit adhuc autem et aliter ostē-
so quomodo anima sicut et alia entia constat ex
eodem et diverso et ex ideis vult modo ostende-
re quomodo plato tam animam quam alia en-
tia dixit constare ex numeris. videbat enim pla-
to quod operationes anime ex numeris sume-
bant ortum quia intelligere sumebat ortum
ex unitate scire ex dualitate opinari ex ternar-
io sentire ex quaternario ideo ex his numeris
voluit quod componeretur tam anima quam
alia entia hoc est ergo quod ait quod adhuc au-
tem et aliter supra plato dixit tam animam quam
alia entia componi ex eisdem principiis quia
intellectum quidem plato dixit esse unum. sci-
entiam autem duo est enim scientia singulari-
ter ad unum id est processus ad unum id est ad
unam conclusionem procedit enim scientia ab
uno medio ad unam conclusionem opinio
vero dixit esse numerum plani id est numerum
superfici siue numerum ternarii. sensum ve-
ro dixit esse eum numerum qui est firmi id est
qui est corporis. hoc est numerum quaternarii
manifestum quidem est enim quod hii nume-
ri dicebantur species et principia entium sunt
autem hii numeri ex elementis id est de nume-
ro elementorum id est sunt elementa quasi di-
cat quod hii numeri videlicet unitas binari-
us ternarius et quaternarius sunt elementa re-
rum et subdit quod alie autem res iudicantur
intellectu alie vero scientia alie autem opinio-
ne alie vero sensu. ergo hii numeri sunt speci-
es id est elementa et quidditates et principia re-
rum et tunc supplenda est ratio quod cum hii
numeri sunt principia ex quibus constituta est
anima ex eisdem principiis ponebat plato esse
constructam animam et alia entia. Notan-
dum autem quod cum res cognoscantur per
sua principia cum res alie cognoscantur intel-
lectu alie scientia alie opinione alie sensu oportet
quod. h. videlicet unitas dualitas ternarius
et quaternarius qui numeri habent convenien-
tiam cum intellectu scientia opinione et sensu
sunt principia rerum et etiam oportet quod sint
principia ipsius anime cum operationes ani-
me reducantur ad hos numeros ex eisdem er-
go principiis et ex eisdem numeris constituta est
anima et alia entia habebit ergo secundum. h.
anima similitudinem cum omnibus entibus
et poterit omnia entia cognoscere. Notan-
dum autem quod intellectus est principiorum
principium autem habet rationem medii. nam
principium per quod concluditur conclusio est
medium ad illam conclusionem. intellectus
ergo per quem ferimur simpliciter in princi-
pium

1
pium vel in medium dicitur habere rationes
vnius sed scientia quæ est respectu conclusionis
dicitur habere rationem duorum. Nam non
possumus ferri in conclusionem nisi prius fera-
mur in medium est ergo ibi duplex ratio. vna
in medium alia in conclusionem. opinioni au-
tem appropriatur numerus plani idest super-
ficiæ idest numerus ternarius. nam opinio se-
per est acceptio vnius partis cum formidine
alterius est ergo ibi tria considerare videlicet
medium concludens conclusio conclusa et con-
clusio formidata signanter ergo ait philoso-
phus quod scientia est singulariter processus
ab vno medio ad vnum conclusum in quo dif-
fert scientia ab opinione que non procedit sin-
gulariter ab vno medio ad vnam conclusionem
immo procedit ad duas conclusiones quarum
vna est conclusa et alia formidata sensus vero
habet rationem quaternarii quia est virtus or-
ganica et corporalis. corpori autem vt dictum
est quaternarius numerus appropriari debet.

lec. 8.

q

Quoniam autem et motuum vide-
batur et. Postquam philosophus
narravit opinionem philosopho-
rum inuestigantium animam per
viam motus et per viam cognitionis in parte
ista narrat opinionem inuestigantium animam
vtrouero modo circa quod tria facit quia pri-
mo facit quod dictum est. secundo dat differentiam
inter ipsos philosophos. tertio epilogat circa d-
terminata. secunda ibi differunt autem de pri-
ncipiis. tertia ibi differunt autem omnes dicit
ergo quod quoniam autem et motuum et cognosciti-
uum videbatur esse anima sic aliqui quidem
complexi sunt ex vtriusque enuntiantes animam
esse numerum seipsum mouentem. Notan-
dum autem quod dicentes animam esse nume-
rum seipsum mouentem complectebantur vtru-
que videlicet cognitionem et motum. nam ex
eo quod anima erat numerus competebat ei
cognoscere nam cum numeri ponantur esse pri-
ncipia rerum si anima erat numerus habebat
similitudinem cum aliis entibus que erant ex
numeris constituta et per consequens poterat
alia cognoscere in quantum antea anima erat
seipsum mouens poterat alia mouere. No-
tandum autem quosdam dixisse hanc opinio-
nem fuisse platonis quod anima esset nume-
rus seipsum mouens sed hoc non videtur con-
gruum quod introducat hic. hec positio tan-
quam platonis opinio quia tunc hoc dictum
non poneret in numerum cum superioribus
positionibus quod est contra commentatores
dicentem tres sectas fuisse de anima quarum
vna inuestigauit animam per viam motus.
alia per viam cognitionis. tertia per viam vtri-
usque. dicitur ergo hec opinio fuisse zenocratis
et melius est vt introducat hic tanquam opi-

nio zenocratis quam tanquam opinio plato-
nis. Deinde cum dicit differunt autem dat
differentiam inter hos philosophos prout lo-
quebantur tam de principiis quam de anima
circa quod tria facit quia primo ostendit quo-
modo differenter loquebantur philosophi quan-
tum ad substantiam principiorum. secundo
quomodo loquebantur differenter quantum
ad numerum. tertio narrat varias opiniones
philosophorum circa principia et circa animam
secunda ibi differunt autem et. tertia ibi vno
quibusdam dicit ergo quod differunt autem
loquentes de principiis que idest quantum ad
que idest quantum ad substantiam principio-
rum et quot idest quantum ad numerum nam
differenter loquebantur philosophi de princi-
piis et quantum ad numerum et quantum ad
substantiam et maxime quidem quantum ad
substantiam principiorum loquebantur diffe-
renter facientes corpora idest facientes prin-
cipia corporalia et incorporea idest facientes
principia incorporea et etiam differenter loque-
bantur his idest ab his qui erant miscentes et
erant enuntiantes principia ab vtriusque idest
a corporalibus et incorporeis. Notan-
dum autem quod philosophi quantum ad sub-
stantiam principiorum differabant triplici-
ter quia quidam posuerunt principia corpora-
lia vt empedocles. qui posuit quatuor elementa
principia rerum. quidam vero posuerunt pri-
ncipia incorporea ut plato qui posuit ideas pri-
ncipia entium. quidam vero posuerunt princi-
pia vtraque tam corporalia quam incorpora-
lia vt anaxagoras qui posuit intellectum tan-
quam principium incorporeale et posuit partes
consimiles tanquam principia corporalia fa-
cientes ergo principia corporalia differabant
a facientibus principia incorporea et ab his qui
miscabant vtraque. Deinde cum dicit dif-
ferunt autem et. ostendit quomodo differerent
predicti philosophi in loquendo de principiis
quantum ad numerum dicens quod differunt
autem et circa multitudinem idest circa nume-
rum principiorum quia hii quidem ponunt vnum
principium omnium vt diogenes qui dixit pri-
ncipium omnium esse aerem et eraditus. qui po-
suit vnum principium omnium dicens quod
omnia erant vapor illi vero idest alii ponunt
plura principia rerum vt empedocles. qui posuit
quatuor elementa et anaxagoras qui posuit par-
tes consimiles vel corpora similia partium
esse principia rerum et subdit quod consequen-
ter autem his idest consequenter principiis
assignant et animam loquebantur autem phi-
losophi de anima consequenter principiis idest
sicut loquebantur de principiis. quia qui po-
suerunt vnum principium omnium dixerunt
animam esse illud vnum principium qui ve-
ro posuerunt plura dixerunt animam esse illa

plura et subdit quod secundum naturam primorum id est secundum naturam principiorum motuum estimauerunt sup̄ esse animam et hoc non irrationabiliter qui dicit quod estimauerunt animam posse mouere et habere rationem motiuis ex eo quod erat ex principiis.

Dubitarer forte aliquis quomodo anime competit ratio mouendi ex eo quod est ex principiis dicendum quod opinio fuit Arist. quod nihil aquirat nouum esse nec nouam dispositionem nisi mediante motu vt si igitur vel calefit lignum oportet quod aliquis motus preceserit hanc nouam dispositionem. Si ergo de ratione principiorum est aliquid efficere et causare vel aliquam nouam dispositionem inducere oportet quod fiat hoc mediante motu quare de ratione principiorum est mouere et maxime de ratione principiorum habentium rationem cause efficientis inde est quod a philosopho causa efficiens appellatur principium unde motus quare si de ratione principiorum est mouere non irrationabiliter estimatur anima habere rationem motiui ex eo quod est ex principiis. Deinde cum dicit unde quibusdam assignat varias opiniones loquentium de anima circa quod tria facit quia primo narrat opiniones loquentium magis subtiliter secundo loquentium mediocriter. tertio narrat opiniones loquentium magis grosse et magis ruditer secunda ibi videtur autem tales. tertia ibi magis autem rudium circa primum tria facit secundum quod tres opiniones narrat quia primo narrat opinionem dicentium animam esse ignem. secundo narrat opinionem democriti. tertio narrat opinionem anaxagore. secunda ibi democritus autem. tertia ibi anaxago. autem. dicit ergo quod quibusdam visum est animam esse ignem quia hic id est ignis est subtilissimus in partibus id est est compositus ex partibus raris et subtilissimis et est maximum elementorum incorporeorum id est est maxime incorporeus inter elementa adhuc autem ignis mouetur quia et mouet omnia alia et hoc primo et principaliter. Notandum autem quod sicut dicitur est antiqui loquebantur de anima sic loquebantur de principiis operationes anime ergo referebant ad ea que videbant in ipsis principiis. et quia ignis est quid subtile et quid mobile dicentes principium omnium esse ignem dixerunt animam esse ignem ratione gratia quia ignis est subtilis et incorporeus dicebant quod anime competit alia cognoscere ex eo vero quod ignis est quid maxime mobile dicebant quod competit anime alia mouere. Dubitarer forte aliquis quomodo ignis est incorporealissimum elementorum dicendum quod quedam elementa sunt magis materialia quedam magis formalia ita quod secundum quod elementa ordinantur secundum locum sic habent magis et minus de formalitate

terate terra ergo locum tenens infimus plus habet de materia et minus de forma quod satis declarat eius densitas et compactio a qua autem est formalior terra. Rursus aer qui est super aquam est formalior quam aqua in vno enim pugilo aque plus est de materia quam in vno pugilo aeris. immo ex vno pugilo aque sunt decem pugila aeris vt vult philosophus inde generatione est ergo aqua materialior aere et per consequens aer est formalior aqua. eadem ratione ignis est formalior aere sic etiam celum est formalius ceteris aliis corporibus et inter ipsos celos celi superiores creduntur formaliores alii. ignis ergo est incorporealior elementorum id est formalior quam cetera elementa non est itaque verum quod ignis sit formalior quam cetera corpora quia celum est formalius igne eo quod sit actiuus ipso agit enim ignis in virtute celi nec habet ignis quod sit quid actiuus nisi in quantum est organum celestis corporis vt innuit philosophus circa finem secundi de generatione ignis igitur est incorporealior id est formalior quam cetera elementa. sed non est formalior quam cetera corpora. Alterius forte dubitarer aliquis quomodo ignis mouetur et mouet alia. primo dicendum opinione fuisse antiquorum philosophorum vt sepe et sepius dictum est nihil mouere nisi moueatur et ipsum sicut ergo competit alicui rei quod moueat sic competit ei quod moueatur et ipsa ignis itaque qui inter cetera elementa est actiuus respectu aliorum elementorum. primo et principaliter competit ei agere et per consequens mouere tanquam magis actiuus et magis formalis et si simpliciter competit igni quod moueat principaliter competit ei quod moueatur vniuersaliter ergo respectu omnium corporum mouere et moueri competit. primo super celestibus corporibus. unde sequendo positionem horum philosophorum scilicet quod nihil moueat nisi moueatur et ipsum mouere et moueri non vniuersaliter respectu omnium corporum sed respectu elementorum competit primo igni.

Deinde cum dicit democritus autem narrat opinionem democriti dicens quod democritus autem dixit dulcius id est conuenientius et rationabilius quam alii enuntians vtrumque horum id est enuntians. propter quid est vtrumque horum videlicet quod anima cognoscit et moueat. ait enim animam quidem et intellectum esse idem id est dicit quod anima est idem quod intellectus et quod anime competit intelligere et cognoscere. istud autem dicit esse qui est primorum et indiuisibilium corporum id est quia est composita ex indiuisibilibus corporibus que sunt prima et principia. motiuum autem id est esse quid motiuum dicit animam propter subtilitatem partium et propter figuram partium partes ergo et atomi quod proponebant

nebant atq; z illa indivisibilia corpora ex eo qd
 erant prima principia dabant anime qd intel-
 ligeret sed ex eo qd erant figure rotunde dabat
 anime quod esset quid motu z quod moueret
 quia figurarum leuiter idest faciliter mobilis-
 simaz dicit esse spericam huiusmodi autem fi-
 gure videlicet sperice dixit esse ignem z intel-
 lectum. Dubitaret forte aliquis quomodo
 illa corpora indivisibilia ex quibus ponebat d.
 democritus componi animam ex eo quod erant
 prima idest ex eo qd erant principia dabant ani-
 me quod esset idem qd intellectus vel quod idē
 est dabant ei quod intelligeret z quod cogno-
 sceret dicendum qd cum ex principiis sint alia
 eo ipso qd ponitur anima componi ex pncipiis
 ponitur qd habeat similitudinem cum aliis et
 per consequens qd cognoscat alia. illa ergo cor-
 pora indivisibilia ex quibus componebatur ani-
 ma ex eo quod erant prima z principia dabat
 anime quod intelligeret z cognosceret sed eo qd
 erant figure sperice dabant ei quod moueret.

Deinde cum dicit anax. autem narrat opi-
 nionem anax. dicens anax. autem videtur qd
 dem dicere alterum esse animam z intellectū
 sicut diximus prius vtitur autem vtriusq; si-
 cut vna natura. naz vt prius dicebatur anax.
 videtur sibi ipsi esse contrarius quia aliquan-
 do dicebat animam z intellectum eē alterum
 aliquando vero dicebat quod erat eadem na-
 tura z qd erat idem anima z intellectus. verū
 tamen differt hic anax. ab aliis quia ipse po-
 nit intellectum maxime esse principium omni-
 um z ipsum solum intellectum de numero eo-
 rum que sunt idest de numero entium dicit eē
 simplicem z inmixtum quia non est corpus z di-
 xit ipm eē purum quia non est virtus in corpo-
 re z addit quod eidem principio idest eidem i-
 ntellectui assignat inesse vtraq; videlicet cogno-
 scere z mouē dicens intellectū mouē oē z et cognoscē
 oē. Notandum autem qd in determinādo
 de cognitione intellectus anax. diuersificabat
 ab omnibus aliis nam alii. vt anima cogno-
 sceret omnia dicebant ipsam compositam quo-
 dāmodo ex omnibus nam vt cognosceret ter-
 ram dicebant ipam compositam ex terra et
 vt aquam ex aqua anax. vero econuerso vt in-
 tellectus cognosceret omnia posuit ipsum sim-
 plicem inmixtum purum z seperatum ab omni-
 bus quod autem anax. in. b. bñdixerit quia po-
 suit intellectum sic simplicem z sic abstractum
 in tertio ostendetur enim. Notandum etiā
 qd corporum quedam sunt composita ex parti-
 bus quantitatis vt elementa quedam vero
 sunt composita ex aliis corporibus vt elemen-
 rata que sunt mixta z composita ex elemētis
 Rursus virtutum quedaz sunt impure vt vir-
 tutes organice z corporales quedam vero sūt
 pure vt virtutes abstracte z imateriales intel-

lectus ergo simplex est quia non est compositus
 ex partibus quantitatis nec ē corpus elemē-
 tare z est inmixtus quia non est compositus ex
 aliis corporibus nec est corpus elementarum.
 tertio est purus quia non est virtus corporalis
 z organica sed in materialis z abstracta. No-
 tandum aut qd anax. hec duo videlicet cogno-
 scere z mouere attribuebat eidem principio. i.
 eidem intellectui sed non propter eandem cāz
 sed vt dicitur dicebat qd intellectui competit
 vt cognoscat z intelligat quantum est de se. i.
 de sui natura sed qd moueat ei competit in quā-
 tum est aliorum principium z causa.

lec. 9.

f. 32

Videtur autem tales ex quibz zc. Mar-
 rata opinione democriti z anax. qui
 magis subtiliter loquebantur i parte

ista narratur opinio quorūdam aliorum phōz
 qui quasi mediocriter loquebantur quia nec lo-
 quebantur ita subtiliter ut democritus z anax.
 nec ita grosse vt quidam alii phide quibus in-
 ferius dicitur. Diuiditur autem hec pars
 in partes quattuor. secundum qd quattuor hu-
 iusmodi opiniones recitantur nam primo reci-
 tatur opinio cuiusdam phi qui vocabatur tha-
 les. secundo recitatur opinio dyogenis. tertio
 eraditi. quarto almeonis. secunda ibi. dyoge-
 nes autem. tertia ibi eraditus autem. quarta
 ibi similiter autem his dicit ergo qd videtur
 autem thales ex quibus reminiscimur idest
 secundum ea que reminiscemur ex dictis ei?
 opinari animam esse aliquid motuum z quia
 credebatur qd mouere esset propriū aie credidit
 qd quicquid moueret esset animatum dixit er-
 go siquidem lapidem magnetem vel adamā-
 tem habere animam quoniam mouet ferruz

Notandum autem quod ait ex quibus re-
 miniscuntur quia ille philosophus qui voca-
 batur thales cuius dicitur esse hec opinio pri-
 mo dicitur fuisse vnus de septem antiquis phi-
 losophantibus inter quos septem. omnes alii
 studuerunt circa moralia hic solus dedit se
 ad inquisitionem rerum naturalium et quia
 sic fuit antrauum factum sumi ideo hic dicitur
 ex quibus hic reminiscimus. Notan-
 dum etiam quod iste philosophus nomine tha-
 les non sequutus fuit positionem suam nam vt
 recitatur. in primo methaphisice ipse posuit
 quod principium omnium erat aqua tamen
 nō dixit quod anima erat aqua. sed quod erat
 quedam virtus motiua. Notandum au-
 tem quod vbi nos habemus tales vtetus tras-
 latio habet ythalis commentator autem ex-
 ponit hanc opinionē nō de phō illo qd vocabatur
 thales. sed de melisso neq; qd noua translatio
 apropriat hanc opinionem illi phō qui vocaba-
 tur thales z quia themistius qui fuit grecus

9/37

h. idem ait credendus est sic esse. Deinde cum dicit dyogenis aut narrat opinionem dyogenis dicens q dyogenes quidem sicut et alteri determinabat de anima ppter motum et cognitionem opinans hunc aerem esse animam quem aerem dicebat esse omnium subtilissimum et principium aliorum et propter. h. dicebat animas cognoscere et mouere qz secundum quidem quod aer est quid primum et principium dicebat animam reliqua cognoscere secundum vero q est quid subtilissimum dicebat animam esse quid motuum. Notandum autem opinionem dyogenis in hoc consistere q anima erat aer qui aer erat principium omnium anima ergo existens aer habeat similitudinem cum omnibus et per se sequens poterat cognoscere. oia aer itaqz ex eo quod erat principium dabat anime q cognosceret sed ex eo q erat quid subtile et quid mobile dabat anime quod moueret.

Deinde cum dicit eraditus autem ponit opinionem eraditi dicens q eraditus siquid dicit principium omnium esse vaporem ex quo vapore anima constituitur et huiusmodi vaporem dicit esse in corporalissimum et fluens super hunc ergo vaporem dicit esse animam dicebat autem q mouetur cognosci moto in motu autem sunt omnia que sunt idest omnia entia et quia ille eraditus sic arbitratus est et multi alij sic arbitrati sunt q omnia essent in motu vt anima cognosceret omnia et vt haberet similitudinem cum omnibus posuit ipsam esse vaporem et esse quid mobile. Notandum autem eraditum posuisse q entia erant in tanto fluxu q nihil contingeret scire et q simul poterant contradictoria verificari dicebat enim q cum dicitur hoc est tanta est fluxibilitas rerum quod statim potest dici hoc non est et quia vapor est valde fluxibilis vt saluaret continuum fluxum in entibus dixit principium omnium entium esse vaporem. Notandum autem q cum antiqui phi loquebantur de principiis potissime loquebantur de principio materiali vnde cum dicebant q principium omnium erat aqua intelligebant q omnia fierent ex aqua tanqz ex materia ergo materiale principium quantum de se est non habeat contrarietatem sed sit in potentia ad contraria cum in extremis magis referretur contrarietas quaz in medio ponentes materiale principium omnium esse non aliquod elementum sed medium inter elementa magis accedebant ad naturam materie et quia vapor dicit quid medium inter aerem et aquam visus est eraditus ex hoc aliquo modo appropinquare naturam materialis principii.

Notandum etiam quod quia secundum antiquos simile simili cognoscitur sicut aqua cognoscitur aqua et terra. terra sic q mouet idest mobile cognoscitur moto idest mobili et quia mobile mobili cognoscitur posuerunt animas

esse quid mobile vt posset cognoscere omnia entia que sunt in motu et que sunt mobilia.

Deinde cum dicit similiter autem ponit opinionem almeonis. dicens q almeon visus est opinari de anima similiter his quia sicut hii dicti phi opinabantur animam esse quid mobile sic almeon opinatus est animam esse quid mobile ideo subdit quod dicit almeon ipsam animam esse imortalem propter. h. quod assimilabatur imortalibus idest corporibus super celestibus hoc autem videlicet assimilari corporibus super celestibus dixit inesse anime tanqz semper motem nam omnia diuina idest omnia super celestia videmus mouere continue et sp vt lunam et solem et astra et totum celum. Notandum autem q almeon videtur dixisse similiter aliis et dissimiliter. sil. n. dixit quia sicut alij attribuebant anime motum sic et iste voluit motum attribuere anime. dissimiliter autem dixit quia alij attribuebant anime motum eo q dicebant ipsam esse ignem alij vero dicebant ipsam aerem et sic de aliis. almeon vero dixit animas esse in continuo motu. quia erat de natura celi q continue mouetur. Deinde cum dicit magis autem rudium narratis opinionibus subtilibus et mediocribus narrat opiniones magis rudes circa quod tria facit quia primo narrat opinionem hyppi secundo opinionem erixie. tertio remouet quandam cavillationem circa preacta. secunda ibi alij autem sanguinem. tertia ibi omnia autem elementa dicit ergo magis autem rudium idest de numero magis rudium enuntiauerunt illi qui dixerunt quod anima erat aqua quedam vt hyppus. Nam hyppus et sui sequaces visi sunt per suadere quod anima sit aqua quedam ex genitura idest ex semine ex quo generantur animalia quoniam ipsum semen et ipsa genitura omnium animalium est humida et videtur esse nature aquee namqz ipse hyppus arguit idest redarguit et reprehendit dicentes animas esse sanguinem quoniam genitura non est sanguis sed est quid humidum hanc autem humiditatem et hanc aquam. cuius nature erat genitura animalium dicebat animam primam idest animam principaliter. Notandum autem quod cum anima sit principium animalium videbatur hyppo quod anima primo et principaliter deberet esse illius nature cuius est ipse semen et ipsa genitura ex qua generantur animalia hoc autem vt dicebat est nature humide et nature aquee ideo dicit animam esse aquam.

Dubitaret forte aliquis quomodo hyppus rudius aliis est loquutus dicendum quod cum anima sit forma et actus et endelichia corporis si debet poni anima esse aliquod elementum dignum est quod ponatur esse elementum magis formale et quia aqua est materialior inter elementa excepta terra cum nullas.

phōz posuerit animam esse terrā hypp^o dicens animam eē aquam inter alios, rudius enūciat. Alterius forte dubitaret aliquis vtruz ratio hyppi eēt bona videlicet qz genitura animalium erat humida z aquea ideo anima erat aqua dicendum q ratio magis erat ad op positum q̄ ad ppositum nā cuz alia sit ratio materialis z formalis principii sicut ē alia ratio potentie z actus ex quo genitura animalium que ē ex aqua ex qua materialiter sunt animalia est humida z aquea anima per quam sunt formaliter animalia nec hūida nec aquea dicitur esse. Deinde cum dicit alii autē narrat opinionem crixie dicens quod alii autem opinati sunt animā esse sanguinē quēadmoduz crixias z eius sequaces opinantes ipm sentire eē magis pprium anime hoc aut scilicet sentire dicebant inesse animalibus ppter naturā ideo dixerunt animaz eē sanguinē. Notandum autē q cum partes carentes sanguine cuiusmodi sē vngues ossa z capilli nō sentiāt credidit crixias qd sentire inessz animalib^o ppter naturaz sanguinis. Notandum etiam q cum sentire videatur proprie inesse anime z hoc vt rudiū videbatur insit animalibus ppter naturam sanguinis dixit crixias animā eē sanguinem.

Deinde cū dicit omnia autem remouet q̄dam cauillationez circa preacta posset eniz aliquis querere cū phīs narrauerit opinionē dicentiū animā eē ignē eē aerem z eē aquā q̄ nō narrat opinionē dicentiū animam eē terram ad quod ipse respondet quod null^o phōz opinatus est terrā per se acceptā esse principii ideo nullus posuit animā eē terram. emp. tamē dixit terrā eē principii nō per se acceptā s; vna cum omnibus aliis elementis sicut ēt non dixit animā eē terraz p se acceptaz sed dixit eaz esse terrā cū oibus aliis elementis. h. est ergo q ait q oia alia elemata acceperūt iudicē preter terram terra autē non accepit iudicem. i. nullus phōz iudicauit terram esse principii hanc. n. terram nullus phōzum protulit. i. dixit sup̄. eē animaz nullus. n. phōantium dixit animā eē terram tantū. nisi si aliquis dixerit ipsā animam eē ex omnibus elementis aut alia elementa omnia. Dubitaret forte aliquis q̄ videt hoc falsum q omnia elemēta acceperūt iudicem preter terraz inuenitur. n. q aliquis iudicauerit terram eē principii oium naz vt habetur secundo meth. secundum translationem p̄menti ysidorus dixit q terra ē primum principii corporuz. dicendū q cum dicitur oia elementa acceperūt iudicem preter terram referend est. h. ad phōs qz null^o phōzum iudicauit terram eē oium principium. ysidorus autē qui dicitur. h. iudicasse non dicitur esse phūs s; vt recitat p̄mentator in eodem scdo meth. dī fuisse homo famosus in legibus inter phōs at inuenitur aliquis posuisse terram principuz eē nō per se sumptam sed acceptam cum omnib^o

aliis elementis ita q posuit omnia elementa esse principium z posuit animaz componi ex oibus elementis z esse oia elementa z huiusmodi opinionis fuit emp. Rursus inuenit aliq̄s posuisse terram esse principium non seperatiz z per se sumptā sed simul cuz igne. z huiusmodi opinionis dicitur fuisse p̄menides ponēs ignē z terrā rerum principia. sed qualiter hoc veritatem habet cum in primo phīsicorum p̄menides z mellissas dicatur posuisse tantū vnum esse: in de generatione diffusius diximus.

Deinde cum dicit diffiniunt autem epilogat circa determinata circa q duo facit qz primo ait omnia dicta phōzum reduci ad tria. secundo reducit omnia talia ad vnum ibi. statiz post horum autem vniquodqz dicit ergo qd omnes vt est dicere diffiniunt animam idest venati sunt quidditatem z diffinitionem anime tribus idest tripliciter videlicet motu sensu z in corporeo omnes enim venati sunt naturam z quidditatem anime vel per viam motu vel per viam cognitionis z sensus vel per viā simplicitatis z in corporeitatis. Deinde cū dicit horum autem vniquodqz reducit omnia dicta philosophorum ad vnum videlicet qd omnes considerauerunt de anima per comparisonem ad principia circa quod duo notanda sunt. primum enim notandum est q omnes phī considerauerunt de anima per comparisonem ad principia. ita quod posuerunt animam compositam ex principis omnium vt cognosceret omnia excepto anaxag. qui posuit itellētum simplicem in materialem z seperatuz ab omnibus vt cognosceret omnia. secundo notandum est q principia tripliciter possūt considerari. primo quantum ad substantiam. secundo quantum ad numerū. tertio quantum ad qualitates inherentes ipsis principis z secunduz h. omnia phī referebant animam in principia nam sicut diuersimode loquebantur de principis quantum ad substantiam quantum ad numerum z quantum ad qualitates sic z diuersimode loquebantur de anima. quatuor ergo facit quia primo ostendit quod phī referebant animam in principia quantum ad principiorum substantiam secundo declarat quod referebant animam ad principia quantum ad principiorum numerum tertio ait quod anax. ab aliis phīs discordauit quarto manifestat quomodo antiqui phī referebant animam in principia quantum ad principiorum qualitates secunda ibi quicūqz quidem igitur vnam aliq̄s tertia ibi anax. autem. quarta ibi quicūqz quidem contrarietates dicit ergo quod vniquodqz dictū hoz phōz reducitur ad principia vñ z i cognoscendo faciunt ipsam animam vt elū at ex elementis z. h. quantum ad elementoz sbām dicebant. n. animā eē de sba elemētoz. i. principioz z in. h. erant dicentes similiter ad iudicē preter vnum. i. preter anax. qui discordauit

ab aliis omnēs. n. excepto anax. dñt simile si-
mili cognosci quoniā. n. anima cognoscit omnia
pstituant eam ex omnibus principiis vt hēat
similitudinē cum omnibus. Deinde cum
dicit quicūqz quidem igitur vnam reducit ani-
maz ad principia quantum ad principiorum nu-
merum dicens quod quicūqz quidem igitur. di-
cunt vnam aliquam cām aut vnum elementū
z animaz ponunt esse illud vnum elementū
vt dicentes ignem elementū omnium ponunt
animā esse ignem aut ponētes aerem dñt ani-
maz esse aerem plura vero dicentes principia
z animam dicunt illa plura principia. De-
inde cū dicit anax. autem ostendit quod anax.
ab aliis discordauit dicens quod solus autem
anax. dicit intellectum impassibilem z nulli alio-
rum entium nihil hēre eōe sed huiusmodi cum
sit. i. cum intellectus nullaz hēat cōmunitatē
z similitudinē cum aliis quomodo cognoscat
alia. z propter qz cām poterit habere cognitio-
nem aliorum neqz anax. ille dixit neqz ex his
que dicta sunt ab eo est hoc pspicuum. i. mani-
festum. Notandū qz licet anax. bene dixe-
rit dicendo intellectum esse impassibilem z in-
mixtum z non habere aliquid eōe cum aliis
diminutus tamen fuit in pōne sua qz nō assi-
gnauit rōnem z cām quomodo intellectus pos-
set intelligere alia cum nō haberet similitudinē
cum eis. Deinde cum dicit quicūqz autem
prietates. ostendit quomō antiqz phi. refere-
bant aiām in principia quātum ad principio-
rum qualitates z prietates dicens qz quicūqz
autē prietates faciunt in principiis z animaz
pstituant ex illis contrariis qualitatibus qui-
cūqz autem dicūt principium esse alterum cō-
trariorum vt calidum aut frigidū aut aliquid
aliud huiusmōi vt tepidū z aiāz similē ponūt
vnū aliqd horū vt dicūt aiām esse quid calidū
vel qd frigidū aut aliquid aliud huiusmōi vnū
z noibus psequunt pnter. n. nominant animā
ab aliqua tali qualitate vt qui ponūt principium
oium esse quid calidū nominant animam a ca-
lido qui vero quid frigidum nominant eā a fri-
gido ideo aliqui nominabant animā esse vitā
que pstitit in calido aliqz vero dicebant eāz esse
respirationē z refrigerationē que pstitit i frigi-
do ideo subdit qz qui qdē sunt dicentes calidū
esse principium oium qz pp. h. i. pp. calidū z viuē
noiatum est supple ipm aiatum supptales di-
cebant aiām esse vitā. qui aut ponebāt princi-
piū esse frigidū volebant vocari aiām pp res-
pirationē z refrigeratōez. Ultio pcludit cir-
ca determinata dicēs qz. h. qd sē tradita ab anti-
qs de aiā z hē cāe assignate sunt pp quas anti-
qui sic dicunt z sic locuti sunt de ipā.

Considerandum autem primum zc.
c. Positis antiquorum opinionibus in
parte ista phis eas reprobat ad cuius
evidentiam sciendum qz licet philosophi tripli-
citer diffinirent animaz videlicet motu sensu

z incorporeo principaliter tamē dupliciter ve-
nabant animaz videlicet motu z cognitione
sive sensu duo ergo facit quia primo reprobat
philosophorum opiniones put venebāt animaz
motu secundo reprobat eas put venebāt aiāz
cognitione vel sensu. secunda ibi tribus autēz
modis traditis. circa primū duo facit quia pri-
mo adducit rōnes in gnālī quod nō possit ani-
me inesse motus vt phi dicebant secundo de-
scendit ad spāles opiniones philosophorum in-
uestigantiū animā per motum ibi quidam at
z mouere circa primum duo facit quia primo
pstinuat se ad dicenda secundo exequitur de in-
tento ibi quod quidem igitur. dicit ergo quod
considerandum autem primum quidem est de
motu nam fortassis non solum flm est substan-
tiam ipsius anime esse sic mobilem z esse talē
qualem aiunt phi dicentes animaz esse quod
est mouens se ipsam aut qz possibile ē se moue-
re sed inesse ipsi anime motus est vnus quod-
dam demō impossibilium. Non enim solum i-
conueniens est animam esse sic mobilem vt po-
nebant phi sed fortassis. est impossibile quod
aliquo modo insit ei motus quia nullo modo
videtur posse eē mobilis. Notandum autē
qz dicit fortasse quia licet anima nullo modo sit
mobilis per se tamen est mobilis per accidēs

Deinde cum dicit qz quidem. igitur. exequ-
tur de intento oīs animam non eē sic mobilem
vt ponebant antiqui circa qz duo facit quia pri-
mo remittit nos ad rōnes factas in libro phi-
sicoz secundo preter rationes illas adducit
alias rationes novas quod nō sit possibile ani-
mam sic moueri vt confitebantur antiqz ibi du-
pliciter autem mouetur omne dicit ergo quod
quidem igitur non necesse sit mouens z ipsuz
moueri dictum est prius in phisicis nam i ter-
tio phisicoz ostensum est quod motus nō ē
in mouente sed in moto. Et quod non omne
mouens mouetur in. viii. phisicoz est de-
claratum vbi probatur quod est deuenire ad
aliquid mouens omnino immobile cum ergo
antiqui ponerent quod anima se ipsam moue-
ret eo quod nihil moueret nisi moueretur et
ipsum patet hoc falsum esse per ea que sunt in
phisicis declarata. Deinde cum dicit du-
pliciter enim mouetur adducit nouas rōnes
contra positiones antiquozum circa quod duo
facit quia primo ne laboret in equiuoco distin-
guit motum in per se z per accidens. secundo
adducit rationes ostendentes animam non eē
per se mobilem vt ponebant antiqui ibi qua-
tuor autem dicit ergo quod dupliciter moue-
tur omne autem secundum alterum idest per
accidens aut secundum se ipsum idest per se
secundum alterum autem dicimus mouere
quicquid mouetur ex esse idest ex eo quod est
in eo qz mouetur per se vt naute mouentur p
accidens quia sunt in nauē que mouetur per se
non enim silr mouentur suppt naute z nauis

nam hec qdem enim .i. nauis mouetur scdm
seipam .i. p se. Illi aut .i. naute mouentur ex ee
idest ex eo q sunt in eo q mouetur .i. in nauis q
mouetur per se manifestu est autem hoc in pti
bus nam proprius quidem motus pedu e abu
latio .h. asit .i. ambulatio e et hominuz na qua
do homines mouentur per se tunc ambulant
z mouent p motu pedu z subdit q no inest ac
tunc nautis supple ambulato. naute ergo quia
tunc cum sunt in nauis non ambulant nec mo
uentur ex eo q non moueantur eorum partes
idest pedes eorum non dicuntur moueri per se
sed per accidens addit autem q dupliciter uti
q dicto moueri no intendimus de motu p ac
cidens sed nunc intendimus de anima si per se
ipsam mouetur et si participat motu per se.

Deinde cum dicit quatuor autem adducit
rationes qua plures ostendens quod anima no
mouetur per se vt opinabantur antiqui circa
quod .vi. facit secundum quod sex rones addu
cit. secunda ibi amplius autem z si natura. ter
tia ibi. amplius autem siquidem. quarta ibi.
quoniam autem videtur. quinta ibi motu aut
vi. ibi. at vero z si mouet. dicit ergo quod cum
sint quatuor motus videlicet motus loci. mu
tationis motus alterationis augmenti z de
trimenti. Si mouetur anima aut mouetur se
cundum vnum horum motuum aut secundum
plures aut secundum omnes z addit q si mo
uetur anima no secundum accidens inest ipsi
anime motus natura idest naturaliter z per se
si autem .h. idest si motus inest anime z natu
raliter z per se z locus suppet competit ipsi ani
me quod est inconueniens ideo sequit quod om
nes dicti motus sunt i loco si ergo est substantia
idest substantialis diffinitio anime mouere se
ipsam per se inest moueri ipsi anime z non in
erit ei secundum accidens. sicut inest albo z tri
cubito. mouentur enim z hec sed secundum ac
cidens. nam corpus illud cui insunt ista mouet
per se vnde non est locus per se ipsorum ani
me autem erit locus. siquidem participat mo
tu natura idest naturaliter z per se quasi dicat
quod albo z tricubito non erit locus per se qa
hec non mouentur per se sed per accidens ani
ma autem erit per se locabilis quia ponitur p
se mobilis. Notandum autem quod accipi
endo large motum vt includit mutationem
sic dicuntur esse sex spes motus scilicet genera
tio corruptio loci mutatio alteratio augmen
tum z diminutio. verum quia generatio z cor
ruptio non sunt motus. sed sunt mutationes
z sunt termini motus ideo spes motus sunt il
le quatuor que tanguntur in littera. Du
bitaret forte aliquis quia videtur falsum ee q
in littera dicitur quod videlicet omnes dicti mo
tus sint in loco nam cum non per omnes illos
motus acquiratur locus non videtur quod om
nes illi motus sint in loco per loci enim muta
tionem acquiratur locus per augmentum z di

minutione mutatur locus sed per alteratione
non oportet mutari locum non ergo alteratio
est in loco. Dicendum q hoc tripliciter pot
solui z quocumq modo soluat videtur sufficere
ad propositum primo sic vt referatur .h. ad ipa
mobilia secundum .h. ergo omnes dicti motus
sunt in loco quia quicquid mouetur. per se quo
cumq illorum motuum est quid mobile z loca
bile si ergo anime competit per se aliquis illoru
motu anima erit qd locabile z ppeteret ei p
se locus quod e inconueniens scdo mo. .h. pot sol
ui si referatur .h. ad ipm modu mouendi. Ita
si dicatur q alteratio no est in loco. cum alteratio
requirat approximationem alterantis ad alteratu
z hoc no possit fieri sine loco quod e per se alte
rabile est p se locabile z tunc idem q prius erit
ergo anima per se locabilis si per se sit aliquo
modo mobilis. tertio mo. .h. pot solui si refera
tur .h. ad ipos motus. nam motus localis est
motus primus sicut ergo valet cuiusq inest
sensus inest ei tactus eo q tactus sit sensus pri
mus. sic valet cuiusq inest motus inest ei mo
tus localis. eo q huiusmodi motus sit motus pri
mus. oes ergo isti motus sunt in loco quia oes
supponunt motum locale qui de necessitate
requirit locum no. n. plus vult phus p. .h. ver
ba q omnes isti motus sunt i loco. nisi q quic
quid per se mouetur aliquo istorum motuum
illud est quid locabile anima. ergo qualitercu
q sit per se mobilis erit per se locabilis q est
inconueniens. Alterius forte dubitaret ali
quis quare sit inconueniens animam esse per se
locabilem dicendum quod anima humana
est specialis ratio quare non sit per se locabilis
idest quare non occupat locum quia cum non
sit quanta nec sit extensa extensione corporis lo
cum occupare no potest possumus tamen vna
rationem eodem adducere de omni anima na
quicquid non habet per se esse non habet per
se moueri nec per se ppetit ei locus cum ergo
omnis anima sit quedam forma z nulla for
ma habet p se esse nulli anime pot ppetere p
se moueri per se locus. Alterius forte dubi
taret aliquis quomodo tricubitum z album
sunt in loco per accidens dicendum quod no
aliud significat album qz albedo album itaqz signi
ficat qualitatem cuius z albedo qualitatem si
gnificet sic et tricubitum significat quantitatem
cum ergo qualitas z quantitas non habeant
esse per se non mouentur per se nec sunt in lo
co per corpus igitur cui insunt ista mouentur p
se z est in loco per se. .h. autem non habent ista
per se sed per accidens. Deinde cum dicit
amplius autem aducit secundam rationem
dicens q amplius autem si aliquid mouetur
natura mouetur et violentia et econuerso si
mouetur aliquid violentia mouetur et per
naturam eodem autem modo se habet et de
quiete quia quod quiescit natura. potest qui
escere violentia et econuerso quia illud in quo

aliquid mouet natura & quiescit in. h. natura
In q̄ aut mouet violentia quiescit in hoc vio-
lencia quare si appetit anime motus natura cō-
petit ei motus violentus. sed reddere. i. ostendere
quales sunt motus. aie violenti & quales sunt
quietes violente neq; volētibus fingere ē faci-
le nō solū. n. ubi hoc possemus dicere secundū
veritatez sed ēt p̄ figmentum velle assignare
talīa ēēt difficile. Notandum autem secun-
dum temistium. quod corpus potest moueri vi-
olenter non autez anima nisi forte dicatur ani-
mam moueri violenter idest per accidens. in
quantum moto corpore violenter & per accidens
mouetur & anima sed proprius motus anime
est per desiderium. & appetitum secundū quez
modum non potest intelligi q̄ mouebatur vio-
lenter. Dubitaret forte aliquis quia nō v̄
veruz q̄ quicquid mouetur natura moueatur
violencia nam celum mouetur naturaliter nō
tamen potest moueri violenter diceñ. q̄ scdm̄
quosdam hec ratio in se considerata est falsa ta-
men vt est ad propositum est vera nam antiq̄
ph̄i vt dicunt ponebant animā de natura ele-
mentozum nec ponebant aliquod corpus mo-
tum nisi elementatū vel q̄ esset de natura ele-
menti & de tali corpore verum est quod quicquid
mouetur natura mouetur & violentia & ecōuer-
so. sed. h. videtur falsum quod omnes antiqui
opinati sint sic. nam almeon vt supra dicebat
posuit animam de natura corporis celestis nō
ergo omne corpus posuerunt antiqui esse de
natura elementi nec quilibet antiquoz posuit
animaz de natura elementi propter hoc dōm̄
est aliter sciendū ergo aliq̄z motum habere qui
etiam oppositam & hoc modo mouentur. hec
omnia inferiora tamen animata quaz ianima-
ta & si dubium est de aliquibus inferioribus q̄
aliquando moueantur. & aliquando quiescant
forte dubium est de tota terra. vel de partib̄
existentibus circa centrum terre vtrū eis pos-
sit accidere. motus omnia talia alia vel mo-
tu progressiuo. vel motu dilatationis & constri-
ctionis aliquando mouentur aliquando quie-
scunt. cum ergo aliqui ph̄i loquentes de ania
vt plurimum non loquerentur nisi de anima
animalium. cum motus factus a tali anima
habeat quietem oppositam. h. ratio vt est. q̄
antiquos. est oīo vera quia quicquid mouetur
motu habente quietem. oppositam potest mo-
ueri naturaliter & violenter q̄ autez ratio Alz.
sit intelligenda de motu habente quietem op-
positam ex serie littere potest manifestum ēē.

Deinde cum dicit amp̄ aut siquidem po-
nit rationem tertiam dicens. quod siquidē ali-
quid mouebitur sursum erit ignis si vero de-
orsum erit terra. nam horum corporum sunt
hii motus videlicet terre sur̄ ignis deorsum
eadem autem ratio est & de aliis elementis
quia quodlibet elementorum tendit ad aliquē
determinatum locum. tunc autem formetur

sic ratio quodlibet elementorum tendit ad ali-
quem determinatum locum. sed motus factus ab
anima non est ad aliquem determinatum locū
s̄ ad omnē differentiam positionis. ergo mo-
tus factus ab anima nō est per naturam alicu-
ius elementi & per consequēs. anima nō est ele-
mentum nec ex elementis vt p̄cedebant antiq̄

Notandum autem q̄ ali competit duplex
motus vnus p̄pter gravitatē & hic est deorsū
tantum & est per naturam elementi d̄stantis
in corpore animalis alius est ad omnez diffe-
rentiam positionis & hic motus est ab anima
factus per appetitum. Notandum etiā q̄
semper in quolibz mixto. d̄natur aliquod ele-
mentuz vt probat p̄mentator in primo celi et
mundi & scdm̄ d̄nium illius elementi mouetur
mixtum. quicquid ergo mouetur sursum vel est
ignis vel dominat̄ ibi ignis. & quicquid mouet̄
deorsum vel est terra vel dominat̄ ibi terra &
sic de aliis elemētis. si ergo anima esset elemē-
tum vel ex elemētis. vt ponebant antiqui mo-
tus factus ab ipa esset ad vnā differentiam po-
sitionis tantū quod uide⁹ falsum esse. Notā-
dum autem q̄. h. ratio posset aliter induci vt
p̄cluderetur q̄ si anima moueretur sursum vel
deorsum vel moueret̄ per se ad aliquā d̄tiam
positionis. vt ponebant aliqui antiqui tunc nō
esset forma sed esset ignis vel terra vel aliquod
huiusmodi corpus quod ē incōueniens. De
inde cum dicit quoniā aut videtur. ponit quar-
tam rōnem dicens quod autem anima videt̄
mouere corpus rationabile est mouere corpus
his motibus quibus mouetur. & ipa aia si aut
h. & p̄uertentibus. i. ecūuerso est v̄z dicere v̄z
q̄ scdm̄ q̄ mouetur. h. corpus mouet̄. & ipa aia
corpus aut mouetur scdm̄ loci mutationē q̄re
& anima mutabit̄ scdm̄ quod mutat̄ corpus.
mouebitur ergo anima translata aut tota aut
secundum partes. sed si anima scdm̄ se totam
potest mutare locum scdm̄ se totam p̄t̄ muta-
re corpus si autem verum est. h. p̄tingit aiam
exirentē. corpus iterū ingredi corpus & ad hoc
sequitur mortua corpora vel animalia resur-
gere. Notandum autem q̄ corpus anima-
tum aliquando mutat locum secundum se to-
tum vt est cū totaliter deserit locum primum
aliquando uero mutat locum scdm̄ partem vt
cum nō totaliter deserit locum primum quare
si anima mouet corpus quia mouetur & ipa &
si eodem modo sicut mouetur & corpus mouet̄ &
ip̄a cum corpus aliquando transferatur scdm̄
se totū aliquando secundum partes oportebit
dicere quod anima aliquando transferatur se-
cundum se totam aliquando secundum partes
huiusmodi. n. illationes licet nō sequantur sim-
pliciter sequuntur tamen suppositis p̄nibus
antiquorum. Dubitat autem hic porphiri-
us vt themestius recitat quia nō videtur v̄z
esse q̄ ph̄s ait videlicet q̄ quando aliqd mo-
uet aliud. qz mouetur & ip̄z quod eodē modo

57 41

7
moueat mouens quo mouet mouibile quia
sol mouet vapores & trahit eos motu recto ip
se tamen sol non mouet motu recto sed circu
lari. similiter etiam homines trahunt nauem
ipsi tamen homines non trahuntur. ad. h. soluit
themestius quod si anima mouet corpus quia
mouetur & ipsa digna est quod moueat eisdem
motibus quibus mouetur & corpus quia si cor
pus mutat locum & anima mutabit locum non
est ergo intentio *Alx.* quod mouens & motum
moueat. eodem motu numero. uel eodem mo
tu spe. ut quod homines trahentes trahuntur
& ipsi sed p tanto mouetur eodem motu nauis
tracta & homines trahentes quia si nauis tra
cta mutat locum & homines trahentes muta
bunt locum. ergo si corpus animatum muta
bit locum & anima mutabit locum. tamen qa
nunc. h. uidetur sufficere. dicamus vba *Alx.*
intelligenda esse de motu immediate facto. sol
enim non mouet vapores immediate secundum
motum localem sed per prius vapores aliat
& eis incorporat calorem quendam per quem
calorem incorporatum vapores trahuntur sur
sum sed si aliquid moueat aliud localiter & h.
immediate & non moueat illud nisi moueatur
& ipm opz quod simili motu moueat vtrunqz
& si non simili per omne modum tamen quan
tum ad hoc mouebuntur motu simili quod si unum
mutat locum. mutabit & aliud. de motu ergo
locali immediate facto verum est quod dicitur
quare secundum positionem antiquorum anima
mutabit locum & ibit a corpore in corpus quod est
inconueniens. Alterius forte dubitaret ali
quis quia etiam in proposito uidetur esse falsum
quod dicitur. nam anima mouet prius secun
dum desiderium & appetitum & ipsa sic mota mo
uet corpus localiter. ergo verum est quod anima
non mouet corpus nisi moueatur. & ipsa & tamen
falsum est quod eodem modo moueat ipsa quo
mouetur & corpus quia ipsa mouetur per deside
rium & appetitum corpus vero mouet secun
dum locum dicendum quod ista dubitatio con
git ut innuit themestius ex eo quod aliqui nesciunt
distinguere inter operationem & motum. nam
operatio est actus perfecti motus autem est actus
imperfecti velle ergo & desiderare & intelligere
& imaginari & cetera. talia per que anima pot
mouere corpus non proprie dicunt motum sed
operationem sed si anima moueretur proprie ut
ponebant antiqui modo quo dictum est simili
motu moueret ipsa quo moueret & corp^o. Al
terius forte dubitaret aliquis vtrum si anima
mutaret locum pertingeret resurrectio mortuo
rum dicendum quod si anima mutaret locum
posset mutare corpus & si mutaret corpus illud
corpus a quo exiret desineret viuere & incipe
ret mori illud autem corp^o quod intraret si esset in
animatum per introitum anime inciperet esse
animatum & inciperet viuere. hoc ergo modo
posset contingere resurrectio mortuorum quia ani-

me exeuntes propria corpora possent intrare cor
pora mortua et per sequens possent illa facere
resurgere. Aduertendum tamen. h. esse atten
dendum secundum themestium quod aliqui
posuerunt animam in corpore quasi aquam in
vase. aliqui vero superaddiderunt aliquam p
portioem inter corpus & animam quare si non
requiritur ibi proportio sed sufficit animam esse in
corpore quocumque modo ad hoc quod corpus
illud viuat & sit animatum si anima exiens a
corpore proprio intraret corpus mortuum conti
geret resurrectio mortuorum. sed si requiritur p
portio inter corpus & animam si exiens anima
a corpore proprio intraret corpus mortuum non
oporteret quod illud corpus mortuum resurge
ret & inciperet viuere quia non esset ibi proportio
inter corpus & animam. Deinde cum dicit mo
tum autem ponit quintam rationem dicens quod
motum autem est aliquid secundum accidens
si moueat ab altero videmus enim quod vio
lentia utique depellitur aliter & tunc non mouetur
ex se. sed non oportet cui competit moueri a seipso
in substantia id est essentialiter hec moueri ab alio nisi
si moueat seipsum accidens immo illud quod mo
uet a seipso nullo modo mouetur ab alio sicut
neque quidem quod appetit secundum se bonum
aut propter seipsum hoc quidem est propter aliud quia
si esset appellare propter aliud iam non esset bo
num propter se sed esset bonum alterius causa si er
go anima mouet a se non mouet ab alio sed mo
uetur ab alio quia mouet a sensibilibus ideo seq
tur quod si quidem mouet anima maxime uti
que dicit aliquis animam moueri a sensibili
bus quare cum anima moueatur ab alio ut a
sensibilibus non proprie mouebit a se ut dicebat
antiqui. Dubitat autem hic themestius p
pterea verba platonis dicentis quod anima non
mouet a sensibilibus sed sensibilia occurrunt
motibus anime nam anima secundum dicta
sua cognoscit res per contactum ex eo quod appli
cat se rebus non ergo secundum hoc sensibilia
mouent animam sed occurrunt anime ex eo quod
applicat se eis sed hec positio ut probatur in 1°
& tertio huius est falsa quia anima cognoscit
res non ex eo quod applicat se rebus sed quia res
imprimunt species suas in anima quas im
primendo aliquo modo mouent animam. De
inde cum dicit at vero & si mouet ponit vlti
mam rationem dicens quod si ipsa anima seipsum
mouet supple substantialiter & ipsa utique mo
uebit supple a sua substantia quare quoniam om
nis motus fit a distantia eius quod mouetur
ab eo secundum quod mouetur anima tunc cri
bit vel distabit utique a substantia sui ipsius si
mouet secundum seipsum nisi se moueat secun
dum accidens sed secundum antiquos motus
est ipius substantie anime per se. Notandum autem
vini rationis huius in hoc consistere quia cum mo
tus sit distantia eius quod mouet secundum quod
mouet sicut quid mouet localiter distat a loco.

In quo erat & mutat illum locum vel secundum se totum vel secundum partes sic si anima mouetur secundum substantiam distabit a substantia sua. & perdet substantiam suam vel ergo tota anima vel saltem partes eius desinent esse & amittent suam substantiam & naturam quod est inconueniens

lec. 11.

¶ Vidam autem & mouere &c. Postquam philosophus adduxit rationes generales contra venientes animam per viam motus in parte ista ut dicebat descendit ad speciales opiniones antiquorum circa quod quinquaginta facit quod primo descendit ad opinionem democriti. secundo ad opinionem platonis. tertio ad opinionem empedocle. quarto ponit quandam opinionem que dicitur tunc fuisse platonis. quinto descendit ad opinionem zenocratis. secunda ibi eodem autem modo. tertia ibi alia autem opinio quedam. quarta ibi rationabilis autem. quinta ibi multum autem ex hiis que dicta sunt circa primum duo facit quod primo adducit opinionem democriti. secundo eam improbat ibi nos autem interrogabimus dicit ergo quod quidam dicunt animam mouere corpus sicut mouet & ipsa ut democritus similiter dicens philippo didascalo id est magistro comediarum. iste enim philippus ait dedalum fecisse lingnea mineruam id est statuam illius deo mobilem effundens argentum fusile id est argentum viuum mouebat ergo illa statua per motum argenti viuus similiter autem & democritus dicit inquit enim indivisibiles speras ex quibus componitur anima esse motus propter id quod apte nate sunt. nunquam manere id est nunquam quiescere illas vero sic motus dicit contrahere & mouere corpus omne id est corpus totum. Notandum autem statuam minerue sic fuisse ordinatam quod quando aliqui accedebant ad ipsam ambulabant super quasdam tabulas. sub quas erat argentum viuus illis ergo sic ambulantes comprimebant argentum viuum quod continuabat usque ad statuam quo compresso agitabat statuam & faciebat ipsam moueri quare sicut argentum viuus mouebat statuam sic secundum democritum atomi ex quibus componebat anima motu mouebant corpus. Deinde cum dicit nos autem interrogabimus disputat contra opinionem democriti circa quod duo facit secundum quod duas rationes adducit contra ipsum. secunda ibi omnino autem. dicit ergo quod nos interrogabimus democritum si hoc idem id est si hoc eadem corpora indivisibilia que sunt causa motus si hec eadem causa facit quiescere aliam quomodo autem faciet eam quiescere est difficile aut impossibile assignare. Notandum autem quod cum aliquando moueat aliquando quiescat oportuit assignare non solum causam motus sed etiam eam quietis quod non potuit facere democritus per atomos cum poneret eos semper mo-

tos. Deinde cum dicit omnino autem adducit secundam rationem contra democritum dicebat enim democritus quod anima sic mouet aliter sicut mouet & ipsa ideo ait quod omnino autem non sic videtur anima mouere animal sicut ponebat democritus videlicet quod ipsa localiter mota moueat corpus per huiusmodi motum sed mouet ipsum per quamdam voluntatem & intellectum non ergo anima mota mouet corpus. sed anima volens & intelligens mouet corpus. Deinde cum dicit eodem autem modo disputat contra opinionem platonis circa quod duo facit quia primo recitat huiusmodi opinionem. secundo eam improbat ibi primum quidem igitur circa primum tria facit nam anima ad tria potest comparari videlicet ad corpus suum ad principia sua & ad operationes suas. secundum autem quod operatur ad suum corpus sic est complexa corpori & mouens ipsum potest vero comparari ad sua principia. sic dicebat plato animam esse ex numeris consonantibus siue est numeris armonicis sed pro ut comparari ad suas operationes sic dicebat plato quod anima erat aspectus rectus reflexus in circulum quem circulum diuidebat in duos circulos. & aliter circulum in septem circulos ut essent motus anime id est operationes eius conformes motui celi. tria ergo facit secundum quod hec tria declarat. secunda ibi constituta enim tertia ibi aspectum rectum. dicit ergo quod eodem modo & thymeus id est ille liber platonis philosophizans id est philosophando dicit animam mouere corpus in eo quod est id est contingit moueri ipsam animam & dicit etiam idem plato quod anima mouet corpus propter id quod est conuera corpori. Deinde cum dicit constituta. n. ostendit quod ex eo quod anima comparatur ad sua principia est constituta ex numeris consonantibus. h. est ergo quod ait quod anima constituta est ex elementis id est ex suis principijs & secundum hoc dicimus eam esse dispartitam secundum numeros armoniacos id est consonantes quatenus habeat conaturalem sensum armonie id est consonantie & ut omne id est ut totaliter ferat secundum motus consonantes id est secundum motus & operationes concordantes & proportionatas. Deinde cum dicit aspectum rectum ostendit quomodo secundum opinionem platonis comparatur anima ad suas operationes. nam animam secundum suam operationem dicimus prius esse aspectum rectum & lineam rectam quem aspectum rectum & lineam rectam deus reflexit in circulum ordinavit. n. sic deus animam quod prius intelligeret aliam per rectum aspectum & postea intelligeret se per modum cuiusdam circulationis & reflexionis diuidens ex vno circulo duos circulos id est deus constituens sic animam diuisit hunc circulum in duos circulos dupliciter coordinatos item vnum diuisit in septem circulos tanquam essent celi motus anime motus. Dubitaret forte aliquis quomodo plato posuit animam componi

componi ex numeris armoniis dicendum quod plato in thimeo principaliter loquitur de anima mundi seu de anima celi hanc autem posuit componi ex numeris armoniacis vel consonantibus si autem dixit animam nostram esse sic compositam hoc pro tanto dixit quod anima nostra est secundum eum imago illius anime quare si videre volumus quomodo anima nostra sit composita ex numeris armoniacis videndum est quomodo anima celi sit composita ex talibus numeris armoniacis. Sciendum ergo quod secundum platonicos et pythagoricos et ut ait machrobis in libro de somno scipionis experis celestibus et ex motibus celorum resultat maxima armonia et maxima consonantia et quod omnes motus celestes procedunt ab animabus celorum posuit celestes animas componi ex numeris consonantibus animas autem nostras posuit esse compositas ex talibus numeris in quantum imitant illas celestes animas. vltimus forte dubitaret aliquis quomodo sit intelligenda opinio platonis. dicendum quod in positioe platonis videndo quomodo anima sit constituta. tria videntur difficultatem habere. tangit enim plato quosdam difficultates circa numeros quosdam circa animam et quosdam circa celos ut ergo plene appareat eius opinio. sciendum quod quantum ad presens spectat quinque sunt que reperiuntur tam in numeris ex quibus componitur anima quam etiam in celis et animabus hec autem sunt consonantia aspectus rectus duplex coordinatio idemnitatis et diuersitatis et reflexio in circulum. tria ergo sunt declaranda. primo enim declarandum est quomodo hec quinque reperiuntur in numeris ex quibus componitur anima. secundo quomodo reperiuntur in celo. tertio quomodo reperiuntur in anima. primum sic patet. nam numeri ex quibus ponebat plato componi animam. hiis esse dicebantur videlicet unus duo. tres. quatuor. octo. nouem. et vigintiseptem in his enim numeris primo reperitur consonantia quod in eis quodammodo reperiuntur omnes proportionales musicales. possumus enim assignare sex proportionales musicales quarum prima vocatur diapason que dicitur proportio dupla. secunda vocatur diapente que dicitur proportio sexquialtera alia dicitur composita ex diatesaron et diapason que facit proportionem duplam et duarum tertiarum alia proportio vocatur tonus qui dicitur proportio continens totum et octauam partem vltima proportio dicitur composita ex diapason et diapente que faciunt proportionem triplam. nam diapason facit proportionem duplam diapente continet proportionem vnius cum dimidia quare si diapason ducatur in diapente id est si duo ducantur in vnum cum dimidio resultat inde tria. nam bis vnum cum dimidio sunt tres ex diapason ergo et diapente constituitur proportio tripla. et diapason vero et diatesaron constituitur proportio

duorum et duarum tertiarum quod diapason ut dictum est. est proportio dupla diatesaron vero est proportio vnius et tertij bis autem vnum et tertium faciunt duo et duas. tertias omnes autem hee proportionales inueniuntur in prefatis numeris nam inter duo et vnum est diapason inter duo et tria diapente inter tria et quatuor diatesaron inter tria et octo est proportio composita ex diapason et diatesaron que est proportio duorum et duarum tertiarum nam. viij. continet bis tria et continet duas vitates que sunt due tertie de tribus. inter octo autem et nouem reperitur thomis quod nouem continet totum octo et continet vnitatem vnam que est octaua pars de octo inter. ix. autem et. xxvij. est proportio composita ex diapason et diapente que est proportio tripla. nam. xxvij. continet ter. ix. reperitur itaque in his numeris consonantia secundo reperitur in his aspectus rectus in quantum hiis numeri sequenter se excedunt quia semper posterior excedit prior. unde debent omnes hiis numeri. primo in vna linea serie scribi ut ostendat eorum consonantia et eorum aspectus rectus. tertio in his numeris est duplex coordinatio vna parium. alia imparium vel vna est coordinatio duplorum alia triplozum. unde postquam omnes prefati numeri scripti sunt in vna linea ut ostendatur eorum consonantia et eorum aspectus. rectus scribendi sunt postea in duabus lineis facientibus tonum ita quod icono scribatur vnitatis et ex vna parte scribantur numeri pares et dupli qui sunt. ij. et. iij. octo. ex alia vero parte scribantur numeri impares et tripli qui sunt tria. ix. xxvij. quarto in his numeris reperitur idemnitatis et diuersitatis. nam cum hiis numeri habeant duas coordinaciones vnam parium aliam imparium ratione numerorum imparium est ibi idemnitatis. quia si omnes numeri impares ponantur semper resultat ibi eadem species numerorum quod semper resultat quadratum quod patet nam prima imparitas est vnitatis. secunda ternarius unde vnum et tria faciunt quatuor qui est numerus quadratus. tertia imparitas est quinaris. quinque vero et quatuor faciunt nouem qui est numerus quadratus et sic de aliis Si enim omnes numeri impares componantur semper resultat eadem species ratione autem numerorum parium et ibi diuersitas quia ex diuersis numeris paribus compositis non semper fit eadem species numerorum est enim prima paritas dualitas. secunda quaternarius. duo autem et quatuor faciunt sex qui est numerus superficialis. tertia paritas est sex. sex autem et sex sunt duodecim qui est numerus solidus. variata est ergo species numeri ex compositione parium numerorum. quinto in prefatis numeris est quedam reflexio circularis. nam ibi ab imparibus fit processus ad paria et a paribus ad imparia per modum cuiusdam reflexionis. nam si vnitatis a qua fit processus adda

etur binario qui est numerus par. fiet inde triarius qui est numerus impar propter quod erit processus a paribus ad imparia. rursus si unitas addat ternario qui est numerus impar fiet ide quaternarius qui est numerus par et fiet econuerso per modum cuiusdam reflexionis et circulationis processus ab imparibus ad paria quam postquam prefati numeri sunt scripti secundum lineam rectam ut ostendat eorum consonantiam et eorum aspectus rectus et postquam secundo scripti sunt secundum duas lineas facientes tonum ita quod in cono scripta est unitas et ex una parte sunt scripti numeri pares et duplices et ex alia impares et triplices ut ostendat eorum duplex coordinatio et eorum idemptitas ratione imparium et diuersitas ratione parium sunt predicti numeri tertio scribendi in duabus lineis facientibus tonum ita quod unitas non scribat in cono sed scribatur una unitas in capite unius lineae et ex illa parte scribantur numeri pares et duplices. alia unitas scribat in capite alterius lineae et ex illa parte scribantur numeri impares et triplices et tunc ducatur una linea ab unitate ad ternarium et quia ex uno et tribus resultant quatuor. dabitur intelligi quod sit processus a paribus ad imparia alia linea ducatur ab unitate ad binarium et resultabit idem ternarius qui est numerus impar. dabitur ergo intelligi quod non solum est processus a paribus ad imparia sed etiam econuerso et quod circulariter est processus ab imparibus ad paria. Et sic quomodo in numeris sunt omnia illa quinque. Restat declarare quomodo in celo omnia ista quinque habent esse sciendum ergo quod ante tempora ari. certitudinaliter non sunt inuentum esse aliquod celum ultra octauam speram si autem aliqui locuti sunt de noua spera. h. sunt propter quasdam adaptaciones sicut fecerunt pythagorici qui propter speram accidentiorum et passiuorum et propter octo speras celestes decimam addiderunt volentes speras esse in numero denario eo quod numeri progrediuntur usque ad decem. nam numeri non videntur ire ultra decem et non videntur ultra decem esse enumeratio sed magis videntur replicatio et reassumptio eius quod acceptum est. Ponendo ergo. viij. speras celestes ita quod octaua spera sit vltimum mobile. est ibi quidem aspectus rectus quantum ad axes. intelligitur enim quidam axis et quedam linea recta transire de polo ad polum circa quos polos vertitur celum ratione ergo huius axis sic transeuntis est in celo aspectus rectus. ratione autem motuum est ibi quedam consonantia et quedam proportio. nam quilibet planeta et quilibet stella in suo orbe equaliter mouetur ita quod respectu proprii centri semper in equalibus temporibus transit equales arcus et abscindit equales angulos. tertio ratione diuersitatis polorum est ibi duplex coordinatio. nam poli mundi vel poli vltimi mobilis distant a polis aliarum sperarum se

re. xliij. gradibus ita quod secundum alios et alios polos aliter et aliter reuoluntur orbis. nam super polos mundi fiunt reuolutiones ab oriente in occidentem super alios vero polos fiunt reuolutiones econuerso. Quarto est ibi idemptitas et diuersitas. nam idemptitas est ibi respectu vltimi mobilis quod semper mouetur eodem motu diuersitas vero est ibi ratione aliarum sperarum que mouentur diuersis motibus

Quinto est ibi circulatio que est ibi ex perpetuitate motus. habito quomodo omnia hec quinque reseruentur in numeris et quibus componitur anima et est in celo. Restat videre quomodo hec omnia reseruentur in anima sciendum ergo quod in anima est consonantia respectu propriorum actuum et propriarum operationum quia omnes potentie anime secundum quandam consonantiam et secundum quandam proportionem tendunt in suos actus et in suas operationes. secundo est ibi aspectus rectus respectu obiectorum quia in obiecta anima tendit. recto aspectu. tertio est ibi quedam reflexio et quedam circulatio respectu sui quia anima cognoscendo alia reflectitur supra se et cognoscit se ita quod motus incipit ab anima ad res in quantum anima fertur in cognitionem rerum et postea a rebus reuertitur ad animam in quantum anima cognoscendo alia cognoscit se et quia iste motus est ab eodem in idem quasi quidam circulus dici potest. Quarto est ibi duplex coordinatio ratione modi cognoscendi quia est ibi vnus modus cognoscendi sensibilis et cum conditionibus materie. alter vero intelligibile et sine huiusmodi conditionibus

Quinto est ibi idemptitas et diuersitas ratione pluralitatis potentiarum. nam in potentibus intelligibilibus est idemptitas quia sunt simplices et vnite. In potentibus vero sensibilibus est diuersitas quia sunt organice et extense vltimus forte dubitaret aliquis quomodo motus anime est sicut motus celi dicendum quod sicut in celo est aspectus rectus quia primo debemus intelligere lineam rectam transeuntem de polo ad polum que linea recta ab astronomis dicitur axis. postea huiusmodi aspectus rectus reflectitur in circulum quia super huiusmodi arcum qui est quedam linea imaginata fundatur motus circularis. tertio huiusmodi circulus diuiditur in duos circulos quia est ibi duplex circularis motus vnus ab oriente in occidentem alius econuerso. vltimus vnus horum circulorum diuiditur in septem circulos quia motus ille et circulatio illa que est ab occidente in orientem diuiditur in septem circulos planetarum sic in anima. primo est aspectus rectus in quantum cognoscit alia. secundo huiusmodi aspectus rectus reflectitur in circulum in quantum cognoscendo alia cognoscit se. Tertio huiusmodi circulatio diuiditur in duos circulos propter duo genera obiectorum. nam anima est apta nata cognoscere substantias separatas et illa cognitio ratione idemptitatis

ratis & simplicitatis assimilatur motui primi mobilis & est apta nata cognoscere ista corporalia & hec cognitio quia est inferior alia cognitione assimilatur motui inferiorum sperarum. Diuiditur autem iste circulus in septem circulos propter septem genera rerum corporalium quae quedam sunt elementa, quedam sunt admixta ut vapores & ea que non constant ex omnibus elementis sed ex aliquibus quedam uero sunt mixta ut illa que consistunt ex omnibus elementis, ita quod sunt tria genera inanimatorum & quatuor sunt genera animatorum uide licet negetiua sensitua secundum locum motiua & intellectiua. omnia autem hec corporalia sunt, nam ipsa animata intellectiua ut homines inter corporalia computari possunt. Diuiditur ergo alter circulus in septem circulos propter .h. septem genera obiectorum potest etiam hec diuersitas aliter sumi ut fiat hec diuisio non secundum obiecta sed secundum potentias ita quod sit prima diuisio in intellectum & sensum. Intellectus autem propter sui simplicitatem rem ineat indiuisus sensus autem diuidatur in septem ita quod in primo gradu sint sensus particulares, in secundo sensus proprii, in tertio imaginatio uel fantasia, in quarto estimatiua que ut est in hominibus a magis uocatur ratio particularis, in quinto gradu sit memoria, in sexto concupiscibilis, in septimo irascibilis quare si considerantur preacta est anima motus tanquam celi motus.

9th q^uo^o lec. 12.
Primum quidem igitur non bene ete. Posita opinione platonis hic philosophus eam reprobatur circa quod quatuor facit secundum quod plato in sua positione quatuor innuebat uoluit, n. plato quod intellectus esset magnitudo, secundo uoluit quod esset magnitudo circularis, tertio quod esset magnitudo circularis mota, quarto quod esset magnitudo circularis mota connexa corpori, primo ergo disputat contra platonem ex eo quod dicit intellectum esse magnitudinem, secundo ex eo quod ponit ipsum esse circulum, tertio quod ponit ipsum esse mobilem, quarto ex eo quod ponit ipsum connexum corpori nam & si est aliqua unio intellectus ad corpus non tamen est ille modus unionis nec est ille modus connexionis quem posuit plato, secunda pars incipit ibi necessarium autem intellectum esse circulum, tertia ibi adhuc autem intelligetia, quarta ibi laboriosum autem, circa primum tria facit secundum quod tres rationes adducit ad probandum intellectum non esse magnitudinem secunda ibi qualiter enim intelliget, tertia ibi amplius, quomodo intelligeret, circa primum duo facit quod primo ne laboret in equiuoco declarat de qua anima loquebatur plato cum dicebat animam esse magnitudinem circularem, secundo adducit rationem ad propositum quod anima non sit ma-

gnitudo ibi intellectus quidem unus, dicit ergo quod primum quidem igitur non bene est dicere animam esse magnitudinem & subdit quod plato uult eam animam que est omnis idest uniuersi sine animam mundi esse talem idest magnitudinem qualis est aliquando uocatus intellectus illam enim animam quam posuit plato magnitudinem esse aliquando plato uocabat eam animam omnis idest uniuersi aliquando uocabat eam intellectum et subdit quod anima quam posuit plato esse magnitudinem circularem non est uelud sensitua, n. est ut desideratiua, quia motus harum non est circularis. Notandum autem quod plato cum dicebat animam esse circulum uel esse magnitudinem circulem principaliter loquebatur de animabus celorum & maxime de anima primi mobilis siue de anima uniuersi si autem loquebatur de anima nostra ut tactus est, h. erat in quantum hec imitat illam inde ergo est quod aliquando animam uniuersi dicebat esse tale aliquando uero uocatum intellectum idest animam nostram que potest uocari intellectus dicebat tale esse. Dubitaret forte aliquis utrum sensus possit dici circulus & uideat quod sic per ea que in precedenti lectioneangebantur ubi diuidendo unum circulum in septem circulos dicebamur hoc posse intelligi de sensu distincto secundum septem gradus, in primum est hic philosophus qui uult sensum & desiderium non esse circulos, quia motus horum non sunt circulares dicendum quod sensus dupliciter possunt considerari uel in se uel ut deseruiunt intellectui si considerentur in se sic non sunt circuli quia non sunt super se uersui, probatur enim per plus in libro suo de relatione theologica quod nihil corporeum est supra se uersuum cum ergo sensus sit uirtus corporalis & organica in se consideratus non est circulus nec est supra se uersuum, sed si considerat ut deseruit intellectui sic potest aliquo modo uocari circulus id est tum ex operatione sensus surgit operatio intellectus que metaphorice circulus dici potest sicut ergo imaginatio dicitur circulus in quantum deseruit intellectui sic & operatio sensus aliquo modo dicitur precipare circularitatem in quantum deseruit operationi intellectus, dictum ergo platonis quod anima habet rationem circuli uel totum potest exponi de intellectu prout fertur in diuersa genera oborum & sic expositio non uidetur habere aliquam calumniaz uel modo quo dictum est & ut nunc est expositum potest exponi de intellectu & sensu non de sensu in se quia sic acceptus sensus ut hic dicitur non habet rationem circuli sed de sensu ut refertur ad intellectum infra quod sensus cui non prouigetur intellectus cuiusmodi est sensus brutorum nullo modo uidetur habere rationem circuli. Deum cum dicit intellectus autem unus ut dicebatur ostendit intellectum si esse magnitudinem ad cuius euidentiam est sciendum quod ut themestius innuit magis hoc reprehendit plato sui uerba quod sunt in intentionem, nam si aliquid rationes hic adducantur de-

recte contra intentōem platonis aliquē tñ ad
ducitur contra uerba. argunt. n. ratōnes ille
ac si plato non methaphorice sed simpliciter di-
xisset intellectum esse magnitudinem qñ ma-
le factum est. nam cum philosophus ueritatis
non debeat sub uelamine methaphoraru suā
sciam tradere plato autem qui fecit et in v̄bis
et in modo loquēdi reprehensibilis erat. quare
autem theologia nostra habeat hūc modū qd
sibi diuinus radius sub sacris uelaminibus et
sub sacris methaphoribus nobis pponit h̄z spālē
rōnem q̄ hic dīe p̄s opus non postulat. addu-
cit ergo rōnem primam. d. quod intellectus ē
ille qui est vnus et p̄tinuus sic intelligētia id est
sicut eius opatio. intelligentia autem id est opō
eius supple est vna et p̄tinua sicut intelligibilia
id est sicut obiecta. h. autem. i. obiecta intelli-
gibilia sunt p̄sequēter vnum sicut numerus sed
non sicut magnitudo p̄pter quod quidem n̄z i-
tellectus est sic p̄tinuus quasi dicat qd cum oīa
intellectus nō sint p̄tinua sicut magnitudo nec
intellectus est sic p̄tinuus sed at̄ est intellectus
partibilis aut non est sic p̄tinuus sicut est ma-
gnitudo aliqua. Notandū autē qd cū poten-
tie distinguatur p̄ actus et diffiniantur et actus di-
stinguatur et accipiant spēm ex obiectis oīz nos
loqui de potentia intellectiua sicut loquimur
de eius actu et de eius obiecto cum ergo oīa in-
telligibilia non sint p̄tinua lz possint esse p̄ se
habentia in quātū vnum intelligimus post ali-
ud. Intellectus non d̄z dici magnitudo p̄tinua
vt plato opinabatur. Notandum ē qd potest
extendi hec rō non solum p̄tra uerba platonis
sed etiam p̄ intentōem. nam ē methaphorice
loquendo si intellectus d̄z dici magnitudo. h. ē
in quantum ferē in eius obiectum cum ergo eti-
am sic non debeat dici magnitudo p̄tinua nul-
lo modo videt̄ habere ueritatem platonicoz
loquūtō. Deinde cum dicit qualiter enīz
intelliget adducit fam rōnem circa qd duo fac̄
qz primo adducit huiusmodi rōnem. secundo
remouet quandam cauillatōem. possibilē fieri
circa p̄tracta ibi si autem sufficiens. dicit ergo qd
liter enim intellectus ē sic magnitudo intelli-
get quālibet p̄tium ip̄ius id est p̄ quālibet p̄tem
eius aut supplet intelliget parte fm magnitu-
dinem id est parte quantitatiua. aut intelliget
fm punctum si op̄z et. h. dicere p̄tem qz p̄ctus
non est p̄prie pars et subdit si quidem igit̄ fm
punctum id est si intellectus intelligit secundū
partem punctalem hec aut̄ sunt infinita mani-
festum ē qm̄ nequaquam p̄transibit illa. si ve-
ro fm magnitudinē. i. fm p̄tem quantitatiua
multoties et infinities intelliget idem videt̄
autē et semel p̄tingens. i. non videt̄ qd sit vera
opinio platonis quod intellectus existens ma-
gnitudo applicans se rei successiue intelligat il-
lam sed videt̄ quod absqz tali successione in si-
mul p̄tingendo rē intelligat ip̄am. Notandū
aut̄ hanc rōnem non p̄prie ē p̄ intentōem pla-

tonis sed p̄ uerba. ait enim intellectum non in-
telligere res applicando se rebus fm p̄tes pun-
ctalem vel fm p̄tem quantitatiua. put se ap-
plicans magnitudines corporales. Notandū
ē qd ait si. h. i. si punctum op̄z dicere partem
qz punctus non p̄prie est pars. si autem d̄z dici
pars. h. est fm op̄ionem platonis qui posuit li-
neam componi ex punctis superficiem ex lineis.
corpus ex superficiebus. Dubitaret forte
aliquis qz videt̄ hic ph̄s uelle qd intellectus
intelligat non successiue. sed insimul. p̄tingēdo
cuius p̄rium videt̄ uelle in de memoria et rē-
scentia ubi ait nostrum intelligere non esse sine
p̄t̄ n̄z sine tpe. dicendum qd nō est intentio ph̄
negare a nostro intellectu oēm successione et
omnem discursum sed uult qd in intelligendo
non sit illa successio fm partes quantitatiuas
aut partes punctales vt uidebat̄ intelligere
plato. Alterius forte dubitaret aliquis vñ
sequit̄ ista p̄clusio qd si intellectus intelligeret
applicando se rebus p̄ partes quantitatiuas
qz multoties et infinities intelligeret idē. Di-
cendum qd nunquā aliquid p̄transit aliqd spa-
cium nisi quelibet pars mouentis p̄transseat
qzlibet p̄tem sp̄cii quare si intellectus intelli-
git res applicando se eis fm p̄tem quantitati-
uam ad hoc qd intellectus p̄transseat totā rem et
applicet se toti rei op̄z qd quelz p̄ intellectus se
applicet cuiqz p̄ti rei et qz quelz parte quantitua
h̄z multas et quodāmodō infinitas p̄tes cū quodlz
p̄tinuū sit diuisibile in infinitū si p̄ quālz p̄tem
se applicat intellectus cuiqz p̄ti rei infinities se
applicabit eidem parti et p̄ p̄sequens infinities
intelliget idem. Deinde cum dicit si autēz
sufficiens remouet quandam cauillatōem pos-
sibilem fieri circa p̄tracta diceret. n. aliquis qd
non oportet intellectū intelligere. idē infinities
applicando se eidem p̄ infinitas p̄tes qz scdm̄
qz cūqz p̄tem se applicet intelliget totā rē. sed
si hoc esset non oporteret intellectum moueri
circulo nec habere aliquā magnitudinē si suf-
ficeret quīlz p̄tractus ad hoc quod intelligat to-
tam rem. id̄ ait si aut̄ sufficiens est intellectus
qz p̄rium. i. p̄ quālz p̄tem tangere rem et sup-
ple intelligere ip̄am totā quid op̄z. i. ad quid oīz
intellectū moueri circulo aut oīo h̄ere magnitu-
dinē si aut̄ necessariū ē intelligere tangētē toto
circulo id est totam rem circulariter quis erit
tactus partibus id est per quas partes tanget
et intelliget utrum per partes punctales vel p̄
partes quantitatiuas. quocunqz autem mo-
do dicatur vt patet per rationem propositaz
inciditur in inconueniens. Deinde cum
dicit amplius quomodo intelligeret adducit
tertiam rationem dicens amplius quomo-
do intelliget intellectus partibile impartiali
id est per partem impartibilem aut quomodo
intelliget impartibile partibili quasi dicat qd si
intellectus intelligat applicando se rebz p̄ suas
p̄tes

partes si habet partes partibiles nō intelligēt
ipartibilia si vero ipartibiles nō poterit parti-
bilia intelligere. Dubitaret forte aliquis qz
videt̄ hec ratio esse nulla. diceret. n. Plato qz
cum scdm pōnem meam intellectus sit magni-
tudo sicut in aliis magnitudinibus sunt quedaz
partes partibiles vt partes quātitative z que-
dā ipartibiles vt puncta sic ē in intellectu sunt
hec duo genera partiū poterit itaqz intellectus
p partes partibiles intelligere partibilia p imp-
tibiles vero ipartibilia. Dicendum q intellectus
habet qdam obā partibilia ut corpora-
lia quedam ipartibilia ut intelligentias nō ergo
erponēdo partibilia z ipartibilia de partibus
q̄titativis z punctalibus sed de partibus cor-
poralibus z incorporalibus nō habet dubium
quod queritur nā si intellectus hz partes corpo-
rales z partibiles quomodo per contactum z
per applicationem poterit intelligere incorpo-
ralia z ipartibilia si vero habet partes incorpo-
rales z impartibiles nō poterit se applicare cor-
poralibus z ptibilibus z p̄mensurare se eis. z i-
telligere ea vt plato opinabatur. Deinde
cum dicit necessarium autem intellectum post
q̄ pbavit intellectum nō esse magnitudinem
pbat ipm non esse circulum circa q duo facit
scdm q duas rationes adducit ad ppositum
scdā ibi amp̄ aut in prima parte intendit talē
rōnem si intellectus esset circulus operatio ei⁹
esset circulatio. i. circularis z esset perpetua et
nō haberet finem sed nulla operatio intellectus
est huiusmodi neqz practica. neqz speculativa
ergo intellectus non est circulus. in hac autem
ratione sic procedit quia primo premitit hāc
consequentia quod si intellectus esset circulus
operatio eius esset circularis z nō habere finē.
Secūdo ostendit opationez intellectus nō esse
circulare z ppter quod sequitur quod ipse non
sit circulus. secūda ibi practicarum quidem. n.
dicit ergo necessarium autem est sup̄ secūduz
platonē intellectum esse circulum hunc videt̄
habentem motum scdm quod sunt motus celi
sed quod intellectus nō sit huiusmodi circulus sic
patet qz motus quidem ipsius intellectus est in
telligentia. i. operatio eius motus autem circuli
est circulatio si ergo intelligentia. i. si operatio
intellectus ē circulatio z intellectus utiqz erit
circulus z subdit q cum intelligentia idest cuz
operatio intellectus sit huiusmodi circulatio
intellectus semper intelliget aliqd siquidem
pro qz. quia circulatio est perpetua quasi dicat
q cum circulatio sit perpetua. i. non habeat fi-
nem si intellectus ē circulus operatio eius ē
circulatio z non haberet finem sed vt patebit
operatio intellectus nō est circulatio z habet fi-
nem. ergo nō ē intellectus circulus. Dubita-
ret forte aliquis quomodo circulatio ē perpetua
z nō hz finem. ddm qz in circulo scdm quod hu-
iusmodi nō est aliquis punctus in actu nō ergo
est ratio quare magis motus circularis finiat̄

in hoc puncto q̄ in alio vel ergo finietur huius-
modi motus in quolibet puncto circuli z tunc
nūq̄ inciperet ille motus vel nō finietur in ali-
quo puncto. z tunc semp̄ ppetuabit̄ talis motus
motus ergo circularis ē ppetuus nec ex ipso cir-
culo possumus assignare cām quare huiusmodi
motus incipiat vel desinat. vtz autē ex supe-
riori agente possit prefigi lex quod huiusmodi
motus incipiat vel desinat in phisicis diffusi-
us diximus. vlt̄ forte dubitaret aliquis si
intelligētia. i. si operatio intellectus esset circula-
tio vtrū intellectus semper intelligeret z vtz ei⁹
operatio semper ppetuaret̄ z nūquam cessaret
nec haberet finem vt videtur littera sonare.
Dicendum q operatio intellectus in practicis p-
cedit a fine ad ea que sunt ad finem. z non econ-
verso. nam finis in practicis se habet sicut p̄-
cipium in speculativis. sed in speculativis quidē
pcedit a principiis ad p̄clusionem z ille ē rect⁹
ordo. habita autē p̄clusionē quiescit. igitur si re-
ctus ordo nō magis requireret p̄cessum a pre-
missis ad p̄clusionem q̄ econverso. sicut nō quie-
scimus in p̄missis sed inus ad p̄clusionē sic
id quiesceremus in p̄clusionē s; circulariter re-
diremus ad p̄missas vel ergo nūq̄ inciperet hu-
iusmodi motus vel semp̄ p̄tinuaret̄ a p̄missis
ad p̄clusionē z a p̄clusionē ad p̄missas z sic cir-
culariter. itaqz sicut in circulo qz nullus p̄ctus
est ibi in actu. vel nūquam inciperet huiusmodi
motus vel semper perpetuaretur sic si opatio
intellectus esset circularis non esset in aliquo
determinata quies. vel nūquam inciperet ta-
lis mot⁹ vel semper perpetuaretur z q ddm
est de consideratione speculativa intelligen-
dum est de consideratione practica. Deinde
cum dicit practicarum quidem enim ostē-
dit operationes intellectus tam practicas quā
speculativas esse terminatas. propter quod se-
quitur eas non esse circulares quia vt tactum
est circulationis nō sunt termini nec in circulo
est aliquis terminus in actu. ideo ait quod pra-
cticarum quidem intelligentiaz. i. operationuz
intellectus practicarum sunt termini. h. est hu-
iusmodi operationes sunt terminate quia oēs
sunt causa alterius idest causa finis z boni quo
habito quiescimus. speculative autem termi-
nantur similiter rationibus. nam termini spe-
culatiuarum sunt rationes. ratio autem omnis
est diffinitio aut demonstratio. demonstratio-
nes enim sunt a principio idest incipiunt a de-
terminatis principiis. z habet quodāmodo finē
sillogismū aut p̄clusionē sillogismū enim
habet quietare intellectum nostrum ita quod
vel totus similis vel saltem ipsa conclusio po-
test dici quies intellectus nostri. z subdit si autē
non concludantur idest si non determinantur
huiusmodi conclusiones sed eamus ab vna cō-
clusionē in aliam. sed tamen non reflectuntur
in terminū et principū si accipiētes sp̄ mediū
z extremitates. mediū ergo se hz tāq̄ p̄cipiū

quia medium nunquam intra completiones ex
tremitates vero se habent tamquam termini
quia hec sunt que concluduntur recte ergo pre-
cedunt sed circulatio iterum se reflectit in princi-
pium et sequitur quod diffinitiones omnes finite
sunt quare si tam demonstratio quam diffini-
tio habet terminum circulatio autem nullus ha-
bet terminum nulla operatio intellectus erit
circularis ergo nec intellectus erit circulus.

Notandum autem quod duplex est operatio
intellectus una simplex alia composita. opera-
tio autem simplex terminatur ad diffinitionem
operatio autem composita per quam forma
essentia terminatur ad similem vel ad de-
monstrationem sicut ergo quiescit intellectus
simplicium quando intellectus principiis quod
ditatis res format inde diffinitionem sic quies-
cit intellectus compositorum quando intellectus
propositionibus format inde similem vel demon-
strationem termini ergo intellectus sunt diffi-
nitio vel demonstratio et quia diffinitio ratio
dici debet nam diffinitio hominis est ratio ei
sic etiam et demonstratio vel similis ratio di-
ci debet unde quando volumus dicere quod ali-
quis fecit bonum similem vel bonam demon-
strationem dicitur quod fecit bonam rationem quas-
si tam diffinitio quam demonstratio potest di-
ci ratio et intellectus terminatur vel diffinitio-
ne vel demonstratione bene dictum est quod specu-
lativae intelligentie rationibus terminantur.

Notandum etiam quod quia posset aliquis ca-
villare d. quod nunquam terminetur intelligen-
tia speculativa quod augentur demonstrationes
in prius assuendo et post unam conclusionem pos-
sumus invenire aliam ne aliquis per hoc vellet
concludere operationem intellectus esse circularem
aut philosophus hunc processum non esse circula-
rem sed magis esse rectum quia non reflectimus a con-
clusionem ad principia sed magis modo recto
imur a conclusionem ad conclusionem. No-
tandum et diffinitiones esse terminatas quia
status est in predicatis habent enim diffines
principium et finem quia non est ascendere in in-
finitum in generibus nec est descendere per formam
ultra speciem specialissimam descendit autem
ad individua est per materiam quorum non est
scientia neque diffinitio ut dicitur in septimo
metha. Deinde cum dicit amplius autem
adducit secundam rationem dicens quod ampli-
us autem si eadem circulatio est multotiens et sup-
er si operatio intellectus est circulatio oportebit
multotiens intelligere idem. Notandum autem
quod nullus motus potest continuari idem
nisi circularis ut declarari habet in physicis
circularis autem non solum potest continuari idem
sed ut superius probavimus ex parte circuli
non potest sumi ratio quod huiusmodi motus
incipiat vel desinat et quod huiusmodi motus
est de se semper reiterat operatio intellectus si est
circularis cum vellet intelligere aliquid quod se

pe intelligeret idem. Dicebamus nam quod hoc
posito non magis esset quies in conclusionem quam in pre-
missis ad conclusionem et a conclusionibus ad premissas
semper ergo recederemus a premissis ad conclusio-
nem a conclusionibus ad premissas et quod nunquam hoc
habet finem si vellemus intelligere aliquid oportet
sepe et in infinitum intelligere idem illud igitur
idem inconueniens quod sequebatur si intellectus
esset magnitudo et intelligeret res applicando se
eis per partes quantitativas sequitur et si intel-
lectus esset circulus et operatio eius eodem modo esset cir-
cularis secundum quod plato opinabatur utrobique
enim sequitur quod si volumus intelligere aliquid oportet
nos sepe intelligere idem.

lec. 13.

De huc autem intelligentia etc. Postquam
philosophus probavit intellectum non esse ma-
gnitudinem neque esse circulum in parte
ista ut dicebat ostendit quod non appetit ei mo-
tus nec connectitur corpori eo modo quo plato opi-
nabatur duo ergo facit quod prima improbat opi-
nionem platonis de intellectu vel de anima quantum
ad motum secundo improbat opinionem eius quantum
ad generationem corporis ibi laboriosus autem circa
primus duo facit secundum quod dupliciter improbat
opinionem eius de intellectu quantum ad motum.
secunda ibi at vero neque dicit ergo ad h. autem intelli-
gentia. i. operatio intellectus simplicium assimila-
tur cuidam quieti et statui magis quam motui eodem
modo et syllogismus qui pertinet ad intellectum com-
positorum magis assimilatur quieti quam motui
ergo formatur sic ratio illud quod magis assimilatur
quieti quam motui non est motus sed omnis operatio
intellectus tam simplicium quam compositorum magis
assimilatur quieti quam motui ergo nulla operatio
talis debet proprie dici motus. Notandum autem quod
intelligentia. i. operatio intellectus magis assimi-
latur quieti quam motui quod dum humiores sunt in
motu et quando non sunt quietate passiones ut
patet in iuuenibus non potest in eis esse perfe-
ctus rationis usus nec recte in eis est prudentia.
ideo dicitur in thopicis quod nemo eligit iuue-
nes esse duces eo non potest eos esse prudentes et
in vii. phi. dicitur quod anima in sedendo et quiescē-
do fit prudens et quia sic est operatio intellectus
magis debet dici quies quam motus. Notandum
etiam quod similis et magis assimilatur quieti quam
motui nam cum nos dubitamus de aliquo non
quiescimus facto autem simile et postquam concludi-
tur nobis per demonstrationem quietatur intellectus
noster. Deinde cum dicit at vero adducit se-
cundam rationem quod operatio intellectus
non sit motus dicens at vero neque est beatitudo
quod non est facile sed violentum beatitudo enim
non persistit in eo quod est quid violentum et non
est facile si ergo motus ipsius anime non est sub-
stantia eius id est non appetit et secundum substantiam
suam movebit utique anima extra naturam erit er-
go motus extra naturam erit itaque motus quod
violentum ipsi anime et in motu non poterit consistere

beatitudo eius formetur autem sic ratio in operatione intellectus consistit beatitudo anime in motu non consistit beatitudo anime ergo operatio intellectus non est motus. ut plato opinabatur. Motandus autem duplicem esse beatitudinem unam quam possumus acquirere ex puris naturalibus et est valde imperfecta et de hac determinaverunt philosophi de qua simpliciter verum est quod consistit in operatione intellectus est autem huiusmodi felicitas duplex. una politica que consistit in actu prudentie hoc modo ergo est felicem non est aliud quam esse sit prudentem ut sciat consiliari sibi et aliis. alia est felicitas contemplativa et h. ut de ea determinaverunt philosophi consistit in actu sapientie id est in actu illius sapientie que dicitur metha. metha. enim inter scientias humanitas inventas per excellentiam sapientia esse dicitur. esse ergo felicem contemplative secundum philosophos nihil est aliud quam scire bene considerare. considerationes metha. est etiam quedam felicitas perfecta de qua determinat theologus que quomodo se habeat non est presentis speculationis sufficiat autem ad presens scire felicitatem de qua determinaverunt philosophi consistere in operatione intellectus.

Dubitarer forte aliquis quia non videtur valere consequentia philosophi videtur enim velle quod beatitudo non consistit in motu quia motus non est substantia ipsius anime et est extra naturam eius. videmus enim quod beatitudo et felicitas consistit in operatione anime iuxta illud quod dicitur in primo ethi. quod felicitas est operatio anime secundum virtutes perfectam. ergo eius operatio non sit substantia rei et sit aliquid additum nature. non est bona consequentia dicere quod non consistat beatitudo anime in motu quia motus non est substantia eius et est aliquid extra substantiam ipsius videtur autem h. competere soli. primo quod sua beatitudo sit sua substantia nam ut dicitur in xii. methaphisice in illo capitulo inquam primo intelligere ipsius. primo est ei essentiale et quia suum intelligere est sua substantia quia in illo intelligere est summa delectatio et summa beatitudo sequitur quod sua beatitudo sit sua substantia in omni autem alio. quod est contra ipsum sua beatitudo non est sua substantia sed est aliquid preter naturam eius. Dicendum quod cum felicitas ut tactum est sit operatio anime secundum virtutem perfectam sic loquendum est de felicitate ut loquimur de virtutibus. virtutes autem ut dicitur in secundo ethi. sunt aliquo modo a natura et aliquo modo non sunt a natura. unde ibi scribitur quod neque igitur a natura neque preter naturam sunt virtutes sed nobis existentibus innatum est quidem suscipere eas perfectis autem per consuetudinem quare sicut virtutes sunt nobis naturales quia sumus apti nati esse virtuosus sic felicitas de qua loquuti sunt philosophi est nobis naturalis quia sumus apti nati esse sic felices huiusmodi itaque felicitas est na-

turalis non quod sit ipsa natura anime ut arguebat ratio nec est naturalis. quod a natura perfecte fiat sed pro tanto est naturalis quia esse sic felices ut de felicitate locuti sunt philosophi sumus apti nati per naturam. motus ergo quia non est hoc modo naturalis anime in eo non consistit felicitas et per consequens operatio intellectus non est motus quia in tali operatione huiusmodi felicitas habet esse. Alterius forte dubitaret aliquis quomodo motus non competit anime secundum naturam ita quod in eo non possit esse felicitas. dicendum quod movere competit anime per se nam cum animal moveatur ex se oportet quod sit divisibile in talia duo quorum unum sit per se movens aliud per se motum. anima ergo est per se movens. corpus autem per se motus sed moveri competit anime per accidens et est ei extraneum felicitas autem consistit in propria operatione rei non in eo quod est sibi extraneum et non est proprium ei et quia huiusmodi est motus respectu anime in motu non potest consistere felicitas. et per consequens in intelligere anime in quo ponitur huiusmodi felicitas motus esse non poterit. valet autem hec ratio specialiter contra platonem nam cum ipse posuerit animam componi ex numeris. numerus autem sit compositus ex unitatibus anima erit composita ex unitatibus que sunt principia numerorum unitas autem sic accepta differt a puncto. ut dicitur in v. metha. quia h. non habet situm punctus autem habet situm est enim punctus substantia posita unitas autem positio caret quia omnes motus sunt aliquo modo in loco ut supra dicebatur et maxime motus localis: quod non est situale et quod caret situ motus proprie sumptus penitus est extraneus sibi nec in h. potest consistere felicitas eius et si est ei extraneus motus localis sunt ei extranei omnes alii motus quia omnes motus alii presupponunt illum: Plato itaque cum poneret animam compositam ex numeris et ex unitatibus oportebat eum dicere quod situs esset extraneus anime et quod anima non esset quid situale et per consequens cogebatur ponere quod motus esset extraneus anime et quod in eo felicitas non posset consistere ut pluries ergo conclusum est intelligere in quo consistit felicitas de qua locuti sumus. non potest esse motus ut Plato opinabatur. Deinde cum dicit laboriosum autem improbat opinionem Platonis ex modo secundum quem probat animam connecti corpori. Ad cuius evidentiam sciendum quod in connectione anime ad corpus quantum ad presens spectat tria sunt attendenda nam primo debemus ponere animam sic connecti corpori quod magis sit corpus propter animam quantum ad corpus secundo debet h. sic ponere ut eorum motum qui sunt corpori possint ex ipsa anima redere rationem. tertio debemus sic talem connectionem ponere ut propria anima proprie

corpore coniungatur tria. ergo facit philosophus
quia primo improbat positionem. Platonis
quantum ad connexionem anime quia ponebat
eam sic conexam quod magis anima erat p
pter corpus quam econuerso. secundo eam i
probat quia ponebat eam sic pneram quod ex
tali conexione motuum qui inerant corpori non
poterant reddere rationem tertio huiusmodi
positionez improbat quia non ponebat animam
sic conexam q propria anima proprio corpori
vniueretur. secunda ibi i manifesta autez. tertia
ibi illud autem inconueniens: dicit ergo q labo
riosum eniz est animam comisceri corpori. eo
modo sup. quo ponebat Plato q laboriosum
est q et non possibile animam absolui a corpore
sup. cum vult non enim poterat anima absol
ui a corpore cum volebat vt Plato dicebat q
adhuc fugiendum est siquidem secunduz hac
positionem supple anime omne corpus. q me
lius est intellectum non esse cum corpore que
admodum consuetum est dici q multis videt
sic esse formetur ergo sic ratio si laboriosum e
anime misceri cum corpore q bonum est aie
non esse cum corpore que admodum sequit ex
positione platonis q sicut videtur multis tunc
corpus non est ppter bonum anime q quia nos
debemus sic ponere animaz esse pneram cor
pori q corpus sit ppter bonum anime. cuz pla
to non poneret animam corpori sic conexam sequi
tur q male opinabatur. Dubitaret forte
aliquis quomodo debemus ponere. animam sic
pneram corpori q corpus sit propter bonum ani
me q magis sit corpus propter animam quam
econuerso. Dicendum q anima sic compa
ratur ad corpus secundum quod ars paratur
ad organa q sicut ars exercet proprias opera
tiones per propria organa sic anima exercet p
prias operationes. per proprium corpus q ga
cullibz rei competit perfectio per proprias ope
rationes anima exercendo proprias operatio
nes p proprium corpus sequitur q ipsa acqui
rat suas pfectides i suo corpore sicut ergo ma
gis sunt organa propter artem q ars propter
organum sic magis est corpus propter animam
quam anima propter corpus. Alterius du
bitaret forte aliquis quomodo expde platonis
sequebatur q fugiendum erat anime oē cor
pus q laboriosum erat anime coniungi cor
pori q magis erat anima propter corpus q
econuerso. Dicendum q plato ponebat q
anima primo mouebat seipsaz q quia anima
vt dicebat erat pnera corpori. ideo anima mo
ta mouebat corpus appellat autem plato mo
tus anime operationes eius quare si anima
mouetur ex se cooperatur ex se. non ergo indi
get corpore vt perficiatur in operationibus
suis cum ipsa se ipsam moueat q ex se ipsa ope
retur nullus est ergo fructus anime coniun
gi corpori sed lest fructus corpori coniungi a
nime in quantum mouetur ab ipsa q perficit

tur per ipsam. frigidus est ergo anime omne cor
pus cum nullus fructus sit et ex eo q coniungi
tur corpori q laboriosum est anime corpori sic
esse coniectam quia retardatur anima ab ei
motu propter grauedinem corporis q magis
est anima propter corpus q econuerso quia
nullus fructus q nulla perfectio consurgit ani
me ex vnione ad corpus si volumus sequi opi
nionem platonis sed magis est fructus q per
fectio corporis ex eo quod anime est coniectuz

Deinde cum dicit i manifesta autez addu
cit secundam rationem contra Platonem ostē
dens cum insufficienter determinasse de con
nexionem anime ad corpus quia per conexionez
illam non poterat reddere rationem motuuz
qui inerant corpori. circa quod duo facit quia
primo facit quod dictum est. secundo remouet
quandam cauillationem circa preacta ibi at
vero. dicit ergo quod imanifesta est causa cir
culo ferri celum idest quare celum moueatur
circulariter neq enim substantia anime e cau
sa circulariter ferri celum sed secundum acci
dens anima mouetur sic idest circulariter ne
q corpus est causa illius motus sed magis il
li corpori anima debet poni causa quod sic mo
ueatur. Notandum autem quod secunduz
platonem anima nostra erat ad ymaginem
anime celi ideo specialem rationem hic addu
cit contra animam celi secundam quod plato
ponebat eam celo esse conexam. nam si ce
lum est animatum debemus ponere animaz
taliter celo esse conexam quod manifesta sit
causa quare celum circulariter moueatur. Et
quia. h. plato facere non potuit reprehensibilis
erat positio sua. Dubitaret forte aliquis
quare Plato non potuit reddere causam ex
anima celi quod celum circulariter mouere
tur. dicendum quod vt supra tangebatur opi
nio Platonis de anima specialiter i. intelligen
da erat de anima celi si autem intelligebatur
de anima nostra. h. pro tanto erat in quantum
h. imitabatur illam quare cum ipse poneret
animam de se esse aspectum rectum q postea
diceret huiusmodi aspectum rectum deinde
reflexisse in circulum anime. secundum. h. de
se q per se competebat motus rectus si autez
competebat ei motus circularis. h. erat ex co
sequenti q per accidens q quia anima moue
bat corpus eo motu quo mouebat se ipsam et
quo mouebatur per se ex parte anime non po
terat assignari causa quare celum circulariter
moueretur nec etiam huiusmodi causa pote
rat assignari ex parte corporis quia anima erat
causa illi corpori quare moueretur non abtez
ipsum corpus erat huiusmodi causa q quia ne
ntro modo poterat assignari huiusmodi causa
imanifesta erat causa circulo celum ferri. De
inde cum dicit at vero quia remouet quandam
cauillationem possibile fieri circa preacta dret forte
aliquis q id celum mouet circulariter q de? voluit

ipm sic moueri sed. h. nō sufficit qz si deus hic
voluit ergo. h. ē melius assignāda est igitur cā
quare hoc sit melius & quare. h. sit pgruenti?
ideo ait. at vero qz neqz dicit melius. i. neqz di
citur bene a platoniceis quod oportebat ppter
hoc deum facere circulariter ferri animā quia
dignius sit ipsam animam moueri quam moueri
& moueri aut sic. i. circulariter quam aliter ve
rum qz. h. causa quare celum moueatur circu
lariter nō est propria huic libro sed magis spe
ctat ad librum celi & mundi. ideo subdit quod
quando huiusmodi intentio ē magis ppria rati
onibus alteris. i. rōnibus celi & mundi id hūc
quidem intentionez dimittimus nūc qz. h. non
est plus huiusmodi intentio psequenda. Mo
tanduz aut qz eodem motu quo mouet anima
mouet & corpus. ideo dicebat plato qz deus fe
cit animā moueri circulariter qz melius erat
ipam moueri sic qz aliter vt pcludēt qz aia ce
lestis circulariter mota circulariter postea mouet
celū. Motandū ēt qz in his que naturaliter
aguntur. deus vult ea que pgruunt nature cū
ergo natura principaliter dicatur de forma & si
dicatur de materia. h. est per analogiā ad for
maz vt vult phūs. secūdo phūsicoz & v. meth.
si deus vellet celum vel animā celestem mo
ueri circulariter oportet qz. h. ppter nature
ipsius anime & quia anima vt plato dicebat se
cunduz suaz naturā est aspectus rectus causaz
quare celum circulariter moueretur assignare
nō poterat. Deinde cum dicit illud autem
inconueniens adducit tertiaz rationem que ra
tio non solum est contra platonē sed etiā ē quo
dammodo contra omnes phūs antiquos loquē
tes de anima. ideo ait qz illud autē inconueni
ens qz nunc assignabimus accidit huic rationi
idest huic positioni platonice & pluribus aliis
positionibus que sunt de anima. Plato enim
& alii phi copulant & ponunt animaz in corp?
nihil determinantes propter quaz causam et
quomodo se habente corpore. tamen videtur
hoc esse necessariuz. quod dicatur qualiter cor
pus qz ingreditur anima est dispositum & pro
portionatuz quia propter cōmunitatez idest p
pter proportionez & ppter ordinez qz hz agēs
ad patiens & anima ad corpus. h. quidez idest
agens agit aliquid. h. autem idest patiens pa
titur & propter huiusmodi pportionez. h. qui
dez idest anima mouet. illud autē idest corp?
mouetur & subdit qz. n. autem horuz idest nul
la huiusmodi conuenientia vel proportio inest
adinuicez quibuscūqz contingentibus & idiffe
rentibus sed oportet esse determinata & dispo
sita quibus inest talis proportio. subdit qz hi
autem idest phi solum conantur dicere quale
quid sit anima de susceptio autem corpore vt
ad. h. determinant tāqz contingens sit secūdu
pythagoricas fabulas quilibet animam cor
pus quodlibet ingredi isti itaqz dicunt simile
aliquid sicut si aliquis dicat rethoricas idest il

laz artem ingredi in fistulis idest in organa al
terius artis. o3 eniz artes quidem vti propriis
organis animaz autem oportet esse in corpore
proprio quia videtur vniūduodqz corpus habe
re propriam spēm & ppriam formaz & pari ra
tione supplendum est qz vnaqueqz forma & spe
cies requirit proprium corpus. Dubitaret
forte aliquis quomodo ex positione platonis se
quebatur quod quelibz anima ingrederet qz
libet corpus. dicenduz quod plato ponebat ani
maz pungi corpori & alligari sibi vt moueret
ipm vnde nō videbatur aliter loqui de vniōe
anime ad corpus nisi sicut loquimur de conū
ctione manus ad aliquod organum quia sicut
mota manus mouet organuz cui coniungit sic
mota anima mouet corpus cui est pnera. cum
ergo quelibet manus sit organuz organozum
& sicut quelibet manus potest coniungi cuilibz
organo sic secūdu. h. quelibet anima poterit
coniungi cuilibet corpore. si eniz moto pede mo
uetur illud qz est alligant pedē nihil ad rem.

Utrum illud alligatuz sit ferrum vel lignū
vel aliquod huiusmodi corpus. non enim vis
est in. h. cuiuscūqz speciei sit illud huiusmodi
alligatum. posset enim esse vis qz nō deberet
esse cuiuscūqz quantitatis sed cuz plato & alii
phi solum determinarent de anima & nihil d
iecerent de susceptibili idest de corpore quia er
go in suis positionibus non declarabant cuius
dispositionis debeat esse corpus animatum.
nec etiā determinabant quante quantitatis
debeat esse huiusmodi corpus relinquebat se
cundum eos. qz quecūqz anima posset ingredi
quodcūqz corp? cuiuscūqz speciei vel dispositi
onis esset huiusmodi corpus vel etiam cuius
cuiqz quantitatis existeret.

Alia autem opinio quedā ē. Postqz
a phūs posuit opinionē platonis & de
moeriti. In parte ista vt dicebat ar
guit contra opinionem emped. circa quod duo
facit quia primo ponit quandam opinionē cō
formē opinionem emped. & eaz improbat. secūdo
descendit specialiter ad opinionem emped ibi
Inuestigabit autem hoc vtiqz. circa primum
duo facit. qz primo ponit huiusmodi opinionē
secundo eam improbat ibi & enim armoniam
dicit ergo. Alia autem opinio est quedam
tradita de anima credibilis quidem multis &
neqz vna minor his que dicta sunt quasi dicat
qz hec opinio non est minor aliis opinionibus
vno maior & pbabilior. rationes autem tanqz
directiuas prebens rationib? dico in cōi scis
& subdit qz armoniam quandam dicit sup esse
animam ista itaqz opinio sic probabilis sic fa
ciens rationes directas est quod anima sit ar
monia quedam. Motandum autem qd
dicit rationibus in cōi scis quia antiqui philo
sophi vt plurimum arguebant per quedam
communia. Nesciebant autem descendere.

lec. 12.

97 19

ad propria. Deinde cum dicitur et enim armoniam improbat huiusmodi ponem ad cuius e uidentiaz scien q armonia est quedam ppo vel quedam ratio pponibilium derelicta vel facta per motu alicuius agentis q armonia sequit vel comittantur aliquae pprietates quadrupliciter. ergo quantum ad presens spectat armonia pnsiderari potest. primo secundum se ut est quedam ppositio vel qdam ratio. scdo cōsiderari potest ut pperatur ad motuz tanq ad principiu effectiuū ex quo relinquit. tertio ut pperatur ad pprietates que pcomittant ipaz quarto ut pperatur ad ipa ppossibilia quoz est ppositio et ratio. quattuor ergo facit scdm quod his quattuor modis pbat animam nō esse armonia. primo ergo pbat animā nō eē armoniaz. si armonia consideretur in se. secūdo pbat. h. si armonia comparet ad suum principiu effectiuū. tertio si pparetur ad pprietates. quarto si pparetur ad ipa ppossibilia. scda ibi. amplius autē mouere. tertia ibi congruit autē magis. quarta ibi amplius autē quoniā dicit ergo q r. n. armonia dñs esse supp temperamentum et ppositionem ptrariorum et corpus dñs componi ex contrariis secundum se ergo et formaliter armonia ut esse ppositio et temperamentum illoz ptrariorum ex quibus cōponitur corpus et quidem euz armonia sit quedam ratio aut ppositio compositoz anima aut neutz horum est possibile esse ergo non est armonia. Dubitaret forte aliquis qz uideretur falsum esse q hic philosophus ait uidelicet q anima nō sit compositio nec ratio ppositorum nam illud est ratio ppositorum q retinet et tenet ipsa pposita sed anima tenet et retinet ipsa elementa ex quibus pponitur corpus ne ferant ipropria loca. ergo anima est ratio ipozuz cōpositorum. i. ipozum elementoz ex quibus cōponitur corpus q autem anima ptineat sic elementa. patet per pbūm in secundo huius qui ait quod aliqd est continens elementa que feruntur in contraria loca et subdit q euclarent enim elementa et recederent a corpore nisi aliquid esset phibens et addit quod huiusmodi phibens est anima sic etiaz in primo huius dicitur q anima magis ptinet corpus quaz corp^o animā. naz aia recedente a corpore corpus exspirat et marcessit. marcessit enim corpus quia ipsa ppotentia dissoluunt anima. ergo est ratio compositozuz idest cōponibilium quia ptinz ipsa cōponibilia que sunt composita adinuicē et ea recedente. h. q sunt adinuicem composita dissoluuntur. Dicendum q cum dicitur q anima nec est composita nec est ratio ppositorum ibi ratio accipienda est pro temperamento ipozuz compositoz q patet ex littera pcedente nam cum prius dixisset q armonia est cōpositio vel temperamentū ptrariorum postea dicit q anima nec est ppositio nec est ratio ppositorum accepit ergo. h. rōnem p temperamento

dicanus ergo q pponibilia pponunt. i. unū adinuicem et eis ppositis si sit ibi temperamentum et pportio dicitur ibi esse armonia. armonia ergo formalit et essentialiter aut ē ipa unio et ipsa ppositio pponibilium vel ut melius dicamus ē ipsum temperamentum et ipsa pportio pponentium s3 cum quodlibz horum sit accidens quia ipsa dispositio materie siue ipm temperamentuz pponentium et ipsa unio vel ipa cōpositio pponibilium accidens ē cum oporteat armoniaz esse aliquod hoz aia que est neutrum horum nullo modo armonia dici d3 modo ergo negat pbūm q anima nullo mō sit ratio cōponentiu ut ratio in ptrarium. ostendebat sed uult q nullo modo sit illa rō que ē armonia et temperamentuz. Deinde cum dicit amplius aut mouere adducit scdam rōnem que sumit ex eo q armonia pperat ad motū dicens amplius aut armonie nō est mouere aie aut omis tribuunt hoc uidelicet quod ei ppetat mouere ergo anima nō est armonia. Dubitaret forte aliquis. quomodo armonie nō est mouere dicendum q armonia nō mouet s3 est aliquid derelictuz et motu agens. n. mouet et disponit materiaz qua disposita et temperata relinquit in ea debita pportio et debita armonia vel ipa miscibilia pponentia mixtum se transmutant et alterant adinuicē quibus transmutatis et alteratis resultat ibi debitū temperamentuz et debita armonia. armonia ergo nō mouz nec trāsmutat sed ē aliquid psequens transmutationē et modū inde est ergo quod nos dicebam^o hāc rōnem sumptam esse nō ex ipa armonia in se pnsiderata sed ut pperatur ad motū qui ē suuz principiu effectiuū. debet ergo sic formari rō armonie. nō est mouere anime ē mouere quia omnes phi tribuūt anime. h. uidelicet q moueat ergo nō est armonia. Deinde cum dicit congruit aut ponit tertiā rōnem sumptaz per pparationem ad pprietates dicens q congruit at magis de sanitate et omnino de virtutib^o corporeis dñe eē armonia q dicere hoc de anima manifestū aut si aliquis temperauerit reddet passiones et opera anime ex eo q est armonia quedā difficile erit. h. adaptare idest difficile erit tales rōnes reddere. Notandum q cognita quidditate rei habemus viā ad reddenduz rōem de ipsis accētibus et de ipsis pprietatibus ideo dicebat in plogo q scdm quascūqz diffinitiones nō ptingit accidens cognosceri sed neqz si scdm diffōnes illas est facile ymaginari aliquid de ipsis accidentibus omnes tales diffinitiones vane sunt. quare si anima eēt essentialiter ipsa armonia. tunc cognita quidditate armonie de facili possemus reddere rōnem passionū et operationū anime. Sed euz cognita quidditate armonie difficile sit. h. cognoscere sequitur quod anima non sit armonia. Notandum autem quod cognita quidditate ipsius pportionis possumus reddere rōnem

eorum que competunt sanitati robori & decori & aliis huiusmodi virtutibus corporalibus. nam hic in quadam armonia & commensuratione consistunt. nam sanitas consistit in proportione & armonia humorum. Robur vero in proportione ossium & nervorum ut innuit philosophus in principio tertii de eligendis. Per armoniaz ergo possumus reddere rationem eorum que competunt istis virtutibus corporalibus sed qualiter per armoniam possemus reddere rationem ipsorum operum intelligibilium & ipsarum passionum anime nullo modo esset facile & quia sic est sanitas & huiusmodi virtutes corporales magis videtur esse armonia quam anima. Deinde cum dicit amplius autem adducit quartam rationem sumptam per comparationem ad ipsa componibilia quorum compositio & ratio videtur esse armonia circa quod duo facit quia primo ait quod anima non est armonia quia nec est compositio nec ratio compositibilium. secundo quod supposuerat probat ibi compositio autem partium. dicit ergo amplius autem quoniam dicimus armoniam respicientes in duo. id est ad duo. nam vno modo armonia est maxime propria magnitudine & hoc in magnitudinibus habentibus motum positionem & compositioem ipsorum id est ipsarum partium cum ipse partes sic congruant id est sic conueniant ut nullum congenerum id est nihil eiusdem generis pretermittat ipsa ergo compositio & ordinatio partium sine defectu dicitur armonia. hinc autem & alio modo dicimus armoniam esse rationem eorum que miscentur & subdit quod neutro quidem igitur modo id est nullo illorum modorum est rationabile animam esse armoniam. Notandum autem quod partes alicuius totius vel componetia aliquod totum aliquando sic ordinantur in toto quod quodlibet proportionem remanet in natura sua ut patet de lapidibus componetibus domum & de cordis constituentibus citharam & de fistulis constituentibus organa. nam quilibet lapis remanet in natura sua. & quilibet corda in cithara & quilibet fistula in organo manet secundum suam substantiam aliquando vero componibilia non remaneant in natura sua ut patet de elementis componetibus mixtum que non manet sub formis propriis utroque autem modo inuenitur armonia. nam cum composita totum remanet in eo sub propriis formis tunc armonia est compositio componibilium non patiens defectum alicuius congeneri id est alicuius eiusdem generis. nam cum nulla corda deficit in cithara & nulla fistula debita. deficit in organo & nullus lapis debitus deficit in domo tunc ex hoc videtur resultare quedam proportio & quedam armonia, quando vere componetia non remanent sub propriis formis ut patet in mixtione. tunc armonia nihil est aliud quam ratio miscibilium & quia neutro istorum modorum anima videtur esse armonia nullo modo videtur concedendum animam armoniam esse. Notandum etiam quod quando componetia remanet sub propriis formis

possunt habere multam diuersitatem. nam aliquando ipsa componetia requirunt proprium motum. quia aliter mouentur corda acuta aliter corda grauis. aliquando vero requirunt propriam dispositionem ut patet in domibus constituentibus ciuitatem que non oportet quod adinuicem se contigant tamen si bene debet esse disposita ciuitas oportet domos esse bene ordinatas aliquando vero huiusmodi partes constituentes totum non solum requirunt debitam positionem sed etiam requirunt debitum contactum & debitam compositionem ut patet in lapidibus constituentibus domum quos oportet se contingere ut domum constituent. id philosophus ait huiusmodi armoniam esse in magnitudinibus habentibus motum positionem & compositioem ipsarum partium. Deinde cum dicit compositio autem probat quod supposuerat circa quod duo facit quia primo probat quod anima non est armonia que est compositio partium secundo quod non est armonia que est ratio mixtionis ibi similiter autem. dicit ergo quod compositio autem partium corporis est multum inuestigabilis id est est valde manifesta & multe proportionis partium sunt & partes multipliciter sunt compositae cuiusmodi ergo & quomodo congruit accipere intellectum compositioem esse aut sensum et appetitum supple non est facile inuestigare. Notandum autem vim rationis huius in hoc consistere quod quia positio partium corporis est facile inuestigabilis ea autem que sunt anime qualiter sint composita non est facile inuestigabile cuiusmodi pars componit intellectum & qualiter intellectus aut sensus aut appetitus sunt composita non est facile inuestigabile quare anima et ea que sunt anime non possunt esse armonia que est compositio partium & que est faciliter inuestigabilis. Notandum etiam quod secundum armoniam que est compositio partium cum remaneant partes in sua natura & sua substantia facile est videre qualiter est talis compositio. nam facile est videre quomodo carnes & ossa constituent corpus animalis & quomodo lapides constituent domum & corde citharam & sic de aliis. verum quia miscibilia non manent in mixto sub propriis formis. difficile est videre qualis sit armonia que est ratio mixtionis ut difficile est videre qualiter elementa componunt carnem aut os aut quodcumque mixtum. Deinde cum dicit similiter autem ipse probat aliud membrum videlicet quod anima non sit armonia que est ratio mixtionis dicens similiter autem & inconueniens est animam esse rationem mixtionis quia non habet eandem rationem mixtionis elementorum secundum quam est caro & secundum quam est os accidet igitur multas animas habere. omne corpus secundum diuersas suas partes si quidem omnia membra sunt ex elementis commixta & anima est armonia & ratio commixtionis oportet secundum diuersas rationes commixtionis reperi in vnoquoque corpore animato esse ibi diuersas animas quod est inconueniens. Notandum

94 53

autē quod qz caro est valde quid mobile inge-
niavit natura vt in quolibet animali eēt aliqd
durum ad sustinendā carnē. vnde aliquibz ani-
malibus dedit natura ossa aliquibus. spinas
aliquibus vero spones in omni ergo animali
sunt diuerse rōnes mixtionis quia nō secundū
eandē rationē constituunt elemēta ad pstitūē
dam carnē vel os vel spinā uel sponem idest
neruū illum quē habent animalia loco ossis q-
re si anima idem ē ratio mixtionis i quolibet
animali erūt diuerse anime quod ē inconueni-
ens. Deinde cū dicit inuestigabit aut spe-
cialiter descendit ad opinionem empedo. qui vi-
debat hoc ponere quod anima et forma rei eēt
idē quod armonia et pportio quedā circa quō
tria facit qz primo improbat huiusmodi posi-
tionē. secūdo hāc positōem quauis sit falsa oñ-
dit tamē eam eē pbabilem. tertio epilogat cir-
ca determinata. secūda ibi si vero alterū. ter-
tia ibi et quod quidē. igif circa primū tria facit
secundū quod tres ratōnes adducit p empe.
secūda ibi amplius aut. tertia ibi et. h. vti. di-
cit ergo quod inuestigabit aut. h. vtiqz aliquis
ab emp. qz ipse dicit vnumquodqz horū anima
forū esse ratione quadā idest per rationē quan-
dā. si ergo vnumquodqz corpus animatū habet
eē p quadā rōnē idest per quadam pportioez
cum vnumquodqz tale corpus habeat eē p ani-
mā vtrum. ergo hec rō et hec pportio est anima
aut magis anima ē alterz aliquid quaz huius-
modi pportio cum huiusmodi pportio sit in p-
ribus supple alia et diuersa. Notandū qz
quicquid dicat empe. incidit in incōueniens.
nam si dicit animā esse pportioē incidit in in-
cōueniens superi^r tactūz videlicet quod cum i
ptibus corporis sint diuerse pportōes quod in
eodez corpore sunt diuerse anime. si aut dicat
animā nō eē pportioem tunc p dicit si bi cum
diceret corpus animatū habere eē per quadā
pportioem quod nō eēt nisi anima esset quedā
pportio. nam eē nō habet simpliciter corpus
animatū nisi per animā. Deinde cum dicit am-
plius autem adducit secundā rōnem ptra em-
pedo. dicens amplius aut supple queret aliqs
ab empe. vtrū pordia sit causa cuiuslibet mix-
tionis aut sit causa solum huiusmodi mixtionis
que ē secundū rationē idest secundū pportioez
per quam supple pstituant corpora animata.

Notandū aut quod per hanc ratōem quic-
quid dicat empe. incidit in incōueniens. nā cuz
ipse diceret quod anima ē quedā pportio et que-
dam armonia tūc querat ab emp. vtrū cōcor-
dia quā ponebat cām generatōis rerum sit cā
cuiuslibet mixtionis quod si ipse dicat quod sic
tūc vel omne corpus mixtum eēt animatū uel
oportebit da re aliquā aliā cām quā pcordiam
que faciat mixtionem illā quā requirit anima
si aut dicat amicitia vel pcordiaz non esse cām
cuiuslibet mixtionis sed solum mixtionis ania-
te vel mixtionis illius quā requirit ratio anima

torum tūc ptradicit positōi sue. dicebat. n. lites
esse cāz cuiuslibet disgregatōis cōcordiam vo-
cuiuslibet cōgregatōis. Deinde cum dicit
et hoc vī ratio adducit tertiam ratōnē contra
empe. dicens et supple querat ab empe. vtrūz
h. idest concordia ē idēz qz ratio idest pportio
quā dicit esse animā aut concordia est aliquid
alterum preter rationē idest pter huiusmodi p-
portioē et armoniā. subdit quod. h. quidem
igif dicta ab empe. habent huiusmodi dubi-
tatōes qz quicquid empe. dicit incidit in incō-
ueniens. Notandum autē quod p hanc eti-
am rōnem tertiā quicquid dicat empe. incidit i
inconueniens. nam si ipse dicat quod cōcordia
sit idem quod illa rō et illa armonia quaz dicit
eē animā tunc cū concordia sit causa illius ar-
monie idē erit cā sui ipius. si vero dicat concor-
diam nō esse illā armoniā et illā pportioem tūc
cum armonia et pportio sit quedā conuenientia.
conuenientia autem sit quedā concordia. sequi-
tur quod concordia non sit concordia vel ergo
opz dicere empe. quod concordia sit cā sui ipsi-
us vel quod concordia non sit concordia quorū
vtrūqz est incōueniens. Deinde cuz dicit
si vero alterū aliqd qz dixerat superius quod
hec positio quod anima est quedā pportio et q-
dam armonia vel quedam mixtio habebat di-
rectas rōnes ppter quod innuebat eā eē pba-
bilē ideo. h. ostendit quomodo huiusmodi posi-
tio sit pbabilis circa quod duo facit secundū
qz armonia dupliciter summi pōt. nāz primo
ostendit quod videt esse pbabile animam esse
armoniā put armonia est idem quod ppositio
partiū. secundo declarat quod videt eē pbabi-
le animā esse armoniā put armonia est idē qd
ratio compositōis vel mixtionis ibi. adhuc at
dicit ergo. si vero ania ē aliquid alterū a mix-
tione idest ab armonia que est mixtio et pposi-
tio ptium quid igif simul carni esse et aliis ta-
libus partibus animalis interimē idest tollit
supple anima forme ergo sic ratio illud quo
interempto et remoto remouet aliud pbabile
videt quod sit idem cum illo sed remota car-
ne et remotis aliis partibus ex quibus pponit
animal statim remouet anima quare videtur
anima eē idem quod compositio ipaz partiūz
qz tollit anima amota mixtione et amota cōpo-
sitione talium partiū. Deinde cuz dicit ad
h. autem ostendit quod videt esse pbabile aiaz
esse armoniā que est rō mixtionis et ppositōis
dicens adhuc autē si quidē si nō vnaqueqz pt-
um alis hz animam que sit ratō mixtionis et si
anima nō est rō compositōis quid est ppter qd
corumpit idest tollit anima deficiente tali rō-
ne mixtionis et compositōis hz autē hec ratio
eandē vim cum alia. nā qz amota rōne cōposi-
tōis tollit anima videt quod anima sit idem
quod armonia que est rō mixtionis. Notā-
dū aut quod he due rōnes volentes pbare ani-
mā eē armoniā sunt pbabiles et apparentes s3
non

non sunt necessarie & uere. nam nunc opus quod quocumque remoto remoueat & aliud quod illud sit idem cum illo nam non posset ab igne tolli caliditas nisi tolleretur eius substantia & natura non tamen propter hoc calor est forma substantia ignis.

Ultimo epilogat circa determinata dicens quod quidem igitur non est possibile animam esse armoniam ut dicebat empe. neque circulariter eam moueri ut dicebat plato manifestum est ex dictis sed est id est puenit eam moueri secundum accidens sicut diximus & conuenit eam mouere seipsam ut puenit moueri quid id est aliquid in eo in quo est sic ergo mouet anima quod mouetur corpus in quo existit ideo subdit quod. h. autem moueri est ab anima & ista anima mouet seipsam mouendo corpus aliter autem non est possibile moueri ipsam secundum locum.

Rationabilius autem dubitabit etc.

Postquam philosophus disputauit de opinionem democriti platonis & empe. in parte ista disputat contra quandam aliam opinionem que dicitur fuisse platonis quod autem hic dicitur annexum est immediate dictis. dixerat enim supra philosophus animam non moueri per se sed per accidens contra quod possit quis obicere quod anima irascitur tristatur & gaudet sed he passionibus sunt quidam motus ergo anime per se appetit moueri. duo ergo facit quod primo ponit hanc positionem quod anime appetit per se moueri. dicit eam esse rationabiliozem aliis. secundo ostendit quod propter huiusmodi passionibus & opera anime non debemus concedere animam per se moueri. secunda ibi hoc autem non est necesse dicit ergo rationabilius autem dubitabit utique aliquis de ipsa anima tanquam sit illa que mouet per se considerans in huiusmodi passionibus & operationibus anime. dicimus enim animam tristari. gaudere. confidere & timere. Amplius autem dicimus eam irasci & sentire & intelligere. sed. h. omnia esse motus uidentur unde opinabatur aliquis ipsam animam moueri. Dubitaret forte aliquis utrumque he passionibus & operationibus habeant rationem motus dicendum quod ut communiter dicitur in operibus anime triplex inuenitur motus uidelicet proprie minus proprie & similitudinarie proprie autem reperitur motus in appetitu sensitiuo minus proprie reperitur in sensibus similitudinarie autem & minime proprie reperitur in intellectu ad motum autem proprie quantum ad presens spectat duo concurrunt uidelicet transmutatio secundum esse naturale & solum naturaliter transmutabile in appetitu ergo sensitiuo & secundum passionibus sensitiuas habet esse proprie motus quia ibi est transmutatio secundum esse naturale ut apparet in ira ubi sanguis accenditur & inflammatur. accensio autem & inflammatio nominant transmutationem secundum naturale esse. Rursus concurrunt ibi subiectus naturaliter transmutabile quia ape-

titus sensitiuus fundatur in organo aliquo corporali quod cum sit corpus passibile est naturaliter transmutabile in sensibus uero est motus minus proprie quia non est ibi transmutatio solum esse naturale sed secundum esse intentionale sunt enim sensus susceptiuus specierum sine materia organum ergo sensitiuum licet sit corpus naturaliter transmutabile & passibile in sensu tamen non est proprie motus ut ostensum est sed in intellectu quidem nec est motus ratione transmutationis naturalis nec ratione subiecti naturaliter transmutabilis quod intelligere non fundatur in organo corporali hoc autem & sic bene dicitur aliquo modo tamen est preter propositum. nostra enim dubitatio est utrum irasci gaudere. sentire. & intelligere & cetera huiusmodi dicant motum ad quod dicere possumus quod nullum tale proprie dicit motum. si enim ira formaliter esset ipsa ebullitio sanguinis accensi cum huiusmodi ebullitio sit quidam motus cogere mur dicere iram per se et proprie quendam motum esse sed hoc est falsum. nam ipsum irasci non est formaliter ipsa ebullitio sanguinis sed huiusmodi ebullitio est materia ire quod sanguinis ebullitio facta oritur & surgit ira. dicamus ergo gaudere. & tristari. & sentire. & intelligere & cetera. talia non esse proprie & formaliter motus uerum tamen aliqua horum requirunt motum proprie & non fiunt sine motu proprie sumpto. aliqua uero huiusmodi motum proprie non requirunt positio ergo. h. dicens animam per se moueri quod gaudet tristatur & sentit ut themestius inuuit dupliciter deficit primo quidem quod gaudere tristari & cetera huiusmodi non sunt proprie motus. secundo uero quod dato quod essent motus anima non per se moueretur quod anima non gaudet nec tristatur nec sentit sed homo per animam agit ista. Deinde cum dicit. h. autem non est ostendit quod propter gaudere tristari & propter cetera huiusmodi opera & passionibus anime non debemus concedere animam per se moueri. circa quod quatuor facit secundum quod quatuor rationes adducit ad propositum. secunda ibi dicere autem irasci. tertia ibi. h. autem non tanquam. quarta ibi intellectus autem. circa primum duo facit quod primo adducit rationes quod propter huiusmodi passionibus & opera anime non debemus concedere animam moueri. secundo declarat cuiusmodi sint motus huiusmodi passionibus ibi horum autem accidunt. dicit ergo quod h. autem non est necesse uel quod anima moueat. nam si gauderet dolere aut intelligere maxime motus sunt & unumquodque id est secundum unumquodque tale opus uel secundum unamquamque talem passionem puenit aliquid moueri. illud autem moueri ut irasci aut timere est ab anima in eo quod cor aliquo modo mouet & quod cor & organa corporalia mouentur per huiusmodi passionibus non debemus concedere quod talia sint motus anime sed quod sint motus corporaliu organorum. addit autem quod intelligere est forsitan aliquid alterum ab huiusmodi quod non est similis ratio de eo & de aliis

lec. 15.

9th 67th

passionibus & operibus anime. dicit ergo forsi-
tame dubitative loquitur de intellectu qz nū-
dū declaratiū est cuiusmodi virtus sit virtus i-
tellectiva. sed de hoc in tertio tractabit. Mo-
tandū aut vim rōnis huius in hoc p̄sistere qz
ea que sūt per se anime nō cōdicant corpori nec
organis sed in huiusmodi passionibus mouet
cor & talia cōdicant corpori ergo non sunt per se
anime. Motandū etiam quod huiusmodi
passiones & opera anime nō sunt motus vt in
huius opinione supponit dato tamen q̄ essent
motus anima huius motibus nō mouet sed ho-
mo p̄ animam. Deinde cū dicit horuz aut
ostendit cuiusmodi motus sint huiusmodi ope-
ra & passiones anime dicens quod de numero
horū quorūdam modoz v3 passionū & operuz
anime alia quidē sunt secundū loci mutatōem
alia vero secundū alteratōem & subdit quod
qualia aut sunt talia & quomodo est ibi motus
alterius rōnis est id est nō spectat ad presentē
consideratōem. plens enim p̄sideratio non pa-
tis exquisite determinare quales sint huiusmo-
di passiones & quomodo in eis h3 eē motus in
libro aut̄ rethoroz magis exquisite determīa-
tum ē de huiusmodi passionibus qualiter esse
habeant & vnde oriant. Motandū autē qz
he passiones non sunt pprie motus sed sunt qui-
dam modi motus iquantū habēt motus an-
nexos. ideo in littera dicit quod de numero ho-
rum dictoz modoz v3 motū cuiusmodi sunt
passiones & opera anime alia dicunt esse mo-
tus secundū loci mutatōem alia secundū alte-
ratōem. Dubitaret forte aliquis quomodo
in huius passionibus p̄currit vterqz motus taz
localis quā alteratōis. dicendū quod euz hō
irascit sanguis inflammā & accendit & ebullit
accensus autem sanguis & ebulliens fluit ad ex-
teriores ptes inquantū ergo sanguis accēditur
& ebullit est ibi alteratio. inquantū vero fluit ad
exteriores partes est ibi loci mutatio. In timo-
re autē et hec p̄currunt. nā p̄ timorem cor p̄strin-
get & sanguis fluit ad cor & sic est ibi loci muta-
tio. corrente autē sanguine ad cor remanēt mē-
bra palida & sic est ibi alteratio fere ergo i om-
nibus passionibus p̄currit vterqz motus sed i
aliquibus videt eē principalior motus altera-
tōis. in aliquibus vero motus localis & inde
est quod alia dicuntur fieri secundū loci mutatō-
nem alia vero secundū alteratōem. Dein-
de cum dicit dicere aut irasci adducit secundāz
rōnem dicens quod dīe animā irasci simile est
& si aliquis dicat eā texere vel edificare meli-
us aut fortassis est non dicere animā irasci aut
addiscere aut intelligere sed hominem agere
hec anima. i. per aiā. anima ergo nō mouet
hūis motibus nec agit huiusmodi opera sed ē
rō & principiū & cā quare homo sic agat & quā-
taliter moueat. forme ergo sic rō nihil moue-
tur illis motibus respectu quoz est rō & princi-
piū quare aliquid aliud moueat. sed anima

est ratio & principiū quare homo moueat hūis
motibus ergo ip̄a hūis motibus non mouetur.

Motandū autē qz dubitative loquitur dicens
fortasse melius ē non dicere p̄pter intellectu
de quo qz mundū certificatū est quale quid sit.
ideo de ip̄o semper sub dubio loquit. Du-
bitaret forte aliquis vtrū gaudere & trīstari et
cetera huiusmodi competant ip̄i anime secun-
dum se dicendū quod vt satis inuit ph̄is i lit-
tera aliud ē quod est rō agendi & aliud ē quod
agit. nam nec forma agit nec materia patit s3
compositū agit per formā & patit per materiā

Debemus enim imaginari qz sicut res se
h3 ad esse infra se h3 ad agere quibus ergo cō-
petit per se cē competit per se agere p̄positum
ergo qz p se ē p se agit. forma vero qz n̄ per se est
sed ē rō eēndi non per se agit sed est rō agendi
adire ergo gaudere trīstari & cetera talia siue
dicant actōem siue passionem non poterunt p
se competere anime qz nihil qz nō est per se nec
per se agit nec per se patit. anima ergo per se
loquendo nec per se gaudet nec p se trīstat sed ē
rō qz p̄positū gaudeat & trīstat. bene ergo di-
ctū est qz est melius dicere aiā nec gaudere
nec trīstari sed hominē agere hec p aiā. Al-
terius forte dubitaret aliquis vtrum intelli-
gere per se p̄petat anime itaqz possumus p̄cederē
quod quāuis aiā nō gaudeat nec trīstat sed hō
per aiā nihilominus tū aiā p se intelligit. Di-
cendū qz s̄m quosdā intelligere ē quedā opatio
aiē in qua nō cōdicat cū corpore & huiusmodi op̄o
vt dicūt nō ē ip̄ius p̄iuncta iō vt dicunt ph̄is su-
pradixit qz intelligere ē aliquid alterz huiusmo-
di qz n̄ ē op̄o ip̄ius p̄iuncti sed ip̄ius aiē. nā cū
intellectus non sit virtus organica in intelligē-
do per se nō laborat organū corporale quare ta-
lis op̄o nō v̄ eē totius p̄iuncti sed aiē. S3
hoc stare nō p̄t. nā quādiu ē aiā p̄iuncta corpori
non h3 p se eē & si non competit ei per se eē nō
competit ei p se agere ip̄m c̄t intelligere non ē
ip̄ius aiē sed ē ip̄ius p̄iuncti dato ergo qz intelle-
ctus nullo mō vteret organo corporali nec per
se nec p accis aut̄ ex quo aiā est forma corpus
quo posito nō p se est s3 est rō eēndi legē qz n̄ p
se agat s3 sit rō agendi qz ip̄m intelligere non p
se p̄petat aiē sed sicut ania n̄ p se ē s3 ē rō qz hō
sit sic non p se intelliget sed ē rō qz hō intelligat
hanc aut veritatē sp̄alr debēt exprimere & cō-
fiteri catholici tractatores v3 qz s̄m p̄prietatē
locutōis nō dicimus qz aiā intelligat ied qz hō
p aiā. Quo posito o3 p̄cedere aiā intellectu
nā eē formā corporis. & multiplicari s̄m multi-
tudinē corporoz imo cū ip̄e idem auero. hic p̄ce-
dat qz aiā nō addistat nec distinguat s3 hō. h.
faciat p aiā ab ip̄a veritate coactus o3 euz di-
cere aiā intellectuā cē formā corporis & nō
esse vnū intellectu numero in oibus sed plurifi-
cari s̄m plurificatōez aiāz intellectuaz huius-
modi at aiā s̄m. h. plurificari o3 s̄m plurifi-
catōem corporoz. Alterius forte dubitaret
aliquis

aliquis vtz aliquo mō possumus pcedere qđ
aia intelligat. dicendū qđ si iudicamus de age
re sicut iudicamus de esse qđ nō hz p se esse
nō hz p se agere uerūtamen qđ aia intellectiua
lz qđ diu ē p iuncta corpori nō hēat p se eē sed det
eē p iuncto uerūtamen cū ipa nō sit educta de
potētia corporis nō ē ita imersa materie sicut
cetera forme nec infra suuz eē dependet a ma
teria sicut eē aliax forma. idē ipm intelligere
magis pprie vel nō sic improprie attribuit ai
me intellectiue sicut attribuunt alie actōes ali
is formis. ideo nō ē ita. h. impropria aia itelle
ctiua intelligit sicut ē hec aia brutoz. sentit. h.
enim magis est ppria hō intelligit quā aia in
telligit sed qđ p se agere magis pprie pōt attri
bui aie intellectiue quā aliis aiabus eo qđ suuz
esse nō sic dependet a corpore sicut eē aliax ai
maz ideo forte nō simpliciter s; p quanda; cō
patōem dixerunt aliqui hanc eē ppriā qđ aia
intelligit quicquid aut sit de locutōne ppatiua
ola tñ. h. simpliciter & absolute s; m pprietatez
vocabuli attribuēda sunt pposito magis quāz
forme et homini magis quā aie. Deinde cuz
dicit. h. aut nō tāquā adducit tertiā rōnem di
cens qđ. h. aut. i. huiusmodi opa & passiones nō
supple ppetunt anime tanquā motu existente ī
illa. sed aliqui quidē motus sunt vsq; ad illaz
i. vsq; ad aiam aliqui aut sunt ab illa. i. ab aia
vt sensus qđ sūt ab hīs. i. a sensibilibus ad ai
mam reuiscētia uero est ab illa. i. ab aia & qa
sic ē motus aut quietes que sunt huiusmodi s; ī
insensibilibus organis nō in aia. Notandūz
aut vim rōnis huius in hoc p sistere quod nihil
mouet. nisi illud in quo ē motus & qđ huius pas
siones & opera motus sunt in organis non sunt
in aia sed sunt ad aiam vel ab aia sequit qđ p
huius passiones & opera nō moueat aia sed s; ī
sibilia organa moueant. Notandū ē quod
aliqui motus sunt ad aiam vt apparet in senti
endo vbi motus incipit a sensibilibus & termi
nat vsq; ad aiam aliqui quide; motus sunt ab
anima vt apparet in reuiscendo. nam s; m rei
niscētia ex ipis spēbus quas hz aia apud
se tendit in cognitōem rerum. hic ergo motus
est aliquid ab aia ad res & qđ omnes tales mo
tus vel sunt ab aia vel ad aiam & nulli tales
motus sunt in aia sed in organis vt dicebat p
huiusmodi passiones & opera non moueat aia
sed organa. Notandū ē qđ textus ille mo
tus aut quietes in organis sensibilibus sunt.
sic pōt exponi vt dictū est quod talia non sunt
in aia sed in organis. temestius tamen aliquid
subtiliter sup addit dicens qđ poss; aliquis dice
re qđ reuiscētia nō hz rōnem motus s; qđ
tis eo quod nominet quēdā thesaurum specie
rum quodāmodo apud animā quiescentē. idē
phūs ait qđ talia siue sint motus aut quietes
sunt in organis sensibilibus non in aia. De
inde cū dicit intellectus aut adducit quartam
rōnem circa qđ tria facit qđ primo adducit huius

modi rōnem. s; qđ dixerat manifestat per simi
le. tertio epilogat circa determinata. Pa ibi si
cut in ebrietatibus. tertia ibi qđ quidē igit di
cit ergo qđ intellectus v; eē quēdā subā in fieri
& non v; corrumpi. nam maxime aut corrupē
tur vtiq; ab ea debilitate que est in senio nunc
aut forte quēadmodū accidit in sensituiis sup
ple multo magis accidit in intellectu. nam si
senior accipiat oculum iuuenē v; vtiq; sicut ee
iuuenis quare senium non est in sustinendo al
quid aiam sed in sustinendo illud in quo est aia
idest in sustinendo corpus forme ergo sic rō
in illo sunt huiusmodi passiones & opera & hu
ius motus tanquā in s; bo per cuius debilitatez
debilitatur illa sed hec non debilitatur p debi
litate aie sed p debilitate organoz & per de
bilitatōem ipius p iuncti ergo huiusmodi mo
tus non sunt in aia sed sunt in organis & in p i
cto. Quod aut debilitatio illoz opoz nō sit per
debilitate aie sed organo probat per hoc qđ si se
nex acciperet oculum iuuenis videret sicut i
iuuenis non ergo tales debilitatōes sunt ex eo
quod sustineat & patiat per se aia. sed qđ sustinz
& patit ipm p iunctū vel ipm corpus in quo ē
aia. Notandū at qđ dicit intellectū eē s; baz
in fieri qđ forte sic loquebatur antiqui dicētes ī
tellectū eē subām in fieri qđ ē subā incompleta
vel forte hoc dicit s; m opionem ppriā qđ intel
lectus possibilis ē oia fieri pp possibilitate quā
hz ad recipiēdū intellectuales spēs. Notan
dū aut qđ dicit intellectū nō corrūpi quod de ip
so intellectu & de ipa aia intellectiua indubitā
ter vtz ē qđ ut dicitur in s; bo huius intellectus
quoq; ī alterz genus est & sepat ab aliis tāquā
perpetuum a corruptibili de his aut aiabus qđ
nō corrūpatur uerum ē aliquo mō qđ per se nul
la forma nec corrūpatur nec generat s; genera
tōes & corrūptōes taliū sunt p generationem &
corrūptōem ppositi. Deinde cū dicit sicut
in ebrietatibus qđ dixerat manifestat p simile
oīs qđ debilitatur & impediunt huiusmodi opa
aie ppter debilitatōem corporis vel ppter de
bilitatōem & corrūptōem organoz dicens qđ si
cut in ebrietatibus & in infirmitatibus itellige
re & p s; derare marcescunt idest debilitantur &
impediunt corrupto alio quodā interins idest
corrupto organo fantastico ipz aut supple intel
ligere s; m se impossibile ē supra qđ corrūpat &
subdit qđ intelligere aut amare aut odire non
sunt passiones illius. i. passiones intellectus aut
aie intellectiue sed sūt passiones huius. i. ipius
p iuncti hūtis illū. i. habentis intellectū s; m qđ
illū. i. s; m qđ intellectū hz quare et corrupto. h.
idest corrupto organo corporali aia n; memora
tur n; amat qđ huiusmodi passiones non erant
illius. i. ipius aie s; m se sed erant cōis. i. ipius
p iuncti & cōicabant ipi organo corporali qđ qđ
organū corporale destructū ē. i. ponit corrūptū
& destructū eē vel vt hz alia lra huiusmodi pas
siones sunt ipius p iuncti vt p dictū ē. i. vt tā p di

rimum. prima tñ lra ē correctior vt pz p pmen.
 ⁊ the. ⁊ subdit q intellectus aut fortassis est ali
 quid diuinū ⁊ impassibile. Notandū autē
 q sp hic sub dubio loquit de intellectu qz cū an
 tiqui dicerent intellectū eē sensū ⁊ nūdū manife
 sta sit dīa inter intellectū ⁊ sensū oportuit ipz
 in talibus sub dubitatōe loqui. Notandū
 autē q cū oīa opa ⁊ passiones aīe cōdicēt aliquo
 mō alicui organo corporali quibz talis actus et
 quodlz tale opus aīe pōt debilitari vel ēt ipe
 diri totaliter p debilitatōem vel p corruptiōez
 alicuius organi corporalis. Notandū ēt q
 p simile quod videmus in infirmitatibus ⁊ in
 ebrietatibus pz vex eē q supius dicebat. i. qd
 huiusmodi passiones ⁊ opera aīe debilitant p
 debilitatōem corporaliū organoz. Ultimo
 epilogat circa determinata dicens q quidem
 igif nō possibile ē aīam moueri manifestū ē ex
 his. i. ex dictis ⁊ subdit q si aut aīa penitus nō
 mouet manifestū est qm nō mouet a seipā vt
 antiqui opinabant.

le. 16.

m **U**ltimū autē his que dicta sunt ⁊c.
 Postquam phīs improbavit
 opionē democri. platonis ⁊ emp.
 in pte ista vt dicebat. i. probat opi
 nionē zeno. circa q duo facit qz pzo ait hāc opi
 nionē eē irratōnabiliorē aliis. sō adducit ratō
 nes ad destruendū huiusmodi opionē ibi quō
 n. opz. dicit ergo q multū autē his que dca sūt
 irratōnabilius ē dicere aīam eē numerū mouē
 tem seipm insunt eim sic dicentibus primo im
 possibilis accidentia ex ipō moueri insunt etiā
 impossibilia ppria ex eo quod dicunt ipam ani
 mā cē numerū. Notandū at hanc opionē ut
 themestius ait fuisse zeno. qui cū diceret aīaz
 eē numerū seipm mouentē accidebant ei ipossi
 bilia ex pte motus sicut ēt ⁊ aliis phīs naz aīa
 nō mouet seipam cū nihil seipm moueat. Rur
 sus accidunt ei impossibilia ppria ex pte nume
 ri qz aīa nō ē numerus. Deinde cum dicit
 quō. n. opz adducit rōnes p huiusmodi positio
 nē circa q duo facit qz primo improbat huiusmo
 di positōem quantū ad subām aīe. sō quantū
 ad accītia eius ibi plectētibus. igif circa pzi
 mū duo facit qz primo facit quod dictū est. sō
 pparat huiusmodi opionē ad opiones alias on
 dēs q impossibilia illa que sequūtur ad opiones
 alias ⁊ ēt plura alia impossibilia sequūtur ad il
 lam opionē ondit. n. hanc opionē habere ipos
 sibilita cōia cū opionibus aliis ⁊ ēt hēre ipossi
 bilia ppria. sō ibi accidit aut. prima pars diuidi
 tur in. d. fm q zeno. duo ponebat in diffinitōe
 aīe. i. motū ⁊ numerū. primo. n. improbat opi
 nionē eius ex parte motus. sō ex parte numeri
 ibi amplius at a numero circa primū duo facit
 fm quod duo adducit ad ppositū ibi amplius
 at qm ondit. dicit ergo primo quō. n. opz itellige
 re aīam eē unitatē motā ⁊ quō ⁊ a quo moue

bis impartibile ⁊ indifferentē exūtē quasi dicat qd
 anima non potest esse unitas mouens seipam
 cum unitas sit impartibilis ⁊ indifferens. i.
 indiuisibilis nā si anima est motiua ⁊ mobilē
 differre debet. nam omne quod mouet seip
 sum oportet esse diuisibile in talia duo quorū
 vnum sit per se motum aliud per se mobile.
 sed omnis unitas est indiuisibilis. ergo nulla
 unitas potest mouere seipam ⁊ per consequēs
 anima non potest esse unitas seipsam mouēs.

Dubitaret forte aliquis unde sequitur. h.
 consequentia quod omne mouens seipm oī eē
 diuisibile ⁊ partibile. dicendū quod si aliquid
 moueret seipm tunc aliquid ageret in seipm ⁊
 pateret a seipō fm ergo quod ageret eēt i actu
 qz quicquid agit: agit vt ē in actu put vero pa
 teret eēt in pō ⁊ qz nihil idē inquantū idem ē
 in actu ⁊ in potentia oē mouens seipm opz esse
 diuisibile in talia duo quoz vnū dicat actum
 respectu cuius ppetat ei mouere ⁊ agere ⁊ aliō
 dicat potentiā respectu cuius ppetat ei moue
 ri ⁊ pati unitas igitur qz est aliquid indiuisibi
 le seipaz mouere nō pōt. Alterius forte du
 bitaret aliquis qz ratō phi nō videt arguere p
 opionē zeno. nō. n. dicebat zeno. q aīa eēt vni
 tas seipaz mouens sed quod eēt numerus se
 ipm mouens deberet ergo phīs pbare impos
 sibile eē q numerus seipm moueret dicendū
 quod si bene pderamus opionē zēo. vel opoz
 tebat eum dicere q aīa eēt numerus seipz mo
 uens aut numerus ille quē dicebat zenocrates
 eē aīam nō habeat plures unitates vel saltez
 ad opionē illius sequebat quod unitas seipam
 moueret ⁊ quia hoc est impossibile impossibi
 lis erat sua pō quod autem sic sit pz. nam si aīa
 est numerus seipm mouens ⁊. h. competit aīe
 p seimo secundū opionē zeno. h. competit aīe
 in primo modo diuidendi p se cum. h. ponat i
 diffinitōe eius quare si ille numerus qui dici
 tur anima p se mouet seipm opz quod totum
 secundum se totum sit motiuū sui ipius quia
 si totus ille nūerus moueret semetipm p ptes
 non competet ei mouere seipm per se totū
 ergo secundum quod totum mouebit seipm s
 si totus ille numerus mouet se totum p se opoz
 tet quod quelibet unitas illius numeri moue
 at quālibet unitatem ⁊ p consequēs quelibet
 unitas mouebit seipsam. sequitur ergo ex posi
 tione zeno. quod unitas seipsam mouet posset
 itaque sic formari ratio philosophi si anima es
 set numerus seipsum mouens. sequeretur qd
 unitas seipsam moueret hoc est impossibile
 ergo ⁊c. Deinde cum dicit amplius au
 tem adducit secundam rationem dicens am
 plius autem quomā dicunt lineam motam
 facere planum idest superficiem punctum au
 tem motum facere lineaz ⁊ quia sic est motus
 unitatum erunt linee idest unitates mote con
 stituent lineas nam punctus est unitas positō
 nē habens ergo numerus aīe. i. numerus q
 est

est anima iaz est alicubi z habet pōnez q̄ est i
cōueniens qz anima tunc eēt qd̄ situale. No
randū aut̄ q̄ vt dictū est sup̄. oēs motus sunt a
liquo mō in loco quicqd̄ ergo mouet ē aliquo
modo quid locabile z situale vnitates ergo ex
quibus pponit̄ anima qz sunt vnitates mote
erunt situales z positionē habebūt. ergo cum
vnitas situalis z habens pōem sit idem q̄ p̄
ctus vnitates ille sunt p̄cta. Notandū ē
q̄ fm̄ opinionē antiquoz phōz puncta mota
p̄stituunt lineaz vnitates p̄stituēt animaz
qz fm̄ zeno. sunt vnitates mote p̄stituēt lineaz
anima ergo p̄stituta ex talib⁹ vnitatibus erit
quid locale z h̄is positionē z erit qd̄ p̄tinuum
q̄ est incōueniēs vel vt exp̄ssius apperet incō
ueniens ip̄a anima erit quedaz linea q̄ est oio
ridiculū. Duo ergo incōueniētia secūf. primo q̄
aia sit linea cū sit p̄stituta ex motu vnitatū que
sunt idē q̄ p̄cta. secūdo sequit̄ qd̄ aia sit quid
situale. Notā aut̄ quod antiqui phi vt di
cebat. circa p̄ncipiū p̄logi loquentes de aia
solūmodo de anima humana videbant̄ inten
dere. z qz anime humane potissime repugnat
esse quid locabile z habere pōnem z id̄ hec rō
potissime p̄tradicit antiquoz opinionē. De
inde cū dicit am̄p̄ autē. a nūero ip̄obatur opinio
nem zeno. ex parte numeri circa quod quatuor
facit fm̄ quod quatuor rōnes adducit ad p̄po
situm. Pa ibi videbit̄ aut̄. tertia ibi p̄tingit aut̄
quarta ibi am̄p̄ aut̄. dicit ergo quod am̄p̄ aut̄
si aliquis auferat a numero numez aut vnita
tem relinquit̄ alius numerus fm̄ sp̄m plante
aut̄ z multa animalia diuisa viuunt z vident̄
h̄re eādē aiam sp̄e quicqd̄ iḡ auferitur a nu
mero variat sp̄m numeri. nō autē omnis di
uisio animatoz diuersificat animā fm̄ speciē
quare aia nō est idem quod numerus vt opi
nabat̄ zenocrates. Deinde cū dicit videbit̄
aut̄ adducit sc̄dam rōnem p̄ quā ostenditur quod
si est dare aliquē numez motum vel aliquas
vnitates motas aia nō est huiusmodi numer⁹
nec huiusmodi vnitates vt opinabat̄ zeno. s̄
magis ē illud qd̄ mouet huiusmodi numerum
vel quod mouet huiusmodi vnitates. h. est ergo
q̄ ait qd̄ videbitur autem vtiqz nihil differre
dicere. aiam esse vnitates vt dicebat zeno. at
esse cor. parua vt dicebat democritus z nāqz
si ex democriti spheris fiant puncta. i. vt expo
nit̄ p̄mentator si sperē democriti sint adeo p̄ue
q̄ dicant̄ esse puncta solum aut̄ qualitas ma
neat erit aliquid i ip̄o. huiusmodi corpore par
uo. h. quidez mouens illud autē qd̄ mouetur.
sicut i omni p̄tinuo moto. mouēs differt a mo
bili z ē ibi dare aliud quod mouet z aliud qd̄
mouet. nā nō accidit quod dictū ē. s. qd̄ oportet
at mouens differre a mobili p̄p. h. qd̄ ē differ
re magnitudine aut paruitate. sed qz quantū
idest fm̄. h. accidit qz illud qd̄ mouet ē q̄stum
naz nō possumus d̄re quod corpora parua mo
ueant se ipsa z nō magna z ecōuerso. sed omne

quod mouet eo ip̄o quod est quid quantum cō
tinuu. oportet qd̄ ab aliquo mouetur. vnde qz
ipse vnitates p̄ponentes animaz. erant quid q̄
tum cum eēt mobiles necesse est aliquid esse
mouuum ipsaruz vnitatū. nō ergo ipse vnita
tes. nec ipse numerus erat anima sed anima e
rat id quod mouebat illas. id sequit̄ qd̄ si in ai
mali id qd̄ ē mouens est anima. z ē in nume
ro id quod est mouēs est anima. quare anima
nō est mouens. z quod mouet vt opinabatur.
zeno: sed mouens solū. Dubitaret forte ali
quis quō est intelligere qd̄ sperē democriti es
sent corpora parua z eēt puncta cum p̄ctus
nō sit corpus. nec sit quid p̄tinuu s̄ sit terminus
p̄tinui. Dicendum q̄ punctus quid indiuisi
bile nominat ea ergo que sunt indiuisibilia fm̄
q̄ huiusmodi quoddāmodo p̄cta: dici possūt
ergo licet corpora naturalia sint diuisibilia in
infinitum. in eo q̄ sunt quanta vel in eo q̄ sunt
p̄tinua nō tamē sunt indiuisibilia i infinituz fm̄
quod sunt naturalia z fm̄ q̄ sunt finita p̄ p̄pri
am sp̄m quia ē d̄uenire ad infimā z minimā
aquā z ad minimā carnē. vt dicit̄ i primo. phi
sicoz possit. n. tam modicū accipi de aqua vel
de carne quod si acciperetur parum plus non
vltius remaneret i illa sp̄e corpora ergo sic
accepta parua que sic sunt indiuisibilia aliquo
modo possunt dici puncta p̄nt aliquid partici
pant de indiuisibili est ergo int̄tio phi dicere
q̄ quacūqz cor. democriti ponant̄ esse parua s̄
q̄ spectat ad p̄positum nō est differentia iter
speras motas vel illa corpora parua mota ex
quibus componebat animam democritus. et
illas vnitates motas ex quibus p̄ponebat ani
maz zeno. nam cum omne q̄ mouetur ab alio
moueat tam illis corporibus quam illis vnita
tibus oportebat dare motorē z quia anima h̄z
rōnem motoris nō erit anima huiusmodi cor.
nec erit anima huiusmodi vnitates mote vel
huiusmodi numerus motus vt opinabat̄ zeno.
sed erit id quod mouet huiusmodi vnitates
z huiusmodi numerum quare bene p̄cluditur
in fine rationis. q̄ anima nō est numerus se ip
sum mouens nec est id q̄ mouet z qd̄ mouetur
sed est mouens solum. Alterius forte du
bitaret aliquis quomodo in continuo oportz da
re aliquid quod mouet z aliquid q̄ mouetur
nō quia differat in magnitudine z paruitate.
sed quia quantum. Dicenduz q̄ in. vii. phi
sicoz p̄batur hec cōclusio q̄ omne quod mo
uetur ab altero mouetur cuius ratio assignat̄
quantitas est diuisibilitas mobilis non enim
qz mobile differt magnitudine aut paruitate
idest non. quia est magnum aut paruum ideo
mouetur ab alio sed eo ip̄o quod omne mo
bile ē quid quantum. et quid diuisibile. Sequit̄
tur quod omne quod mouetur ab alio moue
tur et quod nihil moueat se ip̄uz. p̄rio nā qz
qd̄ paulat̄ paulat̄e alio nō mouet̄ a se. s̄ mouet̄

ab alio. s; oē totuz diuisibile pausat paufante
alio vt paufante parte. ergo nullū tale totum
mouet a se. sed omne tale mouet ab alio. qua
liter aut. h. rō az. facta in. vii. phisicoz tene
at z pcludat in editionibus quas fecimus sup
phisicis diffusus diximus in pnti aut scire suf
ficiat q oē corpus siue sit magnū siue paruuz
dum tū sit q̄tum si mouetur ab alio mouetur
ualet aut ad hoc ppositio pcli qui ait q nullū
corpus z nullum quantuz ē ad se conuersiuuz
quare nullum quantuz eo ipō q est talenō mo
uet se ipm quia tunc ageret in seipsum z eēt ad
se pueriuuz. est ergo itentio phi dīe quod cor.
Democriti q̄scūq; essent parua eo ipō quod
erant mobilia erāt quāta z per p̄s nō moue
bantur per se s; ab alio quare illa cor. nō erāt
aia sed anima erat illud q mouebat ea sic etiā
vnitates quas ponebat zeno. eo ipō q erant
mobiles erant quāte. z quia erant quante nō
mouebant a se sed ab alio igit anima nō erat
ille vnitates vt dicebat zeno: sed erat id quod
mouebat eas nā sicut anima nō est anial mo
tuz. s; est id quod mouet ipm sic aia non est vni
tates mote nec ē numerus. motus s; magis est
id q mouet. h. nō ergo erit ania mouēs z mo
tuz sed mouens tantū. Deinde cū dicit cō
tingit aut adducit tertiam rōnem. circa quod
duo facit quia primo ostendit cuiusmodi vni
tas sit illa. que ē cōstitutua anime. secundo ex
his que dixerat arguit p̄ zeno. ibi siquidēz igit
dicit ergo q contingit aut quodāmodo hāc vni
tatē que est p̄stitutua anime esse sup. moram
z quia sic est. oportet ipsi vnitati inesse q̄dam
driam ad alias vnitates nō motas z subdit q
puncti solitarii id est vnitatis absolute sumpte
siue vnitatis nō mote que vtiq; differentia e
rit ad vnitatez motam nisi positio quasi dicat
vnitas ergo mota est vnitas positionez habēs
et per consequens est idem quod punctus.
Notandum autem q omne motuz. eo ipō qd
mouetur est situale z est alicubi z dicitur ha
bere positionem z quia vnitas habens positio
nem est idem q punctus vnitates pponentes
animaz quia erant vnitates mote. differebāt
ab vnitatibus absolute sumptis positione z si
tu quia huiusmodi vnitates erant situales et
habentes positionem z per cōsequens huius
modi vnitates erant idem q puncta. No
tandum ē q sicut punctus potest dici vnitas
posita z habens positionem sic vnitas potest
dici punctus solitarius z positione carens qua
re vnitates constituentes animam a punctis
solitariis id est ab vnitatibus absolute sumptis
sola positione differebant. Deinde cuz di
cit. siquidem ergo: ex his que dixerat argui cō
tra zeno: dicens siquidem igitur sunt altere. i.
diuise vnitates constituentes animaz z puncta
in corpore. in eodem erunt vnitates ille sup.
cum punctis corporis. optinebit itaq; huius
modi vnitas locum puncti z erunt in eodez lo

eo punctus constitūēs animā z punctus corpo
ris z cum ita sit qd prohibz i eod esse. si due sūt
z infinitas quasi dicat q si due res idiuisibiles
vel duo puncta possunt eē simul z infinita si
mul eē poterunt. Nam quoz locus est idiuisi
bilis z ipsa sunt idiuisibilia ēt que sunt idiu
sibilia nihil augent. vnde qua rōne possunt eē
duo idiuisibilia simul sic vt nihil augeant infi
nita simul esse poterunt. erunt ergo simul vni
tates anime vel puncta anime cū punctis cor
poris sed differunt hec ab illis sed si puncta i
corpore. z numerus anime id est numerus qui
est anima sup. nō differt aut si qui eoz pūcto
rum qui sunt in corpore sunt numer⁹ anime. i.
qui est anima quare nō omnia corpora habēt
animaz videntur. n. puncta z infinita eē in oi
bus corporibus quare in omnibus talibus erit
anima. Notandum sic formandā eē hanc rati
onez q vnitates cōstituentes animā sunt idēz
q puncta cum sint vnitates mote z positionez
habentes. tunc ergo vel illa puncta differunt
a punctis corporis z tunc simul erunt diuersa
puncta q est incōueniēs vel non differunt sed
sunt idem cū punctis corporis z tunc vbiq; qz
erunt puncta corporis ibi erit anima z qz i om
nibus corporibus sunt pūcta i omnibus corpo
ribus erit anima. Dubitaret forte aliquis
qz nō videtur incōueniēs plura z diuersa pun
cta simul esse. nā cuz p̄tigua sunt quozuz vlti
ma simul sunt. vt dicit in. vi. phisicoz cū vlti
ma lineaz sunt pūcta si plures z diuerse linee
se p̄tangerent erunt plura z diuersa puncta si
mul. Dicendum q puncta possunt dupli
citer accipi vel que sunt in extremitatibus cō
tinni vel que sunt in ipō p̄tinuo. plura puncta
ex̄tia in extremitatibus p̄tinuoz possunt si
mul esse si contingat ipsa p̄tinua cōtiguari vt
ratio in p̄trariuz arguebat sed puncta ex̄tia i
corpore nō possunt simul plura esse nisi ipa cor
pora se penetrarent z ipa corpora simul essent
z quia qua ratione possent esse duo puncta si
mul possent z infinita sequitur quod possent plu
ra corpora esse simul z infinita. ergo si anima
esset composita ex vnitatibus que essent pun
cta vt sequitur expositione zeno: cū anima
sit in ipso corpore si alia essent puncta ani
me z puncta corporis eēt in ipō corpore. plu
ra z diuersa puncta simul quod vt dictum est
stare non potest. Deinde cum dicit ampli⁹
autem adducit quartam rationem. dicens am
plius autem siquidem non diuidantur linee
in puncta. quomodo est possibile seperari z ab
solui puncta a corporibus z alienis quasi dicat
nullo modo formetur. ergo sic ratio si anima
esset puncta vt sequebatur expositōe zeno. cuz
puncta nunquam possint seperari a corpori
bus anima nunquam seperatur a corpore. et
per consequens nunquam corrumpetur a
nimal quod patet esse falsum. Notandum
autem quod si posset linea diuidi in puncta.

runc possent pñcta per se eē. s; cum linea semp
 diuidat in lineas nūq; separaf a linea pñctus
 p se sumptus s; semp separaf a linea punctus
 cū aliqua parte lineae ipsius & qua rōne nō se-
 peratur punctus a linea eadē rōne nō separaf
 linea a superficie nec superficies a corpore & p pñs
 nec pñcta a corpore quare si aia eēt pñstituta ex
 punctis nūq; aia separaret a corpore q̄ e incō-
 ueniens. Deinde cū dicit. accidit autē ostē-
 dit hanc opinionē eē irrōnabiliores aliis. & de-
 clarat q̄ pter impossibilia cōia que h; huius pō-
 cū aliis pōnibus h; eēt impossibilia ppria. circa
 q̄ duo facit q; pponit primo q̄ itendit. secūdo
 declarat ppositū ibi siquidē ergo dicit q̄ accidit
 aut sicut diximus sup̄ huic pōnē sic quidē dīe
 idem ponētib; .i. dicentibus ip̄am aiam eē
 quoddā corpus subtiliū partiu; quasi dicat id
 idem incōueniēs q̄ accidit ponētib; aiaz eē
 quoddaz corpus subtile. accidit zenocrati. & sub-
 dit q̄ sic aut sup̄ accidit ex hac pōne vel opini-
 one sicut democritus. dicit corpus moueri ab
 anima quasi dicat id idem incōueniēs q̄ accidit
 democrito ex mō scdm quē ponebat corp⁹ mo-
 ueri ab aia accidit zenocrati & sequitur ppriuz
 iconueniēs quasi dicat q̄ adhuc accidit huic o-
 pinioni ppriuz incōueniens. Deinde cum
 dicit siquidē. n. declarat q̄ dixerat. dicens si q̄
 dem. n. e aia in oī eo corpore q̄ sentit necesse ē
 eē in eodē duo corpora si corpus aliqd est aia
 sicut ergo scdm ponētes aiaz eē quoddā corp⁹
 subtile sequebat duo corpa eē simul sic eēt & ze-
 no. cū poneret aiam eē ppositaz ex unitatibus
 motis siue ex unitatib⁹ hñtib⁹ pōnem situm
 cogebat dicere aiam eē corpus qz nihil pōt eē
 tale nisi corpus. & p pñs sequebat ex hac pōne
 duo corpa eē i eodē. pp q̄ icidebat zenno. in idez
 incōueniēs cū ponentib⁹ aiaz eē quoddā corp⁹
 subtile. Rursus accidebat zenno ppriuz incōue-
 niens. id subdit q̄ aut nūex dicentibus. i. zenocrati
 ponēti aiam esse numex accidit ppriuz in-
 cōueniēs v; in vno puncto eē plura puncta. &
 vltius accidit ei oē corpus hñe aiam nisi nume-
 rus punctoz aie fiant qdā nūerus differēti & ali⁹
 ab his pñctis que sūt i corpe. h. aut ppriū incōue-
 niēs. q̄no accidit zenno. in rōne paulloante po-
 sita declaratū ē. Vltius eēt accidit zenno. al
 moueri a nūero sicut diximus scdm democri-
 tu; aiaz mouere ip̄z corp⁹. nā sicut sūt demo-
 critū aia exñs sperere mouet corp⁹ sic sūt zenno.
 aia exñs unitates mouz al. videt. n. opinio ze-
 no. i hoc eē simil opinioni democriti. nāz sicut
 posuit democrit⁹ aiaz eē quasdā speras paruas
 motas qbus motis mouebat corpus sic posuit
 zenno. aiaz eē quasdā unitates magnas motas
 qbus motis mouebat corp⁹ igit ex pte motus
 illo eodēmō quo arguebat s̄ democritū pōt az
 qui s̄ zenno. id legitur in ista qd ē. n. differre. i. q̄ ē
 dñs dñe speras puas vt dicit democrit⁹ at dñe
 unitates magnas at dñe oīo unitates ferri. i.
 p se moueri vt ponit zenocrates iter has. n. opi-

niones. q̄tum ad. h. nō ē dñs qz vtrobiq; .i. s; z
 vtrāq; necesse ē moueri alias ex eo q̄ moueāt
 sperere vel ip̄e unitates. vtreq; .n. he opinionēs
 quātuz ē ex pte motis poterūt s̄ impugnari.
 Notā aut ē declarata eē illa tria que sup̄
 ponebat. .i. q̄ zenno. accidit inconueniēs cōe cō-
 pōnib⁹ aiam eē corpus subtile. & ēt accidit ei i-
 cōueniēs ppriū & vltra. h. accidit ei incōueniēs
 cōe cū democrito. Notā ēt q̄ sicut demo-
 critus ponit aiam pponi ex puis speris sic & ze-
 no. ponit aiaz pponi ex unitatib⁹ magnis. .i. ex
 unitatib⁹ pñtis nā cū poneret illas unitates eē
 motas. & oē q̄ mouet o; eē q̄tum diuisibile.
 cogebat zenno. dicere unitates illas eē magnas
 idest eē q̄tas. Deinde cū dicit pplectētib⁹
 ergo iprobat opinionē zenno. q̄tum ad acciden-
 tia aie. d. q̄ pplectentib⁹ aut igit in vñū nūerū
 & motū q̄ dicebat zenno. esse aiaz accidit. h. in-
 cōueniētia que dixim⁹ & ēt accidit multa alia
 iconueniētia nā nō solū impossibile ē diffōnes aie
 eē huiusmōdi vt dicebat zenno. sed ēt accūs anie
 sup̄ ē impossibile cognoscere ex tali diffōne. nam
 manifestū est quod si quis argumētauerit ex. h.
 rōne reddere. .i. assignare passiones & opera a-
 nime vt puta cogitationes sensus leticias tri-
 sticias. & quecūq; alia huiusmōdi & s̄dit q̄ sicut
 enim diximus prius ex ipsis que sunt dicta a
 zenno. vel ēt que dicta sunt ab aliis ph̄s neq;
 facile ē diuinare talia. sic. n. loquebant demo-
 zenno. talis ph̄ q̄ p ea que dicebant etiā si volu-
 issemus d̄ diuinare vel vaticinari nō erat faci-
 le aliquid cognoscere de passionibus & operib⁹
 bus anime.

oti 74

ec. 13

94 75

Ribus aut modis traditis etc. Ut di-
 cebat sup̄ ph̄i tripliciter diffinebant
 animaz scilicet motu sensu & incorpo-
 reo & secundum. h. tribus modis venabant qd
 dirates eius. duo tñ istoruz modoz erant ge-
 nerales & p̄cipales. videlicet venari animā
 p viaz motus & p viam cognitōis sed venari
 aiam per viam incorporei erat quasi āner⁹ pos-
 sumus ergo sic p̄tinuare hanc ptem ad p̄cedē-
 tem. quod post q̄ ph̄s improbauit opinionem
 antiquoz put venebantur aiam per viaz mo-
 tus. in parte ista improbat eam prout venebā-
 tur animam per viam cognitōis. circa quod
 duo facit quia primo p̄tinuat dicta dicendis.
 So exequit de intento. ibi necessariū aut ē dicit
 ergo tribus autē modis traditis scdm quos dif-
 finiunt animaz. alii quide; enuntiauerunt ani-
 maz esse. quid motiuuz i mouendo se ip̄az. alii
 aut dixerūt animaz ip̄az esse corpus subtilissi-
 mu; aut incorporealissimu; alioz. .i. incorpo-
 ralissimu; inter alia & subdit quod hec aut .i.
 huiusmodi passiones quas dubitātes hñt et
 quasi p̄rietates fere p̄terintu; .i. p̄transiu;
 & assignant. Notā aut q̄ dicit fere q; multas
 alias sub p̄rietates. siue multas al obiectōes
 potuiss; rāgere az. s̄ has opinioes. q̄s si tetigit

73

et quibus pertransiimus. i. relinquitur considerare
de anima per vias cognitionis relinquitur considerare
quomodo dicitur ipsam animam esse ex elementis di-
cunt. n. animam esse constitutam ex elementis quatenus
sentiat ea que sunt. i. omnia entia et cognoscat
vnuquodque entium. Notandum autem quod dicit
se pertransiisse et improbasse non solum animam esse quod
motum sed et eas esse incorporalissimum. i. quoddam
corpus subtile. non quod hoc fecerit speciale caput
sed in improbando opiniones philosophorum venantium
animam per vias motus improbat animam esse quod-
dam corpus subtile quod ut dicebat. tunc sequitur
duo contra. simul esse. Deinde cum dicit necessa-
rium autem exequitur de intento ostendens quod non
omnis anima esse propositam ex elementis omnium ut co-
gnoscat alia sicut dicebant antiqui circa quod duo
facit sicut dupliciter errabant antiqui proponendo animam
ad elementa. nam quidam dicebant animam esse ex
elementis. quidam dicebant animam esse in elementis
primo ergo probat animam non esse ex elementis. secundo
ostendit eam non esse in elementis ibi. et in toto autem
quodam. circa primum tria facit quod primo anti-
quorum positionem ostendit esse falsam. secundo ostendit eam esse
insufficientem. tertio probat esse superfluum. secunda
ibi omnes autem qui ex eo sentit. tertia ibi si vero
ex elementis. circa primum duo facit quod primo pro-
bat animam non esse ex elementis. ex parte rerum
cognitarum. secundo probat hoc ex parte rerum cognoscenti-
um ibi multas autem dubitationes. circa primum
quatuor facit scilicet quod ex parte rerum cognitarum ad
iij. inconuenientia adducit si anima ut cognosceret
alia esset proposita ex elementis omnium quorum primum
est quod omnes res cognoscibiles secundum suum esse naturale
essent in anima. secundum est quod omnes res cognoscibiles essent
eodem modo propositae. tertium est quod omnes res co-
gnoscebiles haberent eadem principia immedia-
ta. quartum est quod omnes res cognoscibiles agerent
in anima non secundum quod sunt dissimiles et discor-
uenientes. sed secundum quod sunt similes et conueni-
entes. secunda ibi non sunt autem. b. sola. tertia ibi an-
plius autem cum. quarta ibi inconueniens. Dicit er-
go quod necessarium est autem accidere multa impossibi-
lia huic rationi siue huic positioni ponunt. n. illi co-
gnoscere simile simili tanquam ponentes ipsas res
in anima et non similitudines rerum. Notandum
est quod si vera esset positio antiquorum dicentium quod in
anima est terra ut cognoscat terram aqua ut cogno-
scat aquam. tunc in anima essent res. non similitu-
dines rerum sed res. putant habere esse reale habent esse cor-
porale et secundum tale esse non sunt ratio cognitionis
si ergo hoc modo res essent in anima. sequeretur quod ipsa
nihil cognosceret. Dubitaret forte aliquis
quare sit inconueniens ponere in anima ipsas res. se-
cundum esse reale ad. b. quod anima cognoscat illas.
Dicendum quod licet de. b. in secundo et tertio diffusum
sit tractatum possumus tamen quantum ad presens spe-
ctat duplici via ostendere quod sit inconueniens ip-
sas res esse in anima secundum esse reale quarum prima su-
mitur ex parte rerum cognoscibilium. secunda vero ex parte
anime cognoscentis. prima via sic patet si for-

ma lapidis secundum id esse quod est in re extra esset in
anima sequeretur quod ipse lapis cognosceret nam si in anima
esset forma lapidis ratio cognoscedi si non haberet ali-
ud esse in lapide quam in anima. sequeretur quod et lapis
cognosceret quod est inconueniens. secunda via sic patet
nam ut in secundo meth. dicitur semper id quod est maxime
tale est ratio et causa omnium aliorum nam omnia alia in tantum
sunt alia in quantum participant aliquid de eo quod est
maxime tale ut si ignis est maxime calidus omnia alia
in tantum sunt formaliter calida in quantum parti-
cipant aliquid de natura ignis quare si cognoscere. ma-
xime appetit deo et sibi seipatis que sunt in materia
omnia alia. in tantum sunt cognoscitua in quantum parti-
cipant aliquid de immaterialitate ipse ergo sensus qui
tenet infimum gradum iter cognoscituum virtutes
nisi aliquid participaret de immaterialitate ut nisi esset sus-
ceptivus spiritus sine materia nihil omnino cognosceret il-
lud ergo quod informat sensum et multo magis id quod
informat intellectum omnino aliquid participare de immat-
erialitate ad hoc quod possit esse ratio cognoscedi et quod forme
istorum sensibilium in re extrahunt esse omnino materiale. omnino quod in
anima sunt secundum aliud esse ad hoc quod possint esse ratio co-
gnoscedi. Deinde cum dicit. non sunt autem. ad-
ducit secundas rationes. circa quod duo facit quod primo pro-
ponit quod intendit. secundo declarat quod dixerat ibi non. n.
quolibet modo. dicit ergo non si sola anima. b. i. non sola
elementa cognoscibilia ab anima sed multa alia
magis autem fortassis sunt infinita numero. quam sunt ex his
id est ex elementis. ex quibus quod igitur vnuquodque
horum est. i. contingit aliam cognoscere et sentire sed habet in co-
positione et habet in mixtura ex elementis anima non cognosceret
neque sentiret nisi super haberet rationes propositas secundum
quod illud mixtura est propositum et non cognosceret quod est deus
id est quod est celum autem habet autem caro autem omnia. sicut autem quodlibet
aliud propositum non cognosceret anima super nisi haberet in se
rationes cuiuslibet mixtionis et quod habet in rationes sunt quo-
dammodo infinite erit ergo quodammodo anima proposita
ex infinitis quod est inconueniens. Notandum quod cum ipse
res cognoscibiles secundum quod sunt alie et alie sint alio
et alio modo propositae. et habeant in se aliam et aliam rationem
mixtionis. si anima debeat cognoscere huiusmodi
mixta. non sufficit quod habeat in se elementa sed omnino
quod habeat in se habet in rationes secundum quas sunt. b. mixta
proposita et quia vna res non proponitur nisi secundum vnum
modum mixtionis vel ergo anima non cognosceret ali-
quod mixtura vel oportebit deus quod habet in omnes res cogno-
scibiles propositae proponant secundum vnam et eandem
rationem mixtionis ut secundum illam rationem mixti-
onis secundum quam est proposita quare sicut ex propria
ratione sequebatur quod res cognoscibiles haberent in
anima esse reale sic ex ista sequitur quod omnes res
cognoscibiles componantur secundum vnam et
eandem rationem mixtionis. Notandum autem
quod dicit deum. i. celum esse quid compositum quod
loquitur secundum modum empirie. quod dicebat cum alia
esse proposita ex quatuor elementis et ex lite et ami-
citia. deum autem id est celum ponit propositum ex
quatuor elementis cum amicitia sine lite. De-
inde cum dicit non. n. quolibet modo declarat quod
supponerat. ostendens quod non in omnibus est idem

modus mixtionis dicēs q̄ si quolibet modo se habentia elementa p̄stituunt sup̄ vnūquodq̄ horū idest vnūquodq̄ p̄positōz sed oportet. h. fieri quadaz rōne. ⁊ quadam p̄portione ⁊ quadam p̄positione quēadmodum. dicit emp. q̄ os p̄positum est q̄z humus. i. terra est coapta in amplis diffusionibus. nam elementum terre multuz habundat in ossibus ita q̄ huiusmodi elementuz sortituz est duas partes ex octo partibus. quatuor autem partes dederunt vulcano idest igni nā ossa alba facta sunt quia est ibi multuz de igne. ⁊ sup̄ vnā p̄tem dederūt aque. ⁊ vnā aeri diuidebat. n. emp. elemēta in. viii. partes ⁊ in aliquibus mixtis erant plures. de vno elemento ⁊ in aliquibus vero plures. de alio in osse autem dicebat esse hūc modum mixtionis q̄ ibi erant due partes terre. iiii. ignis vna aeris ⁊ vna aque. ergo volebat emp. q̄ nō scdm eandem rōnem p̄ponerent omnia mixta ex elementis ⁊ quia sic est nihil. ergo est perfectus idest nihil p̄dest elementa in anima essenisi ⁊ inerunt ibi rōnes idest p̄portiones elementoz ⁊ nisi inerit ibi p̄positio miscibilium. nam cognoscat vnūquodq̄ simili vt os aut homines nihil. i. nihil tale cognoscat nisi ⁊. h. inerint. i. nisi in eadem anima sint huius rōnes ⁊ p̄positiones scdm quas sunt ista cōposita. h. aut q̄ sit impossibile nihil oportet dicere q̄z si. h. esset tunc lapis. homo ⁊ cetera mixta essent in anima. ⁊ percōsequens p̄traria essent in anima. ideo subdit quis. n. dubitabit si erit in anima lapis aut homo similiter aut erit ibi bonum ⁊ non bonum. eodē modo se habebit ⁊ in aliis mixtis. Dubitaret forte aliquis quare opz. q̄ si anima debet cognoscere huiusmodi mixta q̄ nō solū sint in ea miscibilia sed etiaz rōnes miscibiliū. ddm vt dicitur primo posteriorū scire est cām rei cognoscere ⁊ quoniā illius est cā. nō sufficit ergo vt sciatur effectus scire cām nisi sciat vt est eius cā q̄ si elemēta sunt cā mixtoz ⁊ p̄ponunt mixta vt cognoscamus ip̄a p̄posita. ⁊ ipsa mixta nō sufficit scire elemēta nisi sciant rōnes ⁊ p̄portiones scdm quas elemēta cānt ⁊ p̄ponunt mixta ⁊ q̄ scdz opinionē antiquoz aia nō cognoscat res exteriores nisi put hz in se realiter illas oportebit hz illas rōnes ⁊ p̄portiones q̄ in ea sint lapis hō ⁊c. huiusmodi mixta. Ulterius forte dubitaret aliquis. vnde sequit q̄. h. posito in aia esset bonum ⁊ eēt p̄ria. Dicendum q̄ oz dare aliq̄ dispōnez in mā quēdā necessitas ad q̄ sequit necessario introductio forme elemēta. ergo reducunt ad mediū ⁊ ad p̄portionē ⁊ q̄do sic sunt p̄portionata vt regrad nā lapidis necessario ex eis p̄stituit lapis quare si realiter s̄t in aia elemēta ⁊ realiter ē ibi p̄portio hz quaz p̄stituit ibi lapis hō. ⁊ cernus ⁊ cetera talia necessario oia ista eēt in aia. imo q̄ est plus illa eadē elemēta quo ponebāt antiqui eēt sub forma aīc. oportebit simul ⁊ semel esse sub formis

oium mixtoz eē ibi oportet realiter reservari oēs huiusmodi p̄portiones ⁊ rōnes. igit cū mixta s̄m esse reale hēant p̄rietates erunt elemēta simul sub formis p̄traria ⁊ erūt in aia simul p̄ria q̄ cū vtrūq̄ sit incōueniens. nō oz dicere q̄ nullus sanementis de. h. dubitare potest.

Deinde cū dicit amp̄ aut cum multiplicif adducit rōnem tertiā. dicens amp̄. aut cū multipliciter dicat id q̄ est. i. ens. q̄ aliud qdem significat. h. aliqd. i. s̄bām aliud q̄titatē aliud qualitātē aut quoddā aliud diuersoz. i. diuersoz p̄dicamentoz. cū ergo sic sit vtz aia erit ex oibus elemētis oium p̄dicamentoz aut nō s̄z nō vident elemēta eē cōia oibus p̄dicamentis vno alia ⁊ alia p̄dicamēta hnt alia ⁊ alia p̄incipia. si ergo quecūq̄ elemēta sunt s̄bāz ex his solū sup̄ ē anima. quō ergo cognoscat aia vnuz quodq̄ alioz p̄dicamentoz quasi dicat nullo mō aut si diceret aliquis eē elemēta ⁊ p̄pria p̄incipia vnus cuiusq̄ generis. ex q̄bus p̄igit aiam p̄stare erit ergo aia ⁊ qualitas ⁊ s̄bā ⁊ sup̄ erit ēt q̄titas ⁊ vnūquodq̄ p̄dicamentoz sed impossibile ē ex elemētis q̄titatis eē s̄bām ⁊ nō q̄titatē dicentibus itaq̄ ex oibus elementis aiam eē vt cognoscat oia. h. ⁊ huiusmodi impossibilia que dicta sunt ⁊ ēt alia impossibilia que dicentur accidunt eis. Dubitaret forte aliquis vtz eadē sint p̄incipia s̄bē ⁊ alioz p̄dicamentoz ⁊ v̄ q̄ sic q̄z qcquid ē cā caē. ē cā cāti s̄z s̄bā ē cā oium alioz p̄dicamentoz q̄z mā subiecta cū forma ē cā oium accidentiū q̄ sunt i ea p̄incipia igit ⁊ cause s̄bē erūt p̄incipia ⁊ cāe oium alioz.

Ddm q̄. h. qd determinat i. xii. meth. vbi dī q̄ p̄incipia s̄bē sunt s̄bā. ⁊ p̄incipia relatiōis sunt r̄lo. put ergo sunt alia ⁊ alia p̄dicamēta sic oz ponere alia ⁊ alia p̄incipia. s̄z pp rōnem factā i p̄riuz. scien. q̄ hz p̄mentatorē ea que sunt imediata p̄incipia substantie sunt mediata p̄incipia accidentis. sunt ergo eadē p̄incipia omnium mediata. s̄z nō imediata ergo cū cognitō distincta debeat eē p̄ p̄incipia imediata. si aia oz cognoscere oia oz q̄ sit ex immediatis p̄incipiis oium q̄ nō poss̄ eē nisi oia p̄dicamēta essent vnū p̄dicamentū ⁊ nisi eadē eēt imediata p̄incipia oium q̄ sicut ex prima rōne p̄cludebat res eē in aia. s̄m eē nāle. ⁊ sicut ex scda poterat p̄cludi oēs res cognoscibiles hēe eundē modū mixtiōis sic ex hac pte argui pōt q̄ oīuz cognoscibiliū sint eadem imediata p̄incipia.

Deinde cū dicit incōueniens aut adducit. quartū incōueniēs. ostendens q̄ s̄m pōnem antiquoz si s̄le simili cognoscat. sequit q̄ s̄le a s̄li paciat h. ē ergo incōueniēs q̄ ait q̄ incōueniēs ē at dīe q̄ dicebāt antiq̄ ⁊ impossibile ē s̄le a simili pati vel eē passibile sentire at simile simili. i. p̄ simile cognoscere s̄le sup̄ ē incōueniēs. nāz sentire aut ponunt dicunt idest in pati aliquid ⁊ moueri similiter aut ⁊ cognoscere ⁊ intelligere supple videtur esse quoddam pati quare Si anima cognoscat ex eo quod patitur aliud

975

979

ab obis nō oportet q̄ habeat in se realiter ipsa
objecta vt ponebant antiqui q̄ nihil patitur a
se ipso sed necesse est naturā anime esse aliam
z seperatas ab omnibus talibus. Deinde
cum dicit multas autem dubitationes. addu-
cit incōuenientia p̄tra opiniones antiquorū ex
parte cognoscentiū circa q̄ quinqz facit secun-
dum q̄ quinqz incōuenientia adducit nam si
anima esset cōposita ex omnibus vt cognoscēt
omnia. quātum ad presens spectat. v. incōueni-
entia sequerentur ex parte cognitionis ipsius
sine iporum cognoscentiū quorū primū est qd̄
omnes partes animalis cognoscerēt. secundū
est q̄ vnū principium nō cognosceret plura.
tertium est q̄ deus esset insipientior oibus aliis
quartū est q̄ oia cognoscibilia essent animata
quintū z vltimū est q̄ aliquid esset in his
corporalibus nobilius ania. secunda ibi amp.
autem. tertia ibi accidit autem. quarta ibi om-
nino autem. quinta ibi dubitabit autem. Di-
cit ergo q̄ multas dubitationes z difficultates
habente ipso dicere sicut emp. dicit idest ipsa
opinio. z ipso dicto emp. videlz q̄ corporeis
elementis singula cognoscantur z q̄ nūc dictū
est de cognitione testatur ipse emp. ad simile. i.
per simile vult. n. q̄ ppria cā cognitōis. sit as-
similatio q̄ si sic esset omnes partes animalis
z quecūqz sunt in animali cognoscerēt z senti-
rent q̄ falsum est. ideo subdit q̄ quecūqz. n. in-
sunt in corporibus animalium que sunt simpliciter
terra. i. que sunt valde terrestria vt ossa nerui
pili nihil sentire videntur quare neqz similia.
idest que sunt similiter terrestria sup̄ sunt co-
gnoscitina z subdit q̄ tamen pueniret sup̄ q̄
pili z ossa sentirent z cognoscerent cū ista ha-
beant similitudinē cū aliis z sint cōposita
ex elementis. Notandum autem in animalī
esse quosdam nervos qui sunt organū sentiendi
sunt tamen z etiam in animalī quidam nervi val-
de terrestres qui nihil sentiunt. Deinde cū
dicit amp̄ autem adducit scđam rōnem di-
cens q̄ vnūquodqz principiorū existere i igno-
rantia pluriū sup̄ quēquā intelligentia cogno-
sceret quidem enim quodlibz principiorū vnū
cū sit quid simplex ignorabit autem multa qz
ignorabit omnia alia. ergo vnūquodqz princi-
piorū plura ignorabit q̄ intelliget z vnūqd̄
qz principiatū. plura cognosceret q̄ aliquod prin-
cipium. Notandum autē q̄ cū principius sit
aliquid simplex n̄ poterit habere similitudinē
nisi cum vno z ita nō cognosceret nisi vnū prin-
cipiatum vero q̄ est quid cōpositum poterit
habere similitudinē cum multis z poterit co-
gnosceret multa. scđm ergo emp. p̄fectiora erūt
principiata quam principia. z etiam anima-
lia sensitina plura cognosceret q̄ subē seperate.
Deinde cum dicit. accidit autem adducit
tertium inconueniens. dicens^a accidit autem
emp̄: deum esse insipientissimū naz solus ipse
nō cognosceret vnū. de numero elementorū idest

non cognosceret vnū elementū siue nō cognosceret
vnū principium vt nō cognosceret discordia mor-
talia autem omnia cognosceret omnia principia
qz vnūquodqz mortaliū est ex omnibus elemē-
tis. Notandum autē q̄ vt pluries dictū est
emp̄. ponit sex principia. videlicet quatuor ele-
menta z litem z amicitiaz z dicit q̄ mortalia
ponebantur ex omnibus istis principis. deū
autem qui est incorruptibilis dixit esse p̄positū
ex quatuor elementis z ex amicitia sine lite. nā
ex lite sine discordia scđm q̄ ponebat causabat
omnia corruptio scđm. b. ergo mortalia cogno-
scebant oia que erant cōposita ex omnibus
principis sed deus nō cognosceret omnia qz nō
cognosceret discordiā esset itaqz insipientior mor-
talibus aliis. Deinde cum dicit omnia autē
adducit quartam incōueniens videlicet q̄ se-
cundum hanc positionem sequeret q̄ omnia
cognoscibilia essent animata z q̄ omnia cogno-
scibilia cognoscerent ideo ait omnino aut pp̄
quam cām nō omnia que sunt idest omnia en-
tia habent animā omne. n. ens secundūz anti-
quos phōs aut est elemē at est ex elo vel ex elis
quia omne ens aut ex vno elemēto aut ex plu-
ribus aut ex omnibus necesse est ergo omne
ens cognoscere aut vnū aliquod aut quedam
aut omnia. Notandum q̄ si secundum anti-
quos phōs assimilatio est propria z immediata
causa cognitionis tunc quicquid habz similitu-
dinē cū aliquo cognosceret illud igit cum omne
ens vel habeat similitudinē cum vno si est ex
vno elo vel cū pluribus si ē ex plib⁹ vel cū oī-
bus si est ex omnibus omne ens cognosceret vnū
vel plura vel omnia. sed cū quicquid cogno-
scit habeat animāz omne ens erit cognosceret
z habebit animā q̄ est incōueniens. Dubi-
taret forte aliquis qz videtur falsum esse q̄ oē
ens vel sit elementū vel ex elementis qz sub-
stantie seperate nō sunt. b. vel illud. Rur-
sum falsum est q̄ omne cognosceret sit animatū
qz tunc itelligentie haberent animā. Dicē-
dum q̄ hic phōs loquitur supponēdo dicta an-
tiquorū philosophorū qui nō p̄ceperunt nisi cor-
pus z maxime loquitur hic cōtra emp̄: qui di-
xit omnia vel esse elementū vel ex elemen-
tis scđm. b. ergo verum est q̄ omne ens vel ē
elementū vel ex elementis. Rursum cuz
nullum corporale cognoscat nisi sit animatūz
oportebat. emp̄. p̄cedere omne cognosceret
animatūz esse. Deinde cuz dicit dubitabit
autem adducit quintū z vltimū incōueniens
ostendens q̄ anima non est ex elementis sz est
p̄tinens elementa quia si esset ex elemētis esset
in his corporalibus aliquid dignius anima q̄
est omnino incōueniens z maxime est incōue-
niens de anima intellectina ideo ait q̄ dubita-
bit autē vtiqz aliquis qd̄ est faciens vnū ip̄a
elementa nam elementa p̄pantur materie et
oportet semp̄ q̄ aliquid p̄tineat ea illud autēz
continens quodcūqz est maxime. n. ppriū est

supple qd sit quid nobile et quid dignum sed in his corporalibus esse aliquid melius et antiquius anima est impossibile. et impossibilius est autem ad huc intellectu id est ad huc impossibilius est esse aliquid nobilius intellectu. nam rationabilissimus est hunc id est intellectus esse nobilissimum et quid diuinum secundum naturam et subdit qd elementa dicuntur prima entium quorum supple anima est prior dignitate et perfectio. Notandum autem vim rationis in hoc consistere quod quantumcumque illa dicatur prima entia animata et maxime intellectus est dignior omnibus elementis et omnibus que sunt in his corporalibus sed si anima esset ex elementis tunc illud qd preteriret illa elementa ex quibus proponeret anima esset dignius anima esset itaque in his corporalibus aliquid dignius anima qd cum sit inconueniens cogimur dicere animam non esse ex elementis sed esse continens elementa.

l. 18. **O**nes autem qui ex eo qd scribitur etc.

Postquam ostendit opinionem antiquorum dicentium animam componi ex elementis esse falsam in parte ista ostendit eam esse insufficientem. diuidit autem pars ista in quatuor partes secundum quod quadrupliciter ostendit esse defectum et insufficientiam in antiquorum dictis. scilicet ibi similiter autem. tertia ibi si autem aliquis. quarta ibi. h. autem sustinuit. dicit ergo qd omnes autem qui dicunt animam ex elementis esse ex eo qd anima sentit et cognoscit ea que sunt id est entia et qui dicunt animam esse maxime motuum non dicunt de omni anima. id est locuti sunt insufficienter quod cum deberent loqui de anima vniuersaliter loquuntur de quadam anima quare nec omnia animata sunt sensitiva ut patet in plantis nec omnia sensitiva sunt motiua quod vnde est quedam de numero animalium que non sunt motiua secundum locum et tamen videtur anima mouere. al. h. solo motu v3 motu locali. Notandum autem quod solis hominibus dati sunt sensus ut deseruiant necessitati vite quam est ad sciendum. ceteris autem animalibus dati sunt sensus solum ad necessitatem vite. ideo ut dicitur in tertio huiusmodi animalia habentia omnia necessaria in loco generationis non mouentur motu locali progressiuo sed mouentur solum secundum dilatationem et restrictionem diffinire ergo animam per esse aliquid motuum est diffinire animam insufficienter cum non omnis anima sit talis. Dubitaret forte aliquis quod non videtur verum esse qd anima moueat solum motu locali. quod sicut virtus appellatiua est quedam potentia anime sic et virtus augmentatiua et nutritiua sunt potentie anime vtrum autem sint diuerse potentie secundum rem vel secundum rationem non spectat ad hunc librum sed ad finem nunc autem scire sufficiat has esse potentias anime. ergo cum anima per appetitum moueat motu locali per augmentationem moueat motu augmenti per nutrimentum vero videtur mouere motu alterationis falsum igitur videtur esse qd in littera dicitur quod anima moueat hoc solo v3 motu locali. **Di**

endum qd et si alii motus sint ab anima non tamen sic innotescit nobis aliquid esse animatum ex eo quod aliquid nutrit vel augmentat sicut ex eo quod localiter mouet. nam motus nutritiuis est quodammodo nobis occultus. motus vero augmenti quodammodo innotescit nobis per motum localem quod in tamen nobis apparet aliquid augmentatum esse in quantum cernimus ipsum occupare maiorem locum vel saltem non est nobis sic manifestus motus augmenti sicut motus localis nam potissime iudicamus aliquid animatum esse cum videmus quod mouet ex se localiter non ergo dicitur in littera quod nullo modo sint alii motus ab anima sed quod videtur anima. h. solo motu mouere quod hic solus motus inter omnes alios motus maxime videtur et manifestatur esse ab anima. est ergo intentio philosophi quod cum antiqui dicebant animam esse quid motuum intentio eorum erat loqui solum de motu locali. quod hic solus motus maxime videtur esse ab anima cum ergo non omnis anima moueat hoc motu insufficienter de anima loquebantur. Deinde cum dicitur similiter autem assignat secundam insufficientiam dicens quod quicumque faciunt intellectuum et sensitivum ex elementis similiter autem supple loquuntur insufficienter quod non loquuntur de omni anima quod plante videntur vivere et non sunt principes loci mutationem nec sensum et et multa animalia videntur non habere intellectum. Notandum autem quod si diffinitio anime esse quid motuum insufficientis est diffinitio quia non omnis anima est talis. Rursus si dicatur esse quid sensitivum est insufficienter dicitur quod non omnia animata sentiunt amplius si diceretur quid intellectuum esse. esse erit insufficientis sermo quia non omnia animata habent intelligentiam diffinitio ergo antiquorum siue humanam penes motum siue penes cognitionem sensitivam siue penes intellectivam semper sunt insufficientes et non competunt omnianime. Deinde cum dicitur si autem aliquis assignat tertiā insufficientiam dicens quod si autem aliquis segregauerit hec segregatim voluerit loqui de his id est de sensitivo et intellectivo et posuerit intellectum partem aliquam esse anime similiter autem et sensitivum dixerit esse partem anime et dixerit se velle loqui solum de his partibus anime v3 vtiq; sic dicitur de omni anima quod non loquitur de vegetatiua neque loquitur sufficienter de omni anima id est de omni anima tota vel de vna anima. Notandum autem quod antiqui dicendo animam esse quid motuum vel quid cognituum multipliciter deficiebant. primo quod non loquebantur de anima vniuersaliter cum non omnis anima sit talis. sed quod de pulla anima loquebantur sufficienter quod anime intellectiue siue anime humane vel et anime sensitive ut anime brutorum competunt multa alia quam cognoscere et sentire ut appetere augmentare vegetare et cetera talia. dato ergo quod antiqui dicerent et segregatiue vellent loqui de anima humana et de anima aliorum animalium si non loquerentur

de omni anima nec est sufficiens loquere de
vna anima. Deinde cum dicit. h. aut sustinuit
it assignat quartam insufficientiam in dictis an-
tiquorum et maxime in dictis orphei dicens quod ratio
que est in carminibus orphei idest illius poete
orphei sustinuit hoc quod quidem fuit insufficientis
nam orpheus insufficienter locutus est de anima
dicit enim animam ingredi ex toto aere et dicit ani-
mam esse respiramentum que anima existens re-
spiramentum ferit in corpus animalis a ventis.
ventus enim secundum sic opinantes deferendo ae-
rem respiratum in corpore animalis deferbat et
animam hec autem positio est insufficientis quia non com-
petit omnibus animatis. ideo ait quod non possi-
bile est itaque. h. accidere plantis cum plante non
attrahant aerem nisi quibusdam animalium. supple
h. accidit si quidem non omnia animalia respirant et
subdit quod hoc autem latuit sic opinantes. Nota-
ndum autem quod dicentes animam esse respiramentum
vel esse aerem respiratum ut dicebat orpheus in-
sufficienter loquuntur quia plante non respirant cum
sint animate. nec est omnia animalia respirant sic
ergo opinantes latuit quod non omnia animalia re-
spirant quia si hoc non latuisset eos non dixissent
animam esse respiramentum vel esse aerem respiratum.

Notandum est quod orpheus dicit suam rationem
posuisse in carminibus vel ad litteram quia modo
poetico per metra et per carmina sua positionem scri-
psit vel dicit sua ratio fuisse in carminibus quia
sua dicta infra erant dulcia et persuasiva et allectiva
quod merebantur dici quedam carmina de enim ille
orpheus fuisse tam dulcis pronator ut lapi-
des idest homines lapideos duros et siluestres
inclinaret ad suam voluntatem. fuit enim iste or-
pheus primus ut dicitur qui induxit homines
siluestres et morantes in siluis ut constituerent ci-
uitates et viverent civiliter. Tunc sequitur il-
la pars si vero ex elementis in qua postquam
philosophus ostendit opinionem antiquorum esse falsam
et insufficientem ostendit ipsam esse superfluum. nam
antiqui loquentes de anima dicebant quedam
superflua et deficiebant in necessariis. id est ait quod si
opus facere animam ex elementis ut cognoscat en-
tia nihil opus idest non opus eam facere ex omnibus
elementis quia sufficiens est altera pars proprietatis iudicare
seipsum et oppositam quia recto. id est per rectum co-
gnoscamus ipsum rectum et obliquum utriusque enim
idest ratio recti quam obliqui iudex est rectum et sequitur
quod canon idest regula ut in littera proment. est re-
cto idest competit recto quod sit regula per quam
cognoscimus tam ipsum quam obliquum. obliquum
autem neque sui ipsius nisi recti potest supple esse iudex
nec regula. Notandum autem nimis rationis huius
in hoc persistere quod si anima esset composita ex ele-
mentis ut cognoscat omnia non opus eam pone-
re oppositam ex omnibus elementis nam cum per calidum
possimus cognoscere frigidum tanquam eius priva-
tionem et per humidum siccum sufficit in ea esse duas
qualitates ut possit cognoscere omnes qualita-
tes a simili sufficit eam esse oppositam ex duobus

elementis ut possit cognoscere omnia quatuor
elementa. Notandum autem quod non est omnino
simile de recto et obliquo et proprietate elementorum
quia obliquum per se loquendo non dicit nisi priva-
tionem recti sicut tenebra privationem lucis et quia
privatio de se non est ens ut in primo philosophi. dicitur
obliquum nullo modo est cognoscibile per se nisi
per rectum infra quod rectum est iudex sui et obliquum sed quod
libet priorum cum priora sint sub eodem ut per se
et metaphysice opus quod dicat aliquam naturam
positivam. verumtamen quia unum priorum est perfe-
ctius alio semper unum dicitur habere rationem habi-
tus aliud rationem privationis secundum. h. ergo
frigidum dicitur esse privatio calidi non quod frigidum nisi
tam naturam dicat quia frigidum positivum est quedam
qualitas verumtamen natura illius generis sub
quo prius calidum et frigidum perfectius refer-
atur in calido quam in frigido et ex hoc calidum
dicitur habere rationem forme et habitus frigidum ve-
ro rationem privationis et quia semper per contrarium quod
habet rationem habitus est aptum naturam cognosci con-
trarium quod habet rationem privationis exemplum inductum
de recto et obliquo in istis est simile in quantum facit
ad propositum quia sicut per rectum est aptum naturam co-
gnosci obliquum sic per alteram partem proprietatis
est apta nata cognosci reliqua. tunc sequitur illa pars
et in moto autem quidem in qua postquam philoso-
phus improbat opinionem dicentium animam esse ex
elementis gratia huiusmodi improbat opinionem
dicentium animam esse in elementis circa quod duo fa-
cit quia primo proponit huiusmodi opinionem se-
cundo assignat huius opinionis rationem ibi opi-
nari autem. circa primum duo facit quia primo narrat
privatam opinionem. sed eam improbat ibi hoc autem
habet. dicit ergo quod quidam dicunt animam misceri in to-
to universo ita quod in ipsis elementis dicebant ani-
mam esse. unde fortassis et thales idest ille philo-
sophus qui vocatur thales opinatus est ex. h. omnia
plena deo. Notandum autem quod antiqui philo-
sophi et adhuc multi retinent illud modum quod de-
us sit anima mundi et quia anima est in qualis par-
te corporis deus est totus in qualis parte universi
si peccaverunt tamen in hoc multi antiquorum
quia crediderunt deum esse formaliter animam mundi
et ex hoc habuit ortum illa opinio ut in ipsis ele-
mentis esset anima. Dubitaret forte aliquis de
opinionem illius thales quia si deus existens anima
mundi esset in qualibet parte universi sicut anima in
qualibet parte corporis non propter hoc sequitur
quod omnia sint plena deo sed quod omnia sunt
plena deo. Dicendum quod si vellemus ex-
ponere litteram promenti quod proposita non haberet
locum nam ubi nos habemus quod omnia sunt ple-
na deo in littera promenti dicitur quod omnia sunt
plena deo sed si litteram nostram salvare volu-
mus dicere possumus quod plato et multi antiquo-
rum secundum multitudinem perfectionum reper-
tarum imposuerunt multitudinem deorum ut patet
ex proculo in libro suo de electione triomica se-
cundum hoc ergo non solum omnia sunt plena
deo

deo sed et omnia sunt plena diis. Deinde
cū dicit hoc aut h3 improbat huiusmodi positō
nem. circa quod tria facit qz p̄rio adducit vñ
inconueniens p̄ huiusmodi opinionē. secundo
adducit aliud. tertio p̄cludit ex dictis qz q̄qd
dicāt sic opinātes semp̄ ducunt ad inconueniēs
secūda ibi queret enim vtiqz. tertia ibi accidit
aut. dicit ergo q. h. aut idest. h. positio h3 qual
dam dubitatōes idest sequunt ad eam quedā
inconueniētia quoz primū inconueniens est qz
p̄pter quam cām in aere aut in igne anima cū
in nō facit al in mixto aut supple facit al quasi
dicat qz si anima ē in toto vniuerso. 7 ē in ip̄is
elementis tunc sicut mixta habentia animaz
sunt animalia sic 7 elementa sunt animalia im
mo multo magis anima existens in elementis
faceret animalia quā existens in mixtis eo qd
anima elementoz sit nobilior anima mixtoz
ideo sequit in littera qz. h. i. bis. i. anima que
ē in elementis putata ē melior supple quaz illa
que est in mixtis erunt ergo elementa animalia
quod p̄ esse falsum. Dubitaret forte aliqs
qz nō videt eē verum quod in quibuscūqz mix
tis sit anima qz illa sint animalia. nā 7 piante
habentes aiā nō dicunt animalia esse. Di
cendū qz antiqui philosophi non loquebant de
anima nisi p̄ p̄parōem ad motū 7 sensum 7 qz
anima sentitua 7 secundū locū motiua non ē
anima plantaz sed animalū oportebat quod i
quibuscūqz esset anima put de ea loquebatur
antiqui qz illa essent animalia. Deinde cuz
dicit quereret eim vtiqz assignat secundū icō
ueniens p̄tinēt autē sic qz melior videt eē aiā
que ē in elementis quā in elementatis 7 i mix
tis sed si anima in mixtis facit animal multo
magis in elementis d3 facere animal quod si
nō facit in eis animal quare ponit illa anima
melior id aut querit aliquis ob quā cām aiā
que est in aere. i. in elementis est melior 7 imor
talior quā ea que est in animalibus quasi dicat
nō poterit huiusmodi ratio assignari. Notā
dum aut qz secundū p̄mentatorē anima que ē
in elementis deberet esse dignior quā illa que
est in elementatis qz est cū minor p̄rietate. nā
iz unū elemētū p̄rariet alteri ip̄a tamen elemē
ta nō sunt composita ex p̄rariis nec habent in
se p̄rietatem sed ip̄a mixta in se ip̄is p̄rietatez
habent qz sunt p̄posita ex p̄rariis. Notan
dū aut qz quanto forma ē nobilior tāto magis
perficit 7 dat nobilior esse mē. si ergo esse anīa
tum ē nobilior quā eē inanimatū si aiā mixtoz
dat p̄prio corpori quod sit animatus 7 quod sit
animal multo magis anima elementoz que ē
nobilior dabit ip̄is elemētis qz sint animalia
vel ergo oportebit dare eā eē animalia vel qz
anima in eis non sit nobilior 7 immortalior quā
anima mixtoz opinātes igif aiā eē in elemē
tis quicquid dicant incidunt in inconueniens.
Deinde cū dicit accidit aut p̄cludit ex dictis
qz quicquid dicant sic opinantes semp̄ incidūt

in inconueniēs dicēs qz accidit aut vtrobique
inconueniēs 7 irratōabile 7 namqz dicere ignē
aut aere aut aliquod elementū eē animal ē
magis irratōabile irrationabiliū idest valde
irratōabile 7 ideo non dicere elementa eē aiā
lia cum anima insit eis. ē etiam inconueniens

Notandū autem eē valde inconueniens di
cere alicubi eē animā 7 id non eē animatū quia
tunc nō eēt differentia inter habere aiā 7 nō
habere. si ergo in elemētis est anima vel elemē
ta erunt animalia qz ē valde inconueniens cū ca
reant organis vel alicubi erit anima quod nō
faciet corpus animalium quod ē inconueniēs.

Deinde cū dicit opinari aut assignat huius
modi opinionis cām circa qz tria facit qz p̄rio
assignat huiusmodi rōnem. secūdo arguit p̄tra
eam. tertio epilogat circa determinata. secun
da ibi si aut aer. tertia ibi manifestum igitur.
dicit ergo qz opinari aut videt aiā esse 7 in
his idest elemētis quoniā totum ē similis sp̄i
partibus quare necesse ē eis dicere aiā esse si
nullis sp̄i in partibus 7 in toto sed ita qz si pars
aeris est animata 7 totus aer est animatus et
subdit si animalia sunt animata intercipi ali
quid p̄tinentis idest p̄pter intercepti p̄tinentis
aliquid in animalibus quasi dicat qz isti sic opi
nantes opinabatur animalia fieri animata p̄
pter hoc qz quedā pars aeris p̄tinent animalia
p̄ respiratōem attraheret 7 interciperet i ip̄is
animalibus ex. h. ergo p̄cludebant aere
aiā eē qz pars aeris attracta per respiratō
nem erat animata. Notandū aut vim rō
nis huius in hoc p̄sistere qz si pars aeris attra
cta 7 intercepta per respiratōem facit animal
animatū qz tādiu animal viuit 7 ē animatum
quā diu p̄t respirare cum p̄pter qz vñquod
qz 7 illud magis si pars aeris respirata facit
esse animatū animal sequit qz illa pars aeris
multo magis sit animata sed cū aer sit euidē
rōnis in toto 7 in partibus si aliqua pars aeris
est animata. opz totū aere animatū esse erit
ergo anima in ip̄o aere 7 pari rōne in elemen
tis aliis. Notandū aut hanc litterā introdu
ci aliter a p̄mentatore 7 aliter a thēstio. nam
p̄mentator introducit eam vt dictū ē v3 qz ps
aeris respirata vt dicebant sic opinātes ē ani
mata ideo p̄pter similit̄ rōnem in toto 7 in pri
bus totus aer animatus erit. thēstius uero
ait qz cum corpus animalis consistet ex quatu
or elemētis ex quo corpus animalis ē aiatum
illas partes elementoz componētes huiusmo
di corpus opz animatas eē 7 qz elementa sunt
eiusdem rōnis in toto 7 in partibus opz tota
elementa animata eē. Dubitaret forte ali
quis quomodo rōi hōz philosophoz deficiat.
dicendū qz si introducat huiusmodi rō vt itro
ducit eā p̄mentator statim apparet falsitas qz
pars aeris attracta p̄ respiratōem iz in anima
libus respirantibus faciat ad p̄tinentem vi
te inquantū facit ad refrigeratōem cordis illa

tamen pars aeris nō ē animata nec ppter. h. opz totum aerē animatū ē si vero introducat vt introducit eam themistius ēt falsa est ratio qz elementa nō sunt in corpore animalis sub p pnis formis nec sunt sub actu sed virtute. id ē corpus animalis sit animatū non ppter hoc possumus pcedere ignem uel aerē vel aliquod elementū animatū ē. Deinde cum dicit si at aer improbat huiusmodi rōnem p qz illi phi losophi arguebant elementa animata esse di- cens si aut quidem aer disceptus. i. diuisus a toto idest si illa pars aeris respirata que attra- hit z sepe a toto ē similis spēi. supple cum toto ania at est dissimilis spēi quasi dicat quod huiusmodi rō implicat opposita qz si ppter eā dem rōnem in toto z in ptibus volunt ostende re totū aerem animatū ē qz pars aeris ē ania ta. oporteret quod ēt simul anima i toto z i p tibus z tamen ipi ponebant eā dissimilē qz po nebant q in ptibus elementoz ē anima corru- ptibilis in toto vero incorruptibilis. id sequit in littera q. b. quidē q est aliquid ipsius idest quod est anima totius existet. i. nō corrupet aliud v3 quod ē anima ptis nō existet idest cor- rumperet necesse ē igit aiā ē similis ptis. i. si milis spēi z eiusdē rōnis in pte z in toto ita qd si vna ē corruptibilis z alia aut si hoc nō potest poni nō puenit ē vnū idest vnā aliqz aiā in qualibet parte omnis. i. i toto elemēto nō ergo ipa tota elementa sunt animata isti nitēbātur ostendere. Ultimo cū dicit manifestū igitur epilogat circa determinata dicens q manifestū ē ergo ex dictis quod nō inest anime cogno scere idest nō ppetit anime q cognoscat ppter id quod ē pposita ex elementis z subdit neque q bene neqz dictus ē ipam aiā moueri p se- ipam ita quod anima sit seipam mouens i de terminādo ergo de anima vtroqz modo pec- cabāt philosophi z quātum ad cognitōem z qz tum ad motū vt p habita manifestum est.

lec. 19.

q Noniam at cognoscere ē anime. zc.
 Nec ps diuisa fuit p totum pce dens in qua postquā philosophus improbauit opiones antiquoz qz tum ad totā aiā improbat opiones eoz quā tum ad ptes anime. circa q tria facit qz pzo i quirit quomodo huiusmodi potentie siue huius modi ptes potentiales pstantur ad aiā. secū do recitat circa. h. opionem quorūdā philoso phozū. tertio illā opionem improbat. secunda ibi dicunt itaqz. tertia ibi quid igit pnter dicit ergo quomā at inest aie idest competit anime co gnoscere z sentire z opinari ad. h. at pcupiscē z deliberare z omnino appetitus sic aut z mo tus secundū locū in animalibus ab anima ad- huc at z augmentū z status z detrimentum. oia ergo illa sūt ab anima z qz sic est rōabiliter querit vtrum unūquodqz hoz insit toti anime z omni anime ita q intelligimus z sentimus z

unūquodque supple alioz facimus z patimur supple p totam animā z aut alteris ptibus. i. p alteras ptes z nō p totā aiā altera facimus z patimur z ēt rōnabiliter querit vtrū viuere sit in aliquo hoz vno vel in pluribus aut i om nibus. videt. n. de ipō viuere ē spāliter diffi- cultas vtrū sit in aliqua vt p aliquā vnā ta lem potentiā aut p plures aut p omnes aut sit aliqua alia cā ipius vite. Notandū aut qd dicit facimus z patimur qz potentiaz anime quedā sunt actiue vt nutritiua z augmentati ua quedā vero sunt passiue vt sensus z apeti- tus. Dubitaret forte aliquis quomodo ista companē ad aiā. dicendū quod anima vna existens secundū essentiā h3 plures potentias quaz quedā nō sunt organice nec sunt actus ali cuius partis corporis vt intellectus z volūtas quedam vero differunt formaliter z rōne sed nō differunt subiecto z magnitudine vt sensū tinū z appetitiū secundū locū motiuū z fan^a vbi cūqz eim est sensitiuū ibi est appetitiuum z secundū locū motiuū z fanta. hoc eim nunqz sepant magnitudine z subiecto vnū videmus in animalibus que diuisa viuunt q in qualibz pte reseruant sensus z fantas. z si. h. reseruat in qualibet pte v3 ibi ē leticia et tristitia. leticia aut qz ptingit puenienti tristitia vero quādo ptingit disconuenienti quare erit in qualibet pte secundū locū motiuū ita quod quelz pars animalis diuisi viuunt z sentit z si pugnat retra hit quod sine motino secundū locū ē nō po test. h. ergo non sepant adinvicem aliqua ve- ro sepant ab aliis sed alia non sepant ab eis ut vegetatiuum sepant a sensitiuo sed sensitiuum nō sepant ab illo z hoc tā in eodē animato quaz in diuersis in eodē eim sepant vegetatiuū a sen sitiuo qz in eodem aliqz ptes viuunt et vege tant z nutriunt z augmentant que tamen nō sentiunt vt ossa in diuersis vero ēt sepant qz re perunt animata viuencia z nō sentientia vt plante. sensitiuū vero non sepant a vegetatiuo nec in eodē animato nec in diuersis qz nulle p tes alicuius animalis sentiunt que nō uegetat nec est aliquod animatū quod sentiat z nō vi uat. Deinde cum dicit dicunt itaqz qdaz narrat circa. h. opionē quorūdam philosopho rum circa quod duo facit qz pzo facit quod di- ctum ē. secūdo hāc opionē improbat ibi qd igit pnter dicit ergo quod dicit itaqz quidā philo sophi ptibile ē ipam aiā et alio quidem itel ligere alio aut pcupiscere. Dubitaret forte aliquis in quo errabāt isti philosophi sic opinā do aiā ē ptibile dicendū quod si pnterent p habita quadrupliciter errare poterant ita q primus error ē poterat quod intelligerent ani mā ē ptibile secundū subām ita quod i eodem animato essent diuerse anime p essentiā. secun dus error ē poterat quod si non intelligebāt aiā ptibilem secundū subām sed secundū po tentias quod tamen ēt sic ptibilis secundū z potentias

pōa q̄ quelibet potentia determinaret sibi or-
ganū spāle. naz vt dicebat in eodē aiato ē una
anima p̄ essentiā ⁊ non quelibet potētia. deter-
minat sibi speciale organum quia intellectus
nullius partis corporis est actus. Tertius er-
ror esse poterat quod anima sic esset partibilis
secundū potentias quod singule potentie non
solū differant adinuicē rōne sed ēt differāt ma-
gnitudine ⁊ subiecto. nam vt dicebat quedāz
sunt potentie anime que nunquā sepanē adin-
uicem subiecto ut fantas. appetituum sensitiuū
secundū locū motiuū nō sepanē a tactu. Quar-
tus error eē posset quod si anima eēt ptibilis se-
cundū potentias quod sicut quedā potentie se-
panē ab aliis. subiecto ita alie possēt separi ab
eis vt sicut vegetatiuū sepaē a sensitiuo qz que-
dam animata viuunt ⁊ non sentiunt ⁊ in eodē
animali quedam ptes vegetantē quibus non i
est sensus sic econuerso sensitiuum pōt separi
a vegetatiuo. Deinde cum dicit quid̄ igiē
ptinet improbat huiusmodi opionem de ptibi-
litate anime circa quod quatuor facit secundū
quod quadrupliciter pōt errari circa ptibilita-
tem anime. nam primo ostendit quod anima
non est ptibilis secundū essentiā ita quod i ani-
mali sit anima multiplex secundū subām secū-
do ostendit quod nō ē ptibilis secundū potenti-
as ita quod quelibet potentia determinet sibi
aliquā ptes corporis ⁊ aliquod speciale organū
tertio declarat q̄ non est ptibilis secundū potē-
tias ita quod quelibet potentie differant adin-
uicem magnitudine ⁊ loco. quarto manifestat
quod ēt non ē ptibilis secundū potentias ita q̄
sicut alique potentie possunt separi ab aliis ita
econuerso ille possint separi ab eis. secunda ibi
dubitabit at. tertia ibi vident̄ at plante. quar-
ta ibi vident̄ at ⁊ que in plantis. dicit ergo qd̄
si anima est apta nata ptibilis supple secundū
essentiā ita quod sit multi ptium secundū sub-
stantiā. quid ergo ptinet aiām idest quid̄ viuūt
⁊ quid̄ ptinet illas ptes quod non sepanē nō. n.
vtiqz corpus pōt eē sic ptinens vident̄ eim ma-
gis ptium. nam anima magis vident̄ ptinere
corpus ⁊ ea que sunt in corpore quod nō dissol-
uant̄ quod econuerso qz egrediēte anima a cor-
pore corpus expirat ⁊ marcescit ⁊ dissoluit̄
omnia que sunt in corpore. It̄ ergo aliquid alte-
rum a corpore facit ip̄am aiām vnā. illud vti-
qz sic ptinens maxime erit anima oportebit at
iterum querere illud idest de illo sic ptinente ⁊
vniēte. vtz sit vnum secundum essentiā aut
sit multiptiū secundū subām siquidē illud eim
sic ptinens est vnum ppter quid non mox et
aiām ponimus eē quid vnum. si vero illud cō-
tinens aiām ē diuisibile. iterum ratō quereret
quid est ptinens illud diuisibile ⁊ sic vtiqz pce-
det̄ in infinitū aut standū erat in primis. No-
tandū aut̄ regulā eē philosophi quod quotiens
cunqz est abire in infinitū standū ē in primis si
ergo aiā est multipartium secundū substantiā

⁊ aliquid ptinet ip̄am pari rōne illud ptinens
habebit aliud ptinens vel ergo ē abire in infi-
nitū vel standū est in primis ⁊ dicendū ē aiāz
non eē ptibilem essentialiter nec eē multiptiū
secundū subām. Deinde cum dicit dubita-
bit aut̄ aliquis remouet secundū errozē circa p-
tibilitatē anime inde lz q̄ anima non ē sic pt-
ibilis secundū potētias quod quelz potentia de-
terminet sibi determinatam ptem corporis ⁊
spāle organum qz intellect⁹ nullius ptis corpo-
ris ē actus. ideo ait quod dubitabit autē aliqz
⁊ de ptibus ip̄ius anime qz potentiam habe-
at vnaqueqz ps in corpore. nō eim quelz potē-
tia anime determinat sibi aliquam corporis p-
tē. nam falsum ē credere aiām sic ptibilez q̄ si
tota anima ptinet omne idest totū corpus vna-
queqz ptium idest vnaqueqz potentiaz aiē pt-
inet aliquid idest aliquam ptem corporis hoc
aut̄ idest q̄ quelz potentia determinet sibi ali-
quam ptem corporis assimilat̄ impossibili qz
qualē ptem aut quomodo intellectus ptinebit
aliquā ptem corporis graue est fingere. nam si
p̄ signū vellemus loqui non eēt leue assigna-
re qz partē corporis determinet sibi intellectu
cum ip̄e nullius partis corporis sit actus. De-
inde cū dicit vident̄ aut̄ ⁊ plante remouet ter-
tium errozē circa partibilitatē anime vtz qd̄
anima non ē sic partibilis secundū potētias q̄
singule potentie differant adinuicem magni-
tudine et subiecto. circa quod duo facit qz prio-
facit quod dictū ē. secundo remouet quandam
cauillatōem possibile fieri circa p̄acta ibi si at
non p̄manent. dicit ergo quod vident̄ autem
⁊ plante decise viuere ⁊ quedam partes aiāli-
um decisoꝝ supple decise viuūt tanqz illa sint
habentia eandē aiām spē ⁊ si nō numero ⁊ sub-
dit quod vnaqueqz quidem illaz ptium inci-
soꝝ animalū hz sensum ⁊ mouet̄ secundū lo-
cum in quodam tempore idest vsque ad aliqđ
t̄ps. nam membra animalū anulosoꝝ incisa li-
cet moueant̄ per aliquod t̄ps nō tamen diu cō-
tinuat̄ in eis huiusmodi motus. Notandūz
aut̄ q̄ si plante decise viuunt ⁊ si plantant̄ cre-
scunt ⁊ vegetant̄ opz quod in qualz parte re-
seruent̄ omnes potentie quas requirit anima
plante ⁊ si in vna parte reseruat̄ vna potentia
vtpote nutritiua. in alia vero parte reseruet̄
alia potentia vtpote augmentatiua tunc non
quelz pars plante nutrit̄ ⁊ augmentaretur
quod patet esse falsum. ⁊ tunc plante decise nō
viuerent non crescerent quod ad sensum patz
esse falsum. non ergo sic est anima partibilis se-
cundum potentias quod quelibet potentie dif-
ferant̄ adinuicem magnitudine et subiecto.
Notandum autem quod si diuidatur aiā
anulosa in qualibet parte reseruetur sensi-
tiuū ⁊ secundum locum motiuū. non ergo
he potentie sunt separabiles adinuicēz magni-
tudine ⁊ subiecto. ergo tam p̄ ea que videmus
in plantis tam per ea que videmus in ptibus

92

93

97 94
quorūdam animalium incisorum patet verus
ēē quod dicebatur videlicet quod anima non
est sic partibilis secundum potentias quod sin-
gule potentie differantur adinuicem magnitu-
dine et subiecto. Notandū autem quod quā-
diu planta est vna continua. et quādiu animal
anulofum non diuiditur tādiu est ibi vna ani-
ma numero secundum actum diuisa autē plā-
ta vel diuiso huiusmodi animali in qualibet p-
te reseruabitur anima et ille partes habent eā-
dem animam non numero sed specie. De-
inde cum dicit si autem non permanent remo-
uet quādam cauillationes possibilem fieri cir-
ca pretacta diceret enim aliquis quod mēbra
animalis diuisi non diu manent nec diu pos-
sunt viuere sed hoc non est quod quilibet pars
non habeat animam sed quia nō potest in eis
continuari vita quia non habent organa. nam
quelibet pars decisa non habet os nec stoma-
chum quod possit digerere cibum. ideo ait si autem
non permanent id est si non diu viuunt partes
animalis decise nullum inconueniens est quia
non habent instrumenta quibus saluent natu-
ram vel vitam sed nihilominus tamen in vtra-
que partium animalis decisi existunt omnes
partes id est omnes potentie que requiruntur
ad animam talis animalis et subdit quod hu-
iusmodi potentie sunt similis speciei adinuicem
et toti adinuicem sicut ille que non sunt separa-
biles toti autem anima tanquam ipsa tota in di-
uisibili existente. Notandum autem quod
quanto anima est magis perfecta tanto requi-
rit maiorem diuersitatem in organis quanto
vero ē magis imperfecta tanto requirit mino-
rem diuersitatem ita quod anime imperfecte
quasi in singulis partibus corporis exercēt om-
nes operationes suas. ideo huiusmodi poten-
tie sunt adinuicem similes quia non separan-
tur magnitudine sed sunt in eodem subiecto et
quasi in qualibet parte corporis reseruat vna
queque talis potentia. ergo sunt similes tales
potentie quia requirunt similes partes corpo-
ris. Rursus huiusmodi potentie dicuntur
similes toti anime quia eō et similes operatio-
nes sunt in partibus corporis et in toto corpo-
re. ipsa enim anima imperfecta dicitur esse in-
diuisibilis quia non diuiditur ita quod in vna
parte corporis sit vna potentia et exerceat vnā
operatōnem. in alia vero sit alia potentia et ex-
erceat aliam operatōnem sed in omnibus par-
tibus corporis quodammodo reseruantur om-
nes partes anime. Ultimo cum dicit vidē-
tur autem remouet quartum errorem circa p-
tibilitatem anime videlicet quod anima non
est sic partibilis secundū potentias quōd sicut quā-
dam potentie separantur ab aliis ita alie sepa-
rentur ab eis quia uegetatiū separatur a sen-
sitino. sensus autem non separatur ab eo ideo
ait quod videt autem et anima que est in plan-
tis ēē quodammodo principium uegetandi et

subdit quod hac sola id est sola uegetatiua cōi-
cant animalia et plante et ipsa quidem uegeta-
tiua sepat a principio sensibili id est a sensu sed
nullum animatum habet sensus sine hac id est
sine uegetatiua quia negatiuum sepat a sensu
sensus tñ non separatur a negatiuo.

Explicit sentētia primi libri de aia p3 Egidii. acc. b.

De quidē a prioribus tradita etc.

q Postquam philosophus deter-
minauit de anima secundum opi-
nionem antiquorum. in parte ista
determinat secundum opinionem ppriam circa
quod duo facit quia primo ptinuat se ad dicenda
secundo exequit de intento ibi dicamus itaqz
vnum quoddam genus. dicit ergo quod q̄ sūt
dicta id est recitata et narrata que quidem sunt
tradita de anima a prioribus id est ab antiqs
iterum autem tāquam ex principio redeamus
et emptantes determinare quid ē anima et que
vtriqz erit cōmunissima ratio ipsius. Notan-
dum autem quod sicut dictum fuit in prologo
narrande erant opiniones antiquorum. quate-
nus bene dicta acceptaremus. male vero di-
cta reueremus et quia modicum aut nihil be-
ne dictum inuentum fuit in eorum opinionibus
ideo ait quod quasi a principio vult redire et d-
terminare de anima taliter enim vult se habe-
re philosophus erga antiquos et sic vult a prin-
cipio determinare de anima ac si nihil eēt di-
ctum ab eis. Notanduz etiam quod de aia
duplex diffinitio dari potest. vna cōis et alia p-
pria. cōis enim diffinitio de anima habetur ex
eo quod ipsa est actus corporis organici sicut et
quolibz forma est actus sue materie. ppria ve-
ro diffinitio de anima inuestigari pōt cognoscē-
do eius potentias. nam ex diuersitate poten-
tiarum anime vt prout aliqua anima dat suo
corpori quod viuat solum aliqua vero quod vi-
uat et sentiat et aliqua quidem quod viuat sen-
tiat et intelligat inuestigare possumus diuersi-
tatem nature ipsius anime et dare quasi ppriā
diffinitionem eius. Notandum etiā quod
vbi nos habemus quod querenda est commu-
nissima ratio ipsius in alia littera habetur que-
renda est magis ppria ratio ipsius et vtrūque
aliquo modo facit philosophus. Nam primo
inuestigat communissimam rationem ipsius
anime dando talem diffinitionem de ipsa que
cuilibet anime competit. Postea determi-
nat de diuersitate potentiarum anime qui-
bus cognitis aliquo modo habemus viam
vt magis specialiter cognoscamus animam.
et vt formemus de ipsa magis propriam et
magis specialem rationem. Dubitaret
forte aliquis quia videtur hic philosophus
contradicere hiis que in prologo dixerat. ibi
enim videbatur innuere non esse accipiendā
de anima rationem communem sed specialem
hic autem vult quod et communissima ratio
eius

eius accipiēda sit. dōm q̄ intellectus itelligēdo
rem diffōnem. formā atque diffinitio est expres
sua ⁊ significatiua. quidditatis res ⁊ per huius
modi diffōnem formatā ab intellectu itelligi
mus rez quidditates. Diffinitio ergo du
pliciter pōt pparari vel ad ipas quidditates
rerum quarum est significatiua vel ad ipsuū
intellectum cui deseruit put itelligit huiusmōi
quidditates. vnde ⁊ pmentator in. vii. meth.
vbi dat dōiam inter diffōnem dyaleticā ⁊ me
tha. ait. h. duo p̄tinere ad diffōnem. s. q̄ sit si
gnificatiua quidditatis rez ⁊ q̄ sit organū ⁊ in
strumentum intellectus deseruēs ei ad itelligē
dum quidditates ipas. cum ergo querit vix
de anima vel de aliqua alia re reddenda sit
diffinitio cōis ⁊ generalis. si pparamus diffi
nitiōē ad ipam rez cuius ē significatiua sic sp̄
diffinitio generalis ⁊ cōis ē i propria qz genus
pprie nō dicit formā vnā nec quidditatē vnā
vel ypostasim vnā. ymo vt dixim⁹ in primo
huius natura generis put pparat ad vniuer
sale q̄ est in intellectu est pceptus sumptus ex te
ni singulariū similitudine. sed si pparem⁹ dif
finitioē ad intellectum vt deseruit ad itelligē
dum qz sunt nobis. primo nota p̄fusa magis ⁊
cognoscendo cōia pcedimus in cognitionē spe
cialiūz nō sunt abiciende diffōnes cōes. phūs
itaqz inuebat superius nō esse dādā cōem ⁊
generalē diffōnem ipsius anime. ppter ipro
prietatē quā habent huiusmōi diffinitiones ex
parte rerum hic aut dicit querendā esse cōissi
maz diffōnem ipsius anime ppter. h. q̄ tales
diffōnes ⁊ si habēt aliquā proprietatē vt ppa
rantur ad res. sunt tamē organa ⁊ instrumēta
deficientia intellectui ad cognoscēdas naturas
rerum. Deinde cū dicit dicimus itaqz exe
quitur de intento circa quod duo facit qz primo
inuestigat de anima diffōnem cōem omni anie
sō qz nō est sistendum in diffōne cōi. iquirit cir
ca aliam diffōnes sp̄ales ⁊ pprias ibi. quoniam
autē ex icertis. circa primūz tria facit qz primo
venatur partes ponēdas in diffōne anime. sō
pcludit diffōnem eius tāqz venatā. tertio de
clarat qdam declaranda. circa diffōnem ipi⁹
sā ibi necesse ē ergo. tertia ibi hic autē dicitur.

Ad euidētiam prime ptis sciēdum q̄ ania
⁊ omnis forma que ē pfectio materie. habz si
milē diffōnem diffōnibus accidentiūz qz sicut
in diffinitionibus accidentiūz ponitur subiectū
q̄ est preter eorūz essentiaz sic in diffinitionib⁹
talium formaz ponitur materia vel corpus
quod est preter essentiam forme. he ergo diffi
nitiones ⁊ ille sunt per additamenta. in diffini
tionibus autem per additamenta vt tradit
phūs. vii. meth. est modus contrarius respe
ctu diffinitionūz substantiaz. nam in diffinitio
nibus substantiaz que non sunt per additamē
ta quod est ibi potentiale se habet vt genus et
quod est formale se habet vt differentia vt si
animal rationale ē diffinitio hominis animal

i hac diffinitione se habet quasi potentiale ⁊ vt
materia ⁊ rationale se habet quasi actuale ⁊ vt
forma sed in diffinitionibus accidentiūm est e
cōtrario. nam si diffinitur symms quod est na
sus curuus li curuus se habet quasi genus ⁊ na
sus q̄ est subiectū ⁊ materiale respectu eius
se habet quasi differentia. Nam sicut animal
est cōmune ad omne sensibile addito tamē ei
h. q̄ est rationale cōtrahit ipm ⁊ p̄stituit hāc
spēm sbe que est homo sic curuus est cōmune
ad omne pfundum. ⁊ addito sibi naso cōtrahit
tur ⁊ constituitur. h. accidens q̄ est symms sic
ē in diffōne formaz se habz. nam esse actūz
primūz vel esse actūz subālem est cōe cuiuslibet
forme substantiali sed ē actūz subālem ⁊ pri
corporis phici potētia vitaz hūtis est p̄prium
animaz. in hac ergo diffōne ea que se tenent ex
parte actus se hūit quasi genus. sed ea que se te
nent ex parte potētie ⁊ ex corporis se habēt qua
si dōia in venando. ergo pres positas i diffōne
anime duo facit qz primo venat ea que se tenēt
ex parte actus siue generis. secūdo ea q̄ tenent
ex parte corporis vel ex parte differentie. scda
ibi subē aut maxime. ea aut que in diffinitione
anime se tenent ex parte actus ⁊ ex parte gene
ris sunt tria. nam anima est actus substantialis
⁊ primus. circa primū ergo tria facit secūdū
quod tres diuisiones ponit. nam primo ponit
quādam diuisionem per quaz vult habere qd
anima est quid substantiale. secūdo ponit diui
sionem aliam per quaz venat q̄ anima habz
rationem actus. tertio ponit diuisionēz tertiā
per quam haberi potest quod anima est actus
nō quilibet sed primus ex his ergo tribus diui
sionibus venari possumus quecūqz in diffōne
anime tenent se ex parte generis ⁊ ex parte ac
tus. secūda diuisio incipit ibi est autem mate
ria. tertia ibi ⁊. h. dupliciter dicit ergo q̄ nos
vtiqz possumus dicere substantiā esse vniūquod
qz quoddam genus eorū que s. i. ē quoddā ge
nus entis ⁊ huius quidem substantie aliud q̄
dem se habet sicut materia q̄ secūdum se non
est in actu aliud autē se habere dicimus qua
si formam ⁊ spēm secūdum quē dicitur iam. h
aliquid in actu ⁊ est dare tertiā substantiaz
que est composita ex his videlicet ex materia
⁊ forma est ergo. h. diuisio quod alia est substā
tia materia alia forma ⁊ alia compositū ex qua
diuisione habere vult q̄ anima que est forma
est substantia vel est quid substantiale. Dubi
taret forte aliquis vtrum substantia que est ge
nus predicatur de materia ⁊ de forma ⁊ vide
tur quod sic qz phūs in hoc loco subāz que ē qd
dam genus entis diuidit in materiā ⁊ formaz
⁊ ppositum q̄ nō est nisi sba que ē gen⁹ de mā
⁊ forma p̄dicari posset. Incōtrarium ē quia
principia nō sunt in genere nisi per reductioēz
s̄ q̄ ē i gnē p̄ductionē de eo nūqz predicat
gen⁹ mā ergo ⁊ forma que s̄ p̄cipia i genere
sbe pro tanto sunt in huiusmodi genere qz pri

De anima
Sicut predicatur
materia de anima

expiata vel opposita ex materia & forma sunt in genere. de ipsis ergo principiatu predicabitur genus de principis vero predicari non poterit dicitur quod duplici via venari possumus substantiam que est genus non predicari de materia & forma. prima via sumitur ex eo quod genus habet rationem totius. materia vero & forma rationem partis. haec vero sumitur ex analogia. reperta inter substantiam materiam formam et oppositum. prima via sic patet. Nam ut dicitur in theophrasto. contra rationem generis est non predicari essentialiter & quod pars non predicatur essentialiter de toto cum substantia que est genus predicatur essentialiter de substantia opposita ex materia & forma predicatur enim essentialiter de ipsa specie ut de homine vel de capra que intelligitur sic esse opposita. quare cum materia & forma sint partes substantie opposite. si substantia que est genus predicatur de huiusmodi substantia sic accepta dicat totum & predicetur essentialiter de substantia opposita dicitur totum. tunc totum predicatur de suis partibus. cum ergo unum totum sit multe partes si totum predicatur de suis partibus. tunc unum esset multa tota que est inconueniens. ideo dicitur. vi. theophrasto. quod si genus predicatur de differentia unum animal esset multa animalia. hanc autem rationem quod substantia que est genus non predicetur de materia. quod dicit totum & materia partem tangit promeritator in secundo methaphisico. super illo capitulo quoniam in fundamento nature. ubi ait differentiam esse inter genus & materiam quod materia dicit potentiam puram genus autem dicit quod medium inter potentiam & actum ac si diceret quod genus dicit quid oppositum ex actu & potentia. nam vero dicit ipsam potentiam. ideo differentia est inter genus & materiam & substantiam que est genus predicari de materia non potest sic etiam dicere possumus quod quod genus dicit quid oppositum ex potentia & actu de forma que dicit ipsum actum predicari non poterit. Et si substantiam que est genus non predicari de materia & forma. ex eo quod habet rationem totius ille vero rationem partis. Restat videre quomodo huiusmodi predicatio stare non possit propter analogiam repertam in ipsis. sciendum ergo quod licet vera uniuocatio sit solum in specie specialissima et omne genus contineat analogiam quodammodo aliqua tamen analogia tollit nomen generis analogia. n. que reperitur in genere sumitur ex eo quod genus non dicit formam unam sed plures & ille plures forme perfectione & dignitate se excedunt nam si bene sequi uolumus peripateticorum uiam non sunt due forme que sunt equalis perfectionis & que equaliter principent suum genus analogia. ergo secundum magis perfectum & imperfectum reperitur in genere. sed analogia secundum causam & causatum tollit rationem generis. nam licet animal perfectius reperiat in homine quam in leone. homo tamen non est causa. quare animal de leone predicatur. nam si. b. esset animal non esset genus. sed esset analogia talia analogia que tolleretur rationem generis cum ergo materia habeat quod sit substantia & aliquid in actu per formam oppositum uero sit. b. aliquid & substantia per ma-

teriaz & formam ex quibus opponitur. substantia dicitur analogice de materia forma & opposito secundum analogiam acceptam penes causam & causatum & quod b. tollit rationem generis procedendum est substantiaz que est genus non predicari de illis tribus. sed substantiam que est quid analogum. quod uero obiebat de phisico valde signanter loquitur si consideretur textus eius. non enim ait substantiam que est genus predicari de materia forma & opposito sed dicit quod substantia est quoddam genus entis et huiusmodi substantie aliud quidem est materia aliud forma. materia ergo non est substantia que est genus sed est aliquid huius quia est pars eius vel principium respectu ipsius & sicut materia non est substantia que est genus. sed est aliquid huius sic nec forma sola. ergo substantia tertia que est opposita est illa de qua essentialiter predicatur substantia que est genus. Deinde cum dicitur est autem materia. ponit secundam diuisionem dicens quod est autem materia quedam potentia species autem. i. forma est entelichia. i. perfectio & actus. Notandum autem quod sicut ex prima diuisione uoluit phisicus quod anima esset quid substantiale quod est forma & substantia dicitur de materia & forma & opposito. sic phisicus ex hac diuisione uult habere quod anima sit actus quod est forma et forma est quidam actus sicut materia est quidam potentia. Deinde cum dicitur & b. dupliciter ponit tertiam diuisionem dicens quod & b. i. actus dicitur dupliciter. nam hoc quidem est sicut scientia. i. sicut actus primus illud autem est sicut considerare. i. sicut actus secundus ex hac autem diuisione habere uult quod anima sit actus non quilibet sed primus. Deinde cum dicitur substantie autem maxime postquam uenatus est partes differentiationis anime tenentes se ex parte actus & ex parte generis in parte ista uenatur huiusmodi partes tenentes se ex parte corporis & quasi ex parte differentie. circa quod tria facit quod primo uenatur hanc particulam quod est actus corporis phisici. secundo quod est actus uitam habentis. tertio quod est actus huius uitam non quocumque modo sed in potentia. haec ibi sed phisicorum. tertia ibi quare omne corpus dicit ergo quod maxime substantie uidentur esse corpora & horum. i. de numero corporum maxime sunt substantie corpora phisica quod b. sunt principia aliorum. Notandum autem quod dicit corpora esse maxime substantias non quod maxime habeant esse vel quod plus habeant de entitate quam alia sed dicuntur maxime esse substantie quia maxime sunt manifeste & plus apparet sensibus nostris eas esse substantias. Notandum est quod omnes forme artificiales sunt accidia ut uult promeritator primo phisico. tota ergo substantia artificialium est materia corpora. ergo phisica sunt magis substantie quam artificialia. quod artificialia sunt substantie solum ratione materie phisica uero sunt talia non solum ratione materie sed et ratione forme est autem & alia ratio quam corpora phisica sunt magis substantie quod sepe accidens presupponit substantiam & substantia habet rationem principii respectu accidentis & quod ars presupponit naturam & naturalia sunt principia artificialium ut lapides & ligna sunt principia demus & ferre est materiale pri-

et pium cutelli et ferre oportet talia esse magis
 sbas quā artificialia corpora. Notandum est
 qd cum anima habeat rōnem principii et cum
 corpora animata sint prima in genere corporū
 si anima est actus aliquorū corporū dignū est eam
 esse actū corporum phisicorū. venata est ergo
 illa particula qd alia est actus corporis phisici.

Deinde cū dicit sed phi. venat particulam
 aliaz videlicet qd anima est actus corporis ha-
 bentis vitam. ait ergo qd phi. corporū alia qdē
 habent vitam alia qdem nō habent et subdit
 quod vitā habere dicimus id quod per seipm
 alimentū et augmentū et decremētū habz. et
 tūc est supplend. textus qd cū corpora animata
 p se nutriant et habeāt augmentū et decremē-
 tum. oportet talia corpora hēre vitā. Est ergo
 anima actus corporis phi. nō cuiuslibz sed ha-
 bentis vitam. Deinde cū dicit quare omē
 corpus venat particulam aliā videlicet qd anima
 est actus corporis phi. hntis vitam nō quocūqz
 modo sed potētia. dicit ergo quare omē corp^o
 phisicū pticipans vitā sup in actu. sbā erit subā
 aut sic sicut pposita et subdit quoniam at est corp^o
 et huiusmodi corpus. s. ppositum qd est ha-
 bens vitā. s. in actu et supplendū est qd corpus qd
 ponit in diffōne anime nō est huiusmodi corpus
 ppositū sic hntis vitā nec est utiqz corpus quod
 ponit in diffōne anime est ipa anima qz tale cor-
 pus nō est eorū que sunt in sbō sed magis est ipz
 sbm vel sicut ipa materia pplenda est ergo rō
 phi qd si corpus qd ponitur in diffinitive anie
 non est corpus compositum actu habens vitā
 nec est ipa anima que est in corpore. sicut in sbō
 sed huiusmodi corpus se habz sicut sbm et mā
 qz quod est tale. est potentia habens dictā ani-
 ma. ergo est actus corporis habentis vitam nō
 quocūqz modo sed in potentia. Dubitaret
 forte aliquis cuius corporis sit actus anima et
 videtur qd corporis compositi. naz bene dictū
 est qd anima est forma hominis et est forma ani-
 malis et per cōsequens est forma illius corpo-
 ris qd predicatur de homine vel de animali s3
 tale corpus est corpus compositū. ergo anima
 est forma corporis compositi sed forma et actus
 sunt idem. ergo anima est actus corporis com-
 positi. In cōtrarium est phūs qui vult quod
 corpus cuius est actus anima non sit ipsum cor-
 pus compositum nec sit ipa anima sed ma-
 gis est materia et sbm. dicendum qd aliud est qd
 rere. vtrum anima sit forma animalis vel cor-
 poris compositi et vtrum anima vel corpus
 cōpositum cōponitur in diffinitione anime.
 nam et si concedi potest qd anima sit forma cor-
 poris compositi corpus tamen compositū nō
 componitur in diffinitione anime. nam euz ta-
 le corpus includat formā si poneretur in diffi-
 nitione forme idem poneret in diffōne sui qua-
 re cum. h. loquatur phūs nō de quocūqz corpo-
 re cuius actus est anima sed de corpore qd po-
 nitur in diffinitione anime bene dictū est qd

cū diffinitur anima qd aia est actus corporis
 licorporis nō dicit corpus cōpositum nec dicit
 ipam animā sed dicit alteram partem pposi-
 ti vt materiā et sbm. Possumus aut aliter
 respondere quod forma p se et primo informat
 materiā et est actus eius. si aut est actus cōposi-
 ti. h. nō est ratione qua ppositum est quia cum
 ppositum includit formā idem esset actus sui
 ppositum itaqz nō secūdum se totum informa-
 tur a forma sed rōne alterius partis vt ratioe
 materie. ergo ista est per se et primo qd forma est
 actus materie qd aut sit actus ppositi. h. est ra-
 tione partis materialis existentis in ipso forma
 ergo est actus materie p se et primo et anima per
 se et primo est actus corporis qd respectu eius
 se habz sicut mā et sbm vt hic phūs ait. est tū
 actus corporis ppositi vel est actus ipius aia
 nō per se et primo sed rōne partis materialis
 existentis in ipso et ex psequenti vt ratio supior
 ostendebat. et per hoc patet solutio abobiectūz
 quō autem tale corpus qd pponitur in diffōne
 anime et qd se habz sicut materia et sbm sit potē-
 tia vitam habens in sequenti lectione clarius
 ostendetur. Deinde cum dicit necesse est er-
 go animā venatis partibus positis in diffōne
 anime pcludit diffinitionez ipsam tāquam ve-
 natam. dicens qd necesse est ergo animam esse
 subām sicut speciem idest sicut formā et actum
 corporis phisici idest naturalis potentia vitam
 habentis et subdit quod anima aut est substantia
 que est actus et qd huiusmodi corporis scilicet po-
 tentia vitam habentis actus scilicet est. De-
 inde cum dicit. hoc autem dupliciter dicitur
 declarat quedam declaranda circa diffōnem
 anime dixerat enim se velle iuestigare cōmū-
 nissimā rōnem anime et etiaz dixerat qd neces-
 se est animā esse sicut actum corporis phisici.
 duo ergo sunt declaranda. circa huiusmodi dif-
 finitionē. primo qd huiusmodi diffinitio sit cōis-
 sima. secūdo quod partes posite in diffinitioe
 anime sunt de ratione eius et qd diffinitio aie
 sit puenienter assignata. duo ergo facit qz prio
 ostendit diffinitionē anime esse cōissimam vel
 pbat eam esse cōmūnez omni anime. secūdo
 ostendit ipam esse puenienter assignatā ibi. vñ
 de nō oportet querere. circa primum tria facit
 quia primo ostendit predictā diffinitionez esse
 cōmūnem omni anime. quantum ad ea que se
 tenent ex parte actus. secūdo quantum ad ea
 que se tenent ex parte corporis. tertio ex his qd
 dixerat pcludit pclusionē itentā asserēs diffōz
 datā. de aia cuius aie est cōez. sa ibi tale aut qd
 cūqz. tertia ibi si aut aliqd cōe. d. ergo qd. h. aut
 i. actus duplz dī alius at sicut sbā. i. sicut actus
 primus alius aut sicut pferare. i. actus scōs
 manifestū est ergo qd aia se hz sicut scia. i. sicut ac-
 tus primus nam in existere animam idest per
 h. qd anima existit in animalibus et sompnus et
 vigilia est idest inest ipis aialibus et addit qd vi-
 gilātia est pportidabile vel est sile vt hz alia ista ipi

96
96
considerare. i. ipsi actui scdo sompnus sit esse ipsi
habe scientiam et non operari per eam in eodem ergo scia
prio: est gnatione qd considerare. unde sequitur
q alia est actus primus corporis phisici potentia
vitae habentis tunc ergo est suppleda littera q
cu. h. sit coe omni aie esse sic actum primu diffi-
nitione data de aia. codissima est qdum est ex pte
actus. Notandum qd cu animal semp habeat
aiam non tamen semp vigilat et cum prius intel-
ligitur animal. vel aliud corpus aniatum. hie
animam qd operari per ipam. anima magis assi-
milatur sompno et scie qd ipsi vigilare et conside-
rare bona est ergo probatio phi qz in animali et
in eo in quo existit anima inest sompnus et vigi-
lia ideo anima non assimilatur vigilie nec actui.
scdo qz si. h. esset cu animal semp habeat aiaz
non ei inest sompnus sed semp vigilaret. ergo
anima magis erit actus. prius secundus et qa
h. est coe omni aie esse huiusmodi actum diffinitio
data de anima. quantum est ex parte actus cuius
aie est cois. Notandum et qd fm phisicis i. ix. met.
gnatione vel tempore in eodem potentia pcedit
actum. licet simpliciter actus pcedat potentiam
et qz habens actum primu ut habitum vel formam
est in potentia ad actum fm ut ad operationem. i.
eodem. i. respectu eiusdem gnatione vel tempore
prius intelligitur aliquis hie scientiam qd conside-
rare fm ipam et hie aiam qua operari fm eam.

Deinde cu dicit tale aut quodcumqz ostendit
diffonem pdictam esse coem qdum ad ea que
se tenet ex parte corporis dices quodcumqz cor-
pus cuius. i. actus est aia tale est organicu naz or-
gana aut et partes plantarum sunt sz huiusmodi
organa vel huiusmodi ptes sunt quasi penitus
simplices. i. non habent tanta diuersitate sicut
partes et organa animalium qd aut in plantis sit
assignare organa patet qz folium est vt coopime-
tum corticis vel fructiferu. i. illius partis vbi
fructus nascitur et fructiferu. i. pars illa vbi fru-
ctus nascitur facta est gra fructus radices vero
in plantis sunt similes ori nam vtraqz trahunt
alimentu per ora. n. animalia trahunt alimentu
plante vero per radices. Notandum aut vim ro-
nis phi in hoc consistere qd si corpora plantarum
de quibus minus videtur sunt organica et phisica
habentia vitam multo magis. h. erit in aliis cor-
poribus alioz animatoz: ergo qdum est ex p-
te corporis diffinitio data de anima cois est omni
aie cu quelibz aia sit actus corporis phisici.

97
97
Notandum et qd organum dicitur oem illud qd est ad
aliud ordinatum eo ergo ipso qd folia ordinantur ad
tegendu cortices fructuum vel ad tegendu ptes
fructiferas arboris et partes fructifere facte sunt
pppter fructum et radices pppter assumptionem
nutrimeti oz in ipa planta distinguere organa
licet non sit ibi tanta diuersitas organoz qdta in animalibus.
Deinde cu dicit si aut aliquod pcludit
ex dictis diffonem data de aia esse coem omni
aie dicens qd si oportet dicere aliqd coe esse in omni
anima. i. si oz dicere aliquam diffonem esse coem

omni aie erit vtiqz ista qd est actus primus corporis
organici phi. Notandum aut qd si hec diffinitio
non est cois omni aie vi. h. esset ex parte actus qz non
ois anima esset actus primus vel ex pte corpo-
ris qz non oem corpus aiatu esset organicu phisicu
sed cu oisum sit oem aiaz esse actum primu et
oem corpus animatu est planta et qd minus videtur
esse organicu phisicu patet diffonem pdictam
omni aie esse coem.

Adenon oz querere et. Postqz phisic
v uenatus est diffonem aie et ostendit diffonem
nem illam esse coem omni aie in pte ista ostendit
diffonem illam esse puenieter assignatam. circa
quod duo facit qz primo facit qd dictum est scdo
ex his que dixerat pcludit animam qdum ad ali-
quas suas partes inseparabile esse a corpore ibi
q qdem igit non sit aia. circa primu. iij. facit sz
q quasi. iij. tetigerat circa diffonem aie dice-
batur eiz q anima est actus substantialis et primus
corporis organici phisici potentia vitam habentis
p ergo ostendit puenieter esse assignatum et dictum q aia
est actus. so q aia est actus sbalis et primus. 3o q est
actus corporis organici phisici. quarto qd est ac-
tus potentia vitam habentis. scda ibi vlt. quidem
igit. terna ibi considerare aut in partibus. quarta
ibi est aut non abiciens aiam. dicit ergo vlt. p3 qd
non oz querere. si vnu est aia et corpus sicut nec oz
querere si ptingit esse vnu cera et figuram neqz ois
vniuersumqz miaz et cuius est ma hoc. n. vniuersum et
esse cu multipli dicant qd pprie est actus est. No-
tandum aut qd fatu est querere quo ex corpore
et albedine fiat corpus albu cu de ratione albedinis
sit albificare corpus in quo existit sic qz actus est
forma rei est ipsa vnitas eius et est illud a quo
res hie esse. et vnu esse fatu est querere quomodo
ex potentia et actu et ex materia et forma fiat vnu
na sicut de ratione albedinis est facere albu. sic qa
forma est ipsa vnitas rei de ratione eius est dare esse
et facere vnu intendit ergo phisic talen rationem illud
q de se est vnitas quedam et de se est apta nata face-
re vnu cu materia debz dici actus et forma sz
aia de se est quedam vnitas et de se est apta nata fa-
cere vnu cu corpore ergo est actus et forma cor-
poris. Notandum et qd esse actum non est ppriu for-
me substantiali imo ppetit ois forme eo. n. ipso qd
corpus est in potentia ad animam et cera est in
potentia ad figuram sit vnum ex corpore et ani-
ma et ex cera et figura nam cum dicatur esse et
vnum multipliciter quia aliquid est in potentia
aliquid est in actu aliquid habet vnitatem in
potentia aliquid in actu quia pprie vnum et
esse competit ipsi actui id ab actu et forma res
habet esse et vnitatem. et per se resultat ens et
vnum ex forma et eo cuius est forma vel ex ac-
tu et eo cuius est actus. Dubitaret forte
aliquis vtrum fiat vnum ex anima et corpo-
re et ex materia et forma et vniuersaliter ex potē-
tia et actu. dicendum qd cu queritur utz ex ma-
et forma et vniuersaliter ex potentia et actu fiat vnu

aut e huiusmodi qd̄ introducta qz dubitatur de modo unitatis aut qz queritur unitatis causa si introducta est ppter modū dici debz qz sicut agens p̄iungitur patienti s̄m virtutē sic forma vnif̄ materie s̄m eētiaz z quia sicut a virtute egredit̄ operari sic ab̄s̄entia egredit̄ esse ideo sicut ex actiuo z passiuo fit vnū s̄m opationes qz agentis z patientis ē vnus actus vt ph̄s ait. tertio ph̄icoz sic ex materia z forma fit vnū scdm̄ esse. qz earum est vnū z idem eē patz ergo quomō ex materia z forma fiat vnū. sed si non dubitat̄. de mō sed de cā. distinguenduz est de causa qz aut dubitat̄ de cā intrinseca s̄t de extrinseca. si de intrinseca nulla querenda ē talis causa nō. n. est aliqua colla nec aliquis clauus p̄iungens formā materie nihil. n. est inter medium iter materiā z formā qz se habeat quasi ligamentuz ligās materiā forme ppter. h. bene dicituz est qz nō oportet querere quomō ex aia z corpore z figura z cera fiat vnūz. i. nō oportz querere aliquā cām intrinsecam ligantē z coniungentē formā materie sed eo ip̄o qz. h. est qd̄ in potētia. illud vero qd̄ in actu fit ex eis vnūz quare nō est ulterius querēda aliqua cā intrinseca: querēda est tamē extrinseca cā z. h. est motor. motor. n. est efficiēs facit actu tale z scdm̄ eius actionez forma vnitur materie z anima corpori facit aut vnū ex corpore z anima et ex materia z forma. z hoc est qz ait ph̄s i fine viii. methe. qz materia z forma nō sunt quasi duo diuersa z qz ex eis fiat vnū nō habent in se ipsis vnionis cām preter motorē. Deinde cum dicit vniuersaliter qdem igit̄ oñdit bene assignatā esse hanc p̄iculā diffōnis anime qz ē actus subālis z primus. dicens qz vniuersalit̄ qdem igit̄ dictū est qd̄ sit anima qz ē substantia s̄m rōnem. i. substantia sicut forma z actus a qua sumit̄ ratio z diffinitio rei. h. ē aut̄ quod quid erat esse. i. actus quidditatis. primus et subālis huius corporis. i. naturalis qz declarat dicens qz sicut si aliquod organoz artificialiuz esset corp̄ ph̄icum. i. naturale vt dolabra s̄t esset huiusmodi eē qdem dolabre. i. forma dolabre erat. i. oporteret eē dolabre ipsius sbā z qa anima est. h. idest ē forma corporis naturalis ideo supple ē sbā z est actus primus ipsius corporis. z subdit qz diuisa s̄nt hac. i. seperata forma dolabre a dolabra non vnqz erit amplius dolabra vel si erit dolabra. h. ē equiuoce. nūc aut̄ est dolabra qz dolabra nō est corpus naturale sed artificiale ideo diuisa forma dolabre adhuc remanet dolabra. sed anima nō ē qz quid ē esse z ratio corporis huius. i. artificialis. sed ph̄i. i. naturalis. est. n. anima forma corporis huiusmodi habētis in semetip̄o principiu z motus z status z qzōē tale corpus ē naturale anima ē forma corporis naturalis z per p̄ns ē actus substantialis z primus. Notanduz aut̄ vim rationis huius in. h. p̄sistere videlicet qz quia differentia est inter corpus naturale et

artificiale qz forma corporis artificialis nō est sbā nec actus primus. sed forma corporis nālis est substantia z actus primus. anima qz est forma corporis naturalis erit substantia vel actus substantialis z primus quare sicut p̄ rōnem p̄maz pbatur aiam esse actum sic per hanc ostēditur eam esse actum substantialē z primūz. Notandum ē qz vt pbatum est. scdo ph̄icoz natura est principiu s̄ue motus z stat⁹ eius. in quo est per se z primo z scdm̄ quod huiusmodi quare eo ip̄o qz anima est forma talis corporis s̄m qz huiusmodi est habēs in se p̄icipiu z principiu motus z status z sic sequit̄ eaz eē formā corporis naturalis z per p̄sequens eē actum substantialē z primūz. Dubitaret forte aliquis qz nō videt̄ vtz qz amota forma dolabre adhuc remanet dolabra. nā sicut forma corporis naturalis dat ei esse naturale. sic forma artificialis corporis dat ei esse artificiale. z qz cum dolabra quid artificiale nominet a mota forma dolabre nō vlt̄erius remanebit dolabra. Dicendū qz dolabra duo dicere mihi pōt vel subām dolabre vel tale artificiatuz qz est dolabra si dicat mihi subām eius amota forma dolabre remanet tota dolabra. i. remanet tota substantia ipsius qz forma dolabre z q̄libet artificialis forma accidens ē sed cum per amotionē accidentis p se z scdm̄ qz huiusmodi nihil pereat de sbā rei amota forma dolabre nō remanz dolabra s̄m qz ē qd̄ artificiale. d̄ tñ remanere dolabra tota qz remanz tota sbā ipsi⁹ s̄ hoc i corpore nāli dici nō pōt qz forma corporis naturalis ē sbā amota. ergo forma corporis nālis nō remanet tota sbā ei⁹ qz sublata ē forma que ē principali⁹ subā quā mā. quare ex differentia naturalū z artificialū vult habē ph̄s qz aia sit subā. i. sit actus substantialis z primus qz ē forma corporis naturalis nō artificialis. Deinde cū dicit p̄siderare aut̄ oñdit animā eē actū corporis organici ph̄ici dicens qz dicituz ē de aia videlicet qz ē actus corporis organici ph̄ici p̄siderare oz in partib⁹ potētiatib⁹ ipsi⁹ anime. nā si oculus eēt animal visus vtiqz eēt anima ipsius. h. n. est sbā oculi que ē formalis z s̄m rōem. oculus aut̄ ē sbm̄ z mā ipsius visus quo visu deficiente nō ē adhuc oculus nec remanet oculus nisi equoocē sicut ocul⁹ lapidis s̄t depict⁹ qz nō ē nisi equoocē oculus opz ergo accipere qz est in parte corporis vt in oculo esse in toto viuente corpore p̄portionaliter nā sicut se hz pars potētiālis ad ptem corporis vt sicut se hz s̄sus visus ad oculū sic s̄z qz huiusmodi se hz totus sensus. i. tota aia sensitua ad totū corpus tota ergo anima est actus totius corporis in quo sunt nerui oculi aures z diuersa organa motiua vel sensitua. z tunc supplenda est ratio quod cum tale corpus sit ph̄icum et organicum sequitur animam esse actum corporis organici ph̄ici. Notasi aut̄ qz nō ē aliquod corpus aiatum in quo nō sint diuersa organa

ph̄ia

9^h 3ⁱ

9^h 9ⁱ

deseruetia vel ad nutrimentū vel ad augumētum vel ad motū vel ad sensus ideo nulla est aīa vt hic de ea loquimur que nō sit actus corporis phisici. Notandū autē q̄ cum a forma principaliter sumatur ratio & diffinitio rei q̄ nihil diffōnem ingredi nisi q̄ est forma aut q̄ habet ordinē ad formā id partem formalē appellat ptem scdm rōnem & qd̄ quid erat esse.

Dubitaret forte aliquis quō a mota forma rei nō remanet res. nisi equiuoce dicēdum q̄ equiuoca sunt quoz nomen est idem ratio substantie ē diuersa qz cum a forma principaliter sumat rō subālis rei mutata forma variat rō substantie. ergo si forma mutata adhuc nō remanet res eadē. sed idem nomē vt si de leone corrupto adhuc dicitur. leo oz. h. eē equiuoce d̄ leone. n. viuo & mortuo equiuoce p̄dicatur. leo cum. h. sit solum fm̄ id nomen nō fm̄ eandēz formā nec eādē rōem subē. Alterius forte dubitaret aliquis qz videt velle. phūs quod deficiente visu nō remanet oculus nisi equiuoce cū. n. visus vel potentia visua sit accidens q̄ dam sicut ā mota forma dolabre ad. h. remanet dolabra vt superius dicebat. eo q̄ forma dolabre sit accidentalis. ita deficiente visu adhuc remanet oculus cū ip̄e visus sit accidens. dicēdum q̄ dictum ph̄i dupliciter verificare possumus. primo p̄ sup̄pōem. sc̄do per distinctionē p̄ sup̄pōem autē dicēdo q̄ phūs hoc mō ait quod deficiente visu nō remanet oculus. si oculus esset animal. quia tūc visus esset forma subālis eius nam si dolabra esset corpus phisicum a mota forma dolabre nō vltius remanet dolabra qz forma illa esset sic ēt de oculo d̄e possumus p̄ distinctionē aut saluare possumus q̄ diximus. nā oculus pōt dupliciter p̄siderari vel vt est subā & q̄rum adesse subāle q̄ habet & sic. h. h̄z ad eētia anime. nam vna est essentia anime que dat esse substantiale toti corpori & omnibus mēbris iquantum habent ordinez ad ip̄m totum. Alio modo pōt considerari oculus vt est nomen organi vel vt est nomen mēbris officialis & circa q̄ sit tale. habet ab ip̄o visu vel a virtute visua. nam ip̄a essentia anime nō potest esse immediate principium opationis visue sed oz. h. fieri per ipsam potētiaz visua. deficiente ergo visu & si remanet illud q̄ est substantia in oculo nō tamen remanet ip̄e oculus vt ē quoddā organū & vt est quoddam mēbrum officiale sicut ā mota forma dolabre & si remanet dolabra. i. subā dolabre nō tamen remanet dolabra vt ē quoddā corpus artificiale qz nō vltius facere poterit opus artis. sic nec remanet oculus vt ē quoddā organū officiale qz nō vltius exercere poterit officium videndi. Dicamus ergo q̄ licet albedo sit accidens tamen qz est de ratione corporis albi idē amota albedine nō vltius dicitur corpus album vel si diceretur albū. h. eē equiuoce sic lz virtus visua sit quoddā accidēs & quedam po-

tentia anime. attamē qz huiusmodi potentia ē de rōne oculi vt est quoddā organū officiale ideo accipiēdo sic oculū deficiente visu nō vltius remanet oculus nisi equiuoce qz nō vltius pōt exercere officium videndi sicut nec oculus lapideus aut depictus huiusmodi officium exercere posset. Deinde cū dicit est autē nō abiciens. ostendit bene dictū esse q̄ aīa est actus corporis potentia vitam habentis. dicens q̄ corpus q̄ est potentia ens vt viuat & cuius actus ē anima nō est abiciens animā sed ē illud quod est habens animā semen autēz & fructus est potentia huiusmodi corpus q̄. i. nō est actu habēs animā. sed ē in potentia abiciēte actum & addit q̄ vigilātia sic est actus sic q̄ daz incisio & visio. i. sicut actus videndi vel vt vigilantia. sed vt vis. i. virtus visua & ut potētia organi est anima. anima ergo est sicut actus primus & sicut id q̄ est primus principium ip̄ius operis vel ip̄ius actus sc̄di. Corpus autem est id q̄ est habens animā & actum primū & in potentia ē ad actum fm̄. nō est ergo animal sp̄iunctum actui. sc̄do sed sicut pupilla & visus est oculus sic & ibi anima & corpus est animal.

Notandum autē q̄ si accipiat vita. pro ip̄o opere vegetatiuo. nō pro ip̄o eē. tunc corpus cuius actus est anima. licet fm̄ q̄ huiusmodi sit actu animatus est tñ potētia uiuens. nam si oculus ex eo q̄ habet visus id est virtutē visua est potentia videre. i. potest videre sed non oz q̄ actu videat ita corpus ex eo q̄ h̄z animam h̄z q̄ possit operari opationes vite & est potētia vitam habēs. anima autē nō est actus corporis sicut visio. i. actus videndi sed sicut visus id est virtus visua ē actus oculi. Notandū etiā q̄ semen plante & fructus in quo reseruat semē nō solum ē in potentia ad opera vite sed est in potentia etiā ad ip̄am animā corpus vero cuius actus est anima licet sit in potentia ad opera vite nō tamē ē abiciens animā sed ē actu coniunctus anime. simile est ergo de pupilla & virtute visua ex quibus p̄stituit oculus sicut de anima & corpore ex quibus p̄stituit animal. nā sicut pupilla cuius actus ē potentia visua sēp p̄iuncta ē virtuti visue nō tamē sēp actu videt sed pōt videre sic & corpus animatū licet sit p̄iunctum anime est tamē potentia viuēs. i. in potentia ad opera vite & ad actum h̄z. Deinde cū dicit q̄ quidē igit. p̄cludit ex dictis q̄ aīa q̄tum ad aliquas sui partes ēt sepabilis ē a corpore. circa q̄ duo facit q̄ dictum ē. sc̄do ex his que dixerat descendit ad quoddā dictus platonis ibi. amp̄ autē immanifestū. dicit ergo qd̄ qdem ergo nō sit anima sepabilis a corpore at qdam partes ip̄ius anime nō habēt dubium & nō est immanifestū. si partibilis ē anima a corpore fm̄ eas. nā anima fm̄ aliquas sui partes ē actus quarūdam ip̄arum partū corporis et subdit q̄ at vero fm̄ quasdam partes ip̄ius nihil phibet aīam separi p̄pter id q̄ nullius

partis corporis sunt actus. Notandum autem quod quia anima ut patet ex dictis est actus corporis et alique partes potentiales eius ut potentie sensitive sunt actus partium corporis manifestum est animam secundum partes illas non separari a corpore tamen secundum quandam partem ut secundum intellectum qui non est actus alicuius partis corporis quia non est virtus organica nihil prohibet eam separabilem esse. Notandum etiam quod quoad anima intellectiva est coniuncta corpori tamdiu intellectus aliquo modo est separatus a corpore et aliquo modo non est separatus ab eo est enim separatus quia non est virtus organica nec immediate perficit ipsum corpus sed immediate fundatur in ipsa essentia anime ut clarius dicetur in tertio. dicitur tamen intellectus quantum ad aliquem modum non esse separatus a corpore quia semper in sui operatione utitur fantasia et organo corporali. Deinde cum dicit amplius autem ex his que dixerat descendit ad quoddam dictum platonis ponit enim plato quod anima coniungebatur corpori sicut nauta navi et sicut motor mobili et quod adhuc non sufficienter determinatum est de anima quomodo sit actus corporis ideo ait quod amplius autem est manifestum id est non est adhuc plene determinatum si anima sit actus corporis sicut nauta navis et subdit quasi epilogando quod figurative quidem ergo sic determinet et describat de anima sicut descripsimus et sicut determinavimus de ea. Notandum autem quod hoc ex dictis sit aliquo modo declaratum quod anima sit actus corporis sicut forma non sicut motor vel sicut nauta navis tamen quod nudum plene determinatum est de anima quomodo sit perfectio corporis imo plenius hoc patebit per sequentia ideo ait figurative est. h. dictum et inmanifestum quomodo anima sit actus corporis ad intelligentiam autem dictorum dubitare possumus de partibus positis in diffinitione anime.

Primo ergo dubitabitur utrum anima sit actus secundo utrum sit actus corporis tertio utrum sit actus corporis phisici. Quarto utrum sit actus corporis organici. quinto utrum sit actus habentis vitam in potentia. ex his enim quinque particulis constare videtur tota diffinitio anime. Ad primum autem sic procedit et videtur quod anima non sit actus. nam sicut se habet materia ad ipsam potentiam sic se habet forma ad ipsum actum sed materia non est sua potentia ut vult commentator primo phisici. ergo nec forma est ipse actus. dicendum quod potentia materie duo dicere potest quia vel dicit ipsum respectum quem habet materia ad formam vel dicit ipsam substantiam materie in qua fundatur huiusmodi respectus. si ergo dicat ipsum respectum sic materia non est ipsa potentia secundum hunc igitur modum loquitur commentator primo phisicorum qui ait ipsam potentiam non esse materiam quia potentia est in genere relationis materia vero in genere substantie sed si potentia dicat ipsam substantiam in qua fundatur talis respectus et talis or-

do ad formam sic materia est ipsa potentia advertendum tamen quod sicut materia vere privatur aliqua forma tamen quod privatio ultra essentiam materie non dicit aliquam naturam sed de se est non ens. ideo non est inconveniens immediate in ipsa essentia materie privationem fundari sic licet vere materia dependeat a forma et sit in potentia ad ipsam et habeat ordinem et respectum ad eam attamen quod huiusmodi ordo et respectus et potentialitas ultra essentiam materie non aliquam aliam naturam dicunt sed vel dicunt privationem ipsam vel sunt quid rationis et sic non est inconveniens talia immediate fundari in ipsa substantia materie hoc viso delevi potest quid dicendum sit de forma. nam sicut potentia materie potest dicere vel respectum vel substantiam in qua fundatur respectus ille sic et actus potest nominare vel respectum quendam vel formam ipsam in qua fundatur respectus ille. primo modo anima et quecumque alia forma non est actus sed secundo modo. nam materia dicitur relative ad formam et econverso quod sicut materia est quedam potentia in qua fundatur respectus ad formam sic et forma est quidam actus in quo fundatur ordo et respectus ad materiam erit ergo forma essentialiter actus quidam sicut et materia substantialiter est potentia quedam. Argumentum in contrarium solutum est per iam dicta. ulterius autem dato formam esse actum dubitatur utrum sit actus corporis et videtur quod non. nam cum generatio et natiuitas sit via in naturam et via in formam illius erit actus forma quod in generatione est subiectum sed maxime et proprium subiectum in generatione simplici et in generatione substantie id est yle ut vult philosophus in primo de generatione. ergo forma substantialis immediate fundabitur in yle vel in materia prima igitur est bene dictum quod anima que est substantialis forma sit actus corporis sed quod sit actus materie ad. h. aut adduci possunt omnia argumenta improbativa pluralitatem formarum sed esse causa brevitatis volumus silentio pretransire dicendum quod nisi esset dare aliquos gradus in formis salvare non possemus quomodo aliqua substantiaalis forma cuiusmodi et forma elementis et etiam forma mixti inanimati dicatur forma materie vel actus materie anima vero dicatur actus corporis. sciendum ergo quod in subtilibus formis est dare duplex genus graduum unum secundum rationem et aliud secundum rem. primum genus graduum accipitur secundum formam eodem et spatium. nam secundum rationem prius intelligitur aliquid esse corpus quam esse tale corpus ut quod est ignis licet non per aliam formam ignis sit ignis et corpus si ergo phisicus esset artifex rationabilis non esset inconveniens quod qualis formam materialis specificam sic definiret quod esset actus corporis eo quod quales forma actu talis presupponit formam corporis sicut species presupponit formam generis vel et si esset vera positio anicebron quod essent gradus reales in formis secundum descensum predicamenti sicut est ibi ordo secundum rationem et intellectum phisici. in diffi-

cas.

subi.

niendo aliquā formā materialē specificāz quā
tūcūq; eēt imperfecta diceret eā esse actū cor
poris ut si diffiniret formā elemēti ut ignis di
ceret quod eēt actus corporis & diceret ignem
eē compositū nō ex materia & forma sed ex cor
pore & forma sed forma generis & forma spēi nō
differūt nisi secundū rōnem solū. nā si per aliā
formā ignis eēt ignis & corpus & corrupto igne
& generato inde aere remaneret forma corpo
ris & eēt realiter eadē corporeitas in aere ge
nerato: que fuit in igne corrupto eēt vera uni
uocatio in forma generis & genus diceret for
mam unā cuius p̄trariū p̄bat a philosopho p̄
rōnes multas circa finē. septimo phisicorū te
nendū est ergo in composito eē vnā substantia
lem formā. vtrum aut. hoc sit in quol; compo
sito dubiū est de homie. in quo vtz sint plures
forme vel nō ad p̄s nihil determinare decer
nimus qz exposcit. b. sciam altiores. cum. n. de
vnitate formaz loquimur semp hominē eē ex
ceptū volumus viso quod fm̄ gradus forma
rū secundū rōnem & intellectū nō ē saluandum
quomodo anima cuiuslib; corporis animati ē
corporis actus forma vero elementi & corporis i
animati est actus materie. Restat videre d̄
ordine graduū qui quodāmodo sunt reales sci
endū ergo quod forme seinuicē p̄tinent vt per
fectior p̄tinet in p̄fectiorē vt forma elementi ē i
perfectior quā forma mixti et forma mixti inai
mati quā vegetatiui. & vegetatiui q̄ sensitui
& sensitui quam intellectui. vegetatiuū ergo
reseruat in sensitiuo & sensitiuū in intellectiuo.
sicut tergonū in tergono ut philosophus ait. nā
sicut omnes anguli tergoni reseruant i tergo
no & adhuc plures sic. quicquid p̄t vegetatiuū
p̄t sensitiuū & adhuc amplius & quicquid p̄t
anima sensitua brutoz p̄t anima intellectua
hominis & adhuc vltorius & sicut suo modo ve
getatiuū reseruat in sensitiuo & sensitiuū in in
tellectiuo sic forma elementi quasi imperfectior
reseruat in forma mixti inanimati & forma mix
ti inanimati in anima vegetabili. hiis enī gra
dus nō sunt secundū rōnem tantū vt quod in
tellectus eos faciat sicut facit gradū & ordinez
inter formā generis & speciei eo quod vniuersa
liter ad intellectū p̄tineat facere vniuersalita
tē in rebus vt dicit p̄mentator primo huius sz
hos gradus & hunc ordinē formaz ip̄a natura
facit & qz sunt naturales & reales in diffinitōi
bus naturalibus sunt p̄siderandi inde est ergo
quod aliqua substāialis forma dicit eē actus
materie quia p̄pter suā imperfectōem imme
diate se tenet ex pte materie & nō p̄supponit ali
quā aliā realē formaz aliqua vero forma dicit
eē actus corporis ut anima. p̄tinet. n. anima v̄
tualiter in se formā mixti & anima vt anima ē
p̄pat ad id cuius est actus nō tāquā ad materi
am tantū sicut compat forma elemēti vel for
ma mixti inanimati sed compat anima ad su
um susceptiuū p̄pter sui vltiorem p̄fectioez

tāquā ad corpus & dicit eē actus corporis. Di
camus ergo quod loquendo de ip̄a anima bru
toz in quibus planū ē eē vnā formā substātia
lem anima illa p̄siderari poterit dupliciter v̄t
vt anima est vel vt supplet vicē forme mixti
& inquantū ē anima ē actus corporis & p̄suppo
nit seip̄am inquantū supplet vicem forme mix
ti. inquantū vero supplet vicem forme mixti
nō p̄supponit aliquid aliud realiter loquēdo p̄
pter quod sic accepta nō d̄z dici actus corporis
sed actus materie sed quomodo hoc stare pos
sit cum huiusmodi anima nō sit nisi vna res &
vna forma substālis in sequenti questione pate
bit vbi p̄ ea que ibi tradunt soluet quod sup̄
us est obiectum. Alterius autem dato ani
mam eē actum corporis dubitat vtz sit actus
corporis p̄bi & videt quod non quia corp⁹ p̄bi
ficum est corpus quale cum phisicus non ab
strahat a materia sensibili & p̄sequēs a mate
ria quali si ergo corpus q̄le ingrediet diffinitō
nē anime cum qualitas sit quoddā accidēs. ac
cidens ingrediet diffinitōez substātie quod est
incōueniēs. dicendū quod motus sic ē de cōsi
deratōe naturalis quod quicquid ip̄e p̄siderat
quodāmodo p̄siderat p̄ p̄patōem ad motū. un
de si naturā vel formā naturalis diffinit dicit
eam eē principiū motus & status quare si natu
raliter diffinit dicit aliqua forma eē actus
materie vt forma elementi vel forma mixti in
animati aliqua vero dicit eē actus corporis oꝝ
hanc diuersitatē ex ip̄o motu originez sumere
ita vt sicut naturalis forma diuersimode ē p̄
cipiū motus sic apud naturalem diuersimode
diffinit. videmus aut in spera actiuoz & passi
uoz quantū ad p̄sens spectat duplicē motum.
vnū determinatū ad vnū terminū vt forma
leuis sursum et forma grauis deorsus. aliū vero
ad omnē differentiā positōis et fm̄ hunc mo
tū mouet anima. in primo ergo motu mobilia
nō mouent ex se sed ex generante. Rursus i
huiusmodi motu tanquam rō et p̄cipiū mo
uēdi actiue est forma mediāte grauitate. ratio
vero quare mobile moueat passiue est ip̄a ma
teria vt p̄mentator ait quarto phisicorū ca^o de
vacuo ideo ait quod si sferet motus in vacuo
grauia & leuia mouerent in instanti qz i tali mo
tu tota resistentia est ex pte mediū. in oibus er
go vbi forma vel natura est principūz motus
solum ad vnā differentiā p̄ois talia nō dicun
tur componi ex forma & corpore sed ex forma &
materia. & forma in eis non dicit eē actus cor
poris sed actus materie. dicamus ergo quod
anima vt anima est nō mouet mediante gra
uitate sed mediante appetitu vel mediante ali
qua alia potentia motiua que motiua potētia
requirit organizatōem materie i tali ergo mo
tu grauitas nō se t̄z ex pte anime mouētis sed
ex parte principii passiuū & ex parte materie si
cut ēt organizatio se t̄z ex pte materie & qz ma
teria orgāica & vt est p̄iuncta grauitati vel aliis
debitis

debitis qualitatibus naturalibus habz rationem corporis et potest dici physicū corpus. anima ut diffinitur a naturali et ut parat ad motū nō debet dici actus materie sed actus corporis et nō corporis cuiuscūq; sed corporis phisici et naturalis quomodo aut sic dicendo salua re poterimus quod accidēs nō cadit in diffinitione substantie in sequēti questione clarius apparebit. Alterius est quarto dubitandū dato aiām esse actum et eē actū corporis et etiam corporis nō cuiuscūq; sed phisici dubitatur. vtrū sit actus corporis organici et videt quod nō quia organizatio est p quantitātē absque q̄ritate enim et absq; distinctiōe ptium organizatio esse non pōt quare si corpus organizatum cadit in diffinitōe anime quantitas ponitur in diffinitōe substantie quod est incōueniēs. Dicendū quod licet materia non sit extensa nisi p q̄ritatem vere tamē ē extensa et alia est extensio materie et alia q̄ritatis quod patet quia si diuidere materia quāta sicut aliud est materia et aliud est quantitas sic alie essent partes materie et alie ptes quātitatis et qz huiusmodi partitio est pprie ppter extensionē alia est extensio materie et alia extensio quantitatis aduertē dum ergo quod licet materia extensionem habeat ab alio materia tamen vt est extensa non dicit aliam rem nec aliā formā nec aliā essētiā quā materia. nam quantitas seipā extendit materiā qz forma seipā nō mediante aliquo alio medio pficit materiāz ergo eoi pō quod q̄ritas de se est actu extensa et materia ē in potentia vt extendat materia p̄iuncta quantitati et p̄iuncta potentia actui quantitas p seipā extendit materiā et materia passiuē p seipā extendit itaq; organizatio et extensio materie dupliciter pōt accipi vel put dicit solas partes materie vel put dicit simul cum partibus materie et partes quantitatis. materia ergo organizata et extensa nō ingredit diffinitōem anie secundū quod includit partes quātitatis quia tunc accidens ingrederet diffinitōem substantie sed secundū quod dicit solas ptes materie q̄re non accidens sed substātia ingredit diffinitōem substantie imaginant enim multi q̄ cum quantitas extendit materiā et alia est extensio materie et alia est extensio quantitatis quod illa extensio materie differens ab extensione q̄ritatis sit quedam res differens ab essētia materie ita quod materia et illa extensio sunt due res. sed hii ignorant quomodo forma materiā pficit opinant enim quod extensio que est quātitas non per seipā extendat materiā sed extendat ipā imprimendo ei extensionē aliam pari ergo ratione erit questio de illa alia extensione imp̄ssa materie diferente tam ab extensione quantitatis quam etiam ab ipā materia vtrum p seipā extendat materiā vel oportz ad hoc quod materia extendat quod huic extē sioni superaddat extensio alia aut ergo erit abi

re in infinitum. aut standuz est in primis et est simpliciter pcedēdū q̄ritatē p seipā extēdē materiā actiue et materiā p̄iunctam quantitati p seipā extendere materiā actiue et materiā coniūctam quantitati per seipā extēdi passiuē ppter quod quia materia sic passiuē extensa est et sic passiuē organizata quia non dicit aliquid aliud quā materiā licet dicat quēdam modum se habendi quem hz materia ut est sub quantitate si sic accepta materia ingreditur diffinitōem substantie non accidēs sed substantia ingreditur diffinitōem substantie dicam ergo q̄ extensio passiuā mē nō ē alia res diuersa a mā lz sit p aliqd aliō. s. p q̄ritatem ei inherētē et quod dictū est de quantitate intelligendū est de qualitate et de omnibus aliis inherētibz materie. nam sicut materia per quantitatem extendit passiuē sic et passiuē afficit p grauedinem et disponit p raritatem et p alia accidentia inherētia sibi. igitur si forma substantialis materiā perficit oportet eam talem materiā perficere quali materie est coniuncta quare si huiusmodi forma coniūgit materie extense per quantitatem affecte per grauedinē et disposite per raritatem et per alia accidentia necesse est eam esse actum materie sic extense sic affecte et sic disposite itaque si materia sit accepta ingrederetur diffinitōem substantie non sequeretur quod accidens ingrederetur diffinitōem substantie sed tantū ex hoc hēret quod materia cui coniuncta sunt accidentia ingrederetur diffinitōem eius quod non est inconueniens iudicandū. nam si forma materiā perficit accidentibus coniūctam nihil inconueniēs si materia coniūcta accidentibus ingredit diffinitōem forme vt ergo sciamus qualiter in diffinitōibus naturalibus materia intret diffinitōem forme sciendum quod vt supra dicebatur quicquid considerat naturalis sumitur p compatōnem ad motum. unde et si naturam diffiniat naturalis hoc est vt est principium motus et per compatōnem ad motum ppter quod licet accidentia non ingrediant diffinitōem forme substantialis materia tamen affecta vel disposite per accidentia se tenentia ex parte materie put forma est motus principium ingreditur diffinitōem forme cum ergo in motu grauium et leuium ipā grauitas et leuitas et ipā accidentia se teneant ex parte forme si diffinimus formam grauis vel etiam formam mixti et etiam ipā aiām non vt anima est sed vt supplet vicem forme mixti ipa materia cadet in diffinitōe eius et non dicemus formam sic acceptam esse actum corporis sed esse actum materie sed si diffinimus aiām vt anima est quia in motu cuius principium est anima secundū quod huiusmodi organizatio et grauitas et multa talia accidentia se teneat ex parte materie congruum est materia disposite per organizatōnem et affecta per

accidentia illa que in tali motu per se. se tenent
ex parte materic. ingrediat diffinitōem anime
sed cum materia sic organica & sic affecta dici
possit corpus organizatum & phisicū bñ dictū
est quod anima est actus corporis organici phi
fici quod vero obicit quod si. h. dicimus qua
litas uel accidentia alia ingredere diffinitio
nem substantie patet quod accidens nō ingre
ditur diffinitōem substantie sed materia acci
dentibus p̄iuncta potest ingredi diffinitōem
eius quod quomodo sit est per habita manife
stum. Alterius etiam quinto dubitat vtrū
anima sit actus corporis habentis vitam i po
tentia & videt quod non quia potentia & actus
diuidunt ex opposito quare si corpus actu uiuit
non est dicendum quod habeat vitam in pote
tia. Respondeo dicendum quod viuere q̄
tum ad p̄sens spectat dupliciter summi potest.
primo p̄ ip̄o esse & sic accipit ip̄m philosophus
in primo de anima cum ait quod viuere viuē
tibus est esse. secundo potest accipi viuere p̄ ip
sis operibus vite vt p̄ ip̄o sentire vel p̄ ip̄o mo
tu secundū locū vel p̄ augmento vel p̄ ip̄o i
telligere. nam secundū hoc quatuor sepanius
uiuentia animata ab inanimatis non uiuen
tibus. nam si videmus aliquid augeri vel sen
tire vel moueri ex se vel intelligere dicimus il
lud viuere. hoc ergo modo accipit philosophus
viuere in hoc secundo cum ait quod viuere di
citur quatuor modis. dicitur enim viuere secundū
ip̄m intelligere vel ip̄a opatio intellectus & eti
am secundū sensum & secundū motum & augu
mentū est quoddam viuere. quoniam ergo mo
do accipiat viuere semp dicitur anima eē actus
corporis potentia vitam habentis. nam licet
corpus cuius actus est anima actu uiuat & actu
habeat talē esse quale est viuere tamen vt ingre
dit diffinitōem anime dicitur habere vitam in
potentia. nam cū huiusmodi esse et huiusmo
di viuere habeat corpus ab anima vt anima eē
si corpus habens actu talem vitam ingredere
tur diffinitōem anime tunc anima secundū qd̄
huiusmodi esset prior seip̄a quod est inconueni
ens. hoc ergo modo p̄bat philosophus supra
animā esse actus corporis potentia vitam habē
tis qz corpus quod ingredit diffinitōem anime
non est corpus compositū actu habens vitam
nec est ip̄a anima sed est materia & subiectum
quod secundū quod huiusmodi est in potentia
ad viuere. ergo si accipiat viuere p̄ ip̄o esse oñ
sum est quomodo anima est actus corporis po
tentia vitam habentis sed si accipiat viuere pro
ip̄o opere vite. tunc non est dubium quod que
rit nā anima est quo primo & principaliter opa
mus opa vite sicut ergo hñdo potentia visuā
non oportet quod actu videamus sed si mus po
tentia videntes sic corpus habens animam se
cundū quod huiusmodi non oportet quod actu
operet opera vite sed sit potentia viuens idest
possit operari opa vite. corpus ergo cuius actus

est anima & si non est in potentia ad aīam nec
est abiciens ip̄am sed eē actu habens eā eē in i
potentia ad viuere idest ad opera vite qz non
oportet quod ip̄o actu operet ea sed possit operari
illa quod vero dicebat quod actus et potētia
diuidunt ex opposito p̄ quod vt est actu nō est
in potentia loq̄ndo de potentia abiciente actū
possimus enim saluare corpus esse animatum
actu et habere actu esse quod est viuere et tamē
dicit eē in potentia ad vitam modo quo dictum
est v̄z ut ingredit diffinitōem anime.

lec 3

Etiam autem ex incertis etc.

Postquā philosophus v̄atus
est diffinitōem anime in cōmuni
pte ista venat diffinitōem p̄p̄iaz

ti. i.
9 12

vniciū anime circa quod duo facit qz primo
p̄tinuat se ad dicenda. secundo exequit de intē
to ibi. dicamus ergo principium. circa primū
duo facit qz primo p̄ponit quod intendit. secū
do quod dixerat manifestat p̄ simile ibi. nūc at
sicut dicit ergo quoniam autem aliquid quidem
ex incertis idest aliquid de numero incertorum
fit at quod certū certius idest p̄ aliquid certius
& secundū rōnem notius & qz sic est tentandum
est & sic aggredi de ip̄a anima vt habeamus d̄
ea rōnem idest diffinitōem certā & dicentē cāz
non enim diffinitiuā rōnem oportet ostendere
solum qz sicut plures terminorū idest plures d̄
numero terminorū siue diffinitionū dicunt sed
ē op̄z diffinitōes ostendere & demonstrare cāz
in eē idest cām quare p̄p̄ietates & passionesi
sint. Notandū autem quod secundū philo
sophum primo posterioz triplex eē diffinitio q̄
dam enim est demonstratōis p̄clusio vt si dica
tur quod ira eē accensus sanguinis aliqua vero
est demonstratōis principū vt. h. ira est ape
titus doloris in p̄rio. p̄t. n. diffinitio prima cō
cludi p̄ secundam. nam qui h̄z appetitū doloris
in p̄trario h̄z accensum sanguinis circa cor. est
aut diffinitio dans causam que eē demonstratō
nis principū dicens p̄pter quid p̄fectior quaz
diffinitio que est demonstratōis p̄clusio non di
cens p̄pter quid sed qz. eē aut & tertia diffinitio
complectens vtrāqz que est quasi virtualiter
tota demonstratio vult ergo philosophus qd̄
cum supra posita sit de anima diffinitio quia
que est imperfecta hic querenda est diffinitio
p̄fecta & p̄pter quid. Notandū autem quod
diffinitōes sp̄ales & p̄p̄ie que hic tradent v̄z
quod anima eē quo viuē & quo sentit &c. sunt ali
quo modo notiores quo ad naturam qz sp̄ sunt
aliquo mō notiora quo ad naturam quaz p̄fusa
sunt etiam. h. aliquo modo notiora quo ad nos
qz opa vite magis sunt nobis nota quam ipsa
forma ergo p̄pter hoc quod anima est principū
um viuendi & sentiendi quod est aliquo mo
do certū poterimus p̄cludere et inuestigare quo
modo anima est corporis actus si. h. sit de incertis
idest si sit de numero incertorū & non sit nob̄
certum

certum et notum. Dubitaret forte aliquis que
 diffinitionum anime dicat quod et que propter quid.
 Dicendum quod secundum quosdam philosophos datur
 duas diffinitiones de anima quarum quaelibet est primum
 nis differunt tamen quod una est demonstratio principii
 prius alia uero est demonstratio conclusio diffini-
 tur aut anima quod est actus corporis et quod est ui-
 uendi principium sed hec diffinitio quod est actus cor-
 poris concludit per hanc quod est uiuendi principium
 est enim hec prior illa. sed ut isti dicunt duplex
 est prius quoad nos et simpliciter quoad nos est
 hec diffinitio quod anima est uiuendi principii
 um prior illa quod est actus corporis. nam ex
 hoc cognoscimus animam esse actum corporis quod
 videmus eam esse uiuendi principium. simpliciter
 tamen alia diffinitio est prior illa. nam anima
 non est actus corporis ex eo quod est uiuendi prin-
 cipium sed e conuerso. itaque hec diffinitio quod anima
 est uiuendi principium est causa alterius in inferen-
 do sed illa est causa huius in essendo secundum hoc
 ergo philosophus uult quod non sufficit querere
 primam diffinitionem anime que quo ad nos est de-
 monstratio conclusio nisi querat et illa que hoc
 modo est demonstratio principium sed hoc non
 videtur bene dictum. nam ut dicitur primo philoso-
 phi innata est nobis uia ex notioribus nobis et cer-
 tioribus incertiora et notiora nature in scien-
 tia ergo naturali et etiam in scientia diuina ubi
 ex effectibus procedimus ad causas et ex communibus
 ad propria ordine doctrine proponenda sunt prio-
 ra et notiora quo ad nos unde philosophus in me-
 thaphis. prius determinat de substantia se-
 sibili que est nobis notior. quod fecit in septimo
 qua de substantiis separatis de quibus agitur in
 xij. transgressus est igitur philosophus doctrine
 ordinem incipiendo non a notioribus quo ad
 nos. sed a notioribus simpliciter ponendo pri-
 us diffinitionem priorem in ea qua diffinitionem
 priorem quo ad nos propter quod possumus alie-
 ter dicere tenendo cum commentatore. scilicet quod philo-
 sophus prius posuit diffinitionem anime commu-
 nem in parte ista uult inuestigare diffinitiones ani-
 me proprias et quod non sufficit cognoscere aliquid
 in communi nisi eas ad propria non sufficit assignat
 se diffinitionem anime iam dictam nisi inuesti-
 get. propria ratio anime dicitur aut diffinitio pre-
 dicta communis omni anime esse diffinitio quia
 sed diffinitio propria dicitur esse propter quod sic ergo
 potest pertinere textus quod postquam philoso-
 phus determinauit de diffinitione communi ani-
 me dicente quod in parte ista uult inuestigare dif-
 finitionem anime propria dicente propter quod et as-
 signante causam. Alterius forte dubitaret ali-
 quis quare diffinitio data dicitur quod diffinitio non
 danda que est propria dicitur propter quod. Di-
 cendum quod diffinitio propria perfectior est quam co-
 munitas ut commentator inuinit. cum ergo diffini-
 tio propter quod perfectior sit diffinitione quod diffini-
 tio communis prius data eo quod imperfecta est
 dicitur esse quod diffinitio aut danda propria eo quod

perfectior sit dicitur esse propter quod possumus aut alie-
 dicere et melius quod duplex est demonstratio quod
 ut philosophus primo posterior dicit una per
 causam remotam alia per effectum uelle ergo inuestiga-
 re proprietates ipsius anime per diffinitionem data
 eodem omni anime est ire per causam eodem et remo-
 tam et demonstrare quod sed ire per diffinitiones pro-
 prias et per causam spalem est incedere magis pro-
 pter quod quare congrue diffinitio prima dicitur
 esse quod. h. aut propter quod. Alterius forte du-
 bitaret aliquis quomodo diffinitio prius data
 dicitur esse demonstratio conclusio danda uero de-
 monstratio principium dicendum quod in hac quo-
 ne facit dubium quod in diffinitione prius data ma-
 gis videtur esse causa diffinitionum sequentium quod econ-
 uerso sunt aut diffinitiones sequentes quod anima
 est quo uiuit tamen et sic est anima propria uegetabi-
 libus. Rursus anima est quo uiuit et sentitur
 et sic est anima animalium imperfectorum ampli-
 us anima est quo uiuit et sentit et sit motus secun-
 dum locum et sic est animalium perfectorum. quar-
 to anima est quo sunt omnia huiusmodi et ul-
 terius est id quo intelligimus et sic est anima
 humana. he ergo sunt proprie diffinitiones anime
 prima uero est communis sed cum diffinitio propria
 magis sit causa hanc diffinitionum quod econuerso ma-
 gis debet dici illa demonstratio principium quod con-
 clusio Sciendum ergo quod per causam remotam
 non uenit demonstrare affirmatiue sed nega-
 tiue ut si animal est remota causa respiratio non
 ualet hoc est animal ergo respirat sed negatiue
 ualet ut piens non respirat quod non est animal et
 si uites sunt causa remota sibilationis non ua-
 let uites. sunt ergo sibilatio est sed negatiue
 ut si te non sibilant quod non sunt ibi uites. talis er-
 go causa secundum philosophum primo posterior. non est proprie causa
 quod in proprie causis negatio infert negationem et af-
 firmatio infert affirmationem ergo si tales cau-
 se proprie essent sicut ualet non animal est ergo
 non respirat sicut ualet animal est ergo respirat
 quod falsum est talis est aut diffinitio communis
 de anima respectu diffinitionum propriarum. nam non
 ualet anima est actus corporis organici ergo est
 principium uegetandi tantum uel ergo est princi-
 pium uegetandi et sentiendi diffinitio. quarta
 nulla spalis concludi potest nec per illam diffinitionem
 eodem ita quod per diffinitionem illam non potest
 concludi diffinitio spalis affirmatiue sed concludi
 possit negatiue. nam bene ualet non est actus cor-
 poris organici ergo non est principium uegetan-
 di tamen nec est principium uegetandi et sentiendi.
 diffinitio ergo communis non concludit aliquam dif-
 finitionem spalem sed econuerso nam bene ualet
 principium est anima uegetandi uel etiam senti-
 endi ergo est actus corporis organici patet ergo
 diffinitionem prius assignatam esse quod eo quod di-
 cat causam remotam et esse demonstratio conclusio
 nem quod concludi hanc per diffinitiones alias assigna-
 tas spales. patet et philosophum non fuisse transgressum
 ordinem doctrine quod huiusmodi ordo requirit ut

a cōmūibus ad spālia pcedat. Deinde cū dicit nūc at sicut quod dixit manifestat p simile dicens quod multe rōnes. i. multe diffinitōnes sunt sicut pclusiones terminoz. i. sunt pclusio p terminos alios siue p diffinitōes pcluduntur cū multe diffinitiones p terminos siue p diffinitōes alias vt si querat quid est tetragonismus diffinitio dicens ipm eē ortogoniū eq laterale equale supficie altera pte longiori talis aut terminus idest diffinitio est rō pclusiōis i. est pclusio demonstratōis et est dicens qz sed diffinitio dicens quod tetragonismus ē inētio medie rei dicit cām et ppter quid. Notandum aut quod si describat figura ob longa nimis alterā ptem longiorē cuiusmodi est figura a. e. si accipiat minor linea vt. b. d. et addat lineae maiori et pstituat linea. a. b. d. et sup illaz lineam pstituat semicirculus et a pūcto. b. ducatur linea. b. c. vsqz ad circūferentiā semicirculi vt pbat in sexto geometrie linea. b. c. erit media rei inuentio idest erit medio loco pportōnalis inter lineam. a. b. et. b. d. ita quod sicut se hz linea a. b. ad. b. c. sic se habebit. b. c. ad. b. d. qz q̄tum. a. b. cecidit. b. c. tñ. b. c. cecidit. b. d. itz vt in eodem. vi. pbat. quotienscunqz sūt tres linee pportōnales quod fit ex ductu prime i tertiam equale est ei quod fit ex ductu medie in se ipam quadratū ergo. b. c. quod fit ex ductu. b. c. in seipam que est linea media equale ē figure a. e. que est altera pte longior que fit ex ductu a b. que est linea prima in. b. d. vel in. b. e. que ē equalis sibi que ponebat linea tertia manifestum ē aut hoc in numeris vt si accipiant tres numeri pportōnales quod fit ex ductu primi in tertium equale ē ei quod fit ex ductu. secundi i se ipm huiusmodi autem numeri sunt octo. quatuor duo. nam sicut octo se habent ad quatuor sic quatuor ad duo. et tñ valet oeries duo sicut quater quatuor. vult ergo phis dicere quod q dicit tetragonismū. i. quadratū eē ortogoniū i. rectāgulū equilaterale. i. habens equalia latera esse equale figure altera pte longiori dicit qz ita ē sed non dicit cām sed dñs quod est media rei inuentio dicit cām et ppter quid nam ppter hoc quadratū est equale figure altera pte longiori qz pstituit ex linea que est media rei inuentio idest medio loco pportōnalis et tunc supplendū ē quod et sic circa aiām se hz. nam dās diffinitōem eōdem dat diffinitōem dicentē qz et que ē demonstratōis pclusio sed dans diffinitōem spālem et ppiā dat diffinitōem que modo quo dictū est dicit ppter quid et ē demonstratōis pncipiū. Deinde cum dicit dicamus ergo pncipiūz exequit de intento circa quod duo facit qz primo distinguit diuersos modos viuendi. secūdo secūdū illos modos viuendi docet sumere spāles diffinitōes et ppias aīne ibi vnde et vegetabilia dicit ergo dicamus qd accipientes pncipiū intentōis nostre detet

minari idest distingui et differre animatū ab i animato in viuendo ergo fm diuersa opera vite diuersimode notificāda est anima subdit at quod ipō viuere dicto multipliciter qz dicitur quatuor modis si solum vnū aliquid horum i sit dicimus viuere ipm cui inest sunt aut modi viuendi vt intellectus sensus motus et status fm locū ad hoc aut motus fm alimentū et decrementū et augmentū. Notandū aut quod quadruplex est anima vt supra tangebatur v3 vegetatiua que est in plantis sensitua q̄ est in animalibus pfectis secundum locū motiua. motiua que ē in aīalibus ipfectis et intellectiua que est in homine. b. aut quadruplex anima cognoscit hz p quatuor opera vite videlz p opa intellectus sensus motus fm locū et p nutrimentū augmentū et decrementū. Notandum aut quod in his animabus semp pfectior p̄tinet impfectiorē vt sensitiuū p̄tinet vegetatiuum et sensitiuū. nā animalia que seipā mouēt localiter cuiusmodi sunt aīalia pfecta viuūt et sentiūt intellectiuū vero p̄tinet oīa alia sunt ergo spāles diffinitōes anime vt supra dictus ē quod anima est quo viuif quo sentitur quo fit motus secundū locū et quo intelligit. Deinde cum dicit vnde et vegetabilia docet sumere has spāles et ppias diffinitōes anime ad cuius euidentiā sciendū quod huiusmodi diffinitōes anime potissime accipiunt ppter diuersas potētias et diuersa opa vite que videmus in rebus animatis. vnde tria facit qz primo docet sumere huiusmodi diffinitōes. sō declarat quem ordinem he potentie adinuicem habeāt tertio declarat de vnaquaqz hax potentiarū per se v3 de vegetatiua sensitua intellectiua et fm locum motiua. sō ibi potentiarum autem anime. tertia ibi necessariam autem et debētē de his circa primū tria facit qz primo docet sumere has diuersas et ppias diffinitōes aīne datas fm diuersa opera vite vel fm diuersas potentias. sō comparat huiusmodi potentias ad ipam aiām. tertio ostendit quod ad completam diffinitionem anime istis diffinitionibus specialibus oportet superaddere diffinitōnem communem vel docet concludere diffinitōnem communem per huiusmodi diffinitōnes speciales. secūda ibi vtrum autem vnumq̄ que eorum. tertia ibi quoniam autem quo viuimus in parte ista p̄la intendit talem rationem sensitiuum intellectum secundum locū motiuum non separantur a vegetatiuo sed anima est pncipiū vegetandi vel est pncipiū quo viuatur. ergo est pncipiū quo sentitur quo fit motus et quo intelligitur cum sensitiuum motiuum et intellectiuum a vegetatiuo non separentur. Nam si vegetatiuum separatur a sensitiuo et ab aliis et non econuerso vegetatiuū ē p̄ illis et qz q̄ ē pncipiū prioris ē pncipiū

9^h 13ⁱ

9^h 14ⁱ

principiū aliorū que sunt postea. aīa que ē princi-
 pium uegetadi est principiu oīum aliorū v3
 sentiendi itelligendi ⁊ scdm locum mouendi.
 in hac aut ratione sic pcedit quia primo osten-
 dit q anima est principiu quo uiuif. scdo de cla-
 rat q aīalia a uegetatio seperari nō possunt.
 tertio ex hoc pcludit aīam esse principiu uiuē-
 di sentiendi ⁊ itelligēdi ⁊ scdm locū mouendi
 scda ibi seperi aut. tertia ibi uegetatiuū at dici-
 mus p̄tinetur aut sic dictum est quod quib⁹
 inest aliq̄ vnū predictoz dicuntur uiuere. vñ
 qz sic est ⁊ uegetabilia oīa uident uiuere quia
 uident in se ip̄is hñtia potētiam ⁊ principiu
 huiusmodi p quod suscipiūt augmentū ⁊ de-
 crementū ⁊ hoc fm p̄rarios locos. nō. n. ue-
 getabilia augent qdem sursum nō autē deors-
 sum. sed similiter in vtroqz suscipiūt augumē-
 tum q sup eē non posset nisi ab anima subdit
 autem q penitus quecūqz alunt quousqz in fi-
 nez possunt accipere alimētum uiuunt sup p
 principiu q est aīa. Notandū aut q fm cō-
 mentatorē moueri ad oēm dīam pōtis non
 potest esse ab aliqua natura elemēti sed opz q
 sit ab aīa. ergo eo ip̄o q uegetabilia augumētā-
 tur in oēm ptem ⁊ trahūt alimētū fm cōtra-
 rios locos. vt sursum deorsum similiter vtro-
 biqz. oz. h. esse per principiu huiusmodi q est
 anima ⁊ per aliquā potētā aīe. ex qbus oibus
 vult habere ph̄s q aīa est principiu quo ui-
 uitur. Deinde cum dicit seperari aut osten-
 dit q alia nō seperantur a uegetatio. sed ipsuz
 pōt seperi ab aliis. circa q duo facit qz primo
 facit q dictum est. so ostendit simile esse de se
 su tactus respectu alioruz sensuz sicut de ue-
 getatio respectu sensitim ⁊ itellectui ⁊ fm lo-
 cum motiui. nam sicut sensus tactus potest se-
 perari ab aliis sensibus ⁊ nō ecōuerso: sic uege-
 tatiuz in mortalibus pōt seperari ab aliis et
 nō ecōuerso. fa ibi animal aut dicit ergo q se-
 perari aut est possibile. h. i. uegetatiuū ab aliis
 alia aut imortalibus ipossibile ē seperari ab. h
 id est a uegetatio q aut uegetatiuū possit sepe-
 rari ab aliis. manifestū est aut in his que uege-
 tantur. i. in uegetabilib⁹ ⁊ plantis in ip̄is eniz
 neqz vna alia potentia anime inest p̄ter uege-
 tatiuū sed ip̄m qdem igitur uiuere inest oib⁹
 uiuentibus. p̄pter. h. principiu. i. p̄pter animā
 uegetatiuā. nam aīa uegetatiua ē principiu
 quo uiuif. Notandū aut q ait i rebus mor-
 talibus nō seperari alia a uegetatio p̄uādo
 se a corporibus supcelestibus que si sint aīata
 nō habent tamen de potentiis anime nisi itel-
 lectiuum ⁊ desideratiuum. non autem habēt
 uegetatiuaz ⁊ sensitiuam vt vult p̄mentator
 in. xii. meth. super illo capitulo monet autem
 intelligentie eni mortices orbium ⁊ si habent
 virtutem intellectiuam ⁊ desideratiuam. nō
 autem habent potentiaz sensitiuam ⁊ uegeta-
 tiuaz. Notandum q si in omnibus morta-
 libus uegetatiuum non seperatur ab aliis. oz

in omnibus talibus uiuentibus esse animam
 uegetatiuā ⁊ per p̄sequens in omnibus huius-
 modi anima est principiu uiuendi. De-
 inde cū dicit animal aut ostendit similiter esse
 de tactu respectu aliorum sensuum sicut de ue-
 getatio respectu aliorū. circa q duo facit quia
 primo ait q animal est animal p̄pter tactum.
 so ostendit sensuz tactus posse seperi ab aliis
 ⁊ nō ecōuerso. ibi sensitiuum aut dicit ergo qd
 animal aut est animal p̄pter sensum primū. i.
 pp tactum ⁊ nāqz que nō mouēt neqz sunt mu-
 tanta fm locum hñtia aut sensum tactus ani-
 malia esse dicimus ⁊ nō uiuere. solū subdit aut
 q multa de numero aīalium vidēt esse huius-
 modi cū sint manētia. natura. i. naturaliter so-
 lum hñt hunc sensuz. i. tactus. Notā autē
 q aīal dī esse aīal p̄pter tactum qz sufficit ad
 h. q sit animal q habeat sensuz tact⁹ hñtia. n.
 hñc solū ssum nō dicunt esse uiuentia tantū s3
 dicunt aīalia. Deinde cuz dicit sensitiuum
 aut ostendit ssum tactus seperari ab aliis di-
 cens q d nūero sensuz ille sensus qui primo in
 est oibus animalib⁹ ē tactus qz sicut uegetatiū
 pōt seperari a tactu ⁊ ab oī sensu sic ⁊ tactus ab
 aliis sensibus seperi pōt simile ē. n. de uegeta-
 tiuo respectu oīum alioruz ⁊ de tactu respectu
 oīum ssum. Notā aut sic esse recolligēda
 verba ph̄i q sicut uegetatiuū refuat in omib⁹
 aliis ⁊ alia non possunt seperari ab ip̄o sicut sen-
 sus tactus refuatur in omni animali ⁊ alii sen-
 sus non possunt seperi ab eo. opz q sicut ania
 que ē pri^m tāgēdi ē pri^m p̄riēdi s3 oēs alios ssum
 sic etiam oportet q anima sicut est principiu
 uiuendi sic sit principiu omniuz aliorum vt sit
 principiu sentiendi itelligēdi ⁊ fm locum mo-
 uendi. Deinde cum dicit uegetatiuum aut
 concludit ex dictis animam esse principiu
 omnium istorum dicens q uegetatiuum autē
 dicimus partem potentialem siue potentiaz
 huiusmodi anime qua uegetatiua participāt
 ⁊ sup potentiam tactiuam esse dicimus p quā
 omnia animalia uidentur esse habentia tangē-
 di ssum sed p̄pter q̄cām vtrūqz horum acci-
 dit quod potentia uegetatiua inest omnibus vi-
 uentibus ⁊ pōt seperi ab aliis ⁊ nō ecōuerso ⁊
 potentia tactiua inest oibus animalib⁹ ⁊ potest
 seperi ab aliis ssum ⁊ nō ecōuerso qz. i. h. p̄tin-
 gat dicem⁹ posteri⁹ circa finē terii hui⁹. nūc at
 solū in tñ dictū sit q aīa ē principiu oīum hoz
 q dicta sunt ⁊ ē principiu uegetadi sentiēdi ⁊ i-
 telligēdi ⁊ fm locū mouēdi et huiusmodi aīa ē
 determinata. i. distincta his. i. in rebus aīatis
 uegetatiuo ssum itellectiuo ⁊ motiuo s3 locū
 Notā aut q ait aīam i reb⁹ aīatis eē distin-
 ctā p. h. iij. qz aīata repiunt i quadruplici gra-
 du vt superius diffusius diximus

Trum aut vnūqzqz ⁊c. Postq̄ ph̄s
 dicit aīaz distigni p̄ has potētias v3 p
 uegetatiuū ssum itellectiuū ⁊ s3 locū

9^{ti} 16^{ti}

9^{ti} 17^{ti}

9^{ti} 15^{ti}

lec. 2.

9^{ti} 19^{ti}

9^{ti} 15^{ti}

motiū. & ostendit causa eē principiū viuendi
sentēdi intelligēdi & scdm locum mouēdi nūc
in parte ista iquirit quomō potētie he ppanur
ad animā circa q̄ duo facit. qz primo circa. h.
mouet qōnes qualdam. scdo exequit de qōni
bus illis. ibi de qbusdam aut horuz. dicit ergo
q̄ queri potest vtz aut vnūquodqz h. x. i. vna
quaqz hax potētiay est anima aut est pars
potentialis aie & si est pars. vtrum sic sit pars
vt vna hax potētiay sit seperabilis ab alia
ratione solum. i. diffōne aut sit seperabilis lo
co idest sbo. Notandū autem q̄ pprietates
& accidentia quedam sunt distincta abinuicem
rōne & diffōne & eēntialiter nō tamē subiecto
et loco vt si in eodem pomō & in eadē parte. &
in eodez loco vel sbo essent color & sapor ad. h.
ista duo differunt eēntialiter sed non differunt
sbo & loco. Deinde cum dicit de quibusdaz
autē exequitur de qōnibus predictis. Ad cui⁹
euidētiā sciēdum quod soluta qōne secunda
soluitur prima. nam si bene sciuerimus quomō
distingunt & quomō sepanē abinuicēz vegeta
tiūz sensitū & cetera talia apparebit vtruz
quodlibz eoz sit anima vel pars aie. nā cum i
eodē nō contingat simul esse plures animas
nisi ubi plura de istis simul sunt non erit qd
libz eoz anima. sed pars anime. tota ergo dif
ficultas est q̄o huiusmōi partes potētiāles
anime sint simul & quomō distingunt. duo er
go facit quia primo ostēdit q̄o sunt simul. scdo
q̄o distinguntur ibi rōne aut q̄ altere. circa
primuz duo facit qz primo p̄tinuat se ad dicē
da. scdo exequit de itento ibi sicut. n. in plātis
dicit ergo q̄ de qbusdam autē horuz. i. haruz po
tētiay nō est difficile videre q̄o sunt simul &
q̄o distingunt q̄dam autē dubitationē habent
nā in vegetabilibus & sensibilib⁹ eo q̄ talia ma
gis nobis sunt nota nō ē difficile videre q̄o ta
lia se habēt sed dubium ē de rōne & intellectu

Deinde cum dicit sicut. n. in plantis exegit
de itento. circa q̄ tria facit qz primo ostendit
facile esse hoc videre in vegetabilib⁹ & plātis
scdo declarat. h. ē esse facile in sensibilib⁹ vel
in aialibus. tertio ait difficultatē h̄re circa itel
lectum & p̄spectiua potētiay. secūda ibi sic vi
demus. tertia ibi de intellectu aut dicit ergo fa
cile esse. h. videre in aliquib⁹ sicut apparet in
plantis & in vegetabilib⁹. quedam. n. vegeta
bilia diuisa & seperata abinuicē vident & vinē
tia esse tāqz exīte in his vna qdem aia actu. in
vtraqz planta. i. in vtraqz parte plantaz pluri
bus aut in potētia. Notandū autē potētiā
anime vegetatiue eē augumētatiū nutritiū
& generatiū q̄ si planta diuisa in qualibz pte
eius. h. oia reseruari possunt p̄z huiusmōi po
tētiā in plantis non eē diuisas loco & sbo ita
q̄ in vna pte plāte sit nutritiū in alia vō au
gumentatiū. ymo ps q̄libz nutrit & augumē
tatur. Notādum q̄ cū aia plante extendat
scdm extensionē eius qz forma mālis extēditur

extēsiōne mē quādiu planta est p̄ti⁹ tādiu ē vna
aia in tota planta sed diuisa plāta ptes plāta
tuz possunt iterum radicari i terra & viuere. et
in qualibz eaz reseruabit anima q̄ ala i plāta
ē vna in actu. sed sunt multe in potētia qz per
diuisionē philosophicari possunt. Deinde
cū dicit sicut videmus ostēdit hoc esse facile vi
dere in sensibilibus. dicens q̄ sic videmus ac
cidere. & circa alias v̄tas aie vt in ēthomitis d
cisis. i. vt in aialib⁹ que decisa viuūt cuiusmōi
sunt aialia amulosa & n. in talibus vtraqz par
tiuz decisay h̄z sensuz & motū scdm locū si autē
sensum habēt & fantasiā et habent appetitum
qz vbi ē sensus ibi est tristitia. i. dolor et leticia
vbi autē. h. sunt ex necessitate & desideriu est. i.
appetitus ergo sicut i plantis potētie vegeta
biles nō sunt diuise loco & sbo sic & in aialibus
sensitive extimatiū appetitiū & scdm locum
motiū nō sunt diuisa loco & sbo qz decisa aiali
in qualibz parte ei⁹. hec oia reseruari possunt.

Dubitaret forte aliquis vtz hoc sit veruz
q̄ decisa aiali in qualibz parte ei⁹ reseruari pos
sit vel extimatio fantasia. & v̄ q̄ nō qz huius
modi virtutes vt ait p̄mentator superior. ter
tiuz huius habēt esse in capite q̄ determināt
sibi spāle organū. nō ergo reseruant in qualibz
parte corporis. Dm vt ait p̄mentator du
plex est fantasia. q̄dam determinata & perfecta
& quedā quasi indeterminata & imperfecta. deter
minata autē et p̄fecta dicit illa quando absenti
bus sensibilibus p̄nt adesse fanta. & ymagina
tiones. v̄ p̄mentator ait q̄ in eis que sunt p̄fe
cta inueniunt talia in absentia sensorū quedaz
autem est ymaginatio & fanta. imperfecta ut illa
que semper est coniuncta sensui & nihil ymagi
natur nisi sit aliquid actu mouens sensum. p̄ri
ma ymaginatio propter sui perfectionēz deter
minat sibi speciale organum. secunda vero se
quitur cūnez partem sensibilem & habet esse
in quacūqz parte sit sensus. nam cum partes
sensibiles doleant si coniungantur alicui pun
gitio vel alicui discōuenienti & delectentur si
coniungantur conuenienti oportet secundum
hunc motum factum a sensu animal ymagina
ri fugam cum dolet ad presentiaz sensibilis tri
stabilis vel ymaginari prosecutionem cum de
lectat ad presentiam sensibil⁹ & p. h. p̄solo ad
obiectum quia aliqua fanta. determinat sibi or
ganum aliqua veronon. Alterius forte du
bitaret aliquis qz videtur velle q̄ secundum
locum motiūz non seperatur a sensitio con
trariū autem huius ostendebatur supra di
cebatur enim q̄ animalibus imperfectis sen
sitiuis inerat sensitio quibus nō inerat secū
dum locum motiūz. Dm q̄ duplex est
motus scdm locū vnus p̄gressiūz & hic non
p̄petit aialibus oibus alius vō dilatatiōis & cō
strictiōis & hic p̄petit aialib⁹ q̄ tūcūqz ip̄fectis
nā aialia ex quo sentiūt cū p̄gunt & sentiunt.
tristabile retrahūt se. et mouentur motu p̄stri

9^{ti} / 20²

Dubium

R^o

L^m

P^o

h. i. 21

ctionis cū vero sentiunt delectabile ampliant se et mouentur motu dilatatiōis. h. ergo. iiii. sunt inseparabilia loco et subd. videlicet sensus ymaginatio imperfecta appetitus et motus scd̄z locū. naz animalia statim cū sentiunt dolorem vel delectationē ymaginant̄ et appetunt fugere dolorem et psequi delectationē et p̄sequens mouent̄ aliquo motu ad psequendū delectabile et frigidū nocivū. Deinde cū dicit de intellectu aut̄ ait dubium eē de intellectu quomō se habeat ad potētias alias. dicit ergo q̄ de intellectu et p̄spectiua potētia nihil est plene ad huc manifestū quō se habeat ad potētias alias sed videt̄. h. esse alterz genus potentiarum et. h. solū genus potētiaz siue hec sola potentia videt̄ p̄tingere separi ab aliis. i. a vegetatiuo et sensitiuo sicut p̄petuuz a corruptibili relique aut̄ partes potētiales aie manifestū est ex his que dicta sunt q̄ nō sunt sic sepabiles sicut dicunt qdam. i. sicut dixerunt plonici. plato enī volebat quod p̄cupiscibilis esset in corde nutritiua i epate. s̄z vt patet ex dictis appetitus et cōcupiscibilis. sequit̄ oēm ptem sensibile et nō ep̄tantū. q̄z vbiq̄z est sensus ibi ē tanta. et appetitus. Notandū aut̄ q̄ intellectus ē alterz gen̄ potētiaz aie. q̄z est potētia nō organica p̄pter q̄ sola ip̄a est sepata accipiēdo separationē pro ut aliquid nō est organo affixuz et p̄iunctum. cetera aut̄ potētie sensibiles. q̄z sunt p̄fectiores organozum nō sunt seperabiles vt opinabat̄ plato. nec ēt sunt sic seperabiles q̄ possint esse absq̄ organo corporali. Deinde cum dicit ratiōe aut̄ q̄ altere ostendit quomodo he potētie s̄ distincte. circa q̄ duo facit q̄z primo ostendit quomodo sunt distincte ratione. scd̄o quomō distinguunt̄ subd̄ et loco ibi q̄ aut̄ q̄busdaz. dicit ergo q̄ ratione aut̄z he potētie sint altere et distincte manifestū est. nam sensitiuo et opinatiuo est alterum esse. i. altera diffinitio et altera ratio si quidem sentire sit alterz ab ip̄o opinari similiter et vnūquodq̄z alioz que dicta sunt idest vnaqueq̄z aliaz potētiaz de quibus diximus differt ab alia sup̄. si act̄ eius differt ab actu alterius. Notandū aut̄ q̄ potētie distigunt̄ per actus sicut actus per obā quare si sentire et opinari et alii actus aliaz potētiaz differunt abinuicē oz sensitiuū et opiatiuū et potētias alias abinuicē differre. Notandū ēt q̄ he potētie q̄rūcūq̄z fundent̄ in eodē organo et in eodē s̄bo differunt tamē eētialiter et formaliter cū ergo ratio et diffinitio sumat̄ a forma nō dicuntur he potētie loco et s̄bo distinguī sed diffōne et ratione. Deinde cum dicit quod autem quibusdam ostendit quomodo he potētie differunt s̄bo et loco. dicens q̄ autē quibusdam animalium insunt omnia. h. i. oēs huiusmodi potētie quibusdā vō insunt quedaz horum. i. alique h̄az potētiaz alteris autem inest vnū soluz et subdit q̄. h. est qd̄ facit d̄riam animalium et ēt supplēduz est q̄. h. est q̄ facit dif-

h. i. 22

h. i. 23

ferentiā int̄ omnia aiata et inter huiusmodi potētias. nā scd̄m q̄ aliqua animatoz vel aliqua animalium h̄nt plures vel pauciores de huiusmodi potētis sic sunt magis vel minus p̄fecta sed p̄pter quā cām hoc sit p̄fectuz q̄ he potētie sic distinguunt̄ et loco et s̄bo q̄z alique rep̄iuntur in vno s̄bo et in vno animato q̄ nō rep̄iuntur in alio posterius ē int̄denduz. quia circa finem libri huius dicit̄: addit aut̄z q̄ id quod accidit circa oēs huiusmodi potētias similiter autem accidit et circa sensus q̄z alia qd̄ animalia h̄nt oēs sensus. alia vō h̄nt quosdaz idest aliquos sed qdam animalia h̄nt vnū solū maxime necessariū vt tactū. Notandū ēt q̄ h̄nt plures vel pauciores d̄ potētis assignatis facit differentiā in ipsis animalib̄ et vlt̄ in oibus animatis et etiā in ipsis potētis. nā secundū q̄ aliqua animalium vel aliqua animatoz h̄nt plures vel pauciores d̄ illis potētis. sic sunt magis vel min̄ p̄fectā vnde plāta que h̄z vnūz solū. vt vegetatiuū ip̄fectior est cibus. Rursus hoc facit differentiā in ipsis potētis. q̄z si alique potētiaz reperunt̄ in aliquo animato et alique in alio p̄tingit potētias illas differre nō solum ratione et diffōne sed etiam loco et s̄bo. Dubitaret forte aliquis vtrum potētie anime differant ratione solum vel et loco et subiecto. Dicendum q̄ harum potētiaz quedam sunt particulares vt visus auditus gustus et odoratus. quedam vero sunt quasi vniuersales diffuse per totum corpus vt vegetatiuū tactiuū ymaginatiuū appetitiuū et secundū locū motiuū. si ergo sit questio non de potētis diffusis p̄ totum corpus sed de d̄ terminatibus sibi speciale organū planum est tales potētias non solum differre ratione s̄ etiam loco et s̄bo vt visus sic est in oculo q̄ non in lingua et gustus sic in lingua q̄ non in oculo sed si loquamur de potētis diffusis per totū corpus. sic dicunt quidam q̄ in diuersis distinguuntur loco et s̄bo sed nō in eodem ut vegetatiuuz distinguūt a sensitiuo in diuersis eo q̄ sensitiuum repeit̄ in animali vegetatiuuz vero reperitur in planta in qua nō reperitur aliq̄s sensus. dicere tamen possumus q̄ que distinguuntur in diuersis animatis loco et subiecto distinguuntur etiam in eodem animali nam sicut vegetatiuuz et augmentatiuuz reperuntur i plāta in qua nō reperitur sensus sic in eodem animali reperuntur alique partes que viuunt et augmentant̄. et tamen nō sentiunt vt ossa et alique nerui. et etiam caro ip̄a nō est illud s̄quo tanquam in subiecto fundatur sensus tactus sed est medium in tali sensu. vt infra dicitur. organum vero tactus est quidam neruus diffusus per totum corpus habens in se multos ramusculos. vt ergo sit ad vnū dicere quecūq̄ potētie distinguuntur loco et subiecto. in diuersis animatis distinguuntur etiam in eodem. Nam sicut reperitur animal quod nō

videt nec audit sentit tñ scdm sensum tactus
ita reperit aliqua pars corporis in qua reser-
uatur sensus tactus vbi nec reseruat auditus
nec visus et sicut plante viuunt et nō sentiunt sic
in eodem animali quantūcūq; perfectio iueni-
tur aliqua pars corporis que nutritur et aug-
mentatur et tamē non sentit semper. n. et in eo-
dem et in diuersis priori separant a posteriori-
bus nō reuerſo. vt sicut in diuersis anima-
ris reperitur vita sine sensu. nō sensus sine vita
sic in eodē animali reperiuntur partes que viuunt
et nō sentiunt nulle tamen partes sunt que sen-
tiant et nō uiuant. scdm. h. ergo differentia ha-
rum potentiarū prout accipienda est ratione. so-
lum vel etiam loco et subō inuestigari poterit
per iam dicta.

24
le. 9.
q
Etiam autem quo uiuimus et.
Postq; phūs docuit sumere ppi-
am diffōnem vniuersaliū anime
scdm diuersa opera vite et secundū
diuersas potētias et parauit ipas potētias
ad ipam aiā. i parte ista vult ostendere q ad
pfectam diffōnem anime. o3 q diffōni spāli su-
peraddat pdicta diffinitio cōmunis. Ad cu-
ius euidentiam sciendū q ut supra tangebatur
diffōnes spāles dande de aiā sunt. iiii. secundū
iiii. gradus animatoꝝ vt anima est quo viuif-
cētum ad plantas quo sentitur cētum ad aiā
lia imperfecta. quo fit motus scdm locum cētum
ad pfecta. et quarta diffinitio spālis ē q anima
ē quo. primo itelligitur cētum ad aiā huma-
naz. sed cū anima sit forma corporis. op3 in dif-
finitione eius facere mētionez de corpore. diffi-
nitio ergo illa corporis. s. q aiā est actus corpo-
ris que spālem mentionem facit de corpore ad-
denda est istis diffōnibus spālibus vt pplecti-
habeat diffinitio aiē. Diffinienda est ergo
sic aiā q est actus corporis quo primo viuif-
cētum est actus corporis quo primo sentit. et sic cuiuslibet
diffinitioni spāli supaddenda est illa diffinitio
cōis. phūs ergo in ostēdendo q i determinādo
de aiā o3 spālem mētionez facere de corpe et
in ostēdendo q diffōnibus spālibus supadden-
da ē diffinitio cōis que facit spālem mētionez
de corpore. tria facit qz primo pbat animā cē
actū et formā corporis. scdo ex hoc ostēdit q in
determinādo de aiā o3 spālem mētionez facere
de corpore. tertio ex his q dixerat pcludit qua-
liter diffinienda sit anima. scda ibi et propter
h. bene. tertia ibi q qdem igitur. circa primū
duo facit scdm q dupliciter pbat itentū. scda
ibi tripliciter. n. dicta iprobādo aut aiā esse
formā itendit talem rōnem viuimus sentim-
us et sanamur et vniuersaliter oēm actōm facim-
us principaliter per formā ex psequenti p māz. s3
aiā ē quo primo viuim-
us et sentimus et alias ac-
tiones facimus. ergo aiā ē forma et nō materia
In hac autē rōe sic pcedit. qz primo ponit maio-

rem. scdo minozē. tertio pclusionē. scda ibi aiā
aut. h. tertia ibi quare rō qdam ponit ergo pri-
mo maiorē videlz q agere picipal-
iter ē a forma et ex pnti a materia. dicēs q quoniam quo viu-
imus et quo sentimus dī dupliciter sicut et quo
scimus. dicimus aut. h. p q scimus esse quidē
sciam illud autē esse aiā vtroq; n. hoz tam-
scia quā aiā dicimur scire. similiter aut et quo
sanamur ē dupliciter qz aliud quidē ē sanitas
aliud autē est quo dicimur sanari tanq; pte qua-
dam corporis aut tāq; et toto corpore hoz autez
qbus sanamur et scimus sciētia qdem et sanitas
se h3 sicut forma et spēs qdam et sicut rō et vt act-
susceptiuoz a quibus sup. primo et principaliter
egreditur agere et subdit quo sciētia et sanitas
sunt actus et forma susceptiuoz. dicens q hec q-
dem. s. sciētia ē actus et forma. sciētifici idest
aiē sciētifice illa vero. s. sanitas est actus et for-
ma corporis sanabilis. ex. h. aut vult habere
q o3 ad ipm agere ut ad ipm scire vel ad ipz
viuere aliquid cooperari sibi. nam vt subdit
in patiente. n. et disposito vidēt actōz inesse
actus. nam semper ppiā forma regit ppiāz
et dispositā materiā. Dubitaret forte aliq
quo agere a forma et a sbo sed principaliter a for-
ma vt scire et pſiderare p sciam est a scia et ab
animā sed principaliter a scia et actus sanatois
ē a sanitate que est forma corporis et etiam ab
ipō corpore. sed principaliter est a sanitate.
Dicendum q omne q agit. agit vt est in actu
et quia principaliter actus dicitur de forma id
agere principaliter est a forma. materia autē
si est in actu hoc ē inquantū est p iuncta forme
quare si mā ē rō agendi. h. est ex pnti in cētum
est in actu per formā q aut ipsa materia sit ali-
quo mō ratio agendi patet quia eo ipso q act-
actiuoz sunt in patibilitate et disposito et eo ipso
q ppiā forma nō habet esse nisi i propria ma-
teria sicut materia ppiā requirit vt sit sub p-
piā forma sic o3 ipam materiāz saltez ex pnti
esse rōnem et cām et omnis actus et omnis acti-
onis que egreditur a forma. ideo phūs i volē-
do ostendere q agere principaliter erat a for-
ma dixit q forma erat actus. et ratio suscepti-
ui volendo autem probare quod ad ipsūz age-
re aliquid faciebat materia et subiectum. dixit
quod actus actiuozum sunt in patibilitate et
disposito vel quod idem est. oportet propriam
formam inesse proprie materie. Deinde cū
dicit anima autem posita maiori videlicet q
agere principaliter et primo est a forma ponit
minozem et infert conclusionem. dicens quod
anima autez ē. h. quo primum et principaliter
uiuimus sentimus mouemur. et intelligimus
quare erit vtiq; ipsa anima sicut quedam ra-
tio et species et non vt materia et subiectum
Notandum autem quod anima est quo.
primo viuimus sentim-
us et intelligimus et mo-
uemur quia viuere prout nominat opera vite
et ē opera sensitua et alia qcūq; opa opatur

anima mediantib⁹ aliquibus potentiis ita q^o aia respectu illoz operuz se h³ sicut principiu⁹ principale. 7 primu⁹ potētie vero sicut principium immediatū 7 primū. Deinde cū dicit tripliciter. n. dicta sba adducit scdm rōnem q^o aia sit actus 7 forma. dicens q^o sicut. n. diximus triplex est dicta sba quarum. h. quidem est species illud vero materia aliud aut est ex utrisq³ ppositum. horū aut trium materia est quidez potentia spēs aut est actus postea ex utrisq³ est ipm aiatum. ergo materia 7 corpus sunt ptes animati. oz ergo alteruz hoz esse formā 7 actū alterius. sed corpus nō est actus aie. sed oz qd ipa aia sit actus ipsius corporis anima ergo erit actus 7 forma. Notandū aut q^o nūquaz ex duobus sit vere unum nisi unuz illoz se habeat vt actus. aliud vero vt potentia quare si ex anima 7 corpore sit aiatum. opz unum esse actum respectu alterius. sed corpus nō est act⁹ anime erit ergo anima actus eius. Deinde cum dicit 7 ppter. h. bene ostenso animā esse actum 7 formā corporis ait ex. h. q^o in determinando de anima oportet spālem mentionē facere de corpore 7 tunc concludendum est quod diffinitioni spāli superaddenda est diffinitio cōmunis que spālem mentionez facit de corpore. dicit ergo 7 propter. h. sup⁹ q^o anima est actus 7 forma corporis bene opinant⁹ quib⁹ v⁹ neq³ aiam esse sine corpore. neq³ esse aliqd corpus. corpus qdem enim nō est anima ē tamē anima aliquid corporis qz ē forma 7 actus ei⁹ 7 propter hoc anima est in corpore 7 in corpore huiusmodi scilicet apto 7 disposito 7 ideo nō est adaptanda quecūq³ anima ad quodcūq³ corpus sicut qdam priores idest qdam antiquoz adaptabāt ipsam animā ad quodcūq³ corpus nihil tamen diffinientes in quo 7 quali corpore oportet eē animā 7 vere reprehēsbiles erāt cum nō videat⁹ anima accipere indifferenter quodlibz corpus ptingens sic autem fit 7 scdm rōnem si pprum corpus adapte⁹ pprae anie nā actus vniuscuiusq³ in potentia existentis in materia disposita 7 propria aptus natus est fieri. Notandū autem q^o forma vt forma ē semper ē in materia q^o si ptingat aiam separari a corpore quamdiu manet seperata non est forma materie quia non lformat ipam māz. Notandum ē q^o antiqui determinātes de anima 7 nihil diffinientes de susceptibili fuerunt pythagorici q^o fabulose loquētes dicebant quālibet animam ingredi quodlibet corpus. Deinde cum dicit q^o quidem igitur pcludit ex dictis qualiter diffinienda sit anima dicens q^o quidem igitur anima est actus quidaz 7 ratio potentia vitam habentis 7 eam esse huius actum quo scilicet primo viuatur sentitur intelligitur 7 fit motus secundum locum manifestum est ex his idest ex dictis ex habitis. n. lverbis phi accipienda est diffinitio anime cōplectens tam diffinitionem ppriam quam cō

munem. Notandum autē q^o addendo diffinitionem anime cōmunem diffinitioni spāli sit vna diffinitio que est tota demonstratio positione differens. nam diffinitio p^omunis vt ostē debatur supra cōcludi habet per diffinitionez specialem vnde 7 hunc modum tenuit phūs i lectione presenti. nam per hoc q^o anima est id quo primo viuimus sentimus intelligimus 7 secundum locum mouemur ex qbus accipi possunt spāles diffōnes anime pclusit animā esse spēm 7 actum corporis que est cōmunis diffinitio ipsius quare vt in precedētibus tangebāt. lectio presens dupliciter p^onuari potest ad pcedentia. primo vt phūs p diffōnem speciales vellit cōcludere diffinitionē cōmunem. nam per hoc q^o anima ē quo primo viuimus 7 c. concluditur q^o sit forma 7 actus corporis. naz diffinitio spālis cōcludere habet diffōnem cōmunem. secūdo pōt introduci. h. littera vt vellit phūs q^o diffinitioni spāli super addēda sit diffinitio cōmunis. sed he due p^onuationes quasi in idem tendunt qz si vna diffinitionuz cōcluditur. per aliam oportet ad perfectam diffōnez habendam vtrāq³ diffinitionem combinare. nam ille perfecte diffinit qui vnā diffinitionem conflat ex duabus diffinitionibus quarū vna est demonstrationis principium. alia vero est demonstrationis conclusio potest etiam 7 tertio modo continuari sic q^o philosophus in principio huius secundi inuestigauit diffinitionem anime cōmunem que est demonstratiōis conclusio. in lectione autem hesternā ibi quoniam autem ex incertis. Inuestigauit diffinitiones anime speciales 7 proprias que sunt demonstrationis principium in lectione autē presenti que inceptit ibi quoniam autem quo. primuz viuimus docet addere diffinitiones speciales diffinitioni cōmuni. 7 per consequens i uestigat diffinitionem anime que est tota demonstratio pōne differens.

lec. 6.
9^{ti} 27ⁱ

Potentiaruz autē anime 7c. Postquam phūs posuit diffinitionem cōmunem omni anime 7 docuit secundum diuersa opera vite. 7 secundum diuersas potentias accipere proprias diffinitiones cuiuslibz anime. in parte ista enumerat potentias ipsius anime 7 ostendit quomodo se habent huiusmodi potentie adinuicem ex qua ostensione clarius apparet quomodo sumenda est diffinitio anime tam cōmunis qz etiam pprae. tria ergo facit quia primo ait qd nō omnes potentie insunt omnibus animatis 7 enumerat potentias ipsius anime. secundo ostendit quomodo potentie se habent adinuicem. tertio ex his que dixerat declarat quomodo accipienda est cōmunis diffinitio anime et quomodo propria. secunda ibi inest autem plātia. tertia ibi manifestum igitur. Dicit ergo quod potentiarum autem anie que dicte sunt

aliis qdem insunt omnes vt homibus aliis
vō quedam harum vt animalibus aliis qbus
dam vero vna sola vt plantis enumerat aut
huiusmodi potētias. dicens potētias autem
dicimus vegetatiuū sensitiuū appetitiuū sū
locū motiuū ⁊ intellectiuū. Notandū autez
necessitatē huius capituli ex hoc psurgere. nā
cum sup̄ diximus circa ip̄am aīam sumēdas
esse. iiii. diffōnes spāles. quarūz prima p̄petit
plantis. sc̄da aīalibus īperfectis. tertia p̄fectis
quarta hominib⁹. Dubitaret forte aliquis
cum sint quinqz potētie anime. q̄ tales diffi
nitiōes spāles deberēt eē qnqz. ergo p̄cipalī
tentio phī in hoc capitulo est ostendere q̄ appe
titiuūz nō p̄stituit diuersum gradum aīatorūz
sed alie diuersūz gradū aīatorūz p̄stituent q̄
licet sint quinqz potētie. iiii. tñ sunt gradus
animatoz ⁊ secūdum eos sumuntur quattuor
diffōnes spāles inde est q̄ post distinctionē ha
rum potētiāz ⁊ horūm graduū. declarat quo
mō sumēda est diffinitio aīe cōis ⁊ quomodo
p̄pria. nam ⁊ si talia superius tacta sunt tamē
per ea que hic tradentur manifestius patefiēt

Deinde cum dicit inest aut plantis. ostendit
quō huiusmodi potētie se habēt adinuicē. circa
q̄ duo facit qz primo ostendit quomodo se habe
ant adinuicem vegetatiuū sensitiuū. secundo
quomodo se habent ad potētias alias scilicet
secūdum locum motiuū ⁊ intellectiuū. secunda
ibi qbusdam aut ad. h. inest. circa primū duo
facit qz primo facit q̄ dictum est. secundo quod
dam q̄ supposuerat manifestat ibi aīalia autē
omnia. dicit ergo q̄ inest aut plantis vegetati
uūz solum alteris aut animatis. vt animalib⁹
inest huiusmodi potētia. s. vegetatiuū ⁊ sensi
tiuūz. si autē in eis inest sensitiuū inest ⁊ appeti
tiuūz he ergo potētie sic se habent adinuicēz
qz vegetatiuū potest sepearari a sensitiuo. s. sen
sitiuūz nō sepearat ab appetituo. addit autē qd
appellat appetitiuū. dicens q̄ appetitiuū. qd
eni sunt ira desiderium ⁊ voluntas. Notā
dum autē q̄ appetitus duplex ē intellectiuus vt
voluntas ⁊ sensitiuus ⁊. h. diuiditur ī irascibi
lem ⁊ p̄cupiscibilem omnes ergo appetit⁹ sūt
tres videlicet desiderium siue p̄cupiscibilis.
ira. i. irascibilis ⁊ voluntas. alia autē lra habz
voluptas. ⁊ tunc totum referendū est. ad appe
titiuūz sensitiuū qz desideriuū ira ⁊ voluptas vt
nomināt passiones nō reperiunt nisi in appeti
tu sensitiuo. vtrum autē reperiaat voluptas. cir
ca appetitum intellectiuū. ⁊ quomō hz esse ī tali
appetitu nō presentis ē speculationis. Du
bitaret forte aliquis vtz plantis inest appetit⁹
⁊ videat q̄ sic. nā appetitus ē quedam inclinatio
sequens formā si ergo plantis inest forma que
ē anima. oz sc̄dm formā illam dare inclinationē
aliquā quā vocamus appetit⁹. Dicēdūz
q̄ sicut est de motu. ita suo modo ē de appetitu
sicut ergo videmus duplicē motū vnus qui ē
ad vnā differentia pōis qui est mediāte gra

nitatē ⁊ leuitate et hic ē per nām alicuius ele
menti alius vero est ad oēm dīam pōis et
hic est ab anima sic duplex est appetitus. vnus
sequens formāz nālem et hic est appetitus na
turalis sicut dicimus q̄ lapides ⁊ grana ap
petunt esse deorsum alius est appetitus sequēs
formā adp̄hensāz ⁊. h. dicit eē animalis plātīf
ergo inest appetitus naturalis non aīalis quia
carent apprehensione ⁊ cognitōe. Dicam⁹
ergo q̄ sicut mixta inaiata hnt p̄fectiorem for
māz quam elemēta tamē qz per formā illam
nō p̄petit ei alius motus a motu elementozūz
sed mouent per naturā elemēti predominātis
in ip̄is. id non loquimur aliter de motu mix
tozūz quāz elementozūz: sic ⁊ plante licet habeāt
p̄fectiorem formā q̄ alia inaiata tamē qz se
cundūm formā illā nō hnt alium modūz appe
tendi q̄ alia inaiata eo q̄ cognatione careant
sicut illa. ideo nō aliter loquēdum est de appe
titu plantāz quā de appetitu inaiatozūz. Di
cuntur ergo plante nō habere appetitum. si qz
nō habeant appetitū nālez sed qz nō habēt ali
quāz potētiāz anime appetitiuā sup̄additam
appetitui naturali. Alterius forte dubita
ret aliquis. vnde sequitur. h. cōsequētia quod
quibus inest sensitiuū inest ⁊ appetitiuū. Di
cendum q̄ appetitus vt sup̄ dicebat est qdam
inclinatio p̄sequens formā. eo. n. ip̄o q̄ alicui ali
qua forma ip̄imitur oz sc̄dm formā illāz habe
re aliquēz ordinem ⁊ aliquā inclinationēz quāz
vocamus appetitum. vt eo ip̄o q̄ in grauib⁹
habet esse forma grauis ex forma. illa inclinan
tur ⁊ ordinantur ad locum deorsūz ⁊ appetunt
deorsum esse si ergo inclinatio ⁊ appetitus sic se
quitur formā put in aliquibus reperit alius ⁊
alius modus receptionis forme reperit ī ip̄is
alius ⁊ alius appetitus plante. ergo ⁊ vniuer
saliter oia inaiata. qz nō recipiunt formāz nisi
materialiter tantū. nō habent nisi vnū ap
petitūz vt appetitū naturalē. sequētem formā
naturaliter impressāz. aīalibus vero in quibus
reperitur cognitio sensitua p̄petit duplex mo
dus receptionis forme. alterantur. n. sensitua
materialiter sicut alia corpora naturalia. ⁊ et
alterantur itentionaliter eo q̄ sensitua sint. nā
sensus susceptiuus ē itentionis sensibiltuz ⁊ su
scipit formāz sine materia. In animalib⁹ ergo
reperitur duplex appetitus sc̄dm duplicē mo
dum receptionis forme. put enī recipiunt for
māz materialiter rōne qua sunt corpora nālia
p̄petit eis appetitus naturalis sed put susci
piunt formā siue materia p̄petit eis appetitus
sensitiuus. qui diuiditur in iram ⁊ p̄cupiscētiāz
hominibus vero quibus per intellectum p̄pe
tit p̄cipere formā cōem vniuersaliter inest non
solum appetitus naturalis ⁊ sensitiuus sed in
tellectiuus. Dicamus ergo triplicēz esse su
sceptionē forme quia aliqui suscipit formā cuz
materia ⁊ cum p̄ditionibus materie ⁊ sic mu
tantur insensibilia aliqui vero suscipitur forma

7.
Dicendum

Dicitur
7.

siue materia qz non suscipitur realiter sed intentionaliter non tamen suscipitur sine conditionibus materie qz recipitur particulariter et hic et nunc et sic mutantur sensus. sensus enim dicitur suscipere formam sine materia qz non recipit eam realiter sed intentionaliter suscipit tamen eam cum conditionibus materie qz recipit ipsam particularia et hic et nunc tertius modus receptionis forme est cum suscipitur penitus imaterialiter et talis est susceptio intellectus qui recipit formam sine materia et sine conditionibus materie. plantis ergo et ceteris corporibus inanimatis competit solus unus modus receptionis forme ideo habent solum unum appetitum ut naturalis sed sensibilibus competit duplex modus receptionis. ideo duplicem habent appetitum naturalem et sensitivum in hominibus vero in quibus triplex modus receptionis forme est. scilicet unus naturalis alius intentionalis sensibilis. tertius qui est penitus imaterialis ut puta suscipit formas intelligibiles est triplex appetitus. scilicet naturalis sensitivus et intellectivus cum ergo queritur unum sequitur. b. c. sequentia quod habentia sensitivum habent et appetitum dici dicitur quod quibus habentibus sensitivum competit alius modus receptionis forme quam aliis corporibus naturalibus carentibus sensu oportet quod animalibus propter appetitum naturalem sequentem naturalem formam competat appetitus sensitivus sequens formam apprehensam secundum se ipsum ex hoc autem patet quare plantis secundum quod animate sunt non dicuntur habere appetitum. qz ex eo quod plante habent vitam non competit eis aliquis modus receptionis forme qui non competit rebus inanimatis omnino enim plante immutantur sicut altera inanimata. ideo super appetitum naturalem non habent aliquem alium appetitum itaque cum b. non loquitur philosophus de appetitu naturali sed de eo qui est pars potentialis anime dicimus plantas non habere appetitum. Deinde cum dicit animalia autem quod dixerat quod habentia sensum habent et appetitum ideo hic probat quod dixerat et quod omnia habentia sensum habent tactum probat quod omnibus quibus inest sensus tactus inest et appetitus potest autem sic formari ratio quibuscumque inest sensus inest tactus. quibuscumque inest tactus inest appetitus. ergo omnia habentia sensum habent appetitum. probat ergo quod habentia tactum habent appetitum et quod gustus est quidam tactus. ideo duo facit quod primo ostendit quod habentia tactum habent appetitum. secundo quod habentia gustum habent et appetitum ibi sapor vero ut delectabilis. circa primum duo facit secundum quod dupliciter probat intentum. scilicet ibi adhuc alimentum dicit ergo quod animalia omnia saltem habent unum sensum ut tactum cui autem inest sensus tactus huic et leticia et tristitia et dulce et triste inest potest quibus autem hec insunt inest et concupiscentia et per consequens appetitus quod b. scilicet concupiscentia est appetitus rei delectabilis. Notandum autem

quod sensus tactus si iungatur cum aliquo discurrenti ut si pongatur cum acu dolet si vero iungatur convenienti delectatur et quod delectatio et dolor non potest esse sine appetitu cuiuscumque inest sensus tactus inest appetitus quare verum est quod dicebatur vide licet quod cui inest sensus est appetitus cum nulli insit aliquis sensus nisi insit ei sensus tactus. Deinde cum dicit adhuc autem alimentum adducit aliam rationem ostendens quod habentia sensum tactus habent appetitum dicens quod adhuc habentia sensum tactus habent sensum alimentum quod sensus tactus est sensus alimentum. siccis. n. et humidis et calidis et frigidis alunt omnia vivencia. horum autem est sensus tactus ergo respectu tangibilium sumitur alimentum; alia vero sensibilia per accidens faciunt ad nutrimentum. id subdit quod aliorum sensibilibus secundum accidens habet esse nutrimentum nec sonus nec color nec odoratus. id est odor que sunt obiecta aliorum sensuum quodcumque istorum nihil profert in alimentum. humor autem id est sapor et si aliquid profert ad alimentum hoc est quia sapor est unum aliquod tangibile obiectum ergo tactus per se faciunt ad alimentum sed obiecta aliorum sensuum faciunt per accidens sed respectu alimentum habet esse concupiscentiam. ergo respectu sensibilibus tactus habet esse concupiscentiam et cui inest tactus inest concupiscentia quod autem secundum alimentum scilicet concupiscentia patet quod exuries. id est fames et sitis respiciunt alimentum et concupiscentia est secundum ipsa quod autem sic sit patet quod exuries quidem est concupiscentia calidi et siccis sitis autem est frigidi et humidis. Notandum autem quod cuiuscumque inest sensus tactus inest sitis vel exuries cui vero inest aliquod horum inest appetitus et concupiscentia alimentum quare cuiuscumque inest sensus tactus inest appetitus aliquis vel concupiscentia. Notandum etiam quod ex eisde nutritionem et sumus et quod sumus ex quatuor elementis nutritionem ex mixtis et compositis ex quatuor elementis unum enim solum non sufficit ad nutritionem alicuius animati quare cum mixta secundum quod huiusmodi sunt calida vel frigida humida vel sicca nutritionem calidis humidis frigidis et siccis et quod he sunt differentie tangibilium dicitur tactus esse sensus alimentum et differentie tangibilium per se faciunt ad alimentum differentie vero aliorum sensuum faciunt per accidens non per se. si autem sapor quod est obiectum gustus facit ad alimentum hoc est quod gustus est quidam tactus et gustabile est quoddam tangibile si autem tactus per se est sensus alimentum cui inest sensus tactus inest appetitus et concupiscentia alimentum nihil enim habet sensum tactus nisi desideret frigida vel calida vel humidis vel sicca quare omne tale necesse est habere appetitum Deinde cum dicit sapor vero quia gustus est quidam tactus ostendit quod habentia gustum habent etiam appetitum dicens quod sapor non est quoddam delectamentum horum. id est eorum que appetimus per famem vel per sitim ergo cui inest sapor inest ei delectatio et per consequens appetitus ad-

9^{ti} 25ⁱ

9^{ti} 29ⁱ

dit aut quod certificandus est de his posterius. nam de omnibus his sensibilibus infra plenius est dicendum. nunc aut in tantum dictum sit quod animalibus habentibus tactum insit et appetitus et subdit quod de fantasia autem quomodo se habeat ad appetitum uel ad sensum tactus. et uniuersaliter ad omnem sensum immanifestum est posterius aut intendendum est de hoc manifestum est aut quod hominibus tactum habent appetitum sed utrum habeant fantasia non est plene manifestum. Dubitaret forte aliquis quod supra manifeste dixit quod cuiusque inest sensus inest et fantasia. ergo sicut per habitum manifestum est quod cui inest sensus inest appetitus sic per alia est etiam manifestum quod cui inest sensus inest fantasia. Dicendum duplicem esse fantasiam unam indeterminatam aliam determinatam ut supra diffusius diximus dato ergo quod manifestum sit quod cui inest sensus inest fantasia indeterminata cui tamen inest fantasia determinata nunc est manifestum vel possumus dicere quod quod de imaginatione et fantasia infra plenius tractabitur. id dicit hoc immanifestum esse quid sit de ipsa tenendum. Deinde cum dicit quibusdam autem adhuc ostendit quomodo se habeant ad alias potentias secundum locum motuum et intellectuum dicens quod quibusdam autem animalibus adhuc id est supra. b. ut supra vegetatiuum sensituum et appetitiuum inest et secundum locum motuum ergo secundum locum motuum est aliquid supradditum aliis potentiis et alia possunt separari ab ipso et non e converso et subdit quod alteris supple supra omnia hoc inest intellectuum et intellectus ut hominibus et si aliquid alterum est huiusmodi habens intellectum sicut homo autem est et honorabilius homine dicitur. Notandum est quod autem si aliquid aliud est honorabilius homine propter corpora supercelestia que dicuntur esse animata et habere de virtutibus anime. intellectuum et desideratiuum.

Manifestum est igitur quoniam etc.
 m Postquam philosophus ostendit quomodo potentie anime se habent ad inuicem quod ut per appetitiuum non facit gradum distinctum ab aliis sed alie quatuor potentie ut vegetatiuum et sensituum et secundum locum motuum et intellectuum faciunt distinctum gradum animatoz cum secundum hos gradus sumende sint spirituales et proprie diffinitiones anime que addende sunt diffinitioni anime communi ut habeat completa diffinitio eius. id in parte ista post distinctionem harum partium et horum graduum specialiter descendit ad ostendendum quomodo accipienda sit de anima communis diffinitio et quomodo propria nam et si. b. per habitum aliqualem est manifestum tamen per ea que hic dicentur magis veritas patebit. Duo ergo facit quod primo ostendit quomodo accipienda sit de anima diffinitio communis. secundo quomodo propria ibi similiter autem se habent circa primum duo facit quod primo facit quod dicitur

est. secundo ex his que dixerat specialiter descendi ad increpandum platonem ibi unde ridiculum est. dicit ergo quod manifestum igitur est quoniam eodem modo erat utique una ratio id est diffinitio anime sicut figure. nam in ibi. s. in figuris est aliqua figura propter triangulum et quadrangulum et alias figuras que sunt sequenter. sic in ibi ut ex parte animarum est anima aliqua communis separata propter vegetatiuum sensituum et alias spirituales animas et subdit quod fiet autem utique et in figuris una communis ratio id est diffinitio que conuenit quidem omnibus figuris et nullius autem figure erit propria. similiter autem et in dictis animalibus vel in dictis animabus ut hinc alia ratio se habebit quod assignabitur ratio communis anime que conueniet omnibus animabus et nullius anime erit propria. Notandum autem philosophum dixisse querendam esse communem diffinitionem anime que conueniat omni anime propter platonem qui querebat diffinitiones rerum separatam protermittens res naturales et sensibiles. Deinde cum dicit unde ridiculum est descendit ad increpationem platonis specialiter dicens quod bene ridiculum est querere communem rationem id est diffinitionem et in hiis et in animabus et in alteris rebus naturalibus que ratio id est diffinitio nullius erit id est nulli conueniet eorum que sunt propria id est que sunt specialia. talis ergo dicitur esse diffinitio anime communis que conueniat cuius anime proprie id est cuiuslibet anime specialiter et addit quod in supple sufficit querere talem rationem communem dimittentes rationem spiritalem secundum propriam et indiuiduam spiritum. sic ergo querenda est diffinitio communis competens cuius anime quod tamen non protermittat diffinitio spiritualis. Dubitaret forte aliquis quod non videtur intelligibile quod possit dari communis diffinitio anime que non conueniat cuius anime spirituali cum hoc sit de ratione communis quod predicatur de quolibet spirituali. Dicendum quod commune quod est in rebus et quod predicatur de rebus diffiniri non potest nisi diffinitio illa competat cuius particularium quod idem tenendum est de diffinitio et diffinitione quare si commune quod diffinitio predicatur de quolibet spirituali. oportet diffinitionem datam de ipso predicari et de quolibet tali sed si esset vera opinio platonis ponens uniuersalia et communia habere esse separatam et pro se existere tunc de tali communi et uniuersali oportet dare diffinitionem non competentem alicui particulari. nam quod idem iudicium de diffinitione et diffinitio est cum illud commune sit abstractum non potest essentialiter predicari de rebus eo quod nihil essentialiter de rebus predicari potest nisi quod existit in ipsis necessarium erit illius diffinitionem communis non protermere alicui rei particulari itaque cum scia sit de rebus et de uniuersalibus que sunt in rebus et non de ydeis et de uniuersalibus separatim et rursus cum diffinitiones sint ipsarum rerum et ipsorum uniuersalium existentium in rebus et non ipsorum exemplarium nec ipsorum uniuersalium habentium

30ⁱ l. 2

habentium p se eē ne incidamus in positōem
 platonis secundū quē oportebat dare diffinitō
 nem rez cōmuniū z uniuersaliū non competē
 tem alicui particulariū mouet nos philosoph^o
 cauere nobis ne demus huiusmodi diffinitōz
 cōmunē. Aduertendū tamen quod philo
 sophus ex dictis platonis contra platonē argu
 it. volebat enim plato quod qz figure ita ordia
 te se habent qz post teigonū ē tetragonū z post
 tetragonū pentagonū z qz una figura est causa
 alterius in numeris z figuris que sic ordinate
 z causaliter se psequenē non posuit ydeas z exē
 plaria sepata credidit enim quod sufficeret or
 do z causalitas que repit in numeris z figuris
 ad hoc quod possent diffiniri et esse scia de ip
 sis absqz eo quod poneremus ideas separatas
 existentes eozū cās arguit ergo philosophus q
 cum ita ordinate se excedant anime sicut nūe
 ri et figure qz sicut tetragonus p̄supponit trigo
 num et hz tot angulos quot hz trigonus et ad
 huc plures et sicut trinitas p̄supponit dualita
 tem et hz tot unitates quot dualitas et adhuc
 plures sic sensitium p̄supponit uegetatiuum
 et potest quicquid p̄t ipm et adhuc amplius
 et quod dictū est de sensitio respectu negatiui
 intelligendū est de fm locum motiuo respectu
 sensitio et de intellectu respectu fm locum
 motiu ordinē ergo. quē aspiciunt in figuris et
 numeris inuenimus in animabus quare si ibi
 non est figura nec numerus p̄ter has figuras
 pticulares sic nec in animabus erit dare a iōg
 aiā idealem et sepata hntez esse p̄ter has
 animas et per psequens nō erit danda com
 munitatis diffinitio de anima que non comperat
 animabus pticularibus. Aduertendū ē qd
 sicut anime gradatim se excedunt et est dare
 ordinē quendā in ipis animabus sic omnia na
 turalia ordinata sunt. nam sicut omnes nume
 ri habent ordinē ad unitatē sic omnis effectus
 et omnia naturalia habēt ordinē ad primā cāz
 que ē essentia unitatis et bonitatis quare si or
 dinē istū quez aspiciunt in figuris z numeris
 reperimus in animabus z in aliis rebus natu
 ralibus bene dictum est quod philosophus ait
 quod in his idest in animabus z in alteris re
 bus naturalibus ridiculū ē querere cōmunez
 aliquam rōnē que rō nō sit nullius idest nō con
 ueniat alicui eoz que sunt ppria idest que sunt
 specialia z pticularia n3 enim in his n3 in illis
 est dare cōmune aliquod z ideam aliquā sepa
 tam ab istis que spalia z ppria sunt. Aduer
 tendū ēt huius capli duplicē eē necessitatem.
 vnā que tacta fuit vt pp̄ hoc sit hoc caplm in
 troductū vt cum quinqz sint p̄te anime quatu
 or tamen s̄ diffinitōes spales eius qz appetiti
 num nō constituit gradū diuersum ab aliis po
 tentiis. alia est necessitas huius capli vt pp̄ter
 hoc sit introductū ne incidamus in opinionez
 platonis qui dicebat sciam z diffinitōem non
 esse istaz rez sensibiliū sed uniuersalium sepa

torū pp̄ter quod in diffiniendo duplz peccabat
 primo quia oportebat eū dare diffinitōem cō
 munē que nō competebat alicui istoz pticula
 riu3. s̄o quia huiusmodi sensibilia z pticularia
 p̄mittebat ita quod cū daret diffinitōnem
 cōem competentez uniuersalibus sepatis non
 curabat dare diffinitōem ppria p̄petentē sensi
 bilibus rebus. Ideo philosophus postquam dē
 stinxit gradus animatoz ait vt ergo faciēdū
 eē v3 quod querēda est diffinitio cōmunis que
 non sit ppria alicui anime spali pueniat tamē
 cuilibet earum z non est sistendū in tali diffini
 tione sed querenda est diffinitio ppria. De
 inde cū dicit similiter autem se habent offen
 so quomodo querenda ē cōmunis diffinitio ai
 me ostendit quomodo querenda sit ppria cir
 ca quod duo facit qz primo ostendit querendā
 eē diffinitōem ppria. secūdo distinguit gradus
 animatorum vt clarius pateat quot diffini
 tōes pprie sunt querende ibi sine enim uege
 tatiuo. dicit ergo quod similiter se habēt ei qd
 ē de figuris ea que sunt secundū animā. nam i
 figuris z in rebus animatis semp in eo quod
 est psequenter z posterius est potentia idest v
 tualiter id quod ē prius ut in tetragono virtua
 liter quidem ē trigonū qz omēs angulos quos
 hz trigonus habet tetragonus z adhuc plēs
 z in sensitio virtualiter est uegetatiuus quia
 quicquid potest uegetatiuū potest sensitium
 z adhuc amplius quare si sensitium cadit supra
 uegetatiuū z vnus gradus animatoz aliquid
 ppriu z aliquid spale addit supra aliū non est
 sistendū in diffinitōe cōmuni. sed z secundum
 vnūquodqz animatoz. querendum est que sit
 vnuscuusqz anima z que sit ppria vnuscu
 iusque ratio vt que plante z que hominis aut
 etiam que bestie. z addit quod pp̄ter quā autē
 causam sic consequēter se habēt huiusmodi ani
 mata quod vnus addit supple aliud z vnus
 potest separi ab alio z non econuerso. vt qz ue
 getatiuū potest separi a sensitio sed non con
 uertitur quare ergo hoc contingit consideran
 dum est supple post vt circa finem huius libri.

Dubitaret forte aliquis quia videtur hic
 philosophus ponere solum tres gradus ani
 matorum videlicet plantam bestia z hominē
 et etiam cōmuniter distinguunt tres anime.
 scilicet uegetatiua. sensitua. et intellectua. q̄
 inconuenienter assignatur quatuor gradus ani
 matorum z non bene dicitur querendas esse
 quatuor speciales diffinitōes anime. dicen
 dum quod in rebus ordinatis in quibus est p
 gressus ab extremo in extremū per medium.
 saltem est assignare tria membra. videlicet su
 perius extremū z inferius extremum z mediū
 inter vtrunqz vt in animabus extremū supe
 rius est anima intellectua. que vt intellectua
 quicquid recipit quasi penitus imaterialiter
 recipit quia recipit sine materia z sine conditō
 nibus matere extremū autem inferius tenet

anima plantarum que quicquid recipit materia-
liter recipit. nam planta secundum quod huius
modi non immutat nisi materialiter tantum me-
dium autem gradum tenet anima bestiarum vel
anima sensitiva. nam sensus nec immutat peni-
tus materialiter cum ut infra dicitur sit susce-
ptivus specierum sine materia. nec etiam im-
mutat penitus immaterialiter quia recipit cum
partibus materie recipit enim particulari-
ter et hic et nunc secundum hoc ergo assignantur
tres gradus animarum videlicet plante que te-
net gradum extremum et infimum et hominis qui
inter mortalia tenet gradum supremum. tertia
est anima bestie tenens gradum medium inter
illa secundum hoc ergo assignantur tres anime.
scilicet vegetativa. sensitiva. et intellectiva. Ad-
vertendum tamen quod sensitivum quod ponit
medium inter vegetativum et intellectivum non est
medium punctale sed magne latitudinis in. b.
enim medio est assignare duos gradus quia quod-
dam sunt sensibilia et animalia imperfecta ut
illa que solum sentiunt et non movent se motu
progressivo. si autem competit eis aliquis motus
hic est dilatationis et constrictionis. quedam vero
sunt perfectiora quibus competit non solum sen-
sitivum sed etiam secundum locum motivum non
ergo obstante quod triplex est anima possunt ta-
men distingui quatuor gradus animarum.
quia anima sensitiva vel anima bestiarum di-
viditur in duos gradus quia quedam est solum
principium sentiendi. quedam vero sentiendi
et secundum locum movendi. Deinde cum di-
cit sine enim vegetativo distinguit vel assignat
hos quatuor gradus animarum. ideo quatuor
facit quia primo ostendit esse quedam anima-
ta que solum vivunt ut plante. secundo ait esse
quedam que vivunt et sentiunt ut animalia im-
perfecta. tertio dicit esse animalia que vivunt et
sentiunt et moventur secundum locum ut anima-
lia perfecta. quarto ait esse quartum gradum
animarum ut hominem cuiuscomperant omnia
hec et etiam intelligere. secunda ibi iterum au-
tem. tertia ibi et sensitivorum. quarta ibi ultimum
autem. dicit ergo quod sine vegetativo enim
non est sensitivum sed a sensitivo separatur ve-
getativum ut in plantis. plante ergo tenent in-
fimum gradum inter animalia quia eis non
competit nisi vegetativum tantum. Deinde
cum dicit iterum autem sine determinat de
secundo gradu animarum ut de animalibus
imperfectis dicens quod iterum quidem
quod potest tangere id est sine tactu neque sine eo
vixit id est nullus est aliorum sensus. tactus
enim est sine aliis sensibus quia multa de nu-
ero animalium ut animalia imperfecta neque
habent visum neque auditum neque etiam ha-
bent sensum odoratus sed habent solum tactum
in secundo ergo gradu sunt alia imperfecta quibus
inest solum vegetativum et sensitivum et
non sensus quilibet sed sensus tactus. Deinde

de cum dicit et sensitivorum determinat de ter-
tio gradu animarum dicens quod et sensitivorum
autem alia quidem habent motivum se-
cundum locum ut animalia magis perfecta alia
autem non habent ut imperfecta. in tertio er-
go gradu sunt animalia perfecta quibus com-
petit vegetativum. sensitivum et secundum lo-
cum motivum. Dubitaret forte aliquis quia
vermes secundum hoc videntur esse animalia im-
perfecta cum eis competat secundum locum moti-
vum. dicendum quod ut supra tangebatur hic se-
cundum locum motivum intelligitur de motu progres-
sivo. quedam enim movent seipsa solum dila-
tando et restringendo ut conche marine huic
enim motui assimilatur motus vermium. nam
cum vermes se movent. primo secundum par-
tem anteriorem se retrahunt et restringunt et se
constringendo secundum partem anteriorem tra-
hant post se partem posteriorem et postquam sic
se constringunt et strinxerunt et traxerunt post
se aliam partem dilatant postea se secundum
partem constrictam. et sic faciunt se ad ulterio-
rem locum motus ergo ille non proprie est motus
progressivus imo valde modicum differunt a mo-
tu dilatationis et constrictionis ex quo manife-
ste patet quod omnia reptilia cuiusmodi sunt
serpentes et talia imperfecta sunt quia non
proprie gradum sed reptant. Deinde cum di-
cit ultimum autem determinat de quarto gra-
du animarum dicens quod ultimum et mi-
nimum inter animalia est habens ratiocinationem
et intellectum et subdit quod quibus enim cor-
ruptibilem inest ratiocinatio hiis et reliqua
omnia insunt quibus autem inest unum quod
que aliorum non omnibus inest ratiocinatio et
intellectus sed cui inest intellectivum inest ve-
getativum sensitivum et secundum locum mo-
tivum. sed non convertitur intellectivum. er-
go in mortalibus presupponit omnia alia. sed
nullum aliorum presupponit ipsum. immo non so-
lum quodlibet aliorum non presupponit intelle-
ctivum. sed etiam non quodlibet presupponit
imaginativum ideo subdit quod quibusdam au-
tem animalibus neque imaginatio inest sed que-
dam animalia vivunt id est diriguntur in ope-
ra vite a sola id est per solam imaginationem.
ratio autem quare possunt habere imaginatio-
nem sine intellectu est quia de speculativo au-
tem intellectu altera ratio est quam de yma-
ginatione et propter hanc alteritatem et diver-
sitate potest illa potentia inesse alicui anima-
li preter istam. Ultimo concludit circa de-
terminata dicens quod quidem igitur mani-
festum est per habita quod supple cum sint tot
gradus animarum de unoquoque eorum
sumenda est propriissima ratio scilicet que est
dicta videlicet quod anima est actus corporis
quo primo constituitur. quo primo sentitur. et sic
de aliis.

Necessarium

Necessarium est autem debentem
 re. Postquam philosophus do-
 cuit assignare circa animam non so-
 lum definitionem communem sed
 etiam definitiones proprias sum-
 ptas secundum diuersa opera vite et secundum
 diuersas potentias in parte ista intendit deter-
 minare de vnaquaque harum potentiarum.
 circa quod duo facit. quia primo ostendit quo
 ordine procedendum. secundo incipit determi-
 nare de vnaquaque potentia secundum ordi-
 nem preactum. secunda ibi quare prius de ali-
 mento. circa primum duo facit secundum quod
 potentie ad duo comparari possunt. videlicet
 ad organa et ad alia que consequuntur ipsas po-
 tentias. secundo vero ad actus et ad obiecta.

Primo ergo ostendit quo ordine est deter-
 minandum de potentijs prout comparantur
 ad organa et ad alia que consequuntur ipsas
 potentias. Secundo vero prout comparan-
 tur ad actus et obiecta secundum que huius-
 modi potentie habent diffiniri. secunda ibi si
 autem oportet dicere. dicit ergo quod necessa-
 rium est autem delectem facere per scrutatio-
 nem de hijs idest de potentijs huiusmodi ac-
 cipere quid est vnumquodque eorum idest vna-
 quaque harum potentiarum. Postea au-
 tem sic idest post determinationem hanc inue-
 stiendum est de habitis idest de hijs que conse-
 quuntur potentias aut etiam oportet inuesti-
 gare. et de alijs vt de organis ipsarum potetia-
 rum. Notandum quod circa quamlibet po-
 tentiam possumus aliquas assignare propria-
 tes consequentes ipsam vt proprium est visui sen-
 tire a remotis magis quam aliquis sensus et
 suscipere species magis intentionaliter quam
 aliquis sensuum vel aliqua alia si qua sint.

Determinandum est ergo de ipsis potenti-
 is et de proprietatibus sequentibus eas et de ali-
 is vt de organis ipsarum potentiarum. De-
 inde cum dicit si autem oportet ostendit quo
 ordine determinandum est de potentijs prout
 comparantur ad actus et obiecta dicens quod
 si autem oportet dicere quid est vnumquodque
 ipsorum idest vnaqueque harum potentiarum
 vt quid est intellectiuum sensitiuum aut vegeta-
 tiuum prius adhuc dicendum est quid sit actus
 vt quid sit intelligere et quid sentire. nam actus
 et operationes secundum rationem diffinitiuam
 sunt priores potentijs. si autem sic idest si pri-
 us est dicendum de actibus quam de potenti-
 is. adhuc oportet considerare opposita idest
 obiecta tanquam priora hijs idest actibus vti
 que propter eandem causam oportebit determi-
 nare primum de illis idest de obiectis quam
 de actibus vt determinandum erit prius de
 alimento et de sensibili et intelligibili que sunt
 obiecta dictarum potentiarum quam de ipsis
 actibus. Dubitaret forte aliquis quia non vi-
 detur prius esse determinandum de actibus quam

de potentijs. nam actus fluunt et causantur a
 potentijs. ergo sunt posteriores in esse quam il-
 le et posterius determinandum est de actibus
 quam de illis. Rursus priora non diffini-
 untur per posteriora quare si actus sunt poste-
 riores potentijs quia causantur ab illis ergo
 si volumus scire quid est vnaqueque potentia
 rum non oportet prius determinare de acti-
 bus quia actus non debent esse diffinitiuum po-
 tentiarum ex quo sunt posteriores illis. Dicen-
 dum quod duplex est prius quo ad nos et secun-
 dum naturam planum est enim priores esse
 actus potentijs quo ad nos. nam anima nostra
 tenet infimum gradum et tenet puram poten-
 tia in genere intelligibilium sicut materia in
 genere entium quare sicut nullus actus in ge-
 nere entium potest egredi a materia antequam
 informetur aliqua forma siue specie sensibili sic
 nullus actus in genere intelligibilium potest
 egredi ab intellectu priusquam informetur ali-
 qua specie intelligibili. intellectus ergo non po-
 test intelligere per seipsum sicut nec materia age-
 re sed si intelligit hoc est prout informatur spe-
 ciebus aliorum obiectorum. species ergo ille
 prius ducunt in cognitionem obiectorum quorum
 sunt species et ducendo in cognitionem obiecto-
 rum ducunt in cognitionem actuum et deinde in
 cognitionem potentiarum ita quod potentie co-
 gnoscuntur per actus et actus per obiecta. actus
 enim immediatius comparantur ad obiecta
 quam potentie eo quod potentia tendit in ob-
 lectum mediante actu quare si prius cognosci-
 mus obiecta oportet per ea prius cognoscere
 actus quam potentias. igitur quo ad nos actus
 sunt priores potentijs et ex hoc volunt aliqui
 sumere rationem sufficientem quod potentie
 diffiniuntur per actus non quia actus sunt prio-
 res secundum naturam sed solum quo ad nos
 hoc tamen non sufficiens dicitur quia tunc sub-
 stantie diffinirentur per accidentia et haberent
 diffinitionem per additamenta cum nostra co-
 gnitio incipit a sensu et sensibilia sunt nobis
 accidentia quam substantie. Sciendum quod
 actus etiam secundum naturam sunt aliquo
 modo priores potentijs. nam cum semper cau-
 sa sit prior causato secundum naturam cum duo
 aliqua secundum philosophum quinto meta-
 phisice sic se adinuicem habere possint quod
 vnum est causa alterius et e conuerso vt potio
 est causa sanitatis et sanitas est causa potio-
 nis non est inconueniens aliqua duo sic se ha-
 bere quod secundum naturam vnum est prius
 altero et e conuerso. hoc ergo modo se habent
 actus et potentia. Nam potentie sunt cau-
 se actuum in genere cause efficientis sed quia
 ipse ordinantur ad actus tanquam ad finem
 actus sunt causa potentiarum in genere cause
 finalis sunt ergo actus secundum naturam prio-
 res potentijs non secundum esse sed secundum
 intentionem nature inde est ergo quod quia po-

tentie sunt quæ sunt quedam organa ipsius anime
 per que exercet suos actus cum organa maxi-
 me diffiniri habeant per opera ad que ordinã-
 tur bene dictum est quod dicitur in littera vide-
 licet quod si scire volumus quid sit vnaqueq;
 istarum potentiarum. primo sciendum est quod
 si actus habent enim potentie diffiniri per ip-
 sos actus tãquam per suum finem et tanquãz
 per ea que sunt priora intentione nature. Op-
 posita autem hiis non est difficile soluere. nam
 cum dicitur potentias causas esse actuum. ve-
 rum est in genere cause efficientis actus. tamen
 sunt causa potentiarum in genere cause finalis
 et secundum hoc possunt diffiniri eas quod ve-
 ro addebatur quod nihil diffinitur per suum
 posterius patet quod licet actus secundum na-
 turam sint posteriores in esse. sunt tamen prio-
 res secundum nature intentionem et vt prio-
 res sunt possunt esse diffinitiuu potentiarum.

Alterius forte dubitaret aliquis vtrum
 actus distinguantur per obiecta et vtrum pri-
 us determinandum sit de obiectis quam de
 actibus et videtur quod non quia potentiarum
 anime quedam sunt actiue quedam passiue.
 actiue vt nutritiua augmentatiua. passiue vt
 potentie sensitiue et etiam ipsum intelligere est
 quoddam passiuu. obiecta vero licet habeant ra-
 tionem cause respectu actuum potentiarum pas-
 siuarum. tamen respectu actuum potentiarum
 actiuarum non habent rationem cause sed po-
 tius econuerso. nam obiecta nihil causant in
 potentiis actiuis secundum quod huiusmodi
 sunt sed magis ipse potentie causant aliquid in
 obiectis non ergo est vniversaliter verum quod
 actus diffiniatur per obiecta. quia in potentiis
 actiuis magis videntur debere diffiniri obie-
 cta per actus quam econuerso. Dicendum
 quod obiecta sunt priora actibus et potentiis
 quo ad nos. nam vt dicebatur in precedenti p-
 racta questione anima cognoscit seipam cogno-
 scendo alia pcedit enim anima in cognoscendo
 seipam quasi modo resolutiuo. nam potentie
 egrediuntur ab anima et a potentiis egrediun-
 tur actus et mediantibus actibus fit progressus
 ad obiecta anima tamen primo cognoscit ob-
 iecta et per obiecta actum et per actus potenti-
 as et per potentias cognoscere potest suam sub-
 stantiam et naturam. Rursus obiecta non
 solum sunt priora quo ad nos sed etiã sunt prio-
 ra quo ad naturam quia sunt aliquo modo cau-
 sa respectu actuum siue illi actus sint potentia-
 rum actiuarum siue passiuarum. nam actuum
 potentiarum passiuarum obiecta sunt causa in
 genere cause efficientis quia illos efficiunt et
 etiam sunt aliquo modo causa in genere cause
 finalis quia huiusmodi actus ordinantur ad
 ipsa obiecta. ergo nulli dubium est obiecta pote-
 tiarum passiuarum esse priora actibus cum sint
 priora et quo ad nos et etiam secundum naturã
 planum est ergo quod tales actus distinguuntur

et distinguuntur per obiecta a quibus recipiunt esse
 et spem. Amplius etiam obiecta potentiarum
 actiuarum sunt priora actibus non solum quo
 ad nos sed etiam aliquo modo secundum na-
 turam. nam licet obiecta non habeant ratio-
 nem cause in genere cause efficientis tamen ut
 cõmuniter ponitur et vt potest haberi a philo-
 sopho primo ethi. habent rationem cause in gene-
 re cause finalis. vnde dicitur primo ethicorum
 quod quibuscumq; pter operationem sunt aliqua
 operata ipsa sunt fines operationum. omnis ergo
 operatio transiens in exteriorem materiam quæ
 ex tali operatione constituit aliquid operatum in re
 est oportet ipsum operatum esse finem operationis ut
 domus est finis edificatiõis. itaq; si potentia
 nutritiua et augmentatiua sunt potentie acti-
 ue et aliquid efficiunt in ipsum obiectum vt in ali-
 mentum erit alimentum transmutatum et con-
 uersum vt requirunt tales potentie finis ope-
 rum dictarum potentiarum quare sicut poten-
 tie distinguuntur per actus quia actus sunt prio-
 res eis quo ad nos et etiam secundum intentio-
 nem nature quia sunt earum finis sic et actus
 etiam potentiarum actiuarum habent diffini-
 ri per obiecta quia illa obiecta sunt priora quo
 ad nos et etiam sunt eorum finis. Quod autem
 obiecta in cõtrarium solutum est per iam dicta.

Deinde cum dicitur quare primo de alimen-
 to requiritur de huiusmodi potentiis. secundum modum
 pparatum et quæ quatuor sunt ille potentie secun-
 dum quas sumuntur diuersi gradus aiatorum. id
 quatuor facit quæ primo determinat de vegeta-
 tiuo. secundo de sensitiuo. tertio de intellectu. quar-
 to de secundum locum motiuo. per ibi determinatis aut
 his dicam. tertia in principio tertii quæ quæda incipi-
 unt ibi quæ at non sit sensus quæda vero ibi quæ at duab;
 dicitur. quæda at ibi de parte aut aie quid in de hoc sit
 tenendum in psequendo patebit. quarta at per vbi
 determinat de secundum locum motiuo incipit circa fi-
 nem tertii ibi de mouente at quid est. circa primu
 tria facit quæ primo ait primu determinandum esse
 de vegetatiua potetia. secundo quedã que supposue-
 rat probat. tertio incipit probare vel determinare
 de ipsa potetia vegetatiua. per ibi naturalissimu
 n. tertia ibi quæ at eadẽ potentia ptiue aut sic
 dicitur prius determinandum est de obiecto et actu
 quæ de potetia et rursus quæ primo determinandum
 est de obiecto et actu potetie prioris quæ postero-
 ris quæ si sic est primo dicendum est de alimento quæ ob-
 iectu vegetatiue potetie et de generatione quæ est actus eius.
 nam vegetatiua aia est priora aliis et vegetatiua quæ
 est potetia aie secundum quæ est vivere viuẽtib; cuius opa
 sunt generare et alimento vti huiusmodi vbi potetia est
 maxie cõis primo ergo dicendum est de ipsa. Deinde
 cum dic naturalissimu. n. quæda quæ supposuerat probat sup-
 posuerat. n. quæ potetia cuius est generare et alimento vti est
 maxie cõis viuẽtib;. Rursus supposuerat huius
 potetiam esse ipsius aie per quæ scilicet quæ huiusmodi opa ipsius aie
 sunt attribuenda. tria ergo facit quæ primo probat generare esse
 maxie cõis viuẽtib;. secundo quæ ostendit huiusmodi opa quæ se generare
 re

re alimēto vti &c. h^o i dē ab ipā aīa. scio ex hoc i
 probat opiniones quorūdam nō attribuētium
 talia opera anime nec potētis eius sed dicen-
 tium hoc esse ex necessitate materie vel ex na-
 tura alicuius alimēti. sicut ibi est aut anima. ter-
 tia ibi emp. aut circa primū duo facit secūdū
 qd dupliciter pbat generare esse quid cōmune
 sicut ibi omnia. n. illud appetūt. dicit ergo opex
 viventib^o. i. inter opera que ppetunt viventib^o.
 naturalissimū est sup^o ipm generare & qd
 est naturalissimū. ideo est valde cōmune. ideo
 subdit qd quecūqz viuētia pfecta & nō orbata at
 habent generationē spontaneā possunt facere
 alterū quale ipm idest possunt generare vt ani-
 mal qdem facit animal planta aut plantam
 & hoc faciūt & sic generāt quatenus huiusmodi
 generabilia sicut qd possunt participare ipso sem-
 per esse & ipso esse diuino & immortalī. No-
 tandū aut vīm generatiuā sicut phūm esse da-
 taz rebus vt generabilia que in se ipsis perpe-
 tuari possunt ppetuent aliquo mō in suo simi-
 li & picipent ipso semp esse diuino & immortalī
 posuit. n. phūs mundū nūqz deficere id
 absolute loquit dicens ad generabilia p gene-
 rationē posse habere semp eē non in se sed i suo
 simili. Notandum ēt opera vegetatiue esse
 generare nutrire & augere inter que opera ge-
 nerare est pfecti^o quare sic. h. ē sic cōmune alia
 cōmuniora sunt de omnibus ergo operib^o ve-
 getatiue ē determinādum prius quam de ope-
 ribus potentiarum aliaruz ex quo huiusmodi
 opera puenit esse sic cōmunia. Notandum
 etiam qd ait generare sibi simile quecūqz viuē-
 tia sunt pfecta & nō orbata aut habent sponta-
 neaz generationē. nam secūdum pmentatorē
 ad. h. qd aliquod animatū generet tria requirun-
 tur. primo qd sit pfectum. qd tum ad tempus
 ideo pueri & quecūqz animata non sunt pfecta
 sicut tempus non generant. scdo debet eē non
 orbātū. i. nō diminutum aliquo mēbro vel ipe-
 dituz aliqua occasione. tertio debz nō habere
 generationē spontaneā. i. nō debet esse genera-
 tum ex putrefactione. naz animalia generata
 ex putrefactione nō generāt dicuntur enim ta-
 lia habere generationē spontaneā quia viden-
 tur per se ipa generari eo qd non habent gene-
 rans pprie speciei. vnde pmentator appellat
 talia generari per se. Deinde cuz dicit om-
 nia enim illa appetunt adducit scdam rationē
 dicens qd omnia appetunt illud. s. participare
 esse diuinū & ppetuari inesse & illius cā agunt
 omnia quecūqz agunt secūdum naturā & disti-
 guit de fine dicens qd illud autem cuius cā fit
 aliquid. est duplex. h. qdem cuius cā fit vt finis
 extra. i. vt finis non inherēs illud vero quo ē
 aliqd vt forma & finis intra. ipse ergo deus est
 finis propter quoniā omnia agunt tāquam id
 cuius gratia sunt omnia non tamē tāquam fi-
 nis inherens & depēdens sed ipm eē qd picipa-
 tur a rebus ē finis ppter qd omnia agunt tāqz

finis intra & tanquam id quo formaliter sunt
 omnia. si ergo sic omnia appetunt esse diuinū
 quoniam generabilia & corruptibilia nō pos-
 sunt cōmunicare ipso semp eē. & diuino pūna-
 tione. i. pūne ppter id quod nihil corruptibi-
 lium idem & vnum numero pōt pmanere se-
 cundum qd potest participare diuinū esse sic
 vniūquodqz cōmunicat ipm. hoc qdēz magis
 illud vero minus qz quedam sunt & viuūt ma-
 gis quedam vero minus nihil tamē generabi-
 liūz idem numero semp est id data est eis vir-
 tus generatiua vt qd nō potest pūuari ideoz nu-
 mero pūnetur idem spē ideo subdit qd gnābi-
 le nō pmanet idem sed vt idem. nā numero qd
 dem nō manet vniū & idem spē aut manet vniū
 & idem. Notandum aut hanc rōnem differ-
 re a prima qz pūa arguebat generare esse qd
 cōmune qz est naturalissimū & ppetit omnib^o
 viuētibus nō orbatis. h. aut probat generare
 eē quid cōmune. qz ordinat ad. h. vt generabi-
 lia pūnent inesse qd omnia appetunt. est ergo
 hec ratio alia ab illa & ēt est eius fulcimentuz p-
 batur. n. h. qd ibi supponebat dicebatur. n. ibi.
 qd planta generat plantā. & animal animal vt
 possint pūne participare diuinū esse hic autē
 reddit illius cā vbi ostendit oia appetere pti-
 cipationē pūnam diuini ipsius eē & qz. b. fit
 per generationem ideo ius generatiua colata
 est rebus.

loc. 9.

9^h 36ⁱ

St autem aia viuentis corporis &c.
 Postqz phūs pbanit qd generare
 ē quid valde cōe pp qd attribuētū
 est cōmuni potentie. i. vegetatiue
 i parte ista vt dicebat ostendit huiusmodi ope-
 ra eē ab ipā anima. itendit aut talem rōnem qd
 est forma & finis et motor corporis est causa et
 principium operum que fiunt in corpore. & per
 corpus anima ē huiusmodi ergo ē cā & princi-
 pium ipsius augumētationis & generationis &
 ceterorum talium que fiunt i corpore vt p cor-
 pus virtus aut totius rationis huius in. h. cō-
 sistit qd anima est finis forma & motor corporis
 duo ergo facit quia primo ait animā sic eē i tri-
 plici gnē cause respectu corporis. s. qd dixerat
 pbat ibi qd qdem igitur. dicit ergo qd aia est cā
 & principium viuentis corporis sed. h. s. cā & prin-
 cipium multipl^o dicunt qz quadrupliciter attri-
 anima licet nō sicut omēs. iiii. modos sit causa
 corporis tamē sicut tres determinatos modos
 dicitur causa eius & enim est ipā anima causa
 vnde motus idest est mouens causa respectu
 corporis & est cuius causa idest finis eius & ter-
 tio anima est cā animatoz corporoz sicut substā-
 tia idest forma substantialis. Deinde cum
 dicit qd qd igr pbat qd dixerat circa qd tria facit
 secūdum qd probat animā eē in triplici genere
 cause. primo enim pbat ipam esse cām forma-
 lem. s. finalē. tertio mouētē. s. ibi manifestū
 ē aut. tertia ibi at vō & vniū prin^o. circa primū

9^h 35ⁱ

9^h 37ⁱ

duo facit secundum quod dupliciter probat animam esse formam corporis. secunda sibi amplius. autem. dicit ergo quod quidem igitur sit sicut substantia id est sicut forma substantialis corporis manifestum est quia substantia id est forma substantialis est omnibus causa ipsius esse omnem enim esse. est a forma et quicquid est causa rebus quantum ad ipsum esse est forma rerum sed vivere viventibus est esse et anima est causa et principium horum. scilicet. viventium quod sint et vivant ergo est eorum forma. Deinde cum dicit amplius autem adducit secundam rationem. dicens quod amplius autem anima est ratio et actus eius quod est in potentia id est corporis quod est potentia vitam habens. est ergo anima forma eius quod quod est ratio et actus alicuius est forma ipsius. Deinde cum dicit manifestum autem probat animam esse causam finalem respectu corporis: circa quod tria facit quod primo probat animam esse causam finalem corporis quod informat. secundo probat ipsam esse quodammodo finem omnium corporum physicorum. tertio ne laboret in equiuoco distinguit de fine. scilicet. ibi et secundum naturam. tertia ibi dupliciter autem dicit ergo manifestum est autem quod anima est causa cuius gratia alia fiunt id est est causa finalis quod sicut intellectus id est sicut ars facit aliquid gratia huius. id est. propter finem eodem modo natura operatur gratia alicuius et hoc est finis ipsius cuius gratia operatur hoc autem cuius gratia operatur natura in animalibus est anima. anima ergo est finis animalium vel est finis corporum animalium. Deinde cum dicit. Et secundum naturam ostendit animam quodammodo esse finem omnium corporum physicorum. dicens et secundum naturam id est eorum corporum que sunt secundum naturam super finis est anima. nam omnia physica corpora sunt quodammodo instrumenta anime sicut corpora animalium et plantarum et est super. aliorum sunt tanquam existentia gratia anime. ergo anima est finis omnium istorum. Notandum autem quod semper ignobiliora ordinantur ad nobiliora ut aqua et terra et alia inanimata sunt alimta vegetabilium et ordinantur ad plantas. plante vero et alia vegetabilia sunt cibus animalium et ordinantur ad ipsa omnia autem hec ordinantur ad hominem et homo est quodammodo finis omnium quare si animata sunt finis aliorum corporum naturalium anima cuius gratia sunt corpora animata. est quodammodo finis omnium corporum physicorum. Deinde cum dicit dupliciter autem ne laboret in equiuoco distinguit de fine dicens quod dupliciter autem dicitur quod cuius causa est unumquodque id est dupliciter dicitur finis videlicet quod cuius gratia sunt omnia. id est. finis extra et quod quo sunt alia. id est. finis intra. Notandum quod anima aliter est finis corporum animatoz et alioz corporum physicorum. nam animatoz corporum est finis intra et est illud quo formaliter sunt et vivunt corpora animata alioz vero corporum est finis extra nec est illud quo formaliter sunt alia cor-

pora sed est illud cuius gratia sunt alia corpora quia ad ea omnia huiusmodi corpora quodammodo ordinantur quare cum supra dictum fuerit animam esse finem corporum animatoz et etiam alioz quod non eodem modo est finis horum et illorum nec laboret in equiuoco oportuit ipsum philosophum de fine distinguere. Deinde cum dicit. At vero et unde ostendit animam esse causam mouentem ipsum corpus vel ostendit eam esse causam efficientem omnium motuum et omnium operum que fiunt naturaliter in corporibus animatis. dicit ergo at vero anima est principium primum et principaliter. unde sit motus secundum locum. Et subdit quod huiusmodi potentia non inest omnibus viventibus quia non omnia viva moventur localiter. addit autem quod alteratio et augmentum est secundum animam quia sensus quedam alteratio esse videtur et nihil sentit quod non habet animam. Addit etiam quod similiter autem de augmento et de decremento se habet quia nihil decrementum patitur neque augmentatur physice nisi alatur. alatur nihil quod non comunicet vita et quod non habeat animam omnia ergo hec fiunt per animam et anima est causa mouens respectu corporis. et est causa efficiens omnium istorum corporum que fiunt in corpore. Notandum autem philosophum intendere talem rationem conuenit animam esse causam omnium eorum que non reperiuntur nisi in corporibus animatis. sed moueri motui progressiuo alterari secundum sensum augeri et minui et cetera talia non reperiuntur nisi in corporibus animatis ergo omnium horum causa est anima. Notandum etiam quod ut supra tangebatur animatum distinguitur secundum quatuor gradus vel secundum quatuor potentias siue secundum quatuor opera vite. videlicet secundum vegetatiuum sensitiuum intellectiuum et secundum locum motiuum. sed de intellectiuo est alia ratio et de eo immanifestum est quid sit tenendum ideo pretermittens ipsum tanquam difficilius de tribus aliis tantum mentionem facit dicens animam esse causam motus secundum locum quantum ad opera secundum locum motue Et esse causam alterationis sensuum quantum ad opera sensitive et esse causam augmenti et decrementi quantum ad opera vegetatiue. Notandum etiam quod non oportet illud cuius causa est anima inesse omni animato. sed sufficit quod non inest rebus inanimatis ideo signanter philosophus ait quod motus secundum locum id est motus progressiuus causatur ab anima licet non inest omnibus viventibus. Notandum etiam quod augmentum communiter sumptum est preexistenti quantitati additamentum secundum quem modum artificiali augent. nam possunt lapides addi parieti et augmentabitur. sed augmentum sumptum proprie fit cum qualibet parte aucta est et cum transmittitur aliquid ad qualibet

partem augmentati quod non contingit fieri nisi mediante alimento. ideo signanter ait qd phisice idest naturaliter et proprie non augmentatur nisi quod allitur. Deinde cum dicit Empedocles autem non bene ostenso qd augumentare et sentire et huiusmodi opa sst ab aia in parte ista vt dicebat remouet phis errozes quozudam errantium circa predicta. errabat enim aliqui circa. h. qz no attribuebant ipsi aie augumentu. sed dicebant. h. contingere ex alia ca. Duo ergo facit sm qz duos errozes circa. h. remouet. scda ibi videtur aut quibusdam. pma pars diuiditur in duas quia primo ponit opinio emp. circa. h. errantis. scdo eius opinio iprobat ibi. neqz. n. sursuz. Continuetur autez sic dictum e qz augumentum sit ab ipsa anima et quia sic est. ideo emp. no bene dixit. h. i. circa. h. addens augumentu accidere plantis non p animaz sed ex necessitate materie dicebat. n. de plantis mittentibus quidem radices deorsum propter id qz terra sic fertur sm naturam sursum aut mittentibus ramos. ppter igne sursum. nam sicut terra naturaliter fert deorsum similiter ignis fertur sursuz. Dubitaret forte aliquis vtru augumentum ptingat ex necessitate materie vt qz augumentu fiat sursu ppter partes igneas. deorsum vero ppter partes terreas et videtur qz sic. qz secundum phum fo phi ars ymitat naturam. nam similia sunt opera nature et artis quia si manufactia esset in ligno. eodem modo fieret naturaliter nauis sicut et modo sit per artem quare cu in operibus artis sic augumentetur edificiu qz graua ponunt deorsum vt apparet in domibus vbi graua vt lapides ponuntur in fundameto et leuia ponuntur sursum vt ligna ponuntur in tecto. etiaz et in opere nature sic augumentatur animatus quod partes leuiores augumentabunt superiora grauiores vero inferiora. Erit ergo augumentum sursum propter igne deorsum no propter terram. Dicendum qz actus actiuozu sunt in patiente et disposito grauitas ergo et leuitas materie no est principalis ca augumeti. quia actio principaliter non est attribuenda materie sed forme. anima ergo que est substantialis forma corporis animati est illud per quod principaliter ista fiunt. grauitas autem et leuitas materie intantum aliquid poterunt facere ad augumentuz inquantum partes grauiores magis sunt apte descendere. et qz agens operat secunduz disponem passi. ideo partes ille grauiores magis mittuntur ad inferiora. leuiores vero ad superiora. Itaqz no est intentio phi qn graua et leuia aliquid posuit facere ad augumentum sed vult improbare emp. qui huiusmodi opera principaliter attribuabat istis. qz autem leuitas et grauitas aliquo modo ad. h. deseruiant. patet si psideremus in omnibz specialiter in hominibus vnde semine comuniter habet grossa crura eo qz sint frigide complexionis et cum

frigidi sit descendere. ideo ipse in partibus inferioribus ingrossantur magis. homines vero calidioris complexionis existentes comuniter sst tiliores habent inferiores partes et grossiores superiores et per. h. patet solutio ad quesitum. Deinde cum dicit. neqz enim sursum. iprobat opinionem emp. circa qz duo facit secunduz qz dupliciter improbat ipm. primo. n. iprobat eum ex eo qz non bene assignabat partes ania torum. secundo ex eo quod no. bene assignabat cam augumenti in huiusmodi ptibus ibi. Ad h. autem dicit ergo qz emp. neqz bene accepit sursum et deorsum. nam no est idem sursum et deorsuz in omnibus animatis et in omni idest in vniuerso. sed sicut est caput sursum respectu animalium sic radices sunt sursu respectu plantarum et hoc si congruit instrumenta esse eadez et altera operibz idest p opera rami. ergo i plantis sunt deorsum et radices sursum qz est ergo sursum in plantis est deorsum in vniuerso. Dubitaret forte aliquis vnde est qz in rebz animatis oportet assignare sursum et deorsuz speciale preter id qz videmus in vniuerso. Dicendum qz sicut transmutatio sm formaz fecit scire materia sic transmutatio secundum situm facit scire locum sursum ergo et deorsum et huiusmodi differentie locorum accipiendo sunt scdm motum quem videmus in rebus videz autem vnum modum. motus generalez omibus existentibus in spera actiuorum et passiuorum qui sit in elementis a forma leuis et grauis. imixtis vero ab elemento predominante in ipsis. secundum ergo hunc motum graua feruntur deorsum et leuia sursum. et quia huiusmodi motus generalis inest omnibus que sunt in spera actiuorum et passiuorum. ideo secundum hunc motum accidentia sursum vel deorsum in vniuerso. Est ergo deorsum in vniuerso locus ad quem feruntur graua et sursum ad quem leuia. Est autem et alius specialis. modus motus qui est ab anima non a forma grauis vel leuis. vel a dominio alicuius elemeti et hic motus reperitur in omnibus que aluntur vbi alimentum per virtutem anime fertur ad omnem differentiam positionis quod non posset esse p naturam alicuius elemeti quare sicut in rebus animatis reperitur specialis modus. motus supra motu illu generale que videmus in tota spera actiuorum et passiuorum sic in talibus oportet considerare speciale sursum et deorsum preter sursum et deorsum quod aspiciamus in toto vniuerso. Rursus hoc speciale sursum et deorsum quod reperitur in rebus animatis accipiendum est inanimatis in perfectioribus secundum ea que videmus in magis perfectis itaqz cum inanimabilibus et maxime in hominibus ora et capita sint superius. erit in plantis superius quod tenet locum capitis vel oris in animalibus naqz organa et infra snt eadez vel diuersa sm qz opera videt esse eadez

39
40
41
ut diuersa que ergo ordinantur ad idem opus videntur esse idem organum et instrumentum et eodem modo loquendum est de illis. cum ergo radices ordinantur ad idem opus ut ad summationem alimentum ad quod ordinantur ora in animalibus erunt radices. in plantis superius sicut ora et capita in animalibus que superius esse dicuntur. Deinde cum dicit adhuc autem. Improbatur enim ex eo quod non bene assignabat causam augmentum dicens quod adhuc autem id est supra. h. arguimus superius enim. quid est continens ignem et terras que tendunt ad pariter loca distrabent. n. et ibunt huiusmodi elementa in speras proprias nisi aliquid sit prohibens et continens illa si vero aliquid tale erit. h. est anima et ipsa erit causa alimentum et augmentum. Notandum autem actionem et ipsa opera tribuenda esse principali agenti magis quam organo quare cum anima sit continens et ipsa habebit principalitatem respectum eorum. actiones ergo et motus qui fiunt in corpore animato sicut et animalium est attribuendi sunt magis anime quam elementis. Deinde cum dicit. videtur autem quibusdam remouet errorem quorundam aliorum attribuendum augmentum et alimentum non anime sed igni. circa quod duo facit quod primo ponit eorum opinionem. hoc eam improbat ibi. h. autem cum causa. dicit ergo quod videtur autem quibusdam ignis natura. i. naturaliter simpliciter esse causa alimentum et augmentum. nam et ipsum solus de numero corporum et elementorum videtur esse quod aliter et augmentum. unde et in plantis et in animalibus putabitur utique quod quis esse. h. i. esse ignem quod operatur augmentum et alimentum. Notandum autem hanc positionem differre a positione enim. quia positio illa attribuebat augmentum igni et terre. h. autem igni tantum. Rursus illa attribuebant augmentum elementis ratione qua graua et leuia hec autem. i. h. attribuit igni eo quod ignis sit maxime operatiuus et actiuus. Notandum etiam quod ignis videtur aliter et augmentum sicut et animalia. nam sicut alimentum adueniens carni caro conuertitur ipsum ad se et fit sub maiori quantitate sic ligna addita igni. ignis conuertit ea ad se et fit sub quantitate maiori de nullo autem alio ita sensibiliter hoc videmus sicut de igne. ideo ponebant illi ignem qui erat in plantis et animalibus esse principale causam quare illa augmentarentur. Deinde cum dicit hoc autem cum causa improbat opinionem hanc. dicens. h. autem scilicet ignis causa quidem est quoddam modo ut fiat alimentum et augmentum. nam calor igneus qui aliquo modo reseruat in corpore animato est organum et instrumentum anime et aliquo modo cooperatur ad augmentum et alimentum tamen non est ignis simpliciter et principaliter causa augmentum sed magis anima: nam modus augmentum ignis valde dissimilis est augmentum quod aspicimus in animalibus ideo subdit quod augmentum. n. ignis in infinitum est quousque fuerit combustibile sed omnium natura constantius que naturaliter augmentantur est terminus et ratio eorum magni-

tudinis et augmentum. et quod talem terminum habent ab anima et ex forma. manifestum est quod. h. ac id est augmentum principaliter est ipsius anime sed non ignis et principaliter est ipsius rationis et forme magis quam materie. Notandum autem quod ex. h. posset sumi noua ratio. ut una ratio esset quare attribuendum esset anime augmentum et non igni. quia augmentum animatoz est terminatum et limitatum: ignis vero augmentum vadit in infinitum quare cum huiusmodi terminus augmentum in animalibus sic sit ab anima attribuendum est. h. magis anime quam igni. qualia ratio esse posset quia actio magis est attribuenda rationi et forme quam materie quare cum anima appetatur ad ignem et ad alia elementa existantia in mixto sicut forma ad materiam magis attribuenda sunt. h. anime quam igni vel aliis elementis. Dubitaret forte aliquis. quod videtur phisibi contra dicere. Aliter. n. quod omnium natura constantius est certa ratio et terminus eorum magnitudinis et augmentum. et dicit quod augmentum ignis vadit in infinitum. cum tamen ignis sit aliquid natura constans: dicendum quod hac contradictionem leuiter possemus effugere exponendo esse rationem et terminum magnitudinis et augmentum omnium constantium natura scilicet omnium augmentabilium per naturam ut commentator videtur exponere. et quia naturaliter et proprie non augmentantur nisi animata. ideo non est ibi contradictio quia quando loquitur de augmento constantis natura oportet quod loquat de augmentabili naturaliter. omnia ergo augmentabilia naturaliter habere terminum augmentum et ignem non habere terminum. non implicat contradictionem quia ignis non est quid animatum et per consequens non dicitur proprie augmentari. Et tamen melius pateat qualiter potest augmentari aliquid in infinitum et qualiter non. sciendum quod terminus augmentum aliquando sumitur ex forma. aliquando ex materia. aliquando ex ordine vniuersi. Ex forma quidem reperitur terminus in augmento in omnibus animatis. nam omnia animata sunt organica corpora partes etiam corporis animati comparantur ad animam sicut organa ad artem. nam sicut ars propria opera exercet per sua organa sic anima proprias operationes exercet per partes corporis. quare cum nulla ars requirat organa infinita. immo quia est contra rationem organi quod sit infinitum cum ei debeat debita quantitas et debita mensura ex opere ad quod ordinatur. oportet partes corporis animati finitas esse ex parte anime que quasi quedam ars per partes corporis quasi per propria organa exercet proprias operationes debetur ipsis partibus corporis et ipsis organis certa ratio et terminus eorum magnitudinis et augmentum. se cundo potest esse terminus in augmento. ex parte materie. Nam si aliquid constaret

ex tota materia. sua nō essz nisi vnū tale in spē
illa & illud augumētari nō possz quare cū tota
materia actiuoz et passiuoz sit finita saltez ex
parte materie ignis hz terminū in augumēto
vult ergo phūs dicere qd cū forma ignis nō sit
forma corporis organici nō sic repugnat ex pte
forme corporis augumētū ignis i infinitum. sicut
repugnat corpori animato. si aut. h. repu-
gnat ei erit ex parte materie vt ex parte pbū-
stibilis. tertio iponitur finis & terminus rebus
ex pte vniuersi. et sic omnia elemēta habēt fi-
nem & terminū sic vt vnū elemētū nō oīa alia
possit puertere ad seipm sed cū orbiculariter
dominēf mō signa calida mō frigida oz qd orbi-
culariter aliqn elemēta frigida habeāt domi-
niuz sup calida aliqn ecōuerso. nūqz ergo sic cō-
tinue dominātur calida elemēta at frigida vt
possint oīa alia ad se puertere. Est ergo de
ordine vniuersi dare aliquē terminū ipsi igni
vltra quē augumētari nō pōt. Datz itaqz quo-
modo soluiē p̄dictio qz p̄cedit littera & quo-
modo accipiēda est mens phi. & ēt patet quōi
ponitur terminus & finis rebus augumētabi-
libus.

le. 10.

Uoniam aut eadē potētia anime re.

942
q Postqz phūs ostendit quid sit actus
vegetatiue potētie quia actus eius
est generare & alimēto vti & ostēdit quomodo
talīa opera attribuēda sunt aīe. in parte ista d̄
terminat de ipa vegetatiua potētia fm ordi-
nem superius p̄taratum. Erat aut ordo ille qd
prius determināduz erat de obiecto potētie
qz de actibus & de actibus quā de potētia. id
tria facit. qz primo determinat de obiecto ve-
getatiue potētie. sō de actibus eius. tertio de
terminat de ipa potētia. sō ibi. quoniam autēz
nihil allitur. tertia ibi quare huiusmōi aut. cir-
ca primuz duo facit qz primo ait qd dicēdum ē
de alimēto quod est obiectū vegetatiue & gene-
ratiue potētie. sō crequit determinādo de ipō
alimēto ibi. videt aut esse dicit ergo qd quoniam
eadē potētia aīe est vegetatiua & gnātiua et
obiectū huiusmōi potētie ē alimētuz necessa-
rium est ergo primū definire de ipō alimē-
to qd aut alimētū sit obm potētie vegetatiue
p̄z qz in hoc opere. i. in opere nutritiōis & i age-
re aliquid circa alimētum separaf huiusmōi
potētia ab aliis potētiis vt a sensitiuo & intel-
lectiuo. Dubitaret forte aliquis vtz vnuz
& idem vt alimētū sit obm nutritiue & genera-
tiue. et videt qd non qz potētiāz quāz sunt di-
uersi actus sunt et diuersa oba sed nutritiue &
generatiue sunt diuersi actus videlicz nutrire
& generare. ergo habebūt diuersa oba. Op-
posituz aut videt velle phūs qui ait vegetati-
uaz & generatiuā eandem esse potētiā & hu-
iusmōi obm dicit esse alimētū. Dicēdum
qalimētū alit & aliter acceptū ē obm. nō solū
nutritiue & generatiue s̄ ēt augumētatiue. Mā

sicut virtus gnātiua fm phūs ē data rebz vt
corruptibilia faciāt talia qualia ipsa sunt et cō-
tinuēt se inesse eadē spē que nō possunt se p̄tinu-
are eadē numero. sic virtus nutritiua est data
eis vt p aliquod tēpus se ipa saluent calor eniz
nālis semp agit in humidū & facit ipm exalaf
quo exalante perit vita quare nisi p virtutē
nutritiua fieret restauratio deperditū animatū
nō possz s̄sistere pp qd digerit & quouit alimē-
tum & puerit in subām nutriti per quā puerit
onez sit restauratio deperditū quo facto saluaē
aiatum. ita qd alimētū nutrit in eo qd quid vt
in eo qd puerit in subām nutriti. Uiso quo
modo sit nutritio & quomō alimētum est obm
potētie nutritiue restat videre quō sit angu-
mentuz & quomō alimētū est obm potētie au-
gmentatiue. sciendum ergo qd licet sufficiat
ad nutrimentum aliqualis restauratio deper-
diti & conuersio alimētū in alituz ad hoc tamē
qd fiat augumētuz nō sufficit qualicūqz restau-
ratio deperditū ymo oz esse maiorē restaurati-
onē qz fuerit deperditio qz eniz plus puerit de
alimēto in alitū qz fuerit ipm deperdituz opz
alimētū augumētari & fieri maioris quāritatis
alimētum ergo nutrit in eo qd quid sed augumē-
tat in eo qd quantum. qz sic augumētatur qd cō-
uertitur maior quantitas alimēti qz fuerit de-
perditio tunc enim alimētum augumētatur
ipm allitum & facit ipm maioris quantitas.

Ostēso alimētum aliter & aliter sumptum
esse obiectum nutritiue & augumētatiue re-
stat videre quomodo sit obiectum generatiue.

Sciendum ergo qd sicut alimētum inquan-
tum conuertitur in alitum nutrit in eo qd quid
& augumētatur in eo qd quantum sic inquantuz
est aliquid ibi superfluum facit ad generatiōez
ita qd semen quod est generatiōis principuz
est superfluum alimēti. ex quo apparet qd nu-
tritiua augumētatiua et generatiua possunt
dici eadē potētia. nam illa eadem po^o p quāz
digeritur alimētum & restauraf deperdituz
& nutritur animatum. per illam eandem pōt
fieri tanta conuersio quod sit plusqz deperdi-
tio propter quod augumētabitur animal & si
et maioris quāritatis. sic etiam p illā eandē
potētiā pōt fieri tanta pueritio & tanta decoctio
alimēti qd nō totū trāseat in subām nutriti sed
ibi sit superfluum alimēti et fiet inde semen
quare nutritiua augumētatiua & generatiua
sunt aliquo modo vna potētia. Et vnum et
idem est obiectum earum vt alimētum. ali-
ter tamen & aliter consideratum. Utrum
autem huic potētie cōmuni que comparatur
ad nutritionem augumētum & generatiōez
oporteat superaddere aliquas potētiās spe-
ciales non est presentis speculationis. talia eni
tract. nda essent super libro de nutrimento &
nutribili. sufficiat aut ad presens scire idem ēē
obiectum qd allit augumētatur & est generati-
ōis principuz pp quod augumētatiua nutritiua

generatiua. in quo diximus eadē potentia dici possunt. Deinde cum dicit videtur aut. determinat de ipso alimento. circa quod tria facit quia primo dat conditiones alimentum. secundo ex his que dixerat ostendit quod alimentum et alitum non eodem modo preparantur adinuicem. tertio circa precepta mouet dubium quoddam. secunda ibi videtur autem neque illa. tertia ibi. dubitationem autem habet. tangit autem duas conditiones alimentum. prima est quod videtur autem esse alimentum contrarium prario id est prarium alito. Secunda conditio alimentum est quod nutriat et augmentat alitum. ideo subdit quod non omne autem prarium omni supposito prario est alimentum sed quecumque prario non solum generationem habent adinuicem sed et habent augmentum ita quod unum augmentat et nutrit aliud. talia. scilicet habent rationem alimentum et subdit quod sunt multa exinuicem sed non omnia talia se nutriunt et augmentant ut fiat sanum ex laborante laborans tamen non est alimentum sani quia non nutrit nec saluat nec augmentat ipsum. Sunt itaque hee due conditiones alimentum quod sit contrarium alito. et quod habeat saluare et augmentare ipsum. Deinde cum dicit videntur autem neque illa ostendit ex his que dixerat quod alimentum et alitum non eodem modo preparantur adinuicem. ideo ait quod autem videntur neque illa eodem modo adinuicem esse alimentum. illa. n. scilicet alimentum et alitum non eodem modo preparantur adinuicem nec eodem modo sunt alimentum adinuicem. nam alimentum alit alitum et est alimentum eius sed alitum non alit alimentum nec est ipsum alimentum. ergo alimentum et alitum non eodem modo preparantur adinuicem sed aqua quidem que se habet ut alimentum est alimentum igni. Ignis autem non allit aquam. Et subdit quod in simplicibus quidem corporibus. h. videtur esse maxime quod aliter videlicet ignis. patet ergo quod aliud est quidem alimentum aliud vero quod alitur et aliter preparatur alitum ad alimentum. aliter alimentum ad alitum. Notandum autem quod hic aqua accipitur pro omni humido et ut patet ignis. maxime nutrit humido et potissime humido vinctuoso cuiusmodi est oleum et omne pingue. et est omne humidum subtile. nax et vinum sublimatum propter sui subtilitatem maxime est cibus ignis. Ignis ergo quod videtur alii tali humido non eodem modo preparatur ad humidum sicut humidum ad ipsum. nam ignis non allit humidum ut flamma non allit oleum sed econuerso. Quomodo autem iter corpora simplicia ignis maxime allatur fuit superius patefactum. ad presens autem scire sufficiat quod ex simili quod videtur iter ignem et humidum alimentum et alitum. non eodem modo adinuicem preparantur. Deinde cum dicit: dubium autem habet. mouet circa precepta dubium quoddam circa quod tria facit quia primo mouet huiusmodi dubium. secundo obicit ad alteram partem. tertio soluit dubium propositum. secunda ibi: tamen impossibile. tertia ibi utrum autem sit alimentum. Dicit ergo dubium autem habet quomodo se habeat alimentum ad alitum. dicunt enim quidam

simile simili alii. sicut et augeri fuit autem cibus opinio philosophorum quod simile simili augetur et ex. h. aliqui volebant arguere quod simile simili allatur sic ergo videtur quibusdam. sed aliis sicut diximus in libro de generatione e contrario videtur dicunt. n. simile non alii simili sed prarium contrario. Deinde cum dicit. tamen impossibile obicit ad alteram partem quoniam ostendens quod prarium contrario allatur. circa quod duo facit primum quod dupliciter ostendit intentum ibi ad. h. autem primum videtur autem sic bene dictum est prarium contrario. alii et non a simili tamen impossibile sit simile a simili alii alimentum. n. mutari et de quoque oportet mutatio autem in omnibus autem est a contrario in prarium autem est in medium nam medium operatum ad prarium induit rationem alterius prarium. Deinde cum dicit adhuc autem adducit secundam rationem dicens quod ad hoc alimentum patitur aliquid ab eo quod allitur sed hoc quod allitur non patitur ab alimento. sicut neque instructor. i. artifex non patitur a materia ut carpentarius non patitur ab archa. sed. h. s. materia patitur ab illo. i. ab instructore vel artifice. instructor autem solum mutatur ex otio in actum ut si prius non operabatur. postea operetur prius fuit otiosus et postea est in actu et in operari. dupliciter ergo probatur quod alimentum patitur ab alito. primo quia de quoque ipsum. secundo quia preparatur ad ipsum ut artifex ad archam. Notandum autem duas rationes factas esse probantes alimentum esse prarium alito. quarum prima potissime in initio huic quod alimentum mutatur in alitum et mutatio non est nisi in prarium. haec vero in initio huic quod alimentum patitur ab alito et nihil patitur a simili sed a prario hee tamen due rationes se persequuntur et una est fulcimentum alterius. Deinde cum dicit utrum autem sit soluit ad quoniam propositam dicens quod habet dictionem utrum sit alimentum quod ultimo aduenit autem quod primo. i. refert loqui de alimentum. primo antequam sit prarium et coctum et ultimo. i. postquam est iam coctum et digestum si autem utrumque. i. scilicet utrumque coniter loquamur de alimentum scilicet tamen differt quia. h. quidem est non coctum. illud vero est coctum utrobique utique prarium primum alimentum dicitur sed aliter et aliter de eo est loquendum quia in quantum non coctum contrarium prario alii in quantum autem coctum simile simili. quare manifestum est quod dicunt quoddammodo utrumque et recte et non recte. Notandum autem sic solvere. h. philosophum de alimentum quoniam et de alito sicut soluit eam in de generatione de actiuo et passiuo ubi dicitur quod agens et patiens in principio sunt dissimilia in fine similia sic in principio alimentum antequam sit coctum est dissimile alito in fine autem simile ergo nec est simpliciter asserendum contrarium contrario alii. nec quod simile simili sed est ut sic et est ut non ut est per habitam manifestum. Deinde cum dicit: quoniam autem nihil. determinat de actibus vegetatiue. circa quod tria facit primum quod triplex ponitur

ti
947

esse actus vegetative vs allere augere z gene-
rare. primo determinat de ipso allere. secundo
de augmentatione. tertio de generatōe. secū-
da ibi ē autem alterum. tertia ibi z generatio-
nis. dicit ergo quoniam aut nihil alitur non par-
ticipans vita animatū utiqz erit corpus qd ali-
tur inquantū animatū est quare alimentū ē ali-
quod animatum supple ordinatū z impotētia
ad ipm z. b. non secundū accidens sed per se pz
ergo quid est alere p se. Nam si alimentuz
sic per se ordinat ad alitū z est in potentia ad ip-
sum z saluat ipm allere z nutrire vel ipa nutri-
tio nihil aliud est quā puerio alimentū in alitū
z saluatio eius qd alitur. Deinde cuz dicit
est autem alterum determinat de ipa augmē-
tatōe dicens quod alterum est eē diffinitiuū
vel altera est ratio alimento z augmētatio
nam nutrimentū aliter augmētatur aliter alit
nam secundū quidē quod nutrimentuz est ali-
quid quantū augmentatiuū est animati secū-
dum autem quod ē. b. aliquid z substantia est
alimentū. nam nutrimentū saluat substantiaz
aliti vt est. b. aliud z substantia z vsqz ad hoc ē.
idest hz eē z saluat alitum ipm quousqz allat
idest quousqz pōt accipere nutrimentū ex diffe-
rentia ergo quā hz alimentuz ex eo quod allit
z augmentat qz allit in eo quod quid z aug-
mentat in eo quod quantū patere pōt quid est
augmentare z quid est nutrire. Deinde
cum dicit et generatōis autem factiuū. Deter-
minat de actu generatōis vel de ipso generare
dicens quod potentia vegetatiua vel ipm ve-
getatiuum est factiuum generatōis non eius
qd alit sed quale est id quod alit. potentia. n.
generatiua non ē principiū generatōis eius qd
alit nec eius in quo est sed eius quod est tale q
le est id quod alit z quod est simile sibi. Quod
autem sic sit. patz qz iam enim substantia que
alitur est quod autē generat. non ē nihil autem
generat seipm sed saluat. potentia ergo vegeta-
tiua pōt nutrire z saluare illud in quo ē sed nō
pōt generare ipm qz ipm iam est z nihil seipz
generat. Notandū autē quod aliquid ē expe-
diens in diuiduo aliquid vero expediens spēi
alimentum aut quantū ad aliquid pueritur i
alitur quantū vero ad aliquid transit i semen
Illud ergo quod puerit in alitū ordinant na-
tura p pseruatōe indiuidui sed illud qui tran-
sit in semen ordinant ad pseruatōem speciei
supfluū igit alimenti est semen qz est supfluū
in diuiduo in quo est sed non est superfluū spēi
ad cuius conseruatōem ordinat qd si semē non
ordinat ad generatōem eius in quo est sed ad
generatōem similis in spē bene dictū est quod
vegetatiua non est factiua generatōis eius in
quo est. sed eius quod est quale ipm est z simile
sibi. Deinde cum dicit. Quare huius autē
Postquā determinauit de obiecto vegetatiue
potentie z de actibus eius. In pre ista determi-
nat de ipa potentia vegetatiua diffiniēdo ip-

948

lam. circa quod duo facit secundū qd duplices
diffinitōnem assignat. Sa ibi qm autem a fine
circa primū duo facit qz primo diffinit potenti-
am vegetatiuā. So qz diffiniēdo hanc mentōez
fecerat de alimento ne laborer in equiuoco on-
dit quomodo ad ipm nutrire z ad ipm allere
diuersimode compaf ibi quoniam aut sunt tria.
Continuet aut sic dictum ē quod alimētū sal-
uat substantiam aliti z qz potētia vegetatiua
est potētia qua alit animatū quare manifestū
ē quod huiusmodi aut principiū nutritiuū ē qd
dā potentia anime possibilis saluare suscipiēs
ipam secundū quod huiusmodi ē. Est ergo dif-
finitio vegetatiue quod est potentia que secun-
dum quod huiusmodi ē hz saluare suū suscepti-
uum. Et subdit quod alimentū aut pparat. i.
est materia pparata z ppria opatōni huius po-
tētie vnde priuatum alimento non pōt esse ibi
nō pōt durare in eē. Notandū aut quod ali-
mentū est materia pparata idest ppria potētie
vegetatiue sicut ferrū est ppria materia artis
fabrillis quare sicut sine ferro ars fabrillis non
pōt exercere opōnes suas sic non pōt potentia
vegetatiua hoc facere sine alimento. opus er-
go vegetatiue quod ē saluare animatū sine ali-
mento fieri nō poterit ppter quod alimēto sub-
tracto necesse est aniatum pire. Dubitaret
forte aliquis qz cū potentia vegetatiua sit acti-
ua z alimentū compes ad ipm sic principium
passiuū non videt bene dictū quod alimentuz
pparet opōnem vegetatiue potentie qz tūc cō-
pararet ad ipam nō vt passiuū sed vt actiuū
Dicendū quod vt supra patuit eo ipso quod p-
pria forma requirit ppria materiam z ppria
actus requirit ppria susceptiuū opz quod ratō
agendi nō solum sit forma sed et materia ut sa-
namur non solum sanitate sed et corpore ergo
eo ipso quod actus saluatōis quā facit potentia
vegetatiua in corpore aiato agit ipm mediāte
alimento corpus aiatum nō solum saluat potē-
tia vegetatiua tanquā principio actiuo sed etiā
saluat alimento tanquā principio passiuo. cir-
ca quod opaf potentia vegetatiua puertendo
ipm in subām aliti quare alimentum ē aliquo
modo cā z rō quod saluet aiatum ppter quod
non i merito dicit eē quoddā pparamentuz ad
hoc opus quod est saluare aiatum. Deinde
cum dicit quoniam at sunt tria qz dixerat quod
potentia vegetatiua saluat animatum alendo
ipm z dixerat quod z alimentū pparat hāc opa-
tōem qz et ipm alimentū saluat z alit aiatum
ne laborer in equiuoco ostendit quomodo. b. di-
uersimode hz eē dicens quoniam aut tria sunt qd
alit z quod alit z quo alit alens quidē primo et
principaliter est aia prima idest uegetatiua qd
vero alit est corpus habens hanc aiam vege-
tatiuā. quo vero alit est alimentū. diuersimod-
de ergo compaf ad ipm saluare z ad ipm alit
potentia vegetatiua z alimentū qz potentia ue-
getatiua est allens z saluans actiue sz alitū
b

948

est illud quod patit et quod puerit in alitum et p huiusmodi puerionē alimentū ē id quo anima tū alit et saluat. Notandū aut quod omnes opōnes quas videmus in corpore efficit anima mediantibus potentiis itaqz idem opus ē ab anima et potentia sed ab anima est tanquā a cā principali et prima a potentia vero tanquā ab imediata et prima. vnde potentia sensitua ē qua sentimus sed anima ē principū sentiēs et potentia vegetatiua est alens sed anima vegetatiua est principū alens. Et qz sic se habet aia respectu potentiaz non curat phūs quod attribuit potentiis attribuere anime et ecōuerso. vnde cum loquit de anima vegetatiua qz ē principū alens statim intelligendū est d potētia quod sit alens immo in hoc loco cum uellet loqui de potentia uegetatiua quod esset alens locutus est de anima quod esset principū alens inueniens quod dicto. h. de anima. intelligeret et de idem potentia. Deinde cū dicit. Quoniam aut a fine ponit sam diffinitōez sumpte respectu operis generatiōis. Et qz ad opus generatiōis et ad alia opera aie concurrūt diuersa organa. ideo tria facit qz primo ponit diffinitōem predictā. sō distinguit de organis et instrumentis ipsius aie. tertio epilogat circa determinata. sō ibi est at quo alitur. tertia ibi figuratim quidem igitur. dicit ergo quoniam at a fine iustum ē omnia appellari et denominari. finis aut anime uel potētie uegetatiue est generare tale aiatum quale est ipz in quo ē aia prima. i. uegetatiua uel etiā ipa potentia uegetatiua erit generatiua talis animati quale ē ipm in quo est huiusmodi anima uel huius potētia. Notādū aut quod primus actus uegetatiue potētie ē nutrire. sō ē angere et hic ē perfectior quā primus. tertius ē generare sibi simile et iste perfectior ē omnibus aliis. qz unū quodqz perfectū ē cum pōt simile generare pducere ergo simile dicitur ē finis huiusmodi potētie qz hic actus ē perfectior omnibus aliis. Dubitaret forte aliquis utruz potētia uegetatiua possit diffiniri p istum actum qui ē generare et uidef quod nō. nā generatio est qdam mutatio ad subālem formā ergo generatio nō dz attribui potētie que est quoddaz accidens et quedam potētia anime. sed attribui dz ipi anime que est subālis forma. Ad hoc idē uidef facere littera phi qui nō dicit potētiā esse principū generatiuū quale ipm sed aiaz.

Dicendū quod omnia opera exercet anima mediantibus potētiis eo quod essentia forme imediate est principū essendi non opandi et qz opera fluunt ab anima mediantibus potētiis. ideo dicebat supra huiusmodi opa eē ab anima tanquā a cā principali et a potentia tanquā a prima vnde dicebat quod potentia est opans sed anima est principū opans uel potētia ē rō opandi prima aia vero rō opandi prima cōf itaqz i opibus anime apparet ea eē ab aia me

diantibus potentiis. Sed forte dubiū ē alicui de ope generatiōis qz cum generatio terminetur ad subālem formā potētia que est quedaz pprietas et quoddaz accidēs uidef agere ultra suam spēm si pparet ad generatiōem. Sciendū ergo quod eon ē inconueniēs aliquid agere ultra suam spēm in uirtute alterius et ut ē organū et instrumentū alicuius. ipa ergo potētia uegetatiua inquantū est organū et instrumentū anime facere poterit ad generatiōez. erit ergo potētia generans uel rō generatiōis iz anima erit principū generans et prima ratio generatiōis. Et p hoc p3 solutio ad rōnē primā quod uero addebat de phō qz spāliter uidef mentōnem facere de anima p3 p iam dicta qd qz huiusmodi opa sunt ab anima et a potētiis cum phūs facit mentōnem de vno. intendit qd fiat mentio de alio. vtriusqz ergo poterit eē diffinitio data et anime et potētie. Nec repugnat h. supioribus dictis ubi diximus quod ibi de anima dabant spāles diffinitiones. nā et de ea notificatiōes supius date et que hic traduntur et plures alie spāles notificatiōes dari possunt.

Alterius forte dubitaret aliquis cuz phūs diffiniat aiaz uel potētiā uegetatiuā ab actu nutriendi et ab ope generatiōis quare non diffinit ipam ab opere augmenti cum tam opus augmenti pfectius sit ope nutritōis. Dicendū ē quod cum plures actus attribuimus vni si ab aliquo illoz actū notificamus illud et non ab alio quantū ad p̄ens spectat ex duplici de cā pōt ptingere. primo si ille actus magis inseparabiliter adheret ei. Secūdo si est finis illorum et pfectior aliis. nam a fine dignuz est oia appellari. inde ē ergo quod anima uel potētia uegetatiua diffinit a duplici ope v3 nutritōis et generatiōis sed non ppter eandē cām sed ab ope nutritōis notificat tanquā ab eo quod magis ei inseparabiliter adheret. nā quādū aiatuz uiuit tādū nutrit. Ab ope vō generatiōis notificat tanquā ab eo quod ē finis alioz et pfectius aliis. sed ab ope augmenti non dat spālis notificatio tu3 qz hoc opus non adheret inseparabiliter anime uegetatiue uel potētie tum ē qz non ē alioz finis nec pfectius aliis. De inde cum dicit est aut quo alit. Distinguit de instrumentis ipsius anime uegetatiue uel nutritiue dicens quod ē aut quo alit dupliciter scilicet et quo gubernat ut manus et remon. Sicut ergo naua h3 duo instrumenta unū p̄iunctum qz non mouet ab extrinseco ut manū et aliud sepatuz quod mouet ab exteriori principio ut remon. sic anima utit calore naturali tanquam instrumento p̄iuncto et alimento tanquā sepatō ideo subdit quod. h. quidem. s. instrumentū sepatum est mouens et motū. illud autem. s. instrumentū p̄iunctum ē mouens solum qz uero p̄ter alimentū oporteat dare ipi anime aliquid quod organū quasi p̄iunctuz cuiusmodi ē calor naturalis. p3 qz omne alimentū necessariū est posse

posse decoqui. opaf aut decoctionem calidam. of aut aiarum hz calorē quasi organū quo decoqt alimentū. Notandū aut quod quicquid utitur aliquo in obsequiū sui pōt dici organū z instrumentum eius quare cum anima vtaf alimto z calore naturali in sui obsequium omnia talia possunt dici organa z instrumenta eius.

Notandū ēt quod organum sepatum vt te non dicit mouere motū sed organū pūctum vt manus sicut cōmuniter ponit dicit mouer non motū nō qz nullo modo moueat sed quia non mouet ab exteriori principio. Vel possumus aliter exponere lram z sine magna calūnia vt li mouens motū referat ad quodcumqz organū siue sit pūctū siue sepatū sed mouens solum referat ad agens principale quod i actōne illa ē mouēs tm̄. in ope ergo nutritōis p se loquēdo aia ē mouēs tm̄ sed organa ipsius aie in huiusmodi ope mouent mota. que organa dupliciter distiguunt qz quedā sunt pūcta qdam vero sepatā. Deinde cum dicit figuratiter qd̄ igif epilogat circa determinata dicens qd̄ dictum ē de his figuratiter. i. superficialiter vel typo vt exponit themi. sed posterius certificandū ē de alimēto p priis rōnibus dicit at pbūm fecisse quedam spālem libzū de nutritōe z nutritibili qui nūdam ad nos puenit vbi dicit spāles rōnes tradidisse de ipō alimento.

li. p. lec. 11.

Determinatis autē his zc. Postquam pbūa determinauit de vegetatiuo. in pte ista determinare incipit de sensitiuo. circa quod duo facit qz primo inquit quomodo se hz sensus ad ipm̄ sensibile. in 3a pte determinat de vnoquoqz sensu z d̄ vnoquoqz sensibili ibi dicendū at fm̄ vnūqueqz qz fm̄. Ad euentiā at prime p̄tis sciēdū qz ip̄sus respectu sensibilis quasi tria sortit. p̄rio qz est quedā potentia passiuā. s̄o h̄i potentia est reducibilis ad actū. tertio reduci habet ad actū p̄ p̄riū sensibile vel p̄riū actum. Duo ergo facit qz primo ostendit fm̄ esse potentiaz passiuā reducibilē ad actū p̄ p̄riū sensibile. s̄o vt melius pateat quomodo ip̄s ē potētia passiuā z quomodo ē reducibilis ad actūz distiguūt de ip̄a potētia z de ipō actu ibi diuidendū aut de potentia z actu. Circa primū tria facit fm̄ quod tria inuestigat de ipō p̄su z de ipō p̄sibili. primo eim̄ ostendit p̄sum esse potētia passiuā s̄o declarat ip̄am potētia ē reducibilem ad actū. tertio pbat quod talis potētia reduci hz ad actum p̄ p̄riū p̄sibile vel p̄riū actūz. s̄a ibi quoniam autem sentire. tertia ibi omnia aut patiunt. circa primū duo facit fm̄ quod dupliciter pbat intentū. s̄a ibi hz asit dubōnē. dicit ergo quod determinatis aut h̄is que diximus de vegetatiuo dicam̄ cōiter de omni p̄su z subdit quod p̄sus autē accidit. i. fit vel accidit ip̄s fieri in ipō moueri vel pati aliquid sicut dictū est prius vt in libro p̄bi videt enim vt ibidez

traditū ē p̄sus ē alteratio quedā. si ergo p̄sus ē in quodā pati z in quodā alterari siue in quodā moueri p̄sus ē potentia passiuā z subdit quod aiunt aut quidā z simile a simili pati. h. at quō possibile et quō impossibile dictū est in vlibus rōnibus de agere z pati. i. dictum ē in degenerate capitulo de actiuis z passiuis. Ex illo ergo capitulo sciri pōt vtrū passio a simili vel a p̄rio fit ppter quod sciri pōt vtrū sensus patiat a sensibili simili vel a p̄rio. Deinde cuz dicit hz at dubitatōem. Adducit secundā rōnez pbantē sensū passiuā potētia ē. circa qz duo facit qz p̄rio p̄mittit qōnes qualdā secundo soluit qōnes illas ex quaz solutōe ostendit p̄sus ē potētia passiuā ibi manifestū igif ē. Dicit ergo quod hz at dubōm p̄ quid ipōz p̄su nō sit sensus idest quare sensus nō sentit z rursus hz qōnem qz nō faciunt p̄sum sine his que sunt ex idest sine exterioribz p̄sibilibz vt in existēte igne z terra z aliis elementis quoz est p̄sus p se aut est p̄sus p se fm̄ accidentia h̄is. Dubitatur ergo quare non sit p̄sus in actu sine elementis z sine accidentibus elementoz quoz ē p se sensus. Deinde cum dicit manifestū igif soluit qōnes ppositas ex qua solutōe pbat intentū qz ostendit p̄sus ē passiuāz potētia. ideo aut manifestū ē igif qz p̄sitiuū non ē actu sed potētia tm̄. vnde nō sentiūt p̄sus seipos nec sentiunt fm̄ exterioribus p̄sibilibz. nam sicut p̄bustibile nō cōburit seipm̄ sine exteriori cōbustiuo p̄bureret enim seipm̄. i. p seipum z nihil indigeret esse actu. ignē si suple p̄bustiuū simul cū. h. quod ē potentia passiuā vt p̄burat ēēt in potētia actiua vt p̄bureret z qz simile ē de p̄su opz p̄sus fm̄ quod h̄i ē in potētia passiuā tm̄. Dubitaret forte aliquis qz v̄ fm̄ ē qz supra dixit v̄z qz ipōz elementoz ē p̄sus p se. cū. n. ignis z terra subātm̄. i. nominent eū subā sentiat p̄ acc̄s eius non erit fm̄ se sensus. Dicendū est qd̄ aliquid sentiri p se pōt intelligi dupliciter. vel qz p se agit in sensum z sic calida z frigida z cetera talia z que sunt h̄i sunt p̄ria p se sensibilia. Alio modo dicūt sensibilia p se non qz p̄ se agant in sensū z hoc mō elā nō dicunt esse sensibilia p se sed qz p se p̄petit eis habere accidentia illa fm̄ que agunt in sensū z hoc modo elementa dicunt esse sensibilia p se. qz caliditas z frigiditas z h̄i qualitates que p se agunt in sensum sunt p se qualitates elementoz. inde ē ergo quod p̄sus nō asseruit simpliciter elementa p se sentiri sed ait qz elementoz erat per se sensus aut secundū accidentia ip̄is elementis et qz si ip̄a elementa sentiunt. h. ē ppter actū eis inherentiā et si dicunt sentiri p se. h. ē qz illa accidentia que p se sentiunt eis insūt per se. Soluit ēt alz qd̄ tacta sic vt loquat p̄sus secunduz opionez alioz dicentū intellectū z sensū idem ēē qz si v̄z ēēt cū intellectus sit cognitiuus s̄barum ēēt z sensus cognitiuus subātm̄. Ideo ait qz sensus per se vel sentit ip̄a elementa et ip̄as

q. 11. 12.

subātm̄

subas elementoz q̄stū ad eos qui dicūt q̄ intel-
lectus est sensus vel sentit accidentia ip̄is quā-
tum ad opinionē ueraz q̄ sensus per se non est
subarum sed accētū. Alterius forte dubita-
ret aliquis qz uidet p̄na phisica esse q̄ si sensus
secundū quod h̄i diceret potentiā actiua tunc
vel sensus sentiret seipm̄ uel sentiret absqz ex-
terioribus sensibilibus. Videmus enim q̄
p̄bustiuū est in potentia actiua ad p̄burendum
z tamen combustiuū n̄ p̄burit seipm̄ nec p̄t
p̄burere nō p̄te exteriori p̄bustibili. Dico-
dū quod ad hoc quod actō non sit in aliquo abs-
qz additōe alicuius extrinseci duplici de cā po-
test p̄tingere. primo si illa actio sit transiens in
exteriorē materiā z sic actio p̄burentis non
p̄t eē absqz exteriori p̄bustibili qz p̄burere nō
est in p̄burete sed in p̄busto. secundo hoc potest
p̄tingere si illud in quo recipit illa actio non sit
in potentia actiua sed passiuā z id p̄bustibile n̄
p̄burit absqz exteriori p̄bustiuo qz p̄bustibile ē
in potentia passiuā ut p̄burat sed si actio non
eēt transiens in exteriorē materiā z illud in quo
eēt illa actio eēt in potentia actiua respectu il-
lius actōnis ad nihil requireret aliquid exte-
rius s̄ illud ageret in seipm̄ z posset agere abs-
qz alia substantia exteriori. quare cum sentire
non sit actio transiens in exteriorē materiā.
qz videre nō ē in re uisa sed in uidente si p̄sus
eēt in potentia actiua respectu h̄i actōis seque-
ret q̄ sensus posset sentire seipm̄ z quod possz
sentire non p̄tibus sensibilibus z qz. b. est s̄m̄
ideo ex hoc uult ph̄s sensum nō eē potentiā
actiua sed passiuā. Deinde cum dicit. Quo-
niā autē sentire ostendit p̄sum eē talem potētiā
passiuā quod ē reducibilis ad actū. circa quod
duo facit qz primo facit q̄ dictū ē. s̄o assignat
modū secundū quē h̄i potētiā reducit ad actū
z sit in actu ibi primū quidē igit. dicit ergo qm̄
autē sentire dicim̄ dupliciter. nā potentia au-
diens z uidens audire z uideri dicimus. d̄
enim aliquis uidens z si forte sit dormiens so-
lum. n. q̄ aliquis nō sit cecus ēt si dormiat ui-
dens dicit et ēt dicit uidēs q̄ iā est opans z ui-
dens in actu dupliciter utiqz ē dicere q̄ sit sen-
sus. b. quidē sicut potentia ille autē sicut actu.
Similiter autē z sentire dupliciter dicit v̄z qd
qz potentia est ens tale vel qz ē actu tale v̄z sen-
tiens quare si sensus p̄t eē in potentia z i actu
p̄batū ē quod dicebat v̄z q̄ sensus est sic in po-
tentia q̄ ē reducibilis in actū. Deinde cuz
dicit primū quidē igit dat modū quō sensus re-
ducit ad actū. Ad cuius euidentiā sciendū qd
p̄sus reducit ad actū inquantū mouet ab ali-
quo obiecto exteriori agente. motus ergo ille ut
alteratio illa que ē facta in sensum ab exte-
riori obiecto dicit eē actus ip̄ius sensus z dicit fa-
cere sensum iā actu. Et id aut quod primū qui-
dem igit sic sit sensus in actu tāquam dicim̄
quod pati z moueri sit idē z agere. i. sit idēz qd
actus z nāqz motus quidē ē actus imperfectus

si sicut dictū est in alteris ut in tertio ph̄corū
Notandū autē quod actio z passio sunt idēz
motus ut p̄batū est in tertio phi. illa ergo im-
mutatio vel ille motus accipiēdo motū large
qui sit ab obiecto exteriori ut recipit in sensu d̄
passio ut ē ab agente dicit actio. z qz illa im-
mutatio qdam actus est z quedā p̄fectio eo q̄ ois
motus sit actus mobilis opz sensum sic fieri in
actu inquantū immutatio facta in ip̄o ē quidam
actus. Deinde cū dicit omnia at patiuntur
ostenso p̄sum eē potentiā passiuā z eē reducibi-
lem ad actū hic ostēdit q̄ ē reducibilis ad actū
a p̄prio actiua vel a p̄prio sensibili dicit quod
oia patiunt z mouent ab actiua supple p̄prio
z ab eo quod ē actu ens. ergo supple sensus mo-
uebit a p̄prio sensibili q̄ ē actu tale qualis ē se-
sus in potentia. id p̄cludit quō p̄sus patit a sen-
sibili dicens q̄ b̄n est idēz p̄tingit sensum pati
tanqz a simili ē aut ip̄z pati ut a dissimili sicut
iam diximus patit quidē. n. quod ē dissimile.
qz in principio semp̄ patiens ē dissimile sed cū
iam est passum ē simile. Deinde cuz dicit. 94
Diuidendū autē qz dixerat sensum eē potētiā
passiuā reducibilē ad actū ut sciat quō sensus
ē potentia z quomodo ē quid passiuū z quomō
est reducibilis ad actū distinguit de potentia z
actu et de passione. circa quod tria facit qz p̄rio
distinguit de potentia z actu. s̄o distinguit de
ip̄a passione vel de ip̄o pati. tertio que dixerat
adaptat a. i. sensiuū. secunda ibi nō. n. aut sim-
pliciter neqz pati. tertia ibi sensiuū aut. circa
primū duo facit qz primo p̄nuat se ad dicen-
da. secundo exequit de intento. secunda ibi ē q̄
dem. n. dicit ergo q̄ diuidendū aut est. i. disti-
guendū ē de potentia z de actu. nam nūc sim-
pliciter diximus que habemus dicere de ip̄is
qz ergo vsqz nūc diximus z locuti sumus ut h̄z
littera p̄menti de actu z potentia simpliciter.
ne laboremus in equiuoco bene se h̄z distiguer.
Deinde cum dicit est quidē. n. sic exequit
de intento circa quod duo facit qz primo disti-
guit duplicē potētiā. s̄o dat differentiā inter
eas ibi utiqz aut hoz. dicit ergo q̄ ē quidē. n.
aliquō sic sciens z sic in potentia aliquid p̄side-
rare sicut si dicamus hominē eē scientē quoni-
am h̄d ē de numero scientiū z de numero h̄nti-
um sciam. ē at iam alio mō sciens sicut iā dixi-
mus scientē eē h̄ntem grāmaticam z h̄ntem
habitū scie. Notandū autē quod sciens est i
potentia ad p̄siderare. sed tamen alr ē in potē-
tia ad p̄siderare quē sic sciens q̄ est ap̄tus na-
tus habere sciam vel qui ē sic sciens q̄ iā h̄t
habitū scie. Deinde cū dicit utiqz autem
hoz dat differentiā inter hanc potētiā z illā
circa quod duo facit s̄m q̄ duas differentiā
assignat. secunda ibi ambo quidē igit. Dicit
ergo q̄ uterqz aut hoz non eodē modo ē possi-
bilis. i. nō eodē mō ē in potentia ad p̄sidera-
re. sed hoc quidē qm̄ est genus h̄i qz ē de gene-
re scientium. z ē quasi materia z subiectū in quo
habet

h3 e scia pp quod e in potentia remota ad pfi-
 derare ille aut qui h3 iam habitū scie e i poten-
 tia ppinqua vt qz volens iam possibilis e pfi-
 derare nisi aliquid aliud exterius phibeat suā
 pfi deraōnem. i. aliqua exterior occupatio vel
 aliquid aliud impedimentū. subdit aut quod
 e aliquid quod iā aut e pfi deraō actus ens r p
 prie sciens hanc litterā. a. Notandū aut qd
 hec tria vident se habere p ordinē. qz primo ali-
 quid e in potentia ad habitū scie r postea h3 hi-
 tum. tertio pfi deraō secundū illū habitū vt pri-
 mo pōt quis scire hanc lrām. a. r postea sciat
 eam r e dare tertiu qn iam actu pfi deraō ipaz.
 r tunc e pprie. i. pfecte sciens eam. Dubita-
 ret forte aliquis qz nō videt vtz esse q pfi de-
 rans in actu sit pprie sciens. nam scire nomi-
 nat habitū nō opōnem quare pfi deraō in actu
 non pprie dicit sciens qz pfi deraō opōnez no-
 minat non habitū dicendum q sicut essentia
 e pfectior ex eo q e pūcta pfectior e l3 eē sit
 aliquid additū essentia r sicut natura res e ma-
 gis pfecta ex eo quod e pūcta debitis pprie tā-
 libus l3 pprietates sint aliquid additū nature
 sic ipe habitus cū est pūctus actus pfectior e.
 l3 actus sit aliquid differens ab habitū. Expo-
 nenda e ergo littera phi q pfi deraō in actu est
 sciens pprie. i. pfecte qz pfectior e aliquo modo
 habitus si actus sit pūctus. Deinde cū di-
 cit. Ambo quidē igiē primi. dat differentia in-
 ter hanc potentia r illā dicens q ambo quidē
 igiē primi sunt scientes fm potentia sed hic q
 dem p doctrinā alteratus e qui caret habitū r
 multotiens mutatus est ex habitu p rario vt
 ex ignorantia vel ex errore hic aut qui iam h3
 habitū est sciens ex eo quod h3 flum. i. sciz vt
 gramaticā. talis ergo dicit non agere. i. non eē
 in actu r dicit agere. i. esse in actu alio mō qui
 n. h3 habitū alio r alio modo e in agere non in
 age vel e in actu r nō in actu. nam secundū q
 huiusmodi e in actu. primo nō in actu sō. No-
 tandū aut q dicit duos p s eē fm potentiam
 qz tres modi notati sunt quoz primus e cuz qz
 caret habitū sūe. cum h3 habitū. tertius vero
 cū iam pfi deraō in actu duo ergo primi sūt ali-
 quō modo in potentia. v3 carens habitū r ha-
 bens habitū. l3 nō pfi deraō. tertius vero qz
 pfi deraō in actu fm quod h3 i. id nō e in poten-
 tia. Notandū aut dupliciter differre primū
 possibile a sō. prima differentia e qz qui primo
 mō e in potentia nō pōt pfecte pfi deraō cum
 vult nisi prius acquirat sciam sed qui iam hēt
 sciam pōt nisi aliud impediāt. sō differentia e
 qz qui primo e in potentia caret habitū r opoz-
 tet ipm transmutari r alterari loquendo large
 de alteratōe ad hoc quod acquirat habitū sed
 ens in potentia. sō modo iam h3 habitū. has
 aut duas differentias tetigit phīs vt p3.

On est aut simpliciter n3 pati re.
 Postquā phīs distinxit de po-

sentia r actu in parte ista vt dicebat vssigne
 de ipō pati. circa quod duo facti qz pō facit q
 dicitur est. sō ostendit quomodo in actibus r i hi-
 tibus aie repit passio vel alteratio ibi speculās
 n. sit. dicit ergo q nō est aut simpliciter. i. nō vi-
 cif simpliciter sed multipliciter h3 ipm pati l3
 aliud quidē pati e corruptio quedā a sō. aliū
 aut magis est quedā salus r quedā receptio r.
 q est in potentia ab eo q e i actu r a sū sic. i. ab
 h. mō sū sicut pōa h3 se ad actū. i. sic pōa h3 si-
 miliudine cū actu duplex est ergo passio. vna
 pprie que sit a sō r alia que nō e pprie passio
 sed magis e salus r receptio. Dubitaret for-
 te aliquis qz videt fm eē quod dicit phīs v3
 cū potentia recipit aliquid ab actu. h. non est a
 sō sed a simili nec est ibi pprie passio l3 salus
 r receptio pstat aut quod potentia non e simili
 actui sed diuidit ex opposito sō ipm. dicendū
 quod fm phīm qnto methaphis. capitulo de
 passione. passio pprie sumpta dicit transmu-
 tatio nocens. nam fm ipm transmutatio r mo-
 tus maxime dicit passio qn est nociuus cum er-
 go agēs agit in passū vt cū ignis agit in aquā
 puerendo eam ad se ibi e duo pfi deraō v3 ex-
 poliatōem forme opposite r introductōem for-
 me ppositite. in h3 i. n. transmutatōe materia ex-
 poliat forma aque r induit formā ignis put
 ergo materia expoliat forma aque e ibi passio
 nam forma aque aliquo mō est pfectio ipsius
 materie quare aliquo mō est nociuū ipi. mate-
 rie amittere talē formā. nam l3 forma aque nō
 sit ita pfecta ut forma ignis aliqua tamen per-
 fectio est r aliquod nocumentū r aliqua impez-
 sectio resultat in materia amittendo talē for-
 mā eē. n. ipa materia pfectior si sic posset acq-
 rere vnā quod nō mitteret aliā. itaqz h3 i. rā s
 mutative est ibi passio put materia expoliat
 forma aque sed put recipit formā ignis non p-
 prie est ibi passio sed magis e ibi salus r rece-
 ptio. nam. h. non e nociuū materie nec e ex. h.
 materia impfectior imo ex hoc sit magis i actu
 r pfectōe quare si non eē transmutatio a con-
 trario r materia sic acquireret aliquā formā
 r aliquā pfectōem r ppter hoc nullā aliā pfectō-
 nem amitteret ita eē ibi salus r receptio qd
 non pprie eē ibi passio. r cum hoc fieret diceret
 materia pati a simili. i. a pueniēti fm hoc
 ergo dicit phīs quod salus r receptio e ab eo
 quod est in actu r a simili. i. a pueniēti. nā cō-
 uenit materie r omni ei q est in potentia non
 quod expoliet pfectōe r actu. sed quod iduatur
 ea. h. ergo dicit ei eē pueniens r pfectiuus eius
 non obstante ergo quod actus diuidit ex oppo-
 sito sō potentia dicit tamen ei eē similis iquā-
 tum e ei pueniens r pportatus r in quantum
 eā ornat r pfit. Deinde cum dicit specu-
 lans. n. ostenso quod passio multipliciter dicit
 inquit quomodo repit passio r alteratio in
 habitibus r in actibus anime. circa quod duo
 facit qz primo ostendit quod non e pprie passio

hi 561
 lec. 12.
 n

nec alteratio cum quis est in potentia ad actum
sicut ut si aliquis habens habitum et sciam inci-
piat considerare et vadat in actum. hoc ostendit non
esse proprie passionem cum quis est in potentia ad
habitum et ad actum primum si acquirat ipsum ibi
in actum quidem igitur dicit ergo quod habens eam
sciam sit specularis in actu quod vere supple non est
proprie pati aut non est alterari. nam in ipso. i.
ad ipsum est additio quedam et est quoddam in actu
propter quod non est ibi alteratio et at si est ibi alte-
ratio alterum genus alterationis. unde non bene
se habet dicere sapientes alterari cum sapiat vel
scienter alterari cum considerat sicut non edificato-
rem alterari dicimus cum edificat. Dabi-
taret forte aliquis quod non videtur simile id quod ad-
ducitur per similitudinem edificare est agere sed intelli-
gere est quoddam pati. quare si edificans cum edificat
non alteratur nec patitur non propter hoc sequitur quod in-
telligens vel considerans non patitur nec altere-
tur. Dicendum quod solutio huius que-
stionis dependet ex questione proxima. dicebat
enim supra quod passio est in materia ex eo quod
expoliat una forma non ex eo quod addit sibi
alia quia additio et perfectio non proprie est passio.
sed magis est salus et receptio unde cum conclu-
debat ibidem quod si materia sic proficeret vel sic
adderet ei una forma quod non expolieretur
alia non proprie esset ibi passio. h. ergo modo prius
arguit volens quod quod habens habitum si con-
siderat et tendat in actum quod ita addit sibi hanc
perfectio que est actus quod non expolietur ali-
qua perfectione non est ibi proprie passio quia
est ibi additio sine perditione quare quantum
ad hoc tenet similitudo philosophi de edifica-
tore et sapiente. non multum enim quod sapere et in-
telligere sic dicat agere sicut edificare sed quia
sicut edificator quando edificat secundum quod
huiusmodi est nihil perdit sed solum tendit ad
actum sic sapiens cum sapit et sciens cum con-
siderat nihil perdit sed solum superadditur ei
quidam actus et quedam perfectio quare non
est ibi proprie nec alterari neque pati. De-
inde cum dicit. in actum quidem igitur ostendit
quod non est proprie passio nec alteratio si
quis sit in potentia ad habitum et tendit in ip-
sum. circa quod duo facit. quia primo dat dif-
ferentiam inter primum possibile et istud. secun-
do ostendit secundum tale possibile non esse
passionem nec alterationem ibi. Aut ne-
que dicit ergo quod in actum quidem igitur
ducens ex potentia ente secundum intelligere
et sapere ut doctrinam id est non propter hoc
dicitur doceri. habens ergo habitum si sit in
potentia ad considerare et ad intelligere non
dicitur doceri si incipiat considerare sicut illud
habitum sed iustum est tale ire in actum habet
altam denominationem quam doctrinam sed ex
ente potentia ad habitum et ad sciens et accipi-
ens sciam ab ente actu id est ab eo quod est actu
sicut a didascalo id est a magistro. supple talis

dicitur doceri. Notandum ergo differentias
esse inter eum qui non habet habitum et acquirat ip-
sum et inter eum qui iam habet habitum et est in
potentia ad considerare. nam sciens geometriam
si considerat de ipsa non propter hoc dicitur doceri
si non habet sciam et acquirat eam doceri dicitur
et maxime si acquirat eam ab alio. Dabi-
taret forte aliquis quod videtur hic prius velle quod
ens in potentia ad habitum fiat in actu et ac-
quirat sciam per magistrum. hoc enim non videtur
esse necessarium. nam omne quod quis novit aut
discens aut inveniens novit. potest ergo quis in
actu sciens fieri non solum discens ab alio sed et
inveniendo sciam per seipsum. Dicendum quod
non est intentio philosophi quod semper scia discatur a
magistro alio. sed vult quod nunquam aliquis
in potentia sciens fiat actu sciens nisi per aliquid
in actu ita quod semper ab actu ente sit aliquis
actu sciens. Ad cuius evidentiam sciendum
quod eo modo quo quis adiscit scientiam per
alium inveniit scientiam et per seipsum. nam hoc
modo magister docet discipulum exponendo
ei aliqua per se nota et ex illis eliciendo conclu-
siones debitas et intentas. hoc etiam modo quis
etiam seipsum potest in scientiam ducere proce-
dendo ex per se notis ad alia. si ergo quis ab
alio scientiam discat sit actu sciens ab actu en-
te et formaliter quia sit sciens a magistro in quo
formaliter actu existit scientia unde iste mo-
dus quodammodo assimilatur generationi
vniuerso quando ex calido generatur calidum
et ex igne ignis et ex sciente sciens. Nam sicut
signum scientis est posse docere et posse facere
alium actum scientem sic signum est calidi posse
se calefacere et posse facere aliud actu calidum
Sed si quis scientiam acquirat non discen-
do sed inveniendo sit actu sciens ab actu ente.
quia sit sciens in virtute luminis intellectus
agentis. in quo virtualiter sunt manifesta om-
nia principia per se nota. Nam omnia talia
sunt nobis naturaliter nota per lumen intel-
lectus agentis. in quo quodammodo virtualiter
est omnis scientia. Itaque cum quis sic sit actu
sciens non assimilatur generationi prout cali-
dum generatur a calido. sed prout calidum ge-
neratur a sole qui non est calidus formaliter
sed virtualiter. Nam sicut in eius virtute est
calidum efficere sic in virtute luminis intel-
lectus agentis est ut quis seipsum ducat ad sci-
entiam procedendo ex per se notis ad alia.
Quare sicut semper calidum generatur ab
actu ente formaliter vel virtualiter sic semper
adiscens discit aut a sciente formaliter et actu.
vel ab habente scientiam virtualiter. philoso-
phus vero magis exemplificat cum quis actu
sit sciens ab actu ente formaliter ut a didasca-
lo vel a magistro. quia ibi manifestius apparet
quod dicitur. Deinde cum dicit. Aut ne-
que pati ostendit quod prout quis est ens po-
tentia sciens sit actu sciens. non est proprie ibi
pati

pati. p̄tinetur autem sic dictum est quod po-
 tentia sciens sit actu sciens a magistro secundū
 autem hanc doctrinam at̄ neq̄ dicendum est
 pati sicut dictum est aut̄ dicendum est duos
 esse modos alterationis quasi dicat q̄ quāvis
 discipulus discat sciā a magistro s̄m talem
 doctrinā aut nō alteratur p̄prie aut si altera-
 tur. h. est s̄m quēdam similitudinē. quia duos
 contingit eē modos alterationis videlicet eaz
 mutationem vel alterationē que est in disposi-
 tiones privativas. idest in dispōnes p̄trarias
 z eā que est in habitūz z naturā idest in habitū
 z naturalem perfectionem. Notandum at̄
 q̄. h. l̄ra ex potentia autem ente potest legi euz
 clausula superiori vt sit sensus q̄ non est doctri-
 na nec dicitur quis doceri si habens habitum
 z incipit p̄siderare s̄m ip̄m. sed doceri dicitur
 si ex potentia ente z habens sciētiā i potētia
 discat ip̄am a magistro. Rursus potest legi
 cum littera sequenti vt sit sensus q̄ quis ens
 in potentia ad sciā si acquirat ip̄am a magi-
 stro ex tali acquisitione aut non patitur proprie
 aut si patitur. h. est s̄m alium modū passiōis
 z oportet eē plures passiōis modos. Esset aut̄
 hic dubitandū quia superius videbatur velle
 q̄ accipiens sciētiā posset alterari hic aut̄ hoc
 negat. Sed de hac questione infra plenius pa-
 tebit. hic autem sufficiat dicere q̄ accipiens sci-
 entiam nō proprie alteratur sed similitudina-
 rie. vel possumus dicere quod quis dupliciter
 potest accipere sciā. primo existens in pura
 negatione ita q̄ sic acquirat habitū sciētie q̄
 nullo habitu expolietur. secundo hoc potest cō-
 tingere si habens habitum erroneum expolie-
 tur illo habitu z induatur habitu vero. primo
 modo non est. ibi alteratio nisi valde large
 sed secundo modo cuius fiat ibi aliqua expoli-
 atio ē ibi aliqua alteratio. h. ergo modo loque-
 batur philosophus superius cum dixit per do-
 ctrinam alteratus est multotiens mutatus ex
 contrario habitu quasi dicat quod hoc modo
 est ibi alteratio si mutetur ex contrario habitu
 vt quod sic acquirat vnum habitum quod p̄-
 dat alium. hic autem vt cōmuniter ponitur di-
 cit non eē alterationē in acquisitione sciētie q̄
 loquitur de tali acquisitione vbi quis nullo ha-
 bitu expolietur. Aduertendum tamen q̄
 nec hic nec ibi est proprie alteratio nec passio.
 tamen plus est ibi de alteratione z de passiōe
 cum quis ex habitu contrario vadit ad sciē-
 tiam quā cum est in pura negatione z sic acqui-
 rit habitum sciētie quia nullo alio habitu ex-
 poliatur. Tunc sequitur illa pars sensitiui au-
 tem in qua que dixerat. Circa sciētiā z in-
 tellectum adaptat ad sensum circa q̄ duo facit
 quia primo adaptat ad s̄luz que dicta sunt de
 potentia z actu. secundo que dicta sunt de pa-
 ti z alterari ibi vti autem necesse est. Circa pri-
 mum tria facit quia primo facit quod dictum ē
 secundo quia mentionem fecerat de sensu z in-
 tellectu dat differentiam inter itellectū z s̄luz

tertio quia dando huiusmodi differentia quo-
 dāmodo digressionem fecerat a proposito re-
 sumit que dicta sunt de actu z potentia. secun-
 da ibi differt autem. tertia ibi sed de his qui-
 dem. Dicit ergo quod sensitiui autem quides
 prima mutatio a generare potentiam ergo sen-
 sitiuam acquirat. nam a generante sicut acqui-
 ritur habitus sciētie a magistro. sed cum iam
 generatū est iam habz sentire sicut sciens iam
 habet sciētiā. Et subdit quod autem z
 secundum actum idest sensus. secundum actūz
 similiter dicitur ip̄i considerare. sensus ergo
 se habet vt sciētia sentire sicut considerare.
 quare sicut ex parte intellectus prius est quis
 in potentia ad sciētiā z postea habet sciē-
 tiam et potest esse in potentia ad considerare
 sit animal antequam sit generatum est in po-
 tentia ad sensum. Et postquam iam habet
 virtutem sensitivam potest esse in potentia.
 non ad sensum sed ad sentire. Deinde euz
 dicit. differt autem dat differentiam inter in-
 tellectum z sensum. circa quod duo facit secū-
 dum quod duas differentias assignat. secun-
 da ibi. vnde intelligere. Dicit ergo quod
 differt autem sensus ab intellectu quia actiua
 quidem operationis huiusmodi idest obiecta
 que quidem sunt actiua z factiua operationis
 sensibilis extra sunt vt visibile et audibile si-
 militer autem et reliqua de numero sensuum
 sunt extra animam. Causa autem huius est s̄-
 sus quoniam sensus qui est. secundum actum
 est ipsorum singulariū. sed sciētia est vniuer-
 saliam. hec enim vniuersalia sunt quoddam-
 modo in ipsa anima. Est vtiq̄z hec differen-
 tia inter sensum z intellectum quia obiectum
 sensus est particulare quod est extra animam
 sed obiectum intellectus est vniuersale quod
 est quoddāmodo in anima. Dubitaret for-
 te aliquis quomodo verum est quod hic dici-
 tur quod obiectum intellectus est vniuersale
 sensus vero particulare. Dicendum quod
 vñ quodq̄z agens agitur est in actu per for-
 mam suam quare omnis actio z omnia opera-
 tio sumit medium et mensuram ex forma ipsi-
 us agentis. propter quod bene dicitur est quod
 omne agens agit secundum exigentia z sue for-
 me. nam siue sit actio transiens in exteriorē
 materiam siue non sit transiens semper sumit
 modum z mensuram a forma que est ipsius
 operationis principiūz quare qualis est forma
 z species in intellectu existens talis est actio in
 tellectus z tale erit obiectum intelligibile in
 quod tendit intellectiua potentia mediāte hu-
 iusmodi actiones. Sic etiam ex parte sensus
 qualis est species sensibilis in sensu existens ta-
 le erit ipsum sentire vel ip̄a actio sensus z tale
 erit obiectum sensibile in quod tendit organūz
 sensus mediante actione sensitiva. igitur cum
 species intelligibilis sit abstracta a conditioni-
 bus materie que sunt hic z nunc opz actū intel-
 ligendi et obm itelligibile sic abstractum esse.

at̄ 60

nam si intellectus mediante specie lapidis fertur in cognitionem eius cum spes illa in intellectu existens sit abstracta a conditionibus materie oportet lapidem ut est obiectum intellectus a conditionibus materie esse abstractum sed cum lapis sit acceptus sit quid vltimate bene dictum est obiectum intellectus esse vltimate sed cum species in sensu existens non sit abstracta a conditionibus materie sensus mediante specie huiusmodi fertur in obiectum non abstractum quare cum omne tale sit particulare obiectum sensus erit particulare. **U**terius forte dubitaret aliquis vtrum vltimate sint in anima. Et videtur quod non quia vniuersale est obiectum intellectus sed intellectus secundum primum recto aspectu non fertur in cognitionem sui nec eorum que sunt in ipso. sed in cognitionem aliorum. unde in tertio huius dicitur quod intellectus sic se ipsum cognoscit sic videlicet cognoscendo alia quare si intellectus recto aspectu fertur in cognitionem aliorum que sunt extra cum recto aspectu fertur in cognitionem vltimate vltimate vniuersalia. et est propterea vltimate predicantur de rebus sed non predicatur aliquid essentialiter de re nisi quod est in ipsa re. ergo oportet vltimate non esse in anima sed in rebus. **A**mplius scientia est de rebus ut de animalibus lapidibus magnitudinibus et ceteris talibus sed talia non sunt in anima quia lapis non est in anima sed species lapidis. ut dicitur in tertio ea igitur quorum est scientia extra animam oportet esse. sed cum vltimate sit scientia non erunt vniuersalia in anima sed extra. **D**icendum quod ut communiter ponitur natura hominis vel natura lapidis vel aliqua alia huiusmodi natura dupliciter habet esse vnum materiale in rebus et secundum formam. h. est quid particulare et aliud formale ut in anima et secundum hoc est quid vltimate. nam non reperitur homo nisi in his carnibus et in his ossibus. nec reperitur lapis nisi in hac materia signata. **S**i talia sunt vltimate et accidit eis intentio vltimate. h. non est ut sunt in se ipsis sed ut sunt in anima. unde est quod communiter ponitur vltimate esse in anima. **S**ed licet hoc bonum intellectus habere possit. non tam sufficienter questum illucidat nisi assignetur modus quomodo vltimate sunt in mente et quomodo secundum esse in anima sunt nam si simpliciter asserimus vltimate esse in anima dicimus ea non predicari de rebus: asserimus et non esse de rebus scilicet. ut in obiectionibus dicebatur. **A**duertendum ergo quod licet essentialiter non predicatur de re nisi quod est in ipsa denominatione in de re predicari potest quod non est in ea. ut dicitur opus humanum non ab humanitate que sit in opere sed ab humanitate que est in artifice a quo processit opus sicut et dicitur res visa non a visione que sit in ipsa sed a visione que est in vidente. sic etiam dicitur res considerata non consideratione que sit in ea. sed que est in mente et in intellectu. **H**oc viso de leni patet quomodo aliquid habet esse vltimate. nam res ipse sunt vltimate

sed non sunt vltimate ut sunt in se ipsis. quia sic habent esse non abstractum sed sunt vltimate ut sunt considerate ab anima quia sic habent esse abstractum quare si verum est animam considerare de rebus. et res esse consideratas ab anima cum res considerate sint abstracte verum est res ipsas vniuersales esse. **S**icut ergo res non sunt considerate per considerationem que sit in eis. sed huiusmodi considerationem facit anima et est in anima. sic res non sunt vltimate per se ipsas. sed intellectus est qui facit vltimate in rebus. **U**niuersalia igitur sunt in anima et extra animam. nam vltimate pro tanto sunt in anima quia intentio vltimate non attribuitur rebus nisi mediante intellectu. **E**t quia consideratio ab anima per quam fit vltimate in rebus non est in rebus sed in anima. si denominatio est a forma et ab ea esse. si res dicuntur vltimate et considerate per aliquid quod est in anima secundum tale esse dicuntur esse in anima. **H**oc est ergo quod prementator ait videlicet quod vltimate ut sunt in potentia sunt extra animam ita quod res non sunt vniuersales. ut sunt in se ipsis. sed ab intellectu attribuitur eis vniuersalitas vel intentio vniuersalitatatis id est ergo quod communis opinio dicit quod vltimate sunt in se ipsis secundum esse materiale quia esse materiale est esse in potentia. sed in anima sunt secundum esse formale quia consideratio et intentio vltimate a qua res formaliter dicuntur vniuersales sunt in anima ita quod formaliter res non dicitur esse vltimate per aliquid quod est in ipsa sed per aliquid quod est sicut opus non dicitur humanum per aliquid quod est in eo. sed per aliquid quod est in artifice. ex. h. ergo solvuntur obiecta. nam cum dicitur vltimate sunt intellectus obiectum sit intelligendum est ut patet per habita quia res ut sunt considerate ab anima sunt obiectum intellectus. et h. non sunt vniuersales ut dictum est. **Q**uod vero ad debatur vniuersalia predicari de rebus pro tanto verum est quia res predicantur de rebus quibus accidit intentio vniuersalitatatis. nam cum res que habet esse cum conditionibus materie sit illa et eadem res que consideratur sine conditionibus materie oportet quod vniuersale predicat de particulari cum res sine conditionibus materie considerata sit vniuersale cum conditionibus materiae vero sit particulare. quod autem vltimate addebat quod de vltimate est scilicet per vltimate esse. nam scilicet est de rebus ut sunt considerate ab anima que sic accepte possunt dici vltimate. **S**icut ergo verificandum vltimate secundum quod huiusmodi esse in anima non quod ipse res sunt in anima sed quia in anima est ipsa consideratio per quam facit anima vniuersalitate in rebus et tribuit rebus intentionem vltimate. per ergo quomodo vltimate predicat de rebus et quomodo dicitur esse scilicet. et quomodo sunt obiectum intellectus et quomodo sunt in anima. et quomodo in rebus. **D**einde cum dicit. vltimate intelligere dat. h. et dicitur inter intellectus et sensum dicitur quod in ipsa anima est intelligere cum vult sentire aut non est in ipsa cum vult. sed necessarium est exterius sensibile. **S**imiliter autem et h. se habet et in scientiis sensibilibus per eandem causam. quia sensibilia

sunt de numero singularium et exteriorum.

Notandum qd secundum pmentatores i. vii meth. singularia cum recedunt a sensu nescimus an sint an non sint. sed possumus opinari ea esse vel no esse quare scientia idest certa cognitio d sensibilibus haberi no potest nisi quando sensibilia actu mutant sensuum. Deinde cum dicit. Sed de his quidem quia dandobis differentiam inter intellectum et sensum quoddammodo disgressionem fecerat a proposito notat se disgressionem fecisse et reddit ad ppositum resumens que dicta sunt de actu et potentia dicens qd de his quidem idest de differentia intellectus et sensus certificare idest certius determinare tempus fiet et in rursus. i. i posterum. Inuit ergo disgressionem factam ee in determinando que dicta sunt ideo rediens ad ppositum ait qd nunc intantum diffinitum sit quoniam cum non simpliciter sit quod potentia dicitur sed aliud quidem est in potentia remota sicut si dicamus puerum posse militare aliud autem in potentia propinqua sicut in etate existentem dicimus militare posse. Sic se habet sensitivus in duplici potentia et addit qd fm qm inominata est differentia iporum possibilium et nescimus proprio nomine nominare potentiam remotam et propinquam id sup sufficiat quoniam determinatu est de ipis possibilibus vel de ipis potentiis qm sunt altera. et quod se alia. Deinde cu dicit. vti at necesse e adaptat ad sensuz quomodo contingit circa ipm esse alterationem et passionem. dicens qd necesse est vti ipo pati et alterari taquam propriis nominibus quasi dicat passio et alteratio no proprie habent fieri circa sensum. tam e qz non habemus propria nomina vtimur his nominibus taquam propriis. Et subdit quomodo sensus patitur et alteratur a sensibili dicens qd sensitivum est tale in potentia quale est iaz sensibile in actu sicut superius dictum est et huiusmodi sensitivum patitur quidem non simile ens passum autem assimilatum est. et est tale quale est illud sensibile est. n. b. comune cuilibet agenti et patienti quod in principio sunt dissimilia i fine similia.

h. 61.
9. 61.
h. 62.

lec. 13.
h. 63.

Incenduz aut est fm vniquaqz et. Post qd plius ostedit quomodo se habet sensibile ad sensum et quomodo sensus est i potentia ad sensibile et quomodo patitur ab eo. In parte ista vt dicebat determinat de ipis sensibilibus et de sensu. duo ergo facit. quia primo determinat de ipis sensibilibus. secundo de sensu ibi oportet autem vlt d omni sensu. circa primuz duo facit qz primo distinguit triplex sensibile videlicet comune proprium et per accidens. secundo determinat de proprio sensibili vnuscuusqz sensus ibi. qm qdem est visus circa primum duo facit quia primo continuat se ad dicenda et dat quandaqz divisionez de ipo sensibili. secundo exponit dionis

membra ibi dico autem primu. Dicit ergo qd dicendum est prius d sensibilibus secundu vnu queqz sensuz et subdit qd sensibile tripliciter dicitur quorum duo dicimus per se sentiri vnu autem secundum accidens. duo ergo sunt sensibilia per se et vnum per accidens. Istorum autem duorum sensibilium per se aliud quidem est propriu vnuscuusqz sensus. aliud vero est comune omni sensui vel imple est comune pluribus sensibus. Notandum autem quod cuz dicimus sensibile comune esse comune omni sensui non est verum de omni sensibili comuni sed de aliquo sed cuz sufficiat qd aliquis homo currat ad. b. q. h. sit va ho currit sic suffic aliquid sensibile comune esse comune omni sensui ad. b. quod verificetur illa sensibile comune est comune omni sensui. Sed si vlt de sensibili comuni. loqui volumus dicemus sensibile comune esse quod sentitur ab omnibus vel pluribus sensibus. Deinde cum dicit. dico autem proprium exponit dionis membra circa qd duo facit quia primo expdit predictae dionis membra. secundo dat differentiam inter sensibilia ppria et communia ibi. sensibilium autem secunam se. circa primum tria facit secunduz qd tria sensibilia tetigerat videlicet ppria communia et per accidens. primo ergo ostendit qd sit sensibile pprium. secundo quid comune. tertio quid per accidens. secunda ibi communia at. tertia ibi secundum accidens autem. circa primuz duo facit qz primo ait sensibile proprium esse circa qd sensus non decipitur. secundo manifestat quod dixerat ibi sz vnusqz iudicat. dicit ergo dico autem proprium esse sensibile qd non contingit altero sensu sentiri et circa quod no contingit errare sensum vt visus respectu coloris et auditus respectu soni et gustus respectu huiusmodi scilicet saporis et subdit qd tactus plures habet differentias quia eius dñe sunt frigidum et calidum humidum siccum leue graue et huiusmodi. Deinde cum dicit. sed vnusquisqz iudicat manifestat quod dixerat ostendens quomodo sensus non decipitur circa sensibile proprium dicens qd vnusquisqz idest suus iudicat de his idest de propriis sensibilibus et non decipitur qm calor neqz qm sonus sz quid est coloratum aut vbi aut quid sonans non decipitur ergo visus in iudicando qm coloratum neqz auditus in iudicando qm sonus sed in iudicando quid est illud qd est coloratum et vbi est decipi potest visus sic etiam in iudicando qd est quod sonat et vbi sonat decipi pot auditus subdit autem quod huiusmodi quidem igitur dñr propria obiecta vnuscuusqz suus. Deinde cu dicit coia aut ostedit qd sunt oia coia dices qd coia aut sensibilia sunt. v. s. motus quies numerus figura magnitudo. h. i at sensibilia nulli vni sensus sunt propria sed oibus scilicet talibus sensibus coia idest ppetit ee coia pluribus sensibus quod patet nam sicut motus aliquis

h. 64.

sensibilis est tactui et visui sic et quodlibet dico
rum sensibilium commune est pluribus sensib⁹
ut visui et tactui et subdit quod. h. quidem igitur
id est sensibilia communia sunt sensibilia per
se non per accidens. Notandum autem quod secun-
dum promotorum motus quod et numerus sunt communia
omnibus sensibus figura autem et quantitas sunt so-
lummodo communia visui et tactui unde ipse ait quod
omnia huiusmodi sensibilia sunt communia sed non omnia
sunt communia omnibus sensibus ista ergo philosophus
ait communia omnibus vel exponenda est quod omnibus
his sensibus petit quod sint omnia hec communia vel
quod omnibus sensibus aliqua huiusmodi sensibilia sunt
communialia. Deinde cum dicit secundum accidens
autem ostendit que sunt sensibilia secundum accidens di-
cens secundum accidens autem dicit aliquid sensibile ut
si dicitur filius sit quid albus. h. i. dicitur filius
quod est secundum albi sentit secundum accidens quoniam hoc
quod sentitur accidit albo illud ergo sentit per
accidens quod accidit sensibili per se unde quod tale sit
sensibile per accidens. patet quod sensus nihil patitur
a tali sensibili secundum quod huiusmodi est. Notandum
autem quod dicitur vel ut habet alia ista dicitur filius.
dicitur accidere albo non simpliciter quia substantia
non accidit alii sed hec accidit albo in quantum
stat sub hoc a tributo quod est quid visibile. unde
hic accidens idem sonat quod extraneus nam
extraneus est ab albo in quantum est quid visibi-
le quod sit dicitur filius. Deinde cum dicit sensibilia
autem dat differentiam inter sensibilia communia et pro-
pria dicebatur. n. duo. duo esse sensibilia per se
scilicet propria et communia. non tamen eodem modo
sunt sensibilia per se hec et illa. nam sensibilia pro-
pria sunt sensibilia proprie. i. principaliter et primo
ideo ait quod sensibilia autem per se. i. de numero sen-
sibilium per se sensibilia propria sunt sensibilia proprie
id est primo et principaliter. nam et huiusmodi
sensibilia sunt ad que. i. per que apta nata est sub-
stantia uniuscuiusque sensus terminari. diffinitur
enim quilibet sensus in quantum est aptus natus
 sentire sensibile proprium non autem prout est aptus
 natus sentire sensibile commune quare differt sensibi-
 le proprium a communi. Dubitaret forte aliquis
 utrum sensibilia communia aliquid efficiant in ipsos
 sensus; dicendum quod oportet dicere sensibilia com-
 muna aliquid facere in ipsos sensus aliter. n. non essent
 sensibilia per se sed per accidens sed quomodo agant
 in ipsos sensus de. h. ut diversimodum dicendi di-
 xerunt. n. aliqui dicitur esse in transmutatione
 sensuum quod sensibilia propria transmutant ipsos sensus
 quantum ad speciem sensibilia vero communia non
 transmutant quantum ad speciem sed quantum ad
 modum actionis. nam sensibilia communia non agunt
 in ipsos sensus imprimendo ibi speciem propriam. sed
 solum faciunt diversitatem in ipsis quantum ad
 modum agendi sensibilia. ergo propria imprimunt
 suas species in sensus veritatem huiusmodi sensi-
 bilia putantur sunt in minori vel maiori quantitate
 vel putantur sunt in quiete vel in motu aliter et aliter
 transmutant sensum. possumus tamen aliter et

stinguere inter sensibilia communia et propria.
nam ut in. prosequendo patebit ipsa sensibilia
communialia aliquo modo imprimunt suas species
in ipsos sensus. est ergo aliter dicendum. dicam
itaque tam sensibilia communia quam propria esse
sensibilia per se quia tam ista quam illa agunt in
ipsos sensus aliter tamen et aliter quia sensibilia
propria agunt in sensus principaliter et primo
communialia vero agunt in eos ex primi et median-
tibus sensibus propriis ita quod si esset magni-
tudo et figura vel aliquod aliud sensibile com-
mune absque luce et colore vel absque sono vel absque
aliis sensibus propriis non imutaret nec vi-
sum nec auditum nec aliquem sensum sensibilia
ergo propria sunt sensibilia per se et primo sed
sensibilia communialia sunt talia per se sed non primo
differunt ergo. h. ab illis sicut quod est per se ab eo
quod est primo quod autem sensibilia communialia im-
primant suam similitudinem in sensum partem
si considerentur dicta perspective. nam secundum per-
spectivum visibile sic imprimunt speciem suam in
visum quod dextrum videtur dextrum et sini-
strum. sinistrum impressio ergo diametralis
et fortis est secundum illum ordinem partium in sen-
su secundum quem est in re sensibile. nam dextra pars
rei sensibilis imprimunt suam similitudinem for-
tem in dextera parte oculi et sinistra in sinistra
et media in mediam quare ipse partes rei sensi-
bilis diversificant actiones suas in sensu et ma-
xime in visu et tactu sed cum ex alio et alio situ
partium constituatur alia et alia magnitudo et
alia et alia figura oportet tam magnitudinem
quam figuram imprimere suam similitudinem
in sensum. itaque sicut color imprimunt suam simi-
litudinem in visu quia similitudo coloris reci-
pitur in eo ita magnitudo et figura imprimunt
suam similitudinem in visu quia prout par-
tes magnitudinis sensibilis existentes in ea ha-
bent esse differens sic differentiam faciunt in
visu et tactu sic etiam sicut alia et alia figura re-
quirunt alium et alium situm partium sic partes
aliter et aliter situate aliter et aliter movent se
sum et quia secundum proportionem partium
exterioris rei sit imutatio sensus et maxime sen-
sus visus et tactus negare non possumus ma-
gnitudinem et figuram que constituntur ex aliis
et aliis partibus et ex alio et alio situ partium
secundum suam proportionem et similitudinem
aliqua facere se in sensu et quod dictum est
de magnitudine et figura que percipiuntur a
tactu et visu. Intelligendum est de numero
motu et quiete que percipiuntur ab omni sensu
nam ipse numerus sensibilium imprimunt suam
speciem vel similitudinem in omni sensu a quo
illa sensibilia sentiuntur quia quot sunt sensi-
bilia tot sunt imutationes in ipso sensu sed si
ex numero sensibilium accipitur numerus im-
mutationum et intentionum factarum in sen-
su. Oportet ipsum numerum suam similitu-
dinem in sensu facere sic etiam et motus suam

similitudinē in sensu facit qz put variat & mu-
 tatur exterior pars rei sensibilis sit variatio et
 mutatio in intentione facta in sensu quare sicut
 ex specie rei sensibilis resultat spēs in sensu sic
 ex motu rei sensibilis aliquantulum motus resul-
 tat in sensu & qd dictum est de motu intelligē-
 dum est de quiete cū quies non sit nisi privatio
 motus, vltterius quia supponebatur in questio-
 ne premissa sensibilia cōmunia mouere sensuz
 per se. Dubitaret forte aliquis quomodo se-
 sibilia cōmunia sunt per se sensibilia & quomō-
 per se mouent sensum, hoc autem cōmentator
 dupliciter declarare videt. dicit eniz sensibi-
 lia cōmunia esse per se sensibilia quia sunt pro-
 priuz subiectū sensibiliū ppriorum vt quia co-
 lor tāquam in proprio subiecto fundatur in ma-
 gnitudine erit magnitudo per se visibilis ad-
 ducit ēt ad. h. scđam rōnem dicens. h. esse p se
 sensibilia quia sunt per se obiectuz sensus p mu-
 nis vult. n. q. sicut sensibilia propria sunt ob-
 sensuū pprioruz sic sensibilia cōmunia sunt ob-
 sensus cōmunis sed. h. a quibusdam improbatur
 dicunt enim nullam hāz rōnem cōcludere nā
 nō videt bene dictum sensibilia cōmunia senti-
 ri per se quia sunt pprium subiectū sensibiliuz
 ppriorum quia tunc ignis sentiret per se cuz sit
 pprium subiectū caloris quo posito ipa substā-
 tia sentiret per se cuz ignis substātia nomi-
 net. Amplius autez ha ratio vt videt non
 est vera qz obiecta cōmunia nō solum percipiū-
 tur a sensu cōmuni sed ēt a sensibus ppriis. nā
 cum sensus cōmunis imutet p imutationē sen-
 sum ppriorum nullū obiectū imutabit sensū
 cōmunem nisi prius imutet sensus pprios. igr
 vt appareat quid de his sit tenendum sciēdū
 scētiam pmentatoris i hac parte ēē sensibilia
 cōmunia sentiri per se sed nō primo. vnde ait
 qd huiusmodi sensibilia videt cōmunia lz sen-
 tiant cētialiter. i. per se nō tamē sunt prima
 h. tamē satis pcludunt rōnes pretacte quia qn
 aliqua actio egredit a mā & a forma ab vtroqz
 est per se sed a forma ē principaliter a materia
 ex pti vt per se sanamur nō solum sanitate sz
 ēt corpore sed principaliter sanamus sanitate
 corpore vero ex psequenti sic qz sensibilia pro-
 pria vt in subiecto fundant in sensibilibus cōi-
 bus imutatio iporum sensuum p se est non solū
 a sensibilib? ppriis sed ēt a cōmunibus sz a pro-
 priis per se est & primo a cōmunibus per se et
 nō primo nō est enim intelligibile qd aliquid sit
 subiectū forme & tamen actio illius forme non
 cōmunicetur per se ipsi materie quare si sensi-
 bilia cōmunia per se subiciūtur propriis imu-
 tare ssum qd est actus sensibiliū ppriorum oz
 per se cōmunicari vel per se puenire sensibilib?
 cōmunibus quare aut. h. nō cōmunicat ipsi sbe
 vt quare nō dicitur ignis per se sensibilis cuz
 sit per se subiectū caloris in questione sequenti
 patebit sufficiat autem ad pns scire quomodo
 pcludit ratio a cōmentatore facta alia etiā cō-

mentatoris ratio nō est despicienda. nam rei
 ppetit aliquid p se siue ppetat ei ratione gene-
 ris siue ratione spēi homo. n. nō solum est per
 se rōnalis qd competit ei in eo. qd homo sed etiā
 est per se sensibilis qd competit ei in eo qd aial
 attamē aliter cōpetit rei per se qd ei competit
 ratione spēi qz. h. ei competit per se & primo qz
 quod competit ei ratione generis quillud est p
 se nō tamē primo visus itaqz imutat a sensibi-
 li pprio & a cōmuni sed a proprio imutat in eo
 qd visus & h. est ratione pprie ipēi sed a sensi-
 bili cōmuni nō imutatur visus in eo qd visus &
 rōne pprie ipēi sed. h. est in eo qd est sensus &
 ratione generis. h. est ergo qd pffiator ait qd
 ista sensibilia cōmunia sunt comprehēnsibilia se-
 sibus sūm qd sensus non secundum qd sunt aliq
 sensus ex quo manifeste patet sensibilia ppria
 sentiri a sensibus per se & primo quia imutant
 eos ratione pprie speciei sensibilia vero cō-
 munia sentiri per se non tamen primo quia sen-
 sus imutatur ab eis ratione generis non rōne
 pprie speciei quod ergo dicit cōmentator sen-
 sibilia cōmunia esse obiectū sensus cōmunis nō
 est intentio sua quod non percipiuntur a sensi-
 bus propriis sed quia sensus proprii. non perci-
 piunt ea vt sunt proprii & ratione speciei sed vt
 sunt sensus & ratione generis. ideo si. h. sensibi-
 lia debent appropriari alicui sensui appropria-
 buntur sensui cōmuni in quo viuuntur & cōue-
 niunt particulares ssum non autem appropria-
 buntur alicui sensuum ppriorum est tamen
 diligenter notandum quod hec ratio vniuer-
 salior est quam alia. nam quodlibet sensibile
 cōmune. licet sentitur a particulari sensu ratio-
 ne generis non ratione pprie speciei. non ta-
 men facile esset sustinere nec facile esset osten-
 dere quomodo quodlibet sensibile cōmune ēē
 per se subiectum sensibiliū ppriorum. nāz
 motus percipitur ab omni sensu non tamē qd
 libet sensibile proprium tanquam in proprio sū-
 iecto fundatur in motu. sed sonus tantum in-
 ter sensibilia propria in huiusmodi subiecto fun-
 dari videtur. Est etiam notanduz quod ge-
 nus potest accipi magis cōmune & minus cō-
 mune magnitudo ergo & figura que solum per-
 cipiuntur tactu & visu percipiunt ab eis nō ra-
 tione speciei. sed ratione generis minus cōmu-
 nis numerus vero quies & motus que percipi-
 untur ab omni sensu percipiuntur ab eis ratio-
 ne generis magis cōmunis. Nam accipiē-
 do ssum vt est quid cōmune ad omnes parti-
 culares sensus habet rationem cōmuniōis
 generis quaz vt est cōmune ad duos sensus tā-
 tum vt ad tactum & visum. Vltterius forte
 dubitaret aliquis vtrum silius elcōis vel que-
 cūqz alia substantia sentiatur per accidens & vi-
 detur quod non per rationem superius factaz
 Nam si actio forme per se cōmunicatur pprio
 sūo & pprie materie imutare ssum qd conuenit
 calori p se cōmunicabit igni qd ē ppriuz caloris

sibi in contrarium est phis qui vult talia senti
 ri per accidens. dicendum qd omne qd per se sen
 titur vel est sensibile proprium vel commune. sicut
 ergo qd non est sensibile proprium nec est vnum
 aliquod de quinque sensibilibus communibus non
 poterit senti per se sed si sentitur. h. e. per
 accidens. itaque circa hanc veritatem dupliciter
 quis posset errare. primo si diceret dyarii filium
 vel aliquam aliam substantiam non senti ab aliquo sensu
 per accidens. secundo si asseret eam senti per
 se propter quod sciendum qd si aliquis faciat ali
 quid quo facto fit aliud oportet qd sit aliquo modo
 causa illius vt apperens fenestram ad cuius apertio
 nem sequitur illuminatio domus qui fenestram
 aperit dicitur domum illuminare et est illumina
 tionis causa. sed. h. est per accidens non per se sic qd
 per sensus cognoscimus aliqua quibus cognitum
 cognoscere possumus rerum substantias qd accidentia
 referunt magnam partem ad cognoscendum qd quid
 est dicitur substantiam senti a sensu sed. h. est per ac
 cidens non per se. debemus. n. ymaginari qd substantiam
 percipitur ab intellectu vel directe et sic percipit
 substantiam vniuersalis vel pervertendo se ad fantasma
 ta et sic percipit substantiam particularis percipitur etiam per
 particulari substantiam a quadam virtute sensitiva interi
 ori que vocatur estimatiua. in homine vero hu
 iusmodi virtus vocari potest ratio particularis
 siue ratio colatiua intentionum particularium
 est. itaque tam in homine quam in brutis quedam
 potentia sensitiva qua percipiuntur substantie particulares
 et est per huiusmodi virtutem quoddammodo per
 ciuntur particularia vel particulares intentiones
 omnium decem generum. attamen huiusmodi particula
 res intentiones aliter percipiuntur ab estimatiua
 in homine et aliter ab estimatiua in bruto. nam
 estimatiua brutorum percipit has non absolute. sed
 in operatione ad consequendum necessaria vite
 vel ad fugiendum pericula. non. n. sunt dati sensus
 animalibus aliis vt deseruiat scientie sed vt
 deseruiat ad necessitatem vite quare estimatiua
 in eis cognoscit individuales intentiones per
 talem cognitionem iurant ad ea que sunt ne
 cessaria vite in hominibus vero quibus sensus
 deseruiunt non solum ad vite necessitatem sed ad
 scientiam cognoscunt huiusmodi intentiones indi
 uiduales ab estimatiua in eis est secundum se qd non
 appetit animalibus aliis. ideo commentator ait lo
 quens de hac virtute estimatiua qd apprehendit
 intentiones huius individualis hominis. et huiusmodi
 intentionem vniuscuiusque individuali. x. predicame
 torum et subdit qd videtur esse. h. proprium sensi
 bus hominis. nam vt dictum est proprium est esti
 matiua in homine percipere has intentiones sibi
 se in aliis vero. h. non est sibi se sed per operationem
 nem ad necessaria vite erit itaque hic ordo qd
 visu percipiunt figuram vel colorem alicuius subiecti
 vel aliquo alio sensu percipiente aliquid circa
 substantiam per talem cognitionem sensitivam intellectu
 vel estimatiua poterit ipsam substantiam cognoscere

re. et quia sensus cognoscit aliquid quo cognito
 habere possumus cognitionem ipsius substantie
 dicitur substantiam cognosci a sensu per accidens non per
 se quod vero obiebat de substantia caloris dici debet
 qd aliquid potest esse sibi caloris vel alterius sen
 sibilis per se vel vt illud sensibile est quoddam ens
 vel vt est immutatum sensus ignis ergo est per se
 sibi caloris vt calor quoddam ens est non vt est
 immutatum sensus. nam si calor est sine igne im
 mutaret sensum videmus. n. colorem esse in ma
 gnitudine vt in superficie et sic existens immutat
 visum attamen si calor est preter magnitudinem
 qd haberet esse punctuale non posset immutare vi
 sum qd non posset facere angulum in oculo decla
 rauerunt. n. facientes sciam de aspectibus omnem
 qd videtur sub angulo videri et qd sic est magnitu
 do est per se sibi caloris. non solum vt est quod
 dam ens sed vt est immutatum visus magnitu
 do ergo aliquid facit in visu. et videtur per se non per
 accidens ignis vero vel quecumque alia substantia
 potest esse per se sibi caloris vel alterius sensibi
 lis put illud sensibile est quoddam ens non autem
 put est immutatum sensus. ideo substantia nihil facit in
 sensu et dicitur senti per accidens non per se.

l. 19.
 q

Unia quidem est visus etc. postea
 phis distinguit sensibilia communia
 a propriis et determinavit de sensi
 bilibus communibus. in parte ista de

terminat de sensibilibus propriis circa quod quinque
 facit sibi quod quinque sunt huiusmodi sensibilia. pri
 mo ergo determinat de proprio sensibili visus. po
 de proprio auditus. tertio de proprio odoratus.
 quarto de proprio sensibili gustus. quinto de p
 prio sensibili tactus. sicut ibi nunc aut primum
 de sono. tertio ibi de odore autem. quarta ibi
 gustabile antea. quinta ibi de tangibili autem.

Ad evidentiam aut prime partis notandum quod
 omnia visibilia quoddammodo participant naturam
 lucis. non est. n. intelligibile qd visus sit vnus sen
 sus particularis et tamen obiectum eius proprium non sit
 vnus alicuius nature vel non reducatur ad aliam
 vnā naturam diuersificabit itaque ipsum visibile
 put diuersimode participat naturam lucis. color er
 go et lux aliquo modo vnā naturam dunt. nam co
 lor est quedam lux opaca et obumbrata et sicut color
 potest dici quedam lux obumbrata ita lux potest dici
 quedam color clarus et splendidus. his visis di
 cere possumus qd omnia visibilia ad quinque modos
 reducuntur sibi quod quinque modis potest aliquid prepa
 rari ad naturam lucis. nam aliquid preparatur ad
 naturam lucis qd potest in se recipere lucem vt corpus
 dyaphanum qd est visibile non per se sed per ex
 traneeum colorem et propter lucem quod recipit.
 sicut aliquid preparatur ad naturam lucis qd habet in se
 huiusmodi naturam sed habet eam modo opacato et
 obumbrato et sic sunt visibilia corpora colorata ha
 bentia in se colorem qui est quedam lux obumbrata
 tertio aliquid preparatur ad naturam lucis quia habet eam
 in se clare et lucide et ista sunt in duplici genere

quia aliqua habent hanc naturam magis clare ut corpora supercelestia que per anotomyam possunt dici lucida. aliqua vero habent eam minus clare ut ignis. Rursus est quintus modus comparisonis quia aliqua comparantur ad naturam lucis eo quod habeant hanc naturam aliquantulum medio modo inter opacum et clarum et hoc modo comparantur ad naturam lucis illud quod philosophus appellat visibile innominatum quia non potest uno nomine nominari et huiusmodi visibile est quercus putrida squame quorundam piscium noctiluce. et cetera. talia in talibus quidem quia est natura lucis modo medio inter opacum et clarum ratione qua natura illa vergit ad opacum resultat ibi color ratione qua vergit ad clarum resultat ibi lux ita quod est ibi lux et color ut in persequendo apparebit. Debemus enim imaginari quod quedam habent colorem tantum ut participantia naturam lucis modo opaco quedam habent lucem tantum ut participantia huiusmodi naturam modo claro sed quedam habent utrumque ut color et lucem ut participantia naturam lucis modo medio vel quodammodo modo utroque ut aliquantulum claro et aliquantulum opaco est utriusque aliquid quod nec habet colorem nec lucem sed potest intentiones horum recipere aliunde ut diaphanum aliquid autem habet colorem sed non lucem ut corpus opacum. aliquid autem habet utrumque ut visibile innominatum. aliquid vero habet lucem tantum. et hoc dupliciter quia vel habet hanc magis clare ut corpora supercelestia in quibus per anotomyam est lumen. aliquid vero habet eam minus clare ut ignis.abilia ergo reducuntur ad. v. ut ad colorem ad diaphanum ad lucem ad visibile innominatum et ad ignem secundum hoc presens capitulum. potest dividi in partes quinque. quia primo determinat de colore. secundo de diaphano. tertio de lumine. quarto de visibili innominato. quinto de igne. secunda ibi est igitur aliquid diaphanum. tertia ibi lumen. autem est huiusmodi diaphani. quarta ibi non omnia autabilia. quinta ibi ignis autem in utrisque. Rursus ad evidentiam prime partis sciendum quod visibile innominatum in quo est aliquo modo lux et color plus accedit ad naturam coloris quam lucis quia natura lucis ibi existens plus accedit ad modum opacum secundum quem sit color quam ad modum clarum secundum quem modum generatur lux et quia visibile innominatum sic appropinquat ad naturam colorati. ideo philosophus volens determinare de colore duo facit quia primo separat et distinguit huiusmodi visibile innominatum a colore. secundo determinat de ipso colore ibi visibile enim est color. dicit ergo quoniam quid est visus supple perceptus proprii obiecti. hoc autem videlicet proprium obiectum visus est visibile alia autem littera non habet quoniam sed cuius et tunc exponat quod visibile est hoc. cuius quidem visus est perceptus et subdit quod visibile autem est color quidem et etiam est. ali-

ud quod vere quidem est dicere quod est visibile innominatum autem existens quia non potest uno nomine nominari et subdit quod maxime autem erit hoc manifestum ingredientibus id est procedentibus. nam infra manifestum erit quomodo huiusmodi visibile innominatum est aliud et distinctum a colore. Deinde cum dicit visibile enim est color determinat de colore ostendens quomodo sit visibile. circa quod duo facit quia primo facit quod dictum est. secundo assignat causas dicti ibi omnis enim color. dicit ergo quod visibile enim est color hic autem est in eo quod est secundum se visibile et exponit quomodo accipiendum sit secundum se dicens. secundum se autem supple dico colorem esse visibilem non ratione id est non diffinitione vel non ratione id est non quod sit ratio quare omnia alia videantur sed quoniam in seipso habet causam essendi visibilem. Notandum autem quod colorem esse visibilem per se non ratione sed quoniam in se habet causam quod sit tale dupliciter potest exponi. primo ut exponat ratione id est diffinitione et tunc est sensus quod color est visibilis per se non in primo modo sed in secundo. nam primus modus dicendi per se est quando diffinitio vel per diffinitionis predicat de diffinito. secundus modus est quando propria passio predicat de subiecto et quia in subiecto est causa quare insit ei propria passio est ergo visibile. non est diffinitio coloris nec competit color per se ratione id est diffinitione quia non pertinet ad primum modum sed competit ei per se quia color habet in se causam quare sit tale quia hoc pertinet ad secundum modum. aliter autem exponit sic. nam color non est ratio quare videantur omnia alia. sed magis aliquid aliud ut lumen est ratio quare videantur color erit ergo sensus quod color non est visibile per se ratione id est quod ipse sit ratio quare omnia alia videantur. sed est huiusmodi quia habet in se causam quare sit tale. hec autem expositio multum videtur concordare cum littera sequenti. ubi probat colorem esse visibilem per se non ratione quia non videtur sine lumine. videtur ergo esse intentio philosophi quod color non sit ratio quare omnia alia videantur quia aliquid aliud ut lumen est ratio quare videantur ipse. Dubitaret forte aliquis utrum color sit visibilis per se et videtur quod non quia per se et per aliud opponuntur sed color est visibilis per aliud ut per lumen ergo etc. In primum est littera philosophi. Dicendum quod philosophus in tertio huius videtur apparere intellectum agentem et lumen ad colores et fantasmata vult enim quod sicut se habet lumen ad colores sic se habet intellectus agens ad fantasmata quod si huiusmodi similitudo esset vera per omnia forte non esset via ad evadendum quomodo colores essent per se visibiles ut philosophus testatur quia lumen per intellectum agentis est necessarium in intelligendo propter ipsa fantasmata que non sunt intelligibilia in actu sed in potentia secundum ergo. hoc. colores quantum est de se non essent actu visibiles quod est pro mente philosophi ut in persequendo patebit.

illa ergo similitudo in tantum est vera quod sicut
fantasmata non possunt immutare intellectum possi-
bilem sine intellectu agente sic colores non
possunt immutare visum sine lumine deficit tamen
huiusmodi similitudo quia irradiatio intelle-
ctus agentis requiritur propter ipsa fantasmata. quod
non sunt actu intelligibilia. sed lumen non dire-
cte requiritur propter ipsos colores quod sunt actu et de
se visibiles sed requiritur propter medium quod non
immutatur a coloribus nisi sit actu illuminatum
et hec est sententia commentatoris qui hanc que-
stionem tractans ait quod lumen est necessarium
in videndo tripliciter potest intelligi aut quia lux
dat coloribus formam et habitum quo agunt in dia-
phanum aut dat diaphano formam qua recipit
motum a coloribus aut utrumque et subdit quod si con-
sideraverimus quod dicitur. in hoc capitulo erit
manifestum quod lux non est necessaria nisi secundum
quod dat diaphano formam aliquam qua recipit
motum a colore requiritur itaque lux non propter ob-
iectum suum propter colorem sed propter medium si-
ue propter diaphanum cum autem quare non requi-
ritur lux propter ipsum colorem assignat idem com-
mentator cum ait quod impossibile est dicere
quod lux sit illud quod largitur colori habitum et
formam qua sit visibilis quoniam si ita esset compa-
tio visionis ad colorem esset accidentaliter et secun-
da non prima esset enim mediante illo habitudine
bemus enim imaginari quod color essentialiter
est quedam lux. nam lux est substantia et hyposta-
sis coloris. et in quantum est color per se et essentialiter
quedam lux per se et essentialiter est quid vi-
sibile verum tamen quod color non participat lucem
in excellentia et in claritate sed est quedam lux
obumbrata. id est propter huiusmodi participationem
de se sit quid visibile non potest tamen immutare
medium nisi sit valde dispositum. id est requiritur lu-
men non ut largiatur formam coloribus qua sint vi-
sibiles sed ut disponat medium ut possit immuta-
ri a coloribus quare si considerentur practica patet
colores esse per se visibiles quod vero arguebat
colores non esse per se visibiles quod videntur per aliud
ut per lumen. solum est per ipsam dicta quod ut per
commentatorem lumen non requiritur propter ipsos co-
lores sed propter medium. posset autem et aliter solvi
argumentum sed propter brevitatem sufficiat quod
dictum est. Alterius forte dubitaret aliquis
in quo modo dicendi per se color sit per se visibilis
et videtur quod in primo modo quod ut dictum est
color est per se visibilis quod per se et essentialiter est
quedam lux sed que competunt alicui essentialiter
competunt ei in primo modo dicendi per se ut dif-
finitio vel per se diffinitiois que indicat essentiam
predicatur de diffinito. Preterea quod color
sit visibile quid secundum philosophum competit ei per se quod
hec est natura ipsius coloris sed que competunt
alicui per se quod illud sit natura eius spectat ad
primum modum dicendi per se. ergo etc. Dicendum
quod hanc questionem tractat et commentator asse-
rens colorem esse per se visibile sicut homo est per

se risibilis. ait enim hanc propositionem esse per se et essen-
tialiter secundum quod subiectum est cum predicatum non secundum
quod predicatum est cum subiecti. sed cum primus mo-
dus dicendi per se sit quando predicatum ponitur in
diffinitione subiecti et est cum eius. secundus vero
sit quando subiectum ponitur in diffinitione predicati
et est cum ipsius per hanc propositionem videlicet colorem esse vi-
sibile per se esse in hoc modo non in primo. est enim
secundus modus quando proprietas aliqua predi-
catur de subiecto et quod immutare visum vel esse visi-
bile est quedam proprietas coloris pertinet. h. ad se-
cundum modum dicendi per se non ad primum cum
autem huius assignat commentator. nam in primo
modo dicendi per se predicatum est prius subiecto
in hoc vero e converso subiectum prius est predi-
cato hoc est ergo quod ipse ait dicens manifestum
est quod visio est aliquid posterius visibili et quod
est proportio visionis ad colorem non sicut rationalis
ad hominem sed sicut risibilis ad hominem est er-
go in hoc ius rationis huius quod color precedit im-
mutationem visus factam a colore prius enim
intelligo quod sit color quam quod videatur vel quod
immutet visum. posse ergo immutare visum et esse
visibile non predicatur de colore tanquam prius de
posterio sed tanquam posterius de priore. sed quod
hoc non potest spectare ad primum modum dice-
di per se sed ad secundum. erit ergo in secundo modo
non in primo quod vero arguebat quod esse vi-
sibile competit colori essentialiter et quod est na-
tura ipsius coloris predicatio est casualis. per tanto enim
verum est quod dicitur quod immutare visum casualiter
ab essentia et a natura ipsius coloris sicut proprie-
tas aliqua casualiter a principis et a natura ipsius
subiecti posse itaque immutare visum et esse visibi-
le sequitur naturam et principium ipsius coloris sicut
posse ridere et esse risibile. sequitur naturam et princi-
pia ipsius hominis. Alterius forte dubita-
ret aliquis utrum esse visibile competit colori per
se et primo vel per se ipsum. Dicendum quod hanc que-
stionem commentator tangit in capitulo de sensi-
bilibus corporibus. ubi datur differentiam inter sen-
sibilia corpora et propria ait sensibilia corpora sentiri per
se. sed non primo. propria vero per se. et primo videtur
et in hoc capitulo. idem commentator ait colorem esse
visibilem secundum intentionem primam ut ergo appareat
veritas quesiti. scilicet quod illa tria differunt per acci-
dens per se et primo. nam illa sunt per accidens que
nec ratione generis nec specie nec secundum quod huiusmodi
habent in se cum quare sint talia sed accidit ea
sic esse ut musicum esse album. musicus. n. videtur mu-
sicus est nec ratione generis nec ratione specie. nec secundum
quod huiusmodi habet in se cum quare insit ei albedo
sed omnino accidit album de musico predicari ita-
que per accidens omnino est oppositum ei quod est per se et
primo sed primo et pro se non omnino opponuntur
sed se habent sicut superius et inferius. nam quod est prius
est per se sed non convertitur esse. n. per se est corpus quam
esse primo. Advertendum ergo est quod tamen in primo
modo dicendi per se quod in secundo aliqua sunt
ibi per se ipsum aliqua per se. et prius. nam cum aliqua
pars

pars diffinitōis ppetit diffinitōne generis
 ppetit ei per se s3 nō primo. si tām competit ei
 rōne spēi z fm q̄ huiusmodi p̄dicabit de eo p
 se. z primo hōiem. n. eē rōnabilē z eē sensibiles
 utraqz est in primo mō dicendi per se. sed quia
 rōabile p̄dicat de homine rōne pprie spēi z s3
 q̄ huiusmodi hō ē rōnalis per se z primo s3 qz
 eē sensibile nō ppetit hōi in eo q̄ hō z rōe pprie
 spēi s3 in eo q̄ al z rōe generis hō ē s̄sibilis per
 se s3 nō p̄rio z sicut i p̄rio mō dicēdi per se vbi dif
 finitio uel pars diffinitōis p̄dicat de diffini
 to inuenimus aliqua per se tām aliqua uero per
 se z p̄rio sic in fo modō ubi pprietas p̄dicat de
 subiecto. hunc ordinē inuenire poterimus. nā
 aliqua pprietas competit s̄bō rōne generis
 aliqua uero competit ei fm q̄ huiusmodi z rō
 ne pprie spēi. nam hō ē palpabilis z risibilis s3
 ē palpabilis in eo q̄ corpus z rōne generis et ē
 risibilis in eo q̄ hō et rōne pprie spēi quare eē
 palpabile competit ei per se. sed nō primo esse
 uero risibile per se z p̄rio color itaque qz fm q̄
 hōi est quedā lux z h3 inmutare visū ē visibilis
 per se. z p̄rio nā ut dicebat in lectōe p̄cedenti.
 visus inmutat a sensibilibus cōibus rōe generis
 z i eo q̄ ē quidā sensus sed a sensibilibus ppri
 is inmutat rōne pprie spēi z fm q̄ hōi. id ut di
 cebat sensibilia cōia sentiunt per se sed nō p̄rio
 colores vō z alia sensibilia ppria sentiunt per se
 z p̄rio. z. h. de quesito sufficient. Alteri for
 te dubitaret aliquis utz color sit rō q̄ oīa alia
 uideant z v̄ q̄ sic qz phūs primo postero. sic
 diffinit eē. primo dicens primū ē cui alteri per
 ipm nō ipi per alterz qz si esse visibile compe
 tit color. primo oīa alia uideant per colores
 color uero nō uidebit per aliquid aliud. in p̄ri
 um est phūs z ueritas. nā color uideat per lu
 men nō aut econuerso. dōm q̄ ut p3 per hita
 op3 oīa ppria uisibilia participare aliquo mō
 vnā naturā z illa est natura lucis. quicqd ergo
 fm q̄ hōi participat naturā lucis ē visibile per
 se. z primo q̄ uero nō de sui natura nec fm q̄
 hōi ē essentialz aliqua lux per se z p̄rio visibile
 eē nō pōt colores itaqz per se. z primo sūt visi
 biles qz essentialz z fm q̄ hōi quedaz lux sunt.

Aduertendū tām q̄ natura lucis per q̄ sunt
 aliqua uisibilia per se. z p̄rio nō equaliter par
 ticipat ab oī uisibili s3 perfecte z clare partici
 pat a lucido imperfecte vō z p̄ modū opacū z
 obūbratū participat a colore. lux ergo ē uisibi
 lis per se et primo per oēs modū qz participat
 illā naturā perfecte color uero ē uisibilis per se
 et p̄rio nō per oēm modū qz naturā illā parti
 cipat incōplete. cū ergo querit̄ utruz color sit
 rō quare uideant oīa alia qz hōi qd p̄pter lucē
 uidebat eē inducta dicere possumus q̄ qz taz
 lux quā color sunt uisibilia p se. z primo nec co
 lor largit̄ formā luci ut uideat nec lux colorz s3
 cām in luce q̄ in colore reperit̄ natura aliqua
 per q̄ quodlz istoz est uisibile per se. et p̄rio lux
 tām excellit colorē qz cū lux participet illā natu

rā p̄pletent inmutet uisū nec indiget colore rōe
 sui nec rōne medii. sed sufficiens ē rōne sui taz
 mediū quā organū inmutare color vō eo q̄ natu
 rā illā p̄cipet icomplete s3 nō indigeat luce rō
 ne sui indiget tām ea rōe medii p̄nt itaqz. h. duo
 sil' eē q̄ color sit p̄rio z p se uisibil. z tām idigeat
 luce nō pp se s3 p̄pter mediū p̄pter q̄ p3 q̄ si qd
 itroducta inducit p̄pter lucem z p̄pter colorē
 in se neutz neutro indiget. si vō inducat pp me
 diū color indiget luce nō econuerso. simplr ergo lo
 quēdo magis color idiget luce q̄ lux colore Ex
 his itaque manifeste patere pōt. h. quatuor se
 h̄e fm quedā ordinē ad uisū v3 s̄sibilia p acci
 dēs s̄sibilia cōia colorē z lucē. nā a s̄sibilib' per
 accūs uisus nō inmutat nec rōne sui generis nec
 rōne pprie spēi a s̄silibus vō cōibus inmutat
 rōe generis sui nō rōe pprie spēi a colore qd inu
 rat rōne pprie spēi s3 nō p oēm mōz cū idigeat
 luce ad talē inmutatōz. s3 a luce inmutat quodā
 mō p se z p̄rio p oēm mōz. Ex his at circa co
 lorē duo s̄ diligēt notā. p̄rio qz color ē inmutati
 uis uisus p se nō i p̄rio mō s3 i fo. Rursus color
 nullo mō ē rō q̄ uideat lux. lux at ē aliquo mō
 rō q̄ uideat color z si nō rōe ipi' coloris saltem
 rōe medii. duplr igit̄ ut i p̄cedētib' tāgebatur
 p̄t expōi l̄ra illa colorē eē uisibilē p se nō rōe s3 qz
 h3 i se cām eēndi uisibile. p̄rio ut p. h. oīdat q̄
 ē uisibil' p se i fo mō ubi i s̄bō ē cā p̄dicati nō at i
 p̄o vbi rō. i. diffō p̄t de diffinito fo. h. p̄t itelli
 ut dicat colorē eē uisibilē nō rōe. i. nō q̄ ipse sit rō
 qz oīa alia uideant ut q̄ sit rō qz uideat lux sed
 magis econuerso lux ē rō q̄ uideat color z si nō
 rōe eius. tām rōe medii ut supra tetigimus. h. er
 go mō nō ē color p se uisibil' rōe s3 erit per se uis
 ibil' qz h3 i se cām ut qz participat i se nāz lu
 cis p q̄ per se uisibil' dici d3 q̄ vō obiciebat q̄
 illd q̄ ē p̄rio ē alii per ipum nō ipi per alterz p3
 q̄ colorz rōe sui nō ppetit eē uisibile per alteraz
 ut per lucē. s3. h. ē rōe medii. Dein cū dic oī
 n. color assignat cām dci p̄t aut. h. pars duplr i
 duci fm q̄ pars p̄cedēs duplr expōebat. nā si
 itelligat colorē nō eē uisibilē rōe q̄ ipse sit rō. qz
 oīa alia uideant plana ē s̄sitia hōi tex. ut dicat
 colorē nō eē uisibilē sic q̄ oīa alia uideant p ipm
 cū ipm uideat per aliū aliqd ut per lūm. q̄ at
 sic sit p3 qz oīs color ē mouēs eius diaphani q̄
 ē fm actū. i. q̄ ē actu illuatiū z. h. ē ipius nā. uñ
 qd color nō ē qd uisibile sine luie. s3 oīs cuiuslz
 color ē uisibile i luie de diaphano illuato ex q̄
 i. pp̄ q̄ de luie. i. i diaphano illuato dōm est
 primū. Notā aut hāc l̄raz posse alz itroduci p̄
 q̄ l̄ra p̄cedēs p̄t alz expōi. nā si itelligit̄ colorē
 nō eē uisibilē per se rōe. i. diffōe. s3 qz h3 i se cāz
 l' q̄ id ē nō sit p se uisibil' i fo mō s3 i fo. p̄t uabit̄
 sic. h. l̄ra ad p̄cedēs. h̄i dico q̄ colorē p se uisi
 bil' i fo mō. nā color id v̄ q̄ mouet uisū i luie
 qz cū color hāt i se cāz q̄ sic moueat uisū colō
 nō ē p se uisibil' i fo mō ubi diffō l' ps diffōis p̄t
 de diffōo s3 ē per se uisibil' i fo mō ubi dnoat̄
 cā p̄ti z ubi pprietas de s̄bō p̄t. Notā autē q̄

mouē diaphanū illuīatuz dī eē nā coloris qz. h. ppetit colōi p nāz suā n̄ p aliq̄ aliā formā addi tā. Notān̄ ē p. h. q. h. ē nā coloris sic mouere diaphanū i actu differt color q̄ ē uisibile p p̄tū a magnitudie z ab aliis uisibilibus cōtibus. nā magnitudo nisi addat ei aliq̄ aliā forma ut ni si sit colorata l lucida n̄ p̄t de nā sua mouē mē diū l organū. color tñ absq̄ additōe alius fore p̄t q̄ si requir̄ illi lux. h. n̄ ē pp colorē s̄z pp mediū ut supra sufficiēt oñ dimius. Dubitarz for tē aliq̄ qz uī p̄hūs sibi ip̄i eē p̄rius. ait. n. p̄us eē deterianduū de luce z tñ p̄rius defiat de diaphano. Dd̄ q̄ ut patuit exponēdus ē p̄is tex. h. f. dd̄ ē de luce sic. i. de diaphano illuīato. vñ līa p̄nti ubi nos hēmus de luce p̄o dd̄ ē. hz id̄ dd̄ ē de luce qd̄ sit z. h. erit i dicēdo de diaphano qd̄ sit q̄ cū diaphanū illuīatuz dicat duo. v̄z diaphanū z lūm̄ p̄rius dd̄ ē de diaphano illuīato. i. de diaphano z luce q̄ de uisibili innotato z sic de aliis infra dicēt. hunc. n. ordinē tenebit qz p̄rius defiat de diaphano postea de luce postea de uisibili innotato et sic de aliis. Deīn̄ cū dicit. et igit̄ aliq̄ defiat de diaphano dicēt q̄ ē igit̄ aliq̄ diaphanū et exponit qd̄ appellat diaphanū oīs diaphanū at̄ dico q̄ ē qd̄ uisibile n̄ at̄ fm̄ se ut ē s̄plr̄ dicere ē qd̄ uisibile s̄z. h. ē p̄ accēs ut dic̄ p̄m̄. ē. n. h. n̄ pp colorē nāz ex̄ tē i eo s̄z pp colorē ex̄nē. z addit q̄ h̄i corpus diaphanū ē aer z aq̄ z m̄sta de nūero solidoruz corpoz ut cristallus z qdā alii lapides p̄ciosi. z subdit q̄ n. n. fm̄ q̄ aq̄ n̄z fm̄ q̄ aer ē qd̄ diaphanū. s̄z q̄m̄ ē eadē nā cōis i his utrisq̄. i. i aere z aq̄ z i perpetuo superius corpore. Notān̄ aut̄ q̄ lūm̄ ē q̄m̄ color diaph. diaph. ergo cūz sit qd̄ uisibile mediāte luce z cū n̄ hāt lūm̄ a se p̄z ip̄m̄ n̄ eē uisibile per se sed pp colorē ex̄nē. i. pp lūm̄ aliūde acceptū. Notān̄ ē q̄ quotiescunq̄ aliq̄ passio ē cōis p̄lib̄ corpiū oz dar̄ aliq̄ cōez nāz p̄ q̄m̄ i sit oib̄ ill̄ diaph. ergo qz ē passio cōis aeri z aq̄ z corpore s̄celesti oz hāc p̄rietatē cō uēire oib̄ eis p̄ aliq̄ nām̄ cōem q̄ i sit aeri z aq̄ z ē corpore p̄petuo q̄ ē s̄rius. i. corpore celesti. Deīn̄ cū dic̄ lūm̄ at̄ ē h̄i defiat de luce circa q̄ duo fāc̄ qz p̄o d̄fiat d̄ luce. s̄o rēouet q̄sdā f̄las opio. circa ip̄m̄ ibi q̄ qd̄ igit̄ diaph. dic̄ ergo q̄ lūm̄ at̄ ē sup̄p̄ actus h̄i diaph. et s̄bdit q̄ fm̄ q̄ ē diaph. p̄o sup̄le ē ad lūm̄ s̄z de se ē illd̄ i quo ē tēbra addit at̄ q̄ lūm̄ ē ut color diaph. fm̄ q̄ ē actu diaph. ab igne at̄ h̄i z q̄ ē sursū corpus diaph. ut ē h̄i i actu ab igne l̄ a corpore q̄ ē sursū l̄ ab aliō aliq̄ corpore z s̄bdit q̄ z. n. huic. f. corpore qd̄ ē sursū. inē aliq̄d vñ. z id̄. i. aliq̄ vna z eadē nā sup̄le cum igne z aliis corpiūz lūiosis. Notān̄ at̄ qd̄ corpus diaph. de se ē illd̄ i quo ē tēbra ip̄m̄ at̄ ē i p̄o ad lūm̄ z lūm̄ ē actus z p̄fectio eius. Notān̄ ē q̄ sicut corpa opaca hāt p̄spicuitatē i ex̄mo z. h. ē color eoz qz colō ē p̄spicuitas extrēa i corpore opa co siue i corpore tiato sic diaph. hāt p̄spicuitatē i p̄fūdo z h̄i p̄spicuitatē vidēns p̄ lūm̄ qz i lūm̄ se h̄z i p̄fūdo corpore diaph. f̄ q̄ se h̄z color in ex

trēo corpore tiati. itaq̄ bñ d̄ctm̄ ē q̄ lūm̄ ē q̄m̄ qd̄ color diaph. Notān̄. et qd̄ sicut diaph. ē q̄ dā passio cōis aeri et aq̄ et corpore s̄celesti ita lūiositas ē qdā passio cōis corpore s̄celesti z igne qz sicut diaphaneitas n̄ ierat. aq̄ ut aq̄. nec aeri ut aer. s̄z ierat h̄is put̄ cōicabāt cū s̄celesti corpore sic lūiositas n̄ ē i igne fm̄ q̄ h̄i s̄z put̄ h̄z aliq̄d cōe cū corpore s̄celesti. iō ait qd̄ huic. f. corpore celesti iest aliq̄d vñ. z id̄. i. aliq̄ vna z eadē cōis nā cū igne p̄ q̄ qd̄ iē eis vna cōis passio ut lūiositas. Notān̄. et corpa s̄celestia q̄tū ad aliq̄ lūiositas eē diaph. q̄tū ad aliq̄ eē lucida nā orbes ip̄i s̄t diaph. stella v̄o q̄ ē sp̄ssior ps̄ sui orbis ē lucida z qz. h. i ferī reperiūt aliq̄ corpa diaph. aliq̄ v̄o lucida oz celū cōicare cū his ierionibz per aliq̄ unā cōez nāz per q̄ i sit eis diaph. z per aliq̄ nāz cōem per q̄ i sit ei lūiositas. Mo. et qd̄ nihil ē cōe viuocū celo et uiḡ i ierionibz imo tāta ē oria celi ad ierā et v̄z s̄celesti corporis ad. h. ierionia q̄ ea q̄ v̄nt cōia v̄trūq̄z tāta analogiaz hāt q̄ q̄m̄ ad equocatōez uer̄gūt. iō ait p̄m̄. ide s̄ba orbis q̄ q̄d̄ ē. h. et ibi ē q̄m̄ equoce. q̄ n̄ ē i telligen̄. de equocatōe uera ut q̄ lūiositas. h. z ibi l̄ diaph. h. z ibi sit oio equoce. s̄z p̄ maximā d̄iā z analog. dicta ē equocatio cū ergo d̄ esse aliq̄ unā nāz i sup̄cele. z ierionia n̄ ē itelligen̄ de uitate viuocatōis s̄z cuiusdā analog. nā lūiositas z q̄cūq̄z aliā cōis passio excelētī z p̄ p̄ rep̄ i celo. posterī at̄ i his ierionibz Deīn̄ cū dic̄ qd̄ qd̄ igit̄ rēouet q̄sdā f̄las opi. circa ip̄z lūm̄ z ēt circa ip̄m̄ diaph. circa q̄. d. f. qz p̄ rēouet f̄las opi. circa lūm̄. s̄o rēouet h̄i opi. f̄las circa diaph. ibi ē at̄ coloris susceptiū. circa p̄m̄. d. f. qz p̄o p̄p̄dit q̄ i tēdit. s̄o p̄bat q̄ dixerat ibi n̄z eim̄ possibile p̄p̄dit. n. p̄o f̄las opi. circa lūm̄ q̄ fuerit due q̄z una erat q̄ lūm̄ erat cor̄ fuit. n. alii f̄ao s̄u tres eē sp̄s ignis. ignis. carbo. ignis. flāma z ignis lux. q̄ si lux eēt sp̄s ignis cū ignis sit cor̄ eēt et z lux cor̄. s̄s fuit error circa lucē ip̄i d̄o cri. q̄ ut d̄ i p̄o de gnōe oia uoluit saluare per athōs pp̄ q̄ uoluit lūm̄ eē quosdā athōs z qdā p̄na corpa decisa z defluētia a corpore lūioso. h. ē ḡ q̄ p̄hūs ait q̄ qd̄ qd̄ igit̄ ē diaph. z qd̄ lūm̄ d̄ctū ē qz ut p̄t patē p̄ hita lūm̄ n̄z ē ignis n̄z oio cor̄ n̄z deflux̄ alic̄ corpore qz si eēt deflux̄ corpore eēt z sic cor̄ aliq̄d s̄z et lūm̄ fm̄ h̄ic mōz ponendi eēt p̄ntia ignis aut̄ h̄i alic̄ corpore i diaph. deīn̄ cū dic̄ n̄z. n. ē possibile p̄bat q̄ dixerat. circa q̄. d. f. qz p̄o oñdit qd̄ lūm̄ n̄ ē cor̄. s̄o qd̄ n̄ ē de fluxus corpore ibi et n̄ recte. circa primū. d. f. qz p̄o. f. qd̄ d̄ctm̄ ē. s̄o qd̄ dā qd̄ sup̄osuerat p̄bat ibi v̄r at̄ lūm̄. itēdit at̄ talē rōz si lūm̄ eēt cor̄ eēt duo corpa i eod̄ loco v̄z lux z aer cū si l̄ sit lux cū aere. s̄z. h. ē ip̄ossible ḡ. de hac at̄ rōe n̄ p̄dit nisi mediū d̄ns q̄ n̄z. n. ē possibile duo corpa eē i eod̄ loco q̄ opoziet̄ ponē si lux eēt cor̄. Deīn̄ cū dic̄ n̄ at̄ lumen. p̄bat q̄ sup̄osuerat v̄z qd̄ si lux eēt corpore duo corpa eēt i eod̄ loco d̄ns q̄ v̄r lūm̄ p̄riū eē tēbre. tēbra at̄ ē priuatio h̄i hitus. i. p̄no h̄i lūis ex diaph. q̄ palā ē q̄ lūm̄ est p̄ntia

pntia h^o. i. pntia lucis in diap. Not. at qd si tē
bra priuat lumē a diap. cū n̄ priuef aliqd ab ali
quo nisi qd ē pntis illi cū diap. est illūiatū lux est
pntis ipi diap. et est sil' cū illo q̄ si lux est corpus
erūt corpa duo in eod loco erit. n. pntia lucis et
pntis pntia cuiusdā corpis in diap. q̄ est impos
sibile estz at. h. dubitā. vtz lux estz cor' s̄ de
h. in seqnti lectōe dicef. Deīn cū dic' et n̄ rēe
iprobāt aliū errorem vtz q̄ lux n̄ est defluxus
corpis. Ad e' euidentiā sciend' q̄ ponentes lu
cem esse defluxū corpis ponūt lucez mltipli
cari i tpe qz motus et defluxus corpis nō p̄t
esse i instātia destructōe g^o pntis cū lux non
mltiplicet i tpe n̄ p̄t eē q̄ sit defluxus corpō
de hac at rōe nō pōit nisi mediū vtz qd lux nō
mltiplicat i tpe s̄ in istāti. id ait qd non recte
dixit ēpe. ponēs lucē mltiplicari in tpe n̄ ē
recte ait si aliqs alius sic dixit qd lumē seraf
et extendat sicut serē et extendit cor' ita qd lux sit
qdā motus corpis i spacio medio fre et p̄tinē
tis. i. terre et celi et h. i tpe qz sp' defluxus mot'
ē i tpe. nos at lateat qd sic mltiplicet in tpe
et s̄dit qd. h. n. ponē est e' eā vitatem q̄ rōne
p̄bendi p̄t et e' ea q̄ vnr ad p̄sū. nā in paruo
spacio latet nos ab oriente at in occis latere
nos est qd mltū magna qd et difficil' et est i
possibile ponē. Mo. at qd ponentes lucē esse d
fluxū corpō ponūt duo cor' esse in eod loco qz
h. posito illō cor' e' lux est dfluxus sil' cū diap.
ef. h. ponentes ponūt lucē mltiplicari in tpe
qz motus et defluxus corpō in instāti esse non
p̄t. Mo. et aliq' mltiplicari in tpe q̄ cū fiant in
paruo spacio vnr fieri in instāti vt sonus qui
mltiplicat in tpe si sit p̄pinuus statiz cū sit v̄
q̄ audiat in magno tñ spacio s̄sibilz apparet
qd mltiplz in tpe vt si qs a remot' percutiat
arbores prius videbit percussio s̄ audiat
percussio p̄ia q̄ si lux mltiplicaret in tpe in
paruo spacio possz nos late sed in tāto spacio
q̄tū ē a celo ad frā ab oriēte ad occis nos la
tē eēt impossibile. Deide cū dicit ē at coloz rōe
net quēdā errorem possibilez circa diap. possz
n. qs credē q̄ diap. de se esset qd coloratū ul
qd lucidū quoz neutz v̄m est. nā diap. neutrū
hoz hz a se. s̄. h. recipit aliunde. id ait q̄ ē co
loris susceptiū qd sine colozē ē. soni at qd ē ab
sonū. i. sine sono et s̄dit q̄ sine colozē est at ip
sū diap. et est iuisibile. iuisibile dico diap. qz
est id q̄ vix v̄ vt vix v̄ qd est tenebrosū et ad
dit qd diap. qd est h^o. i. ē qd tenebrosū. s̄ non
cū sit actu diap. s̄ cū est pō. nā ead qd natu
ra diap. q̄doqz est tenebra ut cuz est priuata
luce q̄nz aut est lumē ut cū ē luci p̄iuncta. Mo. at
q̄ sicut mā eo ipō cōpus de se d̄ eē i formis qz
aliqui ē p̄iuncta forme et aliquādo est priuata for
sic aer tpe de se d̄ dici tēbrosus qz ead nā aeris
aln luci p̄iugit aln luce priuat. Mo. et q̄ qd
visu p̄cipit ē aliquo mō qd visibile et qd au
ditu cognoscit ē aliquo mō qd audibile et qz p
nullū aliū p̄sū cognoscim' silētiū esse nisi p̄ audi

tū oz silentiū ad auditū reduci et sicut silentiū
reducit ad auditū sic et tenebrosū reducit ad vi
sū est ergo tenebrosū aliquo mō qd visibile nō
p̄ se sed p̄ lucē. nā sicut p̄ sonū iudicam' de silen
tio vt nō audiendo sonū dicim' nos audire silē
tiū sic p̄ lumen iudicamus de tenebra vt non
videndo lumen dicimus nos videre tenebras
Morā ē q̄ diap. d̄ eē iuisibile et d̄ vide
ri vt tēbrosū et ē v̄ vix visibile in iuisibile ē
de se vix visibile ē qz videt p̄ aliū l' d̄ eē vix
visibile qz aliquo mō reducit ad nām lucis v̄
at vt tenebrosū qz de se caret luce.

On oia aut uisibilia sūt zc. Post
n q̄ phūs defiauit de colozē et diap. et
de luie i pte ista vt dicebat defiat de
visibili inoiato. circa q̄ tria facit qz p̄io defiat
de h^o i visibili. s̄o ait tale visibile inoiatū eē
tertio qdā q̄ supposuerat p̄bat. s̄a ibi n̄ autz
noiata sunt. tertia ibi nūc at i tñ. dic' ergo q̄ n̄
oia at visibilia sūt in luie s̄ solū vnr cuiusqz p̄
prius coloz. qdā. n. i luie qd n̄ vnr. in tēbra aut
faciūt p̄sū. i. sentiūt et vnr vtilia q̄ vnr ignea et
lucētia cuiusmōi s̄ q̄rc' putrida noctiluce et ce
tera h^o. Mo. at q̄ noctiluce q̄rens putrida
et cetera talia sūt alio mō visibilia q̄ lucida et
colorata et ē q̄ diap. qz diap. ut supra tetigiz'
de se nec h̄nt lucē nec colozē. lucida v̄o h̄nt lu
cē s̄ n̄ colozē colorata qd alia ab ist' h̄nt colozē
s̄ n̄ lucē s̄. h. h̄nt lucē et colozē et vnr i luie et i tē
bra. i tēbra vnr sub luce et apparēt lucida i luie
v̄o vnr sub colozē et appēt colorata. Deīn cū di
cit nō at ait talia eē inoiata uno noie dicēs nō
at noiata sūt talia uno noie talia. n. sūt q̄rc' pu
trid' cornu quozūdā aialū cāpita et squame q̄
rūdā pisciū et oculi quozūdā aliū ut oculi cari si
ne oculi muscipule q̄ in tēbris vnr scintillare
et lucere et s̄dit q̄ nulli alioz v̄ p̄p̄io coloz su
ple cū sint i tēbris et cū vnr lucētia s̄ p̄ quam
cām. h. sic vnr ut qz i tēbr' n̄ vnr s̄ p̄p̄io colozē
et in luie nō vnr sub p̄p̄ia luce. alia rō ē. i. nō ē
p̄sentis speculatiōis. Dubitaret forte aliqs qz
h. visibilia inoiata in tēbris non vnr sub p̄p̄io
colozē et in luie nō v̄dēt sub p̄p̄ia luce. Dd q̄
defiare de gnōne visibilitū ut qualr gnāt lux et
coloz nō ē p̄ntis speculatiōis s̄ magis p̄teri v̄
ad libz de sensu et p̄lato id in l' a d̄ q̄. h. oñdēf
est alia rō. in. h. n. libro oñdēf de s̄sibilib' ut ha
bent imutare p̄sū s̄ qualr h̄nt gnārī et fieri ip
se q̄litates s̄sibiles. aliā speculatiōz exposcit attrū
et si. h. cure sit alicui scire p̄ s̄i' h̄ta oñdēf quo
dāmō vitas q̄sita. dicebat. n. supra aliq' p̄ticip
pare nām lucis mō vmbroso et opaco et illa sūt
colorata tñ qz coloz nō ē nisi qdā lux obūbrata
aliq' v̄o p̄ticipāt nām illā mō clazo et illa s̄ luci
da aliq' v̄o p̄ticipant h^o i nām mō aliq̄l' clazo et
mō aliq̄l' opaco p̄ q̄ i eis ē utrūqz vtz lux et coloz
v̄ēitib'. n. elefūg ad p̄p̄m vt p̄nt p̄oif p̄rigit
i p̄p̄e aliquoz corpū diap. aeris et lucidū igis
n̄ p̄fē obūbrari p̄ opacū q̄ i talib' ē coloz p̄pter

lec. 15.

977

opacitate aliq̄s: obūbrās diaph. aerē & lucidū igit̄
& ē ibi aliqua lux q̄ h̄i diaph. & lucidū ut tactū
ē n̄ p̄fē obūbrā per opacū illū lux ḡ i^a q̄ d̄bil̄
ē n̄ apparz in luce s̄ i tēbra. accit. n. h. eis vt cō
mē. ait q̄ accit in lucibz p̄is q̄ n̄ appēt in luce
forti s̄ i obscuro. color v̄o talis n̄ v̄ i tēbris q̄ il
la lux debil̄ n̄ p̄t reducē mediū p̄fē ad actū
vt possit videri eoz color s̄ i luce apparet eo
rū color sicut i tēbra apparebat eoz lux. Utiq̄
forte dubitaret aliq̄s q̄ talia n̄ s̄ vno noie noia
ti. D̄ q̄ visibile p̄t p̄siderari q̄tū ad illū q̄ est
ibi formale & sic lux & color s̄ ea i q̄bus foris est
nā illa q̄ ē motiua visus. s̄o p̄t p̄siderari visibi
le q̄tū ad illū q̄ ē ibi male & sic ip̄e res s̄ visibi
les q̄ p̄cipāt nāz coloris l̄ lucis neutro at̄ mō
h. visibilia s̄ noīabilia vno noie q̄ h̄i visibi
lia nec s̄ colorata n̄ nec lucida n̄ s̄ vtrūque
Rursus m̄te s̄ sp̄s rez q̄bz. h. p̄petit. nā q̄r
cus putrida squame pisciū oculi quozdā aiali
um & m̄tra alia s̄ sic visibilia. nullo ergo mō ta
lia p̄nt p̄petē sub uno noie p̄hēdi. Deīn̄ cuz
d̄icūc at̄ i t̄m̄ p̄bat q̄ supposuerat v̄z colores
hoz visibilitū nō videri sine luce. tria ergo facit
q̄ p̄o p̄bat. h. p̄ rōez. s̄o p̄ signū. tertio ex his q̄
dixerat remouet errozē democri. s̄a ibi signūz
s̄ h̄. tertio ibi n̄. n. b̄n̄. h. dic ergo q̄ nūc aut̄ i
tātū d̄ictū ē & manifestū q̄n̄ q̄d color v̄ i luce
v̄i sine luce n̄ v̄i color. rō. n. h̄. ē q̄. h. erat esse
ip̄i color. i. h. erat nā color ē motiū diaph. s̄z
actū. actus. n. diaph. ē lumen. Mo. aut̄ v̄i rōis
h̄. i. h. p̄sistē q̄ q̄ ut. s̄. dicebat nā color ē mouē
diaph. i actu diaph. aut̄ i actu ē n̄ p̄t sine luce cuz
lumē sit actus & p̄fectio diaph. q̄ color sine luce
n̄ possit mouē mediū & p̄ p̄is nō possit videri. de
iñ cū d̄icit signū aut̄ h̄ p̄bat. h. id p̄ signū d̄is
q̄ manifestū signū huius ē q̄ color nō possit vi
deri sine luce. i. sine diaph. actu illuato q̄ siḡs
ponat illū q̄ ē habēs colorē s̄ ip̄m visū nō uide
bit s̄ color mouet diaph. puta aerē ab. h. autē
aere iam p̄tinuo existēte ip̄i oculo mō p̄stinuum
l̄ ut h̄z alia l̄ra mouet quo sentimus. i. mouet
oculus. Mo. at̄ q̄ si ponat corpus coloratū. s̄.
oculm̄. t̄c iter ocl̄z & illū cor̄ n̄ p̄t iterp̄di diaph.
actu illuatiū. & id nō sit visio & q̄ sic ē signum
ē q̄ ad visionē coloris req̄rit diaph. illuatiū s̄
lumē. Deīn̄ cū d̄ic nō. n. bene ex his q̄ dixerat
remouet errozē democri. d̄icēs q̄. h. i. in. h. nō
bene d̄ic democritus q̄ op̄inatus ē q̄ si id q̄ ē
mediū eēt vacuū p̄spici utiq̄z certe possz & si for
mica eēt in celo. h. n. ē ip̄ossibile q̄ ip̄m videre
sit patiēte aliquid ip̄o p̄stinuo. i. ip̄o organo s̄z q̄
ab ip̄o colore qui n̄ ip̄ossibile ē pati organum i
mediate cū d̄ic̄ sit supra q̄ p̄sibile positū supra
p̄sū non faciat sensū reliquit at̄ q̄. h. sit a medio
q̄ necesse est aliqd̄ esse mediū vacuū. aut̄ facit
q̄ nō solū nō aliqd̄ certe videbim̄ s̄z oīo nihil
videbit. addit at̄ mediū epilogi q̄ pp̄ q̄z q̄dez
igit̄ cām colozem necesse est videri in lumine
d̄ic̄ ē. Mo. aut̄ s̄m̄ p̄m̄. q̄ in oī uisione & in oī
passiōe facta in p̄sū ē ibi tria dare v̄z aliqd̄ q̄ ē

ibi tangēs & n̄ tactū. i. mouēs et n̄ motū ut obz
aliqd̄ v̄o q̄ ē tactū et nō tangēs. i. q̄ ē motū & n̄
mouēs ut organū. tertū aut̄ ē tangēs & tactum
vt mediū q̄ ē mouēs & motū op̄z. n. q̄ si d̄beo
vidē colorē q̄ p̄tinuet aer siue aliud cor̄ diaph.
a corpe colorato vsq̄ ad oculū cor̄ ergo colora
tū mouebit aerē. ab. h. at̄ aere p̄tinuato usque
ad oculū mouebit̄ oculus q̄ sublato medio nō
erūt ibi que requirūt ad visū & p̄ p̄is nō erit ibi
visio. Deīn̄ cū d̄ic ignis at̄ in v̄risq̄z. h. ē quin
ta ps̄ diuisa s̄ totū p̄cedēs in q̄ ut dicebat d̄efi
nat de visibili q̄ est ignis. circa q̄ duo facit. q̄z
primo facit q̄ d̄ic̄ est. s̄o q̄ s̄i d̄ixerat q̄ p̄si
bile positū supra visū n̄ facit p̄sum cuz. h. sit cōe
oi p̄sui. oñdit eandē rōez eē i aliis p̄sū ibi eadē
at̄ rō. dicit ergo q̄ ignis at̄ n̄ in v̄risq̄z in tene
bra v̄z & in luce. & h. ex necessitate q̄ diaph. sit
lucidū ab. h. i. ab igne. ignis ergo q̄ h̄z lucem
aliquo mō forē p̄t videri in luce. Rursus quia
p̄t facere diaph. in actu poterit videri in tēbra.
videbit̄ ergo in v̄risque idest in lumine & te
nebra. Deinde cum dicit eadem autē ratō
ostendit eandem rōnem esse in aliis sensibus
& in visu q̄ sicut in visu requirit̄ mediū & sicut
visibile positum supra oculū non facit sensum.
sic & in aliis s̄sibus requirit̄ medium et in eis
p̄sibile positum supra sensum non sit p̄sus. tria
ergo facit. quia primo ait eandem rōnem esse
in aliis p̄sibus & in visu. secundo determinat̄
medio alioz p̄suum. tertio quoddam q̄d sup
posuerat p̄bat. secunda ibi medium autez. ter
tia ibi videntur enim alium. dicit ergo q̄ ead̄
ratio est de sono & de odore supple que est in vi
su quia sicut visibile tangens visum non facit
visionem sic nihil ip̄orum tangens sensituum
facit sensum. sed ab odore quidem & sono mo
uentur. primo media ab hoc autem medio i
mutato mouetur v̄trunque sensituum idest
v̄trunque organum videlicet auditus & odo
ratus. sed cum supra ipsum sensituum aliquid
apposit odoratus addit sonans neq̄ vnum.
idest nullum sensum faciet & subdit quod de ta
ctu autem & gustu habet se similiter non tamē
videtur idest non apparet sed p̄pter quam cau
sam hoc contingit posterius erit manifestum.

Notandum autem quod in tangendo & gu
stando videtur quod sine medio sentiamus nō
tamen est ita imo et in his sensibus est dare
medium distinctum ab organo. nam vt infra
dicetur in ipsis se habet neruus ut organum et
caro ut medium quare in tactu et gustu simili
ter se habet sicut in visu q̄ sicut tu vides per
oculum mediante aere. ita tu tangis et gustas
per neruum mediante carne. hoc tamen po
sterius magis erit manifestum. Deīn̄ cū
dicit mediū at̄ determinat de medio alioz s̄
suū. uex q̄ nūdū manifestū ē de me^o tact^o & odo
rat^o & gust^o nō d̄c̄ia. de h̄i medio s̄z de me^o au
dit^o. d̄ic ergo q̄ mediū at̄ sono ē aer odori autē
medium est innominatum ē. n. q̄d̄ cōis passio
ab

ab aere. & ab aqua sicut dyaph. erat mediū co-
 lozi q̄ dyaph. reperiebatur in vtrifq̄. i. i superce-
 lestibus & in his inferioribus sic hūti odorē ē me-
 diū qd̄ i his vtrifq̄ v3 in aere & i aqua. De
 inde cū dicit vident. n. pbat q̄ supposuerat di-
 xerat. n. q̄ mediū i odoratu erat aliq̄. i. cōe aeri
 & aq̄. h. aut pbat per. h. q̄ n̄ solū odorāt aialia
 exūtia in aere s3 ēt aialia aquatica differēt tū
 qz aquatica odorāt nō respiciēdo gradiētia vō
 respirādo. id̄ ait q̄ aquatica de nūero aliuz h̄re
 vidēt odoris sensuz. s3 hō qdem & quecūqz sūt
 de nūero ābulantiū pedibus respirāt cū odorāt
 & impossibilia sunt odorare nisi respirātia. cā aut
 de his q̄ sic accidat dicit postorius. Dubi-
 taret forte aliqs vtz lux sit corpus & v̄ q̄ sic di-
 cimus. n. q̄ radii se intrinsecāt s3. h. v̄ eē p̄riū
 corpoz ergo &c. Preterea volūt loquētes i
 scia de aspectibus q̄ ex p̄fricatōe radioz resul-
 tat calor & aliq̄ accēdit ignis. s3 p̄fricare se nō
 est nisi corpoz ergo &c. in p̄riū ē phūs. Ddm̄
 q̄ lux quadrupl̄ p̄pat ad aerē vel ad aliū cor-
 pus dyaph. p̄pter quaz q̄druplicē p̄pōm assu-
 mere possumus. iiii. rōnes p̄bantes lucē nō eē
 corpus. primo. n. lux sine lumē ē actus & forma
 dyaph. s3 lumē ē simul cū corpore dyaph. q̄
 actus simul ē cū eo cuius ē actus & forma siml̄
 h3 esse cū p̄ria mā. tertio lux aliq̄ sepefat a
 dyaph. p̄tigit. n. dyaph. aliq̄ p̄riuari luse sicut
 p̄tingit aliq̄ māz p̄riuari et expoliari sua for-
 ma. quarto lux in instanti se multiplicat p̄ ipsuz
 dyaph. h. aut. iiii. repugnat ipsi corpi. naz cor-
 pus nō h3 rōem actus & forme s3 magis habz
 rōem sibi & mē q̄ eo ipso q̄ lux ē qdam actus &
 qdam habitus corporis dyaph. rō lucis ē alta
 a rōne corporis. Rursū nullū corpus pōt eē si-
 mul cū aliū corpore qz eo ipso q̄ lux simul ē cum
 corpore dyaph. o3 lucē nō eē corpus. Amp̄ p̄-
 uatio p̄ria forme non aut p̄ria mē vel s3o sed
 vñ & idē s3m aliq̄ ē p̄iunctū forme aliq̄ p̄-
 uationi. tenebra ergo & p̄riuatō eoz q̄ s3 in cor-
 pore nō p̄p̄ie opponit corpori s3 opponit for-
 me vel hūti in corpore exūti q̄ eo ipso q̄ luci op-
 ponit tenebra & p̄riuatō. o3 lucē nō eē corpus.
 s3 eē aliq̄ i corpore ē. n. quidā actus & quidā ha-
 bitus corporis. quarta aut rō ad. h. idē sumitur
 ex quarta p̄ditione. qz nulluz corpus mouet in
 instanti lux aut se multiplicat i instanti ergo nō est
 corpus he. at. iiii. p̄ditōes p̄ ordinē sunt tacte su-
 perius i textu dictū. n. fuerat sup̄ q̄ lux erat ac-
 tus & hūti corporis dyaph. ex quo fuit sup̄ rō
 p̄ria. s3 dicebat ibidez q̄ duo corpa nō p̄nt esse
 simul ex quo sumebatur rō s3a. tertio dicebat ibi
 q̄ lumen videbat eē p̄riū tenebre & tenebra
 erat p̄riuatō eius. ex quo sumebatur rō tertia.
 quarto dicebatur ibidez q̄ lux non extendit se
 vel nō multiplicat se ab oriente in occidentē i ipz.
 s3 in instanti ex quo sumebatur quarta rō. Ad-
 uertendū tū q̄ locuti sumus. De luce & luse n̄ di-
 stinguēdo iter. b. & illd̄ tū si velle? distiguē dīe
 posse? q̄. h. iiii. v3 lux lumē radius & splendor.

sic differūt qz lux dī vt ē in p̄rio fonte siue vt
 ē i corpore lucido lumē dī. vt ē i medio siue vt
 ē in corpore dyaph. radius vero dī vt multipl̄
 catur idirectū sed splēdor dī vt reuerberat a
 corpore t̄o & polito qualitercūqz tū loquamur
 de luce vel de luse nō possumus dīe q̄ sit cor-
 pus sed q̄ sit aliq̄ in corpore q̄ vero dicebat
 in p̄riū q̄ radii se itersecant vel qz radii p̄fri-
 cant adinnicē vt cōiter dī loquō ē metha. dī
 cunt. n. radii se itersecare qz multiplicāt se p̄
 mediū s3m lineas se itersecātes sic ēt & alie for-
 me se possēt itersecare vt si fieret albedo i corpe
 s3m lineas se itersecātes vel si. h. mō h̄ret eē in
 corpe q̄cūqz alia forma p̄ quāda3 metha. dīe
 possemus q̄ illa forma se itersecaret dīe etiaz
 radii se p̄fricare. quādo sic reflectunt q̄ radius
 reflexus p̄p̄inquis ē radio scidēti. h. aut vt p̄3
 saluare possumus absqz eo q̄ ponamus lumē
 v̄ radius eē corpus. Alterius forte dubita-
 ret aliqs vtz lux sit in medio itentional̄ v̄ re-
 aliter & v̄ q̄ realiter qz forma itentionalis vt
 v̄ nō denotat s3 a luce que est in medio dicitur
 aer illuminat. ergo lux illa h3 esse in medio re-
 aliter. Preterea q̄ h̄nt solū esse itentionale
 nō faciūt trāsmutationē nālez. s3 radii corpoz
 sup̄celestiuz vidēt trāsmutare totā nāz inferiorē
 ergo &c. in p̄riū ē qz forma realis nō v̄ fieri
 & toli in instanti lux vō sit et tollit i instanti ergo n̄
 h3 esse reale. Ddm̄ de. h. eē varias s̄ias.
 naz qdam p̄ rōes tactas p̄cedūt lumē esse re-
 aliter in aere. possumus tamē duplici via ostē-
 dere lucez illaz q̄ vident. esse in aere. nō realz
 s3 itentional̄ multiplicat. n. se lux a corpore luso
 solp mediū vsqz ad organū visus vna ergo via
 declarandi p̄positū sumitur put lux p̄patur
 ad organū visus alia vero put p̄perat ad aerē
 siue ad mediū. prima via sic p̄3. nam vt dice-
 batur supra. h. ē cōe omni s̄lū q̄ sensibile posi-
 tum supra sensuz nō facit sensuz oculus. n. non
 pōt inuari immediate ab obo reali qz tūc sensi-
 bile positū supra sensuz faceret sensuz q̄ opoz-
 tet q̄ obo reale. primo imutat itentionaliter
 mediū & mediuz sic imutatuz imutat organuz
 erit itaqz lux itentionaliter in medio valet aut
 ad. h. illud quod infra dicit de omni sensu qd̄
 est susceptius sp̄rum siue mā. nam imutatio
 materialis & realis non facit sensum sed imu-
 tatio itentionalis. lux ergo vt imutat organuz
 & vt est ratio videndi imutat ipsum itentio-
 naliter et quia eodem modo imutatur mediū
 et organum est lux in medio itentionaliter nō
 igitur est via ad euadendū quomodo lux ista
 que est ratio videndū nō h̄at eē in organo et
 i medio itentionaliter sed dicit aliquis q̄ pōt
 hanc imutationem itentionalez per quaz sic
 sensus est dare imutationem realem per quaz
 fit alteratio. Nam lux alterat et sentitur vt
 alterat imutat realiter vt sentitur imutat in-
 tentionaliter sed cum sic dicente non esset cō-
 cedendū qz nō loquimur de luce nisi vt v̄ & s̄tū

si autem aliter accipiatur lux equiuocatur in nomine. Secunda via ad ostendendum h. idem sumit ex parte ipsius medii siue ipsius aeris. nam materia inferiorum et superiorum i. b. differt quia materia ibi perficitur forma complete totum appetitum materie et non habente contrarium. h. autem perficitur forma habente contrarium et non complete totum appetitum quod satis declarat ex eorum motibus. nam motus super celestium quod est circularis est motus non habens contrarium ut probatur in primo celi et mundi. motus uero inferiorum istorum qui est rectus ut ibidem ostenditur est habens contrarium quare cum natura diffinitur per oppositionem ad motum. ut patet ex philosophorum natura celestis non habebit contrarium et forme in ea recepte carebunt contrarietate sed natura hic inferioris habebit contrarium et forme in ea recepte habebunt contrarietatem dicere quidem quod aliqua forma realis recipiat in natura habente contrarium et ei nihil contrarietur est deesse. oppositum in adiecto cuius omne quod recipit in aliquo recipitur in eo secundum modum rei recipientis et non secundum modum rei recepte lumen autem in aere quia non habet contrarium quod satis declaratur ex eo quod se multiplicat in instanti non habebit esse reale sed intentionale non est. n. intelligibile quod lumen recipiat in natura habente contrarium et habeat esse reale. et tamen contrarietate careat: opposita autem his non est difficile soluere. nam cum dicitur quod forma intentionalis non denominat. dici potest quod intentio si sit debilis forte non denotabit tamen si sit fortis denotat ut si radii solares transeunt per vitrum coloratum in terra vel in aliqua parte opposita. apparebit talis color qualis inuenitur in vitro et apparebit. tunc terra crocea vel viridis secundum colorem vitri ille itaque color derivatus per solares radios denotabit non obstante quod habet esse intentionale. philosophus tamen in ea. illo quod autem non sit sensus. largius loquitur in hac materia procedit enim visionem quodammodo colorata est constat autem quod color in visu non habet esse nisi intentionale quare si secundum philosophum possumus concedere visionem coloratam esse eorum quod ab intentione coloris dicitur aliquid coloratum. fiet itaque denominatio non solum secundum esse reale. sed etiam secundum intentionale poterit ergo aer dici lucidus vel illuminatus quous lumen in ipso habeat intentionale esse. quod uero addebatur de transmutatione quia quod habet intentionale esse naturale transmutationis non efficit in sequenti quod lucidus dissoluetur. Alterius forte dubitaret aliquis. utrum lux in sole sit virtus actiua eius et uideatur quod non quia virtus actiua transmutat realiter. lux autem ut dictum est habet esse in medio intentionale ergo etc. In contrarium est quia tota scientia de aspectibus uel in h. sustentari quia secundum diuersitatem radiorum reflexionis et incidencie fiat maior et minor ignitio in istis inferioribus quod non esset nisi mediante radiis et per consequens mediante luce fieret realis transmutatio in istis inferioribus sed si illud quod realiter transmutat est virtus actiua. oportet quod lux solis virtutem

actiuam denominet. Dicendum quod de questo possemus faciliter euadere dicendo quod lux in medio habet esse intentionale et per huiusmodi intentionale esse secundum naturam. non sit realis transmutatio. sed aliquid aliud coniunctum est illi intentioni a quo. h. inferiora realiter transmutantur sicut ponit exemplum philosophus de tonitruo. dicens quod tonitruum sinit ligna sed h. non facit tonitruum quia sonus sed ratione motus qui est ei annexus et coniunctus dici itaque posset quod sicut simul cum sono habet esse motus a quo fit transmutatio realis. ita simul cum luce a virtute solari fit aliqua realis transmutatio in sphaera actiuorum et passiuorum. subtilius tamen speculantes dicere possumus quod que diuiduntur in inferioribus in superioribus ununtur ut que diuiduntur in corpore ununtur in anima que diuiduntur in anima ununtur in intelligentia que diuiduntur in intelligentia inferiori ununtur in superiori et que uniuersaliter diuiduntur in rebus causatis ununtur in causa prima et quia sic uniuersaliter uidemus verum esse quod que diuiduntur in inferioribus in superioribus ununtur dicere possumus quod que diuiduntur in istis inferioribus ununtur in celo uidemus autem quod in rebus corporalibus diuersae forme particulares et signate reperiuntur que ergo in istis inferioribus habent esse diuersum ununtur in intellectu. uel in anima quia in intellectu non habent esse diuersae forme particulares sed quicquid intellectus intelligit. intelligit per species abstractas ab his et nunc. Rursum intelligentie. intelligunt per uniuersaliores species quam intellectus noster. que ergo diuiduntur intellectu nostro ununtur in intelligentia et quia intelligentia superior habet pauiores species et uniuersaliores quam inferiores que diuiduntur. in intelligentia inferiori ununtur in superiori. deus autem ipse qui per suam essentiam omnia cognoscit et in cuius essentia omnes perfectiores ununtur que habent diuersum esse in aliis ununtur in eo quare si. h. est uniuersalis maxima ut dicebatur quod que diuiduntur in istis inferioribus ununtur. in superioribus bene dictum est quod que diuiduntur in istis corporibus ununtur in celo uidemus autem in istis corporibus quod qualitates actiue. ut caliditas et frigiditas transmutant materiam realiter qualitates uero uisibiles ut albedo et nigredo transmutant intentionaliter. nix ergo quia frigida est transmutat aerem realiter sed quia alba transmutat ipsum intentionaliter. per aliam ergo qualitatem transmutat intentionaliter et per aliam realiter. Sol uero et supercelestis corpus quia est altior istis inferioribus habet illa per unam qualitatem et per unam formam que habet. h. inferiora per plures qualitates et per plures formas. ista. n. inferiora per aliam aliam qualitatem imutat uisum et tactum ut nix per frigiditatem imutat

tactum per albedinem visum s3 sol p unicam suam qualitatem calefacit aerem z inmutat tactum z illuminat ipm z inmutat visum. lux ergo in sole. pot dici virtus actiua eius z virtus actiua solis lux noari pot. no tamē ē ppter. b. dicendum q lux i medio h3 esse reale. qz virtus actiua solis. vt illuat transmutat intentionalz s3 vt tale facit trāsmutat realiter ppter q calor erit in medio realiter s3 nō lux: vnica itaqz virtus solis. multos effectus h3 l. b. inferiora quia ea calefacit z illuat verūtm. qz super celestia cū inferioribus magis cōdicant in qualitatibus visibilibus quā in aliis. licet illa virtus actiua solis possit dici formaliter lux. nō tū pot dici formaliter calor sed effectiue tū qz i qualitatibus tangibilibus. b. inferiora cū superioribus formalz cōdicare nō pnt illa. itaqz virtus sol aliquo mō est nobis noialis vt illuminat et inmutat visum et transmutat intentionalz nescimus tantū eaz ppter noiare vt calefacit z inmutat tactum z transmutat realiter qualiter aut fieri possit qd qualitates tangibiles transmutant realitē cū. b. sit cōe oi sensui q sit susceptiuus spēz sine mā infra dicet. nūc aut in tantū dictū sit qd qualitates visibiles transmutant intentionalz tangibiles. vero transmutant realz z qd. b. inferiora faciunt per plures qitates sol facit per vnica3 virtutē. siue per vnica3 qualitātē virtus. n. actiua solis calefacit aerē z transmutat realz et illuminat ipm et transmutat intentionaliter tū vt sup dicebat nō ppter. b. debemus pcedere q lux sit realiter i medio sed qd calor qz nō transmutat realiter aer. vt illuminat s3 vt calefit et vt ignif. que aut obiecta sunt p pre fata soluta sunt per iam dicta.

aliqua hnt sonuz in actu aliqua in potētia aliq neutro mō vel qd idem est in aliquibus est sonus formaliter z in actu in aliquibus vero i potētia z virtute. in aliquibus qdem nullo modo

Deinde cū dicit vt spongia z lana q dixerat manifestat per exēpla dicēs vt spongia z lana sup. dicimus eē talia que nullo mō hnt sonum quedaz. n. qm pnt sonare hnt sonū i potētia vt es. z quecūqz sunt leuia z plana et sedit q. b. aut qd est facere sonū actu ē ipius mediū et auditus mediū. ergo z organuz auditus h3 sonum in actu cor. dura vt es z argentū habēt ipm in potētia. mollia vero ut lana z spongia neutro mō. Dubitaret forte aliq i quo sit sonus tāqz in sbo. videf q sit in corpe sonante nani in eo ē sonus qd ē audibile. vel qd audif s3 ipm corpus sonas dicit audiri dicimus. n. nos audire cāpanam vel tipanum. ergo i talibus h3 eē sonus. Preterea cū aliqd ē in potētia ad aliud. si illud fiat in actu erit in eo tāqz i sbo vt si corpus aliqd ē in potētia ad motū si motus ille fiat actu erit in illo corpore tāqz i sbo qz cū ere z in aliis corporibus duris sit sonus in potētia. si fiat sonus in actu erit i eis formalz z tāqz in sbo. In p̄m est ph̄s in lra qui vult quod habere sonuz in actu. et per p̄s habere ipm formaliter sic propriū ipius mediū. et ipius auditus sonus. ergo formaliter nō est in ipso ere nec in argento sonante sed est in aere vl ipso organo auditus. ddm qd sonus vel ē ipsa fractio corporis rarefactibilis et cōdensabil vel est aliquid inseparabiliter annexuz huiusmōi fractioni. constat antez quod fractio nō est i corpore frangēte sed in fracto. cor ergo solida se ad inuicem percutiētia z facientia sonum mouēt z frangunt aerem fractio itaqz sicut i subiecto est in aere non in illis corporibus duris quare z sonus formaliter z vt in subiecto erit i aere siue in ipso corpore rarefactibili z cōdensabili. dicemus ergo q sicut sanitas que ē adequatō humorū formalitē z vt in subiecto est in ipso corpore animalis. siue in ipis humoribus virtualitē aut z vt ita. cā est in ipso cibo vel in ipa portione sic sonus formaliter z vt in sbo est in ipso aere virtualitē aut z vt in causa ē in corporib duris z leuibz frangentibus et expellentibus aerem dicitur itaqz cibus aliquis bene sanus vel potio bene sana non quod aliquid sanitatis formaliter sit in cibo vel in portione. sed pro tanto. b. dictum est quia illi cibo vel portioni cōpetūt bene humores equare. z bene sanitatem efficere. sic dicitur argentum vel es. vel campana vel corda vel aliquid talinz bene sonans non quod sonus sit in eis formaliter sed quia talia bene possunt frangere et mouere aerem qd faciendo causant et efficiunt sonum. quod antez obiebat quod dicitur campana aliqua bene audibilis et es aliquid bene audibile plana est solutio. nam aliquid bene audibile dicit potest vel quia in se formaliter h3 sonuz bene

lec. 16.

n

Unc aut de sono primū zc. Postqz ph̄s determinauit de visibili i pte ista determinat de audibili. circa q duo facit qz primo determinat de sono vlz. s3o determinat de quadā spē soni que dī vox ibi vox aut est sonus. circa primū tria facit qz primo determinat de sono quid ē z quomō h3 gnari. s3o determinat de eo put h3 inmutare mediū z organū. tertio determinat de sono quātum ad dīas eius. s3a ibi vacuū aut recte dicit tertia ibi differētie aut sonantiū. circa primuz tria facit qz primo p̄tinuat se ad dicēda. z ostendit quot modis pot accipi sonus. s3o q dixerat manifestat p ex. tertio determinat de ipa gnatione soni ostēdens qualiter h3 generari z fieri sonus. s3a ibi vt spongia z lana. tertia ibi sit aut quid fm actum. dicit ergo q nūc aut sup postqz determinauimus de visu. primo determine mus de sono et de olfactu. z de sono sup p̄rius qz de olfactu z subdit q ē aut duplex sonus. qz hic qdem est actus qdam qz aliqua hnt sonuz in actu alius aut ē sonus i potētia. alia. n. non dicimus h3e sonuz sup neutro mō. Notā aut ph̄m inuere in littera talē distinctionē qd

mouētes audīti & sic aer bñ tract⁹ & bñ motus
est bene audibilis. Rursus pōt dici aliquid
bene audibile nō qz in se hēat formalē talez fra-
ctionē & talē sonū s; qz bene cāt & efficit ipm. qz
uero addebat de hñte sonū in potētia exponit
a magis qz aliqua dñtur sonare qz hñt sonum
in potētia ut cāpana dicit aliqui qz bene sonat
q̄uis circa actu nō sonet s; dñ talis eē qz potest
bñ sonare. h. at lz sit quedā neritas nō tñ uidet
ire ad mētes phī. uidet. n. phūs p eodē accipē
habere sonū i actu qz hñt ipm formaliter & ha-
bere ipm potētia qz hñt ipm uirtute & cāl in
cāpana ergo uel in ere ē sonus in potētia sicut
aliquid ē in potētia agentis qz agens pōt illud
efficere sic & sonus ē i potētia cāpane. qz cāpa-
na pōt sonū facere. & h. uidet eē. itentio phī di-
centis qz es. & quecūqz cor. plana & lenia hñt
sonū in potētia qz pñt sonare. i. pñt sonū efficer
& cāre qz sicut aliqd h; sanitate formaliter & i
actu ut corpus aialis qz sanat aliqd uero h; eā
cāliter & v̄tualiter ut cibus qui sanat aliqd āt
neutro mō ut id qz nec sanat nec sanat sic aliqd
h; sonū in tactu et formaliter ut aer qz frangi-
tur aliqd v̄o h; ipz uirtualz et cāl ut es l' aliqd
corpus planū et lenē qz frangit aerē aliqua v̄o
neutro mō ut cor mollia ut spongia et lana qz
nec sic franguntur ut in eis sit sonus formalit
nec ex eoz percussōe sic frangit aer. qz possint
sonum efficere uel causare. Ulterius forte
dubitarēt aliquis utrum in corporibus molli-
bus possit esse aliquo mō sonus & uidetur qz nō
qz ut patet per iā dicta talia neutro modo hñt
sonum. Preterea ad. h. id facit textus phī
dñtis quedā habere sonum in potentia quedā
in actu quedam uero nō habere sonum et po-
nit exemplū de corporib⁹ molli⁹ ut de lana &
spongia. In cōtrariuz est quia aliqz cor mol-
lia sunt que si diuidantur & scindantur sonum
faciunt. ut patet de scissura pāni. Dicēduz
qz fm iam dicta uidet fieri dubiū iquisito. utz
in corporib⁹ molli⁹ uel ēt in corporib⁹ duris
possit esse sonus forlz. nā si sonus ē aliqd ānerū
fractioni ptingit ipa cor. dura frāgi & facere so-
num. & ēt mollia ptingit frangi et hñt sonū. nō
eniz solū pānus scissus qui est quid molle. sed ēt
lignū fractū qz est quid durū facit sonū quare cū
fractio sit formaliter in ligno. fracto et scissura
i pāno scisso ē in eis formalz sonus. sciendū ergo
ex fractione sic fieri sonū qz nā nō patit vacuū
ymo cū sit triplex tract⁹ a calido a vacuo & a
tota spē. tract⁹ a vacuo. i. tractus ne sit vacuū
fm Quicē. ē fortior ceteris. dicit. n. adeo eē for-
tis talis tractus. & adeo nāz abhorere vacuū
qz si fieret vacuū & nō possz p aliū repleti qz tra-
heretur celū ad replendū illud ut Quicē. inuit
p quā aut nām fieret ille tractus i editionibus
quas fecim⁹ super quarto phī. in. ca. de vacuo
diffusus diximus in presenti. aut scire suffici-
at huiusmōi tractū vchētiē tiffimū eē. cū ergo
scindit lignū uel pānus uel aliquod tale corp⁹

quia partes corporis scissi velociter aperiuntur
ne sit ibi vacuū vndiqz trahit & cōcurrit aer ex
quo tractatu et p̄cursu velociter facto ptes ae-
ris adinuicē se. collidūt ex qua collisione gnātuz
sonus et inde ē qz fm alium & aliū modū fracti-
onis aliter & alit attrahit aer & fit alia & alia col-
lissio. & per p̄ns fit alius et alius sonus. nō que-
libet ergo fractio h; formalit ānerum sonū. qz
lz frangat lignū fractio tamē lignū nō habebit
sonū ānerum formaliter s; cāliter & lignūz. fra-
ctum habebit i se sonū cāliter nō formalit. nāz
ut dicebat p tanto fit ibi sonus inquantum aer
attractus collidit. ex qua collisione resultat so-
nus. in aere ergo vbi ē illa collissio. formalit ha-
bebit eē formalit & sonus. cū ergo querit utz
cor. mollia ut pānus uel spōgia habeāt in se so-
num p; qz formaliter nō. s; si qraf utz habeāt
ipm cāliter p; qz p se nō. qz ex eoz collisione nō
sic expellit aer ut ide causet son⁹. qz corpibus
molli⁹ adinuicē collissis. uel nullus uel ualde
debilis sonus ide cāl. s; tñ per accūs inq̄stuz p
eoz scissurā attrahit aer ne sit vacuū ex qua at-
tractōe collidit aer & fit sonus pñt dici talia p
accūs cāre sonū uerz qz ea que sūt p accūs nō p
prie sunt de p̄sideratōe artis. iō dictū est. talia
nō hñt sonū qz nec hñt ipm formalit nec cāl p
se lz habeāt ipm cāl & per accūs. & si per se ali-
quo mō sonū faciūt nō bene sonant uel surdūz
faciūt sonū. qz dicūt nō hñt sonū pprie obiecta
aut soluta sunt p iā dicta. Deinde cū dicit
fit aut quasi fm actū determinat de gnōne soni
circa qz duo facit. qz primo determinat de gnāti-
one soni simplicif. s; determinat de gnātione so-
ni qz sit ex reuerberatōe siue determinat de gnā-
tōe soni qz dñ echō ibi. echō at sit circa p̄m duo
facit qz primo pponit qz itendit. s; declarat p
positū ibi. qz sonans ad aliqd. dicit ergo qz sem-
per aut fit sonus qz ē fm actū alicui⁹ vberantis
ad aliqd vberatū i aliquo ut lapis ad aliū lapi-
dez collissus uel percussus i aliquo ut i aere fa-
cit sonus. ideo subdit qz percussio facit sonū. uñ
i possibile ē cū unū sit sonū fieri qz alterz ē qz uer-
berans & alterz qz vberat. Dubitarēt forte
aligs utz oporteat eē pla ad. h. qz fiat sonus &
v̄t qz nō. qz motus corrigie v̄l uirge i aere facit
sonū. lz corrigia ad nihil aliū pcutiat. ut p̄mēta
tor ait. in p̄riuz ē phūs. Dñm qz cuz uirga
scidit aerē. aer scissus se p̄gregat & resistit v̄ge
ita qz aer in tali sono fungit vice duoz quia cō-
gregatus resistendo uirge se habet tanqz per-
cussus. & etiam se habz tanqz mediū & tanquā
id in quo sit sonus. uirga ergo percussa ad aerē
in aere. sonum facit. quare aliquo mō sunt ibi
omnia illa quia ibi est percussio alicuius ad ali-
quid et in aliquo. Deinde cum dicit. quare
sonans manifestat qz dixerat. dixerat. n. qz ad
sonū debent p̄currere. uerberans et uerbera-
tuz. et mediū in quo sit talis uerberatio tria er-
go facit. quia primo ostendit quomō requirit
medium in quo sit. s; quō requirit ibi uerberans

79
et verba tria. tertio manifestat quod requiritur ibi oia ista. Pa ibi sicut at dixim^o. tertia ibi apli^o audif dicit ergo qd sonas ad aliqd sonat. na sonas ta git aliqd cu aut ictu terigerit sonat act^o aut no fit sine motu et motus ut suplet pmetator n fit sine medio qz i vacuo vt pmetator ait no pot fi eri mot^o cu declaratu sit. h. in pmonib^o vlib^o idest in. iiii. phicoz. Motu aut viz rdis h^o i hoc pssistere qz son^o no fit sine ictu. ictus no fit sine motu. motus vt supplet pmetator no fit sine medio. ergo ad sonu requir^o mediu. Deiu cu dicit sicut aut dicim^o declarat quo requiritur ad sonu vberas et verberat^o ondens q vberans et vberatu no debet ee cof qliacuz sz debent ee dura et plana vel dura et pcaua. id aut q sicut aut dixim^o son^o no e ictus cozpoz ptinge tium. i. cozpoz quozucuz qz pili et si pcutiant nullu faciut sonu sz quecuqz cozpa sunt leuia. i. plana et pcaua sup si sunt dura faciut sonu et sb dit q es qd qm e leue facit sonu sz pcaua faciut sonu. qz ex re pmissione faciut multos ictus post primu ictuz i potenti exire. cozp^o aereu q motu m. Motu aut q corpus bene sonas vel debet esse regulare et planu ita q possit multu aere pcutere et expellere. vl oz q sit pcauz ita q recludat ibi aer et faciat multas vberand^o et ictus. Deinde cuz dicit amp audif ondit quo oia. h. v3 mediu et vberas et verberat^o re quirunt ad auditu. dices amp audif aliqd in aere et in aqua sed min^o i aq qua in aere. h. aut dicit quantum ad mediu in quo fit auditus et subdit q no e aut soni pprius sup effectiuus aer n3 aqua sz oz firmoz pmissione fieri adiuice et. h. ad aere. declarata sunt ergo oia illa q req runt ad auditu qz requir^o ibi aer vel aqua taqz mediu et requir^o ibi firma et solida taqz se pcutientia. subdit aut q sit aut. h. i. fit sonus ex pcutione firmoz adiuice ad aere cu aer pcutus maneat et no soluat. vn si aer uelociter et fortit pcutiat sonat qz motu serietis oz pocupare. i. puenire fractura aeris. accidit ergo hoc sicut si aliquis pcutiat pgregatione at cumulu lapiloz. Motu at q nec aq nec aer est pprius effectiuus. soni sunt aut talia mediu i sono et lit ea in qbus formaliter pot ee sonus. ea in q hnt care et efficere. sonu oz ee dura et resistena cui^o moi sunt es argentu et alia coz. solida et fit ma pot itaqz ex pmissione ad aere cari sonus sicut pz de virga ducta p aere resistit. ergo aliquo mo aer. sz qz no bn resistit dicit ex pmissione ad ipm no pprie. i. no bn fieri son^o. Motu et q pm pmetator^o oz motu cozpoz pcutientis ita uelocit ee q pueniat fracturas aeris. na si quis plane poneret vnu corpus solidu sup. aliud aer frangeret et cederet absqz violencia et no faceret sonu oz itaqz uelocit fieri illu ictu et illu ipetu q pueniat fractura aeris. i. q pcutiat aer ante qz soluat et frangat. Motu et q sile e de cozpoz se pcutientib^o facientib^o sonu et de aceruo lapidu pcutso uelocit lato. naz si quis pcuteret

aceru lapidu ita lente q lapides no uelociter fererent et no faceret violencia acri no fieret ibi son^o sz si aceru lapid pcutus ab aliquo uelocit ruat scindit aere cu quadam violencia facitqz sonu sic si cozp^o pcuties cu ictu et ipetu pcutiat scindit aere cu quadam violencia et fit ibi son^o q e quoddam mo sile. h. et ibi. Deinde cu dicit ech^o at fit de terinat de gnde soni q d^o ech^o. circa q duo fac qz p^o fac q dicitu e. so pbat sp fieri ech^o. lz n sp fiat certus e manifestus ibi vt at sp. dicit ergo q echon aut fit cu ab vno. i. p^otinuo aere facto motu pp vas. i. pp obstaculu determinas et p hibens diffudi. i. p^oendi vltari^o aere itez aer ille repellit. i. refellit sicut spera. Motu at q sicut cu lapis phicif in aq sunt ibi circuli q si iueniat obstaculu reflectit sic cu aliqd cozp^o solidu pcutit ad aliqd aliud cozp^o in aere sunt ibi circuli q p^otinne multiplicat et diffundit et si circuli illi iueniat obstaculu reflectit accit. ergo i illis circulis sicut accidit i spera siue i pilla q p iecta. si iueniat obstaculu reflectit et retrocedit Dupl^o itaqz gnaf son^o in aere. p^o ex diffusio ne circuloz. so ex reflexioe coz son^o aut q gnaf ex reflexioe d^o echon. Motu et q mot^o reflexionis circuloz e simul motui diffusiois qz eo mo quo diffundit circuli reflectunt si iueni ant obstaculu et qz ex sili motu causat simil sonus. sequit q echon sit similis sono prius facto inde e ergo q cu quis loquit et fit ech^o vt ei au dire sam voce silem p^ome voci. Motu et q dicit fieri echon ppter vas phibes qz licet ex quolibz obstaculo fiat reflexio circuloz i aere potissime. n fit. h. qn obstaculu illud e pcauz vt apparet in puteo et qz obstaculu pcauz h3 quadam r^oem uasis d^o echon fieri ppter uas phibens. Deinde cu dicit. vt aut sp ostendit q seper fit echon. licet no seper fiat manifestus dices uidetur aut semper fieri ech^o sz no seper fit cert^o qa accit i sono sic i lue et. n. lumē sp rep cutit qz si n repercutit no fiet et penit^o lumē ex solē sz tenebra. nisi. n. lux reflecteret no essz lumē nisi in loco qz sol aspiceret alibi at essz oio tenebra sicut in nocte semper ergo fit reflexio lucis. sed no semper fit fortis sicut fit ab aqua aut ere siue a cupro ut h3 lfa p^omenti aut ab ali quo alio cozpoz leuiū qz qz no semper fit reflexio fortis. h. e q facit tenebra qua terminat lu men. Motu at q si radii solares icidat in aqua vel i es vel i aliqd aliud cozp^o leue. i. ter sum et politu resultat ex tali reflexioe quidam splendor adeo lucidus sicut e loc^o ille qm aspi cit sol. nec vt quasi dra inter lumē generatur per aspectum solis. et per huiusmodi reflexione sz n no seper fit reflexio sic fortis. na cu arbores faciut umbra in illa umbra e aliqua reflexio lucis. qz. si. h. no eet null^o possz legere ad vmbra sicut nec pot legere in nocte. splendor ergo fit ex reflexione forti sed vmbra fit ex reflexione d bili igitur quia non semper e reflexio fortis pti git vmbra fieri q terminat lumē p^ocedit. n. lura

vsqz ad vmbra & ibi terminat. vult ergo phis
p. h. simile q sicut semper reflectit lumen. s;
no semper e reflectio fortis sic semper reflectit
aer & semper fit echō sed qz no semper e illa re
flexio fortis no semper e echō. certus & notus
nec semper pspicimus ipm.

lec. 11.

Alcun. n. recte dicitur. Postq;
phis determinavit de generatōe
soni ostēdens qualiter hz fieri son^o
in parte ista vt dicebat 'determi
nat de sono put habet imutare medium & oz
ganum duo ergo facit qz pzo ostendit quomō.
sonus habet imutare mediū. so declarat quō
hz imutare organum ibi auditus. n. dicit ergo
q vacuū idest aer qui a multis appellatus est
uacuum recte dicitur pprium mediū audien
di sonū & subdit q videt aer eē vacuū. auditus
ergo fit hoc mō qz hic. i. aer q dicitur eē quid
vacuū est faciens audire cū mouet p̄tinuus et
vnus. sed ppter id q aer est frangibilis idest ci
to frangibilis nō sonat nisi sit leue q pcutitur
tunc aut quādo leue est q percutit. tunc fit vn^o
sonus simul. n. fit sonus vnus & vna expulsio
aeris pp planum. qz planum. i. superficies le
uis corporis est quid vnū & qz oz esse superficiē
vnā ad. h. q moueat aer vnus & fiat sonus
iō pcludit q sonatū qdem igitur e q est moti
uus vnus aeris p̄tinuati vsqz ad auditum oz
enim aerē motū p̄tineri vsqz ad auditū vt p̄ci
piatur sonus. Notandū aut q lz nō bene di
ctum e aerem esse vacuū tamē fm hunc mo
dum loquendi sed qz aer dicitur vacuus. vacuū
est mediū in auditu qz aer est medium huius.

Notandū ē q ad. h. q bene fiat sonus cor^o
q verberat vel oz esse p̄cauum vel regulare &
planum tunc. n. e planū & leue qn vna pars nō
superueniēt alteri. nā si h̄ret superficiem aspaz
& haberet aliquas ptes eminētes aer q e fran
gibilis diuideret fm illas ptes eminētes & nō
faceret superficiem vnā. si. h. aut ptingeret aer
nō posset bene expellere nec bene percuti & p̄ns
nō fieret bene sonus. Deinde cū dicit audi
tus enim ostēso quō a sono imutat medium
ostendit quō imutet auditus. Ad cuius em
dēntiaz sciendū q sicut in pupilla e quoddam
humidū p̄nale sibi sic in aurib^o est quidaz aer
p̄nalis auditui. h. ergo mō imutat auditus qz
sonus imutat aerē exteriorē q aer exterior imu
tatur imutat p̄nales aerem & fit auditus. tria
ergo facit qz primo ostendit quō imutatur
auditus. so declarat qualis sit aer imutat^o ex
terior. tertio manifestat qualis sit aer p̄nalis i
terior qui imutatur ab aere exteriori moto. Pa
ibi p se quidem igit. tertia ibi. h. at est i aurib^o
dicit ergo q audit^o p̄nalis e aeri. nā sicut pupil
la vt tangebatur e p̄nalis aqua & e quoddā hu
midū aqueū in pupilla sic auditus p̄nalis est
aeri vel q idē nāliter organū auditus hz quē
dam pueniētiaz cū aere & in ipō organo habz

eē quidā p̄nalis aer. & subdit q ppter id aut q
est sonus in aere moto exteriori q e infra. i. aer
p̄nalis qui e intra aurē mouet ab aere exte
riori moto ppter q quidē manifeste p̄z q nō vbi
qz audit animal neqz vbiqz penetrat aer quia
pars mouēda a sono & ēt ipm animatū nō hz
vbiqz talē aerē sicut pupilla humidū aqueū sup
nō hz nisi in tali pte. i. in oculo sicut ergo n̄ vbi
qz videmus qz nō e vbiqz pupilla & humidū
aqueū sic nō vbiqz audimus qz nō e vbiqz oz
ganum auditus nec habemus vbiqz p̄nales
aerem. Deinde cū dicit p se qdem igit ostē
dit qualis sit aer exterior motus dices q aer ex
terior motus e in sonabilis pp. h. q e cesibilis
idest fatibilis dionis vt hz lra p̄menti sed cuz
phibeatur dissoluere huius motus sonus est.

Notandū aut sonū fieri cū vnū corpus ver
berat aliud corp^o ergo verberas mouet & fran
git aerē corpus vero verberatū tenet aerē & p
hibet ipsum ne de facili cedat q cū ptingit mo
tus aeris sic factus e qdam sonus. Notandū
ē q ex. h. p̄t patere quare virga i aere absqz
alio corpore facit sonum qz si huiusmōi virga
velociter mouet & multoties scindit aerē q pp
scissurā factā fortius reuigif & p̄gregat & resistit
virge q faciēdo facit sonū. Dubitaret forte
aliquis quare aer scissus a virga forti^o p̄grega
tur ita vt possit resistere virge & facere sonū
dicēdum q vt supra tangebatur nā nō patit va
cuus quare cū virga mouet p aerē scindit ipm
& ne sit vacuū ptes aeris scisse itez p̄gregant &
replent scissurā illā igit si virga mouet lente
lente attrahit aer pp q nec est ibi resistentia
neqz sonus s; cum virga mouet velocitē ptes
aeris cū quadā velocitate trahunt & p̄gregant
& qz ibi fit fortis attractio oz ibi fieri dēntatem
quēdaz pp qz dēntatē fiet quēdā resistentia vir
ge denuo mote & gnabit ibi sonus aer ergo qz
de se faciliter cedit de se e in sonabilis s; si sona
re dz. oz q aliqd corpus teneat ipz vt nō p̄mit
tat eum sic faciliter cedere vel opz q ipemet
aer velociter scissus uelociter attrahat & forti
us p̄denses ita vt possit resistere & sonū facere

Alterius forte dubitaret aliquis vtz idem
sit sonus q motus aeris & v̄z q sic p phūm di
centē q cū phibeatur aer dissolui huius motus
sonus e. in p̄trariuz est quia sicut se h̄nt he drie
ad illas sic se h̄nt he res cuius sūt he drie ad il
la cuius sūt he drie sed drie soni nō sūt drie
motus. ergo nec sonus e idē q motus q autez
sic sit p̄z qz drie soni sūt acutū & graue drie vō
motus velox et tarde sed vt infra in. h. lectiōe
dices velox nō e idē q acutū ex velocitate mo
tus & graue nō est idē q tardū sed catur graue
in sono ex tarditate i motu itaqz si drie soni nō
sūt drie motus s; catur ex illis sonus nō erit
motus sed causabit ex ipō. Dicēdum q mo
tus vt supra patuit e sensibile cōe sonus aut e
sensibile proprium igit qz differunt sensibilia
cōia a propriis. oportet sonū eē aliā rē a motu

dicem⁹ igitur quod hec sensibiles qualitates cuiusmodi sunt sonus albedo nigredo caliditas frigiditas ex motu cantur differenter. tamen quia aliqua cantur ex motu ita quod cessante motu non cessat forma. imo non est completa forma donec cesset motus. nam in talibus verificatur quod dicitur in degeneratione quod habitibus partibus in materia cessat motus huiusmodi aut sunt qualitates sensibiles. alie a sono. sonus quidem sic inducitur per motum quod tamen cessante motu cessat sonus itaque sicut per sigillum forma inducitur in cera a motu tamen sigillo remanet figura illa in qua vero si apponeretur sigillum coaptaret se aqua figure sigilli. a motu tamen sigillo propter flexibilitatem aque statim tolleret impressio a sigillo facta. sic cessante motu cessat sonus. dicamus ergo quod motus est causa soni et est causa aliarum sensibilibus qualitatibus aliter tamen et aliter quia motus causat alias sensibiles qualitates in quantum ille sunt termini motus. et quia a deo tempore operis videtur preteritam et per transitum adeptis tantibus qualitatibus operis cessare motum. Sonus tamen sic causatur a motu quod motus est subiectum soni et quod passio non potest habere esse permanens si subiectum habeat esse successivum operis quod sonus non habeat esse permanens sicut nec motus. et cessante motu operis cessare sonum. non est ergo sonus idez quod motus sed fundatur in motu et cantur ab ipso quod vero dicebat in primum per philosophum dicitur quod sonus est motus. dicitur de quo illa predicatio non est formalis sed calis. sic ergo dicitur sonus motus quod cantur ab ipso sicut inde se su et sensato dicitur odor fumalis evaporatio quod cantur ex tali evaporatione. Deinde cum dicitur h. at est in auribus ostendo qualis sit aer exterior. quod est insonabilis ostendit qualis sit aer interior quod est immobilis. h. enim aer interior quedam motum proprium quo semper movetur. dicitur tamen esse immobilis quantum ad motus exteriores quod motus ille quod h. est dissimilis ab omnibus exterioribus motibus. tria ergo facit quia primo ostendit quomodo aer partium interior sit immobilis. secundo quod dixerat manifestat per signum. tertio movet quandam questionem circa preacta. secunda ibi scilicet signum. tertia ibi utrum autem sonet. dicit ergo quod hic autem aer qui est in auribus edificatus cum. h. id est propter. h. est immobilis. quatenus certe sentiat omnes differentias motus id est omnes differentias soni exterioris quod diu ergo manet ille partium aer habens motum proprium extraneum ab omni motu exteriori tandem salvatur in nobis auditus et propter hoc autem quod sic est audimus in aqua. quidam autem textus hinc non audimus in aqua sed est ista falsa. audimus ergo in aqua quod sit quod aqua non ingreditur ad ipsum partium aerem sed non ingreditur in aurem propter reflexiones factas ab aere partium. sed cum. h. accidat quod aqua ingrediat animal non audit sed perdit auditum neque et audiret si miringa id est si pellis cerebri ut exponit philosophus. supple destrue-

ret sicut homo non videt si laboret id est si infirmus pellis que est in pupilla. Notandum autem quod sicut homo amitteret visum si humidum aqueum quod est in oculo pro infirmitate pellis pupille vel per aliquem alium modum macularetur vel destrueretur sic homo perderet auditum si aer quod est naturaliter edificatus in tympano auditus per introitum aque in aurem vel per destructorem pellis cerebri vel per aliquem alium modum evanesceret vel tolleretur. Notandum etiam quod sicut organum tactus non est denudatum ab omni qualitate sensibili sed est denudatum a qualitatibus sensibilibus quas percipit sic aer partium interior non est denudatus ab omni motu. sed a motibus exterioribus. h. enim semper quandam sufficiens proprium motum factum per tot reflexiones auris quod homine existente in aqua reflexiones ille non permittunt aquam ingredi ad aerem partium. nec etiam permittunt ipsam ingredi in aurem. Deinde cum dicit sed signum quia dixerat aerem partium esse distinctum ab aere exteriori et habere motum distinctum a motibus exterioribus. probat hoc per signum dicens signum autem audiendi per aerem sic distinctum et habentem sic distinctum motum vel signum non audiendi sine tali aere sic motus est sonare aurem sicut cornu. nam semper aer in auribus movetur proprio motu sed percipimus per huiusmodi aerem sonum quia sonus est motus extraneus et non proprius illi aeri et propter hoc. quod sic est. dicit aliqui nos audire na cuo id est aere sonante quod audimus organo vel tympano habente talem determinatum aerem. Notandum autem quod si ponatur manus super aurem aer qui est in aere habens quedam motum proprium proprio appositam facit multas reflexiones et multas repercusiones propter quas videtur sonare auris sicut cornu. iste ergo sonitus deus est nobis signum quod in auribus est quidam aer distinctus ab aere exteriori huius motum distinctum ab exterioribus motibus. Dubitaret forte aliquis utrum sonus habeat esse in medio realiter. Dicendum quod de sono sic presuevit distingui quod sonus in aliqua parte aeris est realiter tamen in aliqua vero intentionaliter tamen in aliqua quidem intentionaliter et realiter ut cum duo corpora se ad invicem collidunt ille aer primo colusus h. se sonum realiter tamen. sed quod ab illo aere primo coluso et moto movetur alia pars aeris in illa parte aeris dupliciter erit sonus videlicet realiter in quantum movetur ab aere prius moto et intentionaliter quod a sono existente realiter in aere prius fracto multiplicat intentionaliter in aere pro moto. videlicet quod iste motus deficit quoniam perventum erit ad partem illam aeris circa quam non ulterius se extendit motus est ibi sonus intentionaliter non realiter. sed hoc calumniam patitur. quod quare a sono existente realiter in aere prius fracto multipliciter intentionaliter in aere pro moto pari ratione ab aere pro moto multiplicat sonus intentionaliter in aere prius fracto. non est. n. intelligibile quod aliquod corpus susce-

9^{ti} 34

ptiū intentōis sit iuxta cor^o hūc illud realiter
uel ēt habens illud sū intentōem fortēni qn
fiat ibi multiplicatio sū intentōem illā quare
si in aere sō moto est sonus realiter z ēt est ibi
sū intentōem fortēni cū aer primo factus sit
p^otinuus aeri sō moto opz in aere prius fracto
ēē sonū intentōaliter. dicamus ergo q in toto
aere moto est sonus realiter z intentōaliter
ita tū q ab aere p^o fracto multiplicatū intētio
nāl^z z real^z q^o diu mouetur aer ab aere tamē
sō moto multiplicatū sonus in aere prius fra-
cto intentōaliter z ēt real^z cū aer reflectit et
fit echon. nam sic primo generatur sonus ab
aere prius fracto usq^z ad aerem ultimo motū
ita cum echon ē fortis per reflexionē circulo-
rum poterit multiplicari sonus intentōnāl^z et
realiter ab aere ultimo moto usq^z ad aerem
primo fractū ubicunq^z itaq^z ē sonus realiter ē
ibi z intentōaliter sed alicubi est intentōaliter
ubi nō ē realiter. nā qn deficit motus aeris in
aere propinquo non moto poterit ēē sonus itē
tōal^z nō tamen est ibi realiter qz cum son^o rea-
liter fundet in motu nō plus se ptendit real^z
sonus nisi q^o diu durabit actus motus De
inde cum dicit utz aut sonet mouet quendam
qōnem circa p^oactā dicens utz aut sonat ver-
berans aut q verberat z soluit q aut utrūq^z
supple sonat modo at altero. nam verberans
sonat inquantū aerem frangit vberatū vero i
quantū aerem retinet z non p^omittit ipm facili-
ter frangi. ideo subdit q sonus est motus possi-
bilis moueri. h. modo quo quidē mouent sal-
tantia a leuibus cum aliquis truserit. i. fortiter
p^ocuisset corpora leuia. igit sicut dictū est non
omne q verberat z omne verberans est sonā^l
ut si obiectat actus actui nō sit sonus sed opz q
p^ocutit regulare ēē vt aer subito dissoluatur z
moueat z fiat sonus. Notandū q cū cor^o
planū regulare z leue p^ocutit ad aliud cor^o q ē ta-
le. tunc ut dicebat cor^o p^ocutiens frangit aere z
corpus uero p^ocussum t^z ipm z facit ipm saltat^z
z resiliere aer vero sic trusus z sic resiliens vel
aer qui pōt moueri sic resiliendo z saltando fa-
cit sonū. nō ergo eodē modo cāt sonū cor^o vbe-
rans z verberatū z ēt ut p^o ut fiat talis resilitō
z talis saltatio aeris opz ēē cor^o regulare q per-
cutit ad. h. q bene sonet. regulare. n. erit si sit
planū vel p^ocauū. Deinde cū dicit differen-
tie autē determinat de differentiis soni. circa
q tria facit qz primo facit q dictū ē. sō docet su-
mere huiusmodi differentias. tertio. māifestat
q dixerat. sū ibi hoc at dīr. tertia ibi n^z tamē
uelox dicit ergo q differentie sonātū cuius mo-
di sunt acutū z graue ostendunt. i. manifestat
in sono sū actū qz sicut nō vnr colores sine lui-
ne sic n^z cognoscit acutū z graue sū sono. Du-
bitaret forte aliquis qz v^o non bene dēnt esse
q differentie soni sūnt p sonū in actu. imo ma-
gis econuerso sonus v^o fieri in actu p suas dī-
as qz semp genus h^z rōem potentie differentia

Vo rōm actus. dicendū q acutū z graue dupli-
citer pōt p^osiderari. primo ut se tenent ex parte
corpoz sonantiū in quibus nō est formaliter so-
nus. nam dicitur corda aliqua esse acuta que re-
dit acutū sonum vel dicitur grauis. si faciat so-
num graue. z tamen formaliter sonus non est
in corda sed i aere. sō modo pōt p^osiderari dif-
ferentie soni ut habentē in corpore in quo est
formaliter sonus. p^ostat aut quod nō p^ocipit son^o
nisi hēat ēē formaliter z in actu. differentie cr-
go corpoz sonantiū in quibus non est sonus ni-
si virtualiter cāl^z cognoscunt p sonum factum
in actu. i. p sonum factū in aere in quo h^z ēē so-
nus formaliter z i actu qre sicut nō discernim^o
colores nisi p lumen qz non pōt imutare visuz
sine lumine sic non cognoscimus differentias
sonantiū nisi fiat in aere actu sonus qz non pōt
imutari auditus nisi a sono actu facto. aduer-
tendū tamē q colores habent in se aliquid for-
mal^z vnde pōt videri ppter q sunt p se visibi-
les tamen ut dicebat qz colores nām illā p q^z
sunt formal^z visibiles p^oicipant icomplete nō
pōt mouere diaph. nisi sit dispositum z nisi sit
actu illuatum. sed cor^o sonantia non sic se hēnt
qz corpa sonantia formaliter nihil in se hēnt de
sono. non ergo est sū se pōem moduz de differē-
tiis corpoz sonantiū respectu soni i actu z de
differentiis colorū respectu lucis tū q^o ad. h.
est sū se qz sicut nō possumus p^ocipe differentias
corpoz sonantiū sine sono i actu sicut videtur
nec differentias colorū sine luce quod at argue-
bat de genere z differentia laborabat rō in eq-
uoco qz hic nō loquit^z phūs de differentis so-
noz que dnt sonū in actu sed de differentis cō-
poz sonantiū. vt p^o tā ex noua translatione quā
ex ueteri que dnt sonū nō formal^z in actu sū cāt-
ter z i v^olute dato tamē q loqueretur phūs de
differentis sonoz adhuc posset saluari tex^o us
eius q quō uex sit nō ē p^oius speculātōis. Ad-
uertendū tū q l^z phūs loquatur de differentis
sonantiū tū qz corpus sonans nō dicit^z acutum
nisi faciat acutū sonū nec dī. graue nisi faciat ta-
lem sonum ideo in sententiando z p^otinuādo nō
curauimus distinguere inter has differentias
z illas eo q he differentie illis habeant ēē ane-
xim. Deinde cū dicit hec aut dicitur docz
sumere huius dīas dices q. h. at. i. he diffe-
rentie dnt sū methaphorā ab illis que tāgūt
nā sū methaphorā z sū similitudinē differē-
tiā tangibiliū sumpte sunt differentie sonātū
um. nā sicut acutū in tactu ē q mouet sū i pau-
co tempore multū graue aut q i multo paucū
sic supple z in auditu acutū mouet sūm audi-
tus in pauco tpe multū graue vō in multo pau-
cū. Deinde cū dicit n^z tū uelox declarat qd
dixerat. nā in determinando de differentis so-
ni fecerant memoriā de motu. id in declarā-
do intentū duo facit qz primo ostendit qualiter
differentie soni se hēnt ad dīas motus. sō de-
clarat qual^z se hēnt ad dīas tactus ibi z v^o
similitudinem

hi
9 55

fi
30

similitudinē. dicit ergo q̄ neq̄ uelox ē acutus
 graue at̄ tardū quasi dicat q̄ graue ē acutū q̄
 sunt differentie soni nō sunt uelox ē tardū q̄ sūt
 differentie motus sicut nec sonus ē mot⁹ cānt̄
 tamen he differentie ab illis sicut sonus cānt̄ a
 motu. iō subdit q̄. h. quid. s. acutū sit ppter ve
 locitatē hui⁹ mot⁹ sed ppter tarditatē illius. s.
 motus supple sit graue. Deinde cū dicit q̄
 vñr similitudinē h̄re oñdit qualiter se hānt he
 differentie soni ad dñas tactus dicēs q̄ vñr
 similitudinē h̄re circa tactū cū acuto ē ebeti gra
 ue ergo ē acutū in sono h̄nt similitudinē cū acuto
 ē ebeti i tactu qz acutū ē q̄ pungit ebēs vō qd̄
 pellit ē. h. ppter id q̄. h. quid. i. acutū mouet
 in pauco tpe multū illud vero. i. ebēs in mlro
 paucū quare accidit eē. h. quid acutū uelox il
 lud vero. i. ebēs eē tardū ē qz supple sic ē circa
 differentias soni qz acutū sequit̄ motū velocez
 graue vero motum tardū opz eē q̄dam metha
 phorā q̄ quādā similitudinē inter dñas sonorū et
 differentias tangibiliū. his ergo habitis impo
 nit finē tractauit de sono dicit de sono igif sic d̄
 terminatū sit. Notandū at̄ q̄ acutū p̄t fieri
 uel ex vno motu ē tūc opz motū illū eē uelocē
 uel ex multis motibus ē tunc opz motus illos
 eē spissos vt p̄z in corda que si bene sit extensa
 facit plures motus in aere ē magis verberat
 ipm ē reddit sonum magis acutum cum ergo
 dicit philosophus acutū fieri ex motu uelocin
 telligendū est de acuto q̄ generat̄ ex vno mo
 tu. Notanduz ēt q̄ nec differentie soni sunt
 differentie motus sed sunt annexe illis nec ta
 les differentie sunt differentie tactus sed h̄nt
 similitudinē cū illis.

lec. 18.

Or̄ autem est sonus quidam etc.

Postquā ph̄s determinauit
 de sono simplz in pte ista determi
 nat de quadaz spē soni que dicitur

vox. circa q̄ dno facit qz primo uenat̄ membra
 diffinitōis eius. sō infert diffinitōem uocis tā
 quā uenatā ibi quare percussio respirati ad eui
 dentiā prime parus. notandum q̄ in diffinitio
 ne uocis quatuor ponunt̄. diffinit̄. n. vox q̄ ē
 percussio respirati aeris facta ab anima que ē i
 his ptibus ad uocalem artariam. respirat̄ enī
 aer ē attrahit̄ circa has ptes vt circa pulmo
 nem ē cor ē ille aer sic attractus p̄ uirtutē ani
 me repentit̄ ad uocalem artariam sine ad cā
 nam pulmonis ē facit uocē in uenādo ergo vo
 cis diffinitōem quatuor facit qz primo ostendit
 q̄ percussio illa que est vox sit ab anima. sō de
 clarat q̄ est respirati aeris. tertio manifestat
 q̄ opz illū aerem eē respiratū in his ptibus. i.
 circa has ptes vt circa pulmonē ē cor. quarto
 ostendit q̄ opz illū aerem respiratū repenti ad
 organū q̄ dicit̄ uocalis arteria. ex his autem
 quatuor vt p̄z p̄stat tota diffinitio uocis. sō p̄
 incipit ibi multa aut̄ alium. tertio ibi vox aut̄
 sonus. quarta ibi organū aut̄ respiratiōis. i. p̄ia

pte intendit talem ratōem sonus ille qui nō cō
 petit nisi rebus animatis o3 q̄ sit factus ab aia
 sed vox non p̄petit nisi rebus aiatis ergo vox ē
 sonus factus ab aia de hac at̄ rōne nō pōit nisi
 mediū v3 q̄ uox non p̄petit nisi rebus aiatis ē
 q̄ nullū iaiatum h3 uocem. h3 possit forte h̄re
 aliquā similitudinē uocis. iō ait quod uox aut̄ ē
 qdam sonus aiati ē subdit q̄ nullum iaiatoz
 uocat. i. h3 uocem. sed forte fin similitudinē d̄
 aliqd̄ iaiatū uocare vt tibia ē lira ē quecumqz
 alia iaiatoz h̄nt extensionem ē melos ē loqui
 tōem assimilat̄. n. talia uociferantibus ē uī
 dent̄ habere uocē qz uox h3. h. Notandum
 at̄ q̄ ut cōiter ponit̄ uox i tribus vñ differre ab
 aliis simplicibus sonis. primo qz uox h3 quan
 dā extensionem siue quandā p̄tensionem. alii
 n. simplices soni cito transeunt s3 qz uox sit ab
 aia respiciente aerem ē retinēte huiusmodi ae
 rem respiratū sonus qui est vox nō ita cito tran
 sit sed h3 quandā p̄tensionem ē duratōem s3
 appetitū aie. sō uox h3 quandā melodiā ē p̄so
 nantiā. sonus. n. factus simpliciter eo q̄ ex sim
 plici ictu aiat̄ p̄sonantiā que cānt̄ ex diuersitate
 ē p̄portōe sonoz in se nō h3. tertio in uoce est q̄
 dam discretio ē interruptio sonoz qz in uoce si
 unt uarie rep̄cussiones aeris. ex hac aut̄ distin
 ctōe sonoz h3 uox q̄ sit locutio uel q̄ sit oratio
 nam orō ad quantitātē discretā pertinet ut p̄z i
 p̄dicamentis igitur qz lira ē tibia ē huiusmodi
 instrumenta h̄nt per quandā similitudinē. ista
 tria ēt per quandā similitudinē dicunt̄ habere
 uocē. Dubitaret forte aliqs de sono scō
 ex lira uel ex cordis cithare quō sonus ille con
 tingat. nam si sonus p̄tigit̄ ex corporibus se v̄
 berantibus itaqz corpus uerberans mouet et
 frangit corpus uero uerberatū aerem retinet
 ne cito soluat̄ sed fiat ibi quedā uolentia ex
 qua cāetur sonus n̄ uidet̄ q̄. h. possimus salua
 re in sono facto ex cordis lire non. n. est dicēdū
 q̄ p̄na percutiens cordā aerez frangat. corda
 uero retineat aerem. ne cito soluat̄ sed fiat ibi
 qdam uolentia ē cāetur sonus qz p̄na modic̄
 de aere mouet. ē illa pars cord̄ ad quā percu
 tit̄ p̄na modicū posset de aere retinere qua
 re uel nullus resultaret ibi sonus uel ualde ex
 illis. D̄s ergo q̄. h. mō sit sonus ex percussione
 cord̄ sicut sit son⁹ ex motu corrigie uel ex motu
 uirge. uirga. n. uel corrigia uelociter mota i ae
 re cāt sonum qz ut dcm̄ est aer uelociter scissus
 per uirgam ppter tractū a uacuo uel ppter tra
 ctum ne sit uacū aer ille scissus uelociter con
 gregatur ppter q̄ sit ibi qdam p̄dēsatio ratiōe
 cuius est ibi resistentia qdam ē sit ibi sonus sic
 ex una percussione cord̄ dat corda multos ict⁹
 per quos ictus uelociter scindit aerem q̄ aer
 uelociter scissus uelociter p̄gregatur ē resistit
 cord̄ tremētī quare cātur ibi sonus ē inde ē qd̄
 quanto corda magis extenditur acutiorem h3
 sonus qz talis corda percussa magis tremit et
 dat plures ictus qz cāt maiorē sonū. nō ergo sit

sonus ex percussione corde qz pēna expellat aerē
qui est i corda. sicut fit son⁹ ex percussione lapid⁹
qz unus lapis frangit aerē extē i alio lapide.
sed. h. fit qz corda percussa tremunt ⁊ dat multos
ictus in aere ⁊ cāt sonū. Eliso quō ex diversi-
tate corde si sit alr ⁊ alr extēsa cāt ali⁹ ⁊ ali⁹ so-
nus. Dubitaret forte aliquis vtrum ex di-
uersitate corporum solidorū cāct ali⁹ et ali⁹ sonus
⁊ videtur qz nō qz si nō sit sonus nisi qz corpus
verberans aerē frangit. cor⁹ vero vberatū ae-
rē ⁊ facit ipz resilere ⁊ nō pmittit ipm frangi
nisi cū quadā uolētia qz cū quecumqz cor⁹ dura
unr sufficere ad. h. efficiē nō nō qz aliter sonet
vnū cor⁹ duz qz aliud in pziū est qz ad pziū p3 ar-
gentū eē magni sonorū qz ferz ⁊ qz plumbum.

De qz in sono ē tria p̄siderare. v3 cor⁹ expel-
lens aerē expulsū ⁊ modū expellendi rōne aer⁹
expulsi o3 cor⁹ sonantia esse dura vt possint ae-
rem expellere. idem est qz lana ⁊ pilli nō faciunt
sonū qz lana pcutiens nō bñ frangit aerez. lana
vō percussa nō bñ ⁊ aerē ut nō pmittat ipm veloci-
ter frangi ⁊ faciat ipm cum qdā uolētia resilere
p̄ rōne modū expellendi. o3 cor⁹ sonantia eē regu-
laria vt qz sint plana vel p̄caua. nā nō quocun-
que mō expulsus aer facit sonū. s3 o3 aerē per-
cussū resilere sicut resillit pilla percussa ad fram-
nā cū vnū cor⁹ planū pcutit ad aliud cor⁹ planū
percussū nō cedit aeri illi qz cor⁹ vberans pellit
⁊ mouet ⁊ nō cedēdo ei facit aerez illū saltare
⁊ resilere cuz quadam uolentia sicut quia fra-
nō cedit pille. si pilla pcutit ad fram o3 eā sal-
tare ⁊ resilere. igif vt fiat talis saltatio ⁊ talis
resilitio aeris. opz eē planum ⁊ regulare quod
pcutit uel opz ipm eē p̄cauū qz ⁊ in p̄cauo h3
fieri talis saltatio ⁊ talis resilitio qz ut supra di-
cebat nō potenti aere exire a p̄cauis faciunt cō-
caua ex percussione multos ictus post primuz
tertio in sono sunt p̄sideranda cor⁹ expellentia
aerē ⁊ qz ad. h. qz corpora sunt magis et
magis tremantia magis sonant. nā sicut corda
magis extensa qz percussa magis tremunt ⁊ dat
plures ictus. ideo altius sonat sic corpora bes-
tremantia ex percussione facta in eis plures ictus
faciunt in aere ⁊ fit ibi altior sonus si at q̄ratur
que corpa sunt illa que magis tremunt ut cōf-
ponit aer qui est de p̄positōe corporū si sit in eis
bene dispositus corpora illa hnt bonū sonum
cuiusmodi sunt argentū ⁊ es. corpora vō ma-
gis accedenda ad naturam terrestrē ⁊ minus
hntia de aere in p̄positōe sui peius sonant vt
p3 in plūbo p3 igif que corpora melius sonant
nam dura melius sonāt qz nō dura ⁊ regularia
vt plana ⁊ et p̄caua melius sonant qz uero re-
gularia ⁊ tremantia ⁊ habentia bene dispositū
aerem. qui ē de p̄positione sui melius sonāt qz
que non sunt talia vbi autem oia ista p̄currūt
qz sic corpora dura regularia ⁊ bñ sonora resub-
tat ibi optimus sonus. Deinde cū dicitur
ta aut animaliz ostendit qz percussio illa que
est uox est respirati aeris. h. p3 p. h. qz non hnt

Vocem nisi respirantia. duo ergo facit qz p̄zio
ostendit sola respirantia habere uocem. p̄ re-
monet quandā cauillatōem de quibusdam pi-
scibus non respicientibus qui uident habere
uocem ibi sed qz dñr. dicit ergo qz multa aut
de numero alalium uocem nō habent ut illa
que sunt sine sanguine ⁊ pisces qui sunt de nūe-
ro habentiū sanguinē supple nō habent uoces
⁊. h. rōabiliter si quid sonus qui est uox ē aeris
motus aeris supple respirati. Notandū at
qz sicut p̄ primam ptem ubi pbabat qz sola aia
ta habent uocem habebat qz uox eēt son⁹ fa-
ctus ab anima sic per hanc ptem ubi ostendi-
tur qz sola respirantia habent uocem habetur
secunda pars diffinitōis uocis v3 qz uox ē so-
nus aeris respirati. Deinde cū dicit sed qz
dñr remouet quandam cauillatōem possibilē
fieri circa p̄dicta dicens qz si pisces qui dñr uo-
care. i. habere uocem ut illi qui sunt in ache-
leo. i. in illo flumine ut sonat alia littera sonant
branchis. aut quodam alio modo huiusmodi
instrumento quasi dicat qz pisces et omnia nō
respirantia carent uoce. et si uideant aliquan-
do habere uocem. h. ē qz cum branchis l' cuz
aliquo alio instrumento faciunt sonum similē
uoci. Deinde cum dicit uox autē sonus ue-
nat tertiam ptem uel particulā diffinitōis uo-
cis v3 qz uox ē sonus respirati aeris non i qua-
libet parte qz aer respiratus non ad quamlibet
partē trahit sed fit huiusmodi tract⁹ ad aliquā
ptem determinatā vt ad pulmonē et cor. cir-
ca. h. aut duo facit qz primo facit qz dictum est
secundo qz mentōem fecerat de aere respira-
to ostendit quō natura utit huiusmodi respira-
to aere idest aere. iam. n. dicit ergo qz uox aut
est sonus aialis supple respirantis et non qua-
libet parte. i. non ad quamlibet ptem respiratur
huiusmodi aer nec ad quamlibet ptem fit attra-
ctio huiusmodi aeris respirati sed huiusmodi at-
tractio fit circa pulmonem ⁊ cor addit autem
ad p̄firmatōem huius dicti v3 qz opz aerez eē
respiratum vt fiat uox dicens qz sonat. i. fit so-
nus uerberate aliquo ⁊ aliquid ⁊ in aliquo. h.
aut in quo fit huiusmodi reuerberatio ē aer et
qz sic est rōabilz utiqz. h. sola aialia uocabunt qz
cumqz suscipiunt aerem. i. quecumqz respirant.

Notandū aut. h. qz dictuz est qz uox est son⁹
aialis nō qlibet pte p. h. qz dicit nō qualz parte
intelligi posset uocalis arteria que est organuz
uociferandi sed vt complete habeant particu-
le posite in diffōne uocis melius est vt expōa-
tur de aere respirato ⁊ attracto nō ad quamz
ptem sed ad pulmonem ⁊ cor. Dubitaret
forte aliqs qz illa tria que phūs tetigit v3 qz so-
nus sit uerberante aliquo ⁊ ad aliquid ⁊ i aliquo
nō unr esse distincta. nā aer ipse est illud quod u-
berat ⁊ in quo uerberat. Dicēdū qz ad uo-
cem p̄currunt tria v3 aia uerberans et uocal
arteria ad qz huiusmodi fit reuerberatio ⁊ etiā
aer in quo fit huiusmodi reuerberatio. ita tam
qz

q̄ aer fungit vice duoz. nā aer ē illud q̄ verbe-
 rat & q̄ repcutit ad vocalē arteriā et ēt ē me-
 diū in quo fit talis reuerberatio et in mltis
 aliis p̄tigit. nā si ducaſ virga p̄ aerē ibi aer re-
 sistet virge & habebit se tāquam aliquid p̄cussū
 et ēt habebit se vt mediū in quo ex huiusmodi
 p̄cussione generat̄ sonus dupl̄ itaqz poterit le-
 gi littera p̄bi p̄mo ut li aliquid et ī aliquo ex-
 ponat̄ de aere al̄ et aliter accepto. nā ip̄e aer
 se h̄z vt aliquid p̄cussū et ut mediū in quo fit
 sonus. est ergo p̄sus q̄ fit sonus verberate ali-
 quo. i. ania et anima dico verberante aliquid
 idest aerem et in aliquo. i. in aere vel possum
 exponere ut p̄ li aliquid intelligit̄ vocal̄ arſia
 et p̄ li aliquo intelligat̄ aer. est ergo p̄sus q̄ ad
 sonum q̄ est vox p̄currat aliquid verberans vt
 anima et aliquid supple ad q̄ verberat̄ vt vo-
 calis arteria et huiusmodi reuerberatio fit in
 aliquo. i. in aere quō autem in sonis aliis a vo-
 ce. concurrunt ibi. h. tria. uiz q̄ fit ibi aliqd̄ ver-
 berans et aliquid q̄ verberat̄ et aliquid ī quo
 fit verberatio videre nō ē difficile. Deind̄
 cū dicit iam. n. respirato qz fecerat mentōnem
 de aere respirato ostendit quō natura vt̄ hu-
 iusmodi aerē dicens q̄ iam respirato aere vt̄
 tur natura in duo opa sicut lingua vt̄ in duo
 opa in gustū & locutōnem quozum quidē gustus
 est quid necessariū vnde & pluribus inest inter-
 pretatio aut̄. i. loquutio est p̄pter bene esse. sic
 & spiritū. i. aere respirato vt̄ natura ī duo opa
 quoz vnum est necessarium aliud ad bene eē
 nam ad calorem interiorez tempandū vt̄tur
 natura aere respirato tanquā ad id q̄ ē necessa-
 rium. cā autem quare. h. sit necessarium dicta
 est in alteris. i. in libro de inspiratione & respi-
 ratione & vt̄tur etiam natura aere respirato
 ad vocem non sicut ad necessarium s̄ sicut ad
 bene esse. Notandū autē q̄ nec omnia ai-
 malia loquūt̄ nec ēt oīa habent gustum sunt
 enim aliqua animalia in imperfecta quibus leſt
 tactus t̄n. talia enim in suscipiēdo alimentūz
 nō p̄cipiunt differentias gustabiliū sed tangi-
 biliū. delectant̄ t̄n talia in suscipiēdo alimē-
 tum sicut delectat̄ sensus tactus cū p̄iungitur
 tangibili p̄uenienti nec gustus ergo nec loquu-
 tio inest omnibus animalibus vt̄ q̄ gustus
 magis est necessarius & magis facit ad esse lo-
 quutio aut̄ magis ad bene esse. ideo dictum ē
 q̄ gustus inest pluribus animalibus. q̄ locutō

Dubitaret forte aliquis utz locutio sit hoī
 n̄ naturalis videt̄ q̄ sic qz si natura vt̄tur lin-
 gua in duo opa in gustum & loquutōnem sicut
 vt̄t̄ aere respirato ad duo opa. ad refrigeriūz
 caloris & ad uoces oz q̄ gustare & loqui sint opa
 nature sed opa nature sunt naturalia. oz ergo
 q̄ loqui sit quid naturale. p̄terea secundū
 phūm p̄mo pollicet̄z hoī s̄monem natura d̄
 dit sed id q̄ dat̄ alicui a natura est naturale
 go &c. In p̄mum ē q̄ scribit̄ p̄mo p̄ yaras. ubi
 dicit̄ q̄ quemadmodū nec h̄c oībus eed̄ sic nec

eed̄ uoces. ut̄ ergo ibi phūm q̄ l̄re & uoces sint
 ad placitū loqui itaqz ad placitū erit nō a natu-
 ra. Ad q̄ aliquid alī vlr̄ sumptū ē natura
 le q̄ t̄n s̄m spālem p̄sideratōz est ad placitum
 vt̄ p̄ire fures ē de iure naturali s̄ t̄n p̄ire. h.
 mō vel illo eos ut p̄ suspendiū vel p̄ cōcatōez
 capit̄s ē ad placitū & qz naturalia sunt eadem
 ap̄ oēs que vo sūt ad placitū diuersifican̄ idē
 est q̄ apud oēs puniunt̄ fures. s̄ apud oēs non
 puniūt̄ eod̄ mō sicut ergo punire fures ē de iu-
 re naturali p̄ire t̄n eos sic vel sic est de iur̄ po-
 sitiuo sic loqui & h̄re s̄monē ē hoī nāle s̄ loqui h̄
 ydioma vel illud ē p̄ artē & ad placitū d̄n̄zim
 naturalia illa ad que h̄m̄ naturalē ipetūz qz
 n. h̄z naturalē ipetū ut loquat̄ & ut expriat̄ p̄
 s̄monē q̄ mēte p̄cipit s̄ q̄ tal̄ exp̄sio vel talis
 locutio fiat p̄. h. v̄bū vel p̄ illud. h. aduētū ē. p̄
 artē & ad placitū inde ē q̄ oēs hoīes loquūt̄
 qz loq̄ ē quodā mō naturale sed nō oēs loquūt̄
 ydioma vel illud q̄ sic vel sic loqui nō ē naturale
 s̄ ad placitū argumta at̄ p̄ & s̄ soluta sūt p̄ iaz
 dicta. Deīn̄ euz dicit organum aut̄ venat̄
 quartā p̄ticolā positam in diffinitōne vocis v̄z
 q̄ p̄cussio que est vox fit ad vocalem arteriam
 vel fit ad organum quod dicit̄ vocalis artha-
 ria dicens q̄ organum autem. respiratōis est
 vocalis arteria huius respiratōis cā est. h. p̄.
 v̄z pulmo qz hac pte. i. circa pulmonem gradi-
 enda pedibus plus habent calorem aliis & s̄
 dit q̄ indiget aut̄ respiratōe. supple p̄mo & ad-
 dit q̄ & circa cor est locus primus supple calo-
 ris v̄n̄ necesse est interius respirate ingredi ae-
 rem refrigerantem calorem illum. Notan-
 dū aut̄ q̄ pulmo est p̄pinquus cordi & qz circa
 cor est primus locus caloris n̄ solū cor s̄ etiaz
 pulmo qui est circa cor idiget aere respirato ad
 tempandū calorem illum. Notandū etiaz
 q̄ p̄ huius spiratōem & respiratōem imittitur
 aer frigidus & expellit̄. calidus. sed s̄m p̄men-
 h. est p̄pter aliud & aliud qz q̄ extrahat̄ aer im-
 missus. h. est p̄pter pulmonē sed q̄ imittat̄ aer
 recens & frigidus. h. est magis p̄pter cor. Deīn̄
 cum dicit̄ quare p̄cussio p̄cludit diffōnez uocis
 tanquā uenatā circa q̄ duo facit. qz p̄mo facit
 q̄ dictū est. s̄o manifestat̄ quoddā q̄ erat dubi-
 um in diffinitōe p̄tacta ibi. non. n. oīs. sūt autē
 quatuor declarata circa diffinitōez uocis. p̄-
 mo q̄ vox est rep̄cussio facta ab anima. s̄o q̄
 huiusmodi rep̄cussio est respirati aeris. tertio
 q̄ ille aer respirat̄ circa has ptes vt̄ circa pul-
 monem & cor. quarto q̄ rep̄cussio h̄ aeris respi-
 rati fit ad vocalem arteriam. h. est ergo q̄ at̄
 dicens quare vox est rep̄cussio respirati aeris
 facta ab anima que rep̄cussio vel que respira-
 tio est in his p̄tibus ad vocalem arteriā. Mo-
 tandū aut̄ s̄m quosdam. h. q̄ dicit̄ que ē in his
 p̄tibus exponen̄ ē de aia d̄sit. n. q̄ vox ē reper-
 cussio facta ab aia que aia ē in his p̄tib̄. i. cir-
 ca cor. n̄ q̄ ala n̄ sit ī qualz pte corp̄is t̄n q̄st̄z
 ad aliqd̄ op̄ ut q̄st̄z ad motū aia principal̄ vt̄

eē in corde meli^o ē tñ ut li que referat ad rēpe r
 cussionē. vel ad respiratōem ut dicat q uox
 est repercussio respirati aeris facta ab aia ad vo
 calem arteriā que respiratio fit in his partib^o
 i. circa has partes vt circa pulmonē z cor. naz
 aer respirat z attrahit per v̄tutem aie ad pul
 monē et cor et ille aer sic respiratus et reper
 cussus ad vocalē arteriā facit vocē. Deind
 cū dicit nō. n. omnis manifestat quoddā quod
 erat dubiū i diffinitōe p̄dicta dixerat. n. q uox
 est repercussio facta ab aia q pbauerat per. h.
 q uociferare p̄petit reb^o aiatas sed qz nō q̄cqd
 p̄petit rebus aiatas est ab aia ut aia est iō sp̄alē
 rōnem vult assigna. e quō sonus qui est uox est
 ab aia s̄m q huiusmodi. circa q tria facit. q̄a
 primo facit q dictum ē. s̄o q dixerat pbat per
 quoddam signū. tertio p̄cludit ex iam dictis p̄
 sces nō h̄re uocem. s̄a. i. signū aut. tertia ibi
 manifestū at. dicit ergo q non ois sonus aialis
 est vox sicut diximus. i. sicut p̄t patere per iā
 dicta. nā est. i. p̄tingit sonare lingua sicut tusc
 entes faciunt sonū. tñ h^o i sonus nō ē uox s̄ opz
 ad. h. q fiat vox eē verberans aiatū z cū ima
 giatōe aliq̄ oz fieri talē reuerberatōem qz uox
 ē quidā sonus significatiuus z n̄ est vox respira
 ti aeris sicut tussis. s̄ aia cū vult uociferat ut i
 isto aere respirato z mediante eo verberat eū
 aerē qui est in arteria ad ip̄am arteriā quod fa
 ciendo facit vocem. Notandū aut quod nō
 quilibz motus aialis est ab aia s̄m qd huiusmodi
 sed solum motus ille qui fit per imaginatōem
 z appetitum ut si al^o qz graue per grauitatē de
 orsum rueret motus ille n̄ cēt ab aia s̄m quod
 huiusmodi sed vt dictū ē motum sc̄m ab aia
 s̄m quod huiusmodi per imaginatōem z appe
 titū oz eē factum sic ē tñ quilibz sonus aiatas est
 uox nec est ab aia s̄m quod huiusmodi sed opz
 sonum qui est vox fieri per imaginatōem aie
 in determinatis partibus. h. est ergo quod cō
 men. ait quod uox est sonus qui fit cuz imagina
 tōe z uoluntate implet at vt ait ista actio dua
 bus virtutibus anime quarum vna est p̄cipi
 scibilis altera imaginatiua. Notandū etiā
 quod eo ip̄o quod vox sit per imaginatōem et
 appetitum oportet quod huiusmodi sonus sit
 ab animi a secunduz quod huiusmodi sicut mo
 tus factus per appetitum z imaginatōem opz
 quod sit ab animi a secundum quod est anima
 Dubitaret forte aliquis vtrum vox sit so
 nus significatiuus. dicendum quod secundum
 quosdam omnis vox est sonus significatiuus.
 vel naturaliter ut risus vel ad placitum ut vo
 ces impositae ad significandum sed secundum
 hunc modum non imus ad mentem philoso
 phi nec saluamus omnem uocem esse signifi
 catiuam. nam hec vox buba non significat na
 turaliter nec significat ad placitum quia non
 est imposita ad significandum aliquid. Scien
 dum ergo quod vox duplz p̄t significare ut in
 nostris editōibus diaph. diffusius dixim^o uno

enim modo uox significat seip̄am in imagina
 tōe p̄ceptā z hec significatio est essentialis uoci
 nam si quis sine imaginatōe p̄cedente sonuz fa
 ceret vt apparet in tussite huiusmodi son^o nō
 eēt vox. rursus huiusmodi significatio p̄petēs
 uoci est eadem non solum ap̄ oēs hoies s̄ etiā
 apud bruta. nam quicūqz homo p̄ferri z hanc
 uocem buba oporteret q imaginatur ip̄az nec
 alz imaginat vnus homo quā alius immo z si
 brutum p̄ferret hanc uocem oporteret q sibi
 similit imaginatōem firmaret. alio mō p̄ uocē
 significantē ip̄e res vel ip̄e rōnes rex in mente
 formate z talis significatio non ē essential^o vo
 ci sed est ad placitum z non est eadem ap̄ oēs
 p̄ itaqz quō omnis uox est significatā z quō n̄
 nam omnis uox significat seip̄am in imagōne
 conceptā vel p̄ imaginatōem app̄hensam non
 tñ ois vox significat rem vel aliquam ratōem
 rex in mente formatam qz non omnis vox est
 sic imposita ad significandum ex. h. aut pate
 re p̄t intentio phi. vult. n. qz omnis vox est
 sonus significatiuus vt qz significat seip̄az per
 imaginatōem app̄hensam. ideo oz uoces fieri
 cum quadā imaginatōe z qz q sit p̄ imagiatōz
 est sc̄m ab aia. iō si fiat vox oz aiatū eē vberas
 z oz eā ab aia eē factā. Deind cū dicit signuz
 aut pbat. h. p̄ signū dñs signū at supra q oport
 reat vocē fieri cū imaginatōe quadā ē n̄ posse
 uocare respirantē. i. aerē attrahentē nec expi
 rantē. i. aerē emittentē. s̄ detinētē. nā retinēs
 aerē isto aere retento mouet ad formatōem vo
 cis z facit uocē. Notandu aut quod homo
 naturalz ad refrigeratōez cordis aerē attrahit
 z imittit. si at p̄ aliq̄ tps retinere debeat aerē
 attractū oz q. h. fiat p̄ imaginatōz z appetituz
 q̄ si ad formatōz uocis oz aerē aliquatē retinē
 ad h^o i formatōz oz p̄currē imaginatōz z appe
 titū. Deind cū dic manifestū at ex his q dixerat
 p̄cludit pisces n̄ h̄re uocē dñs manifestū at q̄a
 z pisces sine uoce s̄ qz n̄ h̄nt gutē. h̄c at p̄tē. i.
 gutē n̄ h̄nt qz n̄ recipiūt aerē n̄ respirant s̄ q
 dñt sic q pisces respirāt pecāt z s̄dit q. pp̄ q̄
 igit̄ cāz sup̄ pisces n̄ respirāt alia rō ē. i. n̄ ē p̄ng
 speculatōis p̄riet. n. h. ad libz d̄ alib^o ut p̄mē.
 ait. Mo. at. h. tria tacta adaptari posse ad tria
 q̄ de uoce s̄ dca. nā p. h. q uox n̄ fit sine imagia
 tōe oz q uox sit sc̄a ab aia p. h. vo q oz aerē re
 spiratū tenē ut uocē faciam^o oz q uox sit respi
 rati aeris ulē^o qd qz n̄ h̄ntia gutē l̄ n̄ h̄ntia vo
 calē artiā n̄ spirāt oz q repercussio illa q̄ sit uox si
 at ad uocalē artiā. Aduertē tñ q quocūqz. h.
 sic adapteē l̄ra tñ ē p̄tinēda mō quo diximus.
 E odore at z olfatibili zc. Postq̄ ph̄s
 d̄ defiauit de visibili z de audibili i pte
 ista defiat de odorabili. I of at s̄sibili ē
 tria p̄siderare v̄z oīm me^o z oz^o i defiendo g^o
 de odorabili tria facit qz p̄o defiat de ip̄o odo
 rabili siue d̄ ip̄o odo. s̄o defiat de ip̄o me^o. z f̄tō
 defiat de ip̄o oz^o s̄a ibi ē at olfat^o. f̄tia ibi circa
 si. c. ē at odo cē p̄m tria facit qz p̄o oñdit eē diffi
 cile bñ defiare de odorabili siue de sp̄b^o odo

Le 19

9

9

ris. So docet sume spes h'i. 3° declarat quo si odo-
 rabilia ppat ad odoratu. Sa ibi v' at r analog.
 3° ibi adhuc at circa p^m tria facit qz p^o pponit
 q' itendit r ostendit e' rdnabile qd pposuit. So
 assignat cas dicti. tertio q' dixerat manifestat
 per simile. Sa ibi ca aut est. tertia ibi rdnabile
 aut. Dicit ergo q' de odore aut r de olfatibili. i.
 De odorabili minus bene determinabile e' a nob
 no. n. possumus bene determinare nec determi-
 nate cognoscere ipsa odorabilia vel ipos odo-
 res r est ro dicti. qz no manifestu e' nobis quale
 quid sit odor sicut manifestus e' nobis sonus r
 sicut manifestu est visibile qd sit vtz lumie aut
 color. Deinde cuz dicit. ca aut est assignat
 cam dicti p' tunc aut sic bene dico q' no ita de-
 terminate cognoscim^o odore sicut cognoscim^o
 sonu r sicut cognoscimus alia sensibilia ca aut
 e' qz hunc sensum. i. odoratu. no habemus cer-
 tum sicut habemus alios sensus sz p'iore ha-
 bemus odoratu multis aialibus qz homo pra-
 ue odorat r nihil odorabiliu odorat r sin leticia
 r tristitia. sicut. n. exite certo eo q' sentimus. i.
 odora^o. Nota aut q' oris delectatio r leti^o ex
 p' iunctione puenietis cu puenienti dolor vero
 r tristitia ex p' iunctione discouenietis cu discou-
 enietis quare qn ide q' nobis p' iungit valde co-
 uenit oritur inde leticia qn valde disconuenit
 oris inde tristitia. leticia itaqz r tristitia oris
 ex exterioribus sensibus vt ex valde puenieti-
 bus r valde discouenietibus. nam modicu co-
 ueniens vl modicu discordas no p' prie causat
 nec letitia nec tristitia igit no sentire nisi cuz le-
 ticia r tristitia. ide e' q' non sentire nisi extrema
 sensibilia vult ergo phus quod ho praue odo-
 rat r q' no est ei certum illud q' sentit p odoratu
 qz no odorat sine leticia r tristitia. i. n. percipit
 p odoratu nisi extrema ododabilia cuiusmodi. snt
 fortes odores. Dubitaret forte alijs vtru
 alijs aialibus possint ee note spes odoris quas
 ho no possit percipere. Ddm q' ho pl^o hz
 de cerebro fm q' titate suaz qua cetera aialia
 r qz cerebz est frigidum r humidu caruncule il-
 le q' sunt organu odoratus eo qd sint p' pinq ce-
 rebro ifrigidant r efficiunt humide quod e' p' tra-
 rdem boni odoratus. na tunc organu odoratus
 e' bene dispositu qn est calidu r siccum qz vt co-
 muniter ponit. tunc bene dispositu e' organum
 qn p' portioat obo p' stat aut qd odor cas ex ca-
 lido r sicco qz odor e' passio sicc' sicut sapor hu-
 midu sicut infra dicit magnitudo ergo cerebri
 i homie. qz hz h' nectare r ifrigidare organu
 odoratus fiat hoiem praue odorare qd autem
 ho sic habeat praue odoratus qd multe spes
 odoruz sint ei ignote vt posita qd querebat p
 experimeto videt. n. qd canes docent perodo-
 rem latrone iuenire qd illo mo p' tingit qz qui-
 libet ho aliquo mo diuersificat in humoribus
 r in p' plexione ab alijs hominibus ymo p' pter
 hanc diuersitate videmus qd pediculi genera-
 ti ex humoribus vnus homis sunt quasi vene-

nos alteri ho p' pter hac aut diuersitate p' ple-
 xionu r humoru p' tingit qd vapores spiritus r
 fumi exeuntes ex corpore vnus hois sunt val-
 de diuersi ab alijs que exeit ex corpore alteri-
 us r qz odor e' qdam fumalis euaporatio vt d-
 clarari hz in libro de sensu r sensato sicut quibz
 ho quoddammodo hz proprios fumos r p' prios
 vapores. sic et habet p' prios odores canis. er-
 go ductus ad locu vbi p' missus e' furu si sit re-
 center factum p' cipit odore ipsius furis qui ac-
 cessit ad locu illu r post odore illuz p' git donec
 illum homine iueniat r e' simile p' tingit. n. qd
 aliqui canes dicuntur canes sanguis sequetes
 ceruu vel aliqua alia bestia vulnerata accidit
 eniz ceruu illum vulneratu que canis isequit
 ire per magnu spaciū q' nullum emittit sangui-
 nez tunc ergo canis no pot illum isequi per san-
 guine sed insequi e' p' odore r qz per viaz illam
 p' q' transiit ceruus vulneratus multi alii tra-
 fierunt r tamē canis no insequit nisi ceruus il-
 lum vulneratu q' incepit insequi no. n. vadit
 post odore alioz ceruoz q' ee no pot nisi qz ca-
 nis no solum cognoscit odore cerui ab odorib^o
 aliaz bestiaz sed et cognoscit odore huius cer-
 ui ab odoribus alioz ceruoz sicut canis iueni-
 ens latrone cognoscit odore huius homis ab
 odoribus alioz hominu p' igit q' praue odo-
 rat ho qz has speales d' rias odore no cognoscit
 r maxie huius d' rias in via per qua transierat
 odorabile nisi eet valde quid fetid nullo modo
 posset ho p' cipere bn. igit dictum e' q' ho praue
 odorat qz no odorat sine letitia r tristitia. i. no
 percipit nisi extrema odorabilia illas aut d' rias
 odore quas percipiunt canes r multa alia aia-
 lia hominem impossibile e' percipere. Deinde
 cum dicit rdnabile aut q' dixerat manifestat p
 simile dicens q' rdnabile aut sicut r fortes ocn-
 lis. i. habentes fortes oculos vt pisces sicut eos
 p' tingit sentire colores r no esse ipsis p' manife-
 stas d' rias coloru nisi terrentiu r no terrentium
 sic r gnō holuz p' cipit odore qz n' p' cipit odof
 terrentes vel non terrentes. Notandum aut
 quod philosophus idem intelligit per sentire
 cum leticia r tristitia r persentire differenti-
 as obiectorum terrentium vel non terrentiu
 vult enim qd sicut pisces habentes duos ocu-
 los non percipiunt nisi colores terrentes vel n
 terrentes idest colores extremos sic homo no
 percipit nisi odore terrentes vel non terren-
 tes quia non percipit nisi odore extremos.
 Notandum etiam quod sicut pisces male
 vident quia habent ita duos oculos vt ma-
 gis videantur habere lapides quam oculos
 propter quod non potest imprimi ibi species
 visibilis sic homo male odorat quia caruncule
 ille propinque cerebro ita indurantur propter
 frigiditate cerebri vt no bn possint imprimi spes
 odorabilis. Deinde cu dicit v' n. r analogia
 docet sume spes odore ad c^o euidentia scien q' n
 aliqua sut nobis icerta r illa h' eant analogiaz

9^{ti} 23

7
94
et similitudinem cum rebus certis sumende sunt
dñe icertoz fm dñas certoz quare cuz odo-
res sint nobis icerti gustabilia. vñro sint nob
certa qz odores hñt anag. cñ specebus gusta-
bilibum sumende sunt dñe odoz fm dñas sa-
por. tria ergo facit phñs qz primo ait qz spēs
odoris hñt anag. et similitudinē cum spēbus
saporis. sō pbat qz spēs saporū sunt nobis cer-
te. tertio qz penes certa sunt sumēda icerta do-
cet sumere spēs odoz fm spēs saporū. sō ibi
sed certiorē habemus gustū. tertia ibi ē autem
sicut hñoz. dicit ergo qz odoratus vñ hñe anag.
ad gustū. et similiter spēs humor. i. saporū hñt
quādam anag. et similitudinē cū his que sunt
spēs odoris. Deinde cū dicit s3 certiorē ostē-
dit qz nōs hñmus certiorē gustum qz habem⁹
certiorē tactum et gustus ē qdam tactus duo
ergo facit qz primo facit qz dictūz est. sō ex cer-
titudine tactus quē h3 homo p̄ aliis aīalibus
pcludit ipm prudētissimū eē aīalium ibi vñde
et prudētissimū. Dicit ergo qz certiorē hñmus
gustum quā alia aīalia ppter. h. qz ip̄e gustus
ē qdam tactus et subdit qd hñc aut sensum. i.
tactū h3 homo certissimū i aliis. n. sensibus de-
ficit hō a multis aīalibus sed fm tactū valde
differenter certificat ab eis qz certiorē h3 hñc
sensum aīalibus aliis. Notandū aut vñm rō-
nis huius in. h. p̄sistere. qd si hō h3 certum ta-
ctum et gustus et qdam tactus seq̄ qd habeat
certum gustū sed odoratus cuz hñt anag. ad
gustūz de odoratu quē habem⁹ icertum certissi-
cari poterimus p̄ gustū quē habemus certum
et sumēde erunt spēs odoris fm spēs saporis.

Deinde cū dicit. vñde et prudētissimūz ga-
dixerat hominē hñe certum tactū ex certitudi-
ne ip̄ius tactus pcludit ipm esse prudētissimū
aīalium dicēs. vñde et prudētissimū animalū
ē sup̄ hō signū aut ē et in genere hominū quia
fm hñc sensum dicimus homines igeniosos
vel nō igeniosos. fm nullū aut sensum alium
indicamus de igenio hominū nisi fm tactum
qz duos carne dicimus qz sunt iep̄i mente s3
moles carne sunt bene apti. Notandū autē qz
id qz videmus in genere hominū. vt id qz vi-
demus i aliquibus hominib⁹ respectu alioz ho-
minūz possumus iudicare in oībus hominib⁹
respectu alioz aīalium. nam si homines hñtes
bonum tactū et moles carnes sūt prudētiores
aliis hominib⁹ qz tota spēs humana i bonita-
te tactus excedit alia aīalia sequit qz homo sit
prudētissim⁹ aīaliū alioz. Dubitaret forte aliq̄
vñz bonitas tact⁹ faciat ad bonitatē intellectus
et vñ qz bonitas tactus nihil faciat ad bonita-
tem intellectus vel si faciat aliquid qz minus fa-
cit q̄ alicuius alterius sensus. nam cū intel-
ctus sit quid i māle sequitur qz quanto sensus
ē mālioz tanto min⁹ defuiat intellectui et quia
tactus ē mālioz sensibus aliis bonitas tactus
minus defuiet bonitati intellectus q̄ bonitas
alioz sensuum. Preterea hoīes dicunt bo-

ni tactus et bene dispositi mēte qui hñt moles
carnes. sed femine p̄muniter moliores carnes
hñt maribus essent ergo prudētiores viris cu-
ius oppositū scribit primo politicoz vbi dicit
qz puer h3 p̄siliū ip̄fectū femina iualiduz
su⁹ vñ nihil h3 p̄siliariū qz si p̄siliū seie ē iuali-
dū. n. erūt seie prudētiores viris s3 ip̄rudētiores

Adm̄ qz actus actiuoz sunt in patibilitate
et disposito. quāto. n. patiens ē magis disposi-
tum tanto magis pficit fm formā quaz recipit
et quanto magis pficitur fm formā tanto magis
potest exercere opera p̄petentia illi forme vt
si disgregare est opus p̄petens albedini quāto
aliquid est magis dispositum ad albedinē tan-
to magis perficit fm formāz albi et per p̄seq̄ns
tāto magis disgregat bonitas. ergo tactus. h.
modo dñ defuire bonitati mentis. qz tact⁹ d3
esse media p̄portio tangibiliū organū. n. tact⁹
nō potest omnino denudatū esse a qualitib⁹
sensibilibus. attamen quanto illas qualitates
h3 minus excellētes et minus extremas tanto
erūs in medio melius p̄cepit alias qualitates
tangibiles de rōne itaqz bonitatis tactus ē eē
mediā p̄portionē tangibiliū. inde ē ergo qz hō
est melioris tactus quā aīalia cetera qz corpus
humanūz magis ē redactum ad mediū et mi-
scibilia in illo corpore et magis sūt redacta ad
mediū quaz in corporibus aliis. sic ē et inter
ip̄os homines hñtes corpus redactuz magis
ad mediū sunt meliores tactus quā alii. itaqz
si bonitas tactus puenit ex eo qz corpus ē bene
redactuz ad mediū corpus aut sic redactum ē
bene p̄portionatū anime sequit qz homines bo-
ni tactus habeant corpus bene p̄portionatū
anime sed cum materia est bene p̄portiona-
ta forme melius exercentur in ea actiones illi⁹
forme vt superius dicebatur quare cū corp⁹
est bene dispositum et p̄portionatum anime
per ipsum melius exerceri poterunt opera de-
bita ip̄i anime bene. ergo itelligere et esse pru-
dentem et ingeniosum conuenit hominibus ha-
bentibus bonū tactū quia tales habentes cor-
pus bene p̄portionatum anime liberius pos-
sunt huiusmodi opera exercere. quod vero obi-
ciebatur quia sensus tactus est materialior ce-
teris petitur in argumento quod est in contra-
rio arguitur enim oppositum non p̄positum
nam quia huiusmodi sensus est materialior ce-
teris et est fundamentum omnium alioz
sensuum habentes hunc sensum bonum. se-
quitur quod habeant materiam bene disposi-
ta et corpus bene p̄portionatum. quare sicut
opera artis facilius liberius et melius exercentur
per organa bene disposita et bene p̄por-
tionata ip̄i arti sic opera ip̄ius anime melius
sunt per corpus bene dispositum et bene p̄por-
tionatum sibi quod vero vltterius addeba-
batur de molice mulierum. dicendum qz mo-
licies carnis. tunc ostendit industriā mēris qz
arguit bonitatē tactus dupl̄ itaqz q̄stū ad pre-

sens spectat possunt aliqui hñe moles carnes
primo qdem ex bonitate pplexionis vt qz hñt
pplexionē raram z bene dispositā z tunc sunt
boni tactus z bene apti mente. sō. h. pōt ptingere
ex suphabūdantia flegmatis z qui tales
sunt nō sunt boni tactus qz nō habēt qualita-
tes sensibiles bene redactas ad mediū sunt er-
go tales male pplexionis z mali tactus nec o-
z eos esse bene dispositos talis ergo ē mollities
carnis in mulieribus tales etiā sunt multū fleg-
matici qui vident molles carnes habere nec
sunt apti mēte. Alterius dubitaret forte ali-
quis vtrū bonitas alioz sensuuz faciat ad boni-
tatem intellectus z videt q sic qz sōm phūm pri-
mo metha. dato q sensus nō fuirēt nobis ad
aliqz necessitatē vite. maxime tñ diligeremus
illuz sensum q est per visum qz plures dñas re-
rum nobis demōstrat sed quāto sensus plures
dñas rez ostendit tanto magis deseruit ipsi i-
tellectui bonitas. ergo visus maxie faciet ad bo-
nitatē intellectus. Preterea qsto sensus est
magis disciplinalis tanto magis videt facere
ad bonitatē mētis z ad bonitatē discipline. sed
maxie disciplinalis sensus ē auditus ut pōt pa-
tere ex primo metha ergo zc. in sōrium ē phūs
qui ait q sōm nullū aliū sensuuz dicimus hoies
esse igeniosos pter quā sōm tactum. dōm q in
acgrendo sciam. hic ē odor qz nra cognitio inci-
pit a sensu. sed finit z terminat cognitio nra p
iudiciū intellectus offerunt. n. nobis primo res
ipse p sensus z tunc circa res ipas nobis p sen-
sus oblatas negotiamur p iudiciū intellectus i-
de ē ergo q deficiente sensu necesse ē sciam de-
ficere q sōm illum sensum ē ut phūs i posteriori-
bus ait qz nisi offerrent nobis res p sensus
non possemus ex eis cape sciam nec circa eas
negotiare possemus p iudiciū intellectus de-
seruiunt itaqz omnes intellectui sensus qz p oēs
sensus nobis offerunt aliqua obiecta. circa q
negotiādo per intellectum accipimus eoz sciaz
est tamē diligēter notatū q aliud ē q̄rere vtz
hic sensus deseruiat intellectui z vtz ppter bo-
nitatē huius sensus possumus arguere hoient
esse bone mētis z boni intellectus. nā ppter. h.
q multa offerunt intellectui alienius p se z dir-
recte. nō ppter. h. dicimus ipm eē bene dispo-
situm sōm mentem vel eē boni intellectus sed si
circa illa oblata quis bene negotiat per iudi-
ciū intellectus z bene subtiliter sciat de eis ve-
ritatē exquirere dicit bone mētis z boni intel-
lectus z qz per quēlibet sensuuz offerunt intel-
lectui nō aliqua obiecta tamē bonitas solius sē-
sus tactus facit vt de illis oblatas per itelle-
ctum pspicaciter veritatē stueamur nāl: qlibz
sensus deseruiet intellectui tñ sola bonitas ta-
ctus arguet bonitatē intellectus nā ex. h. q quis
ē boni visus vel boni auditus nō ppter. h. hz
corpus bene pportionatū aie nec ppter. h. hz
pplexionē bene redactā ad mediū. nam corp⁹
bene pplexionat z bene reducit ad mediū qz

hz bene pportionatas qualitates tāgibiles et
qz solus tactus ē media pportio tangibiliū so-
la bonitas illius sensus ostēdit corpus eē bene
z pportionatū z bene dispositū z qz corpore be-
ne pportionato z disposito aia pōt melius itel-
ligere z melius speculari veritatē de his que si-
bi offeruntur per sensus. iō bene dictū ē q qui-
libet sensus deseruit intellectui bonitas tñ soli⁹
tactus arguit bonitatē intellectus vt plane ha-
betur in lra opposita autē his non est difficile
soluere. nam visus et auditus deseruiūt itelle-
ctui qz per hos sensus vel i videndo vt per vi-
sum vel ab alio audiēdo vt per auditū multe
differētie rez nobis demōstrant tñ vt i soluē-
do tangebaf. nō ppter. h. q nobis offerūt per
sensus multe res sumus boni intellectus. s. tūc
sumus boni intellectus qñ de ipsis rebus obla-
tis scimus bene veritatē cognoscere. et qz. h.
facit bonitas tactus per quā reddif corp⁹ bñ
pportionatā aie. ideo pz quod q̄rif. Esset autē
vltorius dubitādum de ipsis sensibus eo mō-
quo deseruiūt ad sciam et intellectū z qui deser-
uiant magis z q minus z qualz. circa. h. se ha-
beant s. qz. h. nō dirrecte p̄tinet ad ppositum
in tēpus aliud apponat hñet. n. h. qd locū i pri-
mo metha. vel in primo poste. vbi si nos p̄tin-
get scribere de his forte aliqd ptractabim⁹.

Deinde cū dicit ē aut sicut humor vt dice-
batur. h. docet sumere spēs odoz sōm species
sauoz. circa qd tria facit qz primo facit q dictū
est. sō dat differentiā iter odores z sapores. ter-
tio resumit cām superi⁹ tactā quare. s. sōm spe-
cies savoz sumant species odoz. s. a ibi s. aliq
qdem. tertia ibi sed sicut diximus. dicit ergo
q sicut humor. i. sicut sapor hic qdem est dul-
cis ille amarus sic z odores aliqui sunt dulces
aliqui amari. Deinde cū dicit sed alia qdez
dat differentiā iter odores z sapores dicens
q aliqua qdem hñt pportionabilz odorem z
humorez. i. saporez dico aut dulces odorem et
dulcē saporē alia vero sōm qz in eis nō ppor-
tionat odor z sapor s. hñt dulcē odorē z parū
saporez vel ecōuerso z sic se hz dulce q noiat
odorē vel saporē extremū s. aut se hz z acer z
austerus z acutus et pinguis odor. nā i talib⁹
odorib⁹ vel saporibus mediis aliqui sapores p-
portionantur odoribus aliquādo vero non.
Deinde cū dicit s. sicut diximus resumit cām
superius assignatā q̄ spēs odoz a saporib⁹ nomi-
nant dices q sicut dixim⁹. i. sup tetigimus pp
id q odores nō s. nobis multū p manifesti sicut
hūozes. i. sicut sapores iō acceperūt nomia ab
his. i. a saporibus sōm similitudinez eoz. i. sa-
poz. naz dulcis qdem odor dñ a croco z melle
z acer vero a thimo z a silibus vel ab aliquo
huiusmōdi eodē at mō z i aliis odoribus z sapo-
ribus se hz. Notandum autem q cūbe de-
nominaciones fiant secundum modū vocabulū
ut plurimū uariata lingua s. uariant denomi-
naciones tales i greca g. lingua odor suavis sicut

hi 951

forte denominationē a croco & melle que sūt dul-
cia acer vero odor sumit denominationē atri-
mo vel ab aleo vt habet littera p̄nenti v̄l ab
aliquo alio huiusmodi. Dubitaret forte ali-
quis qz nō semper odores p̄portionant saporibus
sed videmus multoties q̄ habentes odo-
rem dulcem habent saporē amarū. Dicen-
dum q̄ vt cōmuniter ponitur sapor magis cō-
sistit in humido aqueo aliquantū digesto ita
q̄ sapor se tenet ex parte humidū grossū s̄ odor
magis se tenet ex parte subtilis siccū debite p̄-
portionati & qz illud humidū grossū magis
se tenet ex parte aque. illud vero subtile vbi sūt
datur odor magis se tenet ex parte aeris in cor-
pore ubi bene digestū ē humidū aqueū grossū
& bene temperatū istud subtile aereū erit ibi
cā dulcis odor quam sapor & p̄portionabitur
odor saporī & eōuerso sed si i eodē corpore unū
istoz sit bene digestū alterū vero male tēpe-
ratum odor non p̄portionabit saporī s̄ habe-
bit odorem dulcem & saporē amarum vel eō-
uerso & q̄ dictum est de saporibus extremis.
dōm est de mediis. Deinde cū dicit ad. h.
aūt sicut ostendit quomodo nō odorabilia com-
parantur ad odoratum dicens q̄ adhuc antez
sicut auditus & vnusquisqz sensuum est opposi-
torum & sicut hic quidem auditus est audibilis
& nō audibilis. ille vero. s. visus ē visibilis & nō
visibilis & olfactus ē eodē modo ē odorabilis
& nō odorabilis & exponit quot modis d̄ nō odo-
rabile. dicens q̄ nō odorabile aūt aliud quidē
dicit sc̄dm id q̄ omnino impossibile ē habere
odorem aliud vero q̄ est habens parū odo-
rem. & tertio dicit nō odorabile parū habēs
odorē similiter autem & nō gustabile vel quod
cūqz aliud tale dicit oibus istis modis. Mo-
tandum autem q̄ vt sup̄ ostendimus idē est
sensus oppositorū. nam illo eodem visu quo p̄-
cipis lumē percipis & tenebrā & illo eodem audi-
tu quo percipis sonum percipis silentiū & eodē
odoratu quo percipis odorabile percipis & nō odo-
rabile. nā sicut eo ipso q̄ nihil vides percipis eē
tenebram & q̄ nihil audis percipis esse silen-
tium sic eo ipso q̄ nihil odoras percipis esse in
odorabile q̄ nullum habet odorem & si parū
odoras percipis esse in odorabile q̄ parū ha-
bet odorem si vero parū ieratur tibi odor
percipis eē in odorabile q̄ parū h̄ odorē.

lec. 20.

St autem olfactus &c. vt dicebat
ad quodlibz sentire tria cōcurrunt
obm mediū & organū. postq̄ ergo
ph̄s determinauit de ipso obo odo-
ratus vt de ipso odorabili siue de ipso odore i
pte ista determinat de ipso medio q̄ inuata ab
ipso obo siue ab huiusmodi odore. circa q̄ duo fa-
cit qz primo facit q̄ dictū ē. s̄ mouet q̄nem
q̄dam circa p̄tracta ibi. v̄l & dubiū videf. di-
cit ergo q̄ ē aūt olfactus p̄ mediū vt per aere
aut aquā. nā aquatica vidēf odorē sentire & q̄

Cū sanguine & que sine sanguine sunt sicut & que
sunt in aere supra odorē sentiunt qz quedā hoz
que ab odore motient a longe occurrunt ad ali-
mentuz. Notā at q̄ qz aquatica odorē sen-
tiunt & qz ex̄tia in aere tam h̄tia sanguinez
q̄ nō h̄tia a longe odorāt alimētuz. ideo vult
ph̄s q̄ tam aer q̄ aqua sint in mediū i odo-
ratu. Deinde cū dicit v̄l & dubiū videf
mouet q̄dam q̄nem circa p̄tracta que talis ē
q̄ cū quedā sentiāt odorē p̄ respirationē quedā
sine respiratione rōnabilz querit v̄l aialia nō
respirantia h̄ant aliquē sensum aliū ab odora-
tu p̄ quā percipiūt odorē. circa h̄c q̄nem sic p̄-
cedit qz primo ph̄s arguit ad p̄tez flām. sc̄do
arguit ad p̄tem verā. tertio d̄terminat veritatē
questi. sc̄da ibi s̄ impossibile. tertia ibi v̄l autem
hoibus. circa primū duo facit qz primo p̄po-
nit q̄nem. sc̄do arguit ad partē flām q̄nis q̄-
site ibi. h̄ autē p̄tinuet aūt sic dictū ē aliqua
odorare respiciēdo aliqua nō respiciēdo v̄l q̄
sic ē dubiū videf si oia q̄dem s̄l odorant. i. si
oia s̄l participāt odorē per sensuz odorat^o v̄l
habeāt aliquē aliū sensuz per quē. h. percipiāt.

Deinde cū dicit h̄ aūt arguit ad partē fal-
saz ois q̄ nō oia s̄l odorāt imo nō respirantia
h̄nt aliquē aliū sensū ab odoratu per quē odo-
rem percipiūt id aūt q̄ h̄ respirās. i. attrahēs
aerē sup̄le odorat s̄ expirās. i. emittēs aerem
aut retinēs sp̄m nō odorat n̄z a longe n̄z a p̄-
pe nec ēt odorat si in nasuz itus ponat odorabi-
le qz & h. q̄dem v̄z sensibile posituz in ipso quo
sentit in sensibile eē ē cōe omnibus sensibus s̄
sine respiratione nō sentire ē p̄prium hominū
ē aūt. h. maxime p̄prium hoī qz h̄ in odorādo
maxime idiget respiratione si aūt alia aialia i-
digēt respiratione cū odorāt nō tamē sic idigēt
vt h̄ & subdit q̄ aūt. h. sit p̄prium hoī manife-
stuz ē tēptantib^o. i. exp̄m̄tātib^o qz. n. i se ipso
exp̄it q̄ absqz respiratione odorare nō p̄t h̄c.
ergo p̄missis insert̄ conclusioni itentam. dicens q̄
sanguinē nō habētia. q̄m nō respirāt h̄nt itaqz
quēdam aliū sensum p̄ter eos q̄ dicti s̄. Mo-
tandum aūt vim rōnis huius i hoc p̄sistere q̄
si aialia respirantia percipiunt odorē per odoratū
nō respirantia q̄ alz odorē sentiūt habēt aliquē
sensuz aliū ab odoratu. Motandū ēt q̄ aliq̄
d̄tia ē q̄tum ad odoratuz iter aialia respiran-
tia. & nō respirantia qz alz odorant. h. & illa non
tamē ē tanta differentia q̄ animalia respiran-
tia percipiant odorem per odoratum non res-
pirantia vero habeant aliquem alium sensuz
ab odoratu per quem odorem cognoscant rō-
tū ph̄ ad. h. videtur ire quod cum nō similif
odorant. h. & illa q̄ per alium sensum percipia-
tur odor i istis & in illis. Deinde cū dicit s̄ ipos-
sibile obicit ad partem cōtrariam siue ad p̄tez
veram ostendēs aialia nō respirantia nō posse
sentire odorē p̄ aliquē alium sensum ab odora-
tu. circa q̄ duo facit s̄m quod duas rōes ad. h.
adducit. sc̄da ibi amp̄. aūt p̄tinuet antez sic

pprōez iaz tactā aialia nō respirātia eo qd alz
 odorē sentiāt qz aialia alia videntur hēe alterz
 quēdam sensum pter eos q dicti sunt sz fm
 veritatē ipossibile ē si quidē sentiūt odorez qz
 olfatus est sensus odorabilis. z est sensus mali
 odoramēti z boni odoramēti. Notān. autē
 vim rōnis huius in. h. p̄sistere qd cum odora
 bile p se nō p̄cipit nisi p sensum olfatus si nō
 respirātia p se odorē percipiunt. opz q. h. fiat
 per hunc sensuz z nō p aliū. Deinde cū di
 cit. amp̄ aut adducit fam rōnem dicens. qd
 amplius huiusmodi aialia videntur corrumpi a
 fortibus odoribus quātum ad olfatū ex quibz
 hō corrumpit vt sunt sulphur z huiusmodi fetē
 tia z qz sic est olfatū qdem igit̄ necesse ē ha
 bere nō solū respirātia sed et nō respirantia.

Notandū autē qd p̄p̄ius sensus ē p̄p̄iū obi
 z p̄p̄ius sensus corrūpit a p̄p̄io obo si sit ex
 cellens quare eo ip̄o qd nō respirātia p̄cipiunt
 odorē vt p̄bat rō prima z eo ip̄o qd sulfur z
 huiusmodi ferentia corrūpuit in eis sensuz vt
 tangit. h. rō fa. oz aialia nō respirātia hūc hēe
 sensum. Deinde cū dicit videt̄ aut soluit
 qōnem p̄positā ad cuius euidētia sciēduz qd
 aialia nō respirātia nō percipiūt odorē p aliuz
 sensuz qz per olfatū tamē huiusmodi sensus est
 in eis aliter dispositus qz i aialibus aliis i dā
 do aut hāc solutionē duo facit qz primo addu
 cit quoddā simile ad p̄posituz. p̄o ex illo simili
 descendit ad solutionē qōnis iam dicte ibi sic
 igit̄ z odoratiū. dicit ergo q. h. sensitivū v̄z
 sensus olfatus videt̄ differre i hominibus ali
 qd ad ea sensitiva q̄ sunt alioz aialium sicut
 oculi hominū se habent ad ea q̄ sunt duorum
 oculoꝝ. nam. h. qdem. i. homo habet fragma
 idest cooperimētū z h̄z palpebras sicut velatū
 quas palpebras aliquis nō movēs neqz retra
 hens nō videt fortia at. oculis nihil huiusmodi
 habet sed mox videt̄ que sunt in lucido idest i
 dyaph. pisces. n. qui sunt duri oculis nō habēt
 huiusmodi palpebras z cooperimēta quas opor
 teat remouere z videant. Deinde cū dicit
 sic igit̄ adaptat. h. simile ad p̄positū vel ex si
 mili adducto. descendit ad solutionēz questionis
 p̄posite. dicens sic igit̄ z odoratiū aliis quidez
 aialibus nō respirātibz est sine operculo sicut
 oculis. i. in oculis p̄tingebat aliis vero aerem
 recipiētibus. i. respiciētibus necesse est hēe co
 opimētū qd cooperimētū discopem̄t respirātibz
 illis aialibz z āpilatis eoz venis z poris z pp. h.
 respirātia nō odorāt i aqua qz necesse ē ea pati
 odorē z p̄cipe odorē vt pati ab odore respirātia
 i. respiciēdo. h. at. facē. i. respirare i hūido. i. in
 aq̄ ē ipossibile. Notān. at vi solonis i. h. p̄sistē.
 qd sicut aliq̄ aialia hnt̄ oculos coopros aliq̄ non
 sic aliq̄ hnt̄ odoratū. coop̄tū. aliq̄ v̄o nō hnt̄
 ergo odoratū coop̄tū odorāt respirādo qz p res
 pirationē remouēt coop̄imētū illd̄z hnt̄ia dif
 coop̄tuz nō idigēt respiratōe vt odorēt. De
 inde cū dicit ē aut odor postqz determinavit de

ip̄o odorabili z de ip̄o medio qd imutat̄ ab odo
 re hic determinat de ip̄o organo odorat̄ qd et
 ab odore imutat̄. dicens qd odor ē passio sicci. i.
 fundat̄ i sicco sicut humor. i. sapor. ē passio hu
 midi z fundat̄ i hūido odoratiū aut̄ sensitivū
 idest organū odoratus ē potētia huiusmodi. i. ē
 in potētia ad odorē vel ē potētia. huiusmodi qz
 organū odoratus tale ē in potētia ad odorem
 qualis ē odor in actu omne. n. paciēs ē tale i po
 tentia quale ē agens in actu quare si organū
 odoratus patitur ab odore p̄z quale sit huius
 modi organū qz ē tale in potētia qualis ē odor
 in actu. Ad itelligētiāz aut̄ dictoz dubita
 ret primo aliqz cū odor moueat mediū z sit in
 medio. utz habeat esse in eo itentionaliter di
 cendum quosdā huius opinionis fuisse qd odor
 est in medio realiter ad qz p̄dem vitus ē decli
 nare anicēna i sexto suo de nālibz suo vbi pro
 bat p quēdā signa odorē realiter i medio eē. nā
 poma odorē emittēdo desiccant̄ z p̄hunt vgas
 qd nō estz nisi realiter aliquid a poma d̄flueret
 erit itaqz odor qdam realis defluxus a corpore
 odorabili. ad hāc et opinionē vident̄ declinare
 verba p̄bi i de sensu z sensato. vbi dicit̄ qd odor
 ē fumalis euaporatio. p̄mentator tamē sup. h.
 ca. triplici via venat̄ odorē esse itentionaliter
 i medio. prima via sumit̄ ex longinqtate z di
 stantia ad quā se multiplicat odor. p̄a sumitur
 ex eo qd duo cor. ipossibile ē eē simul. tertia v̄o
 sumit̄ ex eo qd elemētū simplex nō est suscepti
 uuz sc̄daz qualitātū cuiusmodi sunt odor z sapor
 prima via sic p̄z. nā vt ip̄e ait ad bellū troianū
 ppter occisa cor̄ per multas dietas vt p quin
 genta miliaria venerunt tygrides z vultures
 quare si odor eēt realiter in medio. si illa corpa
 eēt r̄soluta i ignē vlt̄ a c̄ raritatē si ē raritas si
 potuissent se tātum diffunderē. sc̄da via sic p̄z
 nā si odor realiter estz i medio vel oporteret qd
 totalz expelleret̄ aer vel qd duo corpora simul
 essent. nā. h. posito simul estz aer z illud corp̄
 ppter qd estz odor z qd estz realz i medio. tertia
 via sic ostenditur. nā si odor ē realiter i medio vt
 erit in aere vel in alio aliquo corpore ipossibile
 est. n. nālz esse acc̄is sine iā z esse odorez sine
 corpore qz tunc illud aliud corpus vel expelle
 ret aerez vt estz simul cū aere cuius opposituz
 in alia rōne est dictū nec etiā in aere esse potest
 qz ut ait p̄mentator simplicia corpora odorem
 nō recipiunt. oz itaqz vt ip̄e p̄cludit qd sicut co
 lor ē in medio itentionaliter sic sit ibi z. odore
 primaz autem harum rōnum soluit anicēna
 dicens qd esse potuit vt in tempore illo flarent
 magni venti z deportarent aliquam partem
 aeris infectam vsqz ad odoratum illarum aui
 um. non ergo oportuit illa corpora. rare fieri vt
 tra raritatem ignis ad. h. quod peruenient ad
 odoratum illarum auium quia non vndiqz se
 multiplicauit odor sed propter ventum flan
 tem potuit ad tantam distantiam peruenire
 dicit̄ etiam illas aues esse alti volatus et esse

h. 100

acuti visus ppter qd cōtingere potuit vt non per odoratum sed per visum illuc puenissent. nam dato odorem nō esse nisi intentionaliter ī medio. si cōcedimus odorem posse se tantum hoc mō diffūdere cum visus sit spūalior odoratu multo magis debemus. h. pcedere de visibili alias ēt duas vias conati sunt quidam soluere dicentes odorem imiscere se aeri sicut vapores eleuati a terra aeri se imiscunt nec ppter .h. totaliter expellitur aer. nec etiaz sunt duo cor in eodem quare videtur solui ratio fa videtur etiam qd ex .h. soluiatur et tria. nam in illis vaporibus imixtis aeri est odor realiter quare nō est odor in corpore simplici. nec oportebit aerē totaliter expelli vel amoueri vt tertia rō pcludebat. vt igit ex his diuersitatib⁹ vitas eligat dica⁹ verā eē opinionē pmentatoris et veras eē rōes eius. nā. h. ē cōmune omni sensui vt infra dicetur esse susceptiuū spūru sine mā recipit ergo sensus spēm sensibilem nō realiter sed intentionaliter et qz eodē modo recipit huiusmodi spēm medium et organū oportet spēs odorabilis eē in medio intentionaliter rationes aut pmentatoris bone sunt. nā licet primā rōnem per quādam apparētā fugere possimus per verba auic. realiter tamen non fugimus ipsam. nam ptingit aliquando modicū odorabile absqz vento flante ex diuersis partibus remotis sentiri quod si odorabile illud resoluere tur ī igne ultra quō vt dicebat nō est raritas nō posset ad tātam distantā ptingere. fa etiaz ratio soluta nō erat qz spēs sensibilis non multiplicat se per medium sicut vapores se imiscunt aeri qz vbi est vapor nō est aer. species tamen sensibilis vndiqz se multiplicat per mediū vel ergo vt dicebat totū mediū tolleretur ī tota illa distantia ad qz vndiqz ptingit species vlt essent duo corpora in eodē. tertia ēt ratio manet in sua firmitate. qz si odor vt habz esse ī medio nō potest esse in aere tāquam in subiecto nec ēt in alio corpore qz tunc corpus illd expelleret aerem vel essz. simul cū aere relinquitur spm ibi intentionaliter esse. dicamus ergo spēs sensibiles habentes esse fixum in natura signātes qualitates secundas cuiusmodi sunt odor color et sapor esse in medio intentionaliter qualitates vero tangibiles eo quod sūt qualitates primae sunt in aere realiter quomodo autē saluare poterimus qd sensus tactus sit susceptiuus specierum sine materia cū. h. sit cōmune omni sensui in capitulo de tactu patebit sic etiam et sonus realiter est in aere qz non habz esse fixū odor tamen non est in aere realiter sed intentionaliter rationes autem probātes pium in sequenti questione soluet. Alterius forte dubitaret aliquis vtrum odor habeat aliquomō esse realiter in medio. dicendum qd odor non sit sine fumali euaporatione vt plane vult phis ad. h. et facit exemplū Quicēne dicētis qd pomuz vel aliquod aliud odorabile p emissionē

odoris desiccā et phit rugas valet et ad hoc qd experimētaliter videm⁹ experim⁹ est .n. p venatores qd plures bestie siluestres quādo appropinquāt loco vbi debēt quiescere faciunt vlt qd ad sex vel septem saltus ut per magnitudinem saltuū interrumpat uia canibus inueniendi eas tunc ergo canes appropinquantes loco vbi bestia residet et nō valentes inuenire eam si bestia se nō moueat non percipiūt odorē eius statim autem cū bestia se mouet qz ppter motum aliqui vapores exeunt ab ipsa facta fumali euaporatione statim canes sentiunt odorē eius et inueniunt eam. odor itaqz est fumal euaporatio nō formaliter sed cāliter qz nūqz sit sine fumali euaporatione. dicimus ergo qd odor est realiter in pomis siue in corpore odorabili et ē etiam in illis vaporibus qui ex pomis exallāt in aere tamen vel in aqua. et vlt in eo qd ē medium in odoratu. nullo mō est odor realiter sicut intentionaliter quia vt dicebatur corp⁹ simplex odoris realiter susceptiuū esse nō potest ppter qd bene dictum est odorē in medio nō esse realiter nisi forte pro tanto diceremus odorē esse realiter in medio qz sumi illi exallātes ex corpore odorabili in quibus realiter ē odor realiter medio se imiscunt itaqz sed habēt modum loquendi dicemus qd odor alicubi est realiter tantū. alicubi vero realiter et intentionaliter et alicubi intentionaliter tantum vnde in corpore odorabili ē odor tantum realiter in illa aut parte mediū vbi se intermiscēt illi sumi ē aliquo mō realiter et aliquo mō intentionaliter sed in vltiori parte mediū ad quā nō ptingunt huiusmodi sumi incipit eē odor intentionaliter solum ex. h. autē soluta sunt argumēta prioris. qōnis vbi probatur odorē eē fumalē euaporationē et p consequens esse realiter in medio. nam vt patet odor nō est fumalis euaporatio formaliter sed causaliter. h. n. pro tanto vlt est qz non sit sine fumali euaporatione. Alterius forte dubitaret aliquis qz videt falsum eē qd phis ait vlt qd propriū sit homini nō sentire odorē sine respiratione videmus. n. qd canes uolentes insequi bestiam. semper ducūt nasam iuxta terrā et respirantes cū quādam violētia et attrahentes fortiter aerem insequunt huiusmodi bestiaz

Dicēdum qd idigere respiratione ppter odoratu. h. ē qz meatus et vie per quas debz trāfire aer īfectus spē odorabilē sūt cooperte et clausae. huius aut cooperturā et clausurā potissime facit humiditas et frigiditas cerebri. homo igit qui inter cetera animalia plus hz de cerebro fm. pportione et per psequens pportionabilē in eius cerebro plus ē de frigiditate et humiditate potissime et huiusmodi meatus et vias habz coopertas et clausulas ymo cautum est ibi cooperimentum et tāta clausura qd nisi fiat respiratio p quam apperiant porī et uene nullo mō possumus odorem percipere p quādam ergo antonomasiam dicitur esse propriū homini

nihil odorare sine respiratōe uel possumus dicere q̄ alia animalia respirantia forte aliquo mō odorem percipiunt sine respiratōe respirant tamen ut melius odorant illos enim meatus & illas uias non habent per omnes modū clausas ideo sine respiratōe aliquo modo percipiunt respirando tamen quia ille uis amplians & dilans uene & pori. certius de odore iudicauit secundum igitur hunc modum loquendi dicemus q̄ aliqua alia nec indigent respiratōe. ut odorant nec ut bene odorant ut alia carētia sanguine. aliqua uero indigent respiratōe non simpliciter ut odorant sed ut bene odorant ut animalia gradētia alia ab homine aliqua uero indigent respiratōe non solum ut bene odorant sed etiam ut odorant q̄ modicum aut nihil sine respiratōe de odore possunt percipere ut homines quod uero obiebat solutum est per iam dicta. Alterius forte dubitaret aliquis q̄ non uideat eē uerum q̄ phīs ait. dicit enim q̄ sic se uideat habere odoratus in homine ad alia animalia sicut se habēt oculi aliorū alius ad animalia duorum oculorū hoc autem uideatur esse falsum & contra ea que dicta sunt. nam cum alia animalia melius uideant quā habētia duos oculos. sequeret q̄ homo meli⁹ odoraret quam animalia cetera cuius contrariuz supra ostendebat. Dicendum quod hec similitudo non est per omnē modum similis p̄ tanto enim similis est & ueritatē habet q̄ sicut animalia habentia duos oculos ei q̄ nō hānt palpebras & coopimentum oculoꝝ statim possunt uidere & non indiget remouere phibens animalia enim alia oportet aperire palpebras ut uideant sic animalia non habentia odoratum coopertum non indigēt respiratōe sed statim p̄nt odorare homines uero habentes odoratum coopertum nisi p̄ respiratōem ampliant uenas et poros & huiusmodi impedimentum remouerant odorare non possunt. exemplū ergo adductum est simile quantum ad. h. non autē quantum ad illud ad q̄ ratio arguebat. Datz itaq̄ ueritas questionis.

h. 21. **U**stabile autem est quidam etc.

Postquam philosophus determinauit de sensibus magis spiritualibus ut de visu auditu & olfactu

in parte ista determinat de sensibus magis materialibus ut de gustu & tactu. circa quod duo facit q̄ primo determinat de gustu siue d̄ gustabili. s̄o de tangibili ibi de tangibili autez circa primum tria facit s̄m q̄ tria p̄currūt ad quod l̄z sentire uiz mediū obm & organū. primo ergo determinat de medio q̄ requirit in gustu. s̄o determinat de obiecto. & tertio de organo. s̄a ibi sicut autem uisus. tertia ibi quoniam autem humidum. circa primum tria facit q̄ primo ait q̄ in gustu non requirit mediū extraneū. secundo remouet quandam cauilla

tōem circa p̄tracta. tertio q̄ dixerat manifestat secūda ibi & si in aqua essemus. tertia ibi color autem non sic. dicit ergo quod gustabile est q̄dam tangibile. hec autem est cā quare supple gustabile sit quoddam tangibile q̄ non sit uel non eē ut h̄z correctio: littera sensibile p̄ mediū extraneum corpus. nam non eē sensibile per mediū extraneum est una cā quare gustabile est quoddam tangibile. alia autem causa est q̄ id in quo est humor idest sapor quod est quid gustabile est in humido sicut in p̄pria materia siue sicut in p̄prio subiecto. h. autem idest humidum est quoddā tangibile. Dubitaret forte aliquis utrum gustus sit quidam tactus & uideat q̄ non q̄ quidam homo nō ponit in numerū cum homine nec quoddā al̄ cū animalī & ulz inferius non ponit in numerū euz superiori nec contrahēs cum p̄tracto quare si gustus est quidam tactus non ponit numerū cum ip̄o erunt itaq̄ quatuor sensus & non quinq̄. in p̄trarium est phīs qui ait q̄ gustabile ē quoddā tangibile sed si gustabile est quoddā tangibile gustus est quidam tactus dicendum q̄ triplici uia uenari possumus gustū eē quendam tactum secunduz quod tria p̄currunt ad quod l̄z sentire uiz mediū obiectum & organum prima ergo uia sumetur ex parte mediū. secunda ex parte obiecti. tertia ex parte organi prima uia sic p̄z. nam s̄us tactus ideo sic nominatus est q̄ per hunc sensum percipimus obiectum non per mediū extraneū sed tangendo uisus ergo non est tactus q̄ corpus coloratum quod percipimus per uisum non attingit nos sed est distans a nobis corpus uero quod tactu cognoscimus op̄z quod nos attingat. quare euz hoc sit etiam in gustu q̄ non gustamus per mediū extraneum. sed op̄z q̄ corpus gustabile nos attingat ad hoc q̄ sentiamus ip̄m igit q̄ gustabile sentimus non p̄ mediū extraneū sed tangendo erit gustus quidam tactus. secunda uia sumit ex parte obiecti nam q̄ humidū est tangibile & sapor fundatur in humido & n̄ i omni humido sed in quodam. nam in humido corporū simpliciu cuiusmodi est humidum aereū uel humidum aqueū sapor fundari non potest nam corpora simplicia secūdū quod huiusmodi non sunt susceptiua saporis per accidēs forte in talibus reperiret sapor sicut patz in aqua rōne uenarum terre per quas transit uel rāōne alicuius uaporis p̄mixti potest aliquē saporem p̄trahere per se. tamen talia sapore carēt quare si non in omni humido fundat sapor nō omne tangibile & gustabile sed quoddā & quia gustabile est quoddam tangibile gustus erit quidam tactus. tertia uia sumit ex pte organi. nā non in omni organo nec in omni parte ubi fundat tactus habet esse & gustus sed in quadam parte ut in lingua & q̄ in quadam pte & non i omni habet esse gustus & tactus. gustus n̄ erit uir tactus sed erit quidam tactus. harum aut

trium rōnum pbantium gustum esse quendam
tactum due tangunt a philosopho videlicet il
la de medio & illa de obiecto. illa autem de or
gano non tangit ab ipso quod forte ideo factum
est quia nō est directe & simpliciter idem orga
num tactus et gustus vel forte. ideo fecit quia
eadem ratio est de obiecto et organo ratio au
tem in cōtrarium in sequenti questione soluet.

Alterius forte dubitaret aliquis vtruz gu
stus sit. idem quod tactus videt quod sic quia
si homo est quoddam animal. al in homine est
idem quod homo & si fortes est quidam homo
homo in forte est idem quod fortes. ergo cū gu
stus sit quidam tactus. tactus in gustu nō erit
aliud quam gustus. vel ut arguebat supra gu
stus non ponit in numerum cū tactum. dicendum
quod ut supra dicebat potentie distinguntur p
actus & actus per obiecta ubi ergo sunt alia &
alia obiecta formaliter sunt alii. & alii actus &
psequens alie & alie potentie. Dubitare ergo
vtrum sensus gustus formaliter differat a sen
su. tactus est dubitare vtrum qualitates secū
de formaliter differant a qualitatibus primis
& vtrum sapes qui nominat qualitates secū
das formaliter differant a calido & frigido hu
mido & sicco que nominant qualitates primas
& qz hic non sunt ille sed fundant in illis gustus
non est tactus sed aliquo modo fundat i tactu.
quod vero arguebat qz animal non ponit i nū
rum cum quodam animali. ergo nec gustus
tactu. dicendum quod sic non se hz gustus ad
tactum sicut se hz fortes ad hominem vel ho
mo ad animal. sic ergo gustus non est ita vltis
sicut tactus qz tactus est in omni pte corporis
gustus autem in quadam et quia tactus est in
omni humido. gustus autem in quodam sit ta
men hec contractio per additōem noue forme
siue sit per differentem formam. ideo formali
ter gustabile & distinctum a tangibili & gustus
a tactu. Deinde cum dicit & si in aqua esse
mus remonet quandā cauillatōem circa preta
cta. dixerat enim gustū non fieri per medium
extraneum quod videt falsus qz si in aqua po
neret dulce. nos existentes in aqua sentirem
huiusmodi dulce. ideo ait quod si in aqua esse
mus sentirem vtiqz dulce appositum s3 tunc
non esset nobis sensus per medium sed i eo cō
miseretur illud dulce humido sicut in potu.

Deinde cum dicit color autem non sic qd
dixerat manifestat. circa quod duo facit. quia
primo facit quod dictū est. secūdo quia dixerat
quod in gustu nō requiritur aliquid extraneum
ostendit quod licet ibi non requiratur aliquid ex
traneum tanquam mediū. requiritur tamen ibi
aliquid extraneum tanquā disponens organū
vel pōt aliter diuidi qz duo facit. secūdo quod
duo manifestat que dixerat. nam primo offen
dit quod gustus non sit per mediū extraneum
secundo quia dixerat quod sapor fundat in hū
do declarat hoc ex eo quod sine humiditate nō

fit saporis sensus ibi nihil aliud facit. dicit ergo
quod color non sic videt in eo qz miscet medio
neqz defluxionibus. i. p defluxiones supra vi
det color. igitur ut quidē mediū nihil est idest ad
quantū ad mediū non est compatio inter colo
rem & saporem qz color sentit p mediū extrane
um sed non sapor sed quantū ad rōnem obie
cti supple est compatio inter colorē & saporem
qz ut color autem est visibile. i. obiectū visus sic
humor. i. sapor est gustabile. i. obiectū gustus.

Notandū at qz corpus coloratum non atti
git oculum cum videt neque opz qz attingat
aliquā ptem nostri corporis rursus color non i
miscet se medio realiter sed solum intentōna
liter se multiplicat nec ēt aliquid defluit a cor
pore colorato ut fiat visio sed ut fiat gustus. vlt
opz qz corpus dulce attingat linguaz vel si h^oi
dulce ponit in aliqua distantia ut si ponit in
aqua opz quod per aquam defluat vsqz ad lin
guam ita qz realiter attingat ipam itaqz tunc
sentiremus dulce positum in aqua sicut senti
remus dulce positum in potu vel positum in
ciso quantum non ad medium nihil idest nul
la puenientia est inter visibile & gustabile qz
visibile & gustabile. qz visibile p se oio requirit
medium extraneū gustabile autem nō s3 ut di
cebat quantum ad rōnem obiecti est aliqua cō
uenientia inter. h. & illud. Deinde cū dicit
nihil autem facit manifestat secūdu quod di
xerat dicebat enim supra qz sapor fundat i hu
mido ad. h. autem declarandū intendit tales
rōnem illud qz non sentit sine humido fundat
in humido sapor non sentit sine humido ergo
fundat in humido. de hac autem ratōe nō po
nit nisi virtutem mediū v3 qz sapor non sentit
sine humido ideo ait quod nihil autem facit se
sum humoris idest saporis sine humiditate.
sed quod facit huiusmodi sensum humiditate
hz aut actu aut potentia suple. p pūqua ut sal
sum enim quidem ipm est bene liquidū idest
bene liquefactibile & liquefactiū lingue. No
tandum autem qz sal s3 sit actu sicus pōt tamē
de leui mutare sensum gustus qz est faciliter li
quefactibilis. Deinde cū dicit sicut autem
visus postquam determinauit de medio gustus
oīs quod nō requirit ibi medium extraneum i
pte ista determinat de eius obiecto. circa qd
duo facit qz primo determinat de obiecto gu
stus ut differt a tactu. secundo de obiecto eius
ut puenit cum ipso precipit. n. gustus saporem et
humidum sed saporē precipit ut differt a tactu
humidū vero ut puenit cum ipso ibi videt au
tem principū eē. circa primū duo facit qz pūo
ostendit quomodo accipit obiectū i aliis sensi
bus. secundo qz dixerat adaptat ad gustus ibi
sic aut gustus. dicit ergo qz sicut visus est visi
bilis & inuisibilis qz tenebra autem est inuisi
bilis. & tamen visus iudicat ipam tenebrā ad
hoc autem visus est valde splendidū & n. h. i.
valde splendidū est inuisibile & tenebra ē inui
sibilis

h. 102.

h. 103

fibilis. sed alio modo et quod dictum est de visu intelligendum est de aliis sensibus. ideo subdit similiter autem et auditus est soni et silentii quorum aliud quidem ut sonum dicimus esse quid audibile. aliud uero ut silentium non audibile est etiam auditus magni soni sicut uisus est splendor didi auditu enim comparatur ad magnum sonum sicut ad quid inaudibile. quia sicut paruus sonus est inaudibilis sicut quodammodo magnus et violentus. inaudibile enim et inuisibile et cetera talia multipliciter dicitur autem inuisibile aliud quidem quod omnino impossibile est uideri ut tenebra sicut et in aliis. aliud autem dicitur inuisibile quod quantumvis sit aptum naturae ut uideatur non habet tamen unde bene uideatur aut praue uideatur sicut esse sine pedibus et quod sine gradu dicitur multipliciter sicut superius inuisibile et inaudibile et cetera talia multipliciter dicitur.

Notandum autem quod sicut in aliis reperitur multiplicitas ut sicut reperitur multiplicitas in non habere pedes uel in esse sine gradu sic reperitur multiplicitas in esse inuisibile uel inaudibile dicitur enim aliquid non pedes habere quia nullo modo est aptum naturam habere pedem ut lapis. aliquid uero dicitur non habere pedes quia quantumvis sit aptum naturam habere tamen caret eo ut homo habens pedes abscessos aliquis quidem dicitur non habere pedes quia habet prauiam pedem uel debilem pedem. ut claudum. sic etiam inuisibile dicitur tripliciter aliquid enim est tale quia nullo modo est aptum naturae uideri ut tenebra. aliquid uero quia est aptum naturam uideri re tamen habet naturam illam modo proportionato et commensurato ut possit uideri huiusmodi est sol et uniuersaliter ualde splendidum aliquid uero dicitur inuisibile quia praue uel debiliter uideri potest sicut paruus sonus dicitur inaudibilis quia praue uel debiliter audit. Deinde cum dicitur sic autem gustus est gustabilis quod dixerat adaptat ad gustum dicens sic autem gustus est gustabilis et non gustabilis hoc autem uidelicet non gustabile est quod habet humorem prauium. aut paruum aut dicitur non gustabile quod est corruptiuum gustus sicut dicitur inuisibile nimis splendens quod est corruptiuum uisus. Deinde cum dicitur uidetur autem primum determinat de obiecto gustus ut conuenit cum tactu dicens quod principium inuentionis gustus uidetur esse potabile et non potabile idest humidum et non humidum. gustus enim quidem ambo haec percipit sed hoc quidem uidelicet non potabile comparatur ad gustum ut paruum et ut corruptiuum gustus. illud autem uidelicet potabile comparatur ad gustum secundum naturam idest ut aliquid secundum naturam et ut proportionatum ei et addit quod potabile idest humidum est commune tactus et gustus. Notandum autem quod sicut gustus in quantum est differens a tactu percipit gustabile et non gustabile sic in quantum est conueniens cum actu

percipit potabile et non potabile idest humidum et non humidum. Notandum etiam quod sicut gustabile est illud quod est proportionatum gustui et audibile illud quod est proportionatum auditui ingustabile uero et inaudibile quod est inproportionatum unde sicut magnus sonus corrumpens auditum et paruus sonus qui praue idest male audit dicitur inaudibilis sic potest gustus et quidam tactus potabile idest humidum est ei secundum naturam et proportionatum sed in potabile dicitur quod praue gustatur uel quod est corruptiuum gustus. Dubitaret forte aliquis utrum gustus percipiat potentiale idest humidum uidetur quod non quia si potentiae sunt distincte etiam obiecta sunt distincta et actus distincti sed tactus et gustus formaliter differunt ut dictum est ergo gustare et tangere erunt formaliter distincta et gustabile et tangibile erunt formaliter distincta humidum itaque quod est quid tangibile non potest esse quid gustabile. in contrarium est philosophus qui ait quod potabile est quid commune ad gustum et tactum. Dicendum quod agere licet sit principaliter a forma est tamen aliquo modo a materia. ut supra dicebatur quod haec forma requirit hanc materiam ad actionem huius forme non solum facit forma sed etiam materia quare si sapor fundatur in humido tanquam in propria materia et humidum est subiectum saporis non solum ut sapor est aliquid in genere entium sed ut est quid sensibile et immutatum gustus immutare gustum secundum quod huiusmodi licet ueniat sapor principaliter et formaliter uenit tamen humido ex consequenti ut in quantum est proprium subiectum saporis est ergo potabile idest humidum commune tactus et gustus quia utrunque immutat ab humido sed aliter et aliter quia tactus immutat principaliter et proprie gustus uero immutat ab humido in quantum est saporis. subiectum quod uero arguebatur in contrarium solum est per iam dicta. nam sicut gustus et tactus sunt formaliter distincta uerum tamen gustus fundatur in tactu et est quidam tactus sic gustabile et tangibile distinguitur formaliter uerum tamen gustabile fundatur in tangibili formaliter itaque et principaliter gustus immutatur a gustabili et tactus a tangibili immutatur. tamen gustus a tangibili tanquam ab eo quod est saporis subiectum. Alterius forte dubitaret aliquis si gustus immutatur ab humido et sapore a quo immutetur prius et uidetur quod a sapore nam sicut color immutat obiectum principaliter et formaliter magnitudo uero in qua fundatur color facit immutationem in visu mediante colore ita quod prius intelligo quod color immutat uisum. magnitudo autem immutat ipsum mediante colore sic est in proposito sapor immutabit gustum principaliter et formaliter. humidum uero quod est solum saporis immutabit ipsum mediante sapore. in contrarium est philosophus qui uult quod principium inuentionis gustus

fit potabile et non potabile. dicitur quod gustus ut tactum est fundatur in tactu. debemus. n. imaginari quod in eodem nervo ligatur est tactus et gustus sed gustus est ibi mediante tactu sicut in eodem pomo est humiditas et sapor sed sapor est ibi mediante humiditate. idem est ergo organum tactus et gustus non per eundem modum quod in eodem nervo sunt he due potentie tactiva videlicet et gustativa. ille tamen nervus secundum aliam proportionem consideratur ut est subiectum tactus et secundum aliam ut subiectum gustui. inde est quod quia proportio illa que sufficit ad tactum reservatur nisi in nervo ut diffunditur per totum corpus tactus est in toto corpore. gustus vero est in quadam parte corporis tamen quod proportio illa que addit gustus supra tactum non reservatur nisi in quadam parte corporis ut in lingua. igitur sicut homo albus addit supra hominem et includit totum quod dicit homo inde est quod in pluribus reperitur ratio hominis quare ratio hominis albi. sic quod gustus addit supra tactum et presupponit ipsum eo quod fundatur in eo in pluribus rebus reperitur ratio tactus quam ratio gustus. si igitur nervus in quo fundatur sapor gustus esset alius realiter et simpliciter a nervo in quo fundatur sensus tactus adhuc deberet nos dicere quod organum gustus non solum iudicaret de sapore sed etiam de humiditate ita quod adhuc verum esset quod potabile siue humidum non solum esset obiectum tactus sed etiam gustus secundum hoc itaque verificaretur ordo iacob tactus ut quod humiditas imutaret nervum illum in quo fundatur gustus mediante sapore secundum ergo naturalem intelligentiam sapor prius imutaret nervum quam humiditas que est fundamentum saporis sicut prius intelligimus quod color imutat oculum quam magnitudo que est coloris subiectum. Nunc autem non sic se habet sed ille idem nervus existens in lingua que est fundamentum virtutis tactive est etiam fundamentum gustus. quare sicut in illo nervo prius fundatur tactus et mediante tactu fundatur gustus sic prefatus nervus prius imutatur ab humiditate que est quoddam tangibile et mediante ea imutatur a sapore qui est quoddam gustabile propter quod bene dictum est quod principium huiusmodi imutationis videtur esse potabile. id est humidum. est autem diligenter advertendum quod hunc ordinem quem aspicimus in nervo existente in lingua quia scilicet in eo prius fundatur tactus et mediante eo fundatur et gustus aspicimus etiam in obiecto exteriori quod in eo prius fundatur humiditas et mediante humiditate fundatur et sapor. propter itaque veritas que sit quomodo potabile et humidum est huiusmodi imutationis principium. et propter etiam quomodo hoc tam ex parte obiecti quam etiam organi sibi proportionabiliter correspondent quod vero obiciebat de colore et magnitudine solutum est per iam dicta. Deinde cum dicitur quoniam autem humidum determinat de organo ipsius gustus. circa quod tria

facit quod primo ostendit quale debet esse huiusmodi organum. secundo quod dixerat probat per signum. tertio distinguit quot sunt species gustabilium siue quot sunt species saporum que habent huiusmodi organum imutare. scilicet ibi signum autem. tertia ibi species autem. dicit ergo quoniam autem humidum quidem est gustabile necesse est sensitivum. id est organum sensus ipsius gustabilis neque humidum esse actu neque impossibile fieri humidum. nam gustus aliquid patitur a gustabili secundum quod est gustabile et quod patiens in fine est simile in principio autem dum salvatur in sui persistentia est dissimile necessarius est ergo organum gustus quod possibile est humectari postquam iam passum est humectatum fore sed gustativum sensitivum. id est organum gustus salvatum in sui consistentia ut bene percipiat sapores non humidum autem oportet esse. Notandum autem quod sicut aer naturalis nobis habet semper quendam suum motum qui motus est differens ab omnibus motibus exterioribus ut possit omnes illos motus exteriores recipere sic lingua habet quandam suam humiditatem annexam sed illa humiditas est differens ab omnibus aliis saporibus ut possit omnes alios sapores percipere oportet enim organum gustus esse salvatum in hac consistentia et non esse infectum sapore aliquo quod si inficeretur sapore aliquo sapor ille impediret ne posset alios sapores recipere.

Deinde cum dicitur signum autem quod dixerat manifestat per signum. continuatur autem sic bene dictum quod organum gustus non debet esse actu humidum id est actu infectum aliquo sapore et etiam debet esse tale quod de facili possit humectari quia de se debet habere humiditatem aliquam per quam sit dispositum ut de facili imutetur a sapore signum autem huiusmodi quod sic sit est quia non potest sentire linguam existentem siccam neque multum humidam. h. enim tactus sit primi humidum. nam cum aliquis habet linguam valde humidam id est valde infectam aliquo sapore quicquid postea tangit per linguam sapit sibi de primo humidum id est de primo sapore quo est infecta. sicut cum aliquis gustavit fortem humorem id est saporem gustet autem alterum saporem sapiet sibi sapor ultimus de sapore primo et ut per laborantibus omnia videntur amara. sentiunt enim omnia amara esse propter id quod eorum lingua est plena et infecta huiusmodi humiditate colerica. Notandum autem quod quia linguam oportet habere aliquam humiditatem ut de facili imutetur a sapore. ideo ut commenta. ait natura paravit salivam in ore et preparavit instrumenta ad congregandum huiusmodi salivam et humiditatem ut mediante ea gustarentur sicca. Deinde cum dicitur species autem humorum distinguit species saporum imutantes organum gustus dicens quod species autem humorum id est saporum sumuntur sicut

sicut et in coloribus quia sicut colores quidam sunt simplices quidam mixti. sic et saporibus simplices. quidam saporibus sunt id est se habent contrarie sicut dulce et amarum habito autem id est consequenter sunt cum hac quidem id est cum dulcedine pingue. cum illa uero id est cum amaritudine salitum. nam pinguis sapor est annexus dulci. salitum uero est annexus id est propinquus amaro. media autem horum saporibus sunt acre et austerum et ponticum et acutum et sordidum quod fere enim he uidentur esse differentie humorum id est saporibus et quia tales sunt saporibus concludit dicens quare gustatiuum id est organum. gustus est potentia huiusmodi id est potentia ad huiusmodi saporibus gustabile autem est factiuum actu huiusmodi id est actu est inmutatiuum organum. gustus est enim gustabile tale in actu. quale organum gustus est in potentia

Notandum autem quod semper patiens est tale in potentia quale est agens in actu et quod organum gustus patiens gustabili tanquam ab obiecto oportet quod organum gustus sit potentia huiusmodi. gustabile uero sic huiusmodi actu factiuum. Notandum etiam quod species enumerate saporibus possunt reduci ad. vii. quod austerum et acre. quodammodo idem nominantur. erunt itaque he septem species saporibus videlicet dulce. amarum. pingue. salitum. acre ponticum et acutum. sufficientia autem harum septem specierum sic potest accipi quod omnis sapor est extremus uel medius. si extremus sic sunt duo saporibus. amarus et dulcis. si autem sit medius uel hoc est per eque distantiam et sic est acutus sapor qui quodammodo uidetur equaliter distare ab amaro et dulci. si autem non sit per eque distantiam tunc saporibus uel est iter acutum et dulce uel inter acutum et amarum. si inter acutum et dulce uel magis appropinquat dulci et tunc est pinguis sapor uel magis appropinquat acuto et tunc est acer sapor si autem sit inter acutum et amarum uel magis appropinquat amaro et tunc est salitum sapor uel magis acuto. et tunc est ponticum.

Et tangibili autem et tactu et cetera.

Postquam philosophus determinauit de aliis sensibilibus hic ultimo determinat de ipso tangibili.

eo quod sensus tactus inter omnes alios materialior existat. Diuiditur autem hec pars in tres partes. secundum quod circa ipsum tangibile est tria considerare. videlicet organum medium et obiectum primo ergo determinat de ipso tactu. secundo determinat de ipso medio. et tertio de ipso obiecto. secunda ibi dubitabit autem aliquis. tertia ibi tangibiles. quidem. circa primum duo facit quia primo ait eandem rationem esse de tactu et de tangibili. secundo circa ipsum tactum mouet questiones quasdam ibi habet autem dubitationem. dicit ergo primo quod eadem ratio est de tan-

gibili et tactu. quod si tactus non est unus sensus. sed plures necessarium est et tangibilia esse plura sensibilia. Notandum autem quod philosophus in his capitulis intendit determinare de ipsis sensibilibus quod de ipsis sensibus determinabit in capitulo sequenti ibi oportet autem uniuersaliter de omni sensu. uerum quia non potest quis bene determinare de sensibili nisi determinet de sensu. ideo in his capitulis multa determinata sunt de sensu et nos aliquando in continuando ubi determinabatur de visibili uel de audibili inducebamus partes ac si determinaret ibi de sensu visus uel de sensu auditus quod uno sine alio determinari non poterat. uult ergo philosophus in hoc capitulo determinare de tangibili sed cum ipso mouere intendat questionem circa tactum ne uideatur in hoc materiam transgredi ait eandem rationem esse de tactu et de tangibili. Deinde cum dicit habet autem dubitationem mouet quasdam questiones circa tactum. circa quod duo facit quia primo mouet duas questiones circa tactum. primo exequitur de questionibus illis ibi omnis enim sensus dicit ergo quod habet autem dubitationem. utrum tactus sint plures sensus aut unus et est alia dubitatio circa tactum quid est sensibile tangibile. id est quid est organum in sensu tactus. utrum caro in habentibus carnem et in aliis animalibus non habentibus carnem utrum sit organum aliquid proportionale carni aut non sit ita sed hec uidelicet caro uel proportionale carni est medium in sensu tactus. primum autem sensibile id est organum in huiusmodi sensu est aliquid quidem intra carnem ut nervus. Notandum autem quod sicut non omnia animalia habent sanguinem. sed aliqua habent sanguinem. aliqua uero habent humorem loco sanguinis sic non omnia habent carnem sed aliqua habent loco carnis uel aliquid proportionale carni. Est ergo questio philosophi utrum caro uel aliquid proportionale carni sit organum in sensu tactus uel non sit organum sed medium. organum autem sit nervus uel aliquid proportionale nervo quod est intra carnem uel intra id quod est proportionatum carni. Deinde cum dicit omnis et enim sensus exequitur de questionibus predictis. circa quod tria facit quia primo exequitur de questione prima. secundo de secunda. tertio quia non complete dixerat de questione. prima reddit ad declarandum ueritatem circa ipsas secunda ibi utrum autem sensibile. tertia ibi demonstrat autem. circa primum duo facit quod primo ostendit sensum tactus non esse unum. secundo remouet quandam falsam responsionem circa ea que dixerat ibi habet autem solutionem dicit ergo quod omnis et enim sensus uidetur esse unius proprietatis ut uisus albi et nigri auditus grauis et actus gustus amari et dulcis in tangibili autem multe sunt proprietates uidelicet calidum et frigidum. humidum. siccum. et

109
mole & aliorum quecumque sunt huiusmodi differ-
rentie tangibiles cuiusmodi sunt graue leue
asperum leue & cetera huiusmodi. Notan-
dum autem hanc rationem sic formandam est
vnius sensus est vnius contrarietatis, sed sen-
sus tactus non est vnius contrarietatis sed plu-
rimus ergo sensus tactus non est vnius sensus.
Deinde cum dicitur habet autem solutiōem
sed plures remouet quandam apparentem re-
sponsum quorundam volentium soluere ra-
tionem tactam dicens habet autem solutiōem
quandam supra apparentem ad hanc dubita-
tionem quia & in aliis sensibus sunt plures cō-
trarietates ut in voce non solum est acutus & gra-
uitas sed magnitudo & paruitas & lenitas & as-
peritas vocis & similia alia, nam & multas ali-
as differentias possemus assignare in voce quia
aliqua vox est clara aliqua obscura, sunt autem
& circa colorem differentie altere id est diuerse
quia aliquis color est intensus aliquis remissus
aliquis turpis aliquis pulcher, possent autem
assignari aliquo modo plures contrarietates in
aliis sensibus sed quod sit vnum subiectum si-
cut sonus est vnum subiectum auditui quia omnia
que audiuntur fundantur in sono sic tactui esse
subiectum vnum non est manifestum. Notan-
dum autem quod licet in aliis sensibus possu-
mus assignare aliquo modo contrarietates plu-
res, omnes tamen ille contrarietates reducuntur
ad vnum genus non tamen sic est in tactu
& ideo licet quilibet alius sensus sit vnius
sensus tactus tamen est sensus plures. Notan-
dum etiam quod subiectum potest accipi vel p ma-
teria vel p genere, nam semp actus comparat
ad materiam sicut perfectio ad suum susceptiuum
& quia forma & vniuersaliter omnis perfectio
habet rationem actus, materia vero & omne
quod subicitur perfectioni habet rationem po-
tentie materia etiam & omne quod subicitur p-
fectioni habet rationem aliquo modo subiecti
Rursum quia ipse differentie dicitur actum g^o
vero dicitur quid in potentia ipsum genus habet
rationem fundamenti respectu differentiarum
quod ergo hic dicitur quod ea que sunt obie-
cta auditus habent vnum subiectum sed tactui
non competit subiectum vnum secundum cō-
mentatorem & secundum thomistam ibi subie-
ctum accipitur p genere, vult enim philosophus
fieri eos quod contrarietates aliorum sensuum
reducuntur ad vnum subiectum, id est ad vnum ge-
nus sed non contrarietates tactus. Dubita-
ret forte aliquis vtrum tactus sit sensus vnius
& videtur quod sic quia si non esset sensus vnius
non essent quinque sensus tantum sed sex in con-
trarium est commentator & philosophus qui dicunt
sensum tactus non esse sensum vnum sed plu-
res, dicendum quod secundum commentatorem
sonus dicitur vniuoce de modis sonorum & color
de modis colorum sed contraria tactus non vult
habere genus quod dicatur de eis nisi equiuoce

quale est quod dicitur de calido & frigido & graui &
leni quod non dicitur nisi pure equiuoce, vult er-
go commentator quod quia sonus dicitur de diuisis
sonorum vniuoce & sapor de diuisis saporum vniuoce
in tactu sit non sic quia non inuenitur aliquid quod dicatur
vniuoce de diuisis tangibilium id est tactus non est sensus
vnius sed, h. rō pmen, magnā vlt hīe calūniā quia
vniuoctio vera non reperitur nisi in spē spālissima si
ergo requireret vniuoctio ad vnitatem sensus
oporteret dare tot sensus visus quot essent spes
colorum & tot sensus gustus quot essent spes saporum nul-
lus ergo sensus esset vere vnius, id est scien-
ca sunt que sunt vniuoctio nomine habent rationem diuersam
vniuoctio vero que sunt vniuoctio nomine habent rationem vnā
sed ista vna rō dicitur ad pns spectat duplī pōt
accipi vel fm p dicationem vel fm imutationem
sensus siue fm imutationem organi si loquamur de
vna rōne quantum ad p dicationem sic non est vniuo-
ctio nisi in spē spālissima vt patet in, vij, phi.
& et ut hīe circa finem si postea, vbi dicitur quod latet mul-
te equiuoctiones in vrb^o, s. in generibus sed si loqua-
mur de vna rōne dicitur ad imutationem organi si-
ue dicitur ad imutationem sensus sic non solum potest esse vni-
uoctio in eodem genere sed et in diuersis generibus
imo isto modo quod dicitur est vniuoctio in omnibus p d-
camentis vt visus est vniuoctio quia ipse percipiat diuer-
sas spes visibilibus in percipit eas sub vna rōne vt
inquatur aliquo modo percipiat naturā lucis vt dicitur
sunt declaratum est i. c. de visu oia itaque visibilia
habent quendam vniuoctioem non fm p dicationem quia hī
est solum in spē spālissima sed fm imutationem se-
sus visus quia oia visibilia imutant hī sensum
sub vna ratione formali fm hunc autem mo-
dum non solum omnia obiecta alicuius sensus
particularis habent vniuoctioem quandam sed
etiam omnia obiecta omnium sensuum parti-
cularium habent quandam vniuoctioem vt
comparantur ad sensum cōmune quia omnia hī
obiecta imutant eodem sensum sub vna ratione
formali imo hoc modo procedendo omnia p d-
camenta habent aliquam vniuoctioem vt cō-
parantur ad intellectum quia omnia sunt obie-
cta eius put in eis reperitur ratio quidditatis
diximus enim omnia p d-
camenta habere ali-
quam vniuoctioem quia etiam secundum hūc
modum non est in eis recta vniuoctio quia
ratio quidditatis non reperitur vniuoctioem in
omnibus p d-
camentis nec intellectus serē
vniuoctioem in omnia p d-
camenta sit itaque
p iam dicta in tñ declaratum quod vniuoctioem dicitur
tum ad imutationem organi vel potētie non solum
potest reperiri in uno genere sed et in diuersis generi-
bus. Aduertent tñ quod aliquid sufficit ad diuer-
sificandū potētiā inferiorē quod non sufficit ad di-
uersificandū superiorē aliquid ergo vniuoctioem requiritur
in potētiā inferiori que non requiritur in su-
periori. Nam diuerse contrarietates vt
contrarietates omnium sensibilium particu-
larium ut tactum est habent quandam vniuo-
ctioem ut comparantur ad sensum cōmu-
nem

nem quia sub vna ratione immutant ipsum sed particularis sensus qz sub vna particulari rōne imutat ab obo o3 q vnus talis sensus sit vni⁹ p^rtrarietatis vel si est pluriū p^rtrarietatum opz q vna illarū reducat ad aliā z qz calidū frigidū humidū z siccum sē plures p^rtrarietates z Et vna proprie non reducitur ad aliam he plures contrarietates ad vnum sensum particularem p^rtinere non possunt tactus itaqz non est vnus sensus sed plures argumentuz aut incōtrariū infra soluitur. Alterius forte dubitaret aliquis vtz sensus tactus cum sit plures sensus fundetur in vno organo. Dicendum q vt p^rmuniter ponitur z vt tactum ē in qōne p^rmissa z vt sonat littera phi vnitas sensus p^ricularis accipiēda ē ex vnitate p^rtrarietatis vnitas aut p^rtrarietatis pōt accipi ex vnitate sibi subiectum autē p^rtrarietatis sumi pōt pro ipso genere. nam vt patebit per p^rmentatorē z the mistium ipm genus pōt dici subiectū p^rtrarietatum differentiarum. Rursum subiectum p^rtrarietatum pōt dici ipsa sba vel ipm corpus i quo quod dāmodo fundantur omnes tales p^rtrarietates calidū ergo z frigidū z humidum z siccum formaliter nō sunt vna p^rtrarietas quia non reducuntur ad vnum genus p^rimū materialz tamen habent quādam vnitatem quia omēs possunt fundari quōddāmodo in vno corpore. nā ipm corpus mixtum qz non est excellenter calidum nec excellenter frigiduz aliquid p^ricipat de vtroqz. Rursum quia nō est excellenter humidū nec excellenter siccum aliquid p^ricipat de vtroqz ergo iste cōtrarietates non sunt formaliter vnum sed materialiter z quia s^rm ea que videmus in obiecto debemus loqui d^r sensu. sensus tactus non est vnus formaliter qz sunt diuerse potentie sensitiue est tamen vnus materialiter quia he diuerse potentie fundantur in eodem neruo qui est organum tactus debemus. n. ymaginari q sicut eiusdem subiecti possunt esse plures p^rprietates sic in eodez neruo possunt fundari plures potētie tactiue siue plures sensus tactus per quorum vnum percipitur calidum z frigidum per alium vero humidum z siccum ad has autem cōtrarietates reduci habent cōtrarietates alie. cōmentator tamen videtur velle q plures sensus tactus requirant plura organa q sic intelligendum ē quia quāuis in eodem neruo fundetur sensus tactus qui est discretiuis calidi z frigidi z sensus tactus qui est discretiuis humidū z sicci ille tamen neruus sic z sit acceptus quōddāmodo est plura organa z habet vim plurium qz allitur accipitur vt est fundamentum vni⁹ sensus z aliter vt est fundamentum alterius.

Alterius forte dubitaret aliquis vtruz omnes contrarietates tactus reducant ad calidū z frigidum humidum z siccum z videtur qd non quia graue z leue asperum z leue non videtur reduci ad contrarietates istas. dicendū

quod sensus non solum percipit sensibilia propria. sed etiam cōmunia. cum ergo dicimus quod ea que sunt obiecta vnus sensus reducuntur ad cōtrarietatem vnā. intelligēdum est de obiectis propriis. Nam vt themistius vult auditus percipit acutum z graue tāquaz oba p^rpa s3 magnū z puū tāq3 oba cōia. oēs ergo dīe tāgibiles q nō reducūt ad oba cōmunia possunt reduci ad calidum z frigidum humidum z siccum. naz graue z leue percipit tactus mediante motu. vt id q velotius deorsum tendit iudicat tactus graue q vero tardi⁹ leue vt cōmentator ait asperum vero z leue videntur ad situm vel ad figurā pertinere. nā alterius figure est asperum vbi vna pars supereminet alteri et alterius leue vbi partes equaliter situantur motus autem et figura nō sunt sensibilia propria sed p^rmunia. Alterius forte dubitaret aliquis cum sensus tactus sit sēsus plures. vtrum debeat dici esse sex sensus et videtur quod sic per rationem superius factam incōtrariū autem est quia vt infra dicitur non est sensus p^rter quinqz. Dicendum q sup dicebantur esse quattuor genera animatorum videlicet vegetatiuum sensitiuū z secundum locum motiuū z intellectiuū z tamen dicebantur esse quinqz genera potentiarum. videlicet sensitiuū vegetatiuum appetitiuum secundum locum motiuū z intellectiuū appetitiuum. ergo est distincta potentia ab omnibus aliis. non tamen facit distinctum gradum animatorum quia nūquam separatur a sensitino nec sensitiuū ab ipso sic z in proposito quia in illo eodem neruo in quo fundatur sensus per quem discernimus calidum z frigidum. fundatur etiam sensus ille per quem discernimus humidum z siccum z alias differentias tangibiles z quia he nūquam separantur abinuicem non constituunt gradum vt dicantur esse sex sensus. Deinde cum dicit. vtrum autem sensitiuū exequitur de scda questione. vtrum caro sit organū i sensu tactus circa quod tria facit quia primo remouet quādam cauilosam obiectionem. secundo ex dictis concludit quid facit difficultatem in proposito. tertio determinat veritatez circa quesita. secunda ibi propter quod talis pars. tertia ibi ex aere quidem. dicit ergo qd vtrum autem sensitiuū idest organum sensus tactus est intus vt neruus aut non est intus sed mox caro est tale organum nullum videtur esse signum quia videmus fieri sensum cum tacto simul cum carne non enim ex eo quod caro statim tangibile sentit est signum sufficiens quod caro sit organum in tali sensu quia si nunc aliquis circa carnem extenderit faciens yminem idest faciens cooperimentuz vel vt habet alia littera extenderit pellez circa carnem similiter. insinuat mox fieri sensuz tact⁹ cū illa pelle z tū p^rstat q p^rlituū. i. organū

109

sensus tactus non est in .h. idest in huiusmodi pelle. si aut huiusmodi cooperitum de pelle naturale fuerit citius utique percutit sensus per contactum ad huiusmodi pelle et tamen constat quod in pelle illa etiam si est nobis coniuncta naturaliter non est organum sensus tactus. Notandum ergo quod quantumcumque caro sit nobis coniuncta naturaliter et quantumcumque statim carne tacta fiat sensus tactus. non tamen est bonum argumentum quod caro non sit medium in tali sensu. Notandum etiam quod non solum non est bonum argumentum tangibile positum supra carnes. statim facit sensum ergo caro est organum in sensu tactus sed est argumentum in sensum quia sensibile positum super sensum nullum facit sensum medium est. n. illud quod immediate coniungit obiectum non organum. caro ergo super quod positum tangibile statim facit sensum est medium in sensu tactus sed non organum. Deinde cum dicitur propter quod talis pars concludit ex dictis quid facit difficultatem in proposito dicens quod propter talis corporis qualis est caro. videtur sic se habere sicut si aer circulariter. i. qui nos circumstat et qui est circa nos nobis est aptus natus idest est nobis naturaliter adaptatus vel naturaliter coniunctus quod si .h. est videremur uno quodam organo sentire et sonum et odorem et colorem et hoc posito unus quidem sensus esse videretur auditus et visus et olfactus nunc autem quoniam determinatus est idest distinctus est huiusmodi corpus aereum a nobis per quod corpus sunt huiusmodi motus. manifesta sunt predicta sensitiva esse altera. i. diversa et distincta in tactu autem hoc quod hunc in manifestum est. Notandum autem quod si aer qui est medium in auditu et visu et odoratu esset nobis naturaliter coniunctus forte crederemus quod ipse aer esset organum in his sensibus et quod unum esset organum crederemus hos sensus esse unum et idem verum quod aer est distinctus a nobis et non est coniunctus nobis naturaliter statim cognoscimus quod aer potest esse medium in his sensibus sed non organum caro autem quod est nobis coniuncta naturaliter in manifestum est nunc sic se habente negotio utrum .h. idest caro sit in sensu tactus medium vel organum difficultatem ergo facit in proposito naturalis coniunctio quam habemus ad carnem. Notandum etiam quod excellentie aliorum sensibilium corrumpunt sensum sed excellentie differentiarum tangibilium corrumpunt animal et tollunt vitam. nam ex nimio calido et ex nimio frigido tollitur animalis vita et quod sic est ingenium natura ut per totum corpus diffunderetur sensus tactus ita quod quilibet pars corporis sentiens per hunc sensum posset fugere nocivam et corruptivam. nam si in pede. vel in aliqua alia parte corporis non esset sensus tactus posset comburi pes animalis vel alia pars et tamen animal non doleret itaque secundum hunc modum animal non posset appetenter fugere nocivam et corruptivam. Notandum etiam quod ad .h. quod animal est promptum ad fugiendum nocivam et corruptivam non solum ingenium nam ut nigeret tactus in omni parte corporis sed

Et voluit quod medium in .h. sensu esset nobis naturaliter coniunctum ut melius et efficacius sentiremus nocivam et corruptivam. Deinde cum dicitur ex aere quidem determinat veritatem circa questam suppleat autem sic ista quod excellentie differentiarum tangibilium corrumpunt animal ut .h. corruptiva melius possemus cognoscere ingenium natura ut medium in tactu esset aliquid naturaliter coniunctum nobis et esset pars corporis nostri sed ex aere quidem enim aut aqua impossibile est stare aiatum corpus nam oportet firmum esse aiatum corpus aer autem et aqua non sunt firma nec sunt bene terminabilia termino proprio relinquunt ergo quod mixtum ex terra et ex his. s. ex aere et aqua esse illud ex quo constat aiatum corpus et quod videtur tale esse caro et proportionale carni que sunt pars corporis aiatum talia ergo debent esse medium in tactu que corpus quod est medium tactui necessarium est esse aptum natum. i. naturaliter adaptatum per quod corpus fiant sensus tactus et dicitur sensus in plurali cum sint plures sensus tactus. Deinde cum dicitur demonstrat autem redditur super quodam prima ad ostendendum quod sint plures sensus tactus. dicens demonstrat autem quod plures sunt ipsi tactus qui sunt in lingua. nam omnia tangibilia sentit animal secundum eandem partem ut secundum linguam et humorem et saporem sentit secundum partem illam siquidem igitur et alia caro sentiret humorem. i. saporem videretur unus et idem esse sensus gustus et tactus. nunc autem sunt duo idest videntur esse duo propter id quod non convertitur nam secundum omnes illam partem secundum quam animal sentit gustabilia sentit et tangibilia. sed non convertitur tunc est supplenda ratio quod si in ipsa lingua iudicamus tactum esse differentem a gustu propter differentiam obiectorum in aliis partibus corporis debemus iudicare diversitatem in sensu tactus propter differentiam tangibilium. Notandum autem formandam sic esse rationem istam. nam quod non sit gustus ubique est tactus facit quod gustus videtur esse alius a tactu sed causa quare gustus est alius a tactu est quia contrarietas gustabilium est alia a contrarietate tangibilium sed cum inter ipsa tangibilia sit dare plures contrarietates oportet sensum tactus esse plures sensus. Notandum autem quod gustus non est in omni parte animalis sed tactus et gustus non convertitur cum tactu quia qualitates tangibiles sunt qualitates elementorum ex quibus constat corpus animalis et sunt de consistentia corporis animalis saporibus autem ut communiter ponitur non sic se habent ubique. est ergo tactus animalis in animali propter has qualitates tangibiles que sunt qualitates elementorum continentium animal non autem ubique est gustus ut est per habitum manifestum.

lec. 25.

Ubitabit autem aliquis et postquam philosophus determinavit de ipso tactu ostendens an sit unus

sensus vel plures et offendens an caro sit organum in tali sensu. In parte ista quia mentione fecerat de eo quod est medium in tactu determinat, de huiusmodi medio ad cuius evidentiam sciendum quod ad tactum percurrit duplex medium unum quod est nobis adnatum et quod est medium per se et cale ut caro aliud autem quod est extraneum et quod non est medium cale sed quasi passivum. duo ergo facit quod primo determinat de medio extraneo sicut de medio adnato ibi omnino autem ut caro. circa primam duo facit quod primo probat quod ad tactum percurrit medium extraneum. sicut ex. h. probat tactum ad alios sensus ibi utrum igitur omnium circa primum duo facit quod primo ostendit quod se tangenti in aqua intercedit ibi medium extraneum quod est aqua. sicut probat. h. idem de corporibus se tangenti bus in aere ibi eodem autem modo. dicit ergo dubitabit autem aliquis super. circa tactum si fiat mediante corpore aliquo extraneo ad quod declarandum subdit quod si omne corpus habet profundum. h. autem. i. profundum. est tertia magnitudo. i. tertia dimensio quare ergo sic est quorum autem corporum est medium aliud corpus non contingit ipsa adinvicem se tangere immediate. sed oportet ratione medii inter ea esse distantiam aliquam coram. ergo se tangenti in aqua quod inter ea interponitur humiditas aquea et illa humiditas non est sine corpore oportet quod inter illa coram. interponatur aliud corpus. ideo subdit quod humidum autem non est sine corpore neque humectum. sed necesse est esse aquam ut id quod est humidum autem habet aquam ut id quod est humectum quod vero tangunt adinvicem in aqua nisi sint illorum extrema sicca. necesse est aquam habere medium quo repleta sint ultima. i. extrema illorum corporum si autem. h. verum est impossibile est tangere in aqua aliquod aliud corpus sine corpore medio. Notandum autem quod forte diceret aliquis quod coram. se tangenti in aqua sed interponatur ibi humiditas aqua tamen illa ita modica est quod superficies unius corporis non distat a superficie alterius et quod immediate se tangunt superficies coram illa immediate iunguntur ad. h. autem repellendum autem quod omne corpus habet profundum et habet ternam dimensionem quare non potest esse quod inter aliqua corpora interponatur corpus aliud et tamen superficies illorum corporum non distent sed immediate iungantur. Notandum est quod accivis non deservit proprius sibi humiditas. ergo aquea non est sine aqua quare cum coram existit in aqua sint humefacta non possunt coniungi nisi inter ea interponatur humiditas aqua et per primum interponatur ibi aqua que est corpus aliud quod et non permittat illa corpora immediate iungi.

Notandum est quod diversa est iter humidum et humectum. nam humidum est illud quod habet humiditatem propriam sed humectum est illud quod est irroratum humiditate extranea aqua ergo est humidum sed coram existit in aqua sunt humecta quod ultima et extrema illorum corporum sunt profusa humiditate aquea vult ergo primum quod humidum non est sine corpore et humecta est non sunt sine corpore imo humecta habent circa se profusum corpus quod est humidum ut aquam quare si se tangant humecta inter ea iter-

ponitur aqua et per primum corpus. Notandum est quod coram. se tangenti nisi primum coniungantur in aere ita quod inter iuncturas non possit intrare aqua non possunt habere extrema sicca. nam si in ipsa aqua sunt cum coniunguntur oportet quod inter extrema eorum interponatur humiditas aquea et per primum aqua idem primum autem nisi sicca sint extrema habens pro impossibile quod extrema se tangenti sint sicca et cum se tetigerunt in aqua. Deinde cum dicit eodem autem modo quod dixerat de aqua adaptat ad aere. dicens quod eodem autem modo est et in aere quia sicut in habet aer ad ea que sunt in ipso. et aqua ad ea que sunt in aqua latet autem magis nos de aere eo quod sumus in aere continue sicut et animalia que sunt in aqua latet quod inter tangenti interponatur aqua sed quibus sic lateat humectum tamen tangit humectum super in aere sicut in aqua. Notandum autem quod sicut iter se tangenti in aqua interponitur humiditas aquea et per primum aqua sic inter se tangenti in aere interponitur humiditas aerea. et per primum sequens aer. nam sicut existit in aqua sunt rotata humiditate aquea sic existit in aere sunt rotata humiditate aerea. Notandum etiam quod magis percipimus quomodo inter se tangenti in aqua interponitur humiditas aquea quam inter se tangenti in aere interponitur humiditas aerea tum quia sumus continue in aere ut tangitur in littera. tum etiam quia humiditas aquea ut communiter ponitur grossior et materi aliorum est quam aerea. Dubitat autem hic commentator utrum semper inter tangenti et tactum interponitur humiditas aerea vel aquea et videtur quod non. nam ipsa elementa ut aer et aqua. habent immutare nostrum tactum constat autem quod illa immediate coniunguntur nobis. tunc enim inter corpus tangenti et tactum ut inter aerem et carnem non interponitur aliud quod corpus extraneum ad hoc autem solvit commentator quod animal quod est unatum esse in aqua aut in aere. non sentit aliquam qualitatem calidi aut frigidi in eis si fuerint illa elementa in simplicitate sua quia locus est naturalis et simul locato et quia ita est animal quod est aptum natum esse in aere vel in aqua non sentit calorem aut frigus in aere aut in aqua nisi quando cum eis admiscuntur corpora calida aut frigida illa igitur coram. ut ait sunt alia ab aere. et ab aqua. est ergo solutio commentatoris quod aer aut aqua in sua simplicitate manentia non mutant tactum animalium existentium in ipsis. sed corpora admixta cum eis mutant huiusmodi tactum. et tunc planum est quod inter illa corpora et animalia tangenti interponitur humiditas aquea vel aerea aut etiam ulterius commentator quod aqua pura non potest calefieri sicut nec ignis infrigidari. nam essentialiter est aque esse frigidum. sicut igni esse calidum et si contingat ut ait aquam calefieri vel aerem infrigidari hoc accidit propter corpora calida aut frigida cum eis admixta igitur propter

verba cōmentatoris p̄rio querem⁹ vtz aq̄ pos-
sit calefieri cū ignis nō possit ifrigidari. s̄o q̄re-
mus vtz aialia ex̄tīa in aere vel ī aqua alte-
renē vel patianē s̄m qualitates tāgibiles hoz
elementoz videē aūt pp̄ rōez iaz factā q̄ aqua
nō possit calefieri sicut nec ignis ifrigidari quia
sic friditas iest aque p̄se sc̄dm nām sicut calidi-
tas inest igni. iō p̄mentator ait q̄ frigiditas ē
acc̄s̄ isepabile aque sicut ⁊ calor igni: scienduz
q̄ sc̄dm quōsdā aqua ī sua puritate pōt calefie-
ri. nā vt aiunt possibilis ē trāsmutatio elemēto-
ruz ergo poss̄ amittere qualitates suas s̄z si aq̄
pōt amittere frigiditatē pōt ⁊ calefieri addūt
aūt q̄ ignis ifrigidari nō pōt qz est maxie acti-
uus. s̄z sic rēphendendo p̄mentatorē cū p̄mēta-
toze tenemus ⁊. h. mō eū ip̄obando ip̄m ap̄o-
bamus. nam elemēta maxie actina nō patiun-
tur mixtionē p̄riā ⁊ p̄nt esse pura ī aliqua sui
parte aer aūt ⁊ aqua qz nō sunt maxie actina ī
puritatē quādam sustinere p̄nt nō ergo esse
posset q̄ aqua approp̄quaret suo p̄trario a quo
posset pati ⁊ remaneret ī sua puritate nisi esset
adeo actina q̄ nō patereē mixtionē p̄riā er-
go sup̄ eadē radice fundaf. h. rō cū rōne p̄men-
tatoris vel vna h̄z ad aliā reduci dicamus er-
go cū p̄mentatorē qd̄ per se s̄m frigiditatis. n̄
ē aqua mixta s̄z aqua pura sicut ē ⁊ alia eia ī
sua puritate sunt p̄ se s̄m alicuius qualitatis
sensibilis illa ergo elemēta que nō patiunt̄ mix-
tionez p̄trarii nō admittūt p̄p̄iaz qualitates
ignis. ergo q̄ nō patit̄ mixtionē frigidit̄ isepabi-
lis est p̄iunctus calori aqua vero que patit̄ pōt
mixtionē calidi vel admixtionē vapor̄ calido-
rum calefieri pōt. Est aūt diligēter aduertē-
dam q̄ ignis nō patit̄ mixtionē corpor̄ frigidorū.
vtz aūt patiat̄ aliquā aliā mixtionēz nō
ē p̄ntis speculationis due itaqz rōnes assigna-
te sunt q̄ aqua potest calefieri ⁊ ignis nō ifrigi-
dari quaz vna ē q̄ ignis inter elemēta ē maxi-
me actiuus. ⁊ nō aqua alia ē q̄ ignis cui per se
lest calid̄ pp̄ sua actiuitatē nō patit̄ mixtionē cor-
poris h̄ntis p̄riāz qualitātē q̄ patit̄ aqua sicut
ergo duo possunt cē cā leticie vinū ⁊ ebrietas s̄z
ebrietas ē cā magis p̄riā ⁊ imediata sic ⁊ si
assignant̄ due cāe eius q̄ ē nō posse remoueri a
p̄p̄ia qualitate v̄z actiuitas ⁊ nō pati mixtio-
nez p̄riā tū nō pati admixtionē q̄ p̄mētor
tangit ē magis p̄riā ⁊ imediata. nā sicut vi-
num ē cā ebrietatis ⁊ ebrietas leticie sic actiui-
tas ē cā nō pati admixtionē nō pati vero mix-
tionē est cā nō amittēdi p̄p̄iam qualitātē non
est. n. itelligibile q̄ p̄p̄ium vel accidēs inse-
perabile sepetur a p̄p̄io s̄bo ⁊ qz elemēta pura
sunt p̄p̄ium s̄m p̄p̄iaz qualitātē. nō autēz
nō pura elemēta pura quādiu manēt pura nō
possunt eas p̄dere facta aūt nō pura possunt.
Alterius forte dubitaret aliq̄ vtz corpa
elemētata pati possint ab elemētis ī quib⁹ nā-
liter habēt eē vt vtz pisces possint pati ab aq̄
⁊ alia aialia ab aere. d̄dm q̄ p̄mentator vidē

velle huiusmōi elemētata nō pati ab elemētis
huiusmōi eo q̄ ōz locū esse locato similit̄ elemē-
ta ergo ī quibus nāliter elemētata existunt s̄t
illis similia ⁊ nō agūt in ea. h. aūt quidā repro-
bant qz vt dicunt manifestū ē q̄ cor. nostra sūt
apta nata īmutari a qualitatibus elemētoz
⁊ sentire eas ⁊ iō h̄i distingūt q̄ elemēta dupl̄z
p̄nt p̄siderari vel s̄m forās s̄bales v̄z q̄litates
actias ⁊ passiuas s̄z at̄ huiusmōi qualitates ha-
bent alterare s̄z s̄m formas substātiales quas
p̄sequunt̄ ex ip̄essione corporis celestis habent
rōem loci vnde vt dicūt locus ⁊ motus loca-
lis nō attribuunt̄ elemētis s̄m q̄litates sed s̄z
formas s̄bales sed. h. nō vt posse stare qz semp
forma substātiales ⁊ natura rei ē p̄riā rō mo-
uendi sentiēdi alterandi ⁊ cetera faciendi p̄ter
ergo formā substātialem que ē ratio p̄riā op̄z
dare aliqd̄ acc̄s̄ vel aliquā qualitātē vel vir-
tutem que sit rō p̄riā. vt anima ē p̄ncipiū
sentiēdi ens sed imediata rō sentiēdi est poten-
tia affixa organo sic cū animal mouet̄ p̄ poten-
tiam appetitiuam anima ē ibi p̄mū mouēs
sed potētia appetitiua vel virtus ex̄s̄ ī muscu-
lis v̄l neruis est ratio p̄riā sic ⁊ ī motu ele-
mentoz forma substātiales ē rō p̄riā s̄z opoz-
ret dare qualitātē aliquā que sit rō p̄riā ⁊ in-
de ē q̄ natura diffinit̄ s̄o p̄bi q̄ ē p̄ncipiū mo-
tus eius ī quo ē nō quocūqz mō s̄z p̄ se ⁊ p̄rio
natura ergo ⁊ forma substātiales ē ratio p̄riā
sed oportet dare qualitātē aliquāz que sit rō
p̄riā ⁊ q̄ dictū ē de motu locali veritatem
habet ī ip̄o loco vt si locus habet conseruare
locatuz et huiusmodi p̄seruatio attribuitur na-
ture corporis locantis tanquam p̄ncipio p̄ri-
mo oportet quod attribuat̄ alicui qualitātē
tanquam p̄ncipio proximo a forma enīz sub-
stātialem imediate non egreditur nisi esse. cete-
ra vero alia sūt mediantibus dispositionib⁹
additis vel mediate qualitate aliqua. est ergo
aliter incedendum dicamus igitur quod ele-
menta illa ī quibus existunt huiusmodi cor-
pora tanquam ī loco conueniunt ⁊ differunt
ab eis ⁊ in quantum conueniunt habent ratio-
nem loci ⁊ non agunt ī ipsa in quantum vero
differunt habent ea alterare ⁊ trāsmutare.

Aduertendum tamen quod si aer non re-
ciperet amixtionem contrariam corpora ex̄stē-
tia ī aere tanquam ī loco naturali propter
nimiam cōuenientiam quam haberent ad ip̄-
sum valde modicē alterarentur ab eo ita q̄ illa
alteratio ess̄z quoddāmodo insensibilis ⁊ quod
dictum est de aere intelligendum est de aqua
inde est ergo quod cōmentator ait quod aial
non sentit calorem aut frigus ī aere aut ī aq̄
nisi quando cum eis admiscuntur corpora ca-
lida aut frigida idest vapores calidi aut frigi-
di. Deinde cum dicit vtrum autem omni-
um ex his que dixerat comparat sensum tac-
tus ad alios sensus. circa q̄ trīs facit qz p̄riā
ōndit quod tactus sentit p̄ mediū extraneum

h. 116

sicut et alii sensus. licet. h. nos lateat. So assignat
 eam huius latentie. tertio dat dnam inter sen-
 sum tactus et sensus alios. Sa ibi sed alia qdez
 a longe. tertia ibi sz differunt tangibile dicit er-
 go utz igr omniu sensu sit sz sensus an alioz
 sensuum sit sensus. alz sicut nuc vr gustus qde
 et tactus in tagendo. hi ergo sensus no sentiunt
 p mediu extraneu. alii aut sensus fiunt a longe
 idest per mediu extraneu sz licet ita videat qz
 alii sensus videntur fieri per mediu extraneuz
 et no tactus. hoc aut no est ita sed durz et molle
 et cetera tangibilia sentimus p altera. i. p me-
 dia extranea sicut sentimus p media extranea
 sonabile visibile et odorabile. Deinde cuz
 dicit sed alia qdem qz dixerat q tactus sentit
 p mediu extraneu sicut et alii sensus sed. h. non
 vr et latz nos assignat cam quare huiusmodi nos
 lateat et quare no sic videat dicens sz alia qde
 sensibilia sentimus a longe. alia vero vt tagi-
 bilia a prope ppter. h. qz sic est. latet nos quia
 oia qdem sentimus per mediu extraneu. sz la-
 tet in his. i. in tangibilibus. no. n. videntur senti-
 ri per mediu extraneu qz a prope sentiunt et qz
 sicut diximus prius si per pelles sentiremus
 omnia tagibilia ignorato qm pellis phibet et
 quonia pellis se hz vt mediu similiter utiqz
 haberemus sicut et nuc in aqua et in aere. puta-
 mus. n. nuc ipa tangere et nihil esse mediu.

Notan aut q si quis hfer cyrotheca i manu
 non tamen cogitaret se habere cyrotheca quic-
 qd tangeret. tangeret mediate pelle cyrothice
 et pellis se iterponeret ut mediu tm sicut. h. for-
 te ipse no aduerteret si no cogitaret se habere cy-
 rotheca sic exites in aere nihil tangunt nisi in-
 terponatur ibi de aere attamen ppter psuetudi-
 nez et qz et modicu iterponit ibi de aere ut tan-
 gunt tangibilia ex propinquo latet eos q fiat
 huiusmodi tactus p mediu extraneu ut p ae-
 rem. Deinde cuz dicit sed differt dat diffe-
 rentia inter sensuz tactus et alios sensus prout
 parat ad huiusmodi mediu extraneu ptinue-
 tur aut sic dictum est quod in tactu pcurrit ibi
 mediu extraneu sicut in aliis sensibz sz differt
 idest differenter paratur ad huiusmodi mediu
 tangibile a visibilibus et sonatiuis quoniam
 illa qdez. i. visibilia et sonatiua et et odorabilia
 sentimus ex eo q mediu mouet nos aliquid. i.
 fm aliquid tangibilia vero, sentimus no a me-
 dio. i. no per mediu sicut percussus p clipeu. non
 enim clipeus percussus est prius qua clipeatus
 sed accidit simul pcuti vtruz. i. clipeus et cli-
 peatum. Dubitaret forte aliquis qz videt
 falsum esse q no prius pcutit clipeus qua cli-
 peatum qz ex quo percussio immediatus attingit
 clipeum qua clipeatu et no attingit clipeatum
 nisi per clipeu. vr q prius attingat clipeu qua
 clipeatu. Dicendum q prius et posterius que-
 dam ordine iportant ordo aut quatū ad psens
 spectat tripliciter pot accipi visibili fm situm
 et fm tepus et fm calitate vt appz i sono vbi co-

currit iste triplex ordo pcurrit. n. ibi ordo situs
 na aer primo imutatus ab aere prio fracto pri-
 ori et ppinquo et immediato fm sitū ē illi aeri
 qz sit aer alius pp q pcurrit ibi ordo situs. So
 pcurrit ibi ordo teporis. na qz sono ē anex^o mo-
 tus no solu fm sitū sz et fm tps prius imutat
 ps aeris prior qua posterior et pcurrit ibi ordo
 calitatis qz imutatio ptis prioris ē ca quare i-
 mutat pars alia. hi tamen ordines no semp se-
 pcomittant. na imutatione facta fm visuz licz
 possit ibi assignari ordo situs qz vna pars aeris
 ē ppinquo visibili qua alia fm sitū et quia
 mediu ē ppinquo obo fm situz qua organuz
 et et sz ibi possit assignari ordo calitatis qz cali-
 ter prius imutat prima ps aeris qz sa et prius
 imutat mediu qz organuz imutatio. n. medi-
 ē ca q imutetur organū et imutatio ptis prio-
 ris ē ca q imutet pars posterior i percussione tm
 clipei no sic est. qz sz ibi possit assignari ordo si-
 tus qz fm sitū clipeus ē immediato pcutiēti qz
 clipeatus no tm ē ibi ordo calitatis qz percussio cli-
 pei no ē ca percussione clipeati imo si no eet cli-
 peus fortius pcuteret clipeatus. clipeus ergo nō
 est ca percussione clipeati. ymo ē ipeditiuus per-
 cussione eius. vult ergo phus dte q sicut cli-
 peatus ex ea pte qua ē clipeat^o nō pot pcuti. ni-
 si p clipeu. ita q clipeus i tali percussioe ē mediu
 situaliter no caliter qz clipeus no est ca quare
 pcutiat clipeat^o imo ē ipeditiu^o percussione ei^o
 ita qz aial vndiqz hz aerē vel vndiqz hz aquā
 si sit aial aquaticū no pot tagere aliqd. nisi iter-
 ponat ibi aer aut aq erit ibi aer aut aq mediu
 fm sitū qz si aq at aer se iterponit iter tactū et ta-
 gibile ē tagibile fm situm ppinquo aq aut ae-
 ri qz tactū non tm est mediu fm caz qz aer iter-
 positus iter tactū et tagibile no ē ca q tagibile
 tangat a tactu. imo si no iterponeret ibi aer vel
 aqua formatō essz huiusmodi tactus dria ē er-
 go inter aerē put ē mediu i tactu et in aliis sen-
 sibz qz i aliis sensibz vt visu auditu et odoratu aer
 ē mediu cale qz i talibz sensibus sentimus eo qd
 mediu mouet nos. motō. n. mediu ē ca q mo-
 ueamur. et nos sz in tactu vt dictū ē huiusmodi
 mediu. no ē fm caz qz mediu h^o no est ca ta-
 ctus sz ipeditiu^o tactus i talibz ergo caliter si-
 mul imutat mediu et organū. qz imutatio me-
 dii no ē ca imutationis organi dicam^o itaqz qd
 sicut simul. i. non prius calitate pcutit clipeus
 qua clipeatum sicut simul. i. non prius calitate
 imutatur aer a tangibili quam nos in visu. er-
 go auditu et odoratu aer est medium causale qz
 imutatio aeris est causa quare imutentur sen-
 sus illi in tactu vero est medium solum secun-
 dum situm non secundum causam argumen-
 tum autem in contrarium solutum est per iaz
 dicta. Deinde cum dicit omnino autem vi-
 detur. postquam philosophus ostendit quomo-
 do comparatur ad tactum medium extraneu
 in parte ista declarat quomodo ppef ad tactū
 mediu adnatū est nale. dicens q oio aut videf

caro & lingua sic se habere ad sensitiuum id est
ad organum sensus tactus sicut se habet aer &
aqua ad visum & auditum & olfactum quia sic
id est similiter se habet ad sensitiuum vniquodq; il-
lorum ipso aut sensitiuo. i. organo sensus tacto.
neq; ibi. n. hic vtiq; fiet sensus vt si quis po-
nat corpus album i oculis. vltimū. i. vltimate
supp nō fiet visio & supp. ēi non fieret tactus
si poneret corpus tāgibile imediate supra or-
ganū tactus quare sic est manifestū ē qd sensi-
tiūz tāgibilis. i. organū sensus tactus sit itus
id est nō sit caro sed itra carnē sic. n. vtiq; acci-
det in tactu qd qdem accidit in aliis sensibus
apposita. n. illa sensibilia super sensitiuū. i. sup
organum sensus nō sentiūt. i. nō sit sensus tan-
gibilia aut apposita supra carnē sentiunt. i. fit
ibi sensus quare caro ē mediū tactui. i. i tactu
nō organū. Notandū aut qd licet aer vel aq
in tactu nō sit mediū cāle qz si nō iterponeret
ibi nec aer nec aqua magis haberet eē ibi ta-
ctus caro tamē est ibi mediū cāle id caro ppat
ad tactum sicut aer vel aqua ppat ad visū
odoratū & auditū qz sicut si nō esset nec aer nec
aqua sed imediate poneret visibile audibile vlt
odorabile sup organū nō fieret ibi aliquis illoz
sensuum sic si nō esset caro. s. imediate poneret
tāgibile sup organū tactus nō sentirem ipm
& qd dictum est de carne vlt respectu tactus in-
telligēdum ē de carne lingue respectu gustus
eēt autem hic dubitandū quō sensibile posituz
supra sensum nō faciat sensum. sed de. h. in se-
quenti lectione queret. Deinde cum dicit.
tāgibiles quidem igit postq; determinauit de
tactu & de eo qd est mediū in tactu in pte ista
determinat de ipso obiecto tactus circa qd duo
facit qz primo narrat que sunt oba tactus vel
quod idem ē. primo ostendit que sunt differen-
tie tāgibiles & quomodo tactus imutat ab eis
sō ostendit quod tactus ē ppositoz sicut & alii
sensus ibi. amp. aut sicut visibilis. circa primū
duo facit qz primo narrat que sunt dñe tangi-
biles. sō ostendit quomō tactus imutat ab hu-
iusmodi differentiis ibi sensitiuū aut. dicit er-
go qd tāgibiles quidē igit qualitates sunt dif-
ferentie corporis sō qd est corpus dico autem
dñas quibus ela determināt. i. distingunt vt
calidū frigidū humidū siccū de quibus dictuz
est in his que de elemētis. i. in libro de gnatio-
ne. Notādū aut quod he. iiii. qualitates sen-
sibiles sunt dñe elemētoz determināt. n. & di-
stingunt elemēta vt p3 in sō de generatione &
qz in spera actiuoz & passiuoz nulluz reperit
corpus denudatū ab his qualitatibus sensibi-
libus dicunt he esse dñe & qualitates corporis
sō qd est corpus. Deinde cū dicit sensitiuū
aut ipsaz ostendit quō huiusmodi differenti-
e tāgibiles hnt imutare sensum tactus circa qd
tria facit qz primo facit qd dictum ē. sō ex his
que dixerat pcludit qd sensus tactus nō sentit
nisi excellentias sensibiliū ita qd equaliter frigi-

dum & equaliter calidū nō sentit a sensu tacto
tertio ostendit qd o3 sensus tactus esse denudatū
a qualitatibz sensibiliū quas sentit. s. a ibi. vñ
similiter calidū. tertia ibi & oportet. dicit ergo
qd sensitiuū ipsaz qualitatū tāgibiliū qd tactu-
um. i. qd ē organū tactus & ē illd i quo primo
est sensus vocatus tactus h' i sensitiuū. vlt hu-
iusmodi sensus tactus est qdam pars corpis
que ē potentia huiusmodi. i. que est i potentia
passiua ad huiusmodi qualitates tāgibiles qd
autem sit in potētia passiua ad huiusmodi qua-
litates tāgibiles. p3 qz sentire est quoddā pa-
ti quare sensibile est faciens ipm sensitiuū hu-
iusmodi. i. tale quale est ipm in actu illud aut
sensitiuū facit actu tale cū sit potētia tale est. n.
organū sensus vel sensitiuū tale in potentia q
le ē sensibile in actu. Deinde cū dicit vnde
similiter caliduz ex his que dixerat pcludit se
sum tactus nō percipere eque calidū vel eque
frigidū sed solū percipere excellentias sensibiliū
dicens qd similiter calidū frigidū durū & molle
nō sentimus sed sentimus solum excellentias
tāquam sensu exite uelud medietate quadaz
eius prietatis que est in sensibilibus & ppter. h
qd sensus tactus ē medietas quadaz sensitiua
id est organa sensus discernūt ipsa sensibilia qz
mediū est quid discretiuū sit. n. ipm mediū
ad vtraq; ipsoz. i. ad vterq; extremoz ppara-
tum ē alter vltimoz. Notandū aut qd quia
sensus est in potentia ad sensibile cū eque cali-
dum vel eque frigidū nō sit in potētia ad ali-
quid qd eque tale ē sensus nō percipit eque cali-
dum vel eque frigidū sed excellentias tantuz.
Notandum ēt quod mediū ppatuz ad vtrū
qz extremoz & alter vltimoz vt tepidū ppa-
tum ad frigidū. h3 rōnem calidi & ppatum ad
calidū h3 rōnem frigidi & qz nō vnum ppatum
nec vñ extremū ē actu aliqd mediū nō ē actu
aliquo i extremoz sed ē in potentia ad vtrūq;
ipsoz sensus. ergo qz tenet medietatē inter
excellētiās sensibiliū pcipit quālibz excellētia-
rum sensibiliū tāq; aliquid in potētia ad quāli-
bet ipsaz. Deinde cū dicit & o3. ostendit qd
o3 sensum tactus esse denudatū a qualitatibz
sensibiliū quas sentit dicens & oportet qd si-
cut debens sentire albū & nigrum eē neutrum
ipsoz actu potentia vero eē vtrūq; sic autē
& in aliis sensibus oportet se habere et ēt i tactu
qz oportet tactū neq; frigidū neq; caliduz esse
actu. sed oportet vtrūq; illoz esse in potētia si
debeat illa pcipere. Deinde cū dicit amp
autē ostendit qd tactus est oppositoz sicut & alii
sensus dicens amp aut sicut & visus quoddā-
modo erat visibilis & invisibilis similiter autē
& alii sensus erant oppositoz sic & tactus ē tan-
gibilis et itāgibilis i tāgibile autē dicit par-
naz hnt oio differentiāz tāgibiliū vt passus
ē aer qui habet valde remissas differētiās tā-
gibiles et ēt excellētie tāgibiliū sunt i tangibi-
les qz sicut corruptiua tactus sōdit aut quasi

hi . . .
2. 117

hi . . .
2. 112

hi . . .
9. 110

hi . . .
9. 112

epilogando qd fm vnūquēqz. Igitur ssum di-
ctum est figuraliter. i. vl: z superficialiter. nā
dicere de huiusmodi sensibilibus magis exqui-
site fm unūquodqz sensum spectat ad librum
de ssum z sato.

lec 24
121

Portet autem vlz de omni z cete.

Postquā phūs determinauit d
ipīs ssumibilibus. in pte ista determi-
nat de ipīs ssumibus. circa q tria fa-

cit qz primo determinat quedā generalia z cō-
munia oibus ssumibus. sō venat sufficientiā sen-
sum z pbat q opz dare aliquē cōem ssum. ter-
tio vt plene valeat determinare de intellectu
qui ptinet ad tertiū libz distinguit inter itelle-
ctum et ssum et sepat intellectū a virtutibus
aliis. sō ibi in sequenti. c. q autem non sit sen-
sus. tertia ibi in principio tertiū libz qm̄. autēz
duabus differentiis. circa primū duo facit qz
primo facit q dictū ē. sō mouet quandā qdhez
circa p̄acta ibi. dubitabit autem aliquis ssum
autem siue potentia ssumiua ad duo pōt con-
pari v3 ad obiectum z ad organum fm. b. er-
go possunt accipi duo generalia omni ssumi quo-
rum vnū sumit respectu obiecti aliud vero
respectu organi. respectu obiecti quidem com-
petit omni ssumi q sit susceptinum sp̄rum ssumi-
lium sine materia. respectu vero organi com-
petit omni ssumi q sit quedam potentia q idem
est subiecto cum ipō organo differens aut fm
ēē z rōem. duo ergo facit fm q. b. duo dclazat
primo. n. Declarat primū. sō fm ibi ssumiū aut
dicit ergo q opz aut vlz accipere de omni ssum
quoniam ssum quidem est susceptiuus sp̄rum
sine materia vt cera recipit figurā anullī vel si-
gilli sine auro z sine ferro accipit autem cera si-
gnum aureum aut enē sed nō inquantū au-
rum aut es similiter et ssum vnus cuiusqz pati-
tur ab habente colorem aut humorem. i. sapo-
rem aut sonum. sed nō inquantū d: vnū qd-
qz illorum s inquantum est hōi fm rationēz. i.
fm formā paries eniz coloratus non agit iocu-
lum inquantum paries s fm q est huiusmodi
coloratus z fm rationē z formā coloris. Du-
bitaret forte aliquis vtrum ssum sit susceptiu⁹
sp̄rum sine materia z videt q non qz aut itel-
ligit sine materia qz non recipit materiā agē-
tis. aut qz non recipit formam modo materia-
li si intelligit recipe formā sine materia qz nō
recipit materiā agentis. hic non est pprium
ssum s vt cōiter ponit ē p̄mune omni passo. nā
passum non recipit ab agente nisi fm q agēs
agit. agens aut non agit fm materiā sed fm
formā. vnde passum non recipit ab agente ma-
teriā sed formā. Rursus n̄ potest itelligi q
ssum sit susceptiuus sp̄rum sine materia quia
non recipit formam modo materiali cum quic-
quid recipit in ssum recipit hic et nūc z per p̄s
materialiter in ssumi est phūs. Dicendū
q ssum esse susceptinum sp̄rum sine materia

triplici via venari possumus fm q in oi actio-
ne tria est p̄siderare v3 agens et patiens et mo-
dum agendi. prima ergo via ad. b. Declarand
sumit ex pte passi. sō ex parte agentis. tertia ex
pte modi agendi. prima via sic p3. nam aliqz
do agens assimilat sibi passum simpliciter ita
q passum suscipit nomen et diffinitōem agen-
tis vt ignis agit in aerem ita q aer fit ignis et
assimilat sibi ipm̄ aliquando vero agens agit i
passum ita q passum nō simpliciter assimilaf
agenti sed solum accipit aliquā similitudinē
forme existentis in agente vt corpus termina-
tum z coloratum agens in aerem non assimi-
lat sibi aerem sic q aer fiat corpus terminatū
sed solum quedam similitudo coloris in aere
efficit. rō autem quare aer sic recipit similitu-
dinē coloris existentis in corpore terminato
q tamen non efficit corpus terminatum ē qz
materia in aere est aliter disposita qz in corpo-
re terminato z qz actus actiuoz sunt in patibi-
litate z disposito p̄aliā z aliam dispositōēz ma-
terie fiet ibi alia z alia receptio ita q in corpo-
re terminato h3 esse color realiter z naturalit.
in aere vero recipit extranee z fm intentōēz
aer itaqz sic assimilaf corpi colorato accipiens
similitudinē forme coloris q tamen nō assi-
milaf ita q habeat materiā similiter dispo-
sitam ad susceptōem talis forme ex pte ergo ipi-
us passi vt ex pte aeris dicere possumus q sit
aer susceptiuus forme sine materia qz sic reci-
pit similitudinē forme agentis q tamen n̄ h3
materiā similiter dispositā agenti z q dictū
est de medio intelligendū est de organo nā ipē
sensus non patit a ssumibili qz fiat ipm̄ sensibile.
sed solum accipit similitudinē forme sensibi-
lis absqz eo habeat materiā similiter dispo-
sitam sensibili. Quid autem sentiendū sit de sē-
su tactus qz ibi videt habere instantiam cum
ibi sensibile simpliciter sibi passum assimilet i
sequenti questione patebit vbi disputabit an
sensibile positum supra sensum faciat sensum ē
ergo intentio phi q sicut cera accipit similitu-
dinē forme existentis in sigillo ferreo vel au-
reo ita tamen q nō sit ferz nec auz qz accipit
similitudinē illius forme eo q materia non si-
militer disponit hic et ibi nec h3 materiā si-
militer dispositam agenti sic visus vel aer pa-
tiens a corpore terminato in quo est color sic su-
scipit similitudinē forme coloris q nō efficit
ipm̄ corpus terminatū nec ipm̄ obiectū quia
ex tali actione sic suscipit formā similem q ex
hoc nō sequit q habeat materiā similiter di-
positam ideo dicitur suscipere formam vel
sp̄m sine materia sō via ad inuestigandum
hoc idem sumit ex pte agentis. nam l3 agens
principaliter agit p formam et patiens patia-
tur p materiā totū tamen ppositum agit et
patit. ita q ipa materia est aliquo modo rō
agendi z forma. rō patiendi sic est ergo in actō-
nibus realibus que sunt attribuende toti com-
m

posito sed actiones intentionales non sūt attri-
buende composito sed forme. debemus enim
imaginari q̄ ens per se diuidat̄ in decē p̄dica-
menta. intentiones autem non sunt in genere
entis per se sed per accidens ⁊ per reductōem
in his ergo que sunt entia per se non generatur
materia neq̄ forma sed compositum sed i his
que non sunt entia per se dicere possumus qd̄
ip̄a intentio generat ⁊ ip̄a forma generat face-
re. ergo similitudinem coloris in aere magis
est ip̄ius coloris q̄ totius compositi vel q̄ sit
corporis habentis colorem q̄ autem hec actio
sit ip̄ius forme ⁊ in talibus ip̄a forma generet
⁊ ip̄a intentio generetur p̄bare possumus rō-
ne ⁊ signo. rōne quidem q̄ in illis generatiōni-
bus in quibus nō generat̄ nec materia nec for-
ma sed compositū s̄m eandem sp̄m n̄ possūt
esse plures forme in eodem subiecto vt nō p̄nt
esse due albedines in eodem subiecto vt in ge-
neratōe corporis albi non generat̄ albedo nec
corpus sed generat̄ totum compositū vt corp⁹
album non enim possumus ponere plures ge-
nerationes tales simul nisi pōamus plura cor-
pora. nam si generaret̄ ip̄a albedo sufficeret ad
saluandum plures generationes albedinis vt
ad saluandum plures albedines nō oporteret
dare pluralitatem corporum alborū. nunc aut̄
opz q̄ non est intelligibile q̄ generet̄ corpus al-
bum ⁊ sint plures generatōes tales simul ⁊ nō
sunt plura corpora alba. sed in generatōe inten-
tionū non sic se habent q̄ intendēs non recipi-
unt numer⁹ ex subiecto in eodem enim puncto
aeris p̄nt eē plures intentiones albedinis solo
numero differentes q̄ esse non posset si in tali
generatōe non generaret̄ forma sed compositū.
si enim non generaret̄ intentō vel forma
intentionalis sed generat̄ corpus formā habēs
esse non posset q̄ essent plures tales genera-
tiones ⁊ tamen non essēt plura corpora habentia
intentionales formas quare nūquā i eadē
pte corporis esse possent eiusdem forme plures
intentiones. Probat̄ etiam. h. idem signo
ex eo q̄ in talibus genitum omnino assimilāt
gignenti sed de hoc forte a sibi locus erit ad p̄-
sens autem scire sufficiat q̄ q̄ in generatione
intentionū ex pte passi ip̄a forma generat̄ opz
q̄ ex parte agentis ip̄a forma generet. in talib⁹
ergo passum suscipit sp̄m sine materia quia ē
ibi generatio sp̄i vere generatio forme nō ge-
neratio compositi ex materia ⁊ forma p̄t tñ
hec ratio adaptari ad agens sicut prima ada-
ptabat̄ ad passum vt dicamus q̄ in generatō-
ne intentionum agit ip̄a forma ⁊ non agit totū
compositū ex materia ⁊ forma ⁊ q̄ sicut agēs
agit sic patiens patit̄ ⁊ recipit influentiā agen-
tis ⁊ sicut huiusmodi actio est a forma sine ma-
teria sic dicit̄ passum in tali actione sine mate-
ria recipere formam. hoc autem satis innuit
ph̄s cum ait quod sensus patitur ab habente
colorem aut humorem nō inquantū unūquod

q̄ illorum dicitur. sed inquantum est huiusmo-
di secundum rōnem idest secundū formas. ter-
tia via sūt ex parte modi. nam q̄ in actione
sensibili forma aliter est in agente ut in obiecto
sensibili quia est ibi materialiter ⁊ realiter. air
vero est in sensu q̄ est ibi s̄m intentionem di-
ctus sensus susceptiuus sp̄rum sine materia
q̄ sp̄s in sensu non suscipit illo modo materia-
li ⁊ reali quo existit in obiecto sensibili. est autē
diligenter aduertendum q̄ prime due vie ta-
cte sunt. ratō ⁊ cā huius vie tertie assignate. nā
quia in actione sensibili aliter est materia di-
sp̄sita in passio quam in agente ⁊ etiam quia
actio illa est ip̄ius forme inde est q̄ forma susce-
pta in passio vel sensu nō habet eundem mōdū
essendi quem habet in agente vel in obiecto q̄
vero obicebat̄ q̄ hoc est cōmune omni agenti
quod agit secundum formam nō secundū ma-
teriam ⁊ per consequens est commune oī passio
q̄ recipiat formam sine materia. dicendum q̄
in actionibus realibus licet verum sit q̄ a for-
ma ille sint principaliter. tamen totū compo-
situm agit. ita q̄ non est verum ibi q̄ agit for-
ma sine materia ⁊ sicut ibi non agit forma s̄m
materia sic passum non recipit formā sine ma-
teria sed recipit formam illo modo materiali
quo in agente existit. in actionibus vero inten-
tionalibus que attribuuntur forme non com-
positē ibi quodāmodo agit forma sine materia
⁊ passum recipit quodāmodo formas sine ma-
teria q̄ non recipit formam illo modo mate-
riali quo in agente existit. Quod vero vltim⁹
addebat̄ quod sensus recipit formā modo ma-
teriali quia recipit eam cum conditionibus. h.
⁊ nūc dicit̄ debet quod non est intentio quod se-
sus non recipiat formam modo materiali quia
non recipiat eam cum conditionibus sed quia
recipit eam modo intentionabili non illo mo-
do materiali quo est in obiecto. Alterius
forte dubitaret aliquis vtrum sensibile positū
supra sensum faciat sensum ⁊ videtur q̄ sic ga-
si incidatur nervus sit ibi maior dolor quod n̄
esset nisi ex applicatione lesiui ad nervum re-
sultaret ibi sensus tactus. preterea si aer colo-
raret̄ realiter ⁊ non intentionaliter tantū idē
esset applicare aerem oculo ⁊ applicare ei ob-
iectum cum secundum p̄p̄tē hanc color eo-
dem modo sit in aere sicut ⁊ in obiecto quare
cum caro realiter calefiat ⁊ ex carne realiter
calefacta que est nerno applicata resultet ibi se-
sus tactus videtur quod sensibile positum su-
pra sensum faciat sensum. Dicendū quod
sensibile positum supra sensum non facere s̄m
habet specialem rationem ex parte visus. nā
si corpus terminatum in quo est color tanquā
in subiecto ponatur supra oculum obumbrabit
aerem. aere autem obumbrato non multipli-
catur color vt recipiatur in oculo quia vt di-
ctum est color est motiuus lucidi secundū actū
hanc autem rationem tetigit ph̄s supra in. c.
de

de visu ubi dixit quod quia color est motuus
 diaphani sibi actum. ideo si quis ponat habes
 colorem supra visum non videbitur. sed hec
 ratio est specialis in visu. cum ergo hoc sit com
 mune omni sibi quod sibi positum supra sibi
 sum non faciat sensum oportet assignare com
 munem rationem quare hoc contingat. tripli
 ci ergo via hoc venari possumus quarum pri
 ma sumitur ex parte obiecti agentis. secunda
 vero ex parte modi accipiendi actionem illam
 et tertia ex parte sensus qui suscipit actionem et
 impressionem. prima via sic patet. nam in im
 pressionem facta in sensu est duplex generatio.
 una quasi equiuoca alia quasi uniuoca. nam
 primo ab obiecto in quo habet esse forma et spe
 cies realiter multiplicantur species intentiona
 liter et hec est quasi generatio equiuoca cum ex
 reali generetur intentionale. ulterius autem
 ab illa intentione facta generatur intentio alia
 et hec est generatio quasi uniuoca cum ex inte
 tione generatur intentio. cum ergo medium
 magis sit susceptivum impressionis quam or
 ganum ut caro quia minus est compacta quam
 nervus magis susceptiva est huiusmodi impressio
 nis et aer quia magis diaphanus habilius su
 scipit intentiones coloris quam oculus dicemus
 quod quia generatio uniuoca est. habilius et con
 uenientior quam equiuoca organum quia non
 sic habile est ad suscipiendum huiusmodi im
 pressionem ut medium immediate non poterit
 recipere ab obiecto ut fiat ibi impressio equiuo
 ca sed immediate recipiet a medio ut fiat ibi
 impressio quodam modo uniuoca. possumus
 dare evidens signum quod in talibus habili
 or sit generatio uniuoca. quam equiuoca et quod
 habilius generetur intentio a specie intentiona
 li quam a reali. nam in nocte si illuminetur
 aer qui est iuxta librum non autem sic illumi
 netur aer qui est iuxta oculum optime quis le
 gere poterit et littere multiplicabunt similitu
 dinem suam usque ad oculum si autem fieret
 e converso ut illuminaretur aer qui est iuxta
 oculum. et non ille qui est iuxta librum vel iux
 ta aliam rem visam. tunc res illa visibilis non
 videretur et non multiplicaret similitudinem
 suam in aere. cum ergo lumen non requiratur
 propter ipsos colores secundum se sed propter di
 spositionem medii ut superius tangebatur ad
 multiplicationem hanc intentionalem requi
 ritur maior dispositio in illa parte medii. que
 est iuxta rem visam ubi a specie reali multi
 plicatur intentionalis quam in alia parte me
 dii magis distante ubi a specie intentionabili
 multiplicatur intentio et quia oportet esse val
 de habilis receptionis quod a specie reali pot
 immediate recipere intentionalem imutatio
 nem quia hanc tantam habilitatem non inue
 nimus in organo sed in medio ex parte itaque
 ipsius sensibilis in quo habet species realiter
 esse patet quod sensibile positum supra sensum

non facit sensum quia organum est magis com
 pactum et est magis inhabile ad suscipiendum
 impressionem quam medium. ideo propter hanc
 inhabilitatem non potest immediate imitari ab
 obiecto sed oportet quod prius medium imu
 tatur ab obiecto sensibili et a medio imutato
 mutatur etiam organum. secunda via ad inve
 stigandum hoc idem sumitur ex parte modi
 recipiendi. nam species intentionalis sensibilis
 ut communiter ponitur spiritu aliori modo reci
 pitur in organo quam in medio. ista autem ta
 ta spiritualitas non potest immediate derivari
 ab obiecto ubi habet esse species non spiritua
 liter sed materialiter prius igitur imutabitur
 medium ubi habebit esse species non sic ma
 terialiter ut in obiecto et postea a medio. mu
 tato imutatur organum ubi habebit esse spe
 cies spiritualiori modo quam in medio. tertia
 via sumitur ex parte ipsius sibi. nam cum ipse
 sibi habeat rationem cuiusdam medietatis
 et proportionis oportet quod quodam modo pro
 portionato imutatur ab obiecto quare sicut re
 quiratur ibi debita proportio obiecta. ita et debi
 ta proportio medii. nam sicut ex obiecto nimis
 excellenti non fit sibi sed tollitur sic ex obiecto
 nimis remisso et debili etiam non fit sensus quia
 utrumque est insensibile tam nimis excellens quam
 nimis remissum. oportet ergo esse obiectum p
 portionatum ut fiat sensus. sic etiam oportet
 esse proportionatum et medium nam si nimis di
 stet non fiet sensus et etiam si sit nimis pro
 pinquum ut si ponatur sensibile supra sensum
 non fiet sensus quia utrobique non reservatur
 illa proportio et illa medietas que ex sensu req
 ritur. posset etiam assignari et quarta ratio quia
 si sensus posset iudicare de obiecto immediate su
 pra ipsum posito quodam modo esset supra se con
 versivus quod nulli virtuti corporali potest con
 petere ut patet per philosophum in libro de elemen
 tatione theoretica quod nec arguebatur de nez
 uo inciso. dicendum quod ex eo quod applica
 tur cultellus vel aliquod lesivum ad nervum
 qui est organum sibi non fit sibi sed quia illi
 nerno est caro coniuncta imutatio illa sensibi
 lis dolorem causans non immediate in nervo sed
 mediante carne nervo coniuncta imutatur nez
 uis. nam si esset nervus in aliqua sui parte sic
 separatus a carne quod posset tangi nervus abs
 que carne ex tali tactu non fieret sibi quod au
 tem sit maior dolor ex incisione nervi non est
 quod nervus immediate sentiat sed quia ex tali
 incisione fit ibi maior concursus caloris et spi
 ritus. fit ibi maior doloris sibi quod vero ad
 debatur de carne calefacta debet dici quod ca
 ro imutatur a corpore calido vel frigido realiter
 et intentionaliter sed ex eo quod imutatur reali
 ter non fit sibi. imo talis imutatio est impedi
 tiva sibi fit autem sibi ex eo quod imutatur in
 tentionaliter. nam si posset esse fortis imutatio
 intentionalis absque reali maior esset ibi dele

122
etatio si imitatio illa fieret ab obiecto conuenienti vel etiam maior dolor & afflictio si fieret ab inconuenienti quod si bene intelligitur deseruit nobis theologis quomodo pati haberanimam separata de qua diffusius dicere p̄ns speculatione non requirit. Deinde cum dicit p̄sitiuum autem assignat aliud quod est commune omni p̄si per comparisonem ad organum. nam omnis p̄sus tanquam in subiecto fundatur primo in organo & est idem cum organo subiecto quia non habet aliud immediatum subiectum quam organum sed differt ab organo subiecto secundum esse diffinitiuum & secundum rationem quia alia est ratio potentie p̄sitiue & alia organi. duo ergo facit. quia primo facit quod dictum est. secundo ex dictis concludit quasdam veritates eorum que possent dubitari circa p̄sum ibi manifestum autem ex hiis. dicit ergo quod p̄sitiuum idest organum p̄sus est illud in quo est huiusmodi potentia p̄sitiua est quidem. igitur huiusmodi organum sentiendi idem supra subiecto cum ipsa potentia p̄sitiua sine cum ipso p̄si. sed esse idest secundum esse diffinitiuum & secundum rationem alterum est. nam ipsum organum quod patitur p̄sus vel quod patitur p̄sum idest quod suscipit p̄sum est magnitudo quedam. non tamen esse p̄sitiuum idest esse p̄sitiuum vel ut habet alia littera esse organi idest ratio organi. supple est eadem quod ratio p̄sus quia magnitudo et organum non est ipse p̄sus neque p̄sus est ipsa magnitudo sed p̄sus est quedam ratio & quedam potentia illius idest magnitudinis vel organi

Deinde cum dicit manifestum autem ex p̄missis concludit quasdam veritates circa ipsos p̄sus. de quibus veritatibus dubitari possunt et duo facit secundum quod duas tales veritates concludit. secunda ibi et propter quod plante. dicit ergo quod manifestum autem ex hiis est et propter quod excellentie sensibilium corrumpunt sensitiuam idest sensum quia si namque sit fortior motus sensitiuus idest quam sensitiuum vel quam organum sit aptum natum subsistere soluitur ratio idest non reseruetur ibi debita proportio sed sensus erat. h. idest erat quedam ratio & quedam proportio sicut tollitur symphonia & tonus nimis fortiter percussus cordis sic supple tollitur sensus si ab excellenti obiecto nimis fortiter inmutatur organum. Dubitaret forte aliquis quomodo excellentie sensibilium corrumpunt sensum. dicendum quod excellens sensibilis tollere sensum quantum ad p̄ns spectat dupliciter potest intelligi secundum quod sensus duo nominare potest. nam ipsa actio vel ipsum iudicium quod h̄ns de re sensibili p̄sus nominari potest & sic accipitur sensus a philosopho cum dicit quod sensibilis positum supra p̄sum non facit sensum. ex tali enim appositione non fit sensus quia non fit ibi iudicium de re sensibili. secundo modo potest accipi sensus per ipsam virtutem vel per potentiam sensitiuam & sic accipitur in hoc capitulo cum dicitur quod sensus non est magnitudo sed est potentia magnitudinis excellens ergo sensibilis utroque modo corrumpit & tollit sensum. primo enim tollit sensum quia tollit iudicium de re sensibili. nam propter excellens sensibilis nimis fortiter inurato organo non possumus bene iudicare de obiecto sensibili ut propter nimium splendorem solis non possumus per visum bene iudicare de ipso. hoc excellens sensibilis corrumpit sensum quia corrumpit ipsam potentiam sensitiuam. nam adeo quis possit sole t̄m aspiceret quod efficeret cecum & nunquam videret. imo quia aspiciendo solem non solum non bene possumus iudicare de sole. imo etiam de aliis obiectis ad tempus non bene iudicamus vel etiam simpliciter visum amittimus possemus dicere quod per excellens sensibilis tripliciter tollitur sensus. primo enim tollitur sensus ut circa quantum ad ipsum excellens obiectum quia non bene possumus iudicare de ipso secundo per excellens sensibilis tollitur sensus ad tempus quantum ad alia obiecta. quia aspiciendo solem ad tempus non bene possumus iudicare de aliis obiectis

nam propter fortem impressionem lucis factam in oculo per aspectum solis non videmus alia obiecta sicut sunt sed quicquid cernimus videtur nobis videre cum quadam viriditate vel cum quodam aliquo alio colore lucido superfluo. tertio excellens sensibilis potest tollere sensum non solum ut tunc quantum ad ipsum obiectum vel etiam ad tempus quantum ad alia obiecta sed etiam ut semper quia potest omnino p̄sum corrumpere sed de hoc diffusius tractabimus. in tertio ubi reddemus causas quare excellens intelligibile non corrumpit intellectum sicut excellens sensibilis corrumpit sensum

Deinde cum dicit & propter quid plante concludit aliam veritatem ex dictis contuetur autem sic manifestum autem potest esse ex dictis non solum propter quod excellentie sensibilium corrumpunt sensum sed etiam propter quod non sentiunt plante habentes quandam potentiam a se ut vegetatiuam & etiam patientes a tangibilibus frigescunt & calescunt plante & subdit quod causa enim supple quare plante non sentiunt est non habere medietatem neque huiusmodi principium sensitiuum possibile recipere species sensibilium sed solum pati cum materia idest modo materiali. Notandum autem quod plante licet habeant aliquam partem anime quia habent vegetatiuam & licet patiantur a qualitatibus tangibilibus. tamen quia sunt nimis terrestres & non habent complexionem reductam ad illam medietatem quam requirit p̄sus. ideo propter suam terretritatem non patiuntur nisi modo materiali sicut & patiuntur lapides. & ideo sentire non possunt. Deinde cum dicit dubitabit autem aliquis mouet circa p̄tracta questionem quada & est

7 est questio: utrum non habens sensum possit pati a sensibili ut utrum non habens olfactum possit pati ab odorabili. circa quod duo facit q: primo pponit huiusmodi questionem. secundo exequitur de ea ibi si autem olfactibile dicit ergo dubitabit autem aliquis si patiatur aliquid ab odore quod non possibile est olfactum habere aut si patiatur a colore quod non possibile est videre similiter 7 in aliis sensibus dubium est si patiatur aliquid ab aliis sensibilibus quod non habet alios sensus. Deinde cum dicit si autem olfactibile exequitur de questione pposita. circa quod tria facit. quia primo arguit ad partem falsam. 2o ostendit non esse eandem rationem de qualitatibus tangibilibus 7 de aliis. tertio soluit ad rationes ppositas. secunda ibi sed tangibilia. tertia ibi ergo 7 ne 7 illa. circa primum duo facit secundum quod duas rationes adducit ostendens quod non habens sensum non patitur a sensibili ibi simul autem manifestum. dicit ergo si autem odor est quid olfactibile si aliquid facit olfactum. odor facit quare impossibile olfactum habere nihil possibile est pati ab odore eadem autem ratio est 7 in aliis sensibilibus quia neque possibile est id est neque contingendum vel neque quorumcunque indifferenter supple est pati ab objecto sensibili sed patitur ab objecto huiusmodi in quantum est unum quodque sensuum id est habens sensum. Deinde cum dicit simul autem. adducit ad hoc idem aliam rationem dicens simul autem manifestum est 7 sic id est per hanc rationem sequentem quod hec objecta sensibilia nihil agunt nisi in ea que habent sensum quia neque lumen 7 tenebra neque sonus neque odor nullus facit id est nihil facit in corpora nisi in sensu tantum. sed ea in quibus est sonus ut aer in quo habet esse sonus facit qui cum tonitruo scindit lignum. Notandum autem vim rationis huius in hoc consistere quod quia sonus 7 odor 7 talia per se nisi faciunt in corpore. sed solum in sensu nihil patitur a sono vel ab odore vel ab aliqua huiusmodi qualitate nisi quod habet sensum. Notandum etiam quod licet dubium sit. utrum sonus vel aliqua huiusmodi qualitas per se possit aliqua facere in corpore. tamen non est dubium quod potest facere per accidens quia sonus ratione aeris in quo fundatur quia fundatur in aere secundum motum aer in quo est sonus propter motum annexum potest ligna scindere. sonus ergo scindit lignum per accidens sed aer motus scindit ipsum per se. Deinde cum dicit sed tangibilia ostendit quod si est eadem ratio de qualitatibus tangibilibus 7 de aliis dicens sed tangibilia 7 humores id est saporis faciunt aliquid in corpora quia si non a quo utique patientur inanimata 7 alterabuntur quasi dicat quod nisi corpora paterentur a qualitatibus tangibilibus non esset dare a quo pati possent. Notandum autem quod cum que

rif utrum qualitates sensibiles aliquid agant in corpore non est intelligendum de qualitatibus tangibilibus quia de illis non est dubium sed de qualitatibus que sunt obiecta aliorum sensuum. Notandum etiam quod humores id est saporis agunt in corpora ratione qualitatum tangibilium in quibus fundatur quia ut supra dicebat gustus est quidam tactus 7 gustabile quoddam tangibile est. Deinde cum dicit ergo ne 7 illa soluit ad questionem factam ad culus evidentiam sciendum quod qualitates sensibiles alie 7 tangibilibus cuiusmodi sunt odor sonus 7 color non simpliciter agunt in corpora agunt tamen in quedam corpora ut in organa 7 etiam in media. eo quod sint valde passiva 7 quia ipse aer qui non sentit patitur ab odore rationes prius facte quod nihil patitur ab odore vel a colore nisi quod habet sensum concludat falsum 7 soluende sunt 7 quia due erant ille rationes. duo facit philosophus quia primo soluit rationem secundam secundo soluit primam ibi quicquid igitur est odorare. dicit autem ergo ne 7 illa id est ille alie qualitates ut odor sonus 7 talia faciunt aliquid in corpore 7 respondet quod aut non omne corpus est passivum ab odore 7 sono 7 que sunt passiva ab odore 7 sono sunt indeterminata et non manent quia talia que patiuntur a talibus qualitatibus non manent quia sunt valde fluxibilia 7 valde passiva ut aer qui est valde fluxibilis 7 valde passivus patitur ab odore quia fert sicut aliquid patiens. Notandum autem quod per verba soluta esse rationem primam. nam cum dicebatur quod neque lux neque sonus neque odor nihil facit in corpora nisi per accidens verum est quod per se non possunt agere in corpora quecumque tamen bene possunt aliquid facere corpora bene passiva ut in aerem vel etiam in aquam. Deinde cum dicit quid igitur est soluit rationem primam dicens quid igitur est odorare propter pati aliquid in hoc enim stabat ratio prima quod quia idem est odorare quod pati ab odore ideo nihil patitur ab odore nisi quod odorat hec autem ratio soluitur per interemptionem quia non est idem odorare quod pati ab odore sed idem est odorare quod sentire odorem multa tamen possunt pati ab odore que non sentiunt odorem ut aer. ideo subdit quod aut odorare est idem quod sentire odorem aer autem est patiens. id est patitur ab odore non tamen sentit odorem sed mox fit sensibilis per huiusmodi passionem. Notandum quod non quicquid patitur ab odore sentit odorem. sed quicquid ab odore patitur vel sentit odorem 7 habet sensum ut organum vel est quid sensibile 7 est immutatum sensus ut medium.

Quod autem non sit sensus recte. Postquam philosophus determinavit quedam communia circa

126

127

128

129

omnem sensum. in parte ista vult pbare. sufficientiam sensuum ostendens esse quinque sensus & non plures. potest autem hec pars diuidi in quatuor partes quia primo. inuestigat sufficientiam sensuum particularium. secundo ex sensibus particularibus inuestigat esse sensus communem. tertio separat & distinguit sensus ab intellectu. quarto incipit determinare de ipso intellectu siue de ipsa parte intellectiva. secunda pars incipit ibi quoniam autem sentimus. tertia ibi quoniam autem duabus differentis. quarta ibi de parte autem anime dubitatur autem ab aliquibus vbi incipiat tertius liber ad quod dicunt quod apud grecos incipit hoc quod autem non est sensus & vt aiunt hoc rationabiliter factum est quia ab isto capitulo ultra incipit philosophus inquirere de intellectu. sed cum in hoc capitulo nulla mentio fiat de intellectu. sed ab alio capitulo quoniam autem duabus differentis incipit philosophus distinguere intellectum a sensu & postea in capitulo sequenti vt in illo capitulo. de parte autem anime incipiat determinare de intellectu. tertius liber vel incipiet in illo loco quoniam autem duabus differentis vel incipiet ibi de parte autem anime quod si apud grecos inuenit hic intitulatus. tertius forte fuit error scriptoris scribentis & intulantis. supposito autem quod hic non incipiat tertius liber pars ista in qua determinatur de sufficientia sensuum potest diuidi in partes duas. quia primo pbat philosophus huiusmodi sufficientiam ex parte sensibilibus propriis. secundo pbat eam ex parte sensibilibus communium ibi at vero neque communium. circa primum duo facit quia primo pponit quod intendit. secundo declarat ppositum ibi si enim omnis. dicit ergo quod autem non sit sensus alius preter quinque. dicit autem hoc idest preter hos quinque vt preter visum auditum olfactum gustum tactum credit aliquis ex his idest ex dicendis. Deinde cum dicit si enim omnis declarat ppositum & intendit talem rationem quicumque habet hoc organum cognoscit hec sensibilia & habet hunc sensum & qui habet omne organum cognoscit omnia sensibilia & habet omnes sensus & quia sic est non potest nobis deficere sensus aliquis nisi nobis deficiat aliquod organum. ergo a destructione consequentis si nobis non deficiat aliquod organum non deficiet aliquis sensus nullus ergo sensus est qui non habeatur a nobis vel qui non habeatur ab animalibus perfectis sed nos non habemus nisi hos quinque sensus ergo nullus est sensus preter hos quinque sunt itaque quinque & non plures. fundatur autem hec ratio super tribus ppositionibus quarum prima est quod qui habet hoc organum cognoscit hec sensibilia & habet hunc sensum. secunda est quod cui deficiat aliquis sensus ei deficiat aliquod organum. tertia est quod quia animalibus perfectis et

maxime nobis non deficiat aliquod organum. ergo nec aliquis sensus. he autem tres ppositiones se habent per ordinem. quia secunda sequitur ex prima & tertia ex secunda. nam ex hac ppositione si habes hoc organum cognoscis hec sensibilia & habes hunc sensum. sequitur quod si haberes aliud organum cognosceres alia sensibilia & haberes alium sensum. quot ergo habes organa tot genera sensibilibus cognoscis & tot habes sensus. si ergo non deficiat tibi aliquod organum non deficiet tibi aliquis sensus & si tibi deficiat aliquis sensus oportet quod tibi deficiat aliquod organum. ista ergo ppositio secunda videlicet quod si tibi deficiat aliquis sensus quod tibi deficiat aliquod organum. sequitur ex hac prima videlicet quod quale habes organum tale habes sensum & talia cognoscis sensibilia. Alterius ex secunda ppositione sequitur tertia quia ex hac ppositione secunda quod si deficiat tibi aliquis sensus quod tibi deficiat aliquod organum per locum a destructione consequentis sequitur hec ppositio tertia videlicet quod quia nobis non deficiat aliquod organum. ergo nec aliquis sensus. tria ergo facit secundum quod has tres ppositiones declarat. nam primo ostendit quod quale habes organum talia sensibilia cognoscis & talem habes sensum. secundo ex hoc infert quod si tibi deficiat aliquis sensus quod tibi deficiat aliquod organum. tertio pbat quod nobis non deficiat aliquod organum & per consequens nec aliquis sensus & tunc vt dicebatur est vltimus arguendum quod si nobis non deficiat aliquis sensus et non habemus nisi quinque sensus nullus est sensus preter quinque. secunda pars incipit ibi necesse si quidem. tertia ibi quecumque quidem declarat ergo primam ppositionem videlicet quod sensus proportionantur organum vt quod si habes hoc organum cognoscis hec sensibilia & habes hunc sensum & quod quale habes organum talia cognoscis sensibilia & tale habes sensum quod declarat per sensum tactus dicens quod si enim omnis qualitas cuius est sensus tactus suple cognoscitur per organum tactus & ab habente talem sensum & nunc sic se habet quod habemus sensum tactus. omnes enim passionem corporis tangibilis in quantum est tangibile sunt nobis sensibiles tactu idest per tactum igitur si omnis qualitas tangibilis cognoscitur per organum tactus & ab habente tale sensum & et si nos cognoscimus omnes qualitates tangibiles per organum tactus quia habemus hunc sensum & quod idest iudicium de qualitatibus tangibilibus & de sensu & de organo tactus sicut idest iudicium de qualitatibus tangibilibus & de. h. sensu & de. h. organo sic idest iudicium de aliis qualitatibus sensibilibus & de aliis sensibus & de aliis organis per ea quod videmus in sensu tactus declarata est ppositio prima vt quod qualitates sensibiles & organa & sensus proportionantur adinuicem quia cognoscis has qualitates sensibiles habes hoc organum & hunc sensum & quod quale habes organum tales qualitates sensibiles cognoscis et talem habes

habes sensum. Deinde cum dicitur necesse est siquidem proponit propositionem secundam dicens necesse est siquidem quod si deficit aliquis sensus nobis et organum nobis aliquod deficere sequitur ergo hec propositio ex prima. nam si quale habes organum talia sensibilia cognoscis et talem habes sensum non potest esse quod tibi deficiat aliquis sensus nisi tibi deficiat aliquod organum. Deinde cum dicitur et quecumque quidem probat quod nobis non deficit aliquod organum ex quo sequitur, ut patet per habitam quod nobis non deficiat aliquis sensus. Ali cuius evidentia sciendum quod aliqui sensus sentiunt per medium intrinsecum siue per medium intraneum ut tactus et gustus quia est quidam tactus alii vero sensus sentiunt per medium extraneum duo ergo facit quia primo ostendit quod nobis non deficit aliquod organum quantum ad sensus qui sentiunt per medium intrinsecum. Secundo ostendit quod nobis non deficit aliquod organum quantum ad sensus qui sentiunt per medium extraneum. nullo ergo modo nobis deficit sensus. Ita ibi quod cumque vero per medium dicitur ergo quod quecumque quidem ipsi tangentes sentiunt sunt sensibilia tactu idest per organum tactus que tactu vel quod organum tactus existimus habentes quia non potest nobis deficere organum per quod tactu cognoscimus. Notandum quod eo ipso quod tactu cognoscimus aliqua sensibilia vult phis quod nos existimus habentes organum illud per quod tactu cognoscimus nullo ergo modo si ipse potest nobis deficere organum per quod cognoscimus tangendo et per quod cognoscimus per medium intraneum. Dubitaret forte aliquis de consequentiis que hic inducuntur in littera et primo posset esse dubium de hac consequentia que superius inuebatur videlicet quod qui cognoscit qualitates tangibiles cuiusmodi est sensus tactus quod ipse cognoscit eas per organum tactus et quod habet huiusmodi sensum videtur autem hoc esse falsum. nam per sensum communem cognoscimus obiecta omnium sensuum particularium et per intellectum cognoscimus quidditatem omnium sensibilibus sed si per sensum communem qui est distinctus ab omnibus sensibus particularibus possumus cognoscere obiecta omnium sensuum particularium et per intellectum possumus cognoscere omnem talem quidditatem non oportet quod cognoscens habet sensibilia quod habeat hunc particularem sensum quia poterit ea cognoscere per aliam virtutem ut per sensum communem vel per intellectum. Ad id quod sensus particulares exteriores sunt ianua rotius cognitionis nostre. nam licet sensus communis cognoscat obiecta omnium sensuum particularium nunquam tamen cognoscit ea nisi si imutatus ab exterioribus sensibus cognoscit n. visibilia ut imutatur a visu. visibilia enim primo imutant visum et imutando visum perveniunt. h. imutatio visus ad communem sensum cogni-

tio ergo sensus communis presupponit cognitionem particularium sensuum cui ergo deficit cognitio alicuius particularis sensus. oportet quod et sensus communis privetur cognitione illa sic etiam et intellectus noster in sui primordio est sicut tabula rasa in qua nihil est scriptum quicquid igitur in intellectu recipitur fit mediante sensu propter quod deficiente aliquo sensu necesse est et scientiam deficere que sunt illum sensum est ut dicitur primo posteriorum quare si cognoscimus qualitates visibiles oportet quod habeamus organum visus et sensus visus quia et si per sensum communem possumus cognoscere tales qualitates et si per intellectum cognoscere possumus quidditates talium qualitatum nunquam tamen huiusmodi cognitio pervenire potest ad sensum communem vel ad intellectum vel ad aliquam aliam potentiam sensitivam nisi mediante visu propter quod bene dictum est quod si cognoscimus qualitates tangibiles vel aliqua alia obiecta alicuius sensus particularis oportet nos habere organum illius sensus et etiam sensum illum. Alterius forte dubitaret aliquis utrum habes aliquod organum alicuius sensus cognoscat omnes differentias sensibiles illius sensus et videtur quod non quia multa animalia habent sensum visus que non cognoscunt omnes differentias visibiles ut patet in piscibus qui non cognoscunt nisi excellentias sensibilibus et etiam multa habent sensum odoratus que non cognoscunt omnes differentias odorabilium ut patet in hominibus qui non odorant nisi cum tristitia et letitia et non percipiunt nisi odorum excellentias. Ad id quod hic locum habet duplex distinctio una ex parte organi et alia ex parte cognitionis differentiarum sensibilibus. nam organum sensus potest dupliciter considerari uno modo ut est bene dispositum alio modo ut male sic etiam cognoscere omnes differentias sensibiles dupliciter potest intelligi. primo in se. hoc in suis excellentiis. organum ergo alicuius sensus bene dispositum potest cognoscere omnes differentias illius sensus in se. si autem non sit bene dispositum non poterit omnes huiusmodi differentias cognoscere in se sed in suis excellentiis. Alterius dubitaret forte aliquis unde sequitur. h. consequentia quod non potest nobis deficere organum respectu illorum sensibilibus que sunt apta nata cognosci per medium extraneum. Ad id quod medium in tali cognitione est pars nostri non ergo potest esse quod nobis deficiat tale medium quia tunc nobis deficeret aliquid quod est de substantia nostra et si nobis non deficit medium nec organum quia organum in nobis est proportionatum medio. Rursus medium est pars ipsius organum ociose. ergo ageret nostra et deficeret in necessariis si dedit nobis medium et si dedit nobis organum ad quod tale medium ordinatur. vult ergo phis dicere quod eo ipso quod tangentes sentiunt aliqui sensibilia existimus habentes huiusmodi sensum et huiusmodi organum quo sentiunt ea quia cum medium in tali sensu sit pars nostri non potest nobis deficere tale medium et per consequens nec organum quod est pars

portionatū medio ⁊ ad q̄ mediū ordinat hōi.
ergo ⁊ vlt̄ oib⁹ aialib⁹ p̄cis n̄ pōt deficere aliq̄d
organum ⁊ per p̄s nec aliquis sensus quo sen-
timus per medium inatum vel intraneum.

Deinde cum dicit quecūq; vero per media
postq̄ probavit quod non potest nobis deficere
aliquid organum nec aliquis sensus quo sen-
timus per medium intraneum vult ostendere
q̄ non potest nobis deficere aliquid organum
nec aliquis sensus quo sentimus per medium
extraneum p̄mentator tamen hanc partem ali-
ter inducit vult enim. b. ph̄m̄ triplici demō-
stratione pbare quod non sit dare sextum sen-
sum quarum prima sumitur ex parte medioꝝ
secunda ex parte organorum. tertia ex parte
obiectorum. s̄a demōstratio incipit ibi simpli-
cium aut. tertia ibi quare si nō aliquid verum
q̄ ista sic p̄tinuando sit quedam violentia s̄e
ideo possum⁹ aliter diuidere. dicēdo q̄ ph̄s
tria facit. nam primo declarat hanc p̄pōnem
vilem ad p̄positum videlicet q̄ organa sunt
p̄portionata mediis. secūdo ex hac p̄positione
declarata probat intentum videlicet q̄ nobis
nō potest deficere aliquid organū quantum ad
sensus qui sentiunt per mediū extraneum. ter-
tio p̄cludit ex dictis q̄ nullus nobis sensus de-
ficiat. secūda ibi simplicium aut. tertia ibi q̄ si
nō aliquid. dicit ergo q̄d quecūq; vero sensibi-
lia sentimus per media extranea ⁊ nō sentim⁹
īpa tangentes simplicibus. i. per corpora sim-
plicia sentimus ea. dico aut̄ vt aer ⁊ aqua ⁊ su-
ple subdit habent aut̄ sic se huiusmodi media
vt siquidem p̄ vnum medium cognoscimus
plura sensibilia existentia altera abinuicēz ge-
nere necesse ē habentem sensitium. i. organum
sensus huiusmodi. i. p̄portionatum medio esse
sensitium vtrorūq; .i. sentire ⁊ cognoscere vtra-
q; vt si sensitium. i. si organum sensus est ex
aere. i. p̄portionatum ⁊ p̄forme aeri ⁊ aer est
medium soni ⁊ coloris per illud sensitium co-
gnosceremus colorē ⁊ sonum si vero plura media
sint eiusdē sensibilis sicut coloris ē mediū aer
⁊ aqua quia vtraq; sunt dyaphana q̄ ē habēs
alterum iporum solum. i. quod ē habens orga-
num p̄forme alteri eorum aut q̄ ē ambobus
idest q̄ habz organum p̄forme ambobus cogno-
scet sup̄ illud q̄ per vtraq;. i. cognosceret colorē vt
cognosceret odorē qui ē apt⁹ natus cognosci per
vtrūq; medium requiritur ergo vt plane pa-
tet ex textu quod organum sit conforme medio
ad. b. quod sentiamus per organum illa sensi-
bilia quo sunt nata apta sentiri per medium.

Notandum autē quod ait quod cum plu-
ra media sunt eiusdē sensibilis qui habet or-
ganum conforme alteri illorum medioꝝ aut
ambobus cognoscit illud sensibile quod est ap-
tum natum cognosci per vtrūq; medium. b.
autem dicit propter odoratū quia in odore me-
dium est aer ⁊ aqua ⁊ aliqua animalia habent
organum huiusmodi sensus magis conforme

aeri vt terrestria aliqua vero magis confor-
me aque vt aquatica aliq̄ autem forte habent
ipm conforme aliquo modo ambobus vt si q̄
sunt animalia q̄ p̄cipent vtrūq; vt q̄ sint ali-
quo modo aq̄tica ⁊ aliquo modo terrestria quo
cūq; tñ mō ponat huiusmodi vnum vel p̄for-
mitas vt q̄ in tali organo vel d̄netur alteruz
horū elementoz vel sit ibi aliq̄lis p̄formitas ad
vtrūq; semper h̄ns tale organū percipiet tale
sensibile. Dubitaret forte aliq; q̄ non vi-
detur verum eē q̄ ph̄s ait q̄ si p̄ vnum mediū
cognoscunt plura sensibilia habēs organū p̄for-
me illi medio cognosceret p̄ illud organum illa
sensibilia plura. nam per aerem tanq̄ per me-
dium est aptus natus cognosci color ⁊ sonus
⁊ habemus organum conforme aeri vt timpa-
num auditus ⁊ tamē per illud organū nō co-
gnosceremus colorē ⁊ sonum sed sonum tantum.

Dicēdum q̄ in oibus sunt accipiēda que
sunt per se ⁊ dimittenda q̄ sunt per accidēs aer
autē ē medium soni ⁊ coloris aliter tamē ⁊ ali-
ter q̄a coloris est mediū vt est dyaphanus so-
ni vero vt est rarefactibilis ⁊ p̄dēsabilis si ergo
organum s̄m q̄ huiusmodi p̄portionaret aeri
vt est medium vtrūq; modo perciperet vtra-
q; ⁊ q̄a visus imutatur solum vt est dyapha-
nus timpanus vero auditus imutatur ab ae-
re vt est rarefactibilis ⁊ condensabilis per vi-
sum solum percipimus colorē ⁊ per auditus
sonum organum ergo auditus ⁊ si proportio
natur aeri. tamen vt est organum non p̄por-
tionatur aeri vt ē medium in colore ⁊ sono sed
in sono tantum ph̄s tam per ea q̄ dixerat nō
plus vult nisi q̄ organū vt est organum debet
p̄portionari medio vt mediū ē q̄ patet verū
esse. Deinde cum dicit simplicium autem p̄-
missa hac p̄pōne q̄ organa debent p̄portionari
mediis intendit talem rōnem quecūq; senti-
mus per media extranea sentimus per aerez
aut per aquam aut per vtrūq; sed organa de-
bent p̄portionari mediis ⁊ nos habemus or-
ganum p̄portionatum aeri aut auditum ⁊ p̄-
portionatum aque vt visum ⁊ p̄portionatum
vtrūq; vt odoratum ergo habemus omnia or-
gana est ergo ius rationis quod si organa p̄por-
tionantur mediis ⁊ non sunt plura media. et
habemus organa p̄portionata omnibus ta-
libus mediis. ergo habemus omnia organa q̄
sunt apta nata sentire per talia media quia si
deficeret nobis aliquid organum deficeret no-
bis proportio ad aliquid medium dicit ergo
quod sensitua idest organa sentiendi solum sūt
conformia vel solum sunt apta nata constitui
ex his duobus simplicium idest de numero
simplicium corporum videlicet ex aere et ex
aqua vt pupilla quidem enim ē aque auditus
vero aeris olfactus autem est horum alterius
ignis autem aut nullus est aut est commu-
nis omnibus quia nihil est sensituum sine
calore terra vero aut nullus est aut in tactu

maxime miscetur. vñ relinquitur nullū s̄ficiū
 idest nullū organum sensus esse extra aerem et
 aquā. h. aut. i. organa. s̄sus p̄formia aeri ⁊ aq̄
 s̄m q̄ nunc videmus habēt aīalia quedaz. i. p̄
 fecta. omnes igitur s̄sus habent ab animalibus
 nō imperfectis nec orbatis ymo q̄dam videntur
 esse orbata ⁊ imperfecta que nō sunt vt talpa cre
 ditur orbata ⁊ tamē nō est vñ. n. eē habēs ocu
 los sub pelle. Notandū aut q̄ ignis aut est
 nullius organi aut ē cōis oibus qz si p̄sideret
 ignis s̄m se est nullius organi qz organa debēt
 esse passiva ignis aut est maxie actiuus sed si
 p̄sideret ignis s̄m quādam p̄icipationē sue q̄
 litatis sic ignis cōmunis est oibus qz calor ma
 xime p̄petit igni ⁊ oz calozē aliquē p̄currere ad
 oēm s̄sum. Notandū ē q̄ hic nō itendit lo
 qui nisi de organis p̄ que s̄tinus per media
 extranea nullū autē tali organoz p̄t appropri
 ari terra. sed si deberet appropriari alicui ap
 propriaret tactui qz i tactu eo q̄ sit. s̄sus maxi
 me mālīs miscetur terra. Notandū etiā q̄
 organa q̄bus sentimus per mediū extrinsecū
 oz q̄ appropriarēt corporibus simplicibus et
 elementis nō autē possunt nec igni nec terre.
 vt p̄z ergo appropriant vel aeri vel aq̄ his at
 duobus elemētis nō p̄t. esse nisi triplex appro
 priatio qz vel appropriabit aeri tantūz vel aq̄
 tantum vel vtriqz aeri tantū oīs audit appro
 priatur aque tantū. oīs visus odoratus vero
 appropriat vtriqz qz aliquis odoratus appro
 priat aeri vt odoratus aīalīz terrestriū aliqs
 vero appropriat aque vt odoratus animalīū
 aquaticoz quare si nō p̄t pluribus modis di
 uersificari organa per que sentiamus per me
 dia extrinseca ⁊ quedam aīalia vt p̄fecta ⁊ nō
 orbata habēt oīa organa. sequit̄. h. aīalia hēre
 oēs hos sensus. Notandū ē hanc rōem cum
 p̄missa facere quoddāmodo rōem vnā. naz
 si nobis nō deficiunt organa p̄ que sentimus
 p̄ mediū intraneū eo q̄ mediū in talibus sit d̄
 p̄pōe n̄i nec nobis deficiunt organa p̄ q̄ senti
 p̄ mediū extraneū eo q̄ nullū tale sensitivū vñ
 nullum tale organū est extra aerē ⁊ aquā s̄z vñ
 appropriat aeri vt auditus vel aque vt visus
 vel vtriqz vt odoratus qz sic est nobis nō defi
 cit aliquod organum cum nos habeamus taz
 organa per que sentimus p̄ mediū intraneū q̄
 illa per que sentim⁹ p̄ mediū extraneū ⁊ si nob̄
 n̄ deficiat aliqd oz n̄ deficiat aliqs s̄sus. cū ergo nō
 habeam⁹ nisi quinqz organa erunt tantū quinqz
 sensus ⁊ nō plures. Notandū ē q̄ talpa licet
 videat orbata nō tñ est simpliciter orbata. s̄z
 habz oculos sub pelle. nam qz illud animal sp̄
 est sub terra ne terra lederet oculos eius inge
 n̄iavit natura vt faceret ei oculos s̄b pelle ita
 quod per pellem defenderentur oculi ne lede
 rentur a terra. Dubitaret forte aliquis q̄
 organa per que sentimus per mediū extra
 neum appropriantur elementis simplicibus.
 Dicendum quod oportet media per que

sentimus vel esse de compositione nostri ita
 quod sint pars corporis nostri vel esse ex qui
 bus constat corpus nostrum. nam si organa s̄
 per sunt de compositione nostri ⁊ organa sunt
 conformia mediis. oportet media vel esse par
 tem corporis nostri vel esse ea ex quibus cōpo
 nitur corpus nostrum. medium autem quod
 est pars corporis nostri est caro que est mediū
 in tactu. ⁊ etiam in gustu vt est quidam tactus
 media vero que non sunt. pars corporis nostri
 sed habent conformitatez cum corpore nostro
 quia ex eis componitur corpus nostrum sunt
 elementa exteriora per que sentimus tāquaz
 per medium extraneum inter. h. autem ele
 menta ignis non appropriatur alicui organo
 nec etiam terra appropriatur alicui organo lo
 quendo de organis per que sentimus per me
 dia extranea non ergo sit talis appropriatio ni
 si vel aeri vel aque ⁊ qz nos hēmi⁹ oīa organa
 app̄ata aeri vel aq̄ vel etiam vtriqz vt sepi⁹
 dictum est. habemus omnia organa per que s̄
 tinus per medium extraneum ⁊ etiam vt su
 perius probabatur habemus omnia organa p̄
 que sentimus per medium intraneum. ergo
 nobis non deficiet aliquod organum ⁊ per cō
 sequens nec aliquis sensus sit ergo arguit com
 mentator quod si homini qui est perfectior in
 ter animalia nō deficit aliquis sensus ⁊ homo
 non habet nisi quinqz sensus non est dare sextū
 s̄sum p̄ter hos qnqz sensus que est conclusio p̄i
 cipaliter intenta in hoc capitulo. Deinde
 cum dicit quare si nō aliquid. concludit ex di
 ctis quod nullus nobis sensus deficiat dicens
 quare si nō est aliquid alterum. corpus elemē
 tare p̄ter. h. quatuor elementa ⁊ si passio nō
 est aliqua que nullus sit eozū que sunt. h. cor
 porum que non sit nobis tactu perceptibilis ne
 qz vnus itaqz idest nullus nobis deficiet sen
 sus. Notandum autem quod hec conclusio
 sequitur ex omnibus supradictis nam per nu
 merum quatuor elementorum probata fuit
 sufficientia sensuum per quos sentimus p̄ me
 dium extraneum ex eo vero quod sentimus
 omnes qualitates tangibiles probata fuit suf
 ficientia sensuum per quos sentimus per me
 dium intraneum ergo si non sunt plura elemē
 ta quam quatuor non deficit nobis aliquod
 organum per quod sentimus per medium ex
 traneum et si nulla tangibilis passio nullius
 eozum que sunt. h. corporum est que nobis non
 sit perceptibilis tactu non deficiet nobis orga
 num per quod sentimus per medium intra
 neum nullum ergo organum deficiet nobis et
 per consequens nullus sensus. Notandum
 etiam quod cum quatuor sint elementa ⁊ lo
 quendo de organis per que sentimus per me
 dium extraneum ignis non approprietur ali
 cui organo neqz terra oportet quod omnis ap
 propriatio sit aeri vel aq̄ n̄ erūt ḡ nisi tria talia
 organa vt dicebat quoz vnū app̄at aeri aliud

fi .
 9 - 132

ad tertium utriusque si essent quinque elementa vel
plura posset esse plura organa appropriata eis
et per primum posset nobis officere aliquod organum
et per primum aliquis sensus ex determinato itaque
numero elementorum sumi sufficientia sensuum
per quos sentimus per medium extraneum sed
quod cognoscimus omnes tangibiles passiones cor
porum hic existentium potest sumi sufficientia sen
suum per quos sentimus per medium intraneum
concludi igitur potest ex dictis vltis sufficientia sen
suum et quod nobis non deficiat aliquis sensus.

Notandum est quod secundum mentatores. h. e. no
ua demonstratio ostendens quod nobis non deficiat
aliquis sensus ex parte ipsorum obiectorum
vel ipsarum qualitatum sensibilium. nam si nul
lum est corpus elementare propter hec. iiii. elemē
ta et nulla est passio sensibilis corporum mixtorum
hic existentium que non sentiantur a nobis nos sen
timus omnes passiones et qualitates sensibiles et
per primum habemus omnes sensus.

le. 26.

133
T. vero neque cōmūm re. Postquam
a phisus probavit sufficientiam sensuum
ex parte sensibilium propriorum in parte ista
ut dicebat probat sensuum sufficientiam

et ostendit quod non est dare sextum sensum ex parte sensibi
lium cōmūm potest autem ex eo quod hic dicitur cum pre
cedenti formari una talis ratio si esset dare sextum
sensum vel. h. est propter sensibilia propria vel propter cō
mūnia sed non est dare sextum sensum propter sensi
bilia propria quod omnia sensibilia propria sentiuntur aliquo
dictorum quinque sensuum et nulla est passio sensibilis
corporum hic existentium que non sentiantur aliquo horum quin
que sensuum ergo propter sensibilia propria non est dare
sextum sensum ut satis est patefactum per iam
dicta nec est dare sextum sensum propter sensibilia
cōmūnia ut patefiet per dicenda ergo sunt tantum
quinque sensus et non est dare plures sensus. intentio
ergo philosophi in hac parte est probare quod propter sensibi
lia cōmūna non est dare sextum sensum circa quod duo fa
cit quod primo facit quod dictum est. secundo assignat causam
et rationem quare huiusmodi sensibilia cōmūna sentiuntur
pluribus sensibus et non uno sensu tantum ibi inq
ret autem aliquis. circa primum tria facit secundum quod tri
pliciter probat quod propter sensibilia cōmūnia non est
dare sextum sensum. scilicet ibi et propriis unusquisque
enim. tertia ibi sic. n. erit dicit ergo at vero non
cōmūnum sensibilem potest esse aliquod sensiti
uum proprium que cōmūnia sensibilia sentiuntur
unoquoque sensu non secundum accidens. ut cognitio mo
tus status figure magnitudinis et numeri et est
cognitio unius est per sensum non secundum acci
dens. nam. h. omnia sentimus motu. i. p. mo
tum et per transmutationem factam in sensu ergo
huiusmodi sensibilia non sentiuntur per accidens
quod sensibile per accidens nullum motum et nullam
transmutationem facit in sensu quod autem. h. si sen
tiantur patet quod magnitudinem percipimus motu
id est per motum et transmutationem factam in sensu
quare et figuram percipimus per huiusmodi transmu

tationem quod figura est quidam magnitudo et quie
scens autem percipitur a nobis in eo quod non movetur nū
rus autem percipitur negatione continui et unum percipi
mus in eo super quod est quid continuum si ergo ma
gnitudo et motus aliquid faciunt in sensu et sunt
sensibilia non per accidens omnia. h. erunt sensibilia
non per accidens quod aliquo modo reducuntur ad magni
tudinem et motum. Notandum autem quod si propter sensibi
lia cōmūna esset dare sextum sensum. tunc huiusmodi
sensibilia essent propria illi sexto sensui sed si sensibi
lia cōmūna essent propria illi sexto sensui vel alicui se
sui sentirentur per accidens ab aliis sensibus sed primum
est secundum quod non sentiuntur per accidens ab his sensibus er
go non sunt propria alicui alii sensui et per primum propte
rea non oportet ponere sextum sensum. Dubitaret
forte aliquis quod dicit hic philosophus quod. h. sensibilia se
ntiuntur unoquoque sensu. quod per secundum est quod figura non
potest percipi nisi tactu et visu. dōm hanc questionem
determinatam fuisse superius in capitulo de sensibi
libus cōmūnis ubi dicebat quod sensibilia cōmūna perci
piuntur unoquoque sensu. non omnia sed quaedam omnia
tamen hec sunt cōmūna non quod omnia percipiant omnibus
sed quod omnia percipiunt pluribus motus. n. quod et nu
merus percipiunt omnibus magnitudo vero et fi
gura non percipiunt omnibus sed pluribus percipiunt
enim ut dicebat tactu et visu cum ergo dicitur quod. h. sensi
bilia percipiuntur unoquoque sensu non est ita intelligendum
de omnibus sensibilibus cōmūnis sed de aliquibus.

Alterius forte dubitaret aliquis quod videtur quod hic
numerentur sex sensibilia cōmūna videlicet motus magnitu
do figura status siue quies numerus et unum supe
rius autem non numerabatur nisi quinque. Dicendum
quod sicut numerus possumus percipere multis sensibus
sic et unum nam sicut possumus visu cognoscere quod
sunt plures colores et auditu quod sunt soni sic possumus
percipere quod sit unus color vel quod sit unus so
nus non propter. h. tamen fuit philosophus super diminutus quia
unitas est pars numeri. et unum claudit in numero
sicut pars in toto vel possumus dicere quod sicut co
gnoscimus numerum privatione continui sic cogno
scimus unum quod continuum. nam unum quod est princi
pium numeri non separamus a continuo. nam et si
reperitur unitas in sensibus separatis vel si reperitur
ibi numerus ille numerus non est species quanti
tatis nec illa unitas est principium numeri que
est species quantitatis sed magis ille numerus est
quedam multitudo constituta ex uno sensu secundum quod
in omnibus reperitur ens et unum illud ergo
unum magis reducitur ad unum quod con
vertitur cum ente. non autem determinatur
ad genus quantitatis et inde est quod aritme
ticus qui considerat de omni uno quod est princi
pium numeri non potest se intrinsecus de
substantiis separatis dicamus ergo quod tum
quia unum reducitur ad continuum loquen
do de uno de quo hic agitur tum etiam quia
unum est pars numeri ex quo supra inter
sensibilia cōmūnia cum numerabantur continuum et
numerus satis dabatur intelligi quod est unum debebat
inter huiusmodi sensibilia computari. Deinde

134

cū dicit et p̄p̄riis adducit s̄az rōz. d. r̄ p̄p̄riis. i.
 r̄ q̄tū ad s̄sibilia p̄p̄a vnusq̄qz enī sensus
 f̄t vnū tale s̄sibile p̄p̄rium quare manife-
 stum est quoniā ip̄sibile ē cuiuslibz hoz. i. cu
 iuscūqz hozum esse sensu p̄p̄rium vt motus i
 possibile ē q̄ sit aliquis sensus p̄p̄rius qz senti-
 tur a pluribus sensibus sic ēt magnitudis r̄ cu
 iuscibet s̄sibilis cōis nō potest esse aliquis sen-
 sus p̄p̄rius qz quolibet tale sentitur a multis
 sensibus tunc ergo suppleat ratio q̄ si nullum
 hozum s̄sibilū ē p̄p̄rium alicuius sensus er-
 go p̄pter talia s̄sibilia non potest poni aliq̄s
 sp̄alis sensus nec p̄pter ea poni poterit sextus
 sensus. Deinde cum dicit sic. n. erit adducit
 tertiam rōem ad cuius euidentiaz sciendū q̄
 hec ratio multū p̄cordat cum prima nam sicut
 illa p̄bat q̄ s̄sibilia cōia nō sunt p̄p̄ria alicui
 sexto sensui qz nō sentiuntur per accidens ab
 aliis sensibus sic p̄bat ēt ista differenter tamē
 qz illa ratio quoddāmodo erat silogistica. h. at
 ē inductiua p̄bat. n. hic p̄ iductionē q̄ s̄sibili-
 lia cōia nō sentiunt p̄ accidens. duo ergo facit
 qz p̄rio distinguit quot modis sentit̄ aliquid p̄
 accidens. secūdo inducit i illos modos ostendens
 q̄ nullo illoz modoz s̄sibilia cōmunia p̄ ac-
 cidens sentiri possunt. secūda ibi cōium autēz
 dicit ergo sic. n. erit de s̄sibilibus cōmunibz
 si sentirent̄ per acc̄ns sicut nūc visu sentim⁹ dul-
 ce. h. autē est quoniā existimus habentes sen-
 sum amboz videlz taz albi quā dulcis quo. i.
 p̄p̄ q̄ cum coinciderit in eodē subiecto album
 r̄ dulce uel alius color cum dulci cognoscimus
 dulce visu per accidēs. si uero nō p̄ncidat dul-
 ce cū colore nequaquā utiqz visu cognoscemus
 dulce ergo vno mō ē s̄sibile per acc̄ns sicut
 dulce sentimus visu. sed aut alio mō sup̄ scōz
 accidens sentiebamus vt cleonis filium nō. qz
 cleonis filius ē s̄z quoniā albus. nā hūc aut. i.
 albo accidit cleonis filius esse. Notandum
 aut q̄ alz videt̄ eē per acc̄ns dulce r̄ afr filius
 cleonis. nam dulce sic sentit̄ a visu per accidēs
 q̄ t̄n̄ sentit̄ ab alio s̄su per se vt a gustu sed fili⁹
 cleonis sic videt̄ a visu p̄ accidens q̄ a nullo p̄-
 ticulari sensu sentitur per se. Notandū etiā
 q̄ accidit albo iquantum v̄ qd̄ sit filius cleo-
 nis quia nō v̄ album in eo q̄ filius cleonis s̄z
 in eo q̄ color. Deinde cū dicit cōium autē
 habemus p̄bat s̄sibilia cōia nō sentiri per ac-
 cidens r̄ nō esse aliq̄ p̄p̄rium sensum eozuz
 iducendo i mōs p̄ accidēs quos distinxerat di-
 cens q̄ cōium aut s̄sibilibuz iam habem⁹ cō-
 munēz sensum nō scdm accidens sentit̄ illa sen-
 sibilia cōia dicunt̄ autē s̄sibilia cōmunia sen-
 tiri a cōi sensu nō per accidēs qz sentiunt̄ a plu-
 ribus sensibus nō per accidens sed per se r̄ qz
 sic est nō igit̄ ē sensus p̄p̄rius eozum nec p̄p̄
 ea oz ponere sp̄alem sensum nequaquā. n. utiqz
 sentiremus ea his sensibus per se sed aut sicut
 dictum est sentiremus ea sup̄ sicut p̄tingit nos
 videre cleonis filium aut sicut sensus sentiunt

sensibilia p̄p̄ria adinuicē secūdam accidēs et
 nō secūdam q̄ ipsi sunt sed secūdam q̄ vnus
 sensus sup̄le sentit̄ s̄sibile alterius cum siml
 fiat sensus illius s̄sibilis in eodē cum alio vt
 colera qdem amara r̄ rubicūda ē. r̄ subdit nō
 enim ē alterius sensus d̄re. i. cognoscere q̄ abo
 vnū. i. q̄ rubicūdam r̄ amara vnunt̄ in vnū
 nullus. n. sensus p̄ticularis iudicat per se d̄ am-
 bobus his videlicet de rubicūdo r̄ amaro que
 p̄tingunt esse in vno et eodē vt in colera r̄ quia
 nullus sensus p̄ticularis iudicat de his ambo-
 bus per se. h. est cā p̄pter q̄ decipit̄ sensus m̄-
 totiens qz si sit rubicūdam colera opinat̄ esse
 tunc ergo suppleda est rō q̄ si s̄sibilia cōmu-
 nia nō percipiuntur p̄ accidēs sicut dulce a visu
 nec sicut cleonis filius cum isti sint modi p̄ ac-
 cidens ex iductione p̄z huiusmōdi s̄sibilia non
 sentiri per acc̄ns ab his sensib⁹ s̄z si nō sentiūt̄
 p̄ acc̄ns ab his sensibus nullo mō sunt p̄p̄ria
 alicui alii sensui nullo ergo mō p̄pter s̄sibilia
 cōia oz nos dare sextū sensum. nec ēt p̄p̄ria
 ergo nullo mō est dādus sextus s̄sus sunt ergo
 tantū qnqz s̄sus r̄ nō plures vt in principio di-
 cebatur. Notandū aut q̄ s̄sus adinuicē senti-
 unt s̄sibilia p̄p̄ria q̄n̄ coincidunt adinuicē in eo-
 dem vt amara q̄ est p̄p̄rium obm gustui quod
 p̄cipitur a visu qz p̄tingit. h. qd̄ ē s̄sibile gust⁹
 coincidere in eodē cum rubicūdo qd̄ est obiectuz
 uisuz p̄tingit. n. idem s̄bm vt eādē coleram
 esse rubeā r̄ amarā q̄n̄ ergo. h. p̄tingit visuz
 nō s̄m qd̄ visuz. i. nō per se iudicabit de ama-
 ro sed iudicabit de eo per acc̄ns in quantum ē
 p̄unctum rubeo. Deinde cū dicit inquit
 autem aliquis soluit quādam q̄n̄em q̄ posset
 queri circa p̄tacta inducit aut. h. questio multi-
 pliciter. nā qdam hanc questioē sic introducūt
 dicūt. n. quod ph̄s vult hic reddere cām vel
 vult soluere hanc q̄n̄em quare nos habemus
 plures s̄sus r̄ non habemus vnū tantū. s̄sus
 sed lz superficialiter videat̄ hoc i littera sonare
 tamen extra mētem p̄bi ē sic iducere partes
 istam. dicamus ergo cuz p̄mentatore q̄ ph̄s
 nō vult iquirere quare habemus plures s̄sus
 r̄ non vnū tantū s̄z vult querere quare. h. oba
 vt magnitudo figura r̄ cetera. talia p̄cipiuntur
 pluribus sensibus r̄ nō percipiunt̄ vno tantūz
 dicens inquit autem aliquis cuius cā habe-
 mus plures s̄sus sup̄ p̄cipientes magnitudi-
 nem r̄ motum r̄ figuram r̄ talla cetera sed nō
 habemus solum vnū sensum qui percipiat
 ea r̄ respondet dicens quod aut contingit qua-
 tenus minus lateant hec obiecta que sunt con-
 sequentia ad obiecta p̄p̄ria r̄ que sunt cōmu-
 nia vt motus r̄ magnitudo r̄ numerus. nam
 si esset solus visuz qui perciperet ista obiecta
 et̄pe visuz esset albi laterent̄ utiqz magis qz
 crederemus ea esse obiecta p̄p̄ria visuz ideo
 subdit quod viderēt̄ur omnia talia obiecta eē
 idē p̄p̄ id q̄ sequerēt̄ur se adinuicē simul color
 et̄ magnitudo. nam quia secūdam hāc p̄p̄te

hi 134

sim nō ab alio sensu perciperētur magnitudō
quaz color nō possemus bene distinguere iter
magnitudinē ⁊ colorē sed crederem⁹ ea eē idē
⁊ crederemus q̄ magnitudo eēt p̄prium ⁊ p̄i
cipale obiectum visus sicut ⁊ color nūc antez
quoniā in altero sensibili reperim⁹. h. sensibi
lia que cōmunia sunt. h. manifestū facit q̄ aliū
qdē ē vnūquodqz ipsoꝝ vt aliud est magni
tudo ⁊ aliud color ⁊ aliter p̄patur ad visuz ma
gnitudo ⁊ aliter color.

136. lec. 21.
q̄
Quoniam autē sentimus q̄ vide
mus ⁊c. Postq̄ p̄hūs p̄banit suf
ficiētiam sensuum ī parte ista inue
stigata sufficiētia p̄sumz p̄ticulariū
vult inuestigare nām sensus cōis. Ad cuius
euidētiam sciendum q̄ sensus cōmunis cogno
scit omnia oīa omniū p̄ticulariū p̄sum habēt
n. se p̄ticularēs p̄sus respectu p̄sum cōmunis vt
infra oīdetur sicut circūferentia p̄sus vero cō
munis se hz quasi centz igit̄ sicut oēs linee pro
cedentes a circūferentia terminant̄ in centrū
sic omnes imutationes facte ī p̄ticularibus
sensibus terminant̄ in p̄sum cōmunez ⁊ p̄ oēs
imutationes illas imutari. habz p̄sus cōmunis
et quia p̄sus sūt illa a quibus imutat̄. ex quo
omnia. h. oīa exteriora imutando exteriores
p̄sus imutant p̄sum cōm. sequitur q̄ cōmunis
p̄sus iudicare possit de omnibus his obis exte
rioribus ⁊ ēt de oībus imutationib⁹ factis in
exteriorib⁹ p̄sib⁹. nā si. h. oīa exteriora imutan
t p̄sum cōm imutan⁹ p̄sus p̄ticularēs opz ipas ī
mutatōes p̄ticulariūz p̄sum p̄cipi a cōmuni
p̄su. duo ergo pōt cōmunis p̄sus que dirrecte ⁊
per se nō possunt p̄sus p̄ticularēs. nam si cōis
p̄sus percipit imutationes p̄sum p̄ticularium
cognoscet actiones eoz vt cognoscet ipam visi
onem. ipam auditionē ⁊ ēt alias actiones alio
rum p̄ticularium p̄sum. nam si ex. h. sit visio
qz visus imutatur a visibili ⁊ auditio qz audit⁹
imutatur a sonabili qui cognoscit imutationē
visus a visibili ⁊ auditus a sonabili cognoscit
visionem ⁊ auditionē ⁊ qui cognoscit imutati
ones factas in omnibus p̄sibus cognoscit actio
nes omniū p̄sum et qz. h. cognoscit p̄sus cōis
ut est per habita patefactum bene dictum ē q̄
una excelētia quam hz cōmunis p̄sus sup̄ p̄ti
culares ē qz percipit p̄prias actiones eoz quas
ipsi p̄ticularēs p̄sus dirrecte. et per se p̄cipere
nō possunt utrum aut̄ eas p̄cipiant aliquo mō
In questionib⁹ apparebit. Rursus qz cōis sen
sus p̄cipit oīa oīum p̄ticulariū p̄sum cognos
cit eozum differentiā sicut ergo p̄sum possu
mus cognoscere album a nigro qz per visum p̄
cipimus album et nigz sic per p̄sum cōmunez
p̄cipere possumus q̄no differat albū a dulci ul
q̄no differat sonus ab odore qz oīa. h. per sensū
cōm cognoscere possumus erit itaqz hec scōa
excellētia q̄ habet cōis p̄sus sup̄ p̄ticularēs
qz p̄ticularēs p̄sus nō possunt p̄cipere nisi diffe

rentias eiusdeꝝ obi vt visus differentiā albi
⁊ nigri gustus amari et dulcis. ⁊ cōmunis sen
sus cognoscit differentiās plurium obiectozum
ut nō solum p̄cipit q̄no differat album a nigro
sz ēt q̄no differat color a sapore dupliciter ergo
possumus inuestigare p̄sum cōmunem. primo
ex eo q̄ percipit actiones p̄sum p̄ticulariū
sz ex eo q̄ cognoscit differentiā obiectoz posse
mus ergo sic diuidere partem istam q̄ p̄hūs
primo inuestigat p̄sum cōm ex eo q̄ cognoscim⁹
actiones p̄sumz p̄ticulariū. sz ex eo q̄ cognosci
mus d̄riam obiectoz ibi unusquisqz qdē igit̄
tur sensus ueruz qz ipsi sensus p̄ticularēs vt
patebit aliquo modo percipiūt actiones suas
nō sic possumus p̄cipere ⁊ inuestigare naturaz
sensus cōmunis ex actionibus sensuum p̄tici
ularium sicut ex d̄ria obiectoz igitur quia du
bium est utrum sensus p̄ticularēs sentiāt se se
tire ⁊ utrum p̄cipiant actiones suas ideo possu
mus sic diuidere partem istaz dicēdo q̄ p̄hūs
primo inquirat an sensus p̄ticularēs percipiāt
actiones suas ⁊ sentiāt se sentire. secundo quia
ex actionibus p̄ticulariū sensuum forte nō
plene inotescit nobis natura sensus cōmunis p̄
missa hac q̄ne ⁊ soluta inuestigat plenius natu
ram cōmunis sensus ex differentiā obiectozū
ibi unusquisqz qdē igitur sensus circa primū
duo facit qz primo p̄ponit hanc q̄nem utrum
sensus p̄ticularēs sentiāt se sentire ⁊ obicit ad
vtrāqz partem secundo soluit q̄nem p̄positā
ibi manifestū igitur quoniā circa primū duo fa
cit qz primo obicit ad partem hanc q̄ sensus
p̄ticularēs sentiāt se sentire. secundo obicit ad
p̄tariam ibi habet aut̄ dubōz. prima in duas
scōm q̄ dupliciter probat quod p̄sus p̄tici
lares sentiunt actiones suas vel sentiunt se sen
tire ibi amp̄. autem. dicit ergo quoniā autem
sentimus q̄ videmus. i. sentimus et percipi
mus nos videre et sentimus q̄ audimus idest
p̄cipimus nos audire necesse ē aut visu senti
re quia uidet aut altero. nam si videmus nos
videre vel eodem p̄su sine eodem visu quo vt
demus videbimus nos videre ita q̄ ille idēz
sensus qui uidet oīem videbit et actionē suam
et uidebit se uidere uel hoc erit altero sensu si
autēz altero. i. diuerso aut non erit altero sim
pliciter aut erit altero simpliciter ideo subdit
q̄ si altero aut erit ipō quod uidet qz non erit
ibi alteritas simpliciter aut erit altero. i. erit
ibi alteritas simplz p̄missa ergo q̄ne p̄bat
quod ille idem sensus qui sentit. sentit se senti
re dicens quod idem sensus erit uisus ⁊ subie
cti coloris. i. ille idē p̄sus qui uidet uel qui p̄cipit
uisionem uidebit ⁊ colorē quare aut duo p̄sus
erunt eiusdem obiecti quod est impossibile at
idem sensus erit. eiusdem. i. erit sui ipsius ⁊ sen
tiet se sentire. Notandum autem q̄ cuz ex
hoc fiat uisio qz uisus imutatur a colore nō pōt
esse q̄ aliquis p̄sus iudicet de actione uisus ul
iudicet de ipa uisione ⁊ tamē non iudicet d̄ co

lore cum visio fiat per Inmutatōnem factam a colore. ideo philosophus accipit hanc ppositōnem quasi notam q̄ ille idem sensus qui est visus idest qui percipit visionem ille idem sit s̄b iecti coloris et percipiat etiam colorem. Notandum etiam q̄ hoc supposito q̄ sensus quo videmus nos videre vel quo videmus visio nem videamus et colorem. arguit sic philo sophus aut eodem s̄su videmus. et videm⁹ nos videre aut alio et si alio aut non alio simpliciter sed quodam modo ip̄o eodem. aut alio simpli citer. sed si simpliciter sit alius s̄sus quo vide mus. et quo videmus nos videre. tunc erunt duo s̄sus eiusdem subiecti vt eiusdem coloris et ita percipiemus colorem duplici s̄su videli cet s̄su quo videmus et s̄su quo videmus nos videre et quia impossibile est esse duos sensus eiusdem subiecti non erit alius sensus quo vi demus. et quo videmus nos videre sed idem sensus erit eiusdem idest erit sui ipsius. quia idem sensus videbit et videbit se videre. Du bitaret forte aliquis quare sit impossibile esse duos sensus eiusdem obiecti. dicendum quod vt supra dicebatur potentie distinguuntur per actus et actus per obiecta vbi ergo erit idem obiectum erit et idem actus et per consequens eadem potentia sensitua et idem sensus. Al terius forte dubitaret aliquis vtrum aliquo modo possint esse duo sensus eiusdem obiecti. siue eiusdem coloris. Dicendum quod hii duo sensus vel sunt omnino alii et diuersi ita q̄ nec vnus est alius nec vnus est ordinatus ad alium. et tunc impossibile est duos tales eē eius dem obiecti sed si hi duo sensus sic se habent quod vnus ordinatur ad alium. tunc sicut sen sus se habet ad sensum sic et obiectum se habe bit ad obiectum quare sicut vnus illorum sen suum est sub alio sic obiectum h̄i sensus erit sub obiecto alterius inde est ergo quod quia s̄ sus particulares sunt sub sensu communi ob iectum cuiuslibz sensus particularis et suo ob iecto sensus p̄munis. nam obiectum sensus cō munis continet obiecta omnium sensuum p̄ ticularium. nam quicquid cognoscunt omnes s̄sus particulares cognoscit sensus cōmunis. et adhuc amplius quia cognoscit actiones sensu um particularium et differentiam obiectoz illud ergo quod est proprium obiectum vnus sensus per se non percipitur ab alio s̄su nisi illi duo sensus. sic se haberent quod vnus esset sub alio et vnus esset ad alium ordinatus et quia sic se habent visus et sensus cōmunis non va let si visu percipimus colorem quod per s̄sus cōmunem non percipiamus colorem ex hoc er go patere potest quod licet per visum videa mus tamen per sensum cōmunem videmus nos videre qui sensus p̄munis aliquam idem ptitatem habet cum quolibet sensu particula ri in quantum quilibet sensus particularis or dinetur ad ipsum. ideo signanter philosophus

cum quesuit vtruz videmus et videmus nos videre eodem sensu aut alio subiunxit et si alio aut ip̄o idest aut non alio per omnem modum aut alio per omnē modum iūes quod impossi bile est quod s̄sus quo videmus nos videre sit per omnem modum alius et nullam vnitatē habeat ad sensum quo videmus. nam s̄sus quo videmus ut visus et sensus quo videmus nos videre vt sensus cōmunis non sunt om nino sepati sed habent aliquam vnitatem et aliquam coniunctionem adinuicem quia vn⁹ est ad alium ordinatus. Deinde cum dicit amplius autem adducit secundam rationem quomodo eodem s̄su videamus et videamus nos videre dicens amplius autem. et si alter sit sensus visus idest sensus quo percipimus vi sionem et quo sentimus nos sentire. tunc querā de illo alio. vtrum sentiat se sentire aut ergo i infinitum p̄cedet aut erit aliquis sensus ip̄e sui ip̄ius iudex idest erit aliquis sensus qui sentiat se sentire et quia quotienscunque itur in infini tum standum est in primis. ideo sequitur qua re in primo hoc est faciendum idest in princi pio et statim debemus hoc concedere q̄ idem sit sensus qui sentiat et qui sentiat se sentire.

Dubitaret forte aliquis quomodo t̄retur i infinitum si alius sensus sentiret et alius esset quo sentiremus nos sentire et quomodo stādus sit in primis quod idem s̄sus sentiat et sentiat se sentire. dicendum quod supponimus modo ad p̄ns s̄sus particulares non percipere actio nes suas directe et per se sed huiusmodi actio nes directe et p̄ se sentit s̄sus cōmunis vt per visum nos videmus et per sensum cōmunem videmus nos videre. h. viso. dicamus quod sensus cōmunis est aliquo modo idem cū quo libet s̄su particulari et est aliquo modo diuer sus. nam vt coniungit se huic sensui particula ri verbigratia vt coniungit se visui. est aliquo modo idem cum visu vel quod idem est vt i mutatur a visu coniungit se aliquo modo visui et est quodam modo idem cum visu. semper enim ex agente et patiente sit aliquo mō vnus quia agentis et patientis est vnus actus et mo uentis et moti vna motio est sed vt sensus com munis mouetur ab auditu non coniungit se vi sui nec est idem cum visu sed magis coniungit se auditui et est quodam modo idem cum au ditu fatuum itaque esset dicere quod nos vide remus nos videre per sensum p̄munem vt cō iungit se auditui vel quod nos audirem⁹ nos audire per illum sensum vt coniungit se visui s̄sus itaque cōmunis non iudicat de actōe vni us sensus vt coniungit se alii sensui sed vt con iungitur eodem sensui et vt mouetur ab eodez sensu vt enim coniungitur visui et vt mouetur a visu percipit visionem vt coniungitur audi tui et vt mouetur ab auditu percipit auditio nem et sic de ceteris sensibus igitur si per sensū cōmunem vt est quodam modo idem visui vi

demus nos videre p tanto. veruz est quod eo
dem visu videmus z videmus nos videz qz
videmus per visum z videmus nos videre
per flum comunem vt coniungitur eidem vi
sui z vt est quodam modo idem cum visu n^o
ergo z idem sensus facit quod videamus z qd
videamus nos videre aliter tamen z aliter.
quia per visum nos videmus in quantum im
mutatur ab obiecto exteriori sed per visum vi
demus nos videre vt imutat sensum commu
nem. est enim hic ordo quod sensus particu
laris imutatur ab obiecto exteriori vt visus im
mutatur a colore z auditus a sono. sensus ve
ro particularis imutatus ab obiecto exteriori
imutat sensum comunem quare sensus parti
cularis imutat z imutat quia imutatur ab ob
iecto z imutat sensum comunem z secundum
hec duo ad duo deseruit nobis quilibet parti
cularis sensus. nam vt particularis sensus im
mutatur ab exteriori obiecto sentimus sed vt
imutat sensum comunem sentimus nos senti
re igitur quodam modo per eundem sensum
sentimus z sentimus nos sentire aliter tamen
z aliter vt ostensum est per illum enim eundem
visum per quem videmus vt imutatur a vi
sibili per illum eundem videmus nos videre
vt imutat sensum comunem. si ergo dicerem^o
quod per visum imutatum ab exteriori obie
cto videmus z non per illum eundem visum
imutantem sensum comunem videmus nos
videre. sed oportet quod sit alius sensus imu
tans comunem sensum per quem videamus
nos videre pari ratione erit alius sensus imu
tans comunem sensum per que percipiamus
actionem illius alterius sensus. vel igitur est
abire in infinitum vel standum est in primis
vt dicamus quod per illum eundem visum p
quem videmus ut imutamur ab obiecto exte
riori per illum eundem videmus nos uideri
ut imutat sensum comunem non ergo negat
philosophus quod aliquo modo sensus p quez
videmus sit aliquo modo alius a sensu p quez
videmus nos videre quia z si per eundem vi
sum videmus z videmus nos videre attamē
ipe visus est aliquo modo alius a seipo ut dser
uit nobis ad hoc z ad illud. nam ut imutatur
ab obiecto exteriori videmus per ipm sed vt i
mutat ultimum flitium siue flum comunē
videmus nos videre. Rursus si hec duo vide
licet videre z videre nos videre non volumus
referre solum ad flum particularem sed alte
rum horum volumus referre ad flum comu
nem ut dicamus quod per flum particulare
ut imutat ab obiecto videmus. sed per flum
comunem ut imutat a flum particulari videm^o
nos videre. tunc planum est quod per aliu sen
sum videmus et videmus nos. uideremus se
per ergo flus per quem videmus ē aliquo mo
do alius a sensu per quem videmus nos vide
re. non tamen est p omnem modum alius. nā

flus pticularis ut p ipm videmus put imuta
tur ab obiecto exteriori non est per omnem mo
dum alius a seipo ut p ipm videmus put imu
tat flum comunem sic etiam flus comunis p
ut p ipm videmus nos uideri non est per om
nem modū. alius a flum particulari ut a visu per
quem videmus. nam nūquam p flum comu
nem videm^o nos videre nisi put coniūgit se vi
sui et put est idem aliquo modo cū visu. Al
terius forte dubitaret aliquis qz ea que dicta
sunt nūc videntur contradicere supra dictis.
nam nūc dictum est quod per eundem flum vi
sus videmus z videmus nos uideri. superius
tamen dicebat flus particulares in se z dire
cte non percipere actiones suas. Dicendū
quod. h. duo sibi inuicem non contradicūt. nāz
semper eundem flum visus videmus z vide
mus nos uideri. hoc tamen est aliter z aliter.
quia per flum visus videmus ut imutatur ab
obiecto per eundem uero flum videmus nos
videre ut imutat flum comunem uel per fluz
visus videmus vt huiusmodi flus considera
tur in se sed per eundem flum videmus nos ui
dere put flus comunis unit se illi z vt est aliquo
modo idem cū illo igit cū flus particularis ut
est aliquid in se z ut imutat ab obiecto sic hāt
iudicare z sic pertineat iudicium ad ipm put
vero imutat flum comunem z put flus comu
nis unit se illi z vt est aliquo modo idem. cuz
illo sic non iudicet nec hoc modo directe perti
neat iudicium ad ipm particularem flum sz
magis pertineat ad flum comunem qui pōt
dici ultimum flitium eo quod sit terminus oī
um particularium fluum non valet si per flū
particularem sentimus nos sentire modo quo
dictum est quod h^o flus actionem suam dire
cte z in se possit cognoscere z vtz autez possit
eam cognoscere aliquo modo in sequentib^o ap
parebit. Deinde cum dicit habet aut dubi
tationem obicit ad partem contrariam osten
dens quod non eodem flum sentimus z sentim^o
nos sentire. nec eodez visu videmus z videm^o
nos videre dicens quod id quod dictum ē qd
eodem visu videmus z videmus nos uideri
habet dubitationem qz sentire visu idem ē qd
videre uidez aut color aut habens hūc idest co
lorem igit si videbit aliquis quod est z uidens
idest si uidebit se uideri uel si uidebit uisionem
suam z primum uidens idest organū visus in
quo primo z principaliter fūdat visus uel ipa
uisio habebit colorem supple qd est inconueni
ens. Notandū aut q si visus uideret se ui
dere. uideret ipam uisionem z qz nihil uideruz
nisi q habet colorem uel q est coloratum. tūc
ipm organum visus uel ipa uisio haberet co
lorem uel esset colorata quod est inconueniēs.
Deinde cū dicit manifestū est igit soluit. ad que
stionem ppositam z qz aliquo modo per eundē
uisum videmus z videmus nos uideri z p eū
dem flum sentim^o z sentimus non sentire vt ē
aliquo

aliquo modo patefactū per iam dicta et per di-
 cenda clarius patefiet. ideo non soluit ratios
 h. pbantes sed soluit rationem hanc ultimā on-
 dentem q̄ non eodem visu quo videmus vide-
 mus nos videre ad cuius evidentiam sciendū
 quod in ratione illa duo supponebant quoru-
 primum erat q̄ non videt nisi coloratum s̄m
 vero erat q̄ visio non est colorata ideo conclu-
 debat q̄ per visum non possumus videt nos
 videre nec videre visionē. i. soluendo ergo hāc
 rationem duo facit q̄ primo soluit eam falsifi-
 cando suppositōem primam ostendens q̄ non
 quicquid videt est coloratum. s̄o soluit eaz fal-
 sificando suppositionem s̄am ostendens quod
 ip̄a visio est quodāmodo colorata cuius oppo-
 situm supponebat in arguendo. s̄a ibi amplius
 autem. dicit ergo manifestū igit̄ q̄ non est visu
 sentire unū tantū idest sentire tantū vno mo-
 do et nāq̄ cū non videmus visu discernim⁹ te-
 nebras et cum videmus visu discernimus lumē
 s̄ non similiter q̄ non eodem modo visu discer-
 nimus tenebras et lumen falsa est ergo suppo-
 sitio prima q̄ quicquid videmus et coloratum
 uel lucidum possumus enim visu cognoscere te-
 nebram quāuis non sit colorata videlicet luci-
 da ergo non oportet q̄ per visū non uideamus
 nos videre nec uideamus uisionem dato qd̄
 ip̄a visio nec esset colorata nec lucida. quantū
 est ergo ex ui argumentandi ut patet non solu-
 debat argumentū. Deinde cū dicit ampli⁹
 aut soluit ad rationem prefactam falsificando
 suppositionem s̄am. supponebat enim ibi vi-
 sionem non esse coloratam. duo ergo facit quia
 primo ait hoc esse falsū s̄o pbat q̄ dixerat ibi
 s̄sitium enim. dicit ergo amplius autem et ui-
 dens idest organū visus vel ip̄a visio tanquā
 quid coloratum est cuius supple contrariū sup-
 ponebat in prefata ratione Deinde cum di-
 cit s̄sitium enim pbat quod dixerat et duo fa-
 cit s̄m q̄ dupliciter pbat ip̄am uisionem vel
 ip̄m organum visus quodāmodo coloratū esse
 s̄a ibi s̄sibilis autem. p̄tinuet autē sic bene di-
 co q̄ ip̄m organum visus est quodāmodo quid
 coloratum q̄ s̄sitium idest organū s̄sibilis unū
 quodq̄ est susceptiuum speciei s̄sibilis sine ma-
 teria un̄ abeuntib⁹ s̄sibilibus insunt animalib⁹
 s̄sibilis et fantasie quibus sentiunt q̄ supple. eē nō
 posset nisi q̄ unumquodq̄ organum sensus re-
 cipit similitudinem et sp̄m sensibilibus ut or-
 ganum auditus recipit similitudinem et speci-
 em soni. organū vero visus similitudinem et
 sp̄m coloris sed quicquid recipit sp̄m et simi-
 litudinem coloris est quodāmodo quid colora-
 tum. ergo ip̄a visio vel ip̄m organū visus siue
 ip̄e sensus visus est quodāmodo coloratum q̄
 pbare volebamus.

ganum visus quodāmodo coloratum eē in paz-
 te ista ut dicebat pbat hoc idem alia via siue
 per aliam rationem circa q̄ duo facit q̄ p̄mo
 facit q̄ dictum est. secundo ex his que dixerat
 soluit questionem quasdam de quibus fuit an-
 tiquitus dubitatum ibi quoniam autem un⁹
 quidem. Ad euidentiā autem prime p̄tis
 sciendum q̄ idem est actus s̄sibilis et s̄sibilis et qd̄
 idem est actus actiui et passiui et oio mouentis
 et moti. nam si ignis agit in stupam et stupam
 calefaciat non alia calefactione ignis calefacit
 et stupa calefit. sed illa eadem calefactione per
 quam calefacit ignis calefit et stupa. eadem est
 ergo calefactio que est actio ignis et passio stu-
 pe. differt tamen secundum eē et ratōnem q̄
 licet sit eadem calefactio que est actio et passio
 non tamen secundum eandem rationem ē. h.
 et illud sed est actio ut est ab agente igne et est
 passio ut recipit in stupa que patit̄ declarata.
 est ergo hec p̄positio prima q̄ idem est actus
 agentis et patientis lz non s̄m eandem ratio-
 nem. Rursus sciendum est q̄ actio et passio nō
 sunt in agente sed i patiente. calefactio enī que
 est actio ignis et passio stupe non est in igne ca-
 lefaciente sed est in stupa calefacta. ex his autē
 duabus p̄positionibus patet q̄ ip̄e s̄sibilis visus
 debet dici quodāmodo coloratus et quod ip̄m
 organū visus cum actu patit̄ a colore debet di-
 ci quodāmodo coloratum nam si idem ē actus
 actiui et passiui cum color agit in sensū visus
 vel in organum visus. idem erit actus coloris
 agentis et sensus patientis. ergo si color agit in-
 primendo similitudinem suam et colorando
 ip̄a coloratio que est actus coloris erit etiam et
 actus et perfectio sensus ut patet per p̄positio-
 nem primam. Rursus per p̄positionem secū-
 dam q̄ actus agentis et patientis non est i agē-
 te sed i patiente coloratio non erit in colore agē-
 te sed magis erit in ip̄o s̄sibilis et in ip̄o organo qd̄
 patit̄ a colore. sed ubicunq̄ est coloratio illud
 colorat̄ et est quid coloratum. ergo ip̄e s̄sibilis vi-
 sus colorat̄ a colore vel ip̄m organum visus co-
 lorat̄ a colore et est quid coloratum. duo ergo
 facit s̄m quod hec ratio fundat̄ in duabus p̄-
 positionibus. nam primo p̄ponit p̄positionem
 primam videlicet quod idem est actus s̄sibilis.
 et s̄sibilis et omnino actiui et passiui. s̄o determinat
 p̄positionem secundam v̄z quod huiusmodi
 actus qui potest dici actio et passio secundum
 aliam et aliam rationem non est in agente sed
 in passio sicut motus per se non est in mouente
 sed in moto. secunda ibi si igit̄ est motus et actō
 dicit ergo autem sensibibilis et s̄sibilis est idē et unū
 secundum rem sed esse ip̄orum non est idem
 q̄ differt secundum rationem. dico autem ut
 sonus secundum actum et auditus secundum
 actum. nam idem est actus soni actu imutan-
 tis auditum et auditus actu imutati a sono. et
 dicit secundum actum quia est idest contingit
 habentis auditum non audire idest non imu-

6c. 28.

f Sensibilis autem actus etc. Post
 quam philosophus pbauit p̄ vnā
 rationem ip̄m visum vel ip̄m or-

130
rari a sono, sed cum opes id est cum actu audire
possibile est audire id est quod potest audire et
sonat possibile sonare tunc secundum actum au-
ditus et secundum actum sonus fit simul quorum
utrumque aliquis hoc quidem dicit esse auditionem
ut se tenet ex parte auditus, h. vero sonationem
ut se tenet ex parte soni. Notandum autem
quod quando sonus potest imutare auditum
et non imutat actu et auditus potest imutari a
sono, non tamen imutatur actu non resultat tunc
aliquis unus actus ex sensibili et sensu quia nihil im-
primatur in sensu, ex quo non actu imutatur sen-
sus nec actu imutat sensibile et ideo signanter
loquitur philosophus de auditu secundum actum
et de sono actu imutate auditum. Notan-
dum etiam quod licet sit eadem impressio quae
sensibile agit et quomodo sensus recipit illa tamen
impressio differt secundum rationem propter quod
differentiam est diuersis nominibus nomina-
da ut est ab agente et ut suscipitur in passio et maxi-
me si habuerimus nomina ad haec imposita,
quod aliquando non habemus nomina ad haec im-
posita ut patebit in sequenti particula, inde est
ergo quod licet sit eadem impressio quae facit
sonus et quam recipit auditus, illa tamen im-
pressio differt secundum rationem quia ut est a sono
dicitur sonatio ut recipitur in organo auditus dici-
tur auditio. Deinde cum dicit si igitur est mo-
tus declarat propositionem secundam videlicet quod
haec actio quae est sensibilis et sensus non est in sensi-
bili agente, sed magis est in sensu patiente quia
actio et passio et omnino motus non sunt in age-
te sed in eo quod patitur, ideo autem si igitur est motus
et actio et passio in eo quod agit id est in eo quod patitur
necesse est et sonum et auditum qui est secundum
actum esse in eo quod est secundum potentiam, id est
in organo quod comparatur ad obiectum tanquam
potentia ad actum et tanquam passiuum ad acti-
uum quod autem actus sensibilis sit in sensu patitur
quod actus actui et motui in patiente sit vnde non est ne-
cesse mouens moueri quia motus per se loquen-
do non est in mouente sed in moto, addit autem
quod actus quidem sonationis est sonus aut sona-
tio auditus autem est auditio aut auditus et se-
quitur quod dupliciter enim dicitur auditus
et dicitur sonus videlicet secundum actum et
secundum potentiam, et addit quod eadem ratio
est in aliis sensibus et sensibilibus quod sicut actio et passio
sunt in patiente et non in agente sic actus sensi-
bilis et sensitui est in sensituo tanquam in
patiente sed in quibusdam quidem nominatum
est ut sonatio et auditio, in quibusdam autem
non nominatum est utrumque sed alterum quia
visio dicitur actus visus quae vero est coloris non
nominatum est et gustatio actus est gustus hu-
moris autem id est saporis non nominatum est
tunc ergo supplenda est ratio quod si idem est actus
sensibilis et sensus ut dicebat, propositio prima et ille
actus est in ipso sensu siue in ipso sensituo tanquam
in patiente ut dicit haec propositio secunda actus

coloris qui potest dici coloratio erit ipsius sensus
visus vel ipsius organi visus et erit in ipso sensu
vel in ipso organo et quod ubique est iste actus qui
est coloratio potest dici quod illud colorat sicut ubi-
cunque est calefactio potest dici quod illud calescit
bene dictum est quod ipse sensus visus vel ipse or-
ganum quodammodo coloratur et quodam-
modo est quid coloratum. Notandum au-
tem quod distinguit et ait quod dupliciter dicitur au-
ditus et dupliciter sonus videlicet secundum
actum et secundum potentiam quia ut diceba-
tur quod cum dicitur quod idem est actus sensibilis et sen-
sus intelligendum est de sensibili actu imutate
et de sensu actu imutato non autem de imutante
uel de imutato secundum potentiam. No-
tandum etiam quod ut dicebatur licet sit idem
actus sensibilis et sensus quia eadem est impressio
quam sonus facit et quam auditus recipit dif-
fert tamen secundum rationem et propter istam diffe-
rentiam secundum rationem sortiri potest illa im-
pressio diuersa nomina, sed aliquando illa nomina
sunt ambo imposita, aliquando vero est im-
positum unum et non alterum, nam impressio
quae fit in auditu habet utrumque nomen impositum
quia ut est a corpore sonante dicitur sonatio ut
recipitur in auditu dicitur auditio, sed impressio quae
fit a colore ut recipitur in visu dicitur visio sed ut
est a colore apud grecos forte non est quid nomi-
natum, possumus tamen eam nominare colo-
rationem sic etiam impressio quae est a sapore,
ut recipitur in gustu dicitur gustatio sed ut illa
impressio est a sapore forte apud grecos est in-
nominata, potest tamen nominari saporatio.

140
Deinde cum dicit quoniam autem unus
quidem ex his quae dixerat soluit questionem quae
dam, de quibus fuerat antiquitus dubitatum
circa quod dicitur secundum quod tales du-
as questiones soluit ibi si autem simphonia di-
cit ergo quoniam autem unus quidem est actus
sensibilis et sensus, sed esse est alterum quia secundum
rationem differt necesse est simul corrumpi et
saluari sicut dictum est auditum et sonum et
humorem igitur et gustum et alia similiter sed
hoc intelligendum est de dictis secundum actum
quia dicta secundum potentiam non necesse est
ea simul saluari et corrumpi sed priores philo-
sophi hoc non bene dicebat nihil opinantes, neque
album neque nigrum sine visu esse neque humorem
id est saporis sine gustu quia sic quidem id est
vno modo dicebant recte, sic autem id est alio
modo non recte quia dupliciter dicto sensu et
dupliciter quidem dictis sensibilibus hiis quod est
secundum potentiam illis vero secundum actum
de his quidem id est de dictis secundum actum
accidit quod dictum est, sed in alteris id est in
dictis secundum potentiam non accidit sed il-
li id est priores philosophi simpliciter dicebant
de dictis non simpliciter. Dubitaret forte
aliquis quia videtur falsum esse quod sensibilia
sunt dicta secundum actum et secundum potentiam
nam

nam ut infra patebit in tertio huius nos indigemus ponere intellectum agentem quia intelligibilia a nobis sunt intelligibilia in potentia et fiunt intelligibilia in actu per lumen intellectus agentis in cuius virtute fantasmata movent intellectum possibilem. sed possibile sunt actu talia. ideo non indigemus ponere sensum agentem male ergo dictum est possibile esse potentia talia. Dicendum quod non est intentio philosophi dicere quod album non sit actu album etiam si non percipiatur a visu et quod calidum non sit actu calidum etiam si non percipiatur a tactu nec est intentio philosophi quod obiectis possibilebus aliqua actualitas conferatur per sensum sicut aliqua actualitas conferatur obiectis intelligibilibus per lumen intellectus agentis. ista ergo actualitas et potentialitas non est intelligenda de obiectis possibilebus in se sed intelligenda est ut imitant sensum. nam licet album semper sit album actu non tamen semper actu imutat visum vult ergo dicere quod possibile aliqua quando actu imutant sensum aliquando vero non actu imutant sed possunt imutare: sic et sensus aliquando actu imutantur a possibilebus aliquando vero non actu imutantur sed possunt imutari. Alterius forte dubitaret aliquis quomodo sensus et possibile in actu sunt simul in potentia vero non oportet. Dicendum quod ut patet per questionem premissam hic possibile in actu appellatur quando actu imutat sensum et sensus in actu quando actu imutatur a possibile intellectu ergo quod dicitur per nomen propositio philosophi nullam habet calumniam. nam non est intelligibile quod sensus actu imutetur et tamen non sit possibile quod actu imutet sic etiam stare non potest quod sit possibile actu imutans sensum. et tamen non sit sensus actu imutatus a possibile ergo in actu simul sunt sed in potentia non oportet simul esse. nam non oportet si iuxta orbem lune est ignis qui possit imutare tactum quod ibi possit esse tactus qui possit imutari ab igne. sed si esset vera propositio quorundam antiquorum quod verum esset in apparendo et quod sensus haberet virtutem discipline ita quod aliquid in tantum esset tale in quantum tale. apparet sensui ita quod non esset aliquid dulce nisi in quantum sentiretur a gustu nec calidum nisi in quantum sentiretur a tactu tunc nusquam esset calidum nisi ibi esset tactus sentiens. non esset ergo possibile potens imutare sensum ut non esset calidum potens imutare tactum nisi ibi adesset tactus potens imutari a calido propter quod secundum hanc ipsothesim non solum possibile in actu non separatur a sensu sed etiam nec possibile in potentia verum quia hec est omnino ridiculosa propositio quod possibile accipiant esse a possibile et quod non sint talia nisi in quantum sentiuntur a possibile non est simpliciter concedendum quod possibile et sensus simul sint et non sint. sed est distinguendum quod possibile et sensus sunt

pro in actu sic se habent ut dictum est. sumpta vero in potentia non oportet sic se habere philosophi vero quia non distinguebantur simpliciter in hac materia loquebantur peccabant.

Deinde cum dicit si autem symphonia soluit questionem aliam quare excellentia sensibilem corrumpit sensum. circa quod duo facit quia primo premitit quod idem est actus sensibilis et sensus. secundo ex hoc concludit quod excellentia sensibilem corrumpit sensum ibi. et propter id corrumpit. dicit ergo si autem symphonia est quedam vox. vox autem et auditus sicut unum et idem et est non sicut unum et idem quia actus sensibilis et sensus est sicut unus. et idem secundum rem non autem secundum rationem et subdit quod proportio autem est symphonia et quia si est necesse est et auditum esse quandam rationem id est quandam proportionem. Notandum autem quod symphonia est vox quedam sicut homo est animal quoddam. nam symphonia est quasi quedam species vocis. nam non omnis vox est symphonia sed vox aliqua est vox quedam ut vox illa que est consona et proportionata symphonia quedam potest dici. Notandum autem quod si idem est actus sensibilis et sensus idem erit actus vocis et auditus ita quod eadem est impressio que vox facit et quam auditus suscipit. non ergo potest esse quod sit proportio in voce et non sit proportio in sensu si ergo vox ipsa est quedam symphonia et quedam proportio. ergo et ipse auditus proportio quedam erit. Notandum etiam quod non omnis vox dicitur audibilis. nam nimis magnus sonus et nimis magna vox et nimis parvus sonus et nimis parva vox. ut patet per habita non sunt quid audibile et quia non omnis vox est audibilis sed quedam et illam quedam vocem quam dicimus audibilem. quia oportet esse comensuratum et proportionatum cum idem sit actus sensibilis et sensus secundum rem licet non sit idem secundum rationem necesse est ipsum sensum esse quandam rationem id est quandam proportionem et quandam comensurationem. Deinde cum dicit et propter id corrumpit. ex his que dixerat concludit quod excellentia sensibilem corrumpit sensum dicens et propter id supra quod sensus est quedam proportio unumquodque excellens acutum et grave corrumpit auditum et in humoribus id est in saporibus excellentia corrumpit gustum et in coloribus fortiter fulgidum et fortiter opacum id est fortiter obscurum corrumpit visum et in olfatu odor fortis ut odor dulcis et odor amarus si sit fortis corrumpit olfactum tanquam sensus sit quedam ratio id est quedam proportio. proportio autem corrumpitur in excellentiis et reservatur in mediis. unde et delectabilia quidem sunt sincera et mixta entia ad rationem id est ad proportionem quando enim ea que sunt sincera id est pura et extrema si miscantur et reducuntur ad proportionem sunt

magis delectabilia sibi ut acutum aut dulce. aut salitum delectabilia tunc supple sunt quando sunt mixta et redacta ad medium. Ideo subdit omnino autem quod mixtum est supple est quid delectabile et symphonia magis est quid delectabile auditui quam acutum et graue et calefactibile. et frigeffectibile. si misceatur et reducantur ad medium erunt delectationes tactus sed hec omnia sic se habent quia sensus est quedam ratio id est quedam proportio. excellentie autem sensibilium contristant aut corrumpunt sensum et sensus contristantur aut corrumpuntur per excellentias sensibilium. Dubitatur forte aliquis utrum sensus particulares directe percipiant actiones suas. dicendum quod triplici uia uenari possumus sensus particulares directe et in se actiones suas non percipere. prima via sumitur ex eo quod sensus est virtus materialis. secunda ex eo quod est extensa extensio ne organi. tertia ex eo quod est virtus passiva. prima via sic patet quia omnis virtus materialis est impressa materie et est alligata materie quare non est libera. ideo non potest se supra seipam conuertere. virtus enim materialis non habet esse in se sed in alio et quia modus agendi debet sequi modum essendi sicut virtus materialis non habet esse in se sed in alio ita directe non habet actionem que terminetur ad se sed ad aliud ut oculus videt alia et non se et olfactus odorat alia et non se. quare cum actiones sensuum sint in ipsis sensibus esse non posset quod sensus perciperet actionem suam nisi libere se possit conuertere supra se et nisi haberet actionem que terminaretur ad ipsum vel ad ea que sunt in ipso quod virtuti materiali directe ut ostensum est non potest competere secunda via ad ostendendum hoc idem sumitur ex eo quod sensus est virtus extensa. nam ut probatur in propositionibus primi nullum extensum est ad se conuersuum. nam si extensum ad se conuertitur oportet quod totum conuertatur ad totum quia si una pars conuerteretur ad aliam non esset ibi conuersio ad se sed ad aliud sed si totum conuertitur ad totum quelibet pars conuertitur ad quamlibet partem sed si quelibet pars ad aliam conuertatur non erit ibi distantia partium sed si partes non erunt distantes illud non erit quid extensum dicere ergo extensum esse ad se conuersuum est dicere extensum non esse extensum. hec enim videtur esse via primi in libro de elementatione theozica ubi probatur quod ad se conuersuum oportet esse incorporeum et extensum. tertia via sumitur ex eo quod sensus est virtus passiva et sentire est quodam pati. nam si sentire est quodam pati sicut sensus non patitur a se sed ab alio ita directe non sentit se nec ea que sunt in se sed sentit alia et ea que sunt in alio nam si intellectus est aliquo modo virtus passiva non tamen est sic passiva sicut sensus quia in sensu est aliquo modo vera passio cum excellētia

sensibilium corrumpat sensum non autem est hoc in intellectu quia excellens intelligibile non corrumpit intellectum. Rursus intellectus est virtus immaterialis propter quod aliquo modo est liber et est supra se conuersius quod sibi non competit. Alterius forte dubitaret aliquis utrum sensus particulares aliquo modo percipiant se sentire vel utrum per particulares sensus possimus percipere aliquo modo nos sentire. dicendum quod si sensus non perciperet nisi ea a quibus patitur tunc cum sensus ut dictum est non patitur a se sed ab alio non possit percipere se nec ea que sunt in se sed solum perciperet alia et que sunt in alio. attamen hec propositio sensus non percipit nisi ea a quibus patitur non est sine distinctione concedenda. nam cum sentire sit quodam pati planum est quod directe et in se sensus non percipit nisi a quibus patitur indirecte tamen possumus percipere sensu que nihil in sensum faciunt ut visu non solum percipimus lumen aut colorem sed etiam tenebram et auditu non solum percipimus sonum sed etiam silentium. constat autem quod silentium nihil facit in auditu sed cum nullum sonum audimus dicimus nos percipere silentium non ergo percipitur silentium per se sed per sonum ergo sonus est iudex sui et silentii sicut rectum est iudex sui et obliqui aliter tamen et aliter quia sonus est iudex sui per presentiam. cum aliquid operatur in sensu sed est iudex silentii per absentiam cum nihil operatur in sensu eodem modo et tenebra a visu percipitur. non in se nec directe sed cum lumen non videmus itaque sicut non in se nec directe possumus per visum percipere tenebram et per auditum silentium sic aliquo modo non in se nec directe possumus percipere per sensus particulares actus eorum. nam cum per visum aliquid videamus visibile aliquid non in se ipsam visionem factam in visu per se et directe non possumus percipere actum eorum quod per ipsum iudicare possumus quod aliquid videmus et quod nihil videmus possumus per sensum iudicare quod immutat a sensibili et quod non immutat. ergo ipsam immutationem et ipsam actionem sensus possumus aliquo modo percipere in se et directe intellectus ergo in sensu differt quod in intellectu per omnem cognoscatur actum. cognoscendo tamen actum per obiectum quod est virtus immaterialis conuertit se. scilicet se et de ipsa actione iudicat sicut quod est aliquid in se ita quod per talem conuersionem ipsa actio efficit quodammodo omnem intellectus tamen actio sensibilis efficit omnem sensus quod nunquam sensus conuertit se. scilicet se nec nunquam potest percipere actum suum ut est aliquid in se ipso sed quod possumus per visum percipere quod nihil videmus possumus per visum percipere quod aliquid videmus et sic possumus per sensum cognoscere quod non immutat a sensibili sic possumus per sensum cognoscere quod immutat a sensibili tamen ad aliquid in se et de visu putat percipit tenebram et de quolibet sensu particulari putat percipit presentiam sui sensibilis et putat percipit suam immutationem in suam actionem nam sic visus non percipit tenebram nec alius sensus particularis percipit presentiam obiecti sui in se et directe. sed indirecte sic per nullum sensum particularem possumus percipere suam immutationem

imutationem vel suam actionem in se et dirrecte sed indirecte. Alteri forte dubitaret aliquis utrum aliquis sensus percipiat imutationes vel actiones sensuum particularium in se et dirrecte.

Ad quod ut patet per habita quod sensus est virtus passiva et sentire est quodammodo pati sensus dirrecte et in se non percipit nisi illud a quo patitur et illud a quo imutatur querere ergo utrum sit aliquis sensus qui dirrecte cognoscat actiones et imutationes factas in sensibus particularibus est querere utrum sit aliquis sensus qui patiat et imutetur ab imutatione facta in particularibus sensibus et quod habet est conditio sensus id est conditio sensus dirrecte percipit imutationes factas in particularibus sensibus et quia ex hoc sensus videtur quod imutatur ab exteriori obiecto qui potest percipere imutationem factam in visu potest percipere ipsam visionem et ipsam actionem visus et qui potest percipere imutationes factas in omnibus sensibus potest percipere actiones omnium sensuum et quia hoc potest sensus communis id est ipse dirrecte et in se percipit actiones omnium particularium sensuum debemus enim sic imaginari quod si radii solares inciderent in aquam et a splendore in aqua generaretur splendor in pariete postea a splendore in pariete fieret splendor in oculo si paries sentiret non perciperet dirrecte splendorem factum in se ipso sed factum in aqua quod non imutaretur neque pateretur a se ipso factum splendore sed imutaretur et pateretur ab aqua splendore in oculo tamen dirrecte perciperet splendorem factum in pariete quod imutaretur et pateretur a pariete splendido. sic quod sensibilia exteriora imutant sensus particulares sensus vero particulares imutati imutant sensum communem sensus communis dirrecte percipit imutationes factas in sensibus particularibus a quibus imutatur et patitur et sensus particulares dirrecte percipiunt obiecta exteriora a quibus imutantur et patiuntur. Alterius forte dubitaret aliquis quomodo per litteram superius additam solvatur questio proposita videlicet an sensus sentiant se sentire. Dicendum quod ut patet per habita actionem alicuius sensus particularis ut puta actionem visus siue visionem percipimus dirrecte et indirecte. dirrecte quidem per sensum communem. indirecte vero per ipsum visum siue per ipsum sensum particularem. nam ipse visus percipit actionem suam quodammodo sicut percipit tenebras et dico quodammodo quia licet non sit ibi plena similitudo est tamen ibi simile quantum ad hoc quia sicut visus non percipit tenebram in se et dirrecte ita nec actionem suam in se et dirrecte potest percipere. sed sensus communis percipit eam in se et dirrecte est enim ibi hoc huiusmodi processus ut patet per habita quia paries coloratus colorat visum visus autem coloratus et imutatus a pariete quodammodo colorat et imutat sensum communem. ergo quia visio est quodammodo colorata et imu-

tat sensum communem sensus communis potest dirrecte visionem percipere. secundum hoc. ergo datur due solutiones in littera quarum una est quod visu non solum discernimus lumen sed etiam tenebram et hec solutio deseruit prout sensus particulares cognoscunt actiones suas indirecte sicut visu cognoscitur tenebra. alia solutio est quod visio est quodammodo colorata et hoc deseruit prout sensus communis dirrecte cognoscit huiusmodi actionem et imutationem. nam id sensus communis dirrecte cognoscit eam quia visus coloratus et imutatus a pariete ut dictum est quodammodo colorat et imutat sensum communem. cum ergo queritur per quid percipimus actiones sensuum particularium ut per quid videmus nos videre et audimus nos audire dici debet quod hoc cognoscimus per ipsos sensus particulares indirecte et ad hoc deseruit solutio prima et etiam hoc idem cognoscimus per ipsum sensum communem dirrecte et ad hoc deseruit solutio secunda.

¶ Illius quisque quidem etc. Postquam philosophus inquisiuit quomodo percipimus actionem sensuum particularium ex qua inquisitione aliquo modo potest nobis innotescere natura sensus communis in parte ista plenius inuestigat naturam huius sensus et differentia obiectorum. Ad cuius evidentiam sciendum quod aliquam differentiam obiectorum possunt percipere sensus particulares aliquam vero non possunt. nam differentia illa que non excedit genus proprii obiecti ut differentia albi et nigri que non excedit genus coloris potest percipi a visu differentia amari et dulcis que non excedit genus saporis potest percipi a gustu sed differentia albi et dulcis que excedit obiectum cuiuslibet sensus particularis a nullo tali sensu potest cognosci sic etiam differentiam diversorum obiectorum particularium nullus sensus particularis potest percipere duo ergo facit quia primo proponit differentiam illam quam possunt sensus particulares percipere. secundo ex differentia quam non possunt percipere inuestigat naturam sensus communis ibi quoniam autem et album dicit ergo quod unusquisque quidem. igitur sensus qui est in sensitivo id est in proprio organo in quantum est sensitivum id est in quantum est huiusmodi unusquisque quidem igitur talis sensus est subiecti id est obiecti sensibilis respicit enim unusquisque talis sensus aliquod proprium obiectum sensibile et discernit differentiam illius sensibilis ubi obiecti id est obiecti ut visus quidem discernit album et nigrum gustus vero dulce et amarum similiter autem hoc se habet et in aliis quia unusquisque sensus existens in suo organo percipit differentias sui proprii obiecti. Nota autem quod sensus dicitur esse in sensitivo siue in organo sensitivo et sensitivum quod ipsum sensitivum est.

lec. 23.

9. 144

ipm organum est proprium sensus subiectum
 Dubitaret forte aliquis quia videtur falsu
 ee qd unusquisq3 sensus percipiat differentias
 sui proprii subiecti quia vel accipitur hic sibi
 pro organo in quo est sensus sine pro obiecto
 si autem accipitur pro organo tunc verum est
 qd ipm organum e subiectu sensus tamen non
 est verum qd sensus percipit differentias pprii
 organi. nam si sensus non potest iudicare d se
 sibili posito supra ipm multominus poterit iu
 dicare de ipso organo in quo existit. nam proxi
 mius est organum sensui quam eet sibile posi
 tum supra ipm amp hanc eandem rationem
 possumus expressius declarare. nam sensus ni
 hil percipit sine medio de eo autem qd immedi
 ate ptingitur sensui sensus dirrecte iudicare
 non potest cum ergo materia immediate pjun
 gatur forme z quodlibet sibi sue pfectioni ga
 semper potentia immediate ptingitur actui or
 ganum in quo fundat sensus tanq3 propria p
 fectio i proprio susceptibili dirrecte a sensu pci
 pi no poterit no ergo potest intelligi qd dictum
 e de organo vt dicatur percipere sibi differen
 tias pprii subiecti qz percipiat differentias p
 prii organi. Rursus non potest hoc intelli
 gi de obiecto vt dicatur sensus percipere dif
 ferentias pprii subiecti qz percipiat differenti
 as pprii obiecti qz licet tales differentias per
 cipiat tamen ipm obiectum vt videtur no po
 test dici subiectum sibi ymo magis econverso
 sibi d3 dici sibi obi. nam semper patiens sub
 icitur agenti non econverso quare cu obi agat
 in sibi no econverso magis sibi subicit obie
 cto q3 econverso. d3 qd hic sibi accipit p obiecto
 dicitur. n. sibi percipere differentias pprii sibi
 quia percipit differentias pprii obiecti dicit
 autem pprium obi habere rōnem subiecti p
 pter duo. primo propter actionem ipsius sibi
 secūdo ppter modū recipiendi eius prima via
 sic patet. nam sibi cum. h. qd patitur ab obie
 cto z per. h. qd imutatur ab eo habet iudicare
 de ipso ergo aliquo mō plus dicit sentire obi
 quam pati z imutari ab ipso. nam z aer patit
 z imutatur ab odore no tamen dicitur odore
 sentire quia non habet iudicare de ipso z quia
 semper ea que spectant ad iudicium alicuius
 dicuntur esse sibi illi ipm obi dicitur ee sibi
 sibi iquantum de ipso obi sensus iudicat sicut
 ergo est subiectum in scientia illud circa qd ver
 satur p̄sideratio z iudicium scientie sic ipm obi
 ectum potest quodammodo dici sibi eius. quia
 circa ipm versat p̄sideratio z iudicium ipsius
 sibi possz ee adhuc adduci scda via ex pte mo
 di recipiendi. nam cu forma habeat esse i obi
 magis materialiter in sensu vero magis spiri
 tualiter qz hntia esse magis materiale quodā
 modo subiciuntur hntibus ee magis spūale di
 citur obi ee sibi sibi quia forma z spēs vt e
 in obiecto h3 ee melius quam in sensu. prima
 tamen via magis est ad ppositum quod vero

obiciebat qz patiens subicitur agenti patet qd
 sentire plus dicit quaz pati vl imutari ab obi
 nam sentire vltra huiusmodi imutationē ipoz
 rat iudicium qd h3 sensus de re sensibili rōne cu
 ius ipm obi quodammodo dici pōt sibi vt p
 habita e manifestum ex. h. ergo p3. qd organuz
 e sibi sensus z ee obi e quodammodo sibi sen
 sus. tamen aliter z aliter qz organum dicit ee
 sibi qz in eo fundatur sensus tāquam in pro
 prio susceptio sed obi potest quodammodo dici
 sibi sensus qz subicitur iudicio eius et quia cir
 ca ipm negociatur sensus sicut iudicans nego
 ciatur circa id de quo iudicat. Deinde cuz
 dicit quoniam autem et album posita differē
 tia ad quam pnt attingere sibi particulare. h
 ex differentia ad quam non possunt attingere
 inuestigat esse aliquē ulteriozē sibi qui dicit
 cōmunis sibi z est super omnes particulares
 sensus circa quod tria facit p^o quod dictū est. se
 cundo inuestigat quādam p̄ditiones huius sibi
 sus. tertio mouet quādam dubitatōnem circa
 determinata. secunda ibi neq3 vtiq3. tertia ibi
 at vero impossibile est dicit ergo quoniam autē
 album et dulce z unūquodq3 sensibilem quō
 differt ad unūquodq3 sensibile discernim^o quo
 dam. i. quadam virtute et sentimus quia dif
 ferunt necesse est sensu aliquo. h. sentire quia
 talia sensibilia sunt quare z manifestum e qm
 caro no est vltimuz sibi. i. non est illd ad
 qd stat vltimuz iudicium de sensibilibus nec
 est illud qd potest hanc differentiam discerne
 re qz tunc necesse estz ipm sibi tactus per
 carnem tangens. h. sensibilia discernēs discer
 nere inter ea z tunc supplenda est ratio qd si or
 ganum tactus non est vltimuz sibi nec
 etiam aliquis alius sibi particularis potest
 dici vltimuz sibi sed oportet dare aliquem
 vltiozem sensum super omēs particulares
 sibi qui dicitur cōmunis sensus. Notan
 dum autem qd sensus cōmunis e quodammodo
 terminus omnium sensuum particulariuz qz
 imutationes facte in omnibus sensibus parti
 cularibus terminantur ad ipm z quia termi
 nus h3 rōnem vltimi pōt sibi cōmunis dici
 quodamō vltimū sibi. Notandum
 ee vim rationis phi in hoc p̄sistere qd si dulce
 z album sunt sensibilia oz qd d̄riam dulcis z al
 bi pcipiamus per aliquem sensum sed nullus
 sensus pticularis pōt percipere d̄riam dulcis
 z albi nec aliquis sensus pticularis potest dis
 cernere d̄riam cuiuscūq3 obiecti sibilis ad qd
 libet obiectum sensibile. ergo est dare aliquē
 vltiozem sensum vt sensum cōmunem per
 quem has differentias possumus cognoscere
 Notan ee rōnem phi esse p locum a maiori
 nā si aliqs pticularis sibi possz pcipere d̄riam
 dulcis z albi z d̄riam cuiuscūq3 obi sensibil ad
 quodlibet obi sensibile maxie hoc faceret tact^o
 qd quodammodo e fundamētū oium sensuū sedz
 h. ergo tactus p carnē. h. oha sibilis attigēs

h.
9. 144

h.
9. 146

statim discernere posset differentias inter ea sed hoc videmus esse falsum quia nec per carnem nec per tactum possumus percipere differentiam dulcis et albi nec differentiam cuiuslibet obiecti sensibilis ad obiectum quodlibet possibile ergo caro. i. tactus non est ultimus sensum vel non est ultimus sensus. sed oportet dare aliquem ulteriore sensum ut sensum communem per quem tales differentias discernamus. Deinde cum dicit neque utique separatis investigat quasdam conditiones ipsius sensus communis circa quod duo facit secundum quod duas tales conditiones investigat. nam primo investigat et ostendit quod sensus communis est virtus una non separata. hoc investigat et ostendit quod in uno tempore non separato sed simul percipit et iudicat differentias obiectorum ibi quod autem neque in separato dicit ergo quod neque utique separatis id est per separatas virtutes vel ut habet alia littera neque utique separatim contingit discernere quod alterum sit dulce ab albo sed oportet uno aliquo id est una aliqua virtute utraque manifesta esse sic. non est si per alteras virtutes percipimus album et dulce sicut siquidem ego sentio. h. id est. dulce illud autem id est album tu sentis manifestum utique erit quoniam altera sunt ad invicem dulce et album quia aliter pacior ego a dulci et aliter tu ab albo. planum est ergo hec esse altera sed non erit nota ista alteritas nec ista diversitas nisi unus aliquis sensus cognoscat utraque ideo subdit quod autem unum et eundem dicere quoniam alterum enim esse dulce ab albo idem dicit quare sicut dicit sic et intelligit et sentit. nam istud dicere procedit ex aliqua apprehensione interiori. si ergo non est nota differentia dulcis et albi nisi unus cognoscat et unus dicat talem differentiam quia istud dicere procedit ex aliqua apprehensione interiori quod ipsam virtutem interiori apprehendentem hanc differentiam esse unam et quia sensus communis apprehendit hanc differentiam ergo sensus communis est una virtus idem concludit quod quidem igitur non possibile sit iudicare separatis. i. per virtutes separatas esse separata id est esse distincta dulce et album palam super est per ista dicta. Dubitaret forte aliquis quia non videtur ratio philosophi bona esse quia non est simile de duobus hominibus cognoscentibus dulce et album et de uno et eodem homine per diversas virtutes cognoscere utrumque quia. nam si unus homo cognosceret dulce et aliter cognosceret album et non esset tertius homo qui cognosceret utraque licet aliud esset dulce ab albo. ista tamen alietas esset ignota et non esset scita attamen si unus homo per unam virtutem vel per unum sensum cognoscat album et per alium sensum cognoscat dulce postquam est unus homo vel una anima cognoscentis utraque quantum cumque. h. sit per varias virtutes videtur quod satis sit nota differentia inter utrumque nec propter hoc. ut videtur oportet ponere ulteriores virtutes. dicendum quod simile philosophi sufficiens est ut ad

propositum spectat ad cuius evidentiam sciendum quod a substantia anime immediate non egreditur aliqua actio nec aliquis motus nec aliqua cognitio nisi mediante aliqua virtute. unde anima non est immediatum sentiens sed est primum sentiens ut superius dicebatur sentit enim anima mediante aliqua potentia sensitiva ita quod sentire egreditur ab anima principaliter sed a potentia illa egreditur proxime et immediate. si ergo anima per unum sensum cognosceret dulce ut per gustum et per alium sensum cognosceret album ut per visum et non esset unus aliquis alius sensus communis per quem cognosceret utrumque ignota esset differentia utriusque quantum ergo ad hoc simile est sicut si diversi homines cognoscerent illa et non esset aliquis unus homo qui cognosceret utrumque. nam si anima cognoscat differentiam inter album et dulce. planum est quod non cognoscat differentiam illam per visum quia visus per se non apprehendit dulce nec cognoscat tam per gustum quia gustus per se non apprehendit album vel igitur oportebit dicere quod cognitio differentie huius vel quod iudicium de hac differentia immediate procedit a substantia anime absque aliqua alia virtute quod est impossibile vel oportet dicere quod anima habeat aliquam unam communem virtutem vel aliquam unam communem sensum cognoscentem utraque. itaque eo ipso quod cognoscimus differentiam albi et dulcis et eo ipso quod cognoscimus differentiam inter diversa obiecta diversorum sensuum particularium. oportet ponere aliquam communem sensum et oportet dicere quod ille communis sensus sit virtus una non separata quod probare volebamus. Deinde cum dicit quod autem neque in separato quia ut dicebatur. duo declaranda erant de sensu communi videlicet quod est virtus non separata et quod iudicabit in tempore non separato ideo declarato. primo hic declarat secundum dicens quoniam autem neque in separato tempore hoc iudicat hinc super est manifestum quia sicut idem id est sicut eadem virtus. dicit quod alterum est bonum et malum vel quod alterum est dulce et album sic et quando dicit alterum quoniam enim. alterum nunc est alterum super est et quia in illo instanti et in illo tempore in quo dicitur esse alterum tunc est et alterum non secundum accidens accipitur ipsum quando id est ipsum tempus nam tunc acciperetur quando secundum accidens quando illud tempus et illud quando in quo hic diceret referretur ad dicentem non ad rem dictam ideo subdit dico autem puta nunc dico quoniam alterum. non tamen quoniam nunc est alterum sed sic dicit et nunc alterum et quoniam nunc alterum et quia illud quando non refertur ad dicentem et non accipitur per accidens ut quod dicat nunc alterum sed nunc dicat nunc esse alterum imo referretur ad res de quibus ut quod non

solū nūc dicit alter & nūc dicit et alterum
 oportet id quod simul apprehēdat utrumque id con-
 cludit simul. ergo sup̄ apprehēdit utrumque quare
 inseparabile. i. una inseparabilis uirtus et tēpore
 inseparabili id est non separabili id est simul et in
 eodem tempore sup̄ indicat de utroque. Du-
 bitaret forte aliquis quomō illud quando et il-
 lud tempus in quo plus cōmunis dicit album
 esse aliud a dulci vel quodlibet aliud sibi di-
 cit esse differens ab alio nō accipit s̄m accidēs
 Dicendum quod h. dupliciter potest exponi
 rum una expositio tacta est in littera ad quā
 uidetur declinare thēmistiū. alia est expositio
 quā uidetur tangere cōmentator uno enim mō
 respectu alienantis reze potest sumi tempus p̄
 accidens quā illud tempus non refertur ad res
 alias. sed ad dicentem. nam si p̄ferat. h. pro-
 positio for. dicit nūc esse aliud dulce ab albo
 nūc potest p̄poni cum si dicit uel cum si ē. nā
 si componat eū si. dicit tunc est plus dicit nūc
 id est nūc loquit̄ de illa alienate s̄ si p̄ponatur
 cum si esse tūc ē plus quod nūc sit illa alienitas ali-
 ud est. n. nūc loquit̄ de alieitate et aliud nūc alienita-
 tem ē accidit enim reb̄ aliis quod quis nūc lo-
 quatur de alieitate eaz̄ ergo si capitulo nūc uel
 illud temp̄ refert̄ ad dicentem accipit per ac-
 cidens respectu rem̄ sed si refert̄ ad res dictas
 tūc accipit per se respectu earū. hoc uiso scien-
 dum quod si quis hodie uideret fortem album et
 cras uideret platonem nigrū benē posset nunc
 loqui de alteritate et de dissimilitudine plato-
 nis ad fortem tamen nō posset dicere quod nūc
 plato esset dissimilis a forte. quia cum non ap-
 prehēdat eos simul posset illo tempore inter
 medio alter mutare colorē et sic non esset dissi-
 milis sed simul itaq̄ possum nunc loqui de alte-
 ritate socratis et platonis dato quod simul nō ap-
 prehēdam utrumque sed si si nūc nō refertur ad
 dicentem. sed ad res dictas ut non quod dico nūc
 sed quia dico esse nunc for. dissimilem platoni
 oportet quod simul apprehēdam for. et platonē
 quia non posset uere dicere quod si for. esset nunc
 dissimilis a platone nisi simul apprehēderē
 utrumque quia si apprehēderē eos successiue forte
 fieret imutatio in altero eorum et tunc quādo
 dicerem eos esse dissimiles p̄pter mutationē
 factam nō ēnt dissimiles. sed similes est ergo
 intentio phi quod per sensum cōmunem nō so-
 lum possumus dicere album esse differens ad ul-
 ti ita quod si nūc referatur ad dicere vel ad dicen-
 tem et accipiat per accidens sed ēt per sensum
 cōmunem possumus dicere nūc talem d̄fiam
 ita quod si nūc referatur ad ip̄s esse et ad ip̄as res
 differentes et accipiat per se ymo s̄m ip̄m si
 nūc potest determinare utrumque uidelicet tam
 dicere quod esse vel tam dicentem. quā res ip̄as
 nam per s̄m cōmunem possum nūc dicere
 vel nūc loqui de alieitate dulcis et albi et possum
 dicere quod nunc sit illa alieitas sed ego nō pos-
 recte dicere quod album esset nunc aliud a dulci

nisi nūc et simul apprehēderē utrumque ergo sen-
 sus cōmunis per quem. h. iudico simul appre-
 hendit utrumque. ideo philosophus cōcludit quod
 sic dicit et nunc quod est aliud et dicit quoniam nūc
 est aliud ita quod si nunc determinat si dicere
 et determinat si esse et quia. h. nō posset esse nisi si-
 mul apprehēderem utrumque. id eo subdit quod si-
 mul. ergo sup̄ apprehēdit utrumque p̄mentator
 autem uidetur aliter exponere textum istum
 ad cuius euidentiam sciendum quod sicut aliqua
 p̄nt ēē sibi loco ita p̄nt ēē sibi tēpore locus autē du-
 plex est p̄p̄ius et cōmunis in loco autem pro-
 prio duo corpora nō possunt esse simul sed in lo-
 co cōmuni multa corpora possunt simul esse ut
 dicuntur plures homines esse simul si sint in
 eadem domo vel si sint sibi inuicem prop̄iqui
 per se ergo illa sunt in eodem loco que sunt in eo-
 dem loco proprio sed aliquo modo et quasi per
 accidens sunt in eodem loco et sunt simul s̄m
 locum que sunt in loco prop̄iquo. sic per se lo-
 quendo illa sunt proprie in tempore que sunt in
 eodem tempore simpliciter sed illa sunt aliquo
 modo simul in tempore que sibi inuicem qua-
 si. imediate succedunt ut si quasi statim post
 unum fieret aliud illa aliquo modo essent si-
 mul secundum tempus posset ergo quis dicere
 quod plus cōmunis simul apprehēdit dulce
 et album quia statim post apprehensionē unius
 apprehēdit aliud apprehensio ergo huius et
 illius esset in eodem tempore non per se sed
 quasi per accidens. ad. h. ergo excludens ait
 philosophus quod in eod̄ quā et in eodem tempore per se ap-
 prehēdit plus cōmunis illa diuersa quia per
 huiusmodi sensum non solum nunc dicimus
 vel nunc loquimur de tali diuersitate sed etiā
 possumus dicere quod nunc sit talis diuersitas
 quod esse non posset nisi simul et in eodem tem-
 pore per se vel etiam in eodem nunc apprehē-
 deremus illa. Deinde cum dicit at uero
 impossibile mouet quādam questionē circa
 p̄tacta circa quod duo facit quia primo mo-
 uet huius questionem. secundo soluit eam ibi
 ergo simul quidem dicit ergo at uero impossi-
 bile simul secundum contrarios motus moue-
 ri idem autem indiuisibile et in indiuisibili tē-
 pore. nam si dulce sit mouet sensum cōmunē
 aut intellectum amarum autem mouet ip̄m
 contrarie et album mouet ip̄m aliter quā dul-
 ce vel amarum cum impossibile sit idē indiui-
 sibile in tempore nō diuisibili moueri tot diuer-
 sis motibus. impossibile est quod sensus p̄mu-
 nis simul moueatur ab omnibus istis et quod
 simul apprehēdat omnia ista quod est cōtra
 determinata. Notandum autē philosophū
 in hoc capitulo sepe cum nominauit sensum
 nominauit et intellectum cuius duplex potest
 esse ratio quarum una est quod tam per sensū
 cōmunem quam per intellectum possumus co-
 gnoscere huiusmodi d̄fiam diuersoz̄ obiectoz̄
 idē hic simul loquitur de utroque vel possumus

148
dicitur quod nondum plene uisa est ratio inter sensum
et intellectum sed. h. ratio plenius habetur in sequenti
capitulo ideo nunc quo ad rationem quoddammodo in
distincte loquitur de utroque. Deinde cum
dicit ergo simul quidem soluit ad obiectiones
factam. circa quod tria facit quod ponit quaedam
solutionem calumpniosam. secundo obicit contra
solutionem illam. tertio ponit solutionem rectam
secunda ibi aut non possibile. tertia ibi. sed sicut
quod uocant. dicit ergo sensitivum esse quod iudicat de
omni huiusmodi differentia simul quidem in
numero est indivisibile et inseparabile sed ratione
et secundum esse separatum. ideo subdit quod est
quodammodo divisibile illud quod sentit divi-
sa. et est autem quid indivisibile quod secundum esse
quidem. id est secundum rationem est divisibile loco et nu-
mero indivisibile. Notandum autem solutionem
hanc in hoc consistere quod sensus communis licet sit
unus subiecto et loco est tamen plura secundum esse et
rationem secundum hoc ergo sensus communis est
unus materialiter sed est plura formaliter et quod est ali-
quo modo plura potest simul moveri contrariis mo-
tibus et simul apprehendere diversa. Deinde
cum dicit aut non possibile obicit contra soluti-
onem datam dicens aut non possibile super est
quod sensus communis actu moveatur contrariis mo-
tibus si sit indivisibile quod potest quidem idem et indi-
visibile tria quod idem potest moveri contrariis
motibus secundum esse aut id est secundum actum
supple non moveatur idem contrariis motibus
sed in operari. id est secundum actum quod super move-
tur contrariis motibus divisibile oportet esse et
subdit quod impossibile est album et nigrum esse
simul quare neque possibile est pati simul species
ipsorum sed huiusmodi est sensus et intelligenti-
a quod simul patitur et recipit actu species ipso-
rum ergo non est unus et indivisibilis ut pre-
facta solutio pretendebat. Deinde cum di-
cit sed sicut quod uocant. dat solutionem rec-
tam dicens quod sensus communis se habet qua-
si punctus quia sicut punctus potest esse termi-
nus diversarum linearum sic et sensus commu-
nis est illud ad quod terminantur diversi sensus
particulares quod sicut punctus est quoddammodo
unus et quoddammodo duo sic et sensus communis est aliquo mo-
do. unus et aliquo modo plura. ideo ait quod sicut
illud quod quidam uocant punctum est aliquo
modo. unum. et aliquo modo plura sic et sensus
communis est aut unum aut duo et sic id est uno
modo est divisibile sic id est alio modo est indi-
visibile secundum quod quidem igitur est indivisibile et
secundum quod quid est unum sic est discernens et iudi-
cans simul secundum uero quod est divisibile utitur si-
mul aliquis eodem signo. id est eodem principio
sensitivo bis sicut utimur eodem puncto bis
prout est terminus diversarum linearum ideo
subdit quod in quantum quidem igitur utitur
quis illo termino id est illo sensu pro duobus iudi-
cat duo et separata sunt que iudicat et separato
modo iudicat de illis in quantum uero est quid

unum iudicat uno modo et simul. Notan-
dum autem quod sensum communem apprehendere
diversa simul non potest esse nisi aliquo modo
sit plura et ideo uel dicemus quod sensus communis
sit unus materialiter et subiecto sed plura sit for-
maliter et secundum esse ut dicebat solutio prima uel
dicemus quod sit unus secundum se. et sit plura se-
cundum infra et secundum organa ut inuit. h.
solutio secunda acceptabilior est autem. h. secun-
da solutio quam prima quia si poneremus se-
sum communem plura formaliter non bene posse-
mus saluare quomodo iudicaret differentias
obietorum quod si esset sensus communis diversi se-
sus formaliter ita quod unus sensus apprehende-
ret unum sensibile et alius aliud uel oporteret
dare tertium sensum apprehendentem utrumque
uel esset ignota differentia obietorum ut superius
dicebatur quod si diceretur sensum communem non
sic esse diuisum formaliter ita quod realiter sit plu-
res sensus sed solum secundum aliquem modum intelli-
gendi esset quoddammodo plura tunc contra. h.
uadit ratio philosophi quod si solum secundum aliquem
modum intelligendi esset plura quomodo possit
realiter moveri simul actu diuersis actibus uel
motibus non uideatur possibile propter quod dica-
mus quod sensus communis est unus in se sed habet
diuersa organa quod omnes sensus particulares sunt
quasi organa huius sensus communis et propter hanc di-
uersitatem organorum potest esse terminus diuer-
sarum inutationum sicut unus punctus potest
esse terminus diuersarum linearum sensus ergo
communis est unum et plura in quantum est unus
iudicat simul differentiam obietorum in qua-
tum uero est plura secundum organa ut in quantum est
terminus plurium inutationum potest uariis
motibus moveri. Notandum etiam quod se-
cundum themistius primus uisus non est in pu-
pilla neque primus auditus in auribus. neque pri-
mus gustus in lingua. sed omnes hi sensus qui
tunc ad principale iudicium sunt in primo sensu
tunc id est in sensu communi ergo omnes hi sensus
quinque uel themistius ait quantum ad sensituos
spiritus deriuantur ex uno fonte. nam speci-
es sensibiles procedunt a sensu communi tanquam
ex fonte et deriuantur usque ad sensus particu-
lares tanquam ad quedam organa. dicit etiam
idem themistius quod hi quinque sensus particu-
lares tenent locum nuntiorum sed sensus com-
munis tenet locum regis aut principis. multi
ergo sunt nuntiantes. nam per omnes hos quin-
que sensus quasi per quedam organa denuntia-
tur sensibilia ipsi sensui communi sed ipse sensus com-
munis tanquam res et princeps iudicat de ipsis
sensibilibus nunciatis et de inutationibus factis
in sensibus. ultimo epilogat circa determina-
ta dicens quod de principio quidem igitur se-
cundum quod dicimus animal esse sensitivum
id est animal posse sentire id est de ipso princi-
pio sensitivo uel de ipso sensu secundum quem
sentit animal determinatum sit hoc modo.

170
 Etiam autē duabus differētiis dubitat ab aliquib⁹ ubi Incipiat terti⁹ liber ut supra dicebat et quibus. h. qd nō sit multū p̄ficua sunt tamen de. h. diuerse s̄nie ut dicebatur. nam qdaz incipiūt hunc tertiū in illo caplo quoniam autē non sit sensus. s̄z ut dicebatur hec i titulatio nō videtur rōnalis. nam in secundo libro determinat de sensu. in tertio vero de intellectu in illo autem capitulo nihil agitur de intellectu. si autem aliqua mentio sit ibi de intellectu. h. est quoddāmodo per accidens ut in quantum nūdum ostensum erat quomodo intellectus differt a sensu. videre ergo restat utz liber tertius incipiat in. h. capitulo vel in capitulo illo de pte autē anime dicendum qd cū volens determinare de intellectu debeat ipm separe ab aliis virtutibus. ad tertium librum in quo determinat de intellectu pertinz istud capitulū in quo distinguit intellectus a sensu. incipiendo ergo hic tertiū libruz dicamus quod ph̄s in hoc tertio vult determinare de intellectu. circa qd duo facit qz primo seperat et distinguit intellectum a sensu et a fanta. s̄o incipit determinare de ipō intellectu ibi de pte aut anime. circa primū duo facit qz primo seperat intellectum a sensu. s̄o d̄terminat quid ē fanta et seperat intellectū a fantasia. circa primum duo facit qz primo ait antiquos opinatos fuisse intellectum esse sensum. secundo destruit opinionem antiquoz et ostendit intellectum esse differētem a sensu ibi et tamen oportuit. circa primum quatuor facit secundum qd quadruplīciter ostendit opinatos fuisse intellectum esse sensum. nam primo. h. ostendit ex differētiis animarum. secūdo ex opinōe emped. tertio ex opinione homeri. quarto ostendit. h. idem ex mō cognoscendi quez dicebant antiqui habere animaz. secūda ibi et antiqui. tertia ibi idem aut his. quarta ibi. omnes. n. hi. dicit ergo quoniam aut maxime antiqui diffiniunt. i. determināt et distingunt animam duabus differētiis videlz motu secūdam locum et in eo qd est intelligere et discernere et sentire et subdit qd videt autem intelligere et sapere esse tāquam quoddam sentire qz in vtrisqz his. i. tam per intelligere quam per sentire anima iudicat et cognoscit aliqd horum que sunt. i. de entibus. Notanduz autē qd si anima nō distinguit nisi duabus d̄tiis videlicet motu et cognitione ut dicebant antiqui ita qd vna differētia anime sumat ex eo qd ē principium mouendi alia vero ex eo qd ē principium cognoscendi. igit s̄m sunt nisi he due differētie oportet oēm cognitionē aie p̄tinere ad vnum genus et esse quoddāmodo vnum. quia si cognitiones anime eēt plures et diuerse differētie anime eēt plures quam due qd vna essz differētia put anima eēt principium mo

uendi. secūda essz prout essz principium cognoscēdi secūdam cognitionē vnam et tertia esset put esset principium cognoscēdi secūdam cognitionem aliam. igitur si motus secūdam locuz nō facit nisi vnam differētiā et cognitio non facit nisi vnam differētiā oportet qd omnis cognitio anime sit quoddāmodo vna cognitio et qd anima cognoscit p̄ sensum et per intellectum eadem erit cognitio sensitua et intellectua et idem erit sensus et intellectus. Deinde cum dicit et antiq ostendit. h. idem p̄ opinionem emp̄. dicens qd et antiqui aiunt idēz esse sapere et sentire sicut emp̄. dicit qui vult qd ad p̄ns. i. ad p̄ns tempus et ad p̄ntem horaz voluntas augetur et in homibus et in aliis si alia ab homine habēt intellectū vnde eis tam hominibus quam aliis sup̄ diuersitas temporis uel horazū semper p̄stat sapere altera. i. diuersa qz s̄m emp̄. s̄m qd diuersificabat tempus et hora sic diuersificabat nostrum sapere et n̄m intelligere sed. h. nō esset nisi intellectus esset sensus ergo ex opinione emp̄. patet antiquos opinatos fuisse intellectum esse sensum. Notandum autem qd dubium ē apud quosdam. utz aliqua animalia ab homine habeant intellectū hoc autem p̄surgit p̄pter duo primo propter ipa corpora super celestia que ponuntur aniata volunt. n. qdam qd ex corpore celi et ex ei⁹ aia fieret vnum secūdam esse ita qd celum essz animal et. h. videntur sonare verba auicene in mathematica sua dicentis qd celum ē animal obediens deo. secūdo. h. pōt p̄tingere p̄pter quedam alia animalia dicuntur. n. pigmei non hoies esse et tamen dicunt h̄re intellectum ab aliquibus. ideo ph̄s hic ait qd in homibus et in aliis animalibus auget voluntas ad p̄ns sup̄ si aliqua alia animalia ab homine habeāt intellectū Dubitaret forte aliquis vnde sequitur ista p̄clusio qd si voluntas homis augetur ad p̄ns qd intellectus sit sensus. d̄d qd sicut appetit⁹ nālis sequit formaz nālem sic appetitus anime sequitur formaz app̄hensam. nam sicut ad formaz grauis sequitur inclinatio ad aliquem motum ut ad deorsum sic ad formaz app̄hensam sequitur inclinatio ad aliquem motuz ut ad fugam si illa forma app̄hendat sub rōne nociui vel ad prosecutionem si app̄hēdatur sub rōne p̄ficii et illa inclinatio sequens app̄hensam formam dicitur appetitus anime cū igitur duplex sit cognitio sensitua scilicet et intellectua ut supra dicebat duplex erit appetitus sensitius scilicet et intellectiuis appetitus autem intellectiuis dicitur voluntas. et quia voluntas sequit cognitionē intellectiua idem erit iudicium de intellectu et voluntate quare si voluntas est virtus organica et corporalis erit et intellectus dicere autē qd voluntas augetur ad p̄ns tempus cum tempus sit passio motus celestis ē dicere qd voluntas augetur et minuatur secūdam motum celestē vel ē dicere qd volun

tas sit subiecta celesti motui sed nihil directe subicitur celesti motui vel motui corporis alius nisi quod est quid corporale erit igitur secundum .h. voluntas virtus corporalis et organica et per consequens intellectus erit etiam virtus corporalis et organica et quia tota differentia inter intellectum et sensum est quia intellectus non est virtus organica sed sensus qui potest intellectum virtutem organica dicit intellectum esse sensum dicens ergo quod voluntas hominis auget ad primum tempus et dicens quod diuersitas temporis facit nos altera id est diuersa sapere et intelligere ut patet ponit intellectum esse sensum quod declarare volebamus. Deinde cum dicit idem autem hiis ostendit hoc idem per opinionem homeri dicens quod idem autem hiis vult et id quod est homeri. nam id quod est dictum homeri concordat cum his dictis empe. quod intellectus sit sensus, dicebat enim homerus quod talis intellectus est in terrenis hominibus qualem inducit in die pater virorum deorumque id est sol. Notandum autem quod sol dicitur pater virorum id est hominum quia facit ad generationem hominis iuxta illud philosophi secundo philosophi eorum homo generat hominem ex materia et sol dicitur etiam sol pater deorum id est planetarum quia omnes plante recipiunt lumen a sole.

Notandum etiam quod dicebat homerus hominem habere talem voluntatem qualem adducebat sol in die quia sol potissime est planeta diurnus et non nisi de die stat supra emispherium nostrum. et ideo potissime de die habet effectum super nos. Dubitaret forte aliquis utrum intellectus noster subiciatur motui solis vel motui supercelestium corporum dicendum quod cum sol et vltima omnia supercelestia cum sint res corporales directe non possunt habere dominium nisi super corporalia et quia homerus simpliciter et absolute profitebatur intellectum nostrum esse subiectum motui solis oportebat ipsum concedere intellectum esse virtutem corporalem et per primum cogebat concedere intellectum non differre a sensu debemus enim diligenter notare quod semper actiua sunt quod huiusmodi sunt formaliora passiuis quia semper agens agit ut est in actu et ut est quid formabile et semper patiens patitur ut est quid in potentia et ut induit quandam rationem materie et quia imaterialia sunt ipse forme intellectus. scilicet qui est virtus imaterialis simpliciter est formalior omni corpore et directe nulli actioni corporali potest esse subiectus asserere. ergo simpliciter et absolute quod talis intellectus insit hominibus qualem adducit ei sol ut assererat homerus est asserere intellectum esse virtutem corporalem et per primum esse sensum. cum ergo queris utrum intellectus noster subiciatur motui solis vel motui supercelestium corporum patet quod directe hoc esse non potest quia per intellectum directe non subiciuntur stellis. immo secundum ptholomeum in centiloquio suo sapiens do

minabit astris. indirecte tamen intellectus noster aliquo modo subicitur supercelesti motui. nam licet intellectus noster non sit fantasia. nunquam tamen est sine fantasia. quia nihil possumus intelligere sine fantasia lesio organo fantasie impedit operationem intellectus igitur cum fantasia sit virtus organica et corporalis et per primum sit subiecta motui supercelesti et intellectum nostrum non directe et in se sed indirecte et propter fantasiam habere aliquam ordinatorem ad supercelestis corpus ita quod per motum supercelestis corporis poterit aliqua lesio carni in organo fantastico quod lesione carni impedit operationem intellectus quare quodammodo indirecte intellectus noster subicitur supercelestium motibus. Deinde cum dicit omnis enim ostendit hoc idem vix quod antiqui philosophi opinati sunt intellectum esse sensum ex modo cognoscendi que dicebant habere animam dicens quod omnes enim huiusmodi. id est omnes antiqui philosophi opinabantur intelligere esse quid corporeum quia sicut et sentire sic et sapere secundum eos fiebat quia simile cognoscitur simili sicut determinauimus in rationibus secundum principium. id est in rationibus quas diximus in principio. id est in primo libro. tunc ergo supplenda est ratio quod .h. esse non possit nisi intellectus esse sensus ergo antiqui philosophi posuerunt intellectum esse sensum. Notandum autem quod ut in primo libro tangebatur secundum antiquos philosophos omnis cognitio fiebat quia simile sibi cognoscebat. ideo ut anima cognosceret omnia ponebant eam propositam ex omnibus ponebant. nam eam propositam ex terra et aqua ex aliis elementis ut per terram cognosceret terram et per aquam aquam et sic de aliis ponebant ergo quod omnis cognitio fiet per quandam similitudinem corporalem nec distinguebant de sensu et intellectu et tam sentire quam intelligere dicebant fieri per similitudinem corporalem quod esse non posset nisi esse intellectus virtus corporalis et per primum nisi esset sensus. ergo ex ipso modo cognoscendi quem dicebant antiqui habere animam oportebat eos concedere quod idem esse sensus et intellectus. Deinde cum dicit et tamen oportuit improbat opinionem antiquorum omnis intellectum non esse sensum. circa quod duo facit. quia primo destruit et improbat opinionem antiquorum quantum ad modum ponendi. hoc destruit et improbat ipsam opinionem in se omnis intellectum non esse sensum ibi quod quidem igitur ad euentiam antequam prime partis sciendum quod vnus modus ponendi quare antiqui dicebant intellectum esse sensum fuit quod credebant quod per similitudinem corporalem sibi sibi cognosceret. circa .h. ergo duo facit. quia primo increpat hunc modum ponendi. hoc reuertit quandam cauillosam rationem que posset fieri circa illud quod dixerat ibi vix necesse prouentur autem sic philosophi in tradendo modum cognitionis anime solum tradiderunt qualiter anima scit et cognoscit quia dicebant quod sibi sibi cognoscebat non tamen dixerunt qualiter anima ignorat et decipitur et tamen dicendo de cognitione anime oportuit simul ipsos dicere de deceptione eius. immo magis

g. i. 4. 1

oportuit eos dicere de deceptione quam de cognitione quia magis proprium est animalibus ignorare quam scire et plurimum temporis anima perficit in. h. i. ignorantia quam in scia coiter. n. homines pro plus temporis sunt ignorantes quam scientes. Deinde cum dicit unde necesse remouet quandam cauillosam rursionem possibilem fieri circa illud quod dixerat dicens unde supple quia antiqui nihil loquuti sunt de deceptione necesse est aut dicere ut quidam dicunt omnia que videtur vera esse ita quod verum sit in apparendo et quod anima nunquam decipiat. aut necesse est eos dicere deceptionem esse tactum. i. per tactum dissimilis. h. n. v. decipi per dissimile contrarium est ei quod est cognoscere simile sibi. sed hec cauillosa rursio non potest stare quia videtur autem et deceptio et scia eadem esse contrarium si ergo simile pertinet ad sciam pertinebit et dissimile et si dissimile pertinet ad deceptionem pertinebit et simile. Notandum quod si antiqui philosophi increparentur de insufficientia quia dixerunt qualiter anima cognoscit et non dixerunt qualiter decipit et ignorat dupliciter se possent excusare primo quia forte dicerent ut multi antiqui dixerunt quod verum erat in apparendo ita quod nihil esset verum nisi quia appareret sed si quicquid appareret esset verum nunquam anima deciperet secundum h. ergo non oportuit antiquos loqui de deceptione quia anima nunquam decipit sed. h. rursio nulla est quia ut dictum est planum est quod anima decipitur et ignorat imo magis proprium est ei ignorare et decipi quam scire quia plurimum temporis apponit in ignorantia quam in scia. sed se possent excusare antiqui dicendo quod sicut anima cognoscit tangendo vel attingendo simile sic decipit tangendo vel attingendo dissimile. non ergo oportuit antiquos dicere qualiter anima decipit quia cum dixerunt quod cognitio sit per simile satis dederunt intelligere quod deceptio sit per dissimile. De prima ergo rursione non curat philosophus quia apparet ipso secundo nulla esse sed hanc secundam rursionem destruit ostendens non esse verum quod si simile facit ad sciam quod dissimile pertineat ad ignorantiam quia eadem videtur esse scia et deceptio priorum. cum ergo simile et dissimile sint contraria vel ambo pertinent ad sciam ita quod si vnum sciat et aliud scietur vel ambo pertinent ad deceptionem et ignorantiam ita quod si circa vnum cadit deceptio cadet et circa aliud omnino ergo sunt reprehensibiles antiqui nihil dicendo de deceptione anie nec poterant se excusare quod si cognitio fiebat per simile quod deceptio fieret per dissimile ut per habitam est manifestum. Deinde cum dicit quod quidem igitur improbatam positionem antiquorum quantum ad modum ponendi improbat eam in se omnis intellectum non esse sensum ad cuius evidentiam sciendum quod circa intellectum tria est considerare v. i. ipsum apprehendere per intellectum quod potest dici intelligere et ipsum iudicare per intellectum quod potest dici sapere. tertium est ipsum opinari quod sequitur apprehensionem et iudicium intellectus. sic et circa sensum tria

est considerare. nam primo est ibi ipsum pati a sensibili et recipere species. secundo est ibi ipsum iudicare de re sensibili. tertio est ibi ipsa fantasmata que est motus factus a sensu et que sequitur passionem factam a sensibili et iudicium ipsum sensus est tamen aduertendum quod ipsum apprehendere per intellectum potest habere proprium nomen et potest dici intelligere et ipsum iudicare per intellectum potest habere proprium nomen et potest dici sapere sed ipsum pati a sensibili dicitur quodam sentire et ipsum iudicare de sensibili dicitur quodam sentire ita quod non sunt ibi nomina distincta. tria ergo facit philosophus quia primo ostendit quod intellectus non sit sensus quia sapere non est sentire. i. quia iudicare per intellectum non est idem quod iudicare per sensum. sed ostendit quod intellectus non sit sensus quia intelligere. i. apprehendere per intellectum non est idem quod sentire. i. apprehendere per sensum. tertio ostendit quod intellectus non est sensus quia opinio que sequitur apprehensionem et iudicium intellectus non est idem quod fantasmata que sequitur apprehensionem et iudicium sensus. sed ibi sed neque intelligere. tertium ibi fantasmata. n. dicit ergo quod quidem ergo. non idem sit sapere. i. iudicare per intellectum et sentire. i. iudicare per sensum manifestum est quia hoc quidem. i. sentire et iudicare per sensum est in omnibus animalibus. illud autem. i. sapere et iudicare per intellectum est in paucis animalibus. tunc ergo supplenda est ratio quod si sapere. i. iudicare per intellectum non est sentire. i. iudicare per sensum intellectus non est sensus ut antiqui opinabantur. Deinde cum dicit ostendit h. idem alia ratione dicens quod neque intelligere. i. neque apprehendere per intellectum in quo intelligere est recte et non recte. recte quidem est prudentia scientia et opinio vera non recte autem contraria. i. per contraria horum. nam per prudentiam sciam et opinionem veram intelligimus recte per contraria aut horum non recte neque autem hoc. i. neque ipsum intelligere. i. apprehendere per intellectum est idem cum ipso sentire. i. cum apprehendere per sensum quia sensus quod proprium sepe est verus et inest omnibus animalibus intelligere autem peruenit et fit et nulli inest cui non inest ratio. Dubitaret forte aliquis quomodo sensus proprius ipse est verus et non intellectus. dicendum quod sensus et intellectus ut commentator inuit modo opposito comparantur. iste autem modus oppositionis ex. h. sumitur quia aliter intelligit intellectus et aliter cognoscit sensus quia intellectus intelligit formando sibi aliquam preceptionem et aliquam diffinitionem inde est quod nomen et id quod est in uoce est nota et signum eius quod est in mente quia accipiendo diffinitionem large per omni preceptum ratio dicitur signat nomen est diffinitio ut dicitur quarto methaphisica. intellectus ergo intelligit formando sibi diffinitionem aliquam uel preceptionem sed sensus in sentiendo nullum preceptum et nullam diffinitionem format sed solum sentit ex eo quod immutat a sensibili. ex hac autem differentia sequitur quod sensus proprie ad sensibilia corda mediatur sensibilibus

sibilibus propriis. sed intellectus e contrario co-
 parat ad intelligibilia propria mediantibus in-
 telligibilibus cõibus. nam si sensus ex hoc sentit
 quod imitat a sibilibus cõibus non imitat
 sensum nisi mediantibus sibilibus propriis. Sensus
 primo et principaliter sentit sensibilia propria et
 mediantibus illis sentit cõia sed intellectus ut
 dictum est intelligit formando sibi aliquem con-
 ceptum vel aliquam rationem et quod ratio et conceptus
 superiorum et cõium claudit et reseruat in ratione
 et in conceptu inferiorum et particularium vel proprio-
 rum rationum et superiorum priorum est ratione. Intellectus
 et proprio quare si intellectus intelligit for-
 mando sibi rationem et conceptum sicut rationem cõium pri-
 orum est ratione proprio. sic intellectus prius se-
 intelligibilia cõia et mediantibus illis se-
 intelligibilia propria ita quod sunt nobis nota confusa
 magis ut dicitur in primo philosophorum et huiusmo-
 di intelligibilia cõia se habent quasi locus inane
 in domo quem nullus ignorat ut dicitur prometerator
 philosophorum metha. dicam? ergo quod circa illud in quod
 immediate se- potentia directe non cadit error.
 sed magis error cadit circa illa in qua se- me-
 diate et ex parte propter quod apparet veram esse
 nisi iam prometeratoris quod sensus non errat circa sen-
 sibilia propria in qua se- immediate sed magis er-
 rat circa sensibilia cõia in qua se- mediantibus
 sibilibus propriis indicabimus. n. per se sum
 magnitudinem aliquam esse decem pedum quod non
 erit octo pedum. in. h. aut maxime erramus
 per se sum circa sensibilia cõia ut circa hoc quanta
 sit magnitudo. in intellectu autem e contrario ac-
 cidit. nam intellectus non errat circa intelligibi-
 lia cõia in qua se- immediate sed magis errat cir-
 ca intelligibilia propria in qua se- mediantibus in-
 telligibilibus cõibus. est ergo intentio philosophi dicere
 quod sentire. i. apprehendere per se sum non est idem quod in-
 telligere. i. apprehendere per intellectum tuum quod non erra-
 mus circa sensibilia propria erramus autem circa in-
 telligibilia propria tunc et quia sensus in omnibus
 animalibus intelligere autem non in omnibus. tunc er-
 go supplenda est ratio si sentire. i. apprehendere per se
 sum non est idem quod intelligere. i. quod apprehendere per
 intellectum. intellectus non est sensus quod probare vo-
 lebamus. Deinde cum dicitur fantasma. n.
 ostendit quod intellectus non sit sensus quod fantasma
 que sequit ipsum sentire non est idem quod opinio
 que est prima ad intelligere. duo ergo facit quod pri-
 mo ostendit quomodo se habeat fantasma ad se-
 som et ad intellectum et ad opinionem. hoc ad-
 ducit rationes ostendentes quod non est idem opinio
 quod fantasma ibi quod autem non est eadem. dicitur
 ergo quod fantasia enim est et alterum quid a sensu et est
 quid alterum ab intellectu et etiam. h. i. fantasia
 non est sine sensu et sine hoc. i. sine fantasia non
 est opinio. Notandum autem quod cum fantasia sit quod
 dam motus factus a sensu non est idem quod intel-
 lectus quod intellectus non est huiusmodi motus
 nec est fantasia est idem quod sensus cum sit mo-
 tus factus a sensu. advertendum tamen quod.

fantasia non sit sensus tam enim quod est motus factus
 a sensu sine sensu esse non potest. Notandum est
 quod sine fantasia non est opinio. nam nisi esset
 fantasia. et nisi intelligeremus cum fantasia non
 intelligeremus cum discursu sed simplici intuitu
 et clare cognosceremus quidditates rerum
 quare in nobis non est proprie opinio sed scientia
 quibus ergo non inest fantasia nec opinio. rur-
 sus ex eo quod habemus fantasiam alicui rei
 non oportet quod illud sit sed sufficit quod illud ap-
 pareat nobis esse sic etiam ex eo quod habemus
 opinionem non oportet quod illud sit sed sufficit quod
 illud videatur nobis esse sine fantasia. ergo non erit
 opinio quod nisi esset fantasia. per quam potest nobis
 apparere quod non est non est opinio per quam
 posset contingere quod nobis videatur quod non est
 Deinde cum dicitur quod autem non est ad-
 ducit rationes ostendentes quod opinio non sit
 fantasia. circa quod duo facit secundum quod du-
 as rationes adducit. prima ibi amplius autem. dicit
 ergo quod autem non eadem est fantasia. et opinio
 manifestum est quod hec quidem. i. fantasia est passio
 in nobis. i. in potestate nostra est. n. cum volu-
 mus per oculos. i. statim facere. i. formare nobis
 fantasmatam possumus. n. formare nobis per fan-
 tasia. montem aureum vel eneam. ac si esset ante
 oculos nostros sicut positi in recordatiuis id est
 sicut homines cum volunt recordari sunt faci-
 entes. i. formantes sibi ydolum et fant. de re-
 bus preteritis sicut volunt fantasari. ergo est in
 potestate nostra. opinari autem non est in nobis
 i. in potestate nostra quod necesse est falsum aut ve-
 rum dicere. i. necesse est habere rationem falsum
 aut verum dicentem si debeamus aliquid opi-
 nari. Notandum autem quod ratio que facit nos
 opinari. i. possit esse vera et falsa tamen semper
 oportet quod credat esse vera et quod non est in potesta-
 te nostra semper habere talem rationem non est
 in potestate nostra opinari cum volumus. tunc er-
 go supplenda est ratio quod si fantasari quod est in
 potestate nostra non est idem quod opinari quod il-
 lud non est in potestate nostra fantasia non est opinio.
 Deinde cum dicitur amplius autem adducit
 secundam rationem. circa quod tria facit quod primo ad-
 ducit huiusmodi rationem. hoc excusat se quod de-
 terminare sufficenter de istis acceptionibus in-
 tellectus non spectat ad presens negocium. tertio
 epilogat circa determinata. prima ibi sunt autem
 ipius. tertia ibi de eo autem. dicit ergo quod am-
 plius autem cum opinamur aliquid difficile
 aut terribile statim compatimur. i. statim seq-
 tur passio et timor in appetitu. similiter autem
 est et si opinamur aliquid periculandum statim se-
 quitur spes in appetitu per fantasiam autem similit-
 nos habemus sicut si essemus considerantes in
 pictura difficilia et periculosa quod ad tale fantas-
 ma non oportet quod sequatur passio aut spes in appeti-
 tu. Dubitaret forte aliquis quare ad nram
 imaginari non oportet quod sequatur passio in appetitu sed
 ad nram opinari quod ad nram opinari sequatur spes.

9. 169.

143

faga. ad nrm vero imaginari non. dicendum
 qd lz res sint cognite vt sunt in nobis sunt tñ
 volite z appetunt vt sunt in seipis z qz ea que
 opinamur credimus in re sic eē ea autem que
 imaginamur non opz quod credamus in re sic
 eē sed p imaginatōem apparent nobis simili-
 tudines rerum sicut in picturis non apparent
 nobis ipse res sed rerum similitudines. inde ē
 ergo quod fm opinionem mouet appetitus nō
 autez opz q moueat fm apphētionem imagi-
 natuā vel fm fanta. tñ ergo supplenda est rō
 phi q si fanta. que est pñs ad sentire non ē opi-
 nio que ē pñs ad intelligere intellectus non est
 pñs q pbare volebamus. Deinde cum dī-
 cit sunt autem ait q determinare sufficienter
 de istis differentiis z de istis acceptionibus in
 intellectus non spectat ad hunc librum s; ad sex-
 tum ethicoz. id ait q sunt autem differentiē
 ipius acceptionis intellectus sciētia. z opinio.
 z prudentia. z econtraria hoz de quoz differē-
 tia fit altera rō. i. refuet ad. vj. librum ethico.

Ultimo eum dicit de eo autem epilogat
 circa determinata z p̄tinuat se ad dicenda di-
 cens. de eo aut q ē intelligere dictum ē quoni-
 am alterz ē ab eo q est sentire z subdit q huius
 modi aut. i. sequens intellectum z flum aliud
 uidet esse fanta. vt sequens flum. aliud opinio
 vt sequens intellectum z addit q determinā-
 tes de fanta. sic. i. hoc modo dicendum ē z de
 altero. i. de intellectu in quo p̄tinuat se ad dice-
 da qz hoc modo p̄sequet qm prius determina-
 bit de fanta. z postea de intellectu.

h. quatuor v; p flum opionē sciam z intellectu
 id vt fanta. eē aliquod istoz quatuor. Du-
 bitaret forte aliquis qz vt q phūs male. h. dī-
 stinguat intellectu a scia. nam accūs non facit
 numez cū pprio sbo cum ergo scia hāt eē in in-
 tellectu tanq; in sbo non pprie ponit in numez
 cū sbo ipō quare non d; diuidi ē ipm. Di-
 cendum q vt supra tetigimus qñ potentia fer-
 tur in aliqua immediate z in aliqua mediate illd
 in q ferē immediate sortit nomen potētie. illud
 vero in q ferē mediate non sortit nomen potē-
 tie. sed h; aliquod spāle nomen vt qz volūtas
 ferē in finē immediate ipē motus in finē d; vo-
 lūtas motus vero in ea que sunt ad finem sor-
 tit spāle nomen z vocat electio. id d; iij. ethi-
 co. q voluntas est finis. electio vero eoz que
 sunt ad finē sic qz intellectum immediate fertur i
 pñci. mediate vero ferē in p̄clusiones hitual
 cognitio principioz sortit nomen potētie z vo-
 cat intellectus sed habitualis cognitio p̄clu-
 sionum sortit spāle nomen et vocat scia intel-
 lectus. ergo in hoc loco nō accipit p ipa poten-
 tia intellectiua sed p ipa habituali cognitione
 principioz z qz habitus principioz ē distinct⁹
 ab habitu p̄clusionū recte intellectus diuidit ē
 sciam q aut debeat sic intelligi p; p̄ p̄menta.
 qui ait q p intellectu intelligit p̄positiones p
 sciam vero illud quod puenit ab eis p̄positōes
 n. pprie vocant p̄misse vel principia d; n. pro-
 positio quasi p̄ alio positio huiusmodi aut sunt
 p̄misse que ponunt p̄ alio vt p̄ p̄clusionē ea at
 que sequunt ex ipis sunt p̄clusiones intellect⁹
 ergo q accipit penes p̄pōnes accipit penes p̄n-
 cipia z ē habitus principioz. scia vero q accipi-
 tur penes ea que secūt ex eis accipit penes cō-
 elusiones z ē hitus p̄clusionū. ex. h. at p̄t appa-
 rere mens phi cum ait q fanta. accepta pprie
 videt eē aliqua potentia aut aliquis hitus d
 numero illoz quatuor. fecit. n. mentōem d po-
 tentia z hitu qz inter illa quatuor aliquid cō-
 numerat q ē potentia vt flus aliquid vero q
 est hitus vt scia et intellectus. Alterius
 forte dubitaret aliquis qz cū phūs non accipiat
 hic intellectu p potentia sed intellectu sciam z
 op̄tionem accipiat p̄ hitis que hāt esse in po-
 tentia intellectiua. videt q fuerit insufficiens
 qz multi alii hitus ab istis hāt eē in intellectiua
 potentia. nam in intellectu ē prudētia. sapien-
 tia. z plura alia que enumerare non expedit.
 quare si sepat phūs fanta. ab intellectu scia z
 op̄ione debuit eam separare a sapientia. pruden-
 tia. z ab aliis hitibus intellectualibus. dō
 q; fm quosdam ideo phūs facit mentōem de
 hitis z non de aliis hitibus intellectualibus qz
 suotpe nūdum erant sciti illi alii hitus sed ipē
 postea in. vi. ethico. vbi determinat de habiti-
 bus intellectualibus. facit de eis spāle capim.
 possumus tamen aliter dicere. nā omnes hit⁹
 intellectuales z omnes acceptōes vel omnes
 differētie eoz que sunt in intellectu aliquo mō
 dantur

lec 31.

Igitur fanta. ē zc. Postquā phi-
 losophus separauit flum ab intellectu
 in parte ista sepat fanta. ab intelle-
 ctu. sepando aut fanta. ab intelle-
 ctu gratia huius sepat fant. ab omnibus aliis
 circa q tria facit. qz primo enumerat quatuor
 que vñz eē fanta. z cum quibus fanta. videtur
 habere aliqualem puenientiam. p̄ ostendit q
 nullum hoz est fanta. tertio inuestigat z inquirit
 quomodo habeat eē fanta. z quid sit fanta.
 Sa sibi q quidē igit. tertia ibi sed qm ē motu. h.
 dicit ergo si igit. est fanta. fm quam aliquid
 fanta. i. aliqua apparitōem z aliquid idolū dī-
 cim⁹ nobis fieri z si fant. non dicimus quod sit
 aliquid fm methaphorani. i. si fanta. non acci-
 pit methaphorice sed pprie ē vna quedā potē-
 tia hoz potentiarum aut ē vnus hitus fm
 quā potētiā vel fm quē hitum discernimus
 aut verū aut falsum. dicimus aut quod h; i sūt
 flus. opinio. scia. z intellectus. Notandum
 aut q omnis illa virtus p quaz apparēt nobis
 aliqua est virtus p quā discernimus aut verū
 aut falsum. fanta. aut si accipiat pprie cū dica-
 tur a phanos quod ē apitio ē virtus p quā no-
 bis apparent fanta. et idola opz quod fant. sit
 aliqua virtus p quā discernimus aut verū aut
 falsum z qz verum aut falsum discernimus p

danſ intelligi p̄ hec tria. v3 p̄ intellectū. ſciam
 ⁊ opionem. nam omnis cognitio intellectus v̄
 eſt dubia vel eſt certa. ſi eſt dubia daſ intelligi
 per opionem. ſi aut̄ ſit certa uel erit de princi-
 piis ⁊ tunc datur intelligi per intellectum uel
 eſt de ꝑcluſionibus ⁊ tūc daſ intelligi per ſciam
 q̄ aut̄ ſit tanta diuerſitas habituū intellectua-
 lium eſt q̄ tam reſpectu principioꝝ q̄ eſt conclu-
 ſionum poſſunt accipi diuerſi hitus q̄ diuerſa
 ſunt genera principioꝝ q̄ quedā ſunt principia
 agibiliū q̄dā ſpeculabiliū ſic ⁊ ꝑcluſionū q̄dā
 ſunt de factibilibus quedā de agibilibus que-
 dam de ſpeculabilibus. ſm. h. ergo ex pte itel-
 lectus erit ars que eſt recta rō factibilium ⁊ pru-
 dentia que eſt recta rō agibilium ⁊ ſcia que pōt
 dici recta rō ſpeculabiliū ſic ergo diuerſificādo
 principia ⁊ cōcluſiones. multo plura ſe tenent
 ex pte intellectus q̄. h. enumerent̄. ſ3 tamen
 omnia illa aliquo modo danſ intelligi per illa
 q̄ ois certa cognitio principioꝝ daſ intelligi
 p̄ intellectū omnis certa cognitio ꝑcluſionū da-
 tur intelligi p̄ ſciam ois cognitio intellectua
 ſi ſit dubia daſ intelligi p̄ opionem. Alteri-
 us forte dubitaret aliquis quare maxime de
 his quatuor v3 de intellectu. ſcia. opionem.
 ⁊ ꝑſu mentionem fecit. dicendū q̄ vt cōiter po-
 niſ hec quatuor virtutes cognitive poſſime no-
 te erant apud antiquos. ⁊ hoc ppter opionem
 platonis qui reduxit. h. quatuor ad numeros
 nam intellectū dixit habere rōnem vnius ſciaꝝ
 duoz opionem vero trium. ꝑſum vero quatu-
 or q̄ quō ſit in primo libro declarari h3 vbi. h.
 pō recitat̄. Deinde cum dicit q̄ quidē igiſ
 poſtquā enumerauit illa quatuor que quis for-
 te crederet fanta. eē modo in pte iſta offendit
 q̄ nullū illoꝝ eſt fanta. circa q̄ tria facit q̄ p̄io
 offendit q̄ fanta. non eſt ꝑſus. ſo quod non eſt
 intellectus nec ſcia. tertio pbat q̄ non ſit opio
 ſa ibi at vero neque. tertia ibi. relinquit̄ ergo.
 circa primū. v. facit ſm quod quinqꝝ ratōes
 adducit. ſa ibi poſtea ſm potentia. tertia ibi ſi
 vero ei. quarta ibi poſtea hii quidem. quinta ibi
 amplius autem. dicit ergo quod quidem igiſ
 fanta. non ſit ꝑſus. manifeſtum eſt ex hiis quia
 ꝑſus quidem aut eſt potentia aut actus vt vi-
 ſus id eſt virtus viſua nominat ꝑſum in poten-
 tia ⁊ viſio. i. actus videndi nominat ꝑſum in
 actu fantaſiaſ autem aliquis nullo horū exi-
 ſtente vt apparet in fanta. que eſt in ſomnis.
 Notandum autem rōnem p̄hi in hoc confi-
 ſtere q̄ per fanta. apparent nobis aliqua i ſom-
 nis ſed nec p̄ ꝑſum in actu nec p̄ ꝑſum in poten-
 tia apparent nobis aliqua in ſomnis. ergo fan-
 ta. non eſt ꝑſus in actu nec in potentia. No-
 tandum etiam q̄ p̄ ꝑſum in actu nihil apparet
 nobis in ſomnis quia ꝑſus non ſunt in actu ſuo
 dum dormimus. imo nobis dormientibus li-
 ganſ organa ſitua ⁊ ligant̄ ꝑſus noſtri nec eti-
 am per ſe ſum in potentia apparent nobis ali-
 qua in ſomnis quia ꝑſus in potentia ſm q̄ h̄i

eſt nihil nobis reſentat. Notandum etiaꝝ
 quod ſi fanta. accipiaſ proprie. nec eſt ꝑſus nec
 opio nec aliquid illoꝝ quatuor i3 forte hāt
 aliquam conuenientiam cum eis ⁊ videat̄ eſſe
 aliquid illoꝝ quatuor. tamen ſi accipet̄ fan-
 ta. methaphorice ⁊ large p̄ omni illa potentia
 vel omni illo habitu p̄ quem apparet aliquid
 nobis omnis cognitio noſtra eſt aliquo modo
 fanta. quia p̄ omnem talem cognitionem nob̄
 ſemp apparet aliquid et inoteſcit. Dein-
 de cum dicit poſtea ſm potentiam adducit ſe-
 cundam rōnem dicens quod ꝑſus quidem ſm
 potentiam ſp̄ a deſt viuentibus ⁊ non orbatis
 i. non priuatis illo ꝑſu. nam quandiu homo n̄
 priuat̄ ꝑſu viſus tādū in eſt ei potentia viſua
 viuentibus ergo ſp̄ in eſt ꝑſus in potentia. fan-
 ta. autem non in eſt. ſp̄ ergo non eſt idem ꝑſus
 quod fanta. Notandum autem quod hec q̄
 que rationes p̄bantes fanta. non eē ꝑſum non
 eodem modo. h. ꝑcludunt. nam p̄ia p̄bant q̄
 fanta. non erat ꝑſus in actu nec in potentia. h.
 autem p̄bat quod fanta. in actu non eſt idē q̄
 ꝑſus in potentia quia fanta. in actu non ſemp
 in eſt animalibus ſed ſenſus in pote-
 tia eſt ſp̄ eis niſi forte priuarent̄ vel orbarent̄ illo ſenſu
 verum q̄ non orbari poſſunt omni ſenſu q̄ q̄
 diu viuunt tādū in eſt eis ſenſus tactus. ergo
 ſemp in eſt animalibus quandiu viuunt aliq̄
 ſenſus in potentia ⁊ non ſp̄ in eſt eis fantaſia. i.
 actu ergo non eſt idem. h. quod illud. Dei-
 de cum dicit ſi vero ei adducit ad. h. tertiam
 rōnem oſtendens quod fanta. non eſt idem q̄
 ſenſus in actu dicens. ſi vero ſupp̄ fantaſ. eſſet
 idem ei quod eſt in actu. i. eſſet idem quod ſen-
 ſus in actu ꝑtingeret vtiqꝝ omnibus beſtiis in
 eē fanta. q̄ omnibus beſtiis ꝑtingit aliquando
 iueſſe ſenſum in actu. ſed videſ ſup̄ fanta. ſi
 in eſſe omnibus beſtiis vt formice aut api. aut
 vermi. Notandum autem quod i3 hec rō
 adducat̄ ad p̄bandum quod fanta. non ſit ſen-
 ſus in actu. arguit tamen q̄ nec ſit ꝑſus in actu
 nec in potentia q̄ ſi fan. non in eſt oib̄ beſtiis q̄
 non in eſt animalibus imperfectis vt api ver-
 mi ⁊ formice ꝑſus autem in actu ⁊ in potentia
 ſitua in eſt omnibus beſtiis. ergo nullam ho-
 rum eſt fanta. Dubitaret forte aliquis quis
 videſ p̄h̄s implicare oppoſitum in adiecto.
 q̄ ait quod non omnibus animalibus in eſt fan-
 ta. ſicut ꝑſus. cum. n. fanta. ſit motus factus a
 ꝑſu non videſ poſſibile quod aliquibus anima-
 libus inſit ꝑſus quibus non inſit fanta. p̄te-
 rea ſupra principium ſi. volebat p̄h̄s quod q̄bus
 ꝑſus in eſt. in eſt fanta. ⁊ appetitus. Dicēdū
 quod ut cōiter ponit̄ fanta. eſt duplex. determi-
 nata ⁊ indeterminata. indeterminata quideꝝ
 eſt motus factus a ꝑſu ⁊ in eſt omnibus q̄bus
 in eſt ꝑſus. ſed fanta. determinata non in eſt ni-
 ſi animalibus perfectis ppter quod multis ai-
 malibus in eſt ꝑſus quibus non in eſt talis fan-
 taſ. argumenta autem ꝑcedebant viis ſuis.

Alterius forte dubitaret aliquis quod si d
verme possimus substinere quod non habeat
fanta. determinatam de formica tamen et ape
que nris agere opera prudentie et in estate nris
gregare grana per hiemem ut videtur si possu
mus substinere quod non habeant fanta. defmia
tam ad. h. autem rident aliqui dicentes quod
formica et apis agunt ex quadam inclinacione
naturali non quod ex imaginatione futuri ali
quid faciunt. unde ut dicitur: non fanta. nisi quan
do mouentur et dum mouentur a sensibili exte
riori et quod sic fantasiari est habere fanta. indeter
minatam. ideo ut aiunt talia animalia indeter
minatam habent fanta. sed hec non videntur
sufficere. quod agere ex inclinatione naturali et ex i
structu nature omnibus puenit bestiis. sed qua
omnes bestie non directe dominant suis acti
bus sed magis agunt quam agant secum. enim in
suis opibus inclinacionem factam a diuersitate
celestis motus vel inclinacionem factam ab i
nstructu nature sed per tanto dicitur vna bestia et
vnum irrationabile animal habere fanta. def
minatam et non aliud. quod aliquibus animalibus
abeuntibus sensibilibus fiunt fanta. et possunt imagi
nari non possunt sensibili aliis vero non fit fanta. ni
si cum actu mouentur ab exteriori sensibili ita quod
in eis fanta. non est determinata et distincta sed
solum est motus factus a sensu. cum ergo apis in
sit memoria per quam reuertitur ad locum vbi
fabricare incepit et cum formice insit memo
ria per quam reuertitur ad foueam vbi incepit con
gregare frumentum cum memoria sit abstractius
et peritorum poterunt. h. imaginari et fantasi.
abstractibus sensibilibus quare vris habere deter
minatam fanta. et propter hoc pmen. hanc diffi
cultatem vris aliter enadere dicens quod si cu
rat philosophus de exemplis. nam in libro po
rum ponit quod exempla ponimus non ut ita sint
sed ut sentiat qui discit. possumus tamen aliter
dicere quod apes et formice non habent simpliciter
fanta. determinatam. nam habere fanta. def
minatam tunc proprie puenit quasi nec possunt sensibi
libus nec possunt eis que directe ordinantur
ad sensibilia illa possumus imaginari et fanta. d
sensibilibus illis apes ergo si habent fanta. de loco
vbi fabricare incepit sed ille locus sit ab eis
tamen hanc fanta. habent dum sunt in proprio
exercitio. et dum sunt propria sensibilia illa que or
dinantur ad huiusmodi fabricam sed si posita ex
tra exercitium et extra locum fabricae abs
que imitatione facta a fabrica vel ab exteriori
exercitio quod ordinantur ad fabricam inciperent d
fabrica habent memoriam et imaginantur et fanta
fiunt qualiter deberent fabricare non posset
hoc eis contingere nisi haberent determinatam
fanta. et quod. h. non inest apibus nec formicis non
dicuntur habere fantasiam determinatam. sed
indeterminatam. Deinde cum dicitur po
stea hi quidem adducit ad hoc quartam ratio
nem dicens quod hi quidem. s. sensus circa p

primum obiectum semper sunt veri. fanta. autem
ut plures sunt false. ergo fanta. non est idem
quod sensus. Deinde cum dicitur amplius autem
adducit ad hoc idem quintam rationem dicitur
amplius autem cum per sensum operemur.
certe circa aliquod sensibile non dicimus quo
niam hoc sensibile videtur nobis homo. sed ma
gis hoc dicimus cum a remotis vel in tenebris
non manifeste sentimus. tunc autem est verus aut
falsus sensus. sed supple cum manifeste fanta
siamur non dicimus sic esse sed sic apparere.
ideo sequitur et quod quidem diximus id est et
ut quidem diximus vel et sicut quidem dixi
mus apparent et dormientibus visiones et fan
tasie. et tunc certum est quod fantasiantur. sed
non est certum sic esse sed sic apparere. Mo
tandum autem vim rationis huius in hoc con
sistere. quia quando certe sentimus certe possu
mus dicere sic esse non solum sic apparere. sed
in sompnis certum est quod fantasiamur et
non possumus certe dicere sic esse sed sic appa
rere. ergo fantasia non est idem quod sensus.

Motandum etiam est quod licet sensus cir
capprium sensibile et ut est indebita distantia
et ut concurrat ibi debitum lumen non decipia
tur sed semper sit verus. tamen circa non p
primum sensibile ut circa sensibile per accidens
ut circa hominem vel capram. et maxime si sit
in nimis remota distantia vel si sit in tenebris
non semper est verus sed aliquando est verus
aliquando falsus. et tunc non sentimus certe sed
dubitamus de sensibili et dubitando de eo non
dicimus certe illud esse hominem aut capram
sed sub dubio loquimur quod videtur nobis
homo vel capra. Deinde cum dicitur at ve
ro neque ostendit quod fantasia non est intelle
ctus nec scientia. et quia planum est eam non
esse nec scientiam nec intellectum. ideo breui
ter de hoc se expedit dicens at vero supra fan
tasia neque erit vna virtus vel vnus habitus
de numero semper dicentium vera ut non erit
scientia aut intellectus quia fantasia est falsa
id est potest esse falsa. est ergo vis rationis sci
entia et intellectus sunt semper vera. fantasia
potest esse falsa et vera ergo etc. Deinde cum
dicitur relinquatur igitur videre ostendit quod
fantasia non sit opinio. et quia hoc videtur ma
gis dubium. ideo circa hoc magis insistit cir
ca quod duo facit. quia primo ostendit quod fa
ntasia non est opinio simpliciter sumpta. secun
do declarat quod non est aliquid compositum
ex opinione et sensu ibi manifestum. ergo qua
niam circa primum duo facit secundum quod
duas rationes adducit ad propositum. secun
da ibi amplius si enim continetur autem sic
ostensum est quod fantasia nec est sensus. nec
scientia nec intellectus relinquatur igitur uide
re si sit opinio. habet enim fantasia puenientias
cum opinione quod sit opinio vera vel falsa sicut su
ple et fanta. sed opinioni quod inheret fides quia non
contingit

ptingit opinantem non credere ea de quibus videtur opinari. bestiarū aut nulli inest fides multis autem bestiis inest fanta. tūc ergo sup plenda ē ratio q si opinio nulli inest cui nō iest fides fanta. autem multis animalibus inest cui non iest fides ergo hoc non est illd. De inde cum dicit amp aut adducit scdam rōnez dicens q amp. si oēm opinionē sequit fides. si dem aut sequit suasum. i. persuasum esse suasi onem aut sequit rō bestiaz autē quibusdam fanta. qd inest illud vero. i. ratio nō iest alicui bestiaz. ergo fanta. nō est opinio. Notandū aut q nullus opinat aliquid nisi per aliquam rōnem psuadeat sibi quare sit illud r qz ad p suasum eē sequit q quis credat r qz adhibeat si dem ei q est ei persuasum opinio non est sine fide r rōne ergo sicut prima ratio pbat fanta. nō esse opinionem qz multis inest fanta. quibz nō iest fides. ita. h. ratio pbat fanta. nō eē opinionem qz opinio nō est sine rōne r multis iest fanta. quibus nō inest ratio. Deinde cuz dicit manifestuz ergo quoniam ostendit q fanta. nō est aliquid ppositum ex opinione r sensu. circa q tria facit qz primo ostendit quot modis potest intelligi q fanta. sit quid ppositum ex opinione r sensu. secūdo declarat quomodo pbabiliori modo pōt. h. poni. tertio pbat q ipossibile sit fanta. esse aliquid sic ppositum ex sensu r opinione. Pa ibi r manifestum. tertia ibi apparent autem. dicit ergo q manifestum est qd propter. h. i. ppter ea q dicent fanta. neqz erit opinio cum sensu. neqz opinio per sensum neqz copulatio opinionis cum sensu. Notanduz autē q tribus modis pōt intelligi q fanta. sit pposita ex opinione r sensu. primo q sit opinio cum sensu. i. q sit opinio eēntialiter r habeat sensum ānexum. so. h. pōt intelligi q sit opinio per sensum. i. q sit sensus eēntialiter r habeat opinionē ānexam. tertio mō pōt intelligi q sit pplexio opinionis r sensus. i. q sit vtrūqz eēntialiter. sed neutz istoz est possibile esse fanta. eēntialiter fanta. ergo nec est opinio cāta a fsu nec est sensus cātus ex opinione nec ē eēntialit opinio et sensus. Deinde cū dicit r manifestum postq enumeravit modos quibus pōt intelligi q fanta. sit composita ex opinione r se su. h. ostēdit quō pbabiliori modo possit. h. poni dicens r manifestuz ē q fanta. nō est alia q dam opinio ab ea cuius ē sensus sed ē illa que ē quidem cuius ē r sensus dico autem q si fantasia ē complexa ex opinione r fsu. r fsu erit ex opinione albi r ex sensu albi. nō eniz est ex opinione qdem albi ex sensu autēz boni. id pcludit q apparet igitur sup fanta. esse opinari illd qd non sentitur secundum accidens. nam si aliq opinio coniuncta cum sensu facit fanta. oportz q sit de illo eodem de quo est sensus per se r nī fm accidens. Notandum autēz quod si sensus r opinio faciunt vnuz aliquid vt fantasiaz non potest. h. ita probabiliter poni sicut referendo sensum r opinionem ad idem obiectuz

quia ex sensu vnus r ex opinione alterius vt ex opinione albi r ex sensu boni non posset fieri vnuz aliquid vt fantasia. ergo si sensus qui ē de cōstitutione fanta. sit albi. oportet quod opinio que est etiam de constitutione illius fantasie non sit alia idest non sit de alio sed sit etiaz de albo ita quod opinio r sensus que sunt de cōstitutione fantasie. oportet quod sint de vno et eodem obiecto per se r non secundum accēs. Deinde cum dicit apparent autem r falsa ostendit quod fantasia non potest esse quid cōpositum ex opinione r sensu. dicens quod apparent autem r falsa sup. secundum sensuz eadem de quibus habent simul veram accepti onem idest opinionem. nam r videtur sol secū dum sensum esse vnus pedis sed creditur esse secundum opinionem maior habitatione idest tota terra habitabili quare si ex sensu r opinio ne componitur fantasia cum contingat senuz esse falsum r opinionem veram si opinio vera r sensus falsus debent constituere vnuz r idē vel opinio vera mutabitur r fiet falsa non mutata re nec mutato opinante quod est impossibile vel eadem opinio simul erit vera et falsa quod est etiam impossibile quare nullo modo fantasia erit aliquid sic composituz ideo ait quod accidit igitur aut abicere sui ipsius veram saluatam opinionem quam habebat saluare idest non facta mutatione in re non oblitum nec decredentem idest non facta mutatione in opinante quod est impossibile aut si adhuc habet eandem opinionem necesse est illaz opinionem simul esse veram r falsam quod ē impossibile r addit quomodo falsificatur opinio dicens quod falsa facta est cum lateat res transcendens idest res transiens siue res trāsmutata r quia opinio vera non potest fieri falsa non facta mutatione in re opinata nec iopinante. nec etiam eadem opinio potest simul esse vera r falsa ideo concludit quod fantasia non est vnuz aliquid horuz idest non est opinio neqz sensus neqz est ex his idest neqz est cōposita ex opinione r sensu. Notandum autē quod cum fantasia non possit esse simul vera r falsa si opinio r sensus simul composita faciūt fanta. esse non poterit quod vnuz illorum sit verum r aliū falsum sed vel ambo simul erūt vera. vel ambo erunt simul falsa. Notandum etiam quod si opinio vera debet fieri falsa vel. h. contingit per mutationem factam in re vel vt quia res non est falsa sed pmutata. vt puta si opinaris fortem sedere eo permutato vt eo surgente falsa est. h. opinio fortes sedet secundo potest falsificari opinio non per mutationem factam in re opinata sed pmutationem factam in opinante vt puta quia opinans oblitus ē opinionis ve r p obliuidez accepit opinionē falsaz l forte. h. ptingit nī qz opinās sit oblitus s qz ē dcred s. i. nō credēs forte. n. appuit opināti aliqua rō qz nesciuit soluere pp qz rōez

9. 149

9. 160

fuit de credēda opinione vāz & accevit opioni
falsē nūquam. ergo opinio vera sit flā nisi uel
facta mutatione in re opinata vel in re opinā
te. Notā ē q̄ licet vtroq; mō possit falsifi
cari opinio tam per mutationē factam i re opi
nata quā ēt & in opinante. potissime tamē falsi
ficat opinio quando habemus opinionē verā
de re aliqua & illa res est trāscendens. i. ē trā
sciens & est transmutata & tamen latet nos. vt
si vere opinamur sortem. se & lateat nos q̄ sur
gat eo surgente falsificatur opinio nostra. No
tandū ēt vim rationis phi in hoc p̄sistere. i. q̄
si flūs & opinio simul iuncta faciant fanta. cuz
p̄tingat de eodē habere flūm flm & opinionēz
veram vt patet de quātitate solis o3 q̄ opinio
conformet se flui qz nūquāz. duo aliqua quo
rum vnum sit flm & aliud verum veniunt ad
constitutionem vnius nisi vnū p̄formetur alii
p̄formabitur. ergo opinio vera flui flō v̄ ergo
erit ista p̄formitas qz opinio manēs vera fiet
flā & tunc erit simul opinio vera & flā q̄ est im
possibile vel si dicat q̄ opinio illa non simul ē
vera & flā sed falsificatur cum res sit salua et
non sit facta mutatio in re opinata. nec etiā sit
facta mutatio in opinante qz ille nec ē oblitus
nec discredat. illa opinio non erit flā. sed opoz
tet q̄ ip̄a opinio sit saluata in sua veritate & q̄
nō falsificetur nec p̄formetur flui flō ergo opi
nio vna cū sensu. n̄ poterit p̄stituerē fanta. fāta.
ergo nō est opinio nec flūs nec aliquid p̄positū
ex his. i. ex opinione & sensu. Dubitaret for
te aliquis qz videtur q̄ phūs arguat ex insuffici
enti. vult enim q̄ si fanta. est quid p̄posituz ex
opinionē & sensu cum p̄tingat de aliquo eē sen
sum flm & opinionem veram oportebit scdm
ip̄m q̄ tunc opinio vera p̄formet se. sensui flō s3
h. nō oportet vt videtur qz. h. p̄formitas pote
rit aliter fieri poterit. n. forte sensus falsus con
formari opinionē vere & sic p̄stituet fanta.
Dicendum q̄ qualitercūq; fanta. p̄stituat ex
opinionē & sensu o3 q̄ vnum illoz p̄formet al
teri tripliciter. n. pōt intelligi vt dicebat hu
iusmodi constitutio. primo q̄ fanta. sit sensus
eēntialiter & habeat opinionē āneram vt q̄ sit
sensus cātus ex opinione. sō ecōuerso q̄ sit opi
nio cāta p̄ sensum & quia effect⁹ ē p̄formis. cāe
oportebit esse p̄formitatez inter illa. tertio mō
h. pōt intelligi vt dicebat q̄ fanta. sit vtrūq;
eēntialiter ita q̄ sit p̄plexio vtriusq; & qz fāta.
nō pōt simul esse vera & falsa sed ē tantū vera
vel tm̄ falsa o3 q̄ p̄ponētia sint p̄formia fanta.
vt q̄ vel vtrūq; sit v̄m l̄ vtrūq; flm. V̄lso q̄ o3
ē p̄formitate inter opinionē & sensum si ex eis
p̄poni debeat fanta. volumus ostendere quod
opinio debet p̄formari sensui. non sensus opini
oni q̄ dupliciter p3 primo qz p̄formitas sensus
ē impossibilis. nūquam. n. esse potest q̄ sensus
sit verus circa quātitatem solis. nūquam eniz
esse poterit q̄ sol iudicetur a visu tantus q̄tus
ē sed opinio potest esse vera & falsa. ideo mō

gis dixit phūs quod opinio debeat p̄formari
sensui quā ecōuerso. Rursus fanta. est mo
tus factus a sensu & motus ille qui est fanta. est
similis motui qui ē factus in sensu. & qz fanta.
assimilatur motui facto in sensu si opinio debe
at esse de p̄pōne fanta. oportet q̄ trahatur ad
modū ipsius sensus & q̄ p̄formetur sensui cui
p̄formatur fanta.

lec 32.

Ed quoniā est moto. h. ec. Postq;
phūs ostēdit q̄ fanta. nō est sensus
nec scia nec intellectus nec opinio in
parte ista inquit quid ē fanta. cir
ca q̄ duo facit qz primo ponit quādam descri
ptionem vel quādam diffōnem fanta. secūdo
manifestat mēbra in diffōne posita ibi. & esse
veram & falsam ponit autem talem diffōnem
fanta. quod fanta. ē motus factus a sensu secū
dum actum qui ē similis illi quam habēs mul
ta agit & patitur penes illam siue scdm illam
possemus ergo diuidere primā partēz vbi po
nitur descriptio fanta. in tres partes secūduz
quod tres particule ponuntur in diffōne fāta.
nam primo ostēdit q̄ fanta est motus factus
a sensu. secundo addit quod est factus a sensu
secundum actum & q̄ est similis illi motui ter
tio subiungit q̄ multa agimus & patimur scd3
fanta. dicit ergo sed quoniā est. i. p̄tingit moto
h. i. moto sensu moueri alterum ab hoc. i. mo
ueri fanta. a sensu fanta. aut videtur eē talis
motus factus a sensu & nō h3 fieri sine sensu. s3
habet esse in his que sentiunt & est eorum quo
rum est sensus & h. quantum ad particulas p̄
maz q̄ fanta est motus factus a sensu. & subdit
est autem. i. contingit fieri motum ab actu sen
sus & hunc motum necesse ē esse similem sen
sui. nam vt dictum est fanta. non solum ē mot⁹
factus a sensu s3 est motus factus a sensu i actu
& est similis illi motui & qz sic est fanta. ip̄a est
motus non p̄t. gens esse sine sensu nec p̄tingit
inesse nō sentientibus & addit q̄ habens fant.
est. i. contingit multa facere & pati fm ip̄am.
Dubitaret forte aliquis quia videt fanta.
esse idem q̄ sensus cōmunis. nam si fanta. ē
motus factus a sensu sic ē sensus cōie quoniā
ip̄e vt videtur est huiusmodi motus quia mo
tis sensibus particularibus mouetur sensus cō
munis. Rursus sicut fanta. est similis motus
motui facto in sensu sic & sensus cōmunis.
Dicendū q̄ sensus cōmunis datus est anima
libus ad. h. quod fiat plenum iudicium de sen
sibus exterioribus. Nam per sensus parti
culares habetur iudicium in completum sed
perficitur huiusmodi iudicium in sensu cōmu
ni. vnde themistius vt patuit superius sensus
cōmunem appellat p̄imum. i. principalez vi
sum & p̄imum idest p̄ncipalem auditum. nā
de ip̄o visibili vel de ip̄o audibili vel de aliis
sensibus propriis p̄ncipaliter & p̄fecti⁹ fit iu
diciū in sensu cōi q̄ in particularib⁹ sensibus

unde et idem themistius particulae sensus appel-
lat organa et nuncios sensum vero eodem appel-
lat regem et principem cuius est iudicare de his
que nunciantur a particulis sibi sed fant.
Data est animalis ut ad apprehensionem eius exti-
metur aliquid esse bonum aut malum nocivum
vel periculum et quod secundum hanc estimationem
sequitur quod in nobis fiant passiones et motus ani-
mi secundum quas operamur et agimus sequitur quod ha-
bentes fantam multa patiuntur et agunt secundum illam
igitur secundum hanc particulam positam in descriptione
fanta quod multa agamus et patimur secundum
illam differat fantam a sensu communi. Alterius
forte dubitaret aliquis utrum fantam moueat
a sensu facto in actu. Dicendum quod solutio hu-
ius quesiti aliquo modo apparere potest ex prece-
dentibus nam sicut duplex est fantam una deter-
minata alia indeterminata ita dupliciter potest accipi
sensus in actu vel qui nunc est in actu vel qui
aliquando fuit in actu fantam indeterminata
habet a se ipsa imperfecta sit a sensu qui nunc est in ac-
tu ita quod statim cum desinit sensus sentire in
actu desinit illa a se ipsa fantam in actu ita
quod illa a se ipsa non mouentur per fantam nisi ad pre-
sentiam sensibilis sed fantam determinata sit
a sensu in actu non qui nunc est in actu sed qui
aliquando fuit in actu sufficit. n. quod aliquando vi-
derimus album et quod aliquando fuerit visus ac-
tu immutatus ab illo ad b. quod nunc per fantam
apprehendamus album. ymo plus non oportet
quod illud quod per fantam apprehendimus aliquando
fuerit in sensu per se ut si vidi aurum et vidi montem
et nunquam vidi montem aureum possum per
fantam apprehendere montem aureum. semper ergo
fanta est motus aliquo modo factus a sensu in
actu qui nunc est vel qui aliquando fuit et h. vel
quod illud sensibile quod fantam fuit in sensu vel
secundum se vel secundum suas partes vel aliquo alio modo
Alterius forte dubitaret aliquis utrum secundum
fantam multa agant et patiatur a se ipsa que habent
illam et videtur quod non quod ut supra dicebatur in hoc
differt opinio a fantam quod statim cum sit nobis
opinio alicuius terribilis patimur et moue-
mur secundum appetitum quod non contingit de fantam
opinio ergo est illud secundum quod multa agimus et
patimur non fantam. Dicendum quod opinio in ha-
bentibus intellectum et estimatiua in aliis a se
libus sunt magis immediatum principium mo-
uendi desiderium et appetitum quam fantam nam
si statim in fantam quod sic apprehendamus fantam
per fantam quod illa non opinemur nec estimemus
esse in re extra secundum h. non terribimur nec
paciemur nec mouebimur ad agendum sed tunc
similiter nos habebimus ac si in figura aliqua
vel per similitudinem pictam inspicerem terri-
bilis illa sed quod facta apprehensione per fantam
ut plurimum non sistimus ibi sed per estimatiuam
iudicamus illud sic esse actu in re extra vel sic
est possibile contingit secundum h. nos agere et pati per
fantam igitur ut fantam patitur ad motum factum

In sensu non distinguimus inter sensum eodem et parti-
culari sed totum. h. quodammodo accipimus per uno
motu et dicimus quod ab illo motu facto sic in se
sic in nobis fantam secundum quem estimamus aliquid
nocivum vel periculum pro quod secundum eam multa
agimus et patimur. Alterius forte dubita-
ret aliquis quomodo accipiunt he particule posite in
descriptione fantam. ad quod si motum factum a
sensu in actu volumus accipere per sensum qui tunc
est actu dicere possumus quod prima particula
vel quod fantam est motus factus a sensu. qualitercumque
sive qui nunc est actu sive qui aliquando fuit respi-
cit fantam determinatam. secundam vero particula quod factam
est motus factus a sensu in actu. i. a sensu qui nunc
est actu specialiter respicit fantam indeterminatam
quod huiusmodi fantam. solum fit a sensu cum est actu et est
motus similis illi motui. tertia vero particula
vel quod fantam est secundum quam multa agimus et pati-
mur respicit utramque quod tam secundum fantam determi-
natam quam indeterminatam. h. esse contingit vel pos-
sumus dicere quod particule posite in dicta differe-
ntia accipiuntur quod se ipsas determinant adinuicem
quod prima determinat per secundam nam fantam sic
est motus factus a sensu quod ille sensus quod accipi-
tur secundum actum vel qui nunc est vel qui aliquando fuit se-
cunda particula determinat per tertiam nam fantam sic
debet esse motus factus a sensu secundum actum quod secundum
eam a se ipsa multa agant et patiuntur. Deinde
cum dicitur esse veram et falsam manifestat mem-
bra posita in differe-ntia ad cuius evidentiis scien-
dum quod primum membrum videlicet moueri a
sensu aliquo modo continetur in secundo videlicet
moueri a sensu in actu ymo accipiendo moue-
ri a sensu in actu large promoueri a sensu in actu qui
nunc est vel a sensu in actu qui aliquando fuit idem
est moueri a sensu in actu quod moueri a sensu non in
est aliud. h. quam illud nisi quod unum est ex-
pressiuum alterius. Rursus quod addebatur
in secundo membro videlicet quod motus factus
in fantam est similis motui facto in sensu non
proprie. h. membrum ponit in numerum eius
aliis nam eo ipso quod fantam est motus factus a se-
sensu et catus a sensu quod in talibus effectus est similis
cui oportet huiusmodi motum esse simile mo-
tui facto in sensu. tota ergo descriptio fantam quo-
dammodo videtur contineri in duobus videlicet
quod fantam est motus factus a sensu in actu secundum
quem contingit multa agere et pati. duo ergo
facit quia primo ostendit quod fantam est motus
factus a sensu in actu. secundo declarat quod se-
cundum eam contingit multa agere et pati. ibi
quoniam autem visus ad evidentiis autem prime
partis. sciendum quod omne illud quod veri-
ficatur et falsificatur secundum veritatem et falsita-
tem factam in sensu in actu et deficit ab h. in sensu
est motus catus a tali sensu. nam esse non potest quod
fanta verificetur et falsificetur secundum veritatem et falsi-
tatem factam in sensu in actu nisi fantam. et sensus in
actu sint conueta. ita quod unum catur ab alio
quod si fantam non catur a sensu nec e conuerso a veritate

et falsitate in vno non oporteret quod caretur ve-
ritate et falsitas in alio. Rursus quod facta, in iudica-
do veritate et falsitate deficit a sensu quia effectus
deficit a causa et non e contrario fantasia caret a sensu
et est motus factus a sensu et non e contrario potest
ergo sic forari ratio de illud quod verificat et falsificat
sunt veritate et falsitate factam in sensu in actu
et deficit a sensu in actu est motus factus a tali se-
su, i. a sensu in actu fantasmata est huiusmodi er-
go etc. potest autem, h. ratio formari aliter et for-
te melius, ad cuius evidentiam sciendum quod quid
quid verificatur et falsificat sunt veritate et fal-
sitate in sensu vel est idem quod sensus vel causatur
a sensu et est motus factus ab ipso, s. fantasia ve-
rificatur et falsificatur sunt veritate et falsitate
in sensu et non est idem quod sensus sed differt a se-
su ergo caret a sensu et est motus factus ab ipso
in hac autem ratione sic procedit quod primo osten-
dit quod fantasia verificat et falsificatur sunt veri-
tatem et falsitate factam in sensu in actu, s. o
clarat quod fantasia differt a sensu in actu, tertio
concludit quod fantasia est motus factus a tali se-
su v. a sensu in actu, s. a ibi sunt sensum autem mo-
tus, tertia ibi si quidem igitur nihil aliud cir-
ca primum tria facit secundum quod tripliciter osten-
dit quod fantasia verificatur et falsificatur secundum veri-
tatem et falsitate factam in sensu in actu, nam
primo ostendit, h. ex parte sensibilibus propri-
orum, secundo ex parte sensibilibus per accidens
tertio ex parte sensibilibus communium, s. o ibi
secundo autem tertia ibi, tertio autem, dicit ergo quod co-
tingit et esse veram et falsam super fantasiam hoc
autem accidit propter, h. sensus respectu propriorum
ut quod propriorum quod est sensus verus aut quod pau-
cissimum habet falsum et tunc suppleatur ratio
quod plurimum est verus quam paucissimum autem, i.
raro est falsus sic et fantasmata respectu talium
sensibilibus ut plurimum est vera aliquam tamen
est falsa ex parte igitur sensibilibus propriorum per
fantasiam esse veram et falsam secundum verita-
tem et falsitatem factam in sensu. Dubita-
rei forte aliquis quod, h. dicitur, videtur esse
rursum et quod superius dicebat iniebat, n. supra
quod sensus respectu propriorum semper sunt veri, h.
autem de quod contingit eos esse falsos licet paucissime
et raro. Dicendum quod si concurrant ibi omnia
debite ut quod organum sensus sit debite conditio-
natum et omnino sit idonea distantia, medium autem
sit debite dispositum his omnibus sic concurrenti-
bus sensus respectu propriorum semper est verus,
tamen si organum sit male conditionatum ut pu-
ta quod oculus non est in bona habitudine vel si
obiectum non est in debita distantia ut puta quia est
nimis remotum et si medium non est bene dispo-
situm ut puta quod aer non est bene illuminatus
his sic concurrentibus poterit accidere falsitas
in visu et circa sensibilia propria ut poterit ap-
parere quod vnus color sit alius ut quod rubeus sit
niger sepe, n. experti sumus quod a remotis et in
tenebris nobis rubeus color niger apparuit sic

Et si oculus non fuisset bene dispositus, h. idem po-
tuisse contingere, nam lingua male disposita et infe-
cta per colorem ei vnus sapor apparet alius ea, n.
sic existere quicquid gustat videtur amarum sicut
enim dicimus quod natura spiritus sortitur effectum suum
quod natura est spiritus eorum que sunt, ut dicitur in libro
rethorice, et tamen si fiat corruptio, in aliquo prin-
cipio naturali sunt monstra et natura non sorti-
tur effectum sic respectu propriorum sensus semper
est verus et tamen si fiat corruptio vel in dispo-
sitione debite se habeat aliquod eorum quod requirunt ad
sensum ut quod non debite se habeat organum aut
medium aut et omnino potest falsitas in sensu accide-
re. Deinde cum dicitur s. o autem quod verifica-
tur et falsificatur fantasia, secundum veritate et falsita-
tem factam in sensu, et, h. ex parte sensibilibus
per accidens dicens quod secundo autem accidere, h. i. fal-
sitas in fantasia, sunt falsitatem in sensu et contingit
tam metiri, h. i. per fantasia, s. o quod mentis sensus
quod quod quid est album, i. circa sensibile proprium
non mentis sensu nisi ut dicitur est si autem sit album
h. ut filius cleonis aut alius ut dicitur filius me-
titur super sensus et est fantasia. Deinde cum dicitur
tertio autem ostendit quod contingit metiri circa fantasia,
sicut circa sensum, ex parte sensibilibus communium dicitur
tercio autem respectu communium et partium quibus primum
nibus insunt accidentia propria, dico autem ut motus
et magnitudo quod accidit sensibilibus corporibus
super sunt ea circa quod maxime contingit decipi tam plus
in actu quam est fantasia, ergo non solum ex parte sensibilibus
propriorum et sensibilibus per accidens s. et ex parte sen-
sibilibus communium in quibus undant sensibilia pro-
pria per se esse quod verificet et falsificet fantasia,
secundo veritate et falsitate sensus in actu, deinde
cum dicitur sunt sensum motus ostendit quod facta,
differt a sensu in actu, dicitur quod motus autem factus
sunt sensum ab actu, i. fantasia, quod est motus factus
a sensu in actu differt a sensu quod est ab his tribus sen-
sibus, i. qui est secundum hos tres modos sentiendi, nam
secundum hos tres modos sentiendi v. t. a. sunt sensibi-
lia propria quam secundum sensibilia communia et sunt sunt sen-
sibilia per accidens differt fantasia, a sensu quod in om-
nibus his plus falsificat fantasia, quam sensus et sub-
dit quod primus quidem sensus qui est respectu sensi-
bilibus propriorum partibus sensibilibus semper est
verus alii autem sensus qui sunt respectu sensibi-
libus per accidens et communium tam respectu sensibilibus partibus
est et absentis erunt, v. t. a. falsi et maxime contingit ta-
lis falsitas cum peculiariter sit sensibile, tunc ergo est supple-
datur quod quod partibus et propinquitas obiecti facit ad ver-
tatem absentiam et longinquitas facit ad falsi-
tatem fantasia, differt a sensu quia est plus falsa
quod sensus cum possit fantasia, obiectis absentibus et lon-
giquis. Notandum autem quod tunc quod fantasia, caretur
a sensu et est maior defectus in effectum quod in causa
tunc est quia fantasia, potest fantasia, absentibus sensibi-
libus sunt quem modum h. est maior falsitas pue-
nit maiorem falsitatem esse in fantasia, quam in sensu
Notandum est quod s. o possit esse falsitas circa sensibilia
communium et per accidens siue sint partibus siue absentiam

maior tamen falsitas contingit circa ea sint absentia q̄ p̄ntia ymo ēt circa ip̄a sensibilia p̄p̄a potest maxime contingere error quia absentibus possumus ymaginari album nigrum et eō uerso fantasia ergo que p̄t sibi formare f̄ata. absentibus sensibilibus potissime p̄t ei contingere falsitas plus quam sensum ēt circa omnia genera sensibilibus. bene ergo dictum ē quod differt fantasia a sensu et deficit ab ip̄o. De inde cum dicit siquidem igitur concludit intantum videlicet quod fantasia ē motus factus a sensu in actu dicens siquidem igitur nihil aliud habet que dicta sunt nisi fanta. h. autem est qd̄ dictum est videlicet quod fantasia verificetur et falsificetur secundum veritatem et falsitatem factam in sensu in actu quia ergo sic est fantasia utiq̄ erit motus factus a sensu secundum actum.

Deinde cum dicit quoniam iantes visus postquam ostendit q̄ fantasia ē motus factus a sensu secundum actum declarat aliam particulam positam in diffinitione fantasie. videlicet q̄ secundum fantasiam animalia multa agunt et patiuntur. circa q̄ tria facit quia primo ostendit. quare sicut nominata ē fantasia. s̄a manifestat q̄ dictum est. tertio epilogat circa determinata s̄a ibi et quoniam imanēt. tertia ibi de fantasia quidem dicit ergo primo quoniam autem visus ē maxime sensus. i. sensus precipuus et spiritalis et q̄ sup̄ sic est fantasia non accepit a lumine quoniam sine lumine non est id est non contingit videre. Notandum autem q̄ ap̄ grecos p̄hos idem ē q̄ lumen et quia in lumine omnia apparēt ap̄hos venit et derivatur phanos q̄ idem ē q̄ apparitio fantasia. ergo que dicitur aphanos q̄ est apparere sumit nomē a lumine et sumendo nomē a luce siue quo nō sit visus sumit et nomen a visu qui est precipuus et sp̄ualior inter sensus. Deinde cum dicit et quoniam imanent declarat intētuz videlicet q̄ secundum fantasiam animalia multa agunt et patiuntur dicens et quoniam imanent. i. existunt et p̄seuerant motus fantastici et illi motus sunt similes sensibus. i. motibus factis in sensibus et quia sic fantasia et motus fantastici imanēt id est existunt in animalibus multa op̄antur animalia secundum ip̄os motus sed alia quidē animalia op̄antur s̄m tales motus siue s̄m fantasiam q̄ non h̄nt intellectum ut bestie alia v̄o op̄antur s̄m tales motus siue s̄m fantasiam ut homines et. h. ex velamento. i. p̄pter velamentum intellectus q̄ aliquādo velatur passione aut velatur egritudine aut s̄pno. Notandum q̄ q̄ superior virtus ē i actu suo tūc operamur s̄m virtutem superiorē et nō s̄m inferiorē quare si animalia op̄antur s̄m fantasiaz que est virtus inferior et nō s̄m intellectus que est virtus superior. h. est vel quia non habent intellectum ut bestie vel si habent intellectus habent ip̄m velatum quod tripliciter cōuenit q̄ vel velatur passione ut ira vel timore q̄ con-

tingit aliquem adeo esse iratum vel adeo timentē ut q̄ nihil intelligat sed omnia agat magis per fantasiam quā per intellectum vel s̄bo hoc p̄t contingere ex egritudine ut forte freneticus vel etiam ebrius q̄ tales magis agūt p̄ fantasiam quam per intellectū. vel tertio. h. p̄t contingere per s̄pnum q̄ in s̄pno ligat ratio et viget fantasia Ultimo epilogat circa determinata dicens de fantasia quidē igitur quid ē et propter quid ē. i. que sit cā eius et quō habet fieri quia sit s̄m motum factum a sensu in tantum dictum sit.

Ex parte autē anime et. Postquam p̄his sepauit et distinxit intellectus a sensu in parte ista ut dicebatur incipit determinare de ip̄o intellectu siue de ip̄a potētia intellectiua. circa q̄ duo facit q̄ primo p̄riuat se ad dicēda. sc̄do exegit de intēto ibi. si ergo est intelligere. dicit ergo de parte autē anime qua cognoscit et sapit aia siue sepabili exite siue nō sepabili sc̄dm magnitudinem. i. loco et s̄bo sed s̄m rōnem p̄siderandū est de hac parte aie intellectiua quā differentiā h̄t ad ip̄m sensum et quō quid sit ip̄s intelligere q̄ ē actus eius. Notandū autem q̄ partē aie qua omnia sapit et cognoscit appellat potētiā intellectiua p̄ s̄pe autē et cognoscere s̄m Jo. grammaticus intelligit intelligere speculativum et practicum ita q̄ sapere refert ad speculabilia cognoscere agibilia vel s̄m quosdam cognoscere d̄t refert ad apprehensionē sapere vero ad iudicium nam per potētiā intellectiua apprehendimus et iudicamus et cognoscere possumus per eā et speculabilia et agibilia. et agibilia. Notandū ēt q̄ tria p̄ponit de potētia intellectiua v̄nū est vtrum sit sepabilis s̄m magnitudinē id est s̄m locuz et s̄m s̄m sicut posuit plato. dicens intellectualem esse in crebro p̄cupiscibilem in corde nutritiuam in epate. s̄m est q̄ d̄riam habeat. h. potētia ad alias. tertium est quale sit suum intelligere. i. qualis sit actus eius sed de primo nō vult p̄siderare. quia euz intellectus nō sit virtus organica quia nec corpus nec virtus in corpore super vacuum videtur querere v̄rū sic seperata s̄bo et magnitudie ab aliis cū nec sit magnitudo nec virtus i magnitudie d̄ aliis autem duobus dicit p̄siderandum esse.

Dubitat autem hic Johannes grammaticus q̄ si potētie anime sunt partes eius vel omnes erunt corruptibiles vel omnes incorruptibiles nam euz tota eēntia anime sit incorruptibilis et maxie aie intellectiue si potētie eius sunt p̄tes ip̄ius oēs erunt incorruptibiles cuius p̄rius dicebat sup̄ vbi ostendebatur q̄ intellectus alteri gen̄is ē et sepaf ab aliis sicut p̄petuū a corruptibili. d̄t ḡ s̄z eū d̄ Jo. grammaticū q̄. h. p̄f accipit quodā mō equivoce nō est. n. potētia p̄ aie eēntial̄ ut arguebat rō debem̄. n. ymaginari q̄ sicut p̄iel est pars eēntialis dom̄is q̄ tota eēntia domus

nō reservatur in pariete & sicut materia ē pō
 eētialis ppositi qz materia nō dicit totaz eēt
 tiam eius. sic quelibet potentia ē pars potenti
 alis anime quia anima totū suū posse nō po
 test per vnam potentiam exercere. nam quia
 actiones sensibiles exercet anima per sensum
 & itelligibiles p intellectum diuidit ipm posse
 ipsius per diuersas potentias & quia in nulla
 potentia reservatur totum posse quelibz potē
 tia dicitur pars potentialis eius. Deinde
 cum dicit si igitur itelligere exequitur de in
 tento. circa quod duo facit secūdum q̄ duo di
 xit esse p̄sideranda. nā primo determinat de in
 tellectu quā d̄riam habeat ad alias potētiās
 sensitivas. secūdo ostendit quale sit ipm itelli
 gere & qualis sit actus eius ibi idiuisibiliū qui
 dem igitur. Ad euidētiaz prime partis sci
 endum q̄ intellectus secūdum phūm quadru
 pliciter accipitur. nam primo accipitur pro intel
 lectu potenciali qui recipit spēs itelligibiles
 secūdo accipitur pro intellectu agente in cuius
 virtute tales spēs recipiuntur. tertio accipit
 intellectus pro intellectu in actu. quarto vero ac
 cipitur pro intellectu passiuo quid sit intellectus
 in actu & quid intellectus passiuus infra dicitur
 quattuor ergo facit qz prima determinat de i
 tellectu potētiāli p̄ p̄parationē ad sensum. osten
 dens quam differentia habz ad ipm secūdo
 determinat de intellectu agente. tertio d̄ intel
 lectu in actu & quarto de intellectu passiuo. Sa
 ibi quoniam autem sicut in omni natura. ter
 tia ibi idem autē est s̄m actū. quarta ibi passi
 uos vero intellectus. circa primuz tria. facit qz
 primo determinat de intellectu potenciali per
 p̄parationē ad s̄sum. s̄o d̄terminat de obiecto
 eius. tertio mouet dubitationes quasda circa
 preacta. Sa ibi quoniam autē aliud ē magni
 tudo. tertia ibi dubitabit autem in determinā
 do autem de intellectu per p̄parationem ad
 s̄sum & ostendendo quomō differt ab ipō duo
 facit quia primo assignat puenientiam iter in
 tellectum & sensum. secūdo dat differentiam
 inter illa ibi vnde neqz misceri circa primuz
 duo facit secūdum q̄ duo tradit de intellectu in
 qb̄ puenit cum s̄su ibi necesse itaqz ē at̄ pria
 puenientia q̄ sicut sentire non est proprie pati
 sed est aliquid simile passioni & sicut sensus nō
 est actu species sensibiles sed est i potentia ad
 eas & est susceptiuus earum sic & intellectu se
 habet respectu specierum itelligibilium ait er
 go si igitur est itelligere sicut sentire aut ipm
 itelligere erit utiqz aliquid pati ab itelligibi
 li aut est quid in passibile & est alterum aliquid
 huiusmodi simile passioni vult. n. phūs per. h.
 q̄ sicut sentire nō est proprie pati s̄ ē huiusmōi
 aliquid. i. ē aliquid simile passioni sic & itelli
 gere se habeat & qz quodāmodo est simile de i
 tellectu & de sentire. ideo concludit de ipō itel
 lectu q̄ o3 esse susceptiuum sp̄ci itelligibilis &
 q̄ est potentia huiusmodi spēs sed nō est hoc

actu. i. quantum est de se nō est actu tales spēs
 nisi eas recipiat aliunde. & quia sic est similiter
 se oportet habere sicut s̄sitium ad s̄sibila sic
 itellectiuum ad itelligibilia. Deinde cum
 dicit necesse itaqz ponit aliam puenientiam in
 ter s̄sum & itellectum quia sicut s̄sum oportet
 esse denudatum a sp̄ibus s̄sibilibus vt cogno
 scat illas sic oportet i. ellectum esse simplicem
 imixtum & imaterialē & eē d̄nudatum ab omi
 bus formis materialibus vt possit omēs for
 mas materiales cognoscere. ideo ait quoniaz
 itellectus itellegit omia. i. potest itelligere om
 nes formas materiales necesse itaqz ipm eē
 imixtum. i. imaterialem sicut dixit anaxag. s̄
 anaxag. posuit ipm imaterialē vt impet ma
 terialibus. h. autē ē. i. ideo ē imaterialis vt co
 gnoscat materialia quia si esset materialis de
 spectum. i. forma materialis existens in ipō ap
 parere enim phibebit extraneum. idest extra
 neas formas & obiectum extraneum. quare ne
 qz ipsius intellectus est idest contingit eē natu
 ram materialē neqz ei? est eē vnam naturam
 aliqz corporalē deter. minatā s̄ vocatus ē vti
 qz anime itellectus quod ē possibilis ad. h. i. q̄
 potest recipere omnes tales formas & exponit
 se dicens dico autē itellectum quo anima op
 pinatur & itelligit qui itellectus aū itelliger
 nihil est actu eorum que sunt itelligibilia ab
 ipō. Notandum autē q̄ primus qui v̄sus est
 loqui de intellectu imateriali & imixto dicitur
 fuisse anaxag. sed ille itellectus imixtus & imate
 rialis de quo loquebatur a naragoras erat. pri
 ma cā deus ipē posuit. n. anax. quodā mixtu
 chaos p̄sum tāquam cām materialē & po
 suit itellectum tāquaz cām agētem & dixit qd
 ad iperinz illius itellectus fiebat generatio re
 rum ex illo chaos p̄suso vt ergo illud chaos cō
 fusum & illa materia plene subiceret imperio
 itellectus dixit itellectum nō eē alicuius natu
 re materialis nec eē alicuius nature existētiū
 in illo chaos confuso sed posuit ipm simplicez
 & imaterialem. s̄m ergo anax. itellectus erat i
 materialis vt imparet s̄z itellectus d̄ quo lo
 quitur. h. phūs nō est imaterialis vt imparet
 mālibus s̄z id ponitur sic eē vt cognoscat mā
 lia nō vt mālibus imperet. Notandum ē
 q̄ de alio itellectu loquitur anaxa. quaz phūs
 qz ille loquebatur d̄ itellectu diuino. hic autē lo
 quitur de humano cuius nō ē impare mālib?
 & nālibus quia sciētia nostra non cāt res s̄ cāt
 tur a rebus & licz itellectus diuinus hēat reb?
 nālibus impare itellectus tamen noster non
 ponitur imālis vt impet his rebus materiali
 bus sed vt cognoscat illas. Notandum etiā
 q̄ vbi nos habemus despectuū apparere. n.
 phibebit extraneum habet littera p̄menti si
 enim in eo apparuit apparēs impediret alie
 nam & est intentio ph̄ per hec verba q̄ s̄ in
 ipō itellectu appareret aliqua forma materi
 alis ipa forma mālis apparens impediret ne

71

05

cognoscēt & ne recipet formas materiales aīa
sicut si pupilla eēt alicuius coloris & color ali-
quis appareret in pupilla ille color impediret
ne cognosceret & ne reciperet colores alios. vñ
de q̄ nos habemus despectum videt eē litte-
ra corrupta. possumus tamen exponere despe-
ctum p̄ forma materiali q̄ tales forme in ge-
nere formarum sunt despectez infime igitur in
tellectus vt cognoscat omnes formas materia-
les nullam formam materialem habet quia
si haberet tunc despectum idest illa material
formam non permitteret intellectum recipe ali-
as materiales formas p̄hiberet enim illa ma-
terialis forma apparere intellectui formas ex-
traneas & obiecta extranea. Notandum at̄
quod aliquis intellectus ē qui est actus purus
in quo sunt omnes p̄fectiones actu vt intelle-
ctus diuinus aliquis vero intellectus est quid
est potentia pura ī genere itellectuum vt itel-
lectus humanus. hic ergo intellectus antho-
nomasice vocatus ē possibilis quia ita ē ī potē-
tia ad omnes formas itelligibiles q̄ de se nul-
lam h̄z actu. ne ergo laboraret phūs ī equivo-
co cuz dixit quod itellectus vocatus erat possi-
bilis exponit se de quo itellectu itelligit dicens
dico autem itellectū quo omnia opinat̄ & itelli-
git qui nihil est actu eorum que sūt itelligibilia
aīquā itelligat sed solum ē ī potētia ad omēs
tales formas. Dubitaret forte aliquis vtz
opz itellectum eē imixtum si debeat impare.
& videt quod si quia anax. ideo posuit itellectū
eē impātem q̄ posuit itellectū eē cām monētē
& agētez respēū illius chaos p̄fusi. videm⁹ aut̄
q̄ vnum materiale & unū corporale h̄z actōem
vlem sup alia corporalia vt celum h̄z vlez ifluē-
tiam sup oīa alia corpora. itaq̄ ad. h. q̄ itellect⁹
haberet vlem cālitatem & vlem impium sup to-
tum chaos p̄fusi vt videt si oportuit ipum
p̄dere ī materialem. Dicendum q̄ aliud est
mouere motum & aliud est mouere immobile. il-
lud ergo q̄ ē mouēs vt impās & q̄ mouet vt d̄
sideratū & amatū s̄m q̄ huiusmodi mouet ī-
mobile. cum ergo oē corpale & oīe materiale
moueat motum si itellectus debeat mouere ī-
mobile opz q̄ sit imaterialis & imixtus credi-
bile ē autem si aliquē bonū itellectum habuit
anax. q̄ hūc habuit v̄z q̄ p̄ impare itelligebat
mouere immobiliter s̄m hoc igit̄ plana ē v̄itas
p̄positōis. nam itellectus ut impet. i. vt moue-
at impādo & immobiliter opz q̄ sit imaterialis
& imixtus. Alterius forte dubitaret aliquis
dato q̄ itellectus diuinus impet de quo loque-
bat̄ anax. opz q̄ sit imaterialis & imixt⁹. vtz
itellectus humanus de quo loquit̄ hic phūs opz
q̄ sit imaterialis vt cognoscat. et videt q̄ n̄ qz
l̄z impans materialibus debeat eē imaterial
tū vt videt cognosces materialia nō opz q̄ sit
imaterialis qz s̄m p̄men. recipēs ē denuda-
tum a natura recepti nō a natura generis sed
a natura speciei recipēs enim album sufficit

q̄ sit denudatū a natura albi. sed nō opz q̄ sit
denudatū a natura coloris. videmus. n. quod
tactus recipit intentōes formarum tangibili-
um nec tamen ē oīo denudatus a qualitab⁹
tangibilibus. in p̄trazium est phūs in littera.

Dicendum q̄ triplici via venari possum⁹
q̄ opz itellectum eē imixtum & imaterialē
vt cognoscat materialia. prima via sumit̄ ex
pte rerum cognitaz. s̄a ex pte modi cognosce-
di. tertia ex pte rei cognosctis. nam sēp matē-
ria h̄z determinare & p̄tires ornais si igit̄ in-
tellectus eēt materialis & imixtus p̄pter suam
materialitatem vel determinare ad aliquod
genus cognoscibilem vel saltem p̄pter illam
materialem formam impediret ne v̄lz cogno-
sceret omnes formas materiales. vtrūqz eīm
videmus in sensu tactus. nam tactus & deter-
minat̄ & impedit̄ visus aut̄ determinat̄ s̄z nō
impedit̄. nam tactus est virtus materialis qz
est virtus organica & ē h̄z actu aliquam qua-
litatem tangibilem. visus aut̄ l̄z sit virtus or-
ganica attamen pupilla est omnino abscolor et
non h̄z actu aliquam qualitatem visibilem igit̄
visus qz ē virtus organica & materialis deter-
minat̄ ad aliq̄ genus p̄sibilem. tamen qz nul-
lum h̄z colorem actu non impedit̄ quin possit
omnes colores cognoscere tactus vero ē d̄ter-
minat̄ qz non p̄cipit oē genus p̄sibilem s̄z tñ
qualitates tangibiles & ē qz h̄z aliq̄ qualitātē
tangibilem actu ipedit̄ ne possit oīs qualita-
tes tangibiles p̄cipe. dicebat̄ .n. supra q̄ tact⁹
s̄lz calidum & s̄lz frigidum nō cognoscit itelle-
ctus itaq̄ si eēt virtus materialis & haberet
aliquam materialē formā determinare vel
impediret ne posset oīs formas materiales
cognoscere. ergo ex pte rez cognitaz vt qz itel-
lectus pōt oēs formas materiales cognosce-
re opz q̄ nullā hāt̄ s̄a via fortius arguens sumit̄
ex pte modi cognoscendi. nam quilibet expit̄ ī
semet ip̄o q̄ cognoscit differētiam v̄lis & p̄ti-
cularis igit̄ vt p̄z ex rationibus factis in. c. de
p̄su cōi opz q̄ sit vna virtus in hōie que possit
p̄cipe vtranzqz formā vlem. i. & indiuiduam &
h. est itellectus p̄ itellectū. n. possumus cogno-
scere rem vt signatā & vt nō signatā vt vlem
& vt indiuiduā. sed. h. nō ē eodem modo vt ī
fra patebit igit̄ si itellectus eēt v̄tus materia-
lis l̄z forte aliquis calūniose posset euadere q̄
nō determinare ad aliquod genus cognoscibi-
lium non tamen eēt via ad euadendū quin d̄-
terminare ad aliq̄ modū cognoscendi. naz
h. posito semp itellectus cognosceret modo si-
gnato & nihil cognosceret nisi vt eēt p̄ticulare
& indiuiduum qz quicquid recipet̄ in eo recipet̄
vt hic & nūc & qz omne agens agit s̄m exigētā
sue forme si itellectus eēt forma materialis
sic oēs forme recepte in eo essēt signate & hē-
rēt eē hic. & nūc sic. quicquid cognosceret intel-
lectus cognosceret vt haberet cē signatū & vt
eē hēret hic. & nūc igit̄ vt itellectus possit co-
p

h̄z p̄t̄ p̄t̄
intellectus

p̄

z

gnoscere omnes formas materiales et ut possit eas cognoscere omni modo tam sub esse vlti quam sub esse particulari oportet quod sit mixtus et imaterialis et non contrahatur per materiam aliquam. tertia via sumitur ex parte cognoscentis intellectus. nam intellectus est quid incorruptibile quod ut sepe tactus est. est alterius generis et separatur ab aliis sicut perpetuum a corruptibili. eo. n. ipso quod quilibet experitur in se quod per intellectum potest cognoscere rem vltimam de qua arguere ipsum esse incorruptibile. si. n. ex obiecto debemus arguere de potentia vltima quod est obiectum intellectus et quod per se est quid incorruptibile arguit intellectum incorruptibilem esse ex. h. ipso igitur patet ipsum esse imaterialis et mixtum quod si esset virtus organica esset generabilis et corruptibilis quod si tamen aliquis vellet perire et vellet dicere quod intellectus est incorruptibilis quod. h. arguit obiectum eius. attamen est virtus materialis patet quod quicquid naturaliter est in re incorruptibili oportet quod illud sit valde fortiter in eo impressum quod quicquid est naturaliter in re incorruptibili est ibi modo incorruptibili est autem modo incorruptibili est esse ibi modo indelebili et modo fortiter impresso. nunc autem ita est quod forma fortiter impressa in aliqua virtute materialis impedit iudicium cuiuslibet alieni et non permittit apprehendere aliquid extraneum ut si amaritudo sit fortiter impressa lingue impeditur lingua ne possit percipere alium saporem sed quicquid gustat ei videtur amarum. sic si intellectus esset virtus materialis et esset virtus organica forma propria fortiter impressa in illo organo impediret huiusmodi organum ne percipiat alia forma. illud. n. despectum. i. illa materialis forma prohiberet apprehendere extraneum obiectum.

lec. 2.

Adde neque misceri etc. Postquam philosophus venatus est naturam intellectus ex convenientiis quas habet cum sensu. in parte ista ut dicebat venatur naturam eius ex differentiis quas habet ad ipsum possumus autem quantum ad prius spectat assignare quinque differentias inter sensum et intellectum. Primum quod sensus ad quicquid comparari potest. nam primo comparari potest ad ipsum organum in quo fundatur. secundo potest comparari ad ipsam animam. tertio potest comparari ad obiectum. quarto ad speciem. et quinto ad seipsum. Primum quod patet ad organum. differt sensus ab intellectu. quod sensus est virtus organica et non intellectus. Primum vero quod patet ad animam differt ab eo quod intellectus ut in sensu fundatur in ipsa essentia anime sensus autem non. sed fundatur in organo. tertio ut patet ad obiectum differt ab eo quod sensus corrumpitur ab excellenti. sensibili non autem intellectus ab excellenti intelligibili. quarto differt ut patet ad speciem quod ex speciebus intelligibilibus generatur scientia vel alius habitus in intellectu ex speciebus autem sensibus non generatur talis habitus in sensu. quinto autem differt ut patet ad seipsum quod sensus non est proprie ad se reversivus nec proprie sentit seipsum sed hoc proprie patet intellectui. quinque ergo facit

Primum quod hic quinque declarat de intellectu. nam primo ostendit quod non est virtus organica. secundo quod fundatur in essentia anime sicut in sensu. tertio probat quod non corrumpitur ab excellenti obiecto. quarto ostendit quod in intellectu agnoscitur habitus. quinto declarat quomodo intellectus seipsum intelligit et cognoscit. Primum ibi et bene iam dicentes. tertia ibi quoniam autem non sensibilis. quarta ibi cum autem sic singulari. quinta ibi est igitur et tunc continetur autem sic dicitur est intellectum esse virtutem imaterialem. unde quia sic est neque rationabile est ipsum misceri corpori. i. ipsum fundari in organo et esse virtutem organica quod hoc posito fiet utique aliquid qualiter. i. aliquid qualiter oportet. n. ipsum habere aliquam qualitatem corporealem est. n. aut calidus aut frigidus si aliquid organum erit intellectui sicut est aliquid organum sensitivo. i. sensui nunc autem nullum est super organum intellectui.

Dubitaret forte aliquis unde sequitur hec sententia quod si intellectus esset virtus organica quod haberet aliquam qualitatem sensibilem ut quod esset calidus aut frigidus. Dicendum quod calidum frigidum humidum et siccum sunt qualitates prime elementorum a quibus non potest omnino denudari aliquid corpus mixtum si ergo intellectus haberet organum aliquid corporale oportet illud organum habere has qualitates sensibiles primas et medianas istis recipere alias quod semper qualitates alie recipiuntur in sensu medianis qualitatibus primis sicut ergo quod corpus recipit colores mediante quantitate ut mediante superficie sequitur quod ipse color sit extensus extensione superficie ita quod non solum corpus est quid extensum per quantitatem sed et ipse color receptus in corpore mediante quantitate oportet quod sit quid extensum sic si intellectus ut in sensu fundaretur in organo frigidum aut calidum quod intellectus fundaretur in organo illo mediante caliditate vel frigiditate tanquam medianis qualitatibus primis non solum organum diceretur esse calidum aut frigidum sed etiam ipse intellectus esset aliquantulum talis quod esset aliquantulum calidus aut frigidus assignatur et ad. h. idem alia ratio quod non est sola potentia sensum caliditatis et frigiditatis sed totum compositum igitur totum hoc videtur organum cum intellectu esset sensum caloris quod esse non posset nisi intellectus esset aliquo modo calidus. sed forte magis econverso deberemus dicere videtur quod organum cum calore esset sensum intellectus eo quod calidum sit de primis qualitatibus sensibilibus non de secundis nec tamen propter hoc impeditur dictum philosophi sed declarat quia sicut si potentia intellectiva esset in organo diceretur organica sic si esset in organo calido oportet quod esset aliquantulum calida. sed cum intellectus non possit esse calidus nec habere aliquam talem formam quod tunc illa forma impediret ipsum ne cognosceret alias ut ergo intellectus omnes formas materiales cognoscat et ut nullam talem formam habeat oportet ipsum esse ab omni organo separatum.

Deinde cum dicitur et bene iam dicentes ostendit quod ipse intellectus fundatur in essentia anime sicut

In sbo q non competit sibi. ideo ait q bñ iā di-
centes sunt antiqui animā esse locum specierū
nisi q non tota sed intellectiua anima. n. q̄stus
ad partem s̄sitiuam non ē locus sp̄rum quia
potentia s̄sitiua vt in sbo non fundat̄ in essen-
tia anime. sed q̄ intellectus in ipsa eētia aīe
fundat̄. ideo dicit̄ aīam quantum ad partem
intellectiuam locū eē sp̄rum ⁊ subdit q̄ huius
modi sp̄s intelligibiles quaz dicit̄ eē locus.
anima non ē locus eaz in actu sed in potentia.
q̄ quantum ē de se nō h̄z illas sp̄s inatas nec
h̄z eas actu sed ē in potentia vt acquirat eas.

Dubitaret forte aliquis quomodo anima ē
locus sp̄rum non tota sed intellectiua tantus.

Dicendum q̄ cum anima sit media inter
formas simpl̄ immateriales vt inter intelle-
ctiuas ⁊ formas simpliciter materiales vt in-
ter has formas s̄sibiles p̄cipat aliquid de cō-
ditōe vtrozū q̄ ita quod h̄z aliquas virtutes
materiales ⁊ organicas vt potentias s̄sitiuas
aliquas vero h̄z imateriales vt intellectiuas
virtutes ergo materiales vt in subiecto fundā-
tur in organis vt visus fundat̄ in organo sc̄z in
oculo. intellectus vero vt in subiecto fundatur in
ipsa essentia anime ita quod eodem modo com-
parat̄ quodāmodo anima ad intellectum sicut
oculus comparat̄ ad s̄sū visus q̄ sicut oculus
est s̄m̄ potentie visive sic non organum aliq̄d
sed ipsa anima est s̄m̄ potentie intellectiue q̄
sicut oculus dicit̄ esse receptiua specierū visi-
bilium q̄ visus fundat̄ in oculo sic anima erit
receptiua ⁊ per consequens erit locus sp̄ticū
intelligibilium q̄ intellectus fundat̄ in anima
p̄z ergo q̄ anima est receptiua. vel est loc⁹ spe-
cierum sed non tota. i. non quantum ad quāz
sui partem vel non quantum ad quāz sui potē-
tiam q̄ non quelz pars potentialis anime si-
ue non quelz potentia anime fundat̄ in anima
tāquam in subiecto. nam s̄sus non fundat̄ i aīa
tanquam in subiecto sed in organo. intellectus
vero non fundat̄ in organo sed in anima s̄per
ergo aliq̄d organum erit locus sp̄rum s̄sibili-
um sed ipsa anima erit locus sp̄rum intelli-
gibilium differt ergo intellectus a s̄su q̄ intelle-
ctus vt in subiecto p̄prio fundat̄ in anima ⁊ s̄
s̄sus ⁊ anima ē locus sp̄rum intelligibiliū non
autem s̄sibilium. Deinde cum dicit̄ quoni-
am autem assignat̄ differentiā inter intellectus
⁊ s̄sum quantum ad obiectum q̄ excellens in-
telligibile non corrumpit intellectum sicut ex-
cellens s̄sibile corrumpit s̄sum id̄ ait quoniam
autem non similis sit passibilitas s̄sitiui ⁊ in-
tellectiui. i. s̄sus ⁊ intellectus manifestum est
ex organis ⁊ ex s̄su. nam non solum organū sen-
sus patit̄ ab excellenti s̄sibili sed etiam ipse sen-
sus corrumpit̄ p̄pter excellens s̄sibile quod nō
competit̄ intellectui. ideo subdit q̄ s̄sus n̄ p̄t
sentire ex valde s̄sibili. i. non potest sentire post
valde s̄sibile vt s̄sus auditus ex magnis sonis
i. post magnos sonos sup̄p̄ non p̄t audire nec

Et ex fortibus odoribus ⁊ coloribus sup̄p̄ mut-
tatus odoratus ⁊ visus neq̄ p̄t odorare neq̄
videre sed intellectus cuz intelligat aliquid nat-
de intelligibile non corrumpit̄ ⁊ nō miorat̄ in
suo actu imo vigorat̄. nam intellectus intelli-
gens excellens intelligibile non minus intelli-
git intelligibilia infima sed et magis cā autē
quare hec ē differentiā inter intellectum ⁊ s̄sus
s̄. q̄ excellens intelligibile non corrumpit̄ intelle-
ctum sed excellens s̄sibile corrumpit̄ s̄sum est
q̄ s̄sitiuum quidem non sine corpore est. i. non
est sine organo hic autem v̄z intellectus s̄pat̄
est ab organo ⁊ q̄ intellectus non ē virtus or-
ganica sed s̄sus. id̄ excellens intelligibile n̄ cor-
rumpit̄ intellectum. sed excellens s̄sibile corrū-
pit̄ s̄sum. Dubitaret forte aliquis quomō
excellens s̄sibile corrumpit̄ s̄sum. dicendū q̄d
non videt̄ difficile itelligere quomodo s̄sibile
sic transmutet̄ sensum vt post magnum s̄sibi-
le non possit̄ s̄sus percipere s̄sibile paruum si-
ue s̄sibile infimum quia vt p̄bant composito-
res scientie de aspectibus non statim cum rece-
dit̄ s̄sibile a s̄su recedit. impressio facta in orga-
no vt si quis intueatur solem nō statim cū auer-
tit̄ oculum a sole recedit̄ lux impressa a sole in
oculo ⁊ q̄ per aliquantulū tempus remanet
in oculo impressio lucis facta a sole p̄pter illaz
impressionem disgregantem visum nō potest
oculus videre paruum vel infimum visibile.
quod autem remaneat impressio facta in ocu-
lo post recessum obiecti p̄z secundum Auicen-
nam quia si homo moueat velociter digitum
videtur vnus digitus plures digiti ⁊ si quis v̄-
tat̄ velociter aciem videtur acies facere cir-
culum ⁊ videtur vna acies. mlt̄e acies q̄ ideo
p̄tingit quod cum acies mouet̄ a loco suo facit
aliam impressionem in oculo ⁊ quia non statim
remouetur impressio prima p̄pter pluralitatē
impressionum videtur nobis videre multas
acies quauis realiter sit tantum acies vna.
Non est ergo difficile intelligere cum s̄sus
sit virtus organica et remaneat in organo sen-
sus impressio facta ab excellenti s̄sibili quare
post excellens s̄sibile non possumus sentire s̄-
sibile paruum ⁊ infimum. sed quia intellectus
non est virtus organica postquam intellexit ex-
cellens intelligibile non minus intelligit̄ tel-
ligibilia infima imo intelligit̄ ea magis. Ad-
uertendum tamen quod licet hec videre non
sit difficile tamen videre ⁊ cognoscere quomo-
do excellens sensibile n̄ solū impediāt cognitio-
nem parui visibilis sed totaliter tollat sensum
vt quomodo ex aspectu solis quis posset fieri
totaliter cecus ⁊ quomodo ex magno sono quis
posset fieri totaliter surdus videtur valde dif-
ficile. nam huiusmodi sensibilia non videntur
aliquid facere in corpora nisi ratione annexi ut
si sonus scindit̄ ligna hoc non agit sonus. quia
sonus sed ratione motus aeris in quo funda-
tur. aer enim motus scindit̄ ligna ⁊ non sonus

propter quod augetur questionis difficultas quod cum sensibilia secundum quod huiusmodi non videantur immutari nisi intentionaliter ex immutatione autem intentionaliter non videatur fieri corruptio realis. unde et quod ipsum organum et ipsum corpus corrumpitur et patitur ab excellenti sensibili. nam sensus secundus se nec debilitatur nec proprie patitur. tota enim passio et tota debilitatio sensus est. ratione corporis et ratione organi in quo fundatur ita quod si senex haberet oculos pueri videret sicut puer.

Sciendum ergo quod sicut qualitates tangibiles ut calidum et frigidum immutant intentionaliter et realiter sed ut immutant realiter sic corrumpunt corpora et sic proprie non sentiuntur. immo talis imutatio est impeditiva sensus. nam commune est omni sensui quod sit susceptivus specierum sine materia calefit enim nervus et caro realiter sed propter talem immutationem non fit sensus quia sic calefiunt et lapides imutantur. ergo caro et nervus a calore intentionaliter et secundum huius immutationem habet fieri sensus qualitates ergo tangibiles planum est quod corrumpunt sensum si sint excellentes quia cum hoc quod immutant intentionaliter immutant etiam realiter per quam immutationem corrumpunt corpora et organa quibus corruptis tollitur sensus ut combusta carne et adusto nervo tollitur tactus. alie vero qualitates simpliciter et absolute et quocumque modo sumpte non immutant realiter quecumque corpora tamen si tales qualitates sint valde excellentes et corpora sint valde passibilia non solum intentionaliter sed etiam aliquam immutationem realem possunt efficere in ipsa ut quia aer est valde passibilis si sit odor valde fortis propter immutationem intentionalem poterit aliquam immutationem realem in ipsum facere. ideo dicebatur supra quod quia aer est quid indeterminate et non manet id est quia est valde passibile feret ab odore ac si sit aliquid patiens colores. ergo valde fulgidus in pupilla eo quod sit valde passibilis quia est nature aquee propter immutationem intentionalem poterunt aliquam immutationem realem facere in ipsa qua facta propter passionem organi tollit visus sic et omne excellens sensibile propter passionem quam potest facere in organum potest tollere sensum. sensus ergo non patitur proprie quia secundum quod huiusmodi non immutatur nisi intentionaliter que immutatio non est proprie passio sed magis salus et receptio sed patitur per accidens propter passionem organi quod organum sicut et alia corpora potest realiter immutari. intellectus vero proprie nec patitur per se nec per accidens cum non sit virtus organica. excellens ergo intelligibile nullo modo tollit nec impedit intellectum. imo habet ipsum iuvare et vigorare. utrum autem propter passionem alterius ut propter passionem fantasie possit impediri operatio intellectus in sequen-

tibus apparebit ad presens autem scire sufficit quod excellens sensibile potest impedire et corrumpere sensum propter passionem quam potest facere in organo excellens autem intelligibile non potest impedire nec corrumpere intellectum quia intellectus est ab organo separatus.

Esset autem ulterius dubitandum cum sit intellectus immixtus impassibilis et ab organo separatus. utrum oporteat ipsum multiplicari secundum multiplicationem corporum vel sit in omnibus unus sed quia de hoc spale tractatum fecimus et hanc questionem diffuse discussimus ideo hic eam volumus silentio pertransire.

Deinde cum dicitur cum autem sic singula ostendit quomodo ex speciebus intelligibilibus generatur habitus quod non accidit ex speciebus sensibilibus dicens quod cum autem sit intellectus fiat singula id est postquam receperit speciem singulorum dicitur intellectus ut sciens quia agnoscitur in eo habitus scientie qui intellectus ut sciens et ut habens habitum dicitur esse secundum actum hoc autem accidit cum confestim possit operari per seipsum.

Notandum autem quod sicut pupilla est quodammodo omnis color quia potest recipere species omnium colorum sic anima per intellectum est quodammodo omnia intelligibilia quia potest recipere species omnium intelligibilium anima ergo ante talem receptionem est in potentia ad omnia intelligibilia sed quando actu recipit species singulorum siue aliquorum intelligibilium sit quodammodo illa intelligibilia. exponendum est ergo cum intellectus sic fiat singula id est postquam actu receperit species singulorum. Notandum etiam quod duplex est actus primus et secundus. actus primus potest dici ipse habitus ut ipsa scientia. actus secundus dicitur ipsum agere ut ipsum considerare intellectus ergo cum fiat singula id est postquam receperit species singulorum pertinentium ad aliquod genus scientie dicitur esse secundum actum quia iam acquisivit habitum scientie et est in actu primo vel dicitur esse secundum actum quia iam actu est informatus speciebus ex quo apparet omnia inter intellectum et sensum quod ex speciebus intelligibilibus aggenerat habitus et per huiusmodi species constituit intellectus in actu qui est habitus et dicitur sciens sed per species sensibiles in huiusmodi habitu non constituit sensus. Notandum etiam quod habitus est quo quis potest facilius operari ut quo quis potest operari cum vult ideo dicitur intellectus iam constituto in habitu ait philosophus quod habitus autem accidit ut quod intellectus sit constitutus in actu quod est habitus et dicatur sciens cum confestim possit operari per seipsum id est possit operari et considerare per ipsum habitum cum velit. Deinde cum dicitur est igitur tunc potentia ostendit quod intellectus est in potentia postquam habuit habitum et quod potest seipsum cognoscere dicens est ergo et tunc id est postquam habuit habitum potentia quodammodo non tamen similiter et ante addiscere aut invenire quia

qz non ē intellectus nisi in potentia antequam habeat habitū & postquam hūit. & subdit q̄ ip̄e intellectus tunc. i. postquam intellexerit alia potest intelligere & seip̄m. nam intellectus intelligit se intelligendo alia & ista est quinta differentia quam h̄z cum s̄u qz s̄us non pprie sentit se sc̄tiēdo alia sicut intellectus intelligit se intelligēdo alia. Notandum aut̄ q̄ omne q̄ quis novit aut discens aut inveniēns novit habitum ergo scie quā habemus v̄l habemus ip̄m ad discendo ab alio v̄l inveniēdo p̄ nos ip̄os postquam ergo habuimus habitū alicuius sciētie qz non op̄z q̄ semp̄ p̄sideremus s̄m illum habitum h̄ntes talem habitū adhuc sumus i potentia ad p̄siderare sed non sumus sic in potētia ad p̄siderare sicut eramus ante addiscere. v̄l ante inuenire. i. sicut eramus antequāz haberemus huiusmodi habitum p̄ inētdem v̄l p̄ doctrinā qz habentes habitum possumus exire in opus facit̄ & possumus p̄siderare cū volumus q̄ non possumus si habitu careamus.

lec. 3.

q̄ Notandum aut̄ q̄ quod est esse ppriū obm̄ intellectus qz ip̄a quidditas directe & modo extenso ab intellectu cognoscit̄. nam intellectus cum sit extensus cognoscit̄ carnis eē. i. quidditatem carnis ip̄am at̄ carnē ip̄m indiuiduū carnis cognoscit̄ p̄ reflexionem p̄uertēdo se ad fantasmata. ideo duo facit qz primo p̄ponit quod intendit. s̄o declarat p̄positū ibi caro. n. non sine materia. dicit q̄ qm̄ at̄ aliud est magnitudo & magnitudinis eē & aqua & aq̄ eē & sic in multis aliis qz in oibus habentibus sp̄m in materia differt res & rei esse. i. differt res & sua quidditas. sed. h. non est in oibus q̄a in quibusdam. n. ē idem. vt idem dicimus eē carnem & carnis eē caro. n. i. vinū ē idem cuz vini eē. i. ē idem cum sua quidditate qm̄ ergo sic est q̄ in multis differt res & sua quidditas in his in quibus differt aut alio ergo. i. alia virtute aut eadem virtute al̄ se habente discernit aia rem & quidditatem eius. Notandum qd̄ in omnibus h̄ntibus sp̄m in materia differt res & sua quidditas cū ergo tā mathematica quā naturalia circuncernant̄ materiam q̄uis h. sit al̄ & al̄ qz mathematica circuncernunt materiam intelligibilem. naturalia vero materiam s̄ibilem tam in naturalibus q̄ in mathematicis differt res a rei esse. i. differt res a sua quidditate cum ergo aqua sit quid naturale magnitudo vero quid mathematicū differt aqua & aque eē qz res naturales differūt a sua quidditate & differt magnitudo a magnitudinis eē qz in mathematicis ē differt res & qd̄ ditas. Notandum ē q̄ magnitudinis esse et que eē & v̄l omnis quidditas accipit̄ p̄ natu

ra rei put̄ p̄siderat̄ sub eē non signato. magnitudo vero & aqua nominant̄ ip̄as res put̄ h̄nt esse actuale in rez natura. aliud ē ergo aqua & aque eē qz aliud ē p̄siderare natura in & quidditatem aque put̄ p̄siderat̄ sub esse n̄ signato & aliud ē ip̄a aqua put̄ h̄z eē actuale & signatum. i. omnibus ergo naturalibus & mathematicis differt res & rei eē. i. differt indiuiduū & quidditas. Notandum ē q̄ qz in rebus materialibus differt indiuiduum & quidditas. id̄ alia virtute cognoscit̄ res. i. indiuiduum & alia cognoscit̄ rei eē idest quidditas. nam p̄ s̄um cognoscimus indiuiduū sed p̄ intellectum cognoscim̄ quidditatē v̄l si p̄ eandem virtutē. vt si p̄ eundem intellectum cognoscimus indiuiduum et quidditatem. h. erit al̄ & al̄ se h̄ntem. nam p̄ intellectum aspectu recto & extenso cognoscit̄ quidditas sed p̄ reflexionem & vt p̄uertit se ad fantasma cognoscit̄ intellectum indiuiduum.

Notandum ē q̄ caro hic ponit̄ p̄ viuū. viuū autem repit̄ tam in rebus materialibus quia arbores & alia viuunt q̄ ē in rebus simplicibus qz intelligentie d̄nr viuere quare vno mō ē idem caro & carnis eē. i. idem viuū & vini eē qz si accipiat̄ viuū vt repiret̄ in simplicibus ibi ē idem viuū & vini eē q̄ quō sit intelligēdū statim declarabit̄ sed si accipiat̄ caro. i. viuū vt h̄z eē in rebus materialibus non ē idem caro & carnis eē qz materialia non sunt idem cū sua quidditate. Dubitaret forte aliquis quomō in rebus materialibus differt res a rei eē siue differt res a sua quidditate in reb̄ vero i materialibus non. Dicendum q̄ nō sic intelligendum ē q̄ res imateriales sint idē cum sua quidditate q̄ nihil sit in eis q̄ nō sit ip̄a quidditas solum. h. in prima cā. h. h̄z veritatē q̄a ibi nulla p̄p̄o ibi nullo mō aliud & aliud s̄z quicquid in deo est. est idem q̄ ip̄e s̄z i intelligentiis. non est sup̄ma simplicitas. ibi enim cē ē p̄ter rōnem quidditatis & virtus ē p̄ter rōnem s̄be nam si in intelligentiis ponimus intellectum sine virtutem intellectiuam ille intellectus et illa virtus ē differēs a subā & si in eis ponim̄ eē illud esse ē differēs a quidditate. vnde cū est sermo de compositione intelligentie quidā dicunt q̄ ē p̄positio ex q̄ quid est & esse quia est ibi p̄p̄o eē & quidditatis. quidā vero aiunt q̄ ē ibi p̄p̄o virtutis & s̄be q̄ quō veritatē vtrunq̄ h̄t aliquo mō p̄z p̄ iam dicta. nō est ergo intelligendū intelligentias esse idem cuz sua quidditate qz nihil sit in eis q̄ sit p̄ter rōnem quidditatis. sciendum ergo q̄ in rebus imaterialibus inuenimus aliquam idētitatem cū quidditate quā in rebus materialibus inuenire nō possumus. nam cū diffinitio sit s̄mo exp̄s̄iuus quidditatis & essentie p̄nci. sp̄i ex quibus p̄ponit̄ diffinitio sunt illa que p̄tinent ad quidditatem. igif̄ cum in rebus materialibus aliqua cauſent̄ ex principiis indiuidui aliqua vero ex principiis sp̄i qz p̄pria cāntur ex principiis speciei.

accidentia vero est principia individui non est
quod omnia que sunt in rebus materialibus reducuntur
ad formam et ad rationem quidditatis sed alia
qua reducuntur ad materiam et ad ea que pertinent
ad individuum sed in rebus immaterialibus que
sunt forme per se existentes nihil potest eis natura-
liter in esse quod se non teneat ex parte forme et quod non
reducatur ad principia spiritus igitur in rebus im-
materialibus ut comparatur ad intellectum. id est
est res cum sua quidditate. quia res immaterialis et
ea que sunt in ipsa non sunt apta nata cognosci
alia virtute cognoscitiva que sit apta sua quiddi-
tatis. nam cum quicquid est in re immateriali vel
sit forma vel aliquid ex forma catuque vel ad for-
mam pertinens nihil erit in rebus immaterialibus
quod sit aptum natum cognosci sensu sed totum est ap-
tum natum cognosci intellectu quia forma et
spiritus et ea que ad formam et spiritum pertinent sunt
huiusmodi non sunt apta nata cognosci sensu sed
intellectu ibi. ergo idem est res et esse rei vel idem
est res et sua quidditas non quod nulla sit ibi proportio nec
per omnem modum res est sua quidditas sed per tanto
res est idem cum sua quidditate quia ad eandem
virtutem ad quam pertinet cognitio quidditatis
pertinet cognitio rei et eorum que sunt in re ibi. non ne
quaquam dicere possumus quod quidditas sit ap-
ta nata cognosci intellectu res vero vel aliquid
que sunt in re sunt apta nata cognosci sensu sed omnia
talia una et eadem virtute ut intellectu sunt
apta nata cognosci in rebus vero materialibus
non sic. nam licet ipsa quidditas rebus materialibus
sit apta nata cognosci intellectu. ipsa vero res
materialis individua et ea que se tenent ex parte
individui directe et per se non sunt apta nata co-
gnosci intellectu sed sensu. intellectus enim recto
aspectu non potest cognoscere individuum materia-
le sed si cognoscit ipsum hoc est per reflexionem et ut
peruenit se ad fantasma. Alterius forte du-
bitaret aliquis utrum in rebus materialibus sit
aliquid quod non pertineat ad formam nec ad ratio-
nem quidditatis quod in rebus immaterialibus pos-
sit dici quod sit pertinens aliquo modo ad formam
vel ad rationem quidditatis. Dicendum quod
individuatione in rebus immaterialibus aliquo mo-
do pertinet ad formam et ad rationem quidditatis
quod sic est ostendere quia omnis forma in mate-
ria receptibilis quantum est de se est immulti-
plicabilis et de se non est. h. aliquid. si autem sit
individuatione forme in rebus materialibus. h.
est per accidens et ratione materie in qua susci-
pitur forma. ergo forma in talibus quantum est
de se est immultiplicabilis. si autem individuat
et signat hoc est ratione materie in qua suscipit
sed in rebus immaterialibus cuiusmodi sunt for-
me per se existentes non sunt apte nate forme
ille plurificari sed quelibet forma ibi seipsa indi-
viduat et est hoc aliquid. sed tunc quicquid per-
tinet ad formam aliquo modo pertinet ad ra-
tionem quidditatis eo ipso quod in rebus im-
materialibus individuatione est per formam ibi ali-

quo modo individuatione pertinet ad rationem
quidditatis. in rebus vero materialibus ubi
individuatione non est simpliciter et per omnem
modum per formam sed per materiam quia
materia in talibus est individuationis princi-
pium oportet quod in eis individuatione omni-
no sic preter rationem quidditatis. patet ergo
verum esse quod querebatur videlicet quod in
rebus immaterialibus aliquid ut individuatione
pertinet ad formam et ad rationem quidditatis
quod non pertinet in rebus materialibus. Ul-
terius forte dubitaret aliquis quomodo veri-
tatem habeat dictum philosophi quod in re-
bus materialibus est aliud res et rei esse vel est
aliud res. et res quidditatis et quod in talibus
vel alia virtute vel eadem virtute aliter se ha-
bente cognoscatur individuum et quidditas vel
cognoscitur res. et rei esse. in rebus vero im-
materialibus ut satis innuitur in textu non sic se
habet quia licet alia virtute vel eadem virtu-
te aliter se habente anima discernat aquam et
aque esse et magnitudinem et magnitudinis esse
non tamen est sic in omnibus quia vivum ut
nominat aliquid simpliciter est idem cum vi-
vi esse in talibus enim per tanto. idem est res et
rei esse et idem est individuum cum sua quid-
ditate quia in eis non alia virtute cognoscitur
individuum et sua quidditas. querit ergo quo
modo hic contingat. Dicendum quod hec ve-
ritas est ex premissis quodammodo sufficienter pa-
tefacta. nam si in rebus immaterialibus forme
sunt per se existentes et seipsis individuantur et
sunt. h. aliquid cum in talibus individuatione directe perti-
at ad formam illa eadem virtute quia est apta
nata cognosci. forma et quidditas est apta nata
cognosci individuatione vel individuum ibi ergo
est idem individuum quod quidditas quia ea-
dem virtute qua est apta nata cognosci forma
et quidditas est apta nata cognosci individua-
tio vel individuum. cum ibi individuatione sit
de ratione forme sed in rebus materialibus.
ubi individuatione directe et simpliciter et per om-
nem modum non est per formam sed per con-
ditiones materie non ad eandem virtutem di-
recte pertinet cognitio forme et quidditatis et
cognitio individuationis vel individui. quia
ut dicebatur ad intellectum directe pertinet
cognitio quidditatis et forme ad sensum non per-
tinet directe cognitio individui vel ut dice-
batur si utrumque potest facere intellectum.
hoc erit aliter et aliter quia directe cognoscit
quidditatem et formam per reflexionem ve-
ro et convertendo se ad fantasma cognoscet
individuum et rem signatam. Deinde
cum dicitur caro enim non sine materia mani-
festat quod dixerat ostendens quod tam in
rebus naturalibus que in mathe. eo quod sicut spe-
cies in materia vel alia virtute vel eadem virtute
aliter se habente cognoscitur res et rei esse. vel
cognoscitur in divinum et quidditas. circa quod tria
facte

facit qz primo pbat qd. h. veritate h3 in natu-
ralibus. po ostendit q veritatez h3 in mathe.
tertio pparat. h. ad illa. i. cōparat mathe. ad
naturalia. Sa ibi itez aut in his. tertia ibi oio
aut sicut dicit ergo q caro .n. nō est sine mate-
ria sed ē sicut symuz & sic. h. in. h. i. est sicut for-
ma determinata i materia determinata sensi-
bili q aut caro requirat dterminatā materiaz
sensibile p3 qz anima qdem igit sensitivo. i.
per sensuz indicat calidū et frigidū quoz caro
ē quedā ratio. i. quedā pportio & qz caro ē que-
daz pportio in materia sensibili & circūcernit
materia sensibile alio aut. i. alia virtute aut se-
perato. i. sepata virtute sup aia cognoscit car-
nem & carnis esse aut si eadem virtute cogno-
scit utiqz illa virtus siue illa potentia intellectu-
ua sicut circūflexa se h3 ad seipam. i. vt puer-
tit se ad seipam. & ut pvertit se ad fantas. sup.
cognoscit carnē vel cognoscit indiuiduū sed cū
sit extensa discernit eē carnis. i. recto aspectu.
& extenso cognoscit carnis qdditatē. Notan
aut quod licet caro supius accipetur viuo vt
h3 esse in simplicibus cū dicebat q idē est ca-
ro & carnis esse. hic autem caro accipit aliter
nō. n. accipit pro viuo vt h3 eē i simplicib⁹ sed
cū dicit q caro nō est sine materia accipitur p
carnē vel p viuo vt habz esse in cōpositis vbi
nō est idē caro & carnis eē qz in talibus nō ea-
dem virtute cognoscit dīrecte indiuiduum &
quidditas. Notan ē q caro & viuum vt ha-
bent eē in rebus mālibus sunt sicut symum et
sunt sicut. h. in hoc. i. sunt sicut determinata for-
ma ideterminata mā sensibili qz sicut symuz de-
terminat sibi spālem materia sensibile vt na-
sum sic caro determinat sibi spālem pportioez
calidi & frigidi & cum calid & frigid iudicemus
sensitio calidū & frigidū dnt materia sensibiles
cuius materie sensibilis caro ē quedā ratio. i.
qdam pportio qz cuz calid & frigid & alie qua-
litates sensibiles veniūt ad debitā pportioez
put requirit caro i illa materia sensibili sic p
portionata resultat forma carnis qz carnez qz
est forma in materia cognoscimus vt dictuz ē
qz vel alia virtute cognoscit caro & carnis esse
vel si eadē virtute vt intellectu cognoscimus
vtrūqz. h. erit aliter & aliter quia intellectus p
reflexionē pōt cognoscere carnē. i. indiuiduū car-
nis sed cū sit extensus & dīrecte pōt cognoscē
carnis eē. i. carnis quidditatē. Dubitaret
forte aliquis quō intellect⁹ recto aspectu cogno-
scit carnis esse vel carnis quidditatem. dōm q
q agens agit sm exigētiā suē forme. cū er-
go spēs in intellectu sit abstracta a pditionib⁹
materie que sunt hic & nunc intellectus recto
aspectu ducitur in cognitionē forme vt habet
esse pter pditiones materie & quare forma sic
accepta h3 rōnem quidditatis intellectus recto
aspectu cognoscit carnis quidditatē vel cogno-
scit carnis esse s3 si debeat cognoscere carnem
idest carnis indiuiduū vel aliquā rem signataz

o3 q cognoscit eam per reflexionē pvertendo
se ad fanta. nam cū fantasma sit nō denudatū
a pditionibus materie intellectus pvertendo se
ad fantasma poterit cognoscere rem picularē
& signatā. Deinde cū dicit. iterum autem
ostendit ē q in mathe. vel alia virtute vel ea-
dem virtute aliter se habēte cognoscit res et
rei esse dicens. iterum autem in his que sunt i
abstractione rectum ē sicut symuz cū continuo
enim sup ē rectum sicut ergo symū determinat
sibi materia sensibile vt nasum sic rectū ē quā-
tum ad. h. sicut symuz qz rectum determinat
sibi aliquā materia vt ptinuū & subdit q autez
q quid erat eē sup ipsius recti si ē altez. i. qa
est alterum recto eē & rectum alio. i. al. cogno-
scimus. nam si dualitas sup est quidditas ipsi⁹
recti altero itaqz. i. altera virtute aut eadem
virtute aliter se habente iudicat sup aia rectū
& dualitatez siue rectū & recto esse. Notan
aut q loquitur. h. ax. mō platonico qui posuit nu-
meros quidditatis mathe. dicens qd vnitas
erat quidditas puncti qz punctus diffiniebat
per vnuz dualitas vero erat quidditas recti
qz linea recta diffiniebat p duo ē. n. linea re-
cta longitudo sine latitudine cuius extrema
tes sunt duo puncta quidditas vero curui erat
ternarius i curuo. n. est cōsiderare tria duo uz
extrema & mediū exiēs ab extremis. Notan
ē q cū rectū circūcernat materia qz circūcer-
nit cōtinuū tāquam materia ppiā symuz cir-
cūcernit nasuz sicut aliud ē symū & symū esse sic
q qd erat eē ipsius recti i altez ab ipō recto et
qz aliud ē rectū & recti eē alio. i. alia virtute ul
eadez virtute aliter se hñte cognoscet alia recti
esse & rectum. i. quidditatez recti & ipm rectū.
Notan etiā q cū positum sit dualitatez esse qd
ditatez recti aia cognoscet dualitatē & rectuz
uel alia virtute uel eadez virtute aliter se hñte
Dubitaret forte aliquis utz sit simile d co-
gnitione naturalū & mathe. dō q quātuz ad
aliquid est simile quātum ad aliqd dissimile
nā cū tam naturalia qz mathe. aliquo modo
circūcernāt mā de utrisqz verū est q in eis
indiuiduū & quidditas uel i eis res & rei esse opz
q cognoscit vel alia virtute vel eadez virtu-
te aliter se hñte verū qz naturalia circūcernunt
māz sensibiles. i. materia vt est cōiuncta qua-
litati mathe. vero inquātum huiusmodi nō cir-
cūcernūt māz sensibilem. i. māz subiectam
motui & trāsmutationi vel māz cōiunctaz qua-
libz actiuis & passiuis qz per se & sm q huius-
modi nō circūcernūt mathe māz cōiunctaz
qualitati sed quātitati cū quātum sine quali nō
sit pibile s3 ymaginabile s3 dīrecte alia virtute
pcipiat quidditas & indiuiduū tā in nālib⁹ qz i ma-
the. h. nō ē al. & al. qz in nālib⁹ quidditas directe
pcipit intellectu indiuiduū vō directe pōt pcipi se
su s3 i mathe. quidditas s3 directe pcipiat itellcū
idui^m vō i mate. dīrecte nō pōt pcipi s3 ymagia-
tōe qz qz^m in nālib⁹ vt dicebat dīrecte nō ē pibile s3

ymaginabile. Deinde cum dicit oio ergo
sicut. ppat mathe. ad naturalia dicens q oio
sicut res sunt seperabiles a materia sic se hnt
z que sunt circa intellectū. nā sicut res circūcer
nnt materiā sic sūt p̄siderate ab intellectu nāia
ergo q̄ p se z dīrrecte circūcernūt mām sensibi
lem p̄siderant ab intellectu cū mā sensibili ma
the. uero q̄ p se. z scdm q̄ huiusmodi nō circū
cernūt māz qualē v̄l māz sensibile s̄ māz quan
taz v̄l māz intelligibile siue ymaginabile p̄side
rant ab intellectu nō cū mā sensibili s̄ cū mate
ria ymaginabili v̄l intelligibili.

9 12 Lec. 2.
Ubitabit aut vtiqz aliqs zc. Postqz
ph̄s determinant de intellectu p̄ ppa
tionē ad sensuz z oñdit quid ē obm i
tellectus qz intellect⁹ extēse z recto aspectu tā
qz p̄p̄riuz obm cognoscit carnis eē. i. q̄dditatē
ita q̄ q̄quid ē. ē. p̄p̄riū obm intellect⁹ vt p̄t eē
p̄ hita manifestā i pte ista vt dicebat mouet
quasda qōnes circa p̄tracta. circa qd̄ duo facit
qz primo mouz huiusmodi qōnes. sc̄do soluit eas
ibi aut pati quidē. circa primū duo facit scdm
q̄ duas qōnes mouet ibi. amp. aut dicit ergo
dubitabit aut vtiqz aliqs si intellectus ē qd̄ sim
plex z ipassibile z nulli nihil h̄z cōe. qz ē imixt⁹
z sepat⁹ sicut dixit anaxag. bis p̄ditionib⁹ sic
stantibus q̄no intellectus intelligit se intelligere est
pati aliqd̄. nā inquātuz. n. est aliqd̄ cōe v̄l qz
īdest agenti z patienti v̄l. h. qd̄m agere illud
vero pati. Notañ aut vim qōnis h⁹ i. h. cō
sistere qz si agēs z patiēs habēt aliqd̄ cōe quia
agēs z patiēs ōz cōicare in mā vt p̄bat i p̄rio
ō generatōe intellectus q̄ nihil h̄z cōe cū aliis qz
ē qd̄ i māle. nō poterit pati z p̄ p̄ns nō poterit
intelligere cū intelligere sit quodā pati. Dein
de cū dicit amp aut mouet sc̄daz qd̄m differt
aut. h. qd̄ a p̄ria qz p̄ria qd̄ q̄rebat q̄no intel
ctus intelligat z q̄no sit qd̄ intelligēs. h. aut q̄rit
q̄no intellect⁹ intelligat z q̄no sit qd̄ intelligibi
le. dicit ergo amp aut intelligibil⁹ ē z ip̄e intel
tus aut. n. aliis ierit intellectus. i. aut alia intelli
gibilia intelligēt si ip̄e intellect⁹ nō ē intelligibil⁹ s̄z
aliud. s̄z p se intelligibile aut ab intellectu ē ali
quid vnū. i. vno mō v̄l vt h̄z alia ista ē vnū sp̄e
īdest ē vniforme igz si intelligibili ab intellectu
sunt intelligibilia s̄m vnū modū z s̄m vnaz for
maz qz eodē mō intelligit se z alia si ip̄e ē intelli
gibil⁹ p se z alia erūt intelligibilia p se s̄z q̄quid ē
p se intelligibile intelligit ergo aliis intelligibilib⁹
ierit intellect⁹ z alia intelligibilia intelligēt si aut
intellectus sit qd̄. i. h̄eat aliqd̄ anexuz p q̄ intelli
gat h̄ebit aliqd̄ q̄ facit ip̄z intelligibile. crit ergo
intelligibil⁹ sicut alia mālia non ergo intelliget
sicut nec alia materialia intelligunt. Notañ
autē q̄ alz s̄ intelligibiles s̄be separte z alz sunt i
telligibiles res māles qz s̄be separte sunt intelli
gibiles p se s̄z s̄be māles nō sūt intelligibiles per
seip̄as nec sūt intelligibilia actu s̄z intelligunt per
itentionē abstractā ita q̄ intellect⁹ agēs in cui⁹
virtute sit abstractio a fantas. facit. h. q̄ sunt pō

intelligibilia actu intelligibilia. Notañ ē q̄ cū
intellectus nō sit medi⁹ inter s̄bas separtas z haf
res māles si ip̄e intellect⁹ nō ē quid intelligibi
le querit qualz. h. p̄tingit qz v̄l erit intellectus
sunt intelligibiles per se sicut sunt s̄be separte at
nō erit intelligibiles per se s̄z p aliqd̄ anexuz si
cut sunt s̄be māles quodcūqz dicat v̄l sequi in
cōueniēs qz cū omnia intelligibilia ab intellectu
nostro sint intelligibilia vno mō sit intellect⁹ nō
ē intelligibil⁹ per se sicut sunt s̄be separte ēt alie
res materiales q̄ intelligunt ab intellectu erūt
intelligibiles p se sicut sunt s̄be separte s̄z quod ē
sic intelligibile intelligit ergo res māles intelligēt
si vero dicat q̄ intellectus est intelligibil⁹ per ali
ud sicut alia materialia tunc sicut alia materi
alia nō intelligunt sic nec intellectus intelliget nec
aliqd̄ p̄phēdet vt p̄mentator supplet nō. igif
v̄l q̄ possimus ponere intellectū esse qd̄ intelli
gibile nisi i curramus aliez duoz incōueniētuz
v̄z v̄l q̄ materialia intelligat v̄l q̄ intellectus
nō intelligat. Notañ ē q̄ h̄z sic inducif. h.
qd̄ a p̄mentatore vt p̄cludat q̄ si intellectus est
quid intelligibile. v̄l materialia intelligēt vel
intellectus intelliget. inducif taz aliter ista qd̄
vt p̄cludat semp. h. incōueniēs quod materi
alia intelligant qz si intellectus ē intelligibilis
per se materialia erunt intelligibilia per se et
si s̄ intelligibilia per se intelligent vt supra cō
cludebatur si vero intellectus nō intelligibilis ē
per se s̄z p aliū tūc idem iudiciū erit de intel
tu z de rebus materialibus. ergo vel poterit
concludi sicut p̄ius quod cum materialia non
intelligent quod etiam intellectus non intelli
get v̄l ecōuerso quod cum intellectus intelli
gat z idem iudiciū sit de eo z de aliis materia
libus. alia ēt materialia intelligēt. Dubi
taret forte aliquis uaz quātum ad vnū mē
bzum qōnis satis v̄l appens p̄clusio v̄z quod
si intellect⁹ nō est intelligibilis per se sed per ali
quid aliud erit idem iudiciuz de eo z de aliis
materialibus rebus ergo vel ip̄e nō intelliget
sicut nec alia materialia intelligunt. vel alia
materialia intelligēt sicut intelligit intellect⁹
s̄z quātū ad aliā partē qōnis nō appet manife
ste q̄no sequat p̄clusio v̄z quod si intellectus ē in
telligibilis per se qd̄ aliis intelligibilib⁹ insit in
tellectus z quod alia intelligibilia z alia materi
alia intelligant. querit ergo q̄no. h. sequat. di
cenduz quod possumus distinguere triplicem
intellectum v̄z hūanum intelligentiaz z dei in
tellectus enim diuinus est actus purus cui nō
est amixta potētia intellect⁹ vero noster in gnē
intelligibiliū ē pō pura cui i tali gnē s̄m se nō cō
petit aliqs actus s̄z intellectes intelligentiaz tenz
mediū inter ista intellectus ergo diuinus qz est
actus pur⁹ oia cognoscit. vno mō qz oia cogno
scit cognoscēdo se ita q̄ tāqz p̄ncipale obz nō
cogōscz eē se uilescēt. n. si. h. mō aliqd̄ cogōscēt
eē se ut sag p̄z h̄i ex. xij. methap. in illo. c. snia
patrū itaqz tāqz p̄ncipale obz cognoscit tm se

et cognoscendo se cognoscit oia alia. omnia ergo cognoscit vno modo. quod se et alia cognoscit cognoscendo se intellectus vero non quodammodo per oem modum. modo in opposito cognoscit. nam cum sit potentia pura in genere intelligibili nihil intelligit antequam fiat in actu. fit autem in actu recipiendo species a fantasmatibus et recipiendo species aliorum et quod intelligit se et alia ut fit in actu per species aliorum ergo intelligit se et alia per species aliorum intellectus ergo noster quodammodo se et alia intelligit vno modo quod se et alia intelligit intelligendo alia intellectus autem intelligentiam nec se et alia intelligunt intelligendo se nec se intelligunt intelligendo alia sed intelligendo intelligunt se per se ipsas eo quod in intelligentia est rediens ad eentiam suam redicione completa. alia vero intelligunt per species et per formas que sunt similitudines aliorum de quibus speciebus et formis. loquens auctor de causis ait quod ois intelligentia est plena formis. redeamus ergo vnde venit sermo. primus et dicamus quod si intellectus noster se et alia intelligit vno modo quod se et alia intelligit intelligendo. alia erant alia intelligibilia sicut ipse quare si ipse intellectus est intelligibilis per se et non per aliud sicut se se separate oia alia que intelliguntur ab intellectu nostro erunt intelligibilia non per aliud sed erunt intelligibilia sicut substantie separate sed que sunt sicut intelligibilia intelligunt ergo oia intelligibilia ab intellectu nostro intelligunt et habebunt intellectum. h. ergo est quod philosophus ait ut quod quod intelligibile ab intellectu nostro est aliquod unum et est vno modo quod vno modo intelligit se et alia eodem modo erunt alia intelligibilia sicut ipse. vnde sequitur quod si ipse est intelligibilis per se erunt et alia sic intelligibilia et per philosophum intelligunt quod probare volebamus. Deinde cum dicitur autem patet quodem soluit circa quod duo facit scilicet quod duas quod nes soluit quod primo soluit quodnem primam. secundo secundam ibi et ipse autem intelligibilis. dicit ergo autem patet quodem scilicet quod diuisus est prius est aliquid eodem vel est aliquid vniuersale ut huiusmodi scilicet ad passionem proprie et ad passionem que est salus et receptio intellectus ergo non patitur proprie cum non communicet in materia sicut edicant in materia naturalia cum suis actibus sed patitur passionem que est solus et receptio in quantum informatur speciebus intelligibili ad quas est in potentia. id subdit quoniam autem intellectus est quodammodo potentia intelligibilia sed actu nihil est eorum antequam intelligat. h. ergo modo intelligere est quodammodo patitur intellectus patitur non proprie sed in quantum recipit species intelligibili ad quas est in potentia. oia autem id quod quod accedit in intellectu antequam intelligat est sicut illud quod accidit in tabula in qua nihil est actu scriptum. Notandum autem vim solentis huius in. h. consistere quod cum dicitur quod si intellectus intelligit cum intelligere sit quodammodo patitur oia quod edicant in materia cum istis materialibus dicitur oia quod agens et patitur edicant in materia. quoniam sumitur proprie passio qual non est passio intellectus. Notandum etiam quod sicut in tabula rasa nihil est scriptum et cum scribitur hu-

iusmodi tabula nihil ab ea abicit sed solum inducuntur in ea forme scilicet sic intellectus antequam intelligat nullas huiusmodi formas intelligibiles et cum recipit huiusmodi formas abicit a substantia intellectus propter quod passio est proprie passio quia omnis passio proprie sumpta magis facta abicit a substantia ut dicitur. vi. top. Deinde cum dicitur et ipse autem soluit quodnem scilicet fam ad cuius eundem riam scien quod quod ha duas difficultates pertinebat nam cum intellectus non sit intelligibilis sicut alia quod intelligit se intelligendo alia cum ex. h. videatur esse idem iudicium de intellectu nostro et de aliis vna difficultas est quare intellectus non intelligit cum alia non intelligat. ha est quare alia materialia non intelligant cum intellectus noster intelligat. duo ergo facit nam supponens quod intellectus noster sit intelligibilis sicut alia assignat causam quare intellectus non intelligit. ha assignat causam quare alia materialia que sunt obiecta intellectus nostri non intelligunt ibi non autem semper intelligendi. dicit ergo quod et ipse autem intellectus intelligibilis est sicut intelligibilia alia et tamen super intelligit huiusmodi alia non intelligant cuius ratio est quod in his que sunt sine materia idem est intellectus et quod intelligitur et scientia autem speculativa et sic scibile. i. scibile. h. modo vbi speculative est idem cum scientia. Dubitaret forte aliquis quomodo intellectus noster seipsum intelligat. ad quod patet pars superius determinata actus innotescunt nobis per obiecta potentie vero innotescunt nobis per actus intellectus ergo noster intelligit seipsum per actum suum sed cum intellectus noster sit in genere intelligibilium sicut materia prima in genere entium sicut a materia prima vel yle nullus actus potest egredi in genere entium nisi informetur aliqua forma sensibili sic ab intellectu nostro nullus actus potest progredi in genere intelligibilium nisi informetur aliqua forma vel specie intelligibili intellectus ergo noster ad. h. quod intelligat seipsum oportet quod informetur aliqua specie intelligibili sed non refert utrum informetur specie capre vel specie leonis non ideo requiritur ut informetur aliquo specie ut possit ab eo progredi aliquis actus per quem actum possit seipsum cognoscere informabitur ergo in intellectu specie alicuius obiecti ut specie lapidis vel leonis qua informatur poterit ab eo progredi aliquis actus per quem poterit seipsum cognoscere. illa vero species obiecti ut species lapidis vel leonis cum sit expressa similitudo leonis vel lapidis primo et principaliter ducit in cognitionem illius obiecti et ducendo in cognitionem obiecti ducet in cognitionem actus per quem actum poterit intellectus seipsum cognoscere. cum ergo queritur quomodo intellectus noster seipsum intelligit plana et responsio quod intelligit seipsum intelligendo alia. nam illa eadem species que est ratio quod intelligat obiectum est ratio quare intelligat seipsum intelligendo suum actum bene itaque dicitur est quod intellectus noster est intelligi-

nihil.

stij

bit sicut et alia sunt intelligibilia quia sicut alia obiecta materialia non intelliguntur per se ipsa quia per se ipsa non possunt esse in anima sed intelliguntur per species intelligibilem et per intentiones abstractas sic intellectus noster per illam eandem speciem intelligibilem et per illam eandem speciem abstractam per quam intelligit alia intelligit se ipsum nam informatum illa specie intelligibili intelligit alia et intelligit se inquantum per illam speciem informatum progreditur in actum intelligendi per quem actum potest se ipsum cognoscere. Alterius forte dubitaret aliquis quomodo in se separatis a materia idem sit intellectus et quod intelligitur. dicendum quod intellectus noster est simplex immaterialis ut est per habitam manifestum et multo magis intellectus intelligentiarum et dei est immaterialis et simplex et quia in omnibus immaterialibus est aliquo modo verum quod idem intellectus est et quod intelligit si verum est. h. intellectus nostro multo magis verum est in intellectu intelligentiarum et dei sed quomodo verum sit de intellectu illo in sequenti questione patebit nunc autem intendimus declarare quod in rebus materialibus non est idem intellectus et quod intelligitur sed in intellectu nostro qui est quid immateriale idem est intellectus et quod intelligitur ad cuius evidentiam est sciendum quod tam res materiales quam intellectus noster possibilis ad. h. ut intelligatur indigent intellectu in actu dicitur. n. intellectus in actu ipsa species intelligibilis vel ipse conceptus de obiecto. nam cum lapis per se ipsum non possit esse in intellectu nostro non est idem lapis et intellectus lapidis quia lapis est res ipsa que est extra animam intellectus vero lapidis est ipsa species intelligibilis vel ipse conceptus lapidis per quam informat intellectus nostrum et reducitur ad actum ut intelligat lapidem et quod dictum est de lapide intelligendum est de aliis obiectis materialibus que non sunt suus intellectus sed ut intelligantur indigent aliquo conceptu vel aliqua specie intelligibili siue aliqua intentione abstracta sed cum per illam eandem speciem intelligibilem per quam intelligit obiectum intelligat et ipse intellectus quod ut ostensum est in questione premissa intellectus intelligit se intelligendo alia per quod non solum materialia ad. h. quod intelligantur indigent specie intelligibili que dicitur intellectus in actu immo intellectus nostrum possibilis ad. h. quod intelligat a seipso indiget huiusmodi specie intelligibili et huiusmodi intellectu in actu per eandem. n. speciem intelligibilem et per eundem intellectum in actu intelligit obiectum extra animam quod est quid materiale et intelligit intellectus nostrum possibilis qui est a materia separatus quia species illa intelligibilis est intellectus in actu respectu obiecti materialis et respectu intellectus possibilis qui est immaterialis quia cum ille intellectus in actu sit in intellectu nostro possibili et fiat idem cum eo sicut sit unum ex materia et forma et ex perfectione et perfectibili intellectus nostrum possibilis qui est a materia separatus est idem cum suo intellectu in actu et sit unum cum eo sicut sit idem materia cum forma sed obiectum materiale non est idem cum suo intellectu in actu quia intellectus in actu obiecti materialis non est in illo obiecto sed est separatus ab ipso itaque cum ait philosophus quod in se parat

a materia et non in aliis est idem intellectus et quod intelligitur ibi per intellectum debemus intelligere intellectum in actu siue speciem intelligibilem sed per illud quod intelligit debemus intelligere duo videlicet intellectum possibilem qui est a materia separatus et obiectum materiale quod est materie coniunctum. nam ut patet per habitam per eandem speciem intelligibilem et per eundem intellectum in actu intelligit utrumque. sed cum illa species intelligibilis que est intellectus utriusque sit in ipso intellectu possibili et faciat unum cum ipso sicut perfectio cum perfectibili non autem sit in ipso obiecto materiali nec faciat unum cum eo in se separatis a materia idem est intellectus et quod intelligit quod sit unum et idem ex intellectu in actu et ex intellectu possibili quod intelligit per illud intellectum sed in coniunctis cum materia non est idem intellectus et quod intelligit quod non sit unum et idem ex obiecto materiali et intellectu in actu quod intelligit per huiusmodi intellectum. Alterius forte dubitaret aliquis cum in omnibus rebus immaterialibus sit idem intellectus et quod intelligit cum tam intellectus noster que se separet et deus quid immateriale dicantur ut et eodem modo hic et ibi sit idem intellectus et quod intelligit. dicendum quod aliter est idem intellectus et quod intelligit in se separatis et aliter in intellectu nostro. nam in se separatis est idem intellectus et quod intelligit quia se separet non habet alium intellectum qui faciat ipsam intelligibilem sed per se ipsam est intelligibilis ita quod se separet intelligitur per se ipsam et si non a quolibet intellectu intelligitur substantia separet per se ipsam tamen quilibet intelligibilis intelligit suam substantiam per se ipsam in essentia autem divina multo magis. hic convenit nam non solum deus intelligit seipsum sed a quocumque intellectu intelligitur essentia divina intelligitur per se ipsam sed in intellectu nostro possibili non est idem intellectus et quod intelligitur ita quod intellectus noster possibilis intelligatur per seipsum sed noster intellectus possibilis habet alium intellectum in actu ut speciem intelligibilem per quam sit actu intelligibilis. pro tanto tamen ex parte intellectus nostri est idem intellectus et quod intelligitur quia intellectus noster possibilis facit unum et idem cum suo intellectu in actu sicut ut dicebat facit unum et idem per seipsum cum propria perfectione. dicamus ergo quod. h. intelligibilia videlicet deus substantie separet intellectus noster et res materiales habent hunc ordinem quia deus sic intelligitur quod est idem cum suo intellectu et non habet alium intellectum qui faciat ipsum intelligibilem. sed est per se ipsum intelligibilis in qua libet etiam substantia separet est idem intellectus et quod intelligitur et quolibet talis substantia modo quo dictum est. est intelligibilis per seipsam intellectus vero noster non est intelligibilis per se ipsum sed habet alium intellectum in actu qui facit ipsum intelligibilem atque est ibi idem intellectus et quod intelligit quod ibi intellectus in actu. i. species intelligibilis non est separet ab intellectu possibili qui intelligitur per ipsam sed

Ex ipsa specie intelligibili quod dicitur intellectus in actu et ex ipso intellectu possibili qui est illud quod intelligitur sit unum et idem res vero materiales. nec sunt per se intelligibiles sed habent alium intellectum in actu per quem fiunt intelligibiles nec est ibi idem intellectus et quod intelligitur quod intellectus in actu siue species intelligibilis per quam intelligitur tam omnimodum materiale quam intellectus proportionalis non est in ipso obiecto materiali nec facit idem cum ipso sed est in intellectu possibili et est a rebus materialibus separata. Alterius forte dubitatur utrum sepe ratis a materia. idem sit scientia speculativa cum re scita. dicitur quod hanc questionem possemus facilius solvere dicendo quod grammaticus dicitur scire ipsam grammaticam et naturalis philosophus dicitur scire ipsam naturalem philosophiam et sic quilibet sciens dicitur suam scientiam scire ipsa ergo grammatica non solum est scientia sed et res scita cum ipsa grammatica sit scita vel sciatur et quilibet scientia isto modo est idem cum re scita quod quilibet scientia sciatur et quilibet sciens sit scientiam suam sed magis ad metaphisicos ingrediētes. dicamus quod cum deus seipsum sciat per seipsum non est dubium ibi idem est scientiam cum re scita. et est sepe separate scientes se ipsas per se ipsas sic faciunt dubium in questione et in talibus vagari diuini impertinentes est ad propositum. nam quod. h. dicitur quod in rebus formalibus et immaterialibus idem est scientia cum re scita non est introductus per sebas separatas nec per intellectum diuinum sed per intellectum nostrum de cuius cognitione hic principaliter agitur sciendum ergo quod sicut eadem est species intelligibilis per quam intelligitur omnimodum materiale et intellectus possibilis. sic eadem est scientia per quam sciunt iste res materiales et intellectus noster. nam sicut intellectus noster per illas eadem species intelligibiles per quas alia intelligit. intelligit se sic per illam eadem scientiam per quam scit alia. scit se ipsum et sicut species intelligibilis licet per eam intelligatur tam omnimodum materiale quam intellectus possibilis. tamen illa species intelligibilis et ille intellectus in actu non facit unum et idem cum obiecto materiali a quo est separatus sed facit unum et idem cum intellectu possibili qui est immaterialis in quo existit ille intellectus in actu et ipsa species intelligibilis propter quod ex parte rei materialis non est idem intellectus et quod intelligitur sed est idem ex parte rei immaterialis et ex parte intellectus possibilis sicut licet per eadem scientiam sciatur obiectum materiale et intellectus possibilis qui est a materia separatus tamen quia in scientia non est in obiecto materiali nec facit idem cum ipso sed est in intellectu possibili et facit idem cum ipso ex parte rei materialis non est idem scientia cum re scita sed est idem ex parte rei immaterialis et ex parte intellectus qui per illam scientiam sciatur cognoscitur. dicitur autem potissime de scientia speculativa quod in rebus immaterialibus est idem cum re scita quod cum dicimus quod per eadem scientiam sciatur omnimodum materiale et intellectus immaterialis potissime veritatem habet de scientia speculativa non de practica. Alterius forte dubitaret aliquis utrum res ipsa que est extra

animam ut est scita in actu sit aliquo modo idem cum scientia. Dicendum quod ipse res extra animam dupliciter possunt accipi vel ut habent esse in se ipsis vel ut sunt considerate ab anima si considerentur ut habent esse in se ipsis sic sunt quid particulare et non sunt scite in actu sed in potentia. nam particularium secundum quod huiusmodi nec est scientia nisi diffinitio ut dicitur. vii. metha. res ergo ut sunt scite in potentia et ut habent esse particulare accipiuntur ut habent esse in se ipsis nec ad tale esse facit ipsa anima aliquid propter quod res sic accipere nec sunt idem cum scientia nec aliquam idem tatem tamen quod habeant ad ea que sunt in anima sed si accipiantur res ut sunt scite in actu quod res non est actu scita ut habet esse particulare sed vult cum intellectus faciat vilitatem in rebus et res non sunt viles ut habent esse in se ipsis sed ut considerantur ab anima res ut sunt scite in actu et ut habent esse vult quod habeant aliquam actualē rationem et aliquam unionem ad scientiam et ad considerationem et ad ea que sunt in anima qualiter autem sit illa res ut sit rei vel rationis non requirit spectatio presens sufficiat ad presens scire quod res non sit actu scite nisi ut sunt viles et quod vilia sunt aliquo modo in anima et quia res si sunt viles nisi quod habeant aliquam actualē rationem et aliquam unionem ad scientiam et ad considerationem et ad ea que sunt in anima ideo res ut sunt scite in potentia non sunt idem cum scientia sed ut sunt scite in actu ut per se per habita quod aliquo modo sunt idem cum ipsa dicamus ergo quod per eadem scientiam ut supra dicebatur per quod scio res alias scio et intellectus eo quod intellectus sciat et intelligatur sicut et alia et illa scientia aliquam idem tatem habet ad ipsas res ut sunt scite in actu maiorem tamen idem tatem habet ad ipsum intellectum quem informat et cum quo facit unum et idem sicut fit unum et idem ex potentia et actu. vna est ergo scientia et duplex est quod sciatur ut intellectus et res alie quod scientiam si perparamus ad intellectum qui est separatus a materia idem est scientia et quod sciatur quod ex intellectu et scientia sit unum et idem sed si perparamus illam scientiam ad res alias non sic possumus procedere quod ideo sit scia et quod scit quod non sic fit unum et ideo ex scientia et ex rebus aliis siue ex scientia et obiecto sicut fit unum ex scia et intellectu. Alterius forte dubitaret aliquis quod philosophus per h. uerba ut quod quod in rebus immaterialibus ideo est intellectus et quod intelligitur et scientia et quod scit habeat solonem h. quod dicitur quod cum intellectus non sit intelligibilis sicut alie res materiales et sic scibilis sicut alia materialia actu intellectus non sic est intelligibilis et scibilis quod intelligitur et scit alia vero materialia sic sunt intelligibilia et scibilia quod nec intelligunt nec sciunt. dicitur quod ut patet per habita ideo intellectus non est intelligibilis sicut alia et est scibilis sicut alia quod unus est intellectus et duplex quod intelligitur et vna est scientia et duplex est quod sciatur per illum. n. eundem intellectum in actu et per illam eadem species intelligibilis per quod intelligitur obiectum vel per quod intelligitur res alie intelligitur et intellectus possibilis intellectus ergo possibilis est intelligibilis

sicut alia materialia et non est intelligibilis sicut alia materialia intelligibilis est. n. sicut alia materialia quia sicut alia materialia non sunt intelligibilia per se sed habent alium intellectum per quem sunt intelligibilia sic intellectus noster quia est potentia pura in genere intelligibilium non est intelligibilis per se sed habet alium intellectum per quem fit intelligibilis. ymo unus et idem est intellectus qui dicitur intellectus in actu per quem fit intelligibilis intellectus possibilis et sunt intelligibiles res materiales quod declaratum est intellectum nostrum esse intelligibile sicut alia materialia. advertendum tamen quod h. non est sic per omnem modum sicut et. h. simile non est per omnem modum simile ideo licet possumus procedere quod intellectus noster sit intelligibilis sicut alia possumus et concedere quod non sit intelligibilis sicut alia. nam licet per eandem speciem intelligibilem et per eundem intellectum in actu fiat intelligibilis intellectus possibilis et res alie. hoc est tamen aliter et aliter quod per illum intellectum fiunt intelligibiles res alie per abstractionem sed intellectus noster possibilis fit sic intelligibilis per in formationem. nam ille intellectus in actu et illa species intelligibilis facit quod res alie intelligantur in quantum a rebus aliis est abstracta sed facit quod intellectus noster fiat intelligibilis in quantum eum perficit et informat et quia species intelligibilis et intellectus in actu licet faciat res materiales intelligibiles tamen quod non est idem cum eis nec est in eis sed est ab eis extractus et separatus ideo per huiusmodi intellectum res materiales sic fiunt intelligibiles quod non intelligunt sed tamen cum intellectus noster possibilis sic fiat intelligibilis per huiusmodi intellectum in actu et per huiusmodi speciem intelligibilem quod ille intellectus in actu facit unum et idem cum intellectu nostro et est in eo et eum perficit et informat ideo intellectus noster sic fit intelligibilis per talem intellectum quod tamen intelligit. ergo intellectus noster est quod intelligit et res materialis est et quod intelligitur ipsa vero species intelligibilis erit intellectus utriusque quia facit intelligibile utrumque tamen quod in materialibus est idem intellectus et quod intelligitur intellectus noster quod est immaterialis facit unum et idem cum illa specie et perficitur et informat ea ideo intellectus noster sic fit intelligibilis per talem intellectum quod tamen intelligit sed omnimodum materiale quod non habet talem identitatem ad intellectum in actu et ad speciem intelligibilem quod huiusmodi species non est in omnimodum materiali sed est ab eo abstracta et separata omnimodum materiale potest esse quid intelligibile non tamen potest intelligere. quod non habet in se speciem intelligibilem que est intellectus in actu identitatem ergo idem coniunctio speciei intelligibilis ad intellectum possibilem facit quod intellectus noster sic fit intelligibilis quod et intelligat. separatio vero et abstractio illius speciei ab omnimodum materiali ita facit quod illud omnimodum sit intelligibile. quod tamen non intelligat et quod dictum est de intellectu et de eo quod

intelligitur veritatem huius de scia et de eo quod scie nā identitatem et coniunctio scie ad rem immaterialē ut ad intellectum possibilem facit quod intellectus noster sic sit scibilis. quod tamen sciat separatio vero et abstractio illius scie ab omnimodum materiali sic facit quod illud omnimodum sit scibile quod tamen non sit sciens

Deinde cum dicit non autem semper intelligendi postquam dixit quare intellectus noster intelligit quod contingit ipsum esse idem cum intellectu in actu et contingit ipsum habere sibi coniunctum intellectum in actu et speciem intelligibilem hic assignat causam quare non quicquid intelligitur. intelligit ut quare obiecta materialia non intelligunt cuius causa est quia sunt intelligibilia in potentia propter quod species intelligibilis siue intellectus in actu non habet esse in ipso omnimodum materiali nec ei coniungitur ymo est ab eo abstractus et separatus. ideo licet obiectum materiale possit intelligi et possit sciri non tamen potest intelligere neque scire. h. est ergo quod ait quod consideranda est causa non semper intelligendi. i. consideranda est causa quare non semper intelligibile intelligit ut quare omnimodum materiale non intelligit et subdit quod in habentibus autem materiam unumquodque est intelligibile. i. est de numero intelligibilium potentia. i. in potentia quare quidem illis idem rebus materialibus non inest intellectus nec poterunt intelligere quod intellectus est potentia tantum. i. virtus de numero tantum virtutum que est sine materia. ideo huiusmodi virtus non potest inesse rebus materialibus nec materialia poterunt intelligere ideo subdit quod illud autem. i. omnimodum materiale erit intelligibile. i. poterit intelligi sed super non poterit intelligere quod nec potest habere in se potentiam intellectivam que est potentia sine materia. nec huius in se intellectum in actu nec speciem intelligibilem quia huiusmodi intellectus et huiusmodi species intelligibilis ab obiecto materiali est abstracta et separata. Notandum autem quod proprius actus requirit proprium susceptivum et propria perfectio proprium perfectibile cum ergo species intelligibilis sit a materia separata. ideo quod intellectus suscipiens huiusmodi speciem sit potentia immaterialis rebus ergo immaterialibus nec poterit inesse intellectus qui est potentia immaterialis nec poterit inesse species intelligibilis que est a materia separata quare materiale omnimodum et si potest esse intelligibile. nunquam tamen poterit intelligere. Notandum est quod sicut formaliter actus calefaciendi non potest competere nisi ei habet calorem in actu sic actus intelligendi non potest competere nisi ei inest intellectus in actu et quod intellectus in actu et species intelligibilis est in intellectu nostro et non in obiecto materiali. ideo intellectus noster poterit intelligere non autem materiale omnimodum. Notandum est quod si aliquid in frigidaretur et diceret frigidum non per frigiditatem que est in eo sed per frigiditatem que est in alio quod sic fridum nunquam formaliter fridaret quod nunquam formaliter fridat nisi quod huius friditatem formaliter in actu sic quia intellectus noster possibilis fit intelligibilis et intelligitur per speciem intelligibilem et per intellectum in actu

qui est in ipso intellectus noster sic sit intelligibilis quod tamen intelligit sed ob rem materiale si sit intelligibile nec intelligit per speciem intelligibilem nec per intellectum in actu qui sit in ipso sed qui est in intellectu possibili huiusmodi ob hoc sic competit ei quod intelligat quod nunquam potest ei competere quod intelligat.

¶ *le. 5.*
¶ *q.* Etiam autem sicut in omni natura. Postquam determinavit philosophus de intellectu possibili. in parte ista determinat de aliis acceptationibus intellectus. circa quod quatuor facit. quod primo determinat de intellectu agente. secundo determinat de intellectu in actu. tertio narrat quaedam que pertinent vel ad partem intellectivam. quarto et ultimo determinat de intellectu passivo. Prima ibi idem autem est. tertia ibi separatus autem solus. quarta ibi passivus vero. circa primum tria facit. quod primo permittit quandam propositionem necessariam ad propositum. secundo ex illa propositione probat quod est dare in anima intellectus agentem. tertio narrat condiciones et proprietates ipsius intellectus agentis. secunda ibi necesse est et in anima. tertia ibi et. h. intellectus separabilis. dicitur ergo quoniam autem sicut in omni natura unicuique generi id est secundum unumquodque genus est aliquid. h. quidem materia et. h. autem materia est potentia omnia illa que sunt illius generis alterum autem est causa agens et factivum quod se habet in faciendo omnia illius generis ut ars ad materiam sustinuit. nam hoc non solum est in omni natura. id est in omni re naturali quod secundum unumquodque genus rerum naturalium. id est quod si est ibi dare unum aliquid quod sit omnia fieri quod etiam sit ibi dare alterum aliquid quod sit ibi omnia facere. sed etiam. h. est in artificialibus. quod materie in genere artificialium est omnia illa fieri artis vero omnia illa facere. Dubitaret forte aliquis quomodo veritatem habet hoc. prima quod ubi est dare aliquid quod sit omnia fieri. oportet quod sit ibi dare aliquid quod est omnia facere dicendum quod ut dicitur in quinto methaphisicorum. potentia dicitur de potentia activa et passiva sed secundum analogiam quaedam. nam per prius dicitur potentia de activa quam de passiva. nam nunquam potentia passiva est potentia ex qua aliquid fieret nisi esset potentia activa que posset eam reducere ad actum et que posset illud facere cum enim nihil sit ociosum in natura et cum non sit dare in natura aliquid frustra oportet quod cuius potentie passive. Respondeat sua potentia activa. imo ut patet per habitam potentia passiva non est potentia nisi ratione potentie active. et si tu ponis omnes formas potentia in materia prima oportet quod omnes illas tu ponas actu in motore. primo ut vult commentum. super. xij. methaphisicorum. nunquam enim essent forme in materia prima secundum potentiam passivam nisi essent in motore. primo secundum potentiam activam. nam

cum nulla potentia seipsum faciat ad actum nec unquam materia seipsum transmutet ad formam nunquam diceremus quod ex materia aliqua posset aliquid fieri nisi esset aliquod agens quod posset illud facere quod etiam in artificialibus esse contingit quod nunquam diceremus quod ex ligno vel ex aliqua alia materia posset omnia artificia fieri nisi esset ars que posset omnia illa facere et quod sic est in omni genere oportet quod etiam circa animam hoc esse habeat quare si in ea est dare intellectum possibilem qui est omnia fieri et qui potest omnes formas intelligibiles recipere oportet ibi dare intellectum agentem qui est omnia facere et qui possit omnes tales formas abstrahere.

¶ Deinde cum dicitur necesse est et in anima adaptat. h. ad animam dicens quod necesse est et in anima esse has differentias vel quod sit ibi unus intellectus qui sit omnia fieri ut possibilis et alius qui sit omnia facere ut agens. et ideo subdit quod est hic intellectus in anima talis qui est in omnia fieri ille vero in omnia facere et addit quod hic intellectus qui est omnia facere ut agens est sicut quidam habitus. id est sicut quedam perfectio et est sicut lumen. nam quodammodo sicut lumen colores existentes potentia visibiles facit colores actu visibiles. sic super intellectus agens intelligibilia potentia facit actu intelligibilia.

Dubitaret forte aliquis que fuit necessitas ponendi intellectum agentem. dicendum quod ut patet. tangit plato non indiguit ponere intellectum agentem sed Aristoteles. poluit. n. plato quod propria obiecta intellectus nostri erant actu intelligibilia. posuit enim quidditates rerum separatas quas vocabat ydeas et quod quod est proprium obiectum intellectus nostri dicebat illas ydeas et illas quidditates abstractas esse proprium intellectus. intellectus nostri. deservebant autem ydee ipsi platoni quantum ad duo vel ad sciam et ad generationem dicebat. n. sciam non proprie esse de istis materialibus sed de illis ydeis et de illis quidditatibus separatis deservebant ydee etiam ad generationem quod quomodo sit non est propriis speculatio quod de hoc alibi super septimum methaphisicorum. diffusius diximus sufficiat autem ad prius scire quod plato ponebat quidditates que erant obiectum intellectus unde actu abstractas et per prius actu intelligibiles quod si verum esset non indigeremus ponere intellectum agentem. nam sicut quod sensibilis sit actu sensibilis non indigemus ponere sensum agentem ut quod calidum est actu calidum et frigidum. actu frigidum non indigemus ponere tactum agentem qui faciat talia propria sensibilis actu sensibilis calidum enim quod est actu tale potest per seipsum imutare sensum tactus absque eo quod aliqua alia actualitas conferatur sibi sic quidditates que sunt obiectum intellectus si essent actu abstracte et actu separate et actu intelligibiles possent per seipsum imutare intellectum possibilem nec indigeremus intellectu agente qui faceret huiusmodi quidditates propria intelligibiles actu

intelligibiles. verum qz opio psonis de ydeis
z de quidditatibus abstractis sufficienti reproba
ta e a pho in multis locis z qz ppium obiectu
intellectus nostri sunt quidditates horum ma
terialium. quorum ppium e hēre fantas. cum
alia sint intelligibilia in potentia z non possint
per seipsa imutare intellectum possibilem indi
gemus ponere intellcū agentem q sit omnia
facere. in cuius uirtute z per cuius lumen z ir
radiatōem. h. que sunt potentia intelligibilia
autem actu intelligibilia. cum ergo querit que
fuit necessitas ponendi intellcū agentē plana
ē rñō. nam qz quidditates rerum materialū
um. quaz est habere fantas. que sunt ppiuz ob
iectum intellectus nostri non sunt actu abstra
cte nec actu intelligibilia vt ponebat pfo indi
gemus ponere intellcū agentem qui faciat h.
potentia intelligibilia actu intelligibilia p cui
virtutem z irradiatōem. h. potentia intelli
gibilia imutare possint intellcū potētiālem. Al
terius aut dubitare¹ possumus vt dubitat hic
Themistius vtrum intellectus agens sit ha
bitus vt sonare vident verba phi. Dicen
dum q vt Themistius narrat opinionē fuisse
quorundam q intellectus agens est sicut habi
tus qz est quidam habitus principiorum. naz
p habitum principiorum qui dicit intellectus
fiunt in nobis alia intelligibilia. si ergo aliquis
intellectus dz e intellectus agens p cuius
tutem fiant alia intelligibilia videt q huius
modi intellectus sit habitus principiorum qz p
principia nobis alia inotescunt. sed. h. cōstare
non pōt qz in intellcū nostro aūquaz intelligat
nihil e scriptum neqz pictum ē. n. intellectus
sic acceptus sicut tabula rasa in qua non est fa
cta aliqua scriptura nec ptractio ipse ergo hic
principiorum est habitus acquisitus cum ergo
nihil in intellectu imprimat nisi¹ mediante lu
mine intellectus agentis sicut nihil imprimi i
oculo nisi mediante lumine corporali oportet
q ipsa principia recipiant actualitatem p lūm
intellectus agentis z fiant intelligibilia per tale
lūm. inde est ergo q aliquando principia dñr
nobis naturalz cognita non q intellectus i sui
primordio hāt in se aliquid naturalz scriptuz
vel hāt habitum principiorum naturalz inatum
sed qz ad cognitōem principiorum non indige
mus psuasione vel ratione sed statim principi
is assentimus vt si sciuerimus quid est q dicit
tur p nomen scito. n. quid est q dicit p nomen
absq aliquo discursu sufficit solum lumen intel
lectus agentis ad hoc quod assentiamus prin
cipiis. ideo dicit primo poster. q principia co
gnoscimus inquantū terios cognoscimus. naz
scito quid est totum z quid est pars sufficit solū
lumen intellectus agentis ad hoc q assentia
mus huic principio q omne totum ē mai¹ sua
parte z qz solum lumen intellectus agentis suf
ficit ad cognitōem principiorum cum illud lu
men sit nobis naturaliter indicum dñr quodā

modo nobis principia naturalz nota cum ergo
querit verum intellectus agens sit ille intelle
ctus qui est habitus principiorum p qz nō. im
mo intellectus qui est habitus principiorum p
supponit intellectum agentem cum comparet
ad ipm tāquam effectus ad cām. nam in vir
tute luminis intellectus agentis vt p3 per ba
bita sit in nobis habitus principiorum z sunt
nobis nota principia q ergo phūs ait q intelle
ctus agens est sicut hitus. Dicendum qd
nomine habitus vt cōiter ponit intelligit oīs
perfectio. est ergo intellectus agens sicut qui
dam habitus. qz est sicut quedam pfectio et q
dam virtus anime. Alterius forte dubita
ret aliquis vtrum intellectus agens se hāt ad
fantasma. sicut lux z colores. videt q non quia
colores sunt per se visibiles vt pbat supra. naz
quodlz obm cuiuslz p̄sus est p se p̄sibile. colores
ergo qz sunt ppium obm visus erunt p se visi
biles. quare si pportio est colorum ad lucem z
fāta. ad intellcū agentem erunt fanta. intelli
gibilia p se sicut sunt colores p se visibiles q
p3 e falsum. nam cum fanta. sint. h. z nunc qa
determinant sibi ppium organum p se intelli
gibilia e non possunt. In contrariū ē phūs
in lra. Dicendum q cum dicimus eodē mō
compari colores ad lucem vt fanta. ad intelle
ctum agentem. h. simile. n. est p omnez modū
p tanto. n. simile est qz sicut colores non possūt
mouere visum sine lumine corporali sic fāta.
non pnt mouere intellcū possibilem sine luēi
intellectus agentis p tanto autem non erit sile.
qz in motione visus requirit lumen corporale
non ppter ipos colores. nam colores ipi habēt
in se actualiter z formaliter naturam. vñ sint
visibiles. sunt. n. de se visibiles sed q requirāt
ibi lumen hoc est ppter ipum medium vt. s.
diffusius tractabatur sed vt fanta. moueant
intellcū possibilem requirit lumen intellect
agentis p se ipsa qz ipsa fanta. non sunt de se i
telligibilia nec sunt intelligibilia actu sed pōa
Deinde cum dicit z hic intellectus assignat
pditiones z pprietates intellectus agentis z tā
git quatuor pprietates quarum prima est q. h.
intellectus est sepabilis qz est virtus non orga
nica nec materialis. secunda est qz est impassi
bilis. tertia ē qz est inmixtus idest est non pposi
tus ex rebus corporalibus vel ex elementis si
cut ponebant antiqui aiām esse compositam z
mixtam ex elementis. quarta pprietas intel
lectus agentis est qz est sba actu ens. cā autem
p quam pbat intellcū agentem eē talem z ha
bere has pprietates est qz intellectus agens ē
honorabilior z pstantior intellectu possibili quia
ip agēs honorabili¹ est patibilitate z principū
materia. Dubitaret forte aliquis quomō p
hec verba q qz agens est honorabilior patibi
litate z principium materia h3 phūs q ille q
tuor pprietates insint intellectu agentis. dicen
dum q quarta pprietas v3 q intellectus agēs
sit

fit sba actu ens non indiget pbatone. nam eo ipso q intellectus agens h3 rōnem actiui cū nihil agat nisi put est in actu op3 q sit subā actu ens. alie uero tres pprietates u3 q sit sepatus impassibilis 7 imixtus pbanē per rōnem i l3a assignatam. naz si intellectus pōalis h3 istas tres pprietates qz ē separabilis impassibilis 7 imixtus cum huiusmodi intellcūs comparat ad intellcū agentem ut patiens ad agens. 7 ut materia ad principium perfcium q̄tum ad has condiciones erit intellcūs agens honorabilior 7 pstantior intellcū possibili. nam itellcūs agens multo magis excellentiori mō habebit ista q̄ intellcūs possibilis. Alteri^o forte dubitaret aliq̄ ut dubitaret themisti^o utq̄ intellcūs agens sit sic separabilis q̄ non sit p̄ anime nec sit potentia anime sed sit quedam subā sepata 7 uideē q̄ sic p̄ uerba p̄bi dicētis q̄ est subā actu ens. dicendum quosdam fuisse huius opinionis q̄ intellectus agens eēt vnus numero in omnibus 7 esset vna aliqua substantia sepata ut sicut vnus sol totum vnuerfum illuminat p̄ cuius illuminationem possūt omnes oculi videre. sic est vna aliqua subā sepata irradians super fantas. omnium hominum p̄ cuius irradiationem possunt omnes homines intelligere cuius opinionis uideē fuisse Auicenna ponens decimam intelligentiam que preerat decime sperē. v3 sperē actiuorum 7 passiuorum esse intelligentiam illam a qua dependebat nostra felicitas ita q̄ tota felicitas nra fm̄ ipm̄ ē in coniunctione intellcūs nostri ad intelligentiam illam itaq̄ intelligentiam illam posuit intellcū agētem p̄ cuius irradiationem fantas. singulorum hominum mouebant singulos intellcūs possibiles. hanc autem positōem duas salūitates continere dicimus quarū prima est q̄ finalis felicitas nostra consistit in cōiunctione intellcūs nostri ad decimam intelligentiam q̄ impossibile est qz finale bonum nostrum consistit in coniunctōne intellcūs nostri ad aliquod bonum cātum. nam cum naturale sit q̄ nunquam quiescat intellcūs cognito effectu nisi cognoscat cām op3 nos quietari i bono illo q̄ ita sit cā q̄ nullo modo cātum sit. naz ex cognitione effectus 7 ex ignorantia cāe non est quies s3 admiratio ut potest haberi ex primo methaphi. hoc modo. n. ex admirari ceperunt philosophari ut dicit ibidem. quia uidentes effectūs mirabiles utputa eclipyses solares et lunares 7 coniunctiones si deum admirati nō quiescebant donec inuestigarent cās. i cognitōne ergo effectus non pōt eē quies nec felicitas illud ergo a quo dependet nostra finalis felicitas op3 q̄ sit cā non cāta. i. deus ip̄e. s3a autem falsitas ē qz ponit intellcū agentem eē subām quandam sepatam q̄ autem non sit hoc de intentione Arist. plane p3 per l3am ubi dicit q̄ i anima necesse est ponere has duas differentias 7 hos duos intellcūs. quorum vnus sit om

nia fieri alter omnia facere non ergo intellcūs agens ē aliquid sepatum ab anima sed est aliquid in anima quia ē aliqua pfectio 7 aliqua v̄tus anime q̄ etiam hoc non solum non sit de intentione Arist. sed etiam sit falsum duplici via inuestigare possumus. quarum vna ē the mistii. nam in ptate nostra est intelligere cuz volumus postquam habuimus species intelligibiles ut quilibz in seip̄o exp̄it. cum ergo quantumcūq̄ habuerim^o apud nos sp̄es intelligibiles non possumus actu intelligere nisi speculemur iterum fanta. 7 nisi sup̄ ip̄a fant. fiat irradiatio luminis intellcūs agētis. s3 si huiusmodi lumen eēt a nobis sepatum non eēt in potestate nostra quod talis irradiatio fieret quare habentes apud nos sp̄es intelligibiles non esset in potestate nostra q̄ possemus intelligere cum vellemus sicut p̄ntibus visibilibus eo q̄ lumen solis sit a nobis sepatum. non ē in potestate nostra videre cum volumus qz non ē in potestate nostra sp̄ h̄ere p̄ntiam luminis eo q̄ lumen corporale per q̄ actu videmus non ē i nobis sed est aliquid sepatum. s3a via ad inuestigandum hoc idem sumit ex perfectione cognitionis intellectiue s3 de hoc infra dicem^o ubi plenius declarabit q̄ intellcūs agens est quedam perfectio 7 quedam virtus anime 7 non ē subā separata q̄ non dicebat q̄ intellcūs agens ē subā actu ens. ergo non est perfectio 7 potētia anime sed est subā quedam dicit d3 qd̄ ut declarari h3 quinto metha. subā sumi pōt multipl̄. vno. n. modo ut ibi dicit subā potest dicere quālz eētiam vel quālz rem cuiuslibz p̄dicamenti intellcūs itaq̄ agens quia ē aliqua perfectio 7 aliqua virtus anime ē aliqua eētia 7 aliqua res alicuius p̄dicamenti. est. n. i s3a sp̄e qualitat̄ quia ē quedam naturalis potētia anime 7 quia ē quedam eētia 7 quedam res p̄dicamenti. quedam subā dici pōt. Deinde cum dicit idem autem est definit de intellectu in actu ponēs tres conditōnes 7 tres pprietates eius. quarum prima sumit per comparisonem ad obm. s3a per componem ad intellectum in potētia. tertia per comparatōem ad habitum. dicit ergo q̄ scia fm̄ actum. i. intellectus fm̄ actum ē idē rei scite. scia uero que est fm̄ potētiā tpe prior est in vno 7 eodē quaz scia fm̄ actum omnino aut. neq̄ tpe ē prior s3a dicit ē tertiā conditōem q̄ huiusmodi intellectus in actu non alī quidem intelligit alī non intelligit sed semper intelligit. Notandum at q̄ prima p̄ditio intellcūs in actu ē per comparatōem ad obm qz ē idē cum re scita in actu. pōt n. exponi q̄ ē idē. i. quod ē simul. nam cuz res scita sit causa scie 7 cause in actu sint simul cuz suis effectibus. cause v̄o in potētia non sint sicut res scita in actu ē idē. i. ē simul cum scia i actu v̄l cū itellcū in actu. nā si actu ē scia o3 qd̄ actu sit res scita v̄l in se v̄l i suis cāis. h. at expō. m̄tum v̄l p̄cordare cū textu sequēti ubi d̄ quod

h 20

scia in actu et in potestate non sunt simul sed una est prior alia. Notandum est quod potest aliter exponi quod scia in actu est idem quod res scita quod ad istam sciam in actu est idem cum re scita quod ipsa scia scilicet. h. d. n. scit sciam suam et ipsa scia est quedam res scita vel scia in actu est idem cum re scita quod res ut sunt scite sunt ules, et sunt aliquo modo in anima et habent aliquam identitatem ad scientiam et ad ea que sunt in intellectu ut superius diffusius dicebatur. Notandum est quod ista conditio scie in actu et intellectus in actu sumitur per comparationem ad sciam in potestate et ad intellectum in potentia nam tempore in uno et eodem prius est intellectus in potentia quam intellectus in actu et prius est tempore in uno et eodem scia in potentia quam scia in actu. simpliciter tamen scia in actu est tempore precedit sciam in potentia. nam nunquam potentia reducitur ad actum nisi per aliquid quod sit in actu. nam unum et idem prius est in potentia quam sit in actu sed tamen nisi aliquid aliud est prius in actu non posset illud quod est in potentia reduci ad actum ita quod simpliciter et tempore actus precedit potentiam. Notandum est quod tertia conditio intellectus in actu sumitur per comparationem ad habitum quod habentes habitum non semper intelligimus sed quando actu consideramus et informamur intellectum in actu tandem intelligimus ita quod sic nos habentes non aliter intelligimus et aliter non intelligimus. imo semper nos intelligimus quando nos sic habemus. potest. n. aliquis habitualiter perfici. scia vel species intelligibilis et non actu considerare sed quod actu perficiatur quis talibus et non actu considerari non est possibile. nam cum non actu consideramus perfectiones existentes in intellectu non dicitur esse actu sed habitum. Dubitaret forte aliquis quia non videtur verum quod scia in actu simpliciter sciam in potentia precedat et in diversis quod aliquis potentia sciens potest fieri actu sciens si nullus doceat eum et si nulla scia precedat sciam eius. dicendum quod actus semper precedit potentiam vel formaliter vel virtualiter quod nunquam potentia calidum sit actu calidum nisi sit prius aliquid calidum vel formaliter vel virtualiter sic nec nunquam aliqua potentia sciens sit actu sciens nisi precedat aliquid in quo sit scia vel virtualiter uel formaliter ut si quis habet scientiam ad discendum a magistro scientia que est in intellectu possibili ipsius doctoris precedit sciam que est in intellectu possibili ipsius discipuli sed si quis acquirat scientiam inveniendum ex se tunc lumen intellectus agentis in quo est scientia virtualiter et effectiue precedit scientiam acquisitam in intellectu possibili in quo habet esse formaliter. Deinde cum dicitur separatus autem tangit conditiones que pertinent ad adaptare ad totam partem intellectivam et tangit quatuor conditiones. quarum prima est quod separatus autem solus est. i. sola pars intellectiva est tota separata. ista conditio solum est quod hec veritas est. i. sola pars intellectiva tota est illud quod est vere esse tertia conditio est quod solum. h. i. sola pars intellectiva est illud quod est quid immortale et perpetuum. quarta conditio est quod tota pars intellectiva est illud quod non reminiscitur quod hoc quidem est quid ipsa

bile. Notandum autem quod materia est illud per quod res potest esse et non esse ut videtur septimo meth. nulla ergo materialia et corruptibilia vere sunt quod possunt non esse tota itaque pars intellectiva quod est materialis est dicitur vere esse. Notandum etiam quod themistius exponit quod intellectus non reminiscitur post mortem. dicit. n. quod scientia que acquiritur in vita ista est totius coniuncti quod est quod passibile. mortuo ergo homine et corrupto ipso coniuncto quod non remanet ulterius ipsum coniunctum quod est quid passibile. non ulterius reminiscitur intellectus de illa scientia acquisita. Unde quod non videtur hoc tutum dicere quod nihil remanet de scientia post mortem. possumus aliter exponere et dicere quod reminiscitur et remorari respicit proprie tempus preteritum sub esse signato et quod ferri in obitu hinc tempus preteritum et hinc tempus signatum proprie respicit preteritum preteritum que est pars organica et pars passiva et si non ratione sui saltem ratione organi intellectus ergo quod non est pars organica nec est illo modo pars passiva. dicitur non reminiscitur. Notandum est quod omnes habet conditiones possunt adaptari ad intellectum agentem. nam intellectus agens est idem cum re scita in actu et actu intellecta. nam cum res sit scita et actu intellecta per lumen intellectus agentis operis quod aliquam visionem habet ad ipsum intellectum. Rursus ipse intellectus agens in cuius virtute intellectus possibilis potentia sciens fit actu sciens simpliciter precedit scientiam acquisitam in intellectu possibili. amplius hic intellectus non aliter intelligit aliter non intelligit quod habet differentie spectant ad intellectum possibilem oculus. n. est ille qui aliter videt aliter non videt. luci autem non competit aliter videre aliter non videre. sic intellectus possibilis aliter intelligit. aliter non intelligit sed. h. adaptare ad intellectum agentem non possumus. Rursus intellectus agens solus est separatus quod nec est materialis nec recipit species materialium. Ulterius ipse solus vere est quod est quid in actu per se in potentia quodammodo deficit ab esse ipse est est perpetuus et incorruptibilis. nam intellectus possibilis non corrumpatur in se. tamen eo ipso quod potest obliuisci scientiam quam habuit de aliquo modo corruptibilis est tamen ad species acquisitas amplius accipiendo large reminiscitur sicut intellectus possibilis potest obliuisci scientiam sit et reminiscitur. h. autem non competit intellectui agenti quod non est possibilis. i. non est receptibilis species. Notandum est quod intellectui agenti non competit aliter intelligere aliter non intelligere et non competere ei reminiscitur dupliciter potest habere veritatem. vel quod nunquam intelligit vel quod semper intelligit quod autem istorum verum sit infra disputabitur. Ultimo cum dicitur passivus vero determinat de intellectu passivo. i. de imaginatōe vel facta. dicens quod passivus vero intellectus. i. imaginatio vel facta. est corruptibilis. quod est virtus organica. illa autem facta. est corruptibilis tamen sine. h. i. sine facta. intellectus nihil intelligit quod nostrum

nostrum intelligere ut infra patebit lz n̄ sit falsitas. tamen non est sine fantasia.

lec. 6.

Indivisibilem quidem etc. Postquam phis determinavit de intellectu possibili per comparationem ad obiectum. in parte ista determinat de eo per comparationem ad actum. circa quod duo facit. qz primo facit quod dicitur est. scilicet postquam determinavit de vegetativo sensitivo et intellectivo determinat de appetitivo et de sensu loco cum motivo ibi videtur autem sensibile. Ad evidentiam autem prime partis sciendum quod duplex est actio intellectus una putat intelligit simplicia secundum quod format definitionem alia putat intelligit composita secundum quam format enunciationem actio illa simplicium dicitur intelligentia indivisibilem in qua nec est veritas vel falsitas. actio vero compositorum in qua est falsitas vel veritas a commentatore appellata est fides. nam cum assentit intellectus quod album opponat cum homine format hanc enunciationem homo est albus cui enunciationi assentiendo dicitur ibi esse fides. quare hanc actio intellectus compositis aut dividit fides vocata est. duo ergo facit quod primo distinguit duplicem actionem intellectus. scilicet determinat de unaquaque illarum ibi sicut eorum que sunt. dicit ergo indivisibilem quod igitur intelligentia id est actio illa intellectus que dicitur intelligentia indivisibilem est in his circa que non est falsitas nam circa intellectum simplicium non venit esse falsitas in quibus autem falsum iam et verum est. est quedam propositio intellectuum quod veritas et falsitas non habent esse nisi circa intellectumponentem. Notandum autem quod ipsi conceptus qui sunt apud intellectum de rebus intellectus vocantur. unde intellectus leonis est conceptus quam format sibi anima de leone. non est enim idem leo et intellectus leonis quod leo non intelligit per seipsum. hoc ergo intellectus et hoc conceptus existens apud animam. anima opponit ad invicem ex qua propositio resultat inde veritas vel falsitas. Notandum etiam quod propositio large sumpta dicitur de omni enunciatione siue illa enunciatione sit affirmativa siue negativa proprie tamen sumpta propositio solum dicitur de enunciatione affirmativa. nam enunciatione negativa non proprie dicitur propositio sed dicitur. Deinde cum dicit sicut eorum que sunt determinat de his actionibus intellectus circa quod tria facit quod primo dicitur de intelligentia propositio. scilicet de intelligentia indivisibilium tertio comparat has actiones ad invicem. scilicet ibi indivisibile autem. tertia ibi est autem dicitur. circa primum duo facit secundum quod intellectus duplex habet opponere et dividere. videmus enim quod intellectus opponit unam rem cum alia. scilicet propositio ipsas res cum tempore. primo ergo dicitur de actione intellectusponentis putat opponit ipsas res ad invicem. scilicet dicitur de actione eius putat opponit ipsas res cum tempore ibi si autem factorum. dicit ergo quod sic est actio

intellectusponentis sicut est propositio eorum que sunt id est sicut est propositio entium quemadmodum dicitur empe. sicut ergo emp. dicitur proponentia in re extra sic habet fieri compositionem propositio intellectum dicitur. n. emp. quod vere quod capita multorum germinarunt. id est multorum alium sunt sine ceruice. id est sine colore. nam. n. a principio per operationem emp. germinavit partes alis sepatas ut generavit capita sine colore postea concordia. id est per concordiam sunt propositio capita cum colore. sic et. h. quod si est apud intellectum primo se sepata et postea se composita ut a simetria de diametris. et ut simetria et diametris propositio. n. intellectus alium diametria cum assimetro. id est cum incommensurabili et tunc est compositio bona quod diameter est incommensurabilis coste alium propositio diametria simetria. id est cum mensurabili et tunc est propositio mala sicut est propositio entium. Dubitaret. scilicet aliquid quod est propositio apud intellectum sicut est propositio entium secundum emp. dicitur emp. voluisse a principio mundi nam fecisse partes sine tota et postea junxisse tota ut a principio. fuerit facte frondes sine ramis et rami sine radicibus ita quod fuerit facte partes platee non juncte sed divise sic etiam partes alis accidebat ut fuerit facta capita alium sepata a colore et cola sepata a corpore et crura sepata a pedibus et sic de aliis membris. his ergo sic sepatis existibus ceperunt per concordiam jungeri sed non illa junctio erat veniens quia alium coniungebant frondes videlicet cum ramis oliive alium rami unius arboris jungebant cum radicibus alium arboris et quod talis junctio non erat veniens non poterat salvari platea sic propositio sed quod fiebat per concordiam debita propositio ut quod jungebant debite radices debitis ramis et debiti rami debitis foliis. tunc salvabatur illa platea et poterat sibi sile generare sic et circa alia habebat esse ut jungebant colu leonis. cuius capite cerui. et pes capre cum crure bouis. talis ergo compositio secundum emp. non erat bona et non fiebat in aliquid sed quod debita capita coniungebant debitis collis et singule partes alis debite proponebant tunc erat propositio bona et salvabatur illud aliquid et poterat sibi sile generare uno posuit plus emp. nam non solum voluit quod pars unius alis proponeret cum parte alium alis vel quod pars unius arboris cum parte alium arboris sed et quod pars alis proponeret cum parte arboris. unde dicitur fieri alium oliuigenas ex oliua et boue vel vitigenas ex vite et boue. et tunc erat proxima propositio. inuat ergo nos ad. h. dicitur emp. si vera esset opinio eius quod sicut tunc partes separate alium bene proponerent et faceret aliquid vel plateam et alium proponerent male sic ipsi conceptus simplices apud intellectum habent esse separatim et postea proponunt et alium est propositio bona et ibi est veritas alium mala et est ibi falsitas. Alterius forte dubitaret aliquis quod non videtur verum esse quod h. sint separate et postea opponant quibus propositio accidat ibi veritas et falsitas quod si semper separate proponerent semper esset ibi falsitas. opz. n. quod composita in re componant apud intellectum vel quod separate separenent ad. h. quod sit veritas ibi. nam cuius composita separenent vel separate componunt non est ibi veritas sed falsitas. Dicendum quod intellectus simplicium precedit intellectum compositorum quod si

intellectus dicitur formare et componere hanc enunciam
tionem homo currit prius opus quam sibi formet conce-
ptum eius quod importat nomine hominis et eius quod impor-
tat nomine cursus et postea proponat unum cum alio igitur
hic conceptus a priori intellectum prius habuerunt esse
separatum et postea habuerunt esse compositum. itaque cum
philosophus uult loqui quod homo prius habet esse separatum
et postea sunt composita non est intelligendum quod prius
habent esse separatum in re et postea componantur a intelle-
ctu quod si non componeret intellectus nisi separata in re
sepe esset ibi falsitas ut in arguendo dicebat. sed
cum intellectus simpliciter ut dictum est procedat intel-
lectum compositorum huius intellectus prius. sunt
non compositi quod prius sunt simplices et postea com-
ponuntur et cum illi componi debet facit intellectus non
det compositum in re est ibi veritas cum non raderet est ibi
falsitas ita quod veritas est adequatio rerum ad in-
tellectum. falsitas vero est in adequatio eorundem.
deberemus. n. imaginari quod intellectus separat
que in re habent esse coniunctum ut si dicat homo est al-
pes huius propositionis que sunt homo et animal dicunt
unam et eandem formam siue dicunt unam et eandem
rem sed dicunt eam sub alia et alia ratione itaque
inter has partes secundum rem est unitas secundum rationem
et intellectum est ibi distinctio. optimus ergo exem-
plum est de optione emp. nam si partes animal
essent separate realiter sicut partes propositionis sunt sepa-
re apud intellectum sicut tunc pringeret partes anima-
lis componi bene et male et ex aliqua compositione fie-
ret aliter ex aliqua vero non fieret animal ut themis-
ti ait sic nunc partes propositionis contingit componi
bene et male et ex aliqua compositione resultat veri-
tas ex aliqua vero non resultat veritas sed falsi-
tas argumentum autem in primum solutum est prius
dicta. Deinde cum dicit si autem factorum deficiat
de compositione rerum cum tempore. circa quod duo facit quia
primo ait quod hoc facere spectat ad intellectum
componentem. hoc quod dixerat probat ibi statim post
falsum. n. in compositione. dicit ergo quod si autem intel-
lectus intelligit aliquid factorum et futurorum. i. in-
telligit aliquid preteritum aut futurum est intelli-
gens cum tempore et est componens tempus cum rebus
spectat ergo. h. ad intellectum componentem quod
cointelligit tempus cum rebus et componit tempus cum re-
bus. Deinde cum dicit falsum. n. probat quod di-
xerat ostendens quod cointelligere tempus cum rebus et
componere tempus cum rebus spectat ad intel-
lectum componentem. circa quod duo facit secundum quod
dupliciter probat intentum. scilicet ibi sic ergo est. in
prima parte intendit talem rationem falsum non
habere esse nisi in eo quod spectat ad intellectum compo-
nentem quod in intellectu simpliciter non est falsitas
sed cointelligendo tempus cum rebus et componen-
do tempus cum rebus accidit ibi falsitas. ergo hoc
spectat ad intellectum componentem. h. est er-
go quod ait quod falsum semper est in compositione id est
semper spectat ad intellectum componentem et
namque si album non albo. aut si non album al-
bo componat et hoc secundum tempus preteritum vel futu-
rum siue cum hoc fiat accidit ibi falsitas quod primum

git omnia. h. dicere secundum diuisionem omnia. h. sunt
diuisa in re extra. nam album est diuisum a non albo.
et non album ab albo quare si. h. que sunt diui-
sa in re. intellectus proponat secundum tempus preteritum vel
futurum ut quod dicat quod non album manens non
album fuit album aut erit album accidit ibi fal-
sitas. ergo sic componere tempus cum rebus si spe-
ctat ad intellectum simpliciter in quo non est falsitas
sed ad intellectumponentem. Deinde cum dicit. si er-
go adducit secundam rationem in qua ostendit quod intelli-
gere tempus cum rebus et proponere tempus cum rebus spe-
ctat ad intellectumponentem dicens si ergo non est
solum verum aut falsum quod album est cleon. i. in pro-
positione de presentibus sed est veritas aut falsitas quod erat alb-
cleon dictum ad propositionem de preterito. aut quod erit
dictum ad propositionem de futuro et subdit quod intel-
lectus est. h. faciens unumquodque quod hanc verita-
tem et falsitatem et hanc compositionem facit intellectus
quod ut dicitur. vi. metha. v. m. et falsum sunt in anima sed
bonum et malum sunt in rebus. Dubitaret
forte aliquis quod differt propositio rei ad rem a compo-
sitione rerum cum tempore. dicendum quod compositio rerum
ad se inuicem. nam termini pro-
positionis accipiuntur vel non concernunt tempus eo quod uel
secundum quod huiusmodi non sunt. h. et nunc cum aut acci-
piuntur preteritum circuncernunt tempus ut si accipiat pluuia
non secundum esse signatum sed secundum se et dicat quod pluuia est
aqua guttatim cadens in hac propositione non dicitur nec plu-
uia esse nec fuisse nec futura esse. imo nulla pluuia
exiit vere posset dici quod nomine pluuie. h. im-
portat quod est aqua guttatim cadens componere ergo
tempus cum rebus presupponit componere res ad se inui-
cem et si est veritas et falsitas in compositione rerum ad
se inuicem est veritas et falsitas in compositione re-
rum cum tempore. utraque ergo ratio philosophi in. h. consistit quod
cum possit esse falsitas componendo res cum tempore
preterito et futuro id est cum possit esse falsitas for-
mando propositiones de rebus secundum tempus
preteritum et futurum quia falsitas non potest esse
nisi in intellectu compositorum quod talis forma-
tio pertinet ad intellectum componentem. Deinde
cum dicit indiuisibile aut. postquam deficiat de
actione intellectus que dicitur intellectus compo-
sitorum vel que dicitur fides deficiat de actione intel-
lectus qui dicitur intellectus simpliciter vel qui dicitur in-
telligentia indiuisibilium. circa quod tria facit scilicet quod
dicitur indiuisibile. dicitur. n. aliquid esse indiuisibile secundum
actum aliquid dicitur esse indiuisibile secundum formam ali-
quid vero dicitur esse indiuisibile simpliciter ut punctus.
tria ergo facit. quod primo ostendit quod intelligit
indiuisibile secundum actum. hoc ostendit quomodo in-
telligit indiuisibile secundum speciem siue secundum for-
mam. tertio declarat quomodo intelligitur in-
diuisibile simpliciter ut quomodo intelligitur
punctus. scilicet ibi quod autem non secundum quantitatem. ter-
tia ibi punctulatur. ad euentiam aut prime partis
sciendum quod indiuisibile secundum actum dicitur esse om-
ne continuum. nam omne tale licet sit diuisi-
bile. secundum potentiam. est tamen indiuisi-
bile secundum actum quod quod diu est actu primum
tata

22

tam diu est actu vnum & actu idiuifum. duo ergo facit qz primo ostēdit qūo indiuifibile fm actu. i. quō cōtinuuz intelligat scdm se. scdo d. clarat quō intelligat vt cōsiderat diuifum per partes ibi nō igr ē dicere. dicit ergo qz quoniā aut dupliciter dicit indiuifibile potētia aut actu nihil phibet intellectū intelligere indiuifibile cū intelligat longitudinē qz ipsa longitudo ē indiuifibilis actualit̄ intelligendo ergo longitudinem intelligit aliquid indiuifibile & in t̄p̄e indiuifibili sup̄ itelligit eam & subdit qd indiuifibile longitudini ē similis & t̄p̄s uel quod ē diuifibile similis longitudini &c. ut in alia l̄ra plenius dicitur t̄p̄s. n. est similiter indiuifibile lōgitudini qz sicut longitudo qz cōtinua ē indiuifibilis actu diuifibilis aut potentia sic & t̄pus cū sit quid cōtinuum ē indiuifibile actu diuifibile uero pō. Notā aut qd cum longitudo sit quid indiuifibile actu intelligere longitudinem ē intelligere indiuifibile qf intellectus lōgitudinis poterit pertinere ad intellectū simplicium q intellectus simplicium d̄r intelligētia indiuifibiliū. Notā et qd ait t̄pus ē indiuifibile similiter lōgitudini qz sicut lōgitudō est indiuifibilis qz est indiuifibilis actu nō pō sic t̄p̄s indiuifibile est actu nō potentia qz pro tanto dictum est qz si itelligit magnitudo in se intelligitur i t̄p̄e indiuifibili s; si diuideret magnitudo p partes ut qz p prius itelligeret una pars magnitudinis & postea alia oporteret qz diuideret & t̄p̄s vt patebit in sequēti clausula. ita qz i vna pte t̄p̄is itelligeret vna ps magnitudinis & in alia alia. Notā et qz vbi nos habemus qd t̄pus ē similiter indiuifibile longitudini quedā l̄ra h; qz ē similiter diuifibile longitudini quoruz virūqz vez ē qz sicut longitudo ē indiuifibilis actu nō potētia sic & t̄pus. & sicut longitudo ē diuifibilis potētia sed nō actu sic & t̄pus ē ēt diuifibile. deinde cū dicit nō igr ē dicere d. clarat quō indiuifibile. i. quō itelligat. itelligat cōtinuum vt p̄siderat diuifuz p partes dices nō igr ē d̄re qz itelligere vtrūqz. i. itelligere totuz sit itelligere aliqd i medio t̄pus nō. n. ēt h. nisi diuidat. nā quā diu itelligit linea vrvtz qz. i. vt p̄tinua nō intelligit aliqua pars lineae in medio t̄p̄e & alias pars in alio medio t̄pore sed si diuidat linea diuidit & t̄pus in quo itelligit. ideo subdit s; aut potētia seorsuz. i. potētia seperata & potentia diuifibilis at̄ intellectus utiqz. i. vtrūqz ptem lineae diuise actu diuidit n. & t̄pus simul. tūc aut sup̄ ē diuifio in t̄p̄e ut ē diuifio in lōgitudine & sequit̄. si vō ē intelligere lineaz sicut qz ex vrisqz. i. sicut aliquid cōtinuū & indiuifibile itelligit li^a sic accepta & in t̄pore qz ē ex vrisqz. i. in t̄p̄e uno & cōtinuo & per p̄ns indiuifibili. Dubitaret forte aliqs utrū intellectus possit itelligere lōgitudinē & ut qz nō qz nūqz oculus videt colorē. nisi similitudo coloris ēt i oculo ergo nūqz intellectus itelligeret longitudinē nisi similitudo lōgitudinis ēt in

intellectu s; cū intellectus sit qd indiuifibile non poterit ēē susceptiuus lōgitudinis sicut nec punctus. qz est quid indiuifibile poss; recipere exemplar & similitudinē alicuius magnitudinis. Dd qz intellectus itelligit magnitudinē & h; in se similitudines magnitudinis s; h. est p̄ut magnitudo reducitur ad aliquid indiuifibile & tūc rō peccabat p fallaciā accidens. nā accidit magnitudini qz sit qd diuifibile vt hab; similitudinem in intellectu qz nō habet similitudinem in ipso vt est sic diuifibilis & extensa. s; ut reducitur ad aliquid indiuifibile ad cuius euidētia; aduertenduz qz licet vna magnitudo sit maior alia nō t̄n vna est magis magnitudo quā alia. nā omnes magnitudines eiusdē sp̄ei illā sp̄ez equaliter p̄cipāt. ergo scdm rōem specificaz magnitudinis eiusdē sp̄ei cōsiderant̄ scdm aliqd indiuifibile intellectus itaqz qui recto aspectu fertur in magnitudines nō vt cōsiderat̄ sub eē particulari s; ut vniūf in eē specifico h; in se rōem magnitudinū vt aliquo mō reducitur ad aliqd indiuifibile qz aut sic sit. p; nā fm eē extensuz vna magnitudo maior ē alia ap̄ t̄n intellectū si sint due linee vel due magnitudines vna magna & alia pua dū tam̄ ille linee vel ille magnitudines sint eiusdē sp̄ei n̄ alia rō formabit̄ i intellectu nec aliud occurrit intellectui de magnitudine magna quā de parua rōnes ergo i intellectu circūcernūt magnitudines vt vniūf i aliquo eē specifico & ut reducunt̄ ad aliqd indiuifibile nō aut huiusmōi rōnes circūcernunt magnitudines fm qz alique sunt magis magne alique magis parue nec fm qz alique sunt magis extense alique min⁹ extense. intellectus ergo sic itelligere magnitudines & sic habere in se magnitudinum rationes non est in eōueniens vt declaratum est per iam dicta. Uterius forte dubitaret aliquis vtrū intellectus possit itelligere duas magnitudines eiusdem speciei quarum vna sit magna alia vero parua. Dicendum quod recto aspectu nunquam intellectus itelligit distincte. duo aliqua eiusdem speciei quia tunc recto aspectu possit itelligere particulare tamen conuertēdo se ad fantasma cum in fanta. eo quod sit virtus organica representetur res subesse signato potest intellectus itelligere aliquod particulare & potest itelligere hoc modo aliqua plura distincte quantūcūqz illa plura sint eiusdem speciei poterit ergo quis in fantasia formare sibi idolum magnitudinis magne & magnitudinis parue & tunc conuertendo se ad fantas. poterit distincte vtrūqz magnitudinem itelligere ymo per conuersionem ad fantasmata poterit intellectus itelligere non solū duas magnitudines eiusdem speciei quaruz vna sit magna alia parua sed etiam hoc modo distincte itelligere poterit duas magnitudines eiusdem speciei dato qz sint equales.

Quod autem non sunt quantitates etc. Postquam philosophus ostendit quomodo intelligitur indiuisibile secundum quantitatem hic ut dicebatur, ostendit quomodo intelligitur indiuisibile secundum speciem et secundum formam. circa quod duo facit quod primo facit quod dictum est, secundo comparat. h. indiuisibile ad illud ibi est autem, dicit ergo quod autem non est indiuisibile secundum quantitates sed specie, i. secundum speciem et secundum formam intelligit intellectus quod est sic indiuisibile, indiuisibili tempore et indiuisibili anime. nam licet quod sic intelligitur habeat aliquam diuisionem secundum accens autem illa diuisio comparat ad intellectum, nam quod intelligit intellectus vel quod intelligitur ab intellectu in tempore alio, i. in tempore aliquo de illis diuisibilibus, h. non est in quantum illa sunt diuisibilia sed in quantum sunt de numero indiuisibilium. Notandum autem intentiones philosophi in h. consistere quod indiuisibile secundum speciem licet habeat aliquam diuisionem in partibus poterit tamen intelligi in tempore indiuisibili quod habens huiusmodi diuisionem in partibus non intelligitur ab intellectu secundum quod est diuisibile, sed secundum quod est indiuisibile. Notandum etiam aliquos textus habere non in quantum illa diuisibilia intelligit intellectus in tempore aliquo sed in quantum indiuisibilia et tunc est splendens textus, quod intellectus intelligit in tempore alio, i. in tempore aliquo indiuisibili non in quantum illa diuisibilia super habent diuisionem sed in quantum sunt indiuisibilia, i. in quantum sunt in diuisionem. Dubitaret forte aliquis utrum possit esse unum secundum formam quod non est unum secundum quantitatem, ad quod in aliquibus inuenimus unitatem duplicem vel secundum se uel in ordine ad aliud et utrobique inuenimus aliquo modo unitatem secundum formam et tamen non est ibi unitas secundum quantitatem, nam aliter est animal quid unum et aliter est exercitus quod unum nam animal est quid unum secundum se quod habet in se unam formam et unam nam exercitus uero est quid unum in ordine ad unum ducit a quo uno duce totus exercitus est formaliter quodammodo unus, si ergo loquimur de unitate rei secundum quod exercitum est quid unum que unitas pertinet ei in ordine ad aliud planum est quod ibi non est unitas sed quantitatem sed sit ibi unitas secundum ordinem a quo ordine potest exercitus aliquo modo dici formaliter unus sed si loquamur de unitate secundum quod animal est quid unum, adhuc saluare poterimus quod ibi sit unitas secundum formam absque unitate secundum quantitatem, nam ad perfectam quantitatem requiritur quod partes partium habeant unum motum ut dicitur in metha, ut si lignum est uere continuum, quod non potest moueri una pars ligni nisi et moueatur cetera partes, in animali autem potest moueri crura absque eo quod moueatur, illud quod coniungit crura itaque et simpliciter animal est unum secundum formam, non tamen est ibi simpliciter continuitas cum possit moueri una pars animalis alia quod escende, est ergo intentio philosophi quod cum in animali uel in aliquo alio huiusmodi toto sit unitas secundum formam non tamen sit ibi unitas secundum quantitatem, i. secundum quantitatem quod est ibi aliqua discontinuitas et aliquid diuersitas in partibus poterit nihilominus non intellectus intelligere, h. modo totum indiuisibile quod habet aliquas

diuisionem in tempore indiuisibili quod non intelligitur ipse ut est diuisibile sed ut est indiuisibile, tale ergo totum ut intelligitur et tempore indiuisibili accit ei quod sit diuisibile quod non intelligitur in tempore indiuisibili ut est diuisibile sed ut est indiuisibile. Deinde cum dicit, uest autem comparat h. indiuisibile secundum formam ad h. quod est indiuisibile secundum quantitatem dicens uest autem utique his, i. illis que sunt unum secundum formam aliquid indiuisibile quod facit ea unum sicut super ipis partibus inest aliquid indiuisibile quod facit ea unum, unum ergo secundum formam et unum secundum quantitatem est unum per aliquid indiuisibile sed differetur ideo subdit sed forte quod facit tempus unum et longitudinem unum non est separabile, i. non est separatum nec est etherogeneum nec difforme sed, h. est simile in tempore et longitudine et in omni continuo, ergo in unitate partium non est difformitas sed est similitudo partium quod in uno secundum formam non sepe inuenitur. Dubitaret forte aliquis quomodo continuum sic sit unum per indiuisibile quod non est ibi separatum, sed est ibi similitudo et uniformitas, unum autem secundum formam sic sit unum per aliquid indiuisibile quod potest ibi esse separatio dissimilitudo et difformitas. Ad quod in uno secundum quantitatem sepe partes suscipiunt predicatorem totius quod quilibet pars longitudinis est longitudo quelibet pars temporis est tempus et uel quilibet pars partium est continua, sed in uno secundum formam non sic, nam non quilibet pars hominis est homo nec pars leonis est leo et uniuersalis non quilibet pars animalis est animal, tamen ergo continuum est unum secundum speciem est unum per aliquid indiuisibile quod continuum est unum in quantum partes eius copulantur ad aliquem eorum terminum quod terminum ut copulat partes partium dicitur quod indiuisibile, nam punctus quod indiuisibile est quod copulat partes linee et linea ut copulat partes superficie quod indiuisibile dicitur, nam linea non copulat partes superficie ut est diuisibilis et ut habet longitudinem sed ut est indiuisibilis et ut caret latitudine sepe ergo continuum sit unum per aliquid indiuisibile sic est et unum secundum speciem sit unum per aliquid indiuisibile ut per formam quod de se est indiuisibile et de se non didit nisi diuidit, h. est per materiam ut scribitur, vij. metha, attamen est aliter et aliter quod forma sic facit rez unam quod tamen potest copari secum separationem, i. diuersitatem partium ut patet in toto etherogeneo ubi partes non suscipiunt predicatorem totius uitalis tamen secundum quantitatem sed quod habet non copari secum tale separationem sed in omni continuo secundum quod huiusmodi est similitudo partium et in omni continuo partes suscipiunt predicationem totius quod quilibet pars continui est continua, ymo dato quod esset aliqua res continua in diuersis naturis ut puta quod esset media caro et media os licet ibi esset difformitas in partibus secundum formam qualitatiua sine secundum qualitatem quia non quelibet pars illius totius esset caro nec quelibet os non tamen ibi esset difformitas secundum quantitatem quia quelibet pars illius continui esset continua. Deinde cum dicit punctum autem ostendit quomodo intelligatur illud quod est simpliciter indiuisibile ut quomodo intelligatur punctus, circa quod duo facit quia primo ostendit quod punctus intelligitur per priuationem continui, hoc ostendit quod intellectus cognoscens aliquid per priuationem alterius

vñ p formā hñā oz q hñ se dicat qd i pō. nñ qd i a
 ctu ibioz at pō eē dic g^o p pñctū at 7 ois dno 7
 q ē sic idifibile sic pñct^o mōstraf. i. itellr sicut
 pñctio. i. per pñctioē pñctū 7 subdit q silis
 rō ē in aliis pñctiuis. nā qñō itellec^o nñ cogno
 scit malū at nigz. nā hñō. i. p hñuz aliquo mō
 cognoscit vñ qz malū cognoscit per pñctioē
 sui hñi vt per pñctioēz boni nigz vero per pñctioē
 albi. Morandū aut q ait. b. pñctio ali
 quo mō cognosci hñō. i. per hñuz qz maluz co
 gnoscit per bonū cū sit pñctio eius maluz tñ
 7 bonū lz aliquo mō possint dici hñia accipiēdo
 hñia large. nō tñ pprie opponit hñie lz pñctio
 Morandū ē q cuz sup puncto fiat dno linee q
 libz punct^o pōt dici dno 7 qd idifibile lz dñ
 punctus lzctuz pñctioē vel fñini. nā linea dno
 vero dñ put super ipm sit diuisio linee lz dñ i
 diuisibile put caret partib^o. Deinde cuz di
 cit oz at pō. oñdit q itellec^o cognoscēs aliqd
 per pñctioē alius 7 per formā hñiaz oz q sit
 qd in pō dicēs oz aut potentia esse cognoscēs
 7 eē in ipō aliqz hñietatez si debeat cognoscere
 aliqd per pñctioēz vel p formā hñiaz lz si itelle
 ctui alicui nō inē hñuz ipm seipm cognoscit et
 ille itellec^o ē qd actu 7 qd sepabile aliq aut
 textus hñt hñc hñaz affirmatie dñ. n. ibi q si ali
 cui itellec^o iest hñi ipm seipm cognoscit 7 tē
 plana ē ifa. exponit. n. sic q itellec^o nñ ē cogno
 scens in potētia lz si alicui itellec^o iest hñium
 huius. i. iest ei q nō sit cognoscēs i potētia ille i
 tellec^o cognoscit seipz 7 erit ille itellec^o qd
 actu 7 qd a mā sepantz. Dubitaret forte aliq
 quō pñctio cognoscit p hñuz. dñ q duplz pōt
 cognosci pñctioē p hñuz vñ per hñuz quē pñctio
 7 apphēdit vñ per hñuz quē nō pñctio nec ap
 phēdit vt p visū cognoscim^o tenebrā tāqz pñ
 ctioēz luis ita q vis^o p lumē cognoscit tenebrā
 nō per lumē q tūc vidz. lz p lumen q tunc nñ
 videt. nā nō vidēdo lumē dicimus nos pñctioē
 tenebrā alio mō pōt percipi tenebra per lumē
 rōem luis apphēdendo. nā eo ipō q per itelle
 ctuz scimus qd iportat noie luis pñctioē scire
 qd iportat noie tenebre cū tenebra nō sit nisi p
 ctioē luis. Duplz ergo pōt itellec^o cognoscē
 pñctioēz vñ hñuz qz hñ vñ p hñuz quē nō hñ. nā
 eo ipō q qz nō hñ hñuz gramatice pōt scire
 se eē pñctioē gramatice. pō pōt itellec^o cogno
 scere pñctioēz p hñuz quē hñ. naz hñdo hñum
 gramatice vel hñdo hñuz boni pōt scire qd eē
 malū q nō ē nisi pñctioē boni. Alteri^o forte
 dubitaret aliqz quō itellec^o cognoscēs pñctioē
 p hñuz vñ p formā hñiaz qñtū ē de se ē co
 gnoscēs i pō. Dñ q cū hñuz sit q itellec^o
 duplz pōt cognoscere pñctioēz p habitū qz hñ
 vel p habitū quē nō hñ lz hñ pōt planū ē q si i
 tellec^o cognoscit pñctioēz p habitū quē nō
 hñ lz pōt hñe q in illo itellec^o cadit potētia
 litas 7 qd ille itellec^o ē cognoscēs in potē
 tia. Rursus si itellec^o cognoscit pñctioēz
 per habitū quē hñ vel p ipm hñiaz quē hñ apd

se oz q ille itellec^o sit cognoscēs in potentia
 qz oz q itellec^o possit pñctioē illo hitu 7 illa
 spē. nā pñctioē nō pprie opponit nisi hitui qz
 pōt tollere nec pprie ē hñietas nisi iter ea q mu
 tuo se possunt expellere si qz q pōt pñctioē ha
 bitu 7 q pōt amittere sciam de se non hñ actu
 sciam lz est in potentia ad sciam vñ ē dictuz
 phi q cognoscēs pñctioēz p habitū hñuz ē co
 gnoscēs in potētia. si aut ē aliqz itellec^o q se
 ipm cognoscit pñctioēz 7 p seipm cognoscit
 alia 7 nō p vñ hñiaz cognoscit aliud cuiusmōi
 ē itellec^o diuinus talis itellec^o ē actu ens
 7 ab oī potētialitate sepatus. Alterius forte
 dubitaret aliqz quō p pñctioēz pñctioē cogno
 scit pñctioē. dñ q vt cōiter ponit nra cognitio
 incipit a fñ illa ergo pñctioē cadēt in apphēsiōē
 itellec^o q sunt fñibilia 7 que cadūt in apphē
 sione fñus huiusmōi aut sunt hñtia magnitudi
 nem qz taliū pprie ē hñe fanta. sine quo itellec
 tus nihil itelligit ergo si pñctioē cadit i apphēsi
 one itellec^o q ē pñctioē 7 q hñ magnitudinez
 cū posterius cognoscit p pñctioē pñctioē q poste
 rius cadit i apphēsiōē itellec^o cognoscit
 p pñctioē qd pñctioē cadit in apphēsiōē eius er
 go p illū ordinē 7 per illā pñctioēz qz hñ pñ
 ctus ad pñctioē cognoscit ab itellec^o cū ergo
 pñctioē. h. mō pparet ad pñctioē qz pñctioē pñ
 ctioē cognoscit pñctioē ab itellec^o vt est
 pñctioē pñctioē. Deinde cum dicit est autē
 dictio pñctioē itellec^o pñctioē ad itellec^o
 simpliciū circa q tria facit qz primo dat dñiaz
 inter hñc itellec^o 7 illum. pō q dixerat ma
 nifestat per fñe. tertio per modū epilogi resu
 mit qdam superius tradidit. fa ibi lz sicut vi
 dere. tertia ibi idē aut. dicit ergo q ē aut qdez
 dictio que ē aliquid de aliquo sicut affirmatio
 vera aut fña omnis quasi dicat q omnis intel
 lectus pñctioē vbi dñ aliqd de aliquo affir
 matine vel sup vbi dñ aliqd de aliquo nega
 tiue ē verus l falsus itellec^o at nō omnis
 sup est verus uel falsus lz qui ē fñ. h. q aliqd
 erat eē. i. itellec^o simpliciū 7 itellec^o qd
 ditatis seper ē verus 7 nñ i quo aliqd de aliquo
 ē ergo. h. dñiaz qd itellec^o simpliciū seper ē
 verus itellec^o vero pñctioē in quo dicit
 aliquid de aliquo nō sup seper ē verus.
 Deinde cū dicit. lz sicut videre manifestat q
 dixerat per fñe oñdens qd itellec^o nō erat
 circa qd quid ē quod ē pñctioē obm eius sicut
 nec visus errat circa pñctioē obm ipsius ideo
 subdit quod sicut videre pñctioē. i. respectu pro
 prii obi vñ ē si aut ille qui ē albus est homo
 aut nō. non seper est verum. sicut ergo se ha
 bet in visu qui est virtus materialis qz nō er
 rat. circa pñctioē obiectum sic se hñt quecūqz
 sunt sine materia. i. 7 sic se habz. circa intellec
 tum qui est sine mā. qz itellec^o nō errat. cir
 ca pñctioē obm vt circa quidditatez erit ergo
 hic locus a maiori qz si visus noster qui est vir
 tus materialis non errat. circa pñctioē obm

q^o 261

multo magis intellectus noster q̄ virtus imā
terialis circa p̄prium obm̄ nō errabit. Mo
tandū aut̄ quod circa q̄dditatē iquantuz ē obz
intellectus simpliciū ut alias tactū ē. nunquaz
cadit error per se p̄ accidēs aut̄ inquātum in
īp̄a quidditate hz eē p̄positio pōt error cadere
q̄ dupl̄z pōt p̄tingere ut cōiter ponit̄ aiel quia
ptes diffōnis. nō bene p̄ponimus adinutem
vel qz totam diffōnem nō bene p̄ponimus cū
diffinito qz nō adaptamus p̄prias diffōnem
p̄prio diffinito sed diffōem vnus adaptam⁹
alteri. Notā ē q̄ simile ē de visu z de in
tellectu. nā supposito colore nō decipit̄ visus.
circa colorē. sed decipit̄ in indicādo de re cui
p̄petit color. nam forte illud coloratū q̄ videt
indicabit mel quod erit sel vel indicabit esse
hominē qd̄ erit nō homo. Notā ē quosdā
exponere hūc textum sic aut̄ se habent quecū
qz sunt sine mā de intellectu substantiaz sepa
ratarum in quarum intellectu vt dicunt nō ca
dit error. quia ita se habēt substantie sepe
circa oīa que intelligūt sicut nos habemus cir
ca ip̄m q̄ qd̄ est prima tamē expō vt exponit̄
nō de intellectu substantiaz sepe tamē s̄ de itel
lectu nostro magis valz qz per ea magis ha
bet̄ itentum. Deinde cū dicit̄ idē autē per
modū epilogi resumit̄ qdā superi⁹ tradita. di
cens quod scia scdm̄ actum est idem res scite
que vero ē secundum potētiam tempore ē pri
or in vno z eodē. omnino autem. i. simplici n̄z
tēpore scia secundum potentiaz precedit sciaz
secundum actum quia omnia que sunt sunt ex
actu ente nisi ergo prederet scia secundum
actum nullus potentia sciens fieret actu sciēs
qualit̄ autem in eodē scia in potentia precedit
sciam secundum actum z qualit̄ simplici scia
secundum actum precedat sciam in potentia
fuit superius declaratum.

9ⁿ 27
lec. 8.
Idei autem sēibile ex potentia z ce.
Postquam phūs dēminauit de ve
getatino sensitino z intellectino. in p
te ista vult dēminare de appetitino z de se
cundum locum motino ad cuius euidētia sciē
dūz q̄ motiuū scdm̄ locū pōt dici appetitus.
nā aīalia p̄ appetitū mouent̄ localit̄ sciendum
tū qd̄ lz motiuū s̄m locū sit appetit⁹ loquendo
tū de motu s̄m locū qui p̄petit aīalibus p̄fectis
cuiusmōi ē motus p̄gressiuus appetitino ē vli
us q̄ s̄m locū motiuū. nā oibus aīalibus iest
appetitino nō tū oibus iest s̄m locū motiuum
possemus ergo sic diuidere hanc partē. dō q̄
phūs prius dēminat de appetitino q̄ p̄petit
aīalibus oibus. s̄o dēminat de s̄m locū moti
uo q̄ nō p̄petit aīalibus oibus s̄m locū. n. qdāz aīa
lia q̄ nō mouent̄ nisi motu dilatōis z p̄stri
ctionis. s̄a ibi de mouente aut̄ vel possumus
al̄z diuidere. dō q̄ appetit⁹ ē qdā iclinatō se
quens formā app̄hensaz. nā sicut appetit⁹ nāi
seq̄ formā nāi lz ip̄ressaz sic appetit⁹ aīe seq̄ for

ma3 ab aīa app̄hensaz quare sicut in reb⁹ nāi
bus pri⁹ itelligo graua h̄re fortia grauis z po
stea s̄m illā formā itelligo q̄ appetat̄ eē deorsū
z q̄ moueat̄ sic pri⁹ itelligo q̄ aīa app̄hendat
aliquā formā per sensuz vel per itellectū z po
stea s̄m illā formā app̄hensaz p̄petit aīe aliqd
appetere. z vltimo s̄m illū appetituz hz fieri
motus vt persecutio vel fuga. appetit⁹ itaqz
q̄tum ad p̄is spectat p̄parat̄ ad duo videlicz
ad sensum z itellectū a quib⁹ cāf z ad motū
quē causat. s̄o ergo facit phūs qz primo dēmi
nat de appetitino sive d̄ appetitū put̄ p̄parat̄ ad
sensum z ad itellectū. s̄o dēminat spāl̄ d̄ ap
petitū put̄ p̄parat̄ ad motū ibi de mouēte at̄
circa primū tria facit qz pri⁹ facit q̄ dictū est.
s̄o pertractat opinionē antiquoz q̄ hēbant de
aīa. tertio epilogat̄ circa dēminat a z p̄tinuat
se ad dīcēda. s̄a ibi nūc at̄ de aīa. tertia ibi qm̄
aut̄ aīa s̄m duas. circa primū duo facit qz pri⁹
dēminat de appetitū put̄ p̄parat̄ ad s̄sum z
ad itellectū. s̄o qz mētione fecerat de itellectu
dēminat qdā circa ip̄z itellectū ibi. z oīo i acti
one. circa primū duo facit qz pri⁹ oñdit qualz
hz fieri ip̄m sentire. s̄o p̄parat̄ s̄sum ad itelle
ctum z oñdit q̄ sicut cū s̄sus app̄hendit aliqd
delectabile vl̄ tristabile seq̄ appetē s̄m s̄sum
sic ex parte itellectus se hz qz cū itellect⁹ ap
prehēdit aliqd delectabile vl̄ tristabile hz ibi
eē fuga vl̄ persecutio s̄m appetitū itellectiuū
ibi sētire qdē igif. dicit̄ ergo q̄ v̄ aut̄ ip̄m sē
sibile. i. ip̄m obm̄ ex s̄sitino exite in potētia ac
tu agēs. i. faciēs actu. z qz s̄sibile nō plus facit
nisi q̄ redūt ip̄m s̄sitino. i. ip̄m organū s̄sus
ad actū nō ē ibi p̄prie pati nec ē ibi p̄prie alte
ratio. iō subdit nō. n. patit̄ n̄z aliat̄ sup̄ s̄sus a
s̄sibili. vñ. h. spēs motus ē alia ab aliis trans
mutationib⁹ ymo sentire nō p̄prie ē motus qz
motus ē act⁹ ip̄fecti sed simpl̄z al̄z ē act⁹ ille q̄
ē act⁹ p̄fecti cuiusmōi ē sentire. nāz sētire nō ē
act⁹ ip̄fecti. lz p̄fecti. Dubitaret forte aliqs
quō sētire nō ē p̄prie passio nec alatio nec mo
tus cū nō actus ip̄fecti lz p̄fecti. Dōm qd̄
duplici via possum⁹ iuestigare sentire nō eē ac
tuz ip̄fecti lz p̄fecti ex qua duplici via patebit
q̄ sentire nō ē p̄prie passio n̄z alteratio n̄z mo
tus. prima via sumit̄ ex eo q̄ i motu z i passiōe
p̄prie s̄m p̄prie aliquid abicit̄. s̄o ex eo qd̄ for
ma iducta per motū successine iducit̄. prima
via sic p̄z. nā oīs forma dat̄ aliquā perfectionē
ē. n. vna forma perfectior alia artū cuilibz for
me p̄petit dare aliqd eē z cāre aliquā perfecti
onē igif eo ip̄o qd̄ motus itroducēdo vnaz for
maz expellit aliā faciēdo rē p̄fectaz z in actu in
troducendo vnā formā facit eaz ip̄fectā z in po
tentia expellēdo aliā q̄ si i aliquo s̄bo sic eēt i
troducō vni⁹ forme qd̄ nō eēt ibi expl̄sio alci⁹
nō p̄prie eēt ibi motus nec alteratio qz sic eēt
ibi p̄fectio qd̄ nō eēt ibi ip̄fectō. h. at̄ accit̄ circa
s̄sus. nā pupilla oīo ē abscolor cū ergo coloratū
ip̄mit suā similitudinē i oculo ocul⁹ sic recipit

spem et formam coloris quod ab eo nulla forma abi-
 cit. haec via ad investigandum. h. id est sumitur ex eo
 quod forma per motum inducit successive pars post
 partem. omne ergo quod movetur partim acquirit et
 partim restat ei acquirendum quod ut declarari habet
 in. vi. philosophorum si nihil acquisivisset tunc non mo-
 veretur. sed totaliter esset in termino a quo si totum
 acquisivisset iam cessasset motus et totum esset in ter-
 mino ad quem motus ergo quod respicit solum ut
 habet ordinem ad partem acquirendam putatur esse ac-
 quenda cum respectu partis acquirende solum sit im-
 perfectum et in potentia sequitur quod motus sit actus in
 perfectum sed quod est imperfectum vel sit actus entis
 in potentia. secundum quod est in potentia. quare si aliqua for-
 ma non inducat pars post partem sed inducere tota
 simul per introductionem talis forme non esset
 ibi proprie motus. nec aliter et introductio illi-
 us forme nec esset actus imperfecti sed perfecti et quod
 habet accidit circa sensum eo quod sensus sit suscepti-
 vus forme ut habet intentionale secundum quod est
 per se non habet quietatem et per se habet introducti-
 tota simul sequitur quod sentire non sit actus imperfecti
 sed perfecti et ulterius est sequitur quod sentire non
 sit proprie pati nec sit proprie alteratio neque motus
 adducit et tertia via quare sentire non est actus
 imperfecti sed perfecti et nec est proprie alteratio neque
 motus. nam ipsum sentire habet receptionem ali-
 quam a sensibili. dicitur et iudicium aliquod ipsius
 anime secundum impressionem illam et quod iudicare de sen-
 sibilibus est aliquod agere et aliqua operatio et sentire
 aliquam operationem nominat igitur cum motus sit
 actus imperfecti operatio vero sit actus perfecti sen-
 tire quod est quedam operatio modo quo dictum est non
 est proprie motus nec est actus imperfecti sed perfecti.

Deinde cum dicit sentire quidem parat sensum
 ad intellectum et dividit in duo. quod primo parat
 sensum ad intellectum quantum ad simplex iudi-
 cium et quantum ad simplicem apprehensionem
 hoc parat illa ad invicem putatur habere ibi esse delecta-
 tio et tristitia appetitus et fuga ibi. cum autem de-
 lectabile. dicit ergo quod sentire quidem igitur. i. ap-
 prehendere vel iudicare secundum sensum est simile
 ipsi dicere solum. i. ipsi iudicare per intellectum et
 est et simile ipsi intelligere. i. ipsi apprehendere
 per intellectum. Notatur autem quod sicut aliquan-
 do per sensum simpliciter apprehendimus et iudicamus
 de sensibili non apprehendendo ipsum sensibile ut de-
 lectabile vel ut triste. et tunc non est ibi nec fu-
 ga nec appetitus sic est intellectus aliquando so-
 lum dicit. i. solum iudicat de re intelligibili non
 iudicando de ipsa quod sit delectabilis vel tristis
 aliquando vero intelligit ipsam rem. i. simpliciter ap-
 prehendit eam per quod non est ibi nec delectatio
 nec tristitia nec appetitus neque fuga quare bene
 dictum est quod sentire. i. simpliciter apprehendere et iu-
 dicare per sensum est simile ipsi dicere et intelligere
 per intellectum. Notatur etiam quod ex parte sensus non
 sic habent nomina distincta sicut ex parte intelle-
 ctus. ideo tam apprehendere quam iudicare sed
 sensum vocatur sentire sed iudicare per intellectum

vocatur dicere apprehendere vero per intellectum po-
 test vocari intelligere. tria ergo sunt tam ex p-
 te sensus quam ex parte intellectus quod tamen sensus
 quam intellectus. primo apprehendit postea iudi-
 cat. tertio vero si apprehendit illud ut delecta-
 bile vel triste est ibi persecutio vel fuga. tamen habet
 h. sint tam in sensu quam in intellectu magis tamen
 habemus distincta nomina ex parte intellectus
 quam ex parte sensus. Notatur etiam quod in littera dicitur
 quod sentire est simile ei quod est solum dicere quod intellec-
 tus aliquando dicit solum. i. solum iudicat absque eo quod
 inde sequatur delectatio vel tristitia sic etiam ali-
 quando solum intelligit. i. solum apprehendit absque eo
 quod sit ibi persecutio vel fuga secundum appetitum et quod
 habet loquitur de ipso sentire secundum sensum et de ipso
 dicitur et de ipso intelligere secundum intellectum putatur acci-
 piuntur absolute. ideo ait ibi solum. Deinde
 cum dicit cum autem delectabile parat sensum ad intelle-
 ctum putatur ibi habere esse delectatio et tristitia et ap-
 petitus et fuga. circa quod duo facit quod primo ostendit
 dicit quod habent esse in sensu. secundo autem quod ha-
 bent esse in intellectu ibi intellectivae autem continentur
 autem sic sensus aliquando simpliciter sentit et sim-
 pliciter apprehendit et iudicat de ipso sensibili abs-
 que eo quod sint ibi persecutio vel fuga sed cum iudi-
 cat aut apprehendit aliquid delectabile aut
 triste et est aut affirmans aut negans aliquid
 esse persequendum vel fugiendum persequitur aut fu-
 git et subdit quod est delectari et tritari agere se-
 nsitiva mediante et habet aut bonum aut malum
 in quantum talia quia respectu boni vel mali su-
 mitur delectatio vel tristitia et subdit quod et fu-
 ga aut appetitus super que secum apprehensio-
 nem sensitivam habet. h. que sunt secundum actum
 vel ut habet alia littera sunt idem que sunt secun-
 dum actum quia fuga et appetitus id est fuga
 et desiderium que secum apprehensionem de-
 lectabilis et tristabilis habent esse actuale vel
 habent esse secundum actum. nam statim cum
 secundum sensum apprehendit actu aliquid
 delectabile vel tristabile statim vis actu ap-
 petere vel fugere et addit quod non est alterum
 appetitum et fugitum neque ab invicem ne-
 que a sensitivo sed esse et habet esse et secundum definitionem
 est aliud.

Dubitaret forte aliquis quomo-
 do delectari et tritari est sensitiva mediante
 vel ut habet alia littera sensitiva mediante.

Dicendum quod dupliciter potest exponi
 quod sensitiva mediante vel sensitiva medie-
 tate fiat delectatio vel tristitia. planum est. n.
 quod mediante sensitiva id est mediante sensu
 et per sensum sit delectatio vel tristitia tamen
 plus oportet intelligi quam quod mediante
 sensu et per sensum fiat talis delectatio vel tri-
 stitia oportet enim ibi esse aliquod medium
 quod dupliciter potest exponi primo quod habet
 medium referatur ad obiectum et tunc erit se-
 sus quod est delectatio quando perventum est
 ad medium. i. quando perventum est ad perveniens quod de-
 lectatio surgit ex coniunctione perveniens cum perveni

secundo potest exponi per comparationem ad organum
et tunc erit sensus quod delectatio est cum peruen-
tum est ad medium. id est cum peruentum est ad sen-
sum commune qui se habet quasi medium et qua-
si centrum respectu sensuum particularium. nam
sicut in sensu communi presumitur iudicium de sensibili-
bus sic ibi consumante habet delectatio vel tristi-
tia que surgit ex tali iudicio. Alterius forte
dubitaret aliquis quomodo appetituum et
fugituum non sunt altera a sensitivo. dicendum
quod appetere et fugere id est desiderare et abomi-
nari non sunt altera a sensitivo intelligendum est
sicut quod in illo eodem organo in quo fundatur
sensus et maxime in quo fundatur sensus tactus
fundatur et appetitus et fuga. nam non est intel-
ligibile ut superius tangebatur quod sensitiva et ap-
petitiva sint distincta subiecto vel organo pro-
ut ponebat plato. nam in quacumque parte refer-
natur sensus. oportet quod ibi reservetur delecta-
tio vel tristitia. nam si sensus coniungitur con-
uenienti erit ibi delectatio si disconuenienti tri-
stitia delectatio autem et tristitia non potest esse
sine appetitu et fuga vel sine desiderio vel ab-
hominatione. nam quilibet per se desiderat et
appetit delectabilia sibi et fugit et abominatur
tristitia. nam licet non eadem sint delectabilia
cuiuslibet appetitui sicut nec eadem sunt dulcia cui-
libet gustui quilibet tamen persequitur ea que sunt
sibi delectabilia cui ergo sunt delectabilia bo-
na intellectiva persequitur illa haberi autem cor-
ruptum appetitum sunt delectabilia bona se-
nsitiva ideo sequitur illa speris intelligibilibus
bonis. semper ergo verum est quod delectatio et tri-
stitia non possunt esse sine appetitu vel fuga
vel sine desiderio et abominatione et quod ubi-
cumque est sensus et maxime ubi est sensus tactus ibi
conuenit esse appetitum et fugam vel desiderium
et abominationem sequitur quod talia sicut et orga-
no a sensitivo separari non possunt. Alterius
forte dubitaret aliquis utrum appetituum et fugi-
tuum sint altera abinvice. dicendum quod sicut
videmus in motibus naturalibus sic debemus ar-
bitrari in motibus anime cum igitur non sit intel-
ligibile quod grauis per aliam formam fugiant
a loco sursum tanquam a loco disconuenienti et
tendant vel appetant locum deorsum tanquam ali-
quid sibi conueniens sed per eandem formam ut per for-
mam grauis per quam fugiunt a loco sursum ten-
dunt in locum deorsum sic non est intelligibile
quod anima per aliam potentiam vel virtutem fugiat
tristitia et prosequatur delectabilia immo per illam
eandem potentiam et virtutem per quam appetit et
desiderat delectabilia cum coniungitur conuenien-
tibus fugit et abominatur tristitia cum coniungitur
disconuenientibus ita quod appetituum et fugiti-
uum vel desideratum et abominatum non
sunt altera abinvice nec sunt altera a sensiti-
uo ut est per habita manifestum. Alterius
forte dubitaret aliquis cum philosophus dicat fugituum
et appetituum non esse altera abinvice nec esse

altera a sensitivo sed eorum esse esse aliud utrum
habet eodem modo intelligendum. Dicendum
quod omnia illa non sunt altera abinvice sicut
nam in illo eodem organo in quo tanquam in sicut
fundatur sensitivum et maxime ubi fundatur plus
tactus ibi est fundatur appetituum et fugituum propter
quod omnia ista non sunt altera abinvice subie-
cto tamen sunt altera abinvice secundum esse sed non
eodem modo quod sensitivum est aliud ab appeti-
tuo et fugituo secundum esse quod formaliter et essentialiter
habet potentia est distincta ab illis. nam sicut in eo-
dem pomo habet esse color et sapor et tamen co-
lor est essentialiter et formaliter distinctus a sapore sic
in eodem organo est sensitivum et appetituum et tamen
sensus est potentia vel est virtus essentialiter et for-
maliter distincta ab appetitu sed appetituum et
fugituum non sic. nam licet aliquo modo diffe-
rant secundum esse non tamen est intelligendum quod anima per
alias potentias et virtutes essentialiter et formaliter
distinctam appetat et abominetur vel fugiat sed
per illam et eandem potentiam vel virtutem per quam
appetit delectabilia fugit tristitia ut est per ha-
bita manifestum. dicunt tamen. h. differre secundum
esse quod licet anima faciat. h. pro eadem poten-
tiam. non tamen facit ea per eandem potentiam
eodem modo se habentem sed per illam potentiam
appetit et delectatur ut coniungitur conuenientibus
tristatur et fugit ut coniungitur disconuenientibus.

Deinde cum dicit intellectus autem ostendit quomodo
hoc ut appetitus et fuga secunde partem intellectus
uaz circa quod duo facit quod primo facit quod dictum
est. sicut quedam que supposuerat probat ibi sicut enim
aer dicit ergo quod anime intellectus. id est anime quod
tum ad intellectum facta sunt. id est se habent ut se-
sibilia. cum autem intellectus per facta. affir-
mat aut negat bonum aut malum fugit aut persequitur
propter quod sine facta. nequaquam anima intelli-
git. Notandum autem quod sicut sensus non sentit
sine sensibilibus a quibus recipit similitudinem
et spiritum ita anima non intelligit sine fantas-
tibus a quibus intellectus recipit spiritum et simi-
litudinem comparant. n. fantas. ad intellectum
ut dicitur in scriptura sicut sensibilia ad sensum. No-
tandum est quod sicut sensus quando per sensi-
bilia apprehendit aliquid delectabile vel tri-
stabile habet ibi esse appetitum vel fuga sic quando
intellectus per fantasmatum iudicat aliquid de-
lectabile vel tristabile oritur inde desiderium et
abominatio siue desiderium et fuga. De
inde cum dicit sicut enim aer manifestat quod dixerat
dixerat autem duo videlicet quod facta. comparant ad intel-
lectum sicut sensibilia ad sensum. secundo dixe-
rat quod cum intellectus affirmat aliquid aut ne-
gat fugit aut persequitur. tria ergo facit quia primo
ostendit quod sicut sensibilia comparant ad sensum
sic facta. ad intellectum. secundo quod dixerat
declarat in terminis. tertio manifestat quod cum i-
tellectus affirmat aliquid aut negat persequitur
aut fugit. facta ibi sic igitur sicut. tertia ibi spiritus quod
dem igitur dicit ergo quod sicut enim aer facit

fecit pupillam huiusmodi idest fecit eam qua-
lem vel coloratam ipsa autem pupilla altera-
ta alterum fecit qualem quia alteravit et imu-
tauit alterum idest sensum comunem et audit^o
similiter. nam auditus et quilibet sensus parti-
cularis alteratus et imutatus alterat et imutat
alteru idest sensum comunem sed huiusmodi
sensus comunis vnum vltimum quia se h3 si-
cut vnus. s3 respectu omnium sensuum par-
ticularium et est sicut una medietas quia se ha-
bet sicut vnum centrum respectu omnium eoz
vnus est ergo sensus comunis sed est ipi sensui
plura esse ut superius ostendebat hunc autem
suum comunem ee illum ssum quo anima des-
nit quomodo differt dulce et calidum. dictum
est quidem et prius. dicendum autem idest re-
petendum est et nuc. nam ipse ssum comunis est
aliquid vnum sic autem supple ex parte intel-
lectus terminus est vnus. b. in pportionali. i.
in pportione siue pportionaliter est ex parte in-
tellectus sicut ex parte ssum. ideo subdit qd auct
numero ens vnum h3 ad vtrunq3 cognoscens
supple quomodo illa adinuicem se habent est
enim dare vnum aliquid quo anima differt. i.
discernit iudicare no homogenea idest ea que
non sunt eiusdem generis aut straria vt albu
et nigrum. Notandum autem qd sicut ssum
comunis est quasi terminus omnium imuta-
tionum factarum in ssum particularibus qa
omnes tales imutationes terminantur ad sen-
sum comunem sic intellectus possibilis est ter-
minus omnium fantasmatum quia imutatio-
nes omnium fantasmatum terminant ad in-
tellectum ppter quod sicut sensus comunis est
vnus secundum substantiam tamen est pla se-
cundum esse quia consideratur aliter et aliter.
put imutatur a diuersis ssum particularib^o
sic intellectus est vnus secundum se. tamen ali-
ter et aliter accipitur et consideratur put imu-
tatur a diuersis fantasmatis. Notand^o
etiam quod sicut ssum comunis imutatus a se-
sibus particularibus est vnum aliquid quo ai-
ma discernit quomodo se habent ipa sensibi-
lia adinuicem et quo anima iudicat non homo-
genea idest ea que non sunt eiusdem generis
vt dulce et album et sicut sensus comunis est
illud quo anima potest iudicare contraria que
sunt eiusdem generis vt album et nigrum ita
quod per ssum comunem imutatum a ssum
particularibus tanquam per vnuz aliquem pos-
sumus iudicare differentiam eozum que non
sunt eiusdem generis et que sunt eiusdem gene-
ris sic per intellectum imutatum a fantasma-
tibus tanquam per vnum aliquid possumus
iudicare differentiam eozuz que non sunt eius-
dem generis et que sunt eiusdem generis quod
non esset nisi fantasmata imutarent intellectu
sicut ssum et nisi se haberent fantasma-
ta ad intellectum sicut ssum ad ssum. De-
inde euz dicit sit igitur sicut. a. quod dixerat ma-

nifestat in terminis dicens sit igitur sic a albu
ad. b. nigrum sicut. g. ad. d. idest sicut fanta-
sma albi ad fantasma nigri. nam sic se habet
fantasmata albi ad fantasmata nigri sicut illa
adinuicem quare et permutatim quia sicut se
hnt album ad sua fantasmata sic et nigrum ad
sua fantasmata. oportet quod similis sit ratio
de albo et nigro et de fantasmatis. igitur si-
cut. g. et d. idest sicut fantasmata albi et nigri ha-
bebnt idest se habebunt sicut existentia vni in-
tellectui sic. a. et b. idest sic et album et nigrum
supple se habent sicut existentia vni ssum. ideo
quidem est ssum qui percipit album et nigrum
sed esse idest secundum ee et secundum rōnem
non est idem et illud similiter idest ex parte il-
la vt ex parte intellectus similiter se habet qa
est vnus intellectus qui imutatur a fantasma-
tibus albi et nigri et subdit quod eadem autez
ratio est si a. quidem sit dulce. b. vero album.
nam sicut album et nigrum percipiuntur eod.
ssum pmoni sic etia et fantasmata albi et dulcis
imutant eundem intellectum et possunt pcepti
ab eodem intellectu quare ex declaratione fa-
cta in terminis patet quod comparant fantasma-
mata ad intellectum sicut ssum ad sensum.

Deinde cum dicit species quidem igitur
ostendit quod intellectus apprehendendo ali-
quid delectabile vel tristabile affirmat vel ne-
gat aliquid persequens vel fugiendum dicens
quod intellectuum quidem igitur intelligit spe-
cies in fantasmatis quia intellectus ea que
intelligit. intelligit in fantasmatis sicut in il-
lis idest sicut in fantasmatis determinatus
est sic competit ipi in intellectu imitabile et fu-
giendum et extra ssum quasi dicat quod. b. no
solum facit pntibus ssum sed extra sen-
sum idest sed hoc facit absentibus ssum et
exemplificat de vtroq3 dicens quod cum fue-
rit in fantasmatis supple pntibus ssum
mouet ut sentiens fugibile tanquam pnt.
vt quia ignis cognoscit pmoni idest ex eo quod
pmoniter videt accidere pmoniter enim vi-
det accidere quod ignis est quid nocuum et vi-
dens quod mouet belum quoniam impugnans
est aliquid. supple quando talia pntia sentit
iudicat quid fugibile sed aliquando non pnt-
ibus ssum ea que snt in anima fantasma-
tibus aut intellectibus tanquam videns ra-
tiocinatur et deliberat futura aut pntia et cō-
viderit ibi letum aut triste. b. idest intellectus
fugit idest iudicat aliquid fugibile aut imitabile
idest iudicat aliquid persequendum et imitabile

Notandum autem quod sicut pntibus se-
sibus possumus p intellectum iudicare ali-
quid proficuum aut nocuum sic et absentib^o se-
sibus possumus coniecturando pntia ad
futura iudicare per itellcm pntia vel nocua.

Tommino in actione etc. Quia
ut dicebatur pntia mentionem se

9 33

34

lec. 3.

r

cerat de intellectu. ideo. h. determinat quadam
circa ipsum intellectum. circa quod tria facit. quia
primo facit quod dictum est. secundo ut dice-
batur per modum cuiusdam recapitulatio-
nis resumit opinionem antiquorum de anima di-
centium animam esse omnia ostendens quomo-
do. h. habeat veritatem. tertio epilogat circa
determinata et continuat se ad dicenda secun-
da ibi nunc autem de anima. tertia ibi quonia-
m autem anima. circa primum tria facit secundum
quod tria determinat circa intellectum. nam
primo ostendit quomodo differt intellectus spe-
culatiuus a practico. secundo declarat quomo-
do intellectus intelligat abstracta mathema-
tica. tertio querit utrum possit intelligere abstracta
simpliciter. secunda ibi abstractione autem dicta
tertia ibi utrum autem contingat. dicit ergo
primo quod et omnino in actione idest intelle-
ctus practicus et quod sine actione idest intelle-
ctus speculatiuus supple sunt idem subiecto et
sunt in eodem genere. ideo subdit quod verum
et falsum quod pertinet ad intellectum speculati-
uum est in eodem genere bono et malo idest cum
bono et malo quod pertinet ad intellectum practicum
sed differt. h. intellectus ab illo in eo quod simpli-
citer differt a quodam quia intellectus specula-
tiuus considerat res ut sunt simpliciter
et ut habent esse vniuersale. practicus vero con-
siderat res ut sunt quedam et ut habent esse per-
iculare. **Dubitaret forte aliquis quomo-
do verum et falsum sunt in eodem genere cum
bono et malo. dicendum quod secundum com-
mentatores hoc ideo est quia ipsum verum est quod-
dam bonum et ipsum falsum est quodam malum
sed hoc non bene vadit ad intentionem philo-
sophi videtur enim philosophus velle osten-
dere quod intellectus speculatiuus et practicus conueni-
unt et differunt propter quod sciendum quod ali-
quando genus accipit per subiectum vnde peruenit
dici quod quedam sunt in eodem genere propter
idem predicatum quod predicatur de eis. quedam
vero sunt in eodem genere. quia habent idem
subiectum accipiendum ergo hic genus per subie-
cto dicere possumus quod verum et falsum quod
pertinent ad intellectum speculatiuum sunt in
eodem genere cum bono et malo quia intelle-
ctus speculatiuus et practicus sunt in eodem ge-
nere idest sunt idem subiecto quia intellectus
practicus et speculatiuus sunt vna et eadem
potentia et non differunt nisi secundum simpli-
citer et quodam quia vnus considerat res sim-
pliciter alius res quasdam. Deinde cum di-
cit abstractione autem dicta ostendit quomo-
do intellectus intelligat mathematica. abstracta
dicens abstractione autem dicta idest dicta per
abstractionem ut mathematica. supple intelligit
modo abstracto sicut simpliciter secundum quod si-
militudinem intelligit non separte idest modo non abstra-
cto. Nam sicut naturalia in eo quod natura-
lia intelligit modo non abstracto sic mathema-**

tica secundum quod huiusmodi intelligit modo abstra-
cto et subdit quod si intellexit aliquid inquantum
curuum intellexit ipsum actu utique sine illa car-
ne in qua est illud curuum sic ergo mathematica
quod non sunt separte intelligit intellectus tanquam
si sint separte et hoc cum intelligat illud idest
cum intelligat curuum vel aliquid aliud ma-
thematicum et addit quod omnino autem in-
tellectus qui est secundum actum est sicut ipse
res quia res sicut se habet ad esse ita se habet
ad cognosci. nam sicut res circuncernunt mate-
riam sic intelliguntur ab intellectu ut natura-
lia que circuncernunt materiam sensibilem intel-
liguntur cum materia sensibili. mathematica
vero que circuncernunt materiam intelligibi-
lem intelliguntur cum materia intelligibili.

**Dubitaret forte aliquis quia si res sicut se
habent ad esse ita se habent ad cognosci et om-
nino intellectus qui est secundum actum est si-
cut ipse res videtur quod res que non habent esse
separatum non possunt intelligi modo separa-
to sine mendacio quare mathematica que sunt
esse non sunt separte a materia sensibili absque
falsitate et mendacio non poterunt intelligi sine
tali materia. Dicendum quod separte ali-
quid ab aliquo dupliciter potest intelligi vel per
negationem ut dicas hoc non esse illud vel per
abstractionem ut intelligas hoc non intellectum
illo. primus modus semper est falsus. Nam si
aliqua sunt coniuncta et separas ea per negatio-
nem et dicis illa non esse coniuncta oportet intel-
lectum sic diuidentem falsum esse ut si homo et
risibile sunt coniuncta et separas ea per negatio-
nem et dicis hominem non esse risibilem oportet
intellectum esse falsum. Sed si separas ea per
abstractionem quia intelligis hominem non intel-
lecto risibili non erit intellectus falsus. possunt. n.
hoc modo priora separari a posterioribus quia
possunt intelligi non intellectis illis. mathema-
tica ergo hoc modo intelliguntur separte a
materia sensibili non quod separentur per negationem
ut quod intellectus dicat mathematica non esse
in materia sensibili quia tunc esset intellectus fal-
sus sed separentur per abstractionem ut quod in-
telliguntur mathematica non intellecta materia
sensibili. Est itaque diligenter notandum quod hec
separatio ex ipsa re ortum sumit quia non queli-
bet a quibuslibet sic separari possunt. nam ea
que sunt priora in esse de quorum ratione non
sunt alia possunt separari et sic intelligi non in-
tellectis aliis. posteriora vero de quorum intel-
lectu et ratione sunt priora non possunt sic sepa-
ri nec sic intelligi non intellectis prioribus quod
cum quantum procedat quale potest intelligi quod
tamen non intellecto quali et quod aliquid est sensibile per
qualitatem cum intelligit quantum sine quali. in-
telligit quantum sine materia sensibili. bene ergo di-
ctum est quod intellectus secundum actum est se-
cundum quod res et quod res sicut se habet ad esse sic
se habet ad cognosci et quod sicut res circuncernunt
materiam**

36

materiam sic ab intellectu intelligunt. nam ex ipsa re patet quod aliqua res sit de cuius ratione sit materia sensibilis ut res naturalis et aliqua de cuius ratione non est materia sensibilis ut res mathematica. intellectus ergo est sicut res quia qualis est res talis est intellectus eius ut si de ratione rei est materia sensibilis. de intellectu rei erit materia sensibilis. Si vero de ratione rei non sit materia sensibilis intellectus rei erit sine materia sensibili. Deinde cum dicitur utrum autem contingat querit utrum intellectus possit intelligere abstracta simpliciter dicens utrum autem contingat ipsum intellectum nostrum existere non separatim a magnitudine intelligere aliquid quod separatorum id est intelligere aliquid substantiam separatam ut aliquam intelligentiam aut non contingat hoc considerandum est posterius videtur enim hec questio pertinere ad metaphysicam non ad presentem materiam. Dubitaret forte aliquis quod videtur hec verba philosophi contradicere verbis superius habitis. nam supra dicebatur intellectus immixtus separatus qui nec esset corpus nec virtus in corpore. hic autem presupponit intellectum nostrum non esse separatum a magnitudine et hoc supponens querit utrum intellectus existens sic non separatim possit intelligere aliquid separatim. dicendum quod intellectum esse non separatim a magnitudine potest intelligi dupliciter vel quantum ad esse vel quantum ad operationem. quantum ad esse dicitur intellectus non separatim a magnitudine si haberet esse in magnitudine et si esset perfectio magnitudinis ut si esset virtus organica. Sed quantum ad operationem dicitur non separatim si in sua actione indiget magnitudine quantum ad esse intellectus est separatim quod non est virtus organica. sed quantum ad operationem dicitur non separatim quod in sua actione indiget magnitudine quod indiget forma sine qua nihil possunt actu intelligere. Alterius forte dubitaret aliquis ubi philosophus determinavit hanc questionem. utrum possimus aliquid intelligere separatim cum dicat de hoc. considerandum esse posterius. Dicendum quod hoc non simpliciter pertinet ad philosophum naturalem cuius consideratio non se extendit ab substantiis separatis. Juxta illud secundi philosophi. que non amplius mota movent non sunt philosophice considerationis. unde non habet respectus habere philosophiam primam et est pertere metaphysicam. considerandum ubi principaliter agit de substantiis separatis. ergo ut communiter dicitur questionem istam non habemus definitam a philosopho quod nudum habemus translatam metaphysicam in sequentibus ergo libris qui nondum ad nos pervenerunt forte definitur. hoc quod vel dato quod ibi non esset dicitur forte. Aliter morte punctus metaphysicam non completit quod si eam completisset hanc questionem definisset. vel possumus dicere quod hanc questionem philosophus definivit in. ix. meth. ubi ait quod in cognoscendo substantias separatas intel-

ctus noster non se habet sicut cecitas. nam cecus scire non potest se loquendo non potest scire quod est color nec quod est color nos aut licet non possumus scire quod sint substantie separate scire tamen possumus eas esse vel scire possumus quod sunt. Deinde cum dicitur nunc autem de anima per modum cuiusdam recapitulationis resumit opinionem antiquorum dicentium animam esse omnia ostendens quod hoc habet virtutem esse quod duo facit quia primo ostendit quod anima est omnia res. hoc declarat quomodo res comparat ad animam et qualiter intelliguntur ab ipsa ibi quoniam autem neque res. circa primum tria facit quod primo ostendit quomodo anima est omnia. hoc quod dixerat probat. tertio declarat quod non est illo modo omnia secundum quem modum intelligebant antiqui. hoc ibi secum autem scia. tertia ibi necesse est autem. dicit ergo nunc autem dicta de anima recapitulantes. id est resumentes dicamus iterum id quod antiqui dicebant quod anima est quodammodo omnia que sunt. id est omnia entia quod ea que sunt aut sunt sensibilia aut intelligibilia. Est autem scia quod omnia scia. plus autem omnia sensibilia. Sed qualiter. hoc sit oportet inquirere. Notandum autem quod quicquid est vel est sensibile vel intelligibile et animam per se est quodammodo omnia sensibilia per intellectum vero vel per sciam est omnia intelligibilia vel omnia sensibilia sequitur ergo quod anima sit quodammodo omnia. Deinde cum dicitur secum autem scia de clarat. n. qualiter plus est omnia sensibilia et qualiter scia est omnia sensibilia. nam plus iactu est quodammodo sensibile in actu plus in potentia est sensibile in potentia sic et scia in actu est quodammodo scibile in actu scia. id est potentia est scibile in potentia. ideo ait quod secum. id est dividit scia et plus in res. id est quod admodum et res ut que quid est in potentia in ea que sunt potentia que vero actu in ea que sunt actu et subdit quod anime aut scitium et quod potest scire sunt potentia. hoc quid est quod potest scire est potentia ipsa scibile illud vero. id est ipsum scitium quod potest sentire est potentia ipsum sensibile. Deinde cum dicitur necesse est autem ostendit quod anima sit quodammodo omnia. non est tantum illo modo omnia quo ponebant antiqui. Dicebant enim antiqui animam esse omnia secundum realem existentiam ponebant enim animam poni ex omnibus ut cognosceret omnia. dicebant quid est quod in rei veritatem erat terra in anima ut per terram terram cognosceret et hoc rei veritatem erat lapis in anima ut per lapidem. lapidem cognosceret. hoc autem non est verum. quod non est anima omnia secundum realem existentiam. sed est omnia in quantum potest recipere similitudines omnium. nam non sunt ipse res in anima sed species rerum. non enim est lapis in anima sed species lapidum. ideo ait quod necesse est autem aut ipsa entia aut species eorum esse in anima ipsa quid est igitur entia siue ipse res non sunt in anima quia lapis non est in anima sed species lapidum quod anima est sicut manus. nam manus est organum organorum et intellectus est species spirituum intellectualium et plus est species spirituum sensibilium. Dubitaret forte aliquis de quo intellectu hic intelligitur cum dicitur quod intellectus est species spirituum. dicendum quod d

h. 37.

9. 38.

utroque intellectu. h. potest intelligi. Ad cuius euidē-
tiam sciendum quod natura aliquibus alibi ad sui
defensionem dedit cornua aliquibus dentes.
aliquibus vero unguis homini aut nihil tale dedit
Sed dedit sibi manū et dando sibi manū quo-
dammodo dedit sibi oia organa dicta ergo manū
organū organorum quod est organum oia organa com-
prehēdens sic natura aliquibus entibus dedit
hanc formā aliquibus vero illam hominibus aut dedit
aiam et dando eis aiā quodammodo dedit eis om-
nē formā tam intelligibilem quam possibilem. Magis
aiā per intellectum potest informari speciebus oium
intelligibilium et per sensum speciebus oium possibilem
est ergo intellectus quodammodo omnes species intelli-
gibiles et ideo dictus est species spirituum intelligibi-
lium. sic et sensus est quodammodo omnes species possibilem et
ideo dictus est species spirituum possibilem. cum ergo que-
ritur de quo intellectu hic intelligitur cum dicitur quod intel-
lectus est species spirituum intelligibilium dicitur dicitur quod
intentio philosophi spiritus ut ire ad intellectum possibili-
lem quod intellectus possibilis est ille qui comparatur
ad intelligibilia sicut sensus ad sensibilia quod sicut
sensus est susceptivus oium spirituum possibilem. sic et
intellectus est susceptivus oium spirituum intelligi-
bilium propter quod intellectus possibilis est ille qui
est omnes species intelligibiles sicut sensus est omnes species sen-
sibiles. verū tamen si vellemus possemus di-
ctum philosophi adaptare ad utrumque intellectum ut
dicamus tam intellectum agentem quam possibili-
lem esse species spirituum quod tam iste intellectus quam
ille est omnes species intelligibiles aliter tamen et aliter quod
intellectus agens est omnes species intelligibiles vir-
tualiter in agendo quod ipse est oia facere. Sed in-
tellectus possibilis est omnes species intelligibiles potē-
tialiter in suscipiendo quod ipse est oia fieri. Utrum
forte dubitaret aliquis si. h. dictum philosophi quod
intellectus est species spirituum potest adaptari ad intel-
lectum agentem qualiter. h. est contingat dicen-
dum quod spiritus movens et motum sunt differentia quod
omne quod movetur ab alio movetur ut dicitur septimo philosophi.
est ergo movens aliud a moto. advertendum tamen
quod ista motum et movens sunt differentia aliquan-
do tamen movens et motum sunt oia separata
ut apparet in motu gravium et levium quod mo-
ventur a gravante alii vero movens et motum sunt
coniuncta in uno aliquo ut apparet in his que mo-
ventur ex se. al. n. quod movetur ex se unit in se duo ali-
qua videlicet aiā que est per se movens et corpus quod est
per se motum in rebus. ergo perfectis movens et mo-
tum sunt coniuncta in rebus vero imperfectis mo-
vens et motum sunt separata. intellectus ergo agens
qui se habet quasi lux et est movens intellectum possibilem
per perfectionem cognitionis intellectivae erit in eadem
substantia cum ipso intellectu possibili lucem ergo corpo-
ralē que est motiva oculi esse separata ab oculo ta-
men radicari in eodem modo cum oculo non est in-
conveniēns quod cognitio perfecta est imperfecta re-
spectu cognitionis intellectivae dicere ergo intel-
lectum agentem esse separatum vel dicere intel-
lectum possibilem non habere propriū movens quod

sic sui generis et quod radice in eodem substantia cum ipso.
est oia inconveniēns cum videamus in rebus
corporalibus quod perfectiora moventur ex se et in ip-
sis propriū movens est coniunctum proprio moto et
proprium agens proprio passivo. sic ergo imagia-
bimur intellectum agentem et intellectum possibilem
sicut videmus quod in oculo cati radice duplex
passio vel duplex proprietates videlicet diaphana et lumi-
nositas sunt. n. oculi cati non solum diaphana.
sed et lucidi ut apparet quod cum sunt in obscu-
ro eorum oculi sintillant quasi stelle. oculus ergo
cati per diaphana. suscipit colorum species. sed per illu-
minatatem illuminat medium et facit colores actu
visibiles quare oculus cati per diaphana. est omnis
species colorum fieri. Sed per luminositatem est
omnis species tales facere. sic in eadem substantia aie ra-
dicantur intellectus possibilis et intellectus agens
ita quod per intellectum possibilem anima suscipit. omnis
species intelligibiles et est omnes species tales fieri. sed
per intellectum agentem irradiat super fantasmas. et est
omnis species tales facere. uterque ergo intellectus
potest dici species spirituum. quod uterque intellectus est
quodammodo omnis species aliter tamen et aliter quod
possibilis ut patet est omnis species fieri. agens vero est
omnis species facere uterque ergo assimilatur manus quia
manus est quodammodo oia organa quod dupliciter esse
pervenit. nam manus est oia organa in agendo quod
potest quilibet organum fabricare et est oia organa in ac-
cipiendo quod potest quodlibet organum accipere et quo-
libet organo uti. intellectus ergo agens assimila-
tur manus in quantum manus potest oia orga-
na fabricare quod ut dictum est ipse est oia facere.
Sed intellectus possibilis assimilatur manus in
quantum manus potest quodlibet organum in se reci-
pere. nam intellectus possibilis potest recipere quā-
libet speciem intelligibilem cum ipse sit oia fieri
Deum cum dicit quod autem non res. ostendit qualiter
res comparantur ad aiā et qualiter intelliguntur ab
ipsa. circa quod duo facit. quod primo ostendit quod aiā
non intelligit res sine fantasia. secundum epata et distin-
guit ipsam fantasia. ab intellectu ibi est autem fantasia. di-
cit ergo quod autem neque res nulla est supra prin-
cipaliter intelligibilis ab intellectu propter magnitu-
dines possibilem sicut videntur possibilem separata. i. est
tuncque intelligantur possibilem separata spiritus sunt intelli-
gibilia in speciebus possibilem. i. in fantasia. et que di-
cuntur abstractione ut mathematica. et quecunque
sunt hitus et passiones possibilem ut naturalia.
nam tam naturalia quam mathematica. non possunt
intelligi sine fantasia. et ob hoc habet non sentiens ni-
hil utique addiscet. i. non poterit acquirere sciā
nec intelliget sine fantasia. postquam iam habuit sciā
acquistam. Sed cum speculetur necesse est si fantasia et fan-
ta. aliquod speculari huius causa est quod fantasia.
se habet sicut possibilem. propter quod fantasia. sunt sine ma-
teria possibilem aut sunt cum materia quod si habet
se fantasia. sicut possibilem sicut non pervenit sentire si-
ne possibilem sic non pervenit intelligere sine fan-
ta. Notandum autem quod fantasia. ad duo nobis
serviunt. primo ad adiscere. i. ad acquirendum sciā
secundo

secundo ad intelligere. i. ad utendum scia acq-
fita quare sine fanta. nō possumus addiscere
i. sciam acquirere nec possumus intelligere. i.
vti scia acquisita. Sed q̄tūcūq; habeam⁹ ap̄
nos spēs intelligibiles z q̄tūcūq; hēamus ap̄
nos sciam acquisitam cum volumus actu in-
telligere oportz simul fanta. aliquod speculari

Notandum ē q̄ spēs exteriora hnt esse
cum materia. sed spēs que sunt in s̄su hnt eē si-
ne materia qz s̄sus est receptivus sp̄rum sine
materia. cum ergo s̄sus imutaf a spēsibilibus ex-
terioribus imutabit ab his que hnt eē cū ma-
teria. intellectus vero qui imutaf a fant. z s̄nt
spēs exntes in virtute sp̄tina imutaf ab his
que hnt eē sine materia. differunt ergo fanta.
a spēsibilibus sicut differt spēs que ē in s̄su quas
h3 eē sine materia. i. que h3 eē intentionale a s̄-
sibili exteriori qz h3 eē materiale. Dubita-
ret forte aliquis vtrum possumus intelligere
sine fanta. z videt qz sic qz si requirit fant. ad
vestrum intelligere. h. ē in quantum a fantaf.
recipiunt spēs in intellectu poibili. sed postq̄
iam spēs sunt recepte non v̄t qz vltius indi-
geamus fanta. Dicendum qz si vellemus se-
qui viam Auice. non videret eē difficultas in
questo. visus ē. n. Auice. velle qz postquā desi-
nimus actu intelligere desinūt eē spēs in intel-
lectu poibili quo posito planū ē qz sp̄ indigem⁹
fanta. in intelligendo vt sp̄ fiant spēs in intel-
lectu nostro poibili. sed. h. pō intellecta vt statz
patebit stare non pōt. nam si nullo mō rema-
neat species in intellectu poibili postquā desi-
nimus actu cogitare post acquisitaz sciam esse
mus eodem modo in potentia ad intelligendū
sicut z añ cum optz nos de nouo vno acquirē
species intelligibiles. sicut prius p̄ aliam ergo
viam incedentes. dicamus quod dupliciter
inuestigare possumus nos nihil intelligere s̄n
fanta. quarum vna via sumit ex pte rei z alia
ex pte intellectas. prima via sic p3. nam ea q̄
primo z principaliter intelligimus sunt ma-
gnitudines spēsibiles secundum qz habent eē se-
patum. i. s̄m qz habent esse v̄le. nam p̄ticulare
non ē principale obm intellectus. s3 v̄le om̄e
āt v̄le est abstractum z sepatum qz v̄le vel est
abstractum ab. h. spēsibili z ab illo. sed qz abstra-
hit nihil vel ē abstractum simplr a spēsibili. put
abstrahit mathemat. quare eo modo quo hēt
eē v̄le eo modo intelligit ab intellectu v̄le at
q̄tūcūq; intelligit sepatum z abstractum s̄p
tamen h3 esse in aliquo p̄ticulari spēsibili qz om̄i-
nia sunt in primis. i. in p̄ticularibus vt dicitur
in p̄dicamentis ppter qz sicut v̄le nūq; s3 om̄e
pōt separari quin hāt esse i aliquo p̄ticulari.
sic nūquam pōt intelligi ab intellectu nisi i s̄-
ta. alicuius p̄ticularis rei. hanc at rōnem in-
nuit ph̄s cum ait qz sic vident spēsibilia sepa-
ta sic supplendū est qz intelligunt ab intellectu
nostro unquā aut v̄lia spēsibilia sic possunt se-
parari quin s̄m esse referent in aliqua parti-

culari sic ē nūquam pōt intelligi nisi in aliquo
fanta. alicuius p̄ticularis. secunda via ad h
idem sumit ex parte ipius intellectus nostri.
nam h3 post actuale intelligere remaneat spēs
in intellectu possibili remanēt in quodā eē ha-
bituali z non remanent omnino in actu p̄fco
z cōpleto qz si semper spēs hērent tale actua-
le eē semper per eas actua lr intelligeremus. i.
digemus ergo fanta. ēt postquam habem⁹ spe-
cies in intellectu poibili vt ille que postquam
cogitare desuimus remanent in actu semiple-
no z incompleto denuo per fanta. siāt in actu cō-
pleto vt possumus per illas spēs sic ad actum
reductas rursus actua lr cogitare hanc autēz
rōnem inuit ph̄s cum ait qz fanta. se hnt ad i-
tellectum sicut spēsibilia ad s̄sum qz simile non ē
per oēm modum. nam p̄tibus spēsibilibus nō
remanent species in s̄su sed non p̄tibus fant.
remanent spēs in intellectu h3 nō remaneant
in actu completo. requirant ergo spēsibilia s̄per
ad sentire ad. h. qz fiant spēs in s̄su sed non s̄-
per requirunt fanta. ad intelligere ad. h. qz fiant
spēs dicendum in intellectu sed ad adiscere re-
quirunt fanta. vt fiant spēs postq̄ at iam ha-
bemus spēs non requirunt fanta. vt fiant spēs
in intellectu sed ad. h. requirunt vt spēs q̄ s̄nt
in intellectu in actu semipleo fiant in actu ple-
no sine fanta. ergo non ē intelligere sicut absq;
spēsibilibus non puenit sentire qz declarare vole-
bamus. Deinde cum dicit est autem fanta. se-
parat z distinguit fanta. ab intellectu. circa qz
duo facit. qz primo separat fantaf. ab intellectu
compositorum. s̄o ab intellectu simplicium ibi.
primo autem. dicit ergo qz est autem fanta. al-
terum. i. diuersum ad dictione z negatōne. i.
ab intellectu affirmate et negante vel ab intelle-
ctu componente z diuidente qz compositio in-
tellectiuuz est qd v̄m aut falsum. Notandū
autem vim rōnis huius in hoc p̄sistere. qz in-
tellectus componens aut diuidentis dicit aliqd
esse aut non esse ppter qz vel est verus aut fal-
sus. sed ex eo qz fanta. aliquid non dicim⁹ illud
eē vel non eē ppter qz non ē ibi veritas aut fal-
sitas quare differt fanta. ab intellectu compo-
nente z diuidente. Deinde cum dicit p̄mi
autem. separat fanta. ab intellectu simpliciuuz
d. primo autem intellectus. i. intellectus simplici-
um differunt quid. i. in quo differt vt a fanta.
z respondet qz differunt vt non sint fantaf. aut
neq; alii intellectus. i. intellectus compositi fā-
ta. supple sunt sed non sunt sine fant. Notā-
dum autem qz nec intellectus simplices nec cō-
positi sunt fanta. attamen nec isti nec illi sunt
sine fanta. qz vt p3 per h̄ita nullo modo cōue-
nit intelligere absq; fanta. Notandum autē
qz intellectus simplices non sunt fanta. qz fan-
ta sunt respectu p̄ticularium. sed intellectus sim-
plices sunt v̄lium qualiter autem intellectus
compositi a fanta. differant patefactum ē per
iam dicta. Ultimo dicit qm̄ autēz epilogat

57 40¹
circa determinata & continuat se ad dicenda.
Dicens q̄ anima que est animalium est diffini-
ta idest est distincta secundum duas potentias
quia & discretio quod est opus intelligentie & se-
sus supra distinguunt ip̄m animatum vel ip-
sam animam et adhuc distinguitur anima in-
mouendo secundum locum de sensu quidem
& intellectu determinata sint tanta. Restat er-
go dicere de mouente. Notandum autem
quod animatum distinguitur a non animato
cognitione & motu sed cognitio duplex est intel-
lectiua & sensitua. distinguitur ergo animatum
ab inanimato vel indiscernere quod pertinet
ad intellectum vel in sentire quod pertinet ad
sensum vel in mouere sed locum. cum ergo di-
ctum sit de sensu & intellectu restat dicere de
mouente.

lec. 20.
E mouente autem quidem scete.

In parte ista vt dicebatur desi-
nat philosophus de ip̄o mouente
sive de principio motiuo ad cuius
evidentiam sciendum quod non bene possum⁹
determinare de principio motiuo sive de potē-
tia motiua nisi videamus quomodo diuidun-
tur potentie anime. duo ergo facit. nam p̄mo
p̄mittit quasdam diuisiones de potentiis ani-
me quas fecerunt antiqui philosophi. secundo
illis diuisionibus premisissis & improbat is inci-
pit determinare de potentia motiua sibi & etiā
de quo nunc p̄mo. circa principium tria facit qz
primo inquit quomodo potētia motiua se ha-
beat ad animam. secundo ponit quasdam di-
uisiones 3 potentiis anime. tertio illas diuisi-
ones reprobat. secunda ibi habet autem dubi-
tationem. tertia ibi secundum enim differenti-
as continuetur aut sicut determinata sunt tan-
ta de sensu & intellectu. sed de mouente quidē
idest de potentia motiua anime forte sic specu-
landum est. vtrum vna quedam pars ipsius
anime separabilis magnitudine idest subiecto
aut ratione aut est omnis anima idest tota ai-
ma est ergo dubium vtrū principium motiuū
sit pars anime aut sit omnis idest tota anima
Et si est pars aliqua anime est dubium vtrū
sit quedam pars p̄pria p̄ter partes consuetas
dici & p̄ter partes dictas aut sit harum vna
aliqua pars consuetarum dici aut dictarum.

Notandum autem quod dicit hic A. de
mouēte si est pars vtrum separabilis magni-
tudine aut ratione p̄pter oppositionem plato-
nis ponentis hec esse distincta loco & subiecto
dicentis intellectiuam esse in cerebro concupi-
scibilem in corde naturalem in epate. De
de cum dicit habet autem. dubitationem po-
nit quasdam diuisiones potentialium anime.

Ad cuius evidentiam sciendum q̄ necessi-
tas huius partis ex hoc p̄surgit qz si inuestigā-
dam est vtrum principium motiuum sit aliq̄
partium anime p̄suetarum dici vel dictarum

inuestigandum est quomodo p̄sueuerunt disti-
gni potentie anime. ideo ait qd̄ habet autem
mor dubitationem quomodo oportet dicere. i.
distinguere partes anime. & quot sunt huius
partes quia quodāmodo videntur esse infinite
& non solum sunt ille quas quidem dicunt de-
terminantes idest distinguentes potentias ai-
me in ratiocinatinam & irascibilem & appetiti-
uam. hi autem idest alii distinguunt potentias
anime per habentem rationem & irrationabilem

Notandum autem quod si vellemus nū-
rare potentias anime per actus egredientes a
potentiis cum quodam modo possunt egredi
actus infiniti eēt quodāmodo infinite poten-
tie. vel possumus dicere quod potentie anime
sunt infinite. i. sunt multo plures q̄ ille que cō-
sueute sunt dici vel q̄ ille quas assignauit p̄lo &
quas assignauerunt alii. Notandum etiam
duas distinctōes eē datas de potentiis anime
quarum vna vt p̄men. recitat fuit platonis di-
centis potentias anime distinguit p̄ rōabilem ira-
scibilem & appetitiuā. i. concupiscibilem. alia fuit
quorundam aliorū dicentū potentias anime disti-
gui p̄ irrationabile et rōnem hntem. Dubita-
ret forte aliquis vtrū sit bñ dictū q̄ potētie anime
distinguent p̄ irrationabile & rōnem hntem & vtrū
q̄ sic qz ois potentia anime vel ē rōalis vel irrōa-
bilis ergo sufficiens ē illa distinctio. p̄tere-
rea p̄hūs in libro. ethic. ubi de virtutibus agē
illam dionem approbat diuidens potentias
anime p̄ rōabilem & irrationabilem. in p̄rium ē
qz. b. improbat distinctio ista. Dicendū q̄ vtrū au-
gere questionis difficultatem qz p̄hūs videt
sibi ip̄i eē p̄rium eo q̄ hic istam distinctiōem im-
probat & in ethic. approbat. sciendum ergo q̄ nō
dē irrationabile nisi p̄ compatēdem ad rōnem ideo
rōabile & irrationabile si sunt differentie diuisiue
sp̄rum opz q̄ diuidant sp̄s eiusdem generis
q̄ genus hāt vtrūqz. inde est q̄ lapis non ē rō-
nalis nec irrationabilis qz lapis non est sp̄s aia-
lis cuius ē diuidi p̄ rōale & irrationabile. sicut ergo
rōale & irrationabile cum sunt differentie di-
uisiue sp̄rum opz q̄ diuidant sp̄s p̄tentas s̄b
eodem genere sicut cum sunt differentie diui-
siue potentialium anime. Si volumus his vocabul-
p̄prie vtrū opz q̄ diuidāt potētiās contētas sub
eadem aia sub qua anima contineat vtrūqz ge-
nus potentialium. sed nulla anima continet vtrūqz
genus potentialium nisi solum anima huma-
na. iō. b. distinctio non hz locum cum diuidūf
potentie anime simpliciter sed cum diuidūf po-
tentie anime humane. soluta est igitur dubitatio q̄
hec distinctio. b. improbat in ethic. approbat
hic philosophus locutus est de diuisione potē-
tialium anime simpliciter vbi non habet lo-
cum hec distinctio. Sed in ethic. locutus est
de distinctione anime humane. vbi hec diui-
sio locum habet quod vero obieciatur quod
omnis potentia anime vel est rationalis vel
irrationabilis patet quod potētiās anime eēt rōabiles
vel

vel irrationabiles non habet locum ubi in potentia anime humane. Alterius forte dubitaret aliquis quomodo potentie anime humane distinguntur per rationabile et irrationabile. dicendum quod duplex est rationabile videlicet per essentiam et per participationem omnis enim potentia anime humane vel est rationalis vel per essentiam ut intellectus vel est irrationabilis vel per participationem ut appetitus vel nec est rationalis per essentiam nec per participationem sed est simpliciter irrationabilis et augmentativum et nutritivum. Dicitur autem rationalis per essentiam quod est ipsa ratio. et quod essentialiter intellectus humanus potest dici ratio in intellectu est ratio per essentiam: rationale autem per participationem dicitur quod est aptum naturam obedire rationi et sic appetitus in homine ut concupiscibilis et irascibilis sunt rationales per participationem quia sunt apte nature obedire rationi nutritivum vero et augmentativum. quod non sunt apte nature obedire rationi simpliciter sunt irrationabiles quantumque enim quis persuaderetur per rationem non propter. h. melius nutritur nec melius augmentatur nutritivum ergo et augmentativum in homine dicuntur potentie irrationabiles quod sunt conjuncte rationi eo quod sunt potentie rationabilis anime et tamen rationem non participant sed augmentativum et nutritivum in brutis non proprie dicuntur nec rationales nec irrationabiles nam rationales non sunt quod rationem non participant nec irrationabiles quod non sunt potentie anime humane cuius est dividi per potentias rationales et irrationales sicut lapis nec est rationalis nec irrationabilis rationalis quidem non est quia rationem non habet nec est irrationabilis quod lapis non est species divisa animalis cuius est dividi per rationabile et irrationabile philosophus ergo volens determinare de virtutibus que non habent esse in anima brutorum. sed in anima humana divisit potentias anime per rationabile et irrationabile ut acciperet sibi hoc membrum. quod est rationale quod solus in personis rationabilibus habet esse virtutes cum virtus sit habitus electivus mente consistens ut recta ratio iudicat essentialiter erit virtuti quod sumat speciem per ordinem ad rationem oportet ergo esse rationalem potentiam vel per essentiam vel per participationem in qua consistunt virtutes ex his itaque clarius apparet quomodo in ethicis. h. distinctio approbatur et. h. improbatur et ex his innotescit quomodo. h. distinctio specialiter locum habet in divisione potentiarum anime humane non autem in divisione aliarum potentiarum. Alterius forte dubitaret aliquis utrum alia distinctio que dicitur esse platonis sit sufficiens videlicet quod potentie animalium distinguntur per rationalem irascibilem et concupiscibilem et videtur quod sic quod famosum est impossibile esse falsum. sed tota nuncquam. n. fama perditur ut dicitur in vii. ethi. cum ergo hec est distinctio sit valde famosa oportet eam pertinere aliquam veritatem. Dicendum

quod concupiscibilis et irascibilis si distinguntur rationem oportet quod accipiantur ut habent esse in homine quod in brutis ille ad rationem non habet ordinem. h. viso. patet hanc distinctionem particulariorem esse quam sit alia. nam licet alia distinctio non continebat nisi potentias anime humane. sic etiam nec ista ut ostensum est verumtamen alia sufficientior erat quia illa continebat omnes potentias anime humane tam rationales quam irrationales. sed. h. non continet nisi potentias rationales quod irascibilis et concupiscibilis rationales sunt non per essentiam sed per participationem sunt non per essentiam. Deinde cum dicitur secundum. n. differentias improbat has distinctiones assignatas circa quod tria facit secundum quod tres rationes adducit ad propositum. secunda ibi adhuc autem et fantastica. tertia ibi adhuc autem et appetitiva dicit ergo quod secundum enim differentias per quas sepe rant id est distingunt has potentias anime. alie videntur potentie habentes maiorem differentiam his de quibus dictum est nunc id est hoc in libro quod vegetativa que est in plantis et omnibus animalibus et sensitiva supra que inest brutis est potentia quam neque sicut irrationalem. nec sicut rationem habentem ponet quis utique facile id est competenter et congrue. Notandum autem quod ut patet per habitas divisiones facte competenter et congrue accepte non pertinet nisi potentias anime humane vegetativa ergo in plantis et sensitiva in brutis facile et competenter et congrue non continentur sub aliqua dictarum distinctionum. Deinde cum dicitur adhuc autem in fantastica adducit secundam rationem. d. quod adhuc autem et fantastica. id est fantastica que per esse. i. sed esse quidem ab omnibus aliis potentiis est altera id est diversa cui autem harum potentiarum sit eadem vel altera utrum sic eadem vel altera cum rationabili vel cum irrationabili et quomodo continetur sub prefata distinctione multas habet dubitationem et. h. si quis ponit partes anime separatas. Notandum autem quod fantastica. et maxime ut reperit in brutis non proprie continetur sub aliquo membro predictae distinctionis ut potest esse per habitas manifestum. Notandum autem quod fantastica. sed esse differt ab omnibus potentiis loco tamen et subiecto non oportet esse separata ab eis quia in eadem parte anime potest fundari appetitivum sensitivum et fantasticum qualiter cumque ergo loquamur de fantastica. non proprie continetur sub predicta distinctione tamen si quis poneret partes anime separatas et diceret quod fantastica. est separata loco a sensu ab appetitu ut ab irascibili et a concupiscibili tunc magis a se quod dea ista distinctio est insufficientis et quod fantastica. non pertinet sub ipsa. nam fantastica. non est idem quod potentia rationalis nec est idem quod irascibilis et concupiscibilis cum secundum hunc modum ponendi non solus sed esse et loco et subiecto sit separata ab eis. deinde cum dicitur adhuc

aut appetitua adducta tertia rone. v. adhuc
 aut appetitua q̄ rone et potentia. i. diffinitive
 et actu altera utiqz v̄ esse ab omnibus poten-
 tiis et inconueniens ē utiqz sequestrate hanc. i.
 diuidere appetitua solum in duas ptes in irra-
 scibilem et concupiscibilem s̄ diuidenda ē potentia
 appetitua in tres qz est triplex appetitus v̄z
 voluntas irascibilis et concupiscibilis q̄ autem
 sic fit p̄z. nam in rōnatiua aut fit appetitus qui
 dicitur voluntas irrationabili aut fit ira et cō-
 cupiscencia. si aut sic tria utiqz erunt in anima
 et in vnoquoqz homine erit appetitus triplex
 v̄z voluntas et irascibilis et concupiscibilis. Du-
 bitaret forte aliquis quō distinguunt irascibilis
 et concupiscibilis. dicendum q̄ scdm quosdam ira-
 scibilis differt a concupiscibili qz per concupiscibi-
 lem p̄sequimur bona per irascibilem fugimus
 mala. s̄. h. stare nō pōt qz ut supra dicebatur
 sicut videmus in motibus naturalibz. sic debe-
 mus arbitrari in motibus factis ab anima nō
 est. n. ddm quod lapis p̄ aliaz naturā recedat
 a loco sursum tāquam a discōnienti et recedat
 deorsum tāquam ad sibi pueniens. s̄. h. ē
 per unum et idem sic per unum et eūdem ap-
 petitū per quā anima fugit mala tāquam dis-
 conuenientia p̄sequimur et bona tāquam icōue-
 nientia. h. ergo nō pōt facere distinctionez in
 appetitu p̄pter q̄ sciendū q̄ sicut in naturalibz
 videm⁹ a natura duplicē datam cē virtutez
 sic et in aia esse p̄tingeret. Videmus. n. in igne
 eē lenitatē et caliditatē. sed per leuitatē redit
 ignis in locū sursum tāquam in sibi pueniens p̄
 caliditatē vero resistit corrupturis et agit in p̄-
 ria et in ea que vellent ipm impedire. ne tēde-
 ret in talem locum. sed si natura non deficiat
 entibus in sensibilibus ne ornaret ipa hac du-
 plici virtute multo magis credendū ē q̄ natura
 aialibus nō deficiat quin ornaret ea duplici vir-
 tute h̄z ergo animal vnam virtutē appetitiuā
 p̄ quā p̄sequitur puenientiam et. h. dicitur concu-
 piscibilis rursus h̄z aliaz virtutē p̄ quam resistit
 et inuehit p̄ volentes impedire ipm in bono et
 desiderato et. h. dicitur irascibilis verbi gratia
 leo p̄ concupiscibilem accedit ad cibum tanquāz
 ad sui pueniēs et tāquā ad id q̄ desiderat per
 irascibilem vero resistit et agreditur bestias q̄
 volunt ipm impedire in cibo adeptis. habēt se er-
 go concupiscibilis et irascibilis in aiali quasi le-
 uitas et caliditas in igne. Alterius forte du-
 bitaret aliqz cū concupiscibilis et irascibilis non
 differunt scdm fugam et p̄secutionez utz qd-
 libz istoz habeat suam p̄secutionem et fugam
 Ddm q̄ concupiscibilis et irascibilis differunt
 ex eo q̄ per vnam istarum virtutum animal
 p̄sequitur puenientia per aliam vero resistit et
 aggreditur ipedientia q̄ licet istoz h̄z suam
 p̄secutionem et suam fugam. nam si istud qd
 offertur concupiscibili sit bonū delectabile et pue-
 niens. tūc concupiscibilis desiderat et p̄sequitur
 rem illam. si vero istud q̄ concupiscibili offertur sit

discōnienti et nocuū tunc abhominat et fugit
 desiderium ergo est quedā p̄secutio concupisci-
 bilis et abhominatio est quedā ipsius fuga nec
 est alia virtus sed est vna et eadem concupiscibi-
 lis per quā p̄sequimur et desideramus p̄ficua
 et fugimus et abhominamur nocua sic ēt irra-
 scibilis h̄z suam p̄secutionē et fugam. nam si
 volens nos impedire in bono q̄ concupiscimus v̄
 nobis quod possimus superare ipm tunc au-
 demus et sp̄amus. si vero nō videt nobis via
 ad supandum. tunc timemus vel desperam⁹
 ita q̄ spes et audacia sunt qdam p̄secutio irra-
 scibilis timor vero et desperatio sunt qdam ip-
 sius fuga differunt ergo irascibilis et concupisci-
 bilis modo quo dictum est. non autē differunt
 ex eo q̄ vna p̄sequat et alia fugiat. ut dicebat
 oppinio recitata s̄ quelibet h̄z suam p̄secutio-
 nem et fugam. ut est per habita manifestum.

Alterius forte dubitaret aliquis quomō in
 anima hūana sunt tria s̄ appetitum et quomō
 in vnoqz homine ē triplex appetitus. Di-
 cendum q̄ ut sepe superius dictum est sicut ap-
 petitus naturalis sequit formā naturaliter im-
 pressaz sic appetitus aie sequit formā ab aia
 app̄hensam quare cū in anima humana sit du-
 plex app̄hensio. vna per intellectum et alia per
 sensum. prima facie erit in anima duplex ap-
 petitus vnus intellectus sequens formāz app̄-
 hensam per intellectum et alius sensus sequens
 formam app̄hensam per sensum. Rursus ap-
 petitus sensitivus distinguit in irascibilem et cō-
 cupiscibilem quare erit triplex appetitus in hoie
 vnus in parte rōnabili siue in parte intellectia
 qui dicitur voluntas et duplex in parte nō rōna-
 bili siue in parte sensitua quoz vnus vocatur
 concupiscibilis alter vero irascibilis rō autem
 quare appetitus intellectivus est vnus et rema-
 net idiuisus sensitivus vero appetitus plurifi-
 catur et diuidit in duo ut cōmuniter ponit ga
 intellectus app̄hendit bonum sub rōe vli p̄stitū
 vero sub rōe particulari et qz v̄le cōmune cō-
 gregat que p̄ticularia diuidūt appetitus intelle-
 ctus remanet vnus idiuisus sensitivus vero
 diuidit et plurificat ex. h. ergo patere pōt quō
 p̄cabant diuidentes potentias anime p̄ irra-
 scibilem concupiscibilem et rōnabilem. nā rōnabilis
 ibi stat p̄ intellectu concupiscibilis vero et irratio-
 nabilis stant ibi p̄ appetitu in illa ergo d̄sione
 non fit mentio nisi de duplici appetitu sensiti-
 uo non autem ibi fit mentio de voluntate que
 est appetitus intellectivus. ideo aut ph̄s q̄ in
 conueniens est sequestrare appetitū in duo. i.
 distinguere appetitum in duas partes quia ē
 distinguendū in tria. videlicet in voluntatem ir-
 rascibilem cum concupiscibilem debuerunt er-
 go illi distinguere saltem quattuor potentias
 anime quarum vna diceretur rationalis siue
 intellectus. secunda vocaretur voluntas. tertia
 irascibilis. quarta concupiscibilis secundum
 hoc autem sumpte sunt quattuor virtutes.

cardinales. v3 prudentia iusticia fortitudo et temperantia. Nam prudentia est in intellectu iusticia in voluntate fortitudo in irascibili temperantia in concupiscibili. Deinde cum dicit et etiam de quo nunc premissis divisionibus quas faciebant antiqui de potentiis anime et improbatas illis incipit determinare de principio motivo siue de potentia mouente. circa quod duo facit quia primo determinat de h. principio ingrediendo et dubitando. secundo determinat de eo veritatem determinando ibi. videntur autem duo h. circa primum duo facit quia primo se persequitur se ad dicenda. secundo exegitur de intento ibi quod quidem ergo. dicit ergo quod de motu de quo nunc instat primo est questio quod est mouens animal. scilicet locum quia secundum quidem augmentum et decrementum motum quod in omnibus pertingit utique mouere secundum aliquod principium quod in omnibus quia talis motus sit secundum vegetatiuum et generatiuum de respiratione autem et expiratione et de sompno et vigilia. qualiter. h. fiant precipiendum est posterius habet. n. h. multam dubitationem. scilicet de motu. secundum locum quid mouens animal sed motum processiuum considerandum est nunc. deinde cum dicit quod quidem ergo exegitur de intento. circa quod quinque facit quia primo ostendit quod principium motus processiu in animal non est vegetatiuum. secundo quod non est sensitivum. tertio quod non est intellectus speculatiuus. quarto quod non est intellectus practicus. quinto quod huiusmodi principium motiuum non est appetitus. secunda ibi similiter autem. tertia ibi at vero neque rationata quarta ibi amplius. quinta ibi at vero neque appetitus. circa primum duo facit secundum quod dupliciter declarat intentum. scilicet ibi amplius. et plante. dicit. g. quod quod vegetatiua non est potentia mouens animal secundum motum processiuum manifestum est quia semper hic motus est propter aliquid quia est aut cum fant. aut cum appetitu quia nihil non appetens aut fugiens id est abhorrens mouet. h. mouet. sed aut mouetur per violentiam formetur ergo sic ratio motus processiuus sit per fantam. et per appetitum sed parti vegetatiue secundum quod huiusmodi non appetit fantam. et appetitus ergo vegetatiua secundum quod huiusmodi non est principium in tali motu.

Deinde cum dicit amplius et plante aducit secundam rationem adhuc idem quia si vegetatiuum esset principium in motu processiuo plante utique quibus in vegetatiuum essent utique motiue secundum talem motum et haberent utique aliquam partem organicas ad hunc motum. id est haberent pedes per quos possent moueri secundum talem motum scilicet cum hoc sit falsum per quod vegetatiuum non est primum in tali motu. Deinde cum dicit similiter aut neque ostendit quod sensitivum non est principium in tali motu. circa quod duo facit quia primo facit quod dictum est. secundo remouet quaedam cauillationes possibilez fieri circa preacta ibi. si igitur natura dicit ergo similiter autem neque sensitivus est principium in tali motu quia multa sunt animalium

que sensum quidem habent et tamen sunt inanimata et imobilia per finem. id est quoad viuunt vsque in finem quare cum aliquibus insit sensitivum quibus non est motus processiuus non erit sensitivum principium in tali motu. Deinde cum dicit si igitur natura remouet quaedam cauillationem possibilem fieri circa preacta. postquam enim aliquis dicit quod sensitivum est principium in motu processiuo non tamen omnibus animalibus quibus in sensitivus appetit moueri secundum talem motum quia non omnia animalia habent organa. nec omnia habent pedes. sed hec cauillatio stare non potest quia dicitur quod vna deditur alicui animali aliquam potentiam et aliquam virtutem que essent principium in motu processiuo et non deditur sibi organa per que posset exequi talem motum est dicitur quod natura defecisset in necessariis quod falsum est quia natura nihil agit superfluum nec defecit in necessariis ideo ait si igitur vna non facit frustra nihil nec defecit in necessariis nisi inordinatis et in imperfectis scilicet huiusmodi animalium que non mouent secundum locum sunt perfecta in se sua et non sunt in eis orbitates signum autem huius est quia sunt generatiua et habent augmentum et decrementum. id est habent omnia que appetunt proprie spiritus quare si haberent potentiam vel virtutem aliquam que essent principium in motu processiuo haberent utique partes organicas processiuas. id est haberent pedes. sed cum hoc sit falsum ergo non habent aliquid quod sit principium in tali motu. scilicet cum haberent sensitivum non poterit sensitivum esse principium talis motus. Deinde cum dicit at vero nec ostendit quod intellectus speculatiuus non est principium in tali motu. d. at vero nec rationata et vocat intellectus est mouens secundum locum. quia speculatiuus quidem intellectus nec speculat actuale. id est non ordinat ad opus nec speculat ut agat nec dicit aliquid de fugibili et persequibili. scilicet semper motus est aliquid aut persequentis aut fugientis et subdit ad declarationem dicti quod neque cum intellectus fuerit speculatus aliquid huius. id est aliquid agibile iam precipit aut persequi aut fugere puta intellectus multoties intelligit aliquid terribile aut delectabile non iubet aut timere aut delectari. scilicet cor mouet si debeat esse persecutio aut fuga vel mouet aliquid alia pars si delectabile. id est si mouens ad declarationem sit altera aliqua pars. h. autem dixit propter opinionem platonis qui possint partes et potentias anime separtas secundum quem modum postquam quis dicere quod ad mouendum secundum declarationem et secundum concupiscibile non mouet cor scilicet altera pars. ut ep. Nota autem quod principium motus processiu non est intellectus speculatiuus quia ille nec precipit persequentes nec fugam non ergo talis intellectus est proprie principium intellecti motu. scilicet oportet moueri cor vel aliquam aliam partem ut fiat talis motus. Deinde cum dicit amplius et precipiente ostendit quod intellectus practicus non est principium talis motus. circa quod duo facit scilicet quod dupliciter rationes adducit ad propositum. scilicet ibi et totaliter dicit ergo amplius et precipiente intellectu practico et dicente intelligencia fugere aliquid aut prosequi si mouet scilicet

73

77

9. 46.

9. 47.

Intellectum precipientem. sed agit secundum coniecturam
piscetiam utin continens. Notandum autem
quod si intellectus practicus esset directe et proprie
principium nostrorum motuum semper mouere
mur secundum imperium eius cuius contrarium
videmus quia homines aliqui ut incōtinētes
non sequuntur quod dicit intellectus et ratio sed
quod desiderat concupiscentia. deinde cum di-
cit. et totaliter autem adducit secundam rationem
d. quod totaliter videmus quoniam habens
artem medicinam non sanatur. quia non facit
in se quod precipit ars tanquam agere. secun-
dum scientiam sit quidem proprium alterius
ut appetitus sed non scientie. Notandum au-
tem quod cum ars medicine sit perfectio intel-
lectus practici. si intellectus practicus esset dir-
ecte et proprie principium nostrarum actionum
quilibet medicus cum infirmare ageret in se
ipso omnia que dicit ars medicine. cuius con-
trarium videmus in multis quod agere secundum ar-
tem et secundum scientiam practicas non est ipsius
artis nec ipsius scientie sed magis videtur esse
ipsius appetitus quod quantumcumque ars vel scientia
dicat aliquid fieri non tamen facis illud nisi
velis. Deinde cum dicit at vero nec appe-
titus cum ostensum sit quod nec vegetantium
nec sensiuum nec intellectus speculatiuus nec
intellectus practicus sint proprie et principaliter
principium actionum nostrarum dubium est an
appetitus sit tale principium. ideo probat quod
nec appetitus sit huiusmodi principium. d. at
vero nec appetitus est dominus huiusmodi mo-
tus quia tunc homines semper sequerentur ap-
petitum cuius contrarium videmus quia ab-
stinētes et continētes non sequuntur appetitum
sed intellectum. ideo subdit quod abstinentes
enim appetentes et concupiscentes aliqua non
operantur ea quorum habent appetitum sed
sequuntur intellectum etc.

9. f. 11.
lec. 11.
Identur autem duo. h. mouentia
etc. Postquam philosophus argu-
endo et dubitando inquisiuit quid
sit principium motus processiuus in
parte ista exequit de hoc veritatem determinan-
do. circa quod tria facit quia primo facit quod
dictum est. secundo ostendit quomodo animalia
tam perfecta quam imperfecta mouentur se-
cundum motum processiuum. tertio postquam
determinauit de potentiis ipsius anime com-
parat huiusmodi partes et potētiās adinuicem
secunda ibi omnino quidem igitur. tertia ibi ve-
getabiles quidem ergo. circa primum tria facit
quod primo ostendit que sunt principium mouen-
di in motu processiuo. secundo soluit rationem fa-
ctam in contrarium. tertio dat numerum et or-
dinem mouentium in tali motu. facta ibi quoniam
autem appetitus sunt. tertia ibi quoniam autem
gratia sunt. circa primum tria facit quod primo ostē-
dit esse plura mouentia secundum talem motum. fo

reducit ista plura ad unum. tertio ostendit quo
modo in tali motu habet esse rectitudo et non
rectitudo. secunda ibi appetibile enim mouet
tertia ibi intellectus quidem igitur. circa primum
duo facit quod primo proponit quod intendit. secundo
declarat propositum ibi intellectus autem dicit
ergo quod videntur autem duo. h. esse mouentia
aut appetitus aut intellectus et hoc si aliquis
posuerit fantam. sicut intelligentiam quandam
quia multa quis agit preter scientiam. eo quod
sequitur fantam. et in aliis animalibus non est in-
telligentia nec ratio sed fantasia. ergo fantasia
est et mouens collocando ergo fantam. subintel-
lectiua utraque erunt motiua secundum locum
intellectus et appetitus. Notandum autem
quod sicut intellectus apprehendit aliquid ad
quam apprehensionem multoties sequitur
motus sic secundum formam apprehensam a fantasia
multoties potest sequi motus quod si volumus col-
locare fantam. subintellectiua ut quod ipsa fantam. di-
catur quedam intellectiua vel quidam intellectus
erunt duo mouentia videlicet intellectus et ap-
petitus. sed si non volumus collocare fantam. sub-
intellectiua ut sonat alia lingua erunt tria mouen-
tia. scilicet intellectus appetitus et fantam. Dubi-
taret forte aliquis utrum fantam sit principium mo-
uens. et utrum non quod superius in illo capitulo quod
autem duabus differentiis dedit philosophus diuina
inter opinionem et fantam. d. quod cum opinamur aliquid
difficile aut terribile statim speramus et
mouemur. ad fugiendum sicut cum opinamur aliquid
quod periculum statim mouemur ad persequendum
sed secundum fantam. non sic quod secundum eam similiter nos
habemus sicut si essemus considerantes in pictura
difficilia et periculosa. In contrarium est quod
hic dicitur nam multi hominum in multis ope-
ribus agunt preter scientiam quod sequuntur fantam.
etiam alia animalia ab homine in suis operibus
sequuntur fantam. cum eis non insit nec ratio nec intel-
lectiua. sed non esset. h. nisi fantasia. haberet rationem
principii motui ergo etc. Dicendum quod ut in lingua
inuitur fantam. est sicut intellectiua quidam videtur. n. sic
se habet fantam. ad motum quod sit secundum appetitum sensiti-
uum sicut se habet intelligentia ad motum quod sit secundum
appetitum intellectiuum pertingit. n. aliquando quod intelle-
ctus cum similitudo aliquod terribile vel aliquod
periculosa simpliciter apprehendit illud absque eo quod
opinetur illud esse sibi periculum et nocuum et ad talem ap-
prehensionem non sequitur passio nec motus aliquis
vero sic considerat de re terribili vel de re periculosa
quod opinatur esse posse esse periculosa vel nocua. et tunc
sequitur motus. h. et motus se habet et est fantam. nam aliquando
per fantam. simpliciter apprehendimus aliquod terribile vel
periculosa absque eo quod existimemus illud esse periculum
vel nocuum et tunc sic per fantam. considerantes non moue-
mur nec speramus. sed sicut nos habemus ac si in
pictura considerarem aliquid terribile vel per-
iculosa aliquo vero sic per fantam. apprehendimus aliquod
terribile quod existimamus illud esse nobis per-
iculum vel nocuum et tunc compatimur et mouemur

49

erit ergo sancta. hoc modo principii motus argumēta ergo pcedebant suis viis. Deind cum dicit. intellectus autem declarat q dixerat circa quod duo facit quia primo ostēdit q intellectus habet rationem principii motiui. secūdo ostēdit. h. idē de appetitu ibi et appetitus dicit ergo q intellectus autē qui rōnatur ppter aliqd idēst ppter opus et qui est praticus differt a speculatio sine. i. secūdo finem. nā finis intellectus speculatiui ē veritas pratici vero finis est opus siue bonum formetur autē sic ratio omne illud q ē ppter opus et cuius finis ē opus hz rōnem principii mouētis et agentis respectu illius operis huiusmodi ē intellectus praticus ergo etc. Deinde cū dicit et appetitus ostēdit q ē appetitus ē ppter aliqd et ppter opus dicens quod et appetitus ois ē ppter aliqd. i. ppter opus qz ad. h. cuius est appetitus ē principium pratici intellectus. ultimus autē principiu est actionis et qz tam intellectus praticus q appetitus sunt pp aliqd vt pp opus rōnabiliter. h. duo vidētur esse mouentia. appetitus et intelligentia pratica. Dubitaret forte aliquis quomō. h. cuius est appetitus est principiu pratici intellectus et quomō ultimus est principiu actionis. Dicendū quod finis est illud cuius est appetitus finis autē in operabilibus est quasi principium i speculabilibus vt declarati hz circa finem secūdi phōrū sicut ergo intellectus speculatiuis per principia veniatur. p ditiones sic intellectus praticus ipsum finem cuius est appetitus accipit tanquāz principium et per illud inuestigat ea que sunt ad finem ita q ultimum inuestigatum est principium agibile vel est principium actionis vt si appetitus appetit sanitatem tanquāz finem intellectus praticus accipiet hunc finem. videlicet sanitatem tanquāz principium. Et per eam inuestigabit ea que sunt ad finem arguet enim sic intellectus quod corpus est sanandū qualz sanabitur per talem herbam qualiter illa herba habebitur eundo ad ortum. Ultimus ergo inuestigatum est ire ad ortum. inde ergo incipiet actio quia primo ibit ad ortum postea colliget dictam herbam et ultimo inducetur sanitas. Deinde cum dicit appetibile enim reducit hic plura mouentia ad vniū principale mouens. circa quod duo facit quia primo proponit quod intendit. Secundo probat quod dixerat ibi. si enim duo. dicit ergo quod appetibile enim mouet et propter hoc mouet intelligentia quia principium est. h. quod est appetibile intelligentia ergo non mouet nisi per appetibile siue per appetitum et sanitas. etiam cōmoueat nō mouet sine appetitu. vniū est igitur mouens principale videlicet illud q est appetibile. Deinde cum dicit si enim duo probat quod dixerat dicens quod si enim duo monebant intellectus et appetitus secundum cōmunem vtiqz aliquam speciem mo-

45

nebant. nunc autem intellectus non videtur mouens sine appetitu. Nam voluntas appetitus est quia est appetitus intellectiuis siue appetitus rationalis. nam nunquam ratio met nisi determinetur per voluntatem. ideo subdit q cum aliquid mouetur secundum rationem mouetur et secundum voluntatem tanquam secundum aliquid determinans rationem. ratio ergo nō mouet sine appetitu appetitus autem mouet preter rationem quia concupiscentia quidaz appetitus est et tamen cōcupiscentia. rationem non sequitur. Notandum autem vim rationis huius in hoc consistere quia illud sine quo non mouet aliud ipm tamen mouet sine alio illud est principale mouens. sed intelligentia non mouet sine appetitu siue appetibili. appetitus autem mouet sine intelligentia. ergo appetitus vel appetibile est principale mouens. plura ergo sunt mouenda. Sed ista plura reducuntur ad vnum principale mouens vt ad appetibile vel appetitum. Dubitaret forte aliquis vtrum illa plura mouentia que requiruntur ad motum processuum reducantur ad vnum mouens. Dicendum quod nunquam ex pluribus sequitur vnū nisi inquantū illa plura habent aliquam vnitatem. cum ergo vnus motus processus sequatur ex pluribus mouentibus vt ex intellectu et appetitu oportet illa plura reduci ad aliquod vnū vt quod intellectus moueat per appetitum vel appetitus moueat per intellectum. nam non solum in eodem genere causa. Sed etiam in diuersis generibus causarum oportet fieri reductionem ad vnum aliquid vt si ad eundem effectum concurrat causa materialis efficiens formalis et finalis cuius finis imponat necessitatem efficienti efficiens forme. forma materie materia cum sit causa habebit esse per formam forma per efficiētes efficiēs per finem. finis autem erit causa causarum. vt dicit cōmentator supra primo phisicorum. Sed si in diuersis generibus causarum oportet fieri reductionem ad vnum aliquid multo magis hoc erit in eodem genere cause quare cum intellectus et appetitus sint causa efficiens motus. h. esse non poterit nisi vnum reducatur ad aliud vel ergo intellectus mouebit per appetitum vel econuerso quare declaratum est quod dubitabatur videlicet qd hic plura mouentia ad vnum aliquid reducantur. Alterius forte dubitaret aliquis qualiter fiat ista reductio. vtrum appetitus reducatur ad intellectum vel econuerso. Dicendum quod intellectus reducitur ad appetitum et in hoc motu appetitus est principale mouens et non econuerso quod sic ostēditur. nā sicut intellectus in cognoscendo se habz ad opposita sic et i agendo se habet ad opposita. naz per eandē formam potest intellectus cognoscere. h. et oppositū vt p spz albi pōt cognoscē

album et nigrum. nam qui bene scit quid est album. oportet quod bene sciat. quid est nigrum iuxta illud phi. vi. topicorum. qui bene diffinit propria cum signat ut per species recti possumus cognoscere rectum et obliquum iuxta illud quod habetur in primo huius rectum est iudex sui et obliqui. et sicut in cognoscendo per eandem formam potest intellectus iudicare opposita sic et in agendo. nam intellectus per eandem formam apprehensam aliquando iudicat persecutionem aliquando vero fugam. videmus enim quod intellectus in uno homine apprehendendo unam formam iudicabit persecutionem et in alio homine apprehendendo eandem formam iudicabit fugam et est in eodem homine diversis temporibus apprehendendo unum et idem aliquando iudicabit persecutionem et aliam fugam. ymo si volumus magis ad oppositum loqui intellectus non plus facit nisi quod ostendit nobis aliquid in potestate. tamen vera est si velimus illud persequi aut non consequi quod operamur sumus domini a principio usque ad finem ut dicitur in tertio ethicorum. voluntas ergo in hac parte determinat intellectum. h. etiam clarius patet ex eo quod dicitur nono methaphisicorum. ubi habetur quod potentie rationales sunt ad opposita sed quantum ad aliquid est ad opposita tam diu est in potentia ut agat si autem debet actu procedere in opus oportet quod determinat per aliquid quare si posse agere opposita competit nobis ex intellectu et ratione nunquam poterimus actu progredi in opus nisi posse in opposita determinetur per voluntatem et appetitum. Et quod in agendo voluntas determinat intellectum et quod intellectus est in potestate ut agat et si debeat actu progredi in opus. oportet quod determinet per voluntatem cum ergo actus sit potentior potentia in huiusmodi motu appetitus erit potentior intellectu reduceat ergo h. motu intellectus ad appetitum et non econverso id est appetitus erit principale mouens et non intellectus.

Uterius forte dubitaret aliquis quare. h. duo intellectus et appetitus dicuntur mouere aliquas communem speciem. Dicendum quod quantum ad aliquas actiones concurrunt plura. Illud quod ibi est principalis est quasi species et forma alterius. ut si ad mouendum visus occurrit lux et color quod lux est principalior in mouendo visum quam color erit lux quasi species et forma coloris erit ergo lux et. h. quasi quedam communis forma ad se et ad colorem. nam lux mouet visum sub propria forma color vero mouet ipsum sub forma lucis. color ergo et lux mouebunt sub aliqua communi forma. ut sub forma lutei. sic est intellectus et appetitus erant principium motus sub aliqua communi specie. nam appetitus erit principalis causa huius intellectus vero per appetitum propter quod sub specie appetitus sit omnis talis motus et appetitus in hoc motu habebit quedam communitatem tam respectu sui quam respectu intellectus. nam appetitus sub propria forma et intellectus sub eadem forma ut per appetitum

erit huiusmodi motus principium et causa bene ergo dictum est quod intellectus et appetitus si mouent oportet quod inuicem per aliquam communem speciem quod declarare volebamus.

Deinde cum dicit intellectus quod ostendit quomodo in h. motu potest esse rectitudo et non rectitudo. circa quod duo facit. quod primo facit quod dictum est. secundo regreditur supra distinctionem potentiarum anime superius habitam. ostendens eam insufficientem esse ibi diuidentibus autem dicit ergo quod omnis quidem igitur intellectus. id est omnis habitus principiorum operabilium de quo hic loquimur semper est rectus circa principia ergo non cadit error sed in accipiendo sub potest accidere error quare intellectus semper est rectus. sed appetitus et tanta est recta. unde semper quidem mouet appetibile. sed. h. appetibile quod mouet aut est bonum aut apparens bonum et subdit quod non omne autem bonum mouet sed bonum actuale. id est bonum contingens aliter se habere et concludit autem quasi epilogando. d. quod quidem igitur huiusmodi potentia anime que vocatur appetitus mouet supra principaliter manifestum est. Dubitaret forte aliquis quomodo intellectus semper est rectus. Dicendum quod ea in qua intellectus fertur immediate et sine discursu sunt ita patentia et manifesta ad sunt quasi locus ianue in domo quam nullus ignorat propter quod circa ea non cadit error et quod in principia immediate et absque discursu fertur intellectus circa ea error eadem non potest. Dicamus ergo quod in tam genere sepeclabilem quam in genere agibilem est dare propria principia. Intellectus ergo qui nominat habitum principiorum semper est rectus ut si accipiat. h. principium in genere agibilem quod bonum est per se. d. et malum fugiendum ibi non cadit error. sed erramus quod credimus aliquando bonum quod non est bonum sillogizabimus ergo sic bonum persequens hic est bonum. ergo est persequens in maiori. n. propositione non est error. sed in minori quod dicimus esse bonum quod non est bonum intellectus ergo semper est rectus sed tanta et appetitus poterunt esse recta et non recta quod aliquando apparet nobis bonum quod non est bonum et aliquando appetitus tanquam bonum quod non est bonum. semper ergo sub specie boni mouet appetitus sed illud bonum aliquando est extrinsecum aliquando vero est apparens videtur bonum quod non est bonum. Notandum ergo quod licet sub specie boni semper moueret appetitus vel appetitis vel extrinsecis non tamen respectu cuiuslibet boni mouet appetitus. nam licet possimus uelle in possibilis non tamen mouemur ad agendum et ad persequendum aliquid nisi uideat nobis illud possibile et quia possibilis persequi per opera nostra sunt bona agibilia et contingencia et possibilis aliter se habere ideo talia proprie sunt mouentia appetitus. Deinde cum dicit diuidentibus autem

regreditur supra distinctiōem potentiarū aīe superius habitam ostēdēns eam sufficientem esse d. q. diuidentibus ptes anime si diuidant et separent eas s̄m potētias fiunt valde multe. i. valde plures q̄ isti ip̄i dicant. nam vegetabile s̄ibile intellectūz p̄siliantium et adhuc appetituum. hec plus differunt ab inuicem quā irrationabile et p̄cible. Notandum autē q. intellectuū differt a consiliatio q. intellectūz potē est respectu necessariōz. sed p̄siliatiū p̄prie nō ē nisi respectu p̄tingentiū alz se habere. cū ergo s̄sitiū et vegetatiū et talia plus differant q̄ irrationabile et p̄cupiscibile faciētes diuisionem illā p̄cabant q. omittēbant. h. et ponebāt illā. Deinde cum dicit qm̄ at soluit rōem superius factā p̄ veritatem iam defiatam. nam om̄s rōnes facte in p̄terita lectōe aliquo mō veritatē p̄cludēbant excepta rōe illa de appetitu. nā q. vegetatiū s̄sitiū et intellectus speculatiuus nō sūt cā h̄ motū v̄m est. Rursus nec intellectus practicus ē principal' cā s̄ q. appetit' n̄ sit d̄ns huius motus falsū ē. id solūda ē illa rō de appetitu. Duo ergo facit q. primo soluit rōez illā s̄o epilogat circa defiatā ibi sp̄e ydē igit. Ad euidentiā at prime p̄tis sciend' q. i nobis ē duplex appetit' s̄sitiuus et intellectiuus et v̄tra hit et vincit aliū. qm̄ ergo vincit appetitus s̄sitiuus tūc agimus s̄m inā vel s̄m p̄cupiscentiā. Sed cū vincit appetitus intellecti' tūc agim' s̄m rōem nō s̄m p̄cupiscentiā. Cū ergo dicebatur que abstinētes agūt rōem nō p̄cupiscentiam nō p̄pter. h. p̄bat q. nō agant s̄m appetituz s̄ oñdit q. non agant s̄m appetitū s̄sitiū. s̄ s̄m intellectū. tota ergo vis solutiōis huius argumenti ē q. in nobis sunt appetitus s̄siti' et. h. maxime p̄tingit cū rō. i. cū appetitus rōalis p̄ria tur p̄cupiscibile. i. appetitui s̄sitiuo. h. est ergo q. ait q. in nobis sunt appetitus s̄siti' s̄abinuicē h. aut accidit cum rō et concupiscentia sūt p̄rie et subdit q. sūt autē. h. in h̄ntibus s̄sitiui. i. cognitōem t̄pis q. intellectus quid. n. p̄p futurū retrahere iubet concupiscentia at p̄p ip̄as q. iam v̄t q. iam ē delectabile et simpl' delectabile et simpl' bonū ē d̄ et. h. p̄p ea q. nō v̄t. i. q. nō considerat q. ē futurū. Notandū at q. aliq̄s feblicitans p̄pter futurum malū q. idē potē cōtingere p̄ intellectū iudicat bonū ē tūc abstinere concupiscentia vero q. non considerat nisi bonum p̄s et q. est delectabile nunc et nūc bonum dicit ē delectabile et bonum simpl' indicat. ē v̄tendū de delectabilibus q. in h̄ntibus cognitōem et discretōem t̄pis qm̄ p̄ vnā potētiam coniecturant de futuro p̄ aliā vero potētiam non considerant nisi de p̄nti accidit q. siunt s̄siti' appetitus. Ultimo cum dicit sp̄e quidē igit epilogat circa determinata. d. q. s̄z sint plura mouentia numero vnū est tamē mouens p̄mo principale vel vnū ē primum mouens immobile vt appetibile q. mouet in. q̄tuz ē intellectum aut imaginatum. h. est ergo qd

ait q. sp̄e quidē igit. i. formalz et p̄cipaliter vnū erit mouens vt appetibile aut appetitus et subdit q. primum at oīum mouens est appetibile q. h. mouet cum non mouet mouet aut ip̄m appetibile eo q. sit intellectū aut imaginatū vnū igit erit mouens principale sed numero erunt plura mouentia

lec. 12.

11. 33.

Notandum autem tria sunt. Postquam ph̄s oñdit quid ē p̄cipiū mouens in motu p̄cessiuo alis. in pte ista vt dicebat dat numeruz et ordinē ip̄oz mouentiū. circa q. duo facit. q. p̄mo facit q. dictū ē. s̄o definat de organo ip̄ius motus localis ibi nunciat vt in sūma. dicit ergo q. tria sunt que concurrunt ad motū p̄cessiuum vnū q. ē mouens vt appetibile vel appetitus. s̄z at ē quo mouet vt organū. tertiu est q. mouet vt al' et subdit q. mouens est duplex. Aliud quid immobile aliud at q. mouet ē at immobile ip̄z actuale bonū. i. ip̄z appetibile mouens at q. mouet est appetitū. i. potentia appetitiua vel appetitus. nā potentia appetitiua sine ip̄m appetituum q. appetit s̄m q. appetit mouet et appetitus ē actus et motus quidam mouet. ergo tam potentia appetitiua q̄ appetibile sed q. mouet est al'. quo autem mouet est organum vel mouet ip̄o organo. et hoc organū est iam quidem corporeū. v̄ in communibus opibus corpis et anie. i. in libro q̄ fecit de cāis motus alium p̄siderandū est de ip̄is organis motus. Notandū at q. ea que requirūt ad motum p̄cessiuum alis. vno modo sūt tria et alio modo sunt quatuor. vt themistiū ait et vt vn̄ in l̄ra. nam si potentiam appetitiuam et appetibile eo q. vtrūq̄ moueat. volumus computare sub vno et comprehendere sub eodem sic erunt tria. sed si volumus distinguere inter illa eo q. aliter moueat appetibile quia mouet immobiliter et aliter potentia appetitiua q. mouet mota. sic erūt quatuor que requiruntur ad talem motum quoruz primum erit mouens immobile vt actuale bonum et appetibile. secundum erit mouens motum vt potētia appetitiua. tertium erit illud q. mouet vt al'. quartum erit illud quo mouet vt organuz motus. Dubitaret forte aliquis quomō potentia appetitiua mouet mota. dicendum q. imaginari debemus q. motus incipit ab ip̄is reb' q. multiplicant sp̄es a reb' et pueniunt. v̄q. ad sensum et ad fanta. et ad intellectum apprehensis autem formis rerum p̄ fanta. vel p̄ intellectum. si apprehendimus eas vt p̄ficuas p̄ appetitum mouemur ad eas sed si apprehendimus ip̄as vt nocuas p̄ appetitū fugimur et abominamur eas. inde ē q. editer d̄ q. i cognoscendo ē motus rex ad aīam sed i appetendo ē motus aīe ad res. posset itaq. alicui ē dubium v̄t ip̄m cognoscere vel ip̄m intelligere posset dici mot' eo q. i cognoscendo n̄ v̄t moueri

43.

44.

Ipsa potentia cognitiua s; magis vñr moueri ipse
res vñr cogita se vñr hñe qñt s; illi? motus
s; qd' ipm appetere. vel q' ipse appetitus. i. ipse
actus potentie appetitiue debeat dici motus
quidā nō videt hñe dubiū qz si in appetēdo est
motus aīe ad res ipā potētia appetitiua se hñt
quasi motina z ipm appetibile vel ipsa res q'
appetitur se habet q' terminus illius motus
z qz terminus fm q' huiusmōi dicit aliquid i
mobile. ide ē q' ipm appetibile sine ipm actu
ale bonū q' ē terminus huius motus dñr mo-
uere immobile. s; ipsa potētia appetitiua non ē
mouēs immobile. s; est mouēs motus z ipse ap-
petitus. i. ipse actus appetēdi sine ipm appetē
ē quidā motus eius vt in lra dicit. Alteri-
us forte dubitaret aliquis. dato q' potētia mo-
ueat mota cū ēt ipsa itelligentia vel ipse itelle-
ctus sit aliquo mō mouens erit qd' vñr nō sit mo-
uens immobile. vel mouens motū z videt q' sit
mouens immobile qz si ipm appetibile ē mouēs
immobile qz ē terminus motus cū ēt ipse itelle-
ctus sit terminus motus eo q' in itelligendo sit
motus rerum ad animā vñr q' itellectus sit mo-
uens immobile. In s; rium est qz sicut comparatur
ipsum appetere ad potentiam appetitiuā. sic
paratur ipm itelligere ad potentiaz itellec-
tiuam. sed ipm appetere est qdam motus po-
tētie appetitiue ergo ipm itelligere erit quidā
motus potentie itellectiue. Dñm q' non
simpliciter debemus pcedere qd' itellectus no-
ster sit mouens immobile. naz duplex ē terminus
motus. naz qdam ē terminus motus qui nō cā-
tur p talem motū. s; magis ē cā. ipsius motus.
z. h. modo appetibile ē terminus motus in ap-
petendo qz sic ē terminus motus q' nihil re-
cipit p talē motū. sed solum h; cāre huiusmōi
motus. s; h; itelligendo itellectus sit terminus
illius motus eo q' itelligēdo sit motus rex ad
alam atñ itellectus sic h; rōnem termini q'
aliquid recipit ex tali motu. qz nra scia cātur ex
reb' z itellectus noster sit itelligens eo q' reci-
piat similitudines rex. z qz oē recipiēs aliquā
formā largō mō sumēdo motū. pōt dici aliquo
mō moueri ad formā illā. s; pcedamus q' ap-
petibile sit mouēs immobile. nō tamē debem'
simpliciter cōcedere q' itellect' omio imobilis
moueat z q' nullo mō sit mouēs motū. De-
inde cū dicit nūc aut vt in sūma determinat de
organo ipsius motus cui' principale organū ē
cor qz in eo ē finis z principū motus ideo ait
nūc aut vt in sūma dicit illud aut ē principa-
liter mouēs organice vbi ē idē principū z finis
motus velut i circulatione vel in aliquo quod
sit declinū z obliquū. h. n. i. in re obliqua z de-
cliuē gibosus z cōcauus z. h. qdem. i. pcauum
ē finis motus illd uero. i. gibosum ē principū
motus. vnde cor q' est gibosus z cōcauus z q'
est finis z principū motus. aliud qdem gescit
fm aliud uero mouetur ita q' i eo ges z mot'
finis z principū rōne qdem sunt altera entia

sed magnitudine z loco sunt isepabilia. naz oia
enim i corde. i. oēs pres cordis mouentur pul-
su et tractu. i. mouent' diastolē z sistolem siue
mouent' fm dillatationē z cōstrictionē ppter
q' o; accidere i corde sicut in circulo vbi cōtin-
git aliquid. i. fm aliquid manere. i. quiescere.
nam circulo aliquo mō manet z aliquo modo
mouet. sic z cor aliquo mō manet in eodē lo-
co aliquo mō mouet z. h. i. a corde q' aliquo
modo manet z aliquo mō mouet aliquo mō ē
finis motus aliquo modo principū o; icipere
motū aīalis qz ipm est principale organū motus

Dubitaret forte aliquis quō in corde ē pri-
cipium z finis motus. dñm qd' cor cōtinue mo-
uetur fm dillatationē z cōstrictionem z iquan-
tum dillatat se est ibi motus pulsus iquantus
cōstringit se ē ibi motus tractus ita qd' omnia
ideest oēs pres cordis mouent' pulsu z tractu
pstat aut q. h. est differētia iterpellēs z trabēs
qz pellēs est principū motus uel est vnde in-
cipit motus. naz pellēs remouet aliqd a se ita
qz. qd' motus icipit appellāte z terminat' ad ali-
quid aliud. s; trabēs est finis motus qz trahit
aliquid ad se itaqz in tractu incipit motus ab
alio z terminat' ad trahētem. qz si pellēs est
principū motus trahēs ē finis motus i corde
vbi est pulsus z tractus erit finis et principū
motus. ita quod finis ibi z principū erunt in
sepabilia loco z magnitudine. sed erunt ratiōe
altera. ita q' fm aliam rōnem erit ibi finis mo-
tus z fm aliū principū. nam principū motus
erit rōne pulsus finis uero rōne tractus vñr
qz edem pres mouent' pulsu z tractu. ideo ta-
lia loco z magnitudie isepabilia eē dicuntur.

Alterius forte dubitaret aliqz quomō opz
esse in corde sicut videmus esse in circulo. Di-
cenduz q' pp duos arbitrari aliquo mō sic eē
in corde sicut videmus ēt in circulo quoz pri-
mūz est quātum ad locū circuli fm quātū ad
motus eius. naz cū mouet' aliqd circularit'
aliquo mō mutat locū z aliquo modo non mu-
tat locū vnde dñr. viii. phi. q' circulus quiescit
fm se totum z mouet' oē. naz corpus circolare
aliquo mō gescit totū aliquo mō mouet' omē
nam totū quiescit fm sbām totum uero mutat
locum fm dispōnem partes uero mutat locū
tam fm sbām quā fm dispōnem. quare sicut
circulus aliquo mō mutat locū z aliquo mō nō
mutat locum sic z cor aliquo mō semper manz
i eodē loco cū semp maneat quodāmodo i ea-
dem parte aīalis z aliquo mō mutat locū qz
moueat fm dillatationē z pstrictionē. Rursus
simile ē de circulo z de cord. quātum ad motū
qz i motu circuli quodāmodo ē psiderare pul-
sum et tractum. nam cū mouet' circulus pres
iferiores quodāmodo vident' ipellere supiores
pres vō supiores quodāmodo vidēt' trahē pres q'
st iferius. sic ēt z i motu cordis ē acciper pulsu
z tractum. nam vt in corde cōsiderat' pulsus
videt' q' motus ille icipiat a giboso sed vt h;

ibi eē tractus eo q̄ fm̄ talē motū quo p̄strigit se videtur mot⁹ ille ēminari ad p̄cauuz ita qd̄ fm̄ gibosum ⁊ p̄cauū ē ibi pulsus ⁊ tractus. pp̄ q̄ bñ dcm̄ ē q̄ opz p̄siderare in corde sicut i cir- culo. Est tñ diligēnt notand q̄ eadē linea cur- ua ē gibosa ⁊ p̄caua itaquod gibosum ⁊ p̄cauū nō differunt loco nec magnitudine. s; sunt al- tera rōe q; s; eadē linea sit gibosa ⁊ p̄caua. gibo- sa tñ ē respectu supioꝝ. p̄caua vō respectu infe- riorum sic p̄ncipiū ⁊ finis mot⁹ i corde ⁊ qui- es ⁊ motus i eo ⁊ ēt pulsus ⁊ tractus n̄ sunt al- tera loco ⁊ magnitudine s; sunt altera rōe. Al- teri⁹. f. d. a. quō. h. i. a corde opz incipe motū in- ali. dō q̄ sicut videm⁹ in toto vniuerso sic pos- sumus arbitrari in ip̄o ali. videm⁹. n. q̄ celuz q̄ sp̄ mouet est p̄ncipiū ⁊ cā motus altoꝝ cor- poꝝ q; aliū quid mouet ⁊ aliū non mouent. ita q̄ in vniuerso incipit motus a celo in q̄stū mo- tus celi ē p̄ncipiū ⁊ cā cuiusq; alii⁹ mot⁹ sic cor- in ali q̄ quodā mō sp̄ mouet ē p̄ncipiū ⁊ cā ois alius motus facti in ali q̄ bñ dictū ē q̄. h. i. in ali opz incipe motū a corde. Deinde cū dicit oio qd̄ igif vt dicebat oñdit quō p̄ h̄i p̄n- cipiū motiū v; p̄ appetitiū mouent tā alia p̄fecta q̄ i p̄fecta. circa q̄ tria facit. q; primo facit q̄ dictum ē. s; mouet sp̄al; q̄onem. circa motū alium imp̄fectoꝝ. tertio sp̄al; descendit ad hoies put mouet p̄ fanta. ⁊ appetitū. s; ibi p̄siderand̄ at. tertia ibi p̄sibilis quid̄ igif. dicit ergo q̄ oio quid̄ igif sicut p̄dictū ē in quantum al̄ ē appetitiū. i. in quantum al̄ p̄cipat appeti- tum sic ē ip̄ius motiū. i. sic p̄petit ei moueri ⁊ subdit quod appetitiū at nō est sine fant. fan- ta. at ois est rōnalis vt in homibus aut ē p̄sibil̄ vt in aliis alibus. iō sequit̄ quod. h. quidē igi- tur. i. fanta. p̄sibili ⁊ alia alia p̄cipant. Mo- tandū at quod vt cōiter pōit sicut supra ph̄s sub intelligentia p̄phendebat fan. ita in. b. loco sub fanta. p̄prehendit intelligentiā. nam fant. dicta ē ab app̄rere ⁊ q; p̄ rōem et intelligen- tiaz nobis apparent aliqua p̄nt. h. largo mō di- ci fanta. in hoibus itaq; ē fanta. rōnalis q; i eis ē rō ⁊ intellectus. sed in aliis ē fanta. p̄sibil̄ tñ q; rōe ⁊ intellectu nō p̄cipant. Notanduz ēt quod cum oibus alibus quibus inest fm̄ lo- cum motū iussit appetitus ⁊ fanta. vel rōnal̄ vel p̄sibilis oia h̄i alia poterūt moueri p̄ fan- ta. ⁊ appetitū. Deīn cū dicit p̄siderandū autē mouet sp̄al; q̄onem de motu alium imp̄fecto- rū quid̄ sit ibi mouēs ⁊ quomodo in eis habet eē fanta. dicens q̄ p̄siderandū at ē et de ip̄fect̄ alibus qd̄ est mouens in eis quibus a libus ip̄- fectis inest solū p̄sus tactus vt p̄ p̄tingat fanta. ⁊ p̄cupiscentiam in eē his aut nō ⁊ subdit q̄ n̄ n. leticia vel tristicia in eē talib⁹ alibus. si aut h. ⁊ p̄cupiscentiam necesse ē eis i eē ⁊ q; h. non pōt eē sine fanta. iō dubiū ē quō eis vtiq; ierit fanta. ⁊ soluit q̄ vt sic mouent̄ indefiate ⁊. h. quid̄ eis indefiate insunt. Notandū at q̄ alia p̄fecta hñt fanta. defiatam q; defiate app̄hen-

dūt locū ad q̄ volunt fugere si sentiāt aliquid nociuum vel ad quē volunt tendere si credunt aliquid p̄ficuum ⁊ non solum p̄ accūs sicut ap- pes redeūtes ad domiciliū p̄p̄iū ex actuali ex- ercicio in quo existūt. sed ēt p̄ se alia p̄fecta hñt fanta. talem defiatam. s; alia imp̄fecta indefi- natam hñt fanta. nam cum pungūt retrahūt se vt fugiant nociuū nō quod defiate app̄hen- dant aliquē locū ad quē moueri volunt quare sicut indefiate mouent̄ sic indefiatam hñt fan- ta. Deinde cum dicit p̄sibilis quid̄ igif sp̄al; descendit ad hoies quō mouent̄ p̄ fanta. ⁊ ap- petitū. ad cuius euidentiā sciri d; quod vt di- cebat fanta. in hoibus differt a fanta. alioꝝ alium. q; in aliis alibus est solū fanta. p̄sibilis Sed in hoibus est fanta. rōnalis ita q̄ in eis sub fanta. possumus p̄phendere rōem et intel- lectum. mouent̄. n. hoies non solū p̄ appetitū ⁊ fanta. p̄sibilem. sed ēt mouent̄ p̄ appetitum ⁊ fanta. rōalem. i. per appetitum ⁊ rōem. tria ergo facit. nam primo oñdit quō fanta. in ho- nibus differt a fanta. in aliis alibus. s; decla- rat quō in hoibus ē mouens appetitus. tertio manifestat quō in eis est mouens rō. s; ibi vi- cit at. tertia ibi scientificū aut. dicit ergo q̄ p̄s- iblem quidem igif fanta. sicut dcm̄ est inest ⁊ in aliis alibus ab hoie. sed deliberata fanta. i. rō- nabilis est in alibus rōalibus tñ. nam delibe- rare vtrum sit agens. h. aut hoc iam est rōnis opus ⁊ necesse ē mensurare vno aliquo imitat̄ n. sic agens maius elligibile quare sic agens pōt ex plib; fanta. matib; facere vñ per sillo- gismum ⁊ subdit q̄. h. cā eius quod alia bru- ta non opz putari habere op̄ionem q̄nt̄ brutū non h; eam rōem que ē ex sillo. sed. h. i. a alia rōalia illam supra rōem hñt p̄pter q̄ q; a alia bruta non hñt talem rōem appetitus in eis n̄ h; deliberatiū. Notandū autem q̄ sp̄ fan- ta. ⁊ rō deliberata accipit vnum aliquid quo mensurat alia vt accipit deliberata rō. h. p̄ci- pium maius bonū ē magis eligendū quo prin- cipio accepto si occurrant ei aliqua duo bona mensurabit illo principio vtrūq; illoꝝ bonoꝝ et q̄ credet magis bonū magis elligenduz fa- ciet ergo ex pluribus vnum silm magis bo- nuz ē magis elligibile. h. ē magis bonū. ergo est magis eligendum ita q̄ rō in vno aliquo prin- cipio mensurabit oia elligibilia ⁊ appetitus i- mutabil̄ ⁊ desiderabit magis elligibile. Dein- de cum dicit vincit aut oñdit quō appetit⁹ sit mouens in hoibus. nam cū i hoie sit duplex ap- petitus p̄sitiuus ⁊ intellectiuus. h. mō ē appe- titus mouens in hoibus in quantum vnus appe- titus vincit ⁊ trahit aliū sicut vna spha celest̄ mouet ⁊ trahit aliam. iō at q̄ vincit aut aliū ⁊ mouet appetitus p̄sitiuus deliberatōnem. i. appetitū delliberatiū aliū autē econuerso. h. i. appetitus deliberatiuus mouet ip̄m p̄sitiuum p̄tingit. n. aliū q̄ appetitus deliberatiū seip̄m i. p̄ seip̄m mouet ip̄m p̄sitiuū q; sicut spha ce-

h. i. 77

lectis mouet alia spera sic appetitus superior mouet appetitum inferiorē z. h. cū aliq̄s ē in p̄tinentia. i. in abstinentia qz continet z abstinēt exequit̄ q̄ nā at̄ spera que ē sursum ē principalior z mouet ita vt tribus latōib⁹ moueat. Mo. at̄ q̄ naturalis semper pars s̄rior d̄z ē principalior z d̄z mouere inferiorē sicut apparet i celo vbi semper spera superior mouet inferiorē nū q̄ at̄ inferior mouet superiorē in h̄ntib⁹ ergo aiam bñ ordinatā reseruat in eis ordo nālis ita q̄ appetitus intellectiuus z deliberatiuus mouet appetitū s̄sitiū sed in h̄ntibus aiam pernez s̄a s̄sitiū mouet intellectū. D. f. a. quō p̄tingit trib⁹ latōib⁹ moueri vt x. h. sit d̄ctū de celo vel de hōie. Ad qd̄ de vtroq̄ vni ē. nā spera inferior vt qd̄z differens corpus plane saltem mouet trib⁹ latōib⁹ qz mouet motu primi mobilis motu octaue spere z motu proprio. sic appetitus n̄ inferior s̄sitiuus p̄t moueri tribus latōib⁹ vl̄ trib⁹ motib⁹ qz p̄t moueri a rōe ab appetitu intellectiuo z a seip̄o. imo quotiēs cūq̄ appetitus inferior s̄sitiuus mouet sicut d̄beret q̄si p̄currūt ibi isti tres motus. nā rō mouebit appetitū intellectū appetitus intellectiuus mouebit s̄sitiū. s̄z mouebit s̄sus appetitiuus ab intellectiuo p̄t ē aptus natus moueri ab eo q̄ p̄currēt ibi triplex motus v̄z motus rōnis motus appetitus intellectiuus z ēt motus p̄p̄us appetitus s̄sitiui cū iste appetitus moueatur a s̄riori appetitu p̄t aptus natus moueri ab illo. Intentio ē ergo p̄bi qd̄ in h̄ntib⁹ aiam bñ ordinatā latōes z motus exites in eis assimilāt latōibus z motibus in celo reperiis. De inde cū dicit scientificū at̄ oñdit quō rō h̄z rōez mouēdi z ē mouens in hōie. Ad cuius euidentiā sciri d̄z q̄ q̄tū ad p̄ns spectat triplex p̄t distigui rō v̄z speculatiua z practica z. h. duplex v̄lis z particularis. rō at̄ speculatiua non mouet nec ēt directe z imediate mouet rō practica v̄lis sed particularis. i. ait scientificū aut̄. i. rō speculatiua non mouet sed manet qz nō spera t̄ aliqd̄ fugiendū nec p̄sequendū z subdit qm̄ aut̄ h. quid̄ estimatio z rō practica ē v̄lis alia uero particularis. h. qdem. i. rō practica v̄lis dicit qd̄ op̄z tale z tale agere vt puta p̄ honorādus est. regi ē obediendū. h. at̄. i. rō practica particularis dicit q̄. h. qdem ē tale z ego talis vt puta vt. h. est meus p̄r z ego su⁹ su⁹ filius. h. ē meus rex z ego sum su⁹ subditus. z qz sic ē h. opinio particularis mouet n̄ aut̄ sic mouet q̄ est vniuersalis qz motus z operatōes sunt circa particularia non ergo directe z imediate mouet v̄lis rō practica aut̄ si mouet vtraq̄ tā v̄lis q̄ particularis. Sed tñ. h. qdem. i. v̄lis ē magis gescens. h. at̄. i. particularis non est sic gescens sed ē magis mouens. Mo. aut̄ qd̄ si cut fuerit filli in speculabilibus sic fuerit in operabilibus formabit ergo rō practica talem filli cui⁹ regi ē obediendū hic ē rex ergo ē ei obediendū q̄diu ergo stat̄ in hac p̄p̄one vni-

uersali q̄ cui⁹ regi ē obediendū nō mouemur ad agendū. Sed qm̄ addit ei p̄p̄o particularis h. est rex mouemur ad agendū z ad obediendū si ergo v̄lis p̄p̄o non mouet nisi addat ei particularis. particularis p̄p̄o vel rō ē illa que directe z imediate mouet. Motandū etiā q̄ qz actōes sūt particulariū z qz estimatio particularis magis directe z imediate mouet dato q̄ quis non erret circa estimatōem v̄lem s̄z ex passione vel aliquo alio mō erret. circa particularē p̄tingit ip̄m peccare z male agere vt de clarari h̄z in. vij. ethi.

2. 13.

Vegetabilem qdem zc. Postq̄ ph̄us defiauit de oibus partibus potentialibus aie siue de oibus potentiis eius. In pte ista p̄parat h̄i potentias ad seinuicem p̄pat. n. vegetatiuum ad s̄sitiuū oñdens vegetatiū ē cōius z v̄lius s̄sitiuo qz vegetatiū reperit̄ in oibus viuētib⁹ sensitū uero nō reperit̄ in oibus uiuentibus. Sed in oibus aialibus. tria ergo facit. nā primo oñdit q̄ vegetatiū reperit̄ in oibus uiuentibus. secundo declarat q̄ sensitū non reperit̄ in oibus uiuentib⁹. tertio manifestat q̄ sensitū reperit̄ in oibus aialibus. secunda ibi s̄suz at̄. tertia ibi aial at̄. dicit ergo q̄ vegetabilem qdem igif aiam necesse ē habere om̄e quodcūq̄ uiuit̄ aiam huius vegetabilē h̄z a generatōe vsq̄ ad corruptōem qz q̄ generat̄ necesse ē h̄re. Augumentū statū et detrimentū. h. aut̄ nō sunt sine alimento. tūc ergo supplenda ē rō q̄ si alimento vti p̄tinet ad aiam vegetatiuā z omnia uiuentia q̄diu uiuunt siue h̄ant augumentū siue statū siue decrementū indigent alimento. ergo omnia uiuentia q̄diu uiuunt indigent aia vegetatiua. Dubitaret. f. a. v̄t̄ in uiuentib⁹ sit dare statū z v̄t̄ q̄ nō qz calor naturalis sp̄ depascit humidū radicale vel ergo calor ille fortis ē z tūc p̄lis restaurat quā depdat z ē ibi augumentū vel nō ē fortis z tūc minus restaurat q̄ depdat z ē ibi decrementū z qz inter fortē z nōfortē nō ē dare mediū. ergo totum t̄ps vite oium viuētū vel p̄tinet ad augumentū vel ad cremētū z non ē ibi dare mediū. p̄terea si ēt̄ ibi dare statū q̄ tūc restaurat q̄tūz deperderet vocet̄ illud t̄ps q̄diu durat statū. a. ergo in fine hui⁹ t̄pis a nō erit debilioz calor naturalis q̄ in principio. cū sp̄ i toto illo t̄pe tanta sit facta restauratio q̄ta depditio ergo quasi rōe i principio huius t̄pis a n̄ decrecebat alis vel quodcunq̄ aliud uiuens pari rōne nō decreceret i fine illius t̄pis. imo si per vnā diem duraret t̄ps statū nūq̄ decreceret aial vel quodcunq̄ aliud uiuens qz hoc posito sp̄ par rō esset de fine illius diei. Et de principio q̄ siue in principio illius poterat stare per vnā diem q̄ nō decreceret. ergo z i fine illius diei stabit per vnā diem q̄ nō decreceret z p̄i rōe i fine illi⁹ alii⁹ diei stabit p̄ aliā diē quod

q̄ n̄ d̄screscet ⁊ ita in l̄finitū ergo n̄ d̄screscet
 aīal s̄i per aliquod t̄ps̄ q̄tūcūq; parū ēēt i sta
 tu. **D**ō q̄ q̄d̄iu ossa sunt tenera ⁊ q̄d̄iu calor
 naturalis ē fortis s̄sibiliter augmentat aīal.
 deficiente vero calore naturali cum s̄sibiliter
 decrescit aīal vel quodcūq; aliud viuens dici
 tur eē t̄ps̄ d̄crementi q̄n̄ aut nō est s̄sibile au
 gumentū nec s̄sibile d̄crementū d̄r̄ eē t̄ps̄ sta
 tus. argumenta ergo p̄cedebant q̄ nō erat da
 re t̄ps̄ status qz non erat per se dare t̄ps̄ i quo
 non eēt. vel aliquale augmentū vel aliquale
 d̄crementū. nos at nō accipimus t̄ps̄ status p̄
 puatōe cuiusq; augmenti vel d̄crementi. s̄z
 dicimus eē statū q̄n̄ animal s̄sibilz nec augumē
 taf nec decrescit. **D**einde cū dicit s̄sum at
 oñdit q̄ nō oīa viuentia h̄nt s̄sum dicēs s̄sum
 aut nō necesse ē in eē oībus viuentibus ⁊ mul
 tomagis nō inē nō viuentibus qz nō inest eis
 h̄ntibus corpus simplex nec inest aliis mixtis
 vt lapidibus ⁊ ceteris huiusmōi i q̄bus nimis
 dominat terra. iō subdit q̄ nec. n. quozcūq;
 ē corpus simplex p̄tingit h̄re tactum n̄z sine h̄
 i. sine tactu possibile ē eē nullū al̄ nec poibile ē
 eē aliq̄ez s̄sum ergo s̄sum nō inest h̄ntib⁹ cor⁹
 simplex nec h̄nt s̄sum quecūq; nō sunt suscepti
 ua sp̄rum s̄m̄ mā. i. quecūq; sūt nimis terre
 strīa vt lapides ⁊ h̄i cetera. **N**o. aut q̄ per
 h. verba inuit tria eē genera nō h̄ntium s̄sum
 nam s̄sum non h̄nt quedā viuentia vt plante.
 s̄o s̄sum nō h̄nt h̄ntia corpus simplex vt elem̄
 ta. tertio non h̄nt alia mixta que sunt nimis t̄
 restrīa vt lapides ⁊ cetera talia. **N**otandū
 ē q̄ vna est cōis rō quare oībus talibus non i
 est s̄sum. nam talibus nō pōt inesse s̄sum tactus
 nam tactus ē mediā p̄portio qualitātū tāgibi
 lium. In oībus aut talibus sunt qualitates tā
 gibiles quodāmō extreme ⁊ non sunt b̄n̄ reda
 cte ad mediū. iō in ip̄is nō reseruat tactus ⁊ p̄
 p̄ns nullus alius s̄sum. **D**einde cū dicit animal
 aut oñdit q̄ in oībus aīalibus h̄z eē s̄sum. circa
 q̄. d. f. qz primo oñdit. h. de oībus animalibus q̄
 mouent̄ motu p̄gressiuo. s̄o oñdit. h. de oībus
 aīalibus simpliciter ibi at vero si s̄sum. circa
 primū. d. f. qz primo facit q̄ d̄c̄m̄ ē. s̄o remouz
 quandā cauillatōem poibilem fieri circa p̄ta
 cta ibi nō pōt at. **D**icit ergo q̄ necesse ē autēz
 al̄ h̄re s̄sum si natura nihil frustra facit nam p̄
 p̄ter aliquid. i. p̄p̄ aliquid finē sunt om̄ia que nā
 subsistūt aut sunt p̄ntia eoz que sunt p̄pter ali
 quid. i. p̄p̄ finē. si igit nō h̄z s̄sum om̄ie corpus
 p̄cessiuū corrupet̄ vtiq; ⁊ non veniet ad finē q̄
 ē n̄ opus. nā quō allef. i. quō ibit ad alimentū
 corpus aīalis p̄cessiuū nisi haberet s̄sum. sed
 de manentib⁹ ē alia rō. iō subdit q̄ manentib⁹
 qdem. n. existit in loco sue generatōis vbi nata
 sunt nutriri. **N**otandū at q̄ oīa que sunt nā
 vel sunt p̄pter finem sicut mēbra aīis que sunt
 p̄pter aliquas opōnes vel sunt acc̄ntia p̄ntia
 ad ea que sunt p̄p̄ finem sicut pilli ⁊ alie super
 fluitates que accidunt ex necessitate materie.

vel ex aliqua superfluitate eius. **N**otandū
 ē q̄ a natura datū fuit ali corpus p̄cessiuū vt
 a remotis possit sibi querere cibū igit si habēs
 tale corpus non sentiret cū oporteat ip̄z disc̄r
 rere huc ⁊ illuc ⁊ non sentiret cū obuiaret cor
 ruptio ⁊ ita de facili corrupet̄ p̄pter q̄ non per
 ueniret ad finē qui est nature opus vel nō per
 ueniret ad finē illū quē ordinauit natura sibi q̄
 re frustra eēt tale corpus. formet̄ ergo sic rō si
 al̄ h̄ns corpus p̄cessiuū careret s̄sum frustra eēt
 membra eis ⁊ frustra eēt corpus ip̄ius. s̄z. h.
 ē ip̄ossible qz natura nihil facit frustra ergo etc.
Notandū ē q̄ alia manentia omnia ex q̄
 bus sunt apta nata nutriri h̄nt in loco sue gene
 rationis ita q̄ non indigent disc̄r̄rere p̄pter
 cibū quare rō facta q̄ alia h̄nt s̄sum nō arguit
 de alibus manentibus sed de aliis p̄cessiuis.
Deinde cum dicit non pōt at remouet q̄dam
 cauillatōem possibilem fieri circa p̄tacta dixit
 rat. n. q̄ al̄ h̄ns corpus p̄cessiuū indiget sensu
 vt possit vitare corruptiua circa q̄ posset ange
 ri cauillatio q̄ al̄ h̄ns corpus p̄cessiuū pōt h̄re
 intellectū sine s̄sum tra q̄ p̄ intellectū abiq; sensu
 poterit oīa corruptiua vitare ad hanc autem
 cauillatōem remouendam ait q̄ non pōt autē
 corpus h̄re quidez aīam ⁊ intellectū discretū
 s̄sum aut non habere ⁊. h. dico si illū corpus si
 māsiuz. i. si illud corpus p̄cessiuū qz de tali
 est nunc sermo. ex̄ns sit autem generale at vō
 nec si sit ingenerale quasi dicat q̄ siue ponatur
 generabile siue ingenerabile corpus al̄is p̄ces
 siuum si h̄z intellectum opz q̄ habeat sensitū
 ⁊ subdit cām huius dicens quare at tale corp⁹
 h̄ns intellectum non h̄nt s̄sum aut. n. h. erit
 melius aīe aut melius corpori. neutrum autēz
 nunc ē qz. h. quidem. i. aīa non magis intelli
 get hoc autēz. i. corpus nihil magis erit p̄pter
 illud. i. p̄pter carentiam s̄sum ⁊ qz nec ē meli⁹
 corpori nec ē melius anime ponere corpus pro
 cessiuū habere aīam intellectiuam sine s̄sum
 iō p̄cludit q̄ nullum igit corpus non mansiuū
 i. p̄cessiuū h̄z aīam intellectiuam sine sensu
 Dubitaret. f. a. qz v̄ Alz. snia esse falsa v̄z
 q̄ tam corpus aīatum generabile q̄ ingenera
 bile si h̄z intellectum h̄z s̄sum qz nullum cor
 pus aīatum est ingenerabile. nisi corpus super
 celeste sed aīa celi sic h̄z intellectum q̄ non h̄z
 s̄sum. vnde p̄men. supra. xij. metha. super illo
 c. mouet autem sicut desideratum ait q̄ māi
 festum ē corpora celestia eē animata ⁊ n̄ h̄nt d̄
 virtutibus aīe nisi intellectiuam ⁊ desiderati
 uam. **D**icendum q̄ nō est intentio Alz. loq
 hic de corporibus supercelestibus. sed loquit̄ p̄
 opinionem platonis qui posuit q̄ aīa intellecti
 ua p̄ungebat̄ huic corpori materiali ⁊ grosso
 mediāte alio corpore subtiliori ⁊ simpliciori q̄
 corpus subtile ⁊ simplex dicebat eē ingenera
 bile ⁊ incorruptibile mouebat̄ forte plato hoc
 motiuo qz semp̄ forma d̄z eē p̄portōnata mate
 rie ⁊ aīa corp̄i qz si aīa intellectiua ē incorruptibil

h. 60.

h. 62.

h. 62.

oportet quod habeat corpus incorruptibile dato ergo quod vera esset positio platonis quod anima intellectiva haberet suum corpus subtile & incorruptibile mediante quo coniungeretur huic corpori grosso & corruptibili oporteret illud corpus incorruptibile habere etiam sensum quia nihil est in sphaera activorum & passivorum quod non sit corpus tangibile et quanto tale corpus est magis proportionatum anime tanto magis est media proportio tangibilium & per consequens in ea magis reservatur sensus tactus quare sicut corpus humanum corruptibile quod magis est proportionatum anime intellectivae quam corpus bruti habet meliorem tactum & in eo magis reservatur sensus tactus quam in aliis corporibus brutorum sic quia illud corpus subtile mediante quo anima intellectiva coniungeretur huic corpori grosso esset magis proportionatum anime intellectivae quam hoc corpus corruptibile haberet meliorem tactum & in eo magis reservaretur media ratio tangibilium & bonitas tactus & nobilitas complexionis quam in hoc corpore corruptibili. ergo corpus coniunctum anime intellectivae siue sit corruptibile sicut est corpus grossum siue sit in generabile & incorruptibile sicut est illud corpus subtile de quo loquebatur plato quod si habet intellectum quod habeat etiam sensum quod declarare volebamus. Alterius forte dubitaret aliquis quia videtur opinio platonis vera fuisse. nam si materia est propter formam & corpus est propter animam videtur quod anime in corruptibili debeat corpus incorruptibile vel aliter anima & corpus essent improporcionata. Dicendum quod semper actus & potentia in rebus naturalibus sunt proportionata siue ille actus & illa potentia sumantur respectu esse ut apparet in materia & forma siue sumantur respectu agere ut apparet in agente & patiente. hoc tamen non obstante potest a causa necessaria & incorruptibili progredi effectus contingens & corruptibilis & forme incorruptibili potest coniungi corpus corruptibile nec oportet propter hoc quod anime intellectivae que est incorruptibilis demus corpus incorruptibile. videmus enim quod motus solis est necessarius & non potest impediri & tamen ex tali motu catur pullulatio plante que impediri potest. Sed hoc ideo contingit quod virtus solis non catur pullulationem plante nisi mediante virtute pullulativa & quod virtus illa pullulativa in actu potest impediri. Sequitur etiam quod pullulatio impediri potest sic quod anima intellectiva coniungitur corpori organizato & disposito & illa dispositio est educta de potentia materiae et potest tolli. sequitur quod etiam anima intellectiva quantumcumque incorruptibilis potest separari a corpore & corpus illud potest corrumpi. nam sicut a causa necessaria potest progredi effectus contingens mediante aliqua causa non necessaria. Sic anima incorruptibilis potest coniungi corpori corru-

ptibili. Si coniungatur ei mediante dispositione corruptibili. Deinde cum dicitur at vero si sensum probat videtur quod omne animal habet sensum quod de necessitate habet sensum tactus. Circa quod duo facit quod primo proponit quod intendit. secundo probat quod dixerat ibi hoc autem ex hiis dicit ergo at vero si sensum habet animal necesse est corpus esse aut simplex aut mixtum. impossibile est autem corpus animalis esse simplex quod hoc posito tactum non haberet sed necesse est animal habere hunc id est habere tactum. Deinde cum dicitur hoc autem ex hiis probat quod dixerat & duo facit scilicet quod duo dixerat. dixerat enim quod necesse est animal habere hunc sensum id est habere sensum tactus & quod impossibile est corpus eius esse simplex. primo ergo probat quod necesse est omne animal habere sensum tactus. secundo ostendit quod impossibile est corpus aliquod animalis esse simplex ibi quod autem impossibile sit simplex. circa primum tria facit. quia primo ostendit quod sensus tactus & etiam gustus in quantum est quidam tactus sunt necessarii animali. Secundo declarat quod alia sensibilia non requiruntur ad nutrimentum animalis nec ad augmentum eius. tertio ex hiis que dixerat concludit quod hiis duo sensibus videlicet gustus & tactus sunt necessarii alii vero non sunt necessarii. secunda ibi sonus autem & color. tertia ibi hiis quidem igitur. dicit ergo quod hoc autem videlicet quod omne animal habeat de necessitate sensum tactus ex hiis manifestari potest quoniam enim animal est corpus animatum. corpus autem omne tale est tangibile & est quid sensibile tactu id est sensum tactum & quia sic est necesse est animal esse corpus tactuum id est habere sensum tactus. Si debet saluari animal. nam alii sensus sentiunt per media altera id est extranea ut olfactus visus auditus. ideo secundum eos non corrumpitur animal. Sed qualitates tangibiles excellentes corrumpunt animal. ideo nisi animal haberet sensum tactus non posset vitare qualitates tangibiles corruptivas & proficui proficuas. corrumpitur enim & non posset saluari hoc est ergo quod ait quod nisi autem animal habeat sensum tactus non poterit quidem fugere hoc id est fugere corruptivum & accipere vero alia id est accipere proficua. si vero sic se habet hoc non possibile erit saluari animal. necessarius est ergo tactus animali & per consequens necessarius est ei gustus quia gustus est quidam tactus & alimentum est quoddam tangibile. ideo sequitur propter quod & gustus est supple necessarius quia est sicut quidam tactus alimentum autem est corpus tangi possibile id est est sicut quoddam corpus tangibile. Notandum autem quod si corpus animalis non esset corpus tangibile et non posset ledi a qualitatibus

bus tangibilibus forte non indigeremus po-
 nere in animali sensum tactus. Sed
 quia animal haberet corpus tangibile quod
 potest corrumpi a qualitatibus tangibilibus
 ad hoc quod animal possit vitare corruptiva
 & ad hoc quod possit saluari fuit ei necessarius
 sensus tactus. Deinde cum dicit. sonus
 autem & color ostendit quod alia sensibilia non
 requiruntur ad alimentum nec ad augmen-
 tum animalis & per consequens non corrup-
 unt si saluant animal. ideo ait quod sonus au-
 tem & color & odor non alunt animal. nec fa-
 ciunt augmentum nec decrementum per se
 enim loquendo propter hoc quod cibus sit be-
 ne sonorus vel sit hoc colore vel illo colorat^o
 vel hoc odore vel illo affectus non propter. h
 magis nutrit vel magis augmentat tactus
 ergo est sensus alimenti & etiam gustus inquā-
 tum est quidam tactus ideo ait quare & gustū
 necesse est tactum quendam esse quia gustus
 est sensus tangibilis & vegetatiui. id est est sen-
 sus alimenti qui requiritur ad. h. quod animal
 vegetetur. & ad. h. quod allatur & quod tagat
 alimenta. Deinde cum dicit hi quidem
 igitur ostendit quod sensus gustus & tactus sunt necessarij
 animal. alij vero sensus per quos a longe sentim^o
 sensibilia non sunt necessarij. s; ad bene esse. circa
 quod duo facit. qz primo facit quod dictū ē. s; ostendit
 quō per alios sensus a longe & p mediū sentim^o
 sensibilia ibi. h. aut erit. Dicit ergo hi quidez
 igitur sensus v; tactus & gustus necessarij sunt ali-
 quo. i. pp quod manifestū ē quod non possibile sine ta-
 ctu ē animal nec ēt sine gustu inquātuz gustus ē
 quidam tactus alij autem sensus sunt pp bonum
 id est pp bene ēt: et iam non cuilibz generi alijz
 necesse ē inēē alios sensus s; necesse ē eos inēē q-
 bus daz animalibus vt animal pcessiuo qz si oz sal-
 uari animal pcessiuuz non solū oz sentire tactu. i. tā-
 gendo s; ēt de longe. Notā aut quod vt pz p
 habita animal pcessiuum nō h; oia necessaria ad
 suum alimentuz. Ideo indigz alijs sensibus ad
 h. qd de lōge & a remotis possit sibi q̄rere cibū
 Deinde cuz dicit. h. aut erit ostendit quō alij
 sensus fiant de longe qz sūt p mediū. circa quod
 duo facit. qz primo facit quod dictū ē. s; quod di-
 xerat manifestat p simile ibi sicut. n. mouēs cō-
 tinet aut sic dictū ē quod necessarij sunt alij sensus
 animal pcessiuo. vt possit sentire de longe. h. aut
 erit. i. tunc fiet sensus d longe si fuerit s; riuuz
 p mediū eo quod id qdez. i. mediū patit & mouet
 a sibili ipm aut organū sensus patit & mouet
 a villo. i. a medio. naz hoc mō sit sensus a lōge
 qz sibile imutat mediū & mediū imutat orga-
 nus. Deinde cū dicit sicut. n. mouens quod dix-
 rat manifestat p sile circa quod tria facit qz pzo
 declarat p sile i motu locali. s; i motu alterati-
 onis. tertio ex his q̄ dixerat ostendit s; iam fuisse
 opinionē platōis. d. visuz fieri extra mitiēdo
 nō itus suscipiēdo. s; ibi sic i alteratiōe. tertia
 ibi vñ & d repressiōe dicit ergo quod sicut eiz mo-

uens s; m locū facit pmutari vsqz alicubi. f. vñ
 qz ad aliquē locū & depellens alter facit vt ipz
 alter pulsum depellat & ē mot^o huiusmōi p
 mediū ita quod primū depellit scdm & mediante
 scdo depellit. tertiu quo posito hēbunt se illa
 hoc mō. qz primū qdem mouens depellit & nō
 depellit vltimū aut solū depellit & nō depellit
 mediū aut h; vtraqz. i. depellit & opellit. mul-
 ta aut media suple si fuerint. h. quidē ptinget
 quod quolibz illoz hēbit vtraqz depellit. n. & de-
 pellit. Notā aut quod phūs vult p ea que vi-
 dimus i motu locali declarare q̄ sunt i sensu
 naz sicut si in motu locali primū depellit scdm
 & scdm depellit tertiu ē ibi aliqd depellēs tñ
 vt primū aliqd qdem depulsuz tñ vt vltimū
 aliqd depellens & depulsum. vt mediū. sic
 qz sensibile alterat mediū: Medius au-
 tem alteratū & imutatus imutat organū ē ibi
 aliqd imutans tñ vt obm sibile aliqd imuta-
 tū tantum vt organum aliquid quod ē imutans
 & imutatum. vt mediū quod imutat organuz
 & imutatur ab obiecto. Notandum etiam
 quod. h. idem esset si fieret hoc per plura media.
 vt si quis existens in aere. videret denarium
 in aqua color existens in denario. primo inuta-
 ret aquam & aqua imutata imutaret aerē aer
 vero imutatus imutaret oculum denarius er-
 go imutaret tantum oculus vero imutaretur
 tantum. aer vero & aqua imutarent & imuta-
 rentur. nam aqua imutaretur a denario & im-
 mutaret aerem. Aer vero imutaretur ab aq̄
 & imutaret oculum. Notandum etiam
 quod ideo philosophus addit quod idem con-
 tingēt. si essent plura media. quia si volumus
 facere uim de exemplo. Possemus dicere quod
 oculus non se habet ut imutatus tantum ymo
 oculus imutatus habet imutare sensum com-
 munem. sed hoc non facit difficultatem in fac-
 to nec est curandum in hac parte de exemplo
 quia oportet deuenire ad aliquam potentiam
 que sit imutata tantum que non imutet vltē-
 riorē sensum vel vltiorē potentiam illa
 vero potentia se habebit vt vltimum qz erit
 imutata tantum. obiectum vero sensibile se
 habebit vt primum quia erit imutans tantuz
 cetera vero se habebunt vt media quia crunt
 imutantia & imutata. Deinde cum dicit
 sic in alteratione ostendit hoc idem dicens sic
 in alteratione contingit suple sicut in motu lo-
 cali vel sicut in motu pulsus preter quod vñ
 & idem manens in eodem loco alterat non ta-
 men vñ & idem manens in eodez loco pel-
 lit quia oportet pellens moueri aliquo modo
 s; locum vt si cexam aliquis tinxerit vel ali-
 quid in ea imprimeret vel liquefaceret eam
 nota ē cera vsqz ad id id est vsqz ad illum ter-
 minum vsqz quo tinxit id est vsqz quo imuta-
 uit eam lapis autem nihil id est lapis non est
 susceptibilis talis impressionis sicut cera eo quod
 sit durior. Sed aqua que est molior vsqz

64

64

q^o pcul. i. multo magis ē susceptibil' tal' ip' mōi
aer aut qz adhuc rarioz ē z passibilioz ad pluri
muz. i. multo magis z facit mouere. i. facit qd
vna pars aeris moueat aliā z patit vna pars
ab aliā si maneat z sit vnus. i. p'tinuus qz si dis
continuares aer pp obstacula iterposita tunc
illa obstacula ipedirent. ne vna pars. s. mouēt
aliā. s. qm manet vnus p'tinuus pp hoc q val
de passibilis ē de facili imutat z plurimū pro
cul z a remotis ptes aeris se imutant adinuicē

Notañ aut q si qs tingeret ceram vel alte
raret ipam aliqua alteratōe alteraret ipaz v
qz ad aliquē terminū ita quod ps primo alte
rata alteraret. sam eēt ergo ibi aliqd altera
tum tantū. vt ps vltimo alterata z aliqd tñ
alterans vt primuz alterās z aliqua q h'rent
vtrūqz vt intermedia. ergo simile ē d' alteratōe
z de imutatione facta a sensibili z de motu lo
cali. qz in oibus his ē dare aliqd q imutat tñ
z aliqd q imutat tñ z mediū vel media qd
bz vel q h'nt vtrūqz. Notañ ēt q si cera al
terat vsqz ad aliquē terminū aer z aqua q sūt
passibilioza qz cera multo magis poterūt imu
tari ab obo sensibili. vsqz ad aliquē terminuz
z vsqz ad organuz visus obm. ergo p'ibile mul
tiplicabit spēm suaz p aerem vel p aquā v' p
aliqd aliud mediū vsqz ad organū visus z per
huiusmōi media iprimet similitudinē suaz in
visuz z fiet visio. Deinde cū dicit vñ z de
repercussione ex his q dixerat oñdit opinionem
platonis fuisse falsaz dicens. vñ z derepercussioe
visus qz possuit plato dicēs radios p'gredi v'
qz ad rem visaz z inde radios repcuti ad oca
lum z fieri visionē melius ē aer ē pati a figura
z colore vsqz quo qdem sit visus. i. fiat visio qz
visum. i. radiū visibilē egrediētes ab oculo re
pcuti. vt ponebat plato z subdit q i aere autē
leni. i. plano ē vnus sup' aer p'rinu' motus ab
oculo sensibili pp. h. qz hic v'z aer motus iterū
mouebit visuz sicut vtrūqz in cerā sigillū igrede
ret vsqz ad finē. i. vsqz ad vltimas ptes cere.

Notañ aut q nisi aer sit planus z p'tinuus
ipediēt ne imutet ab obo sensibili. oz ergo sup
ficiem aeris eēt planā z nō discōtinuatā p ob
stacula aliqua ad. h. qd ab obo p'ibili fiat mul
tiplicatio vsqz ad sensuz. Notañ ēt q sicut
sigilluz igrediens cerā iprimet similitudinē
suā i cerā vsqz ad vltimā ptē cere sic obm p'ibi
le multiplicat spēm suā vsqz ad oculuz z vsqz
ad vltimas ptes aeris q p'tinuāt cū oculo z. h
mō suscipiēt spēs i visu z sit visio. Dubita
ret forte aliqs qz nō videm' p egressū radioz
ab oculo vt posuit plato. dōm qdlibet agens
agit p suā formā sic ergo oz q intellect' isormet
spē itelligibili ad. h. qz itelligat sic oz q ocul'
informetur spē visibili ad. h. qz videat. sed p
pter regressum radioz ab oculo nulla spe
cies imprimitur in oculo oportet itaqz quod vi
deamus suscipiendo spēs visibilis rei nō emit
tendo radios zc.

loc. 12.

Quod autem impossibile sit zc. 6
vt dicebatur philosophus in pre
cedenti lectione duo suposuit. vi
delicet quod animal s' necessita
te habz sensus tactus z quod im

possibile est animal habere corpus simplex.
Ostenso ergo quod animal de necessitate ha
bet sensum tactus i pte ista oñdit q impossibile
ē aial h'ē corpus simplex circa q duo facit pri
mo pponit q itendit. scdo declarat ppositum
ibi alia aut. dicit ergo q impossibile sit cor' aial
ēē simplex manifestū ex dicēdis. dico aut puta
igneū aut aereū aut alicui' alteri' elti q autē
nō possit corp' aialis sic eēt simplex manifestū
ē qz sine tactu qdez nec ptingit aial vnū aliuz
h're sensuz corpus. n. aialis oē ē aiatuz z ē tacti
uuz sicut dictū ē. Notañ aut vñ rōnis h'
in. h. p'sistere q si oē corpus aialis ē tactiū. qz
sine tactu null' pōt eēt sensus z tactus non pōt
reseruari i uno elefūto simplici ipossibile ē cor
pus aialis eēt simplex. Deinde cū dicit alia
aut manifestat q dixerat. oñdit. n. qd tact' nō
pōt resuari i vno elo. circa qd tria facit. qz p'io
oñdit q tactus. h. nomē accepit. so declarat
q i corpe simplici vel i vno aliquo elo nō pōt
resuari p'us tactus. tertio ex his q dixerat cō
cludit q aialia p'ata tactu nō pnt vltterius sō
sistere. s. necesse ē ea mori. sa ibi qz huiusmōi
ellemētoz. tertia ibi manifestū ig' dicit ergo q
alia at p'p'ina p altera qdez media p'ibilia vñ
qz sicut oia aut alia p'ibilia sup' sentiunt. eo
qz alterz z p mediū faciūt sentire p'us. s. tact'
ē in tāgendo ipa p'ibilia pp q. h. p'us. h. hz no
men z tñ alii p'us sentiūt p tactū. i. tangēdo. s.
tñ. h. ē p altera s. h'ic solus tactus v' sentire p
seipm. Dubitaret forte aliqs v'z alii p'us sen
tiāt tangēdo. dōm q id qd nō tangit nō agit si
ergo alia p'ibilia nō tangerēt alios p'us nō age
rent i ipos. ois ergo p'us sentit i eo qz tāgit suū
p'ibile. s. sensibile tangere p'um pōt eēt dupl'
ul' p mediū extraneū vel p mediū adnatū. alia
ergo p'ibilia tāgunt p'us. s. p mediū extraneū
vt visibile tangit visū z multiplicat spēs suaz
vsqz ad ipm mediū aere sic sonus z odor at
tingunt suos p'us z multiplicāt spēm suaz vsqz
ad ipos per mediū extraneuz. s. tactus sentit
suū p'ibile mediāte carne q mediū nō ē nob
extraneuz. sed est nobis p'naturale z adnatū
ideo licet aliquo modo alia p'ibilia sentiuntur
a nobis ex eo qz tangūt nos. tñ qz si tangūt nos
immediate nec per metrum p'naturale z adna
tum. sed per mediū extraneuz alii sensus nō p
prie vocātur tactus tangibile. vero qz attingit
nos per se loquendo immediate ul' quia attingit
nos per mediū cōnaturale nobis vel adna
tum. Ideo hoc sensibile sortitum est hoc
nomen z vocatur tangibile et sensus qui sen
tit huiusmodi sensibile sortitus est hoc nomē
et vocatur tactus. Deinde cū dicit qz h'
elloz oñso quare tact' sortitus est hoc nomen

ondit q̄ i corpore simplici vel i aliquo vno ellto
 nō pōt reſuari corpus aliis qz nō pōt ibi reſua
 ri ſus tactus. Dicens quare nullū huiusmodi
 ellorū vtiqz erit corpus aialis nec vtiqz corp^o
 aialis erit terrenū nec erit aliqd̄ ellm̄ simplex qz
 oīum tāgibiliū tactus ē sicut medietas ⁊ ſus
 tactus ē ſuſceptiuus nō ſolū eorū q̄cūqz ſē dicer̄
 terre ſz ē ſuſceptiuus calidi ⁊ frigidi ⁊ oīuz ali
 orum tāgi poſſibiliū. igiſi ſi tactus ē mediat^o
 tangibiliū ⁊ ē in potētia ad oēs qualitates tan
 gibiles. cū in elemētis nō reſeruet talis potē
 tialitas nec talis medietas qz in eis nō ſūt qua
 litates medie. ſz extreme corpus aialis nō po
 terit p̄ſtare ex vno elemēto ſimplici. qz tunc
 i eo nō poſſz reſeruari ſus tactus. ⁊ pp. h. qz
 ſic ē oſſibus ⁊ capillis ⁊ huiusmodi partibus nō
 ſentimus. qz ſt terre qz i eis nimis dñaf terra
 ⁊ plāte ē ob hoc nullū hnt ſum qz terre ſt. nā
 ſine tactu aut nec vnū poſſibile ē eē aialiu. h.
 aut ſus. i. tactus nō ē terre nec alius alicui^o
 elemētoꝝ plāte itaqz capilli ⁊ oſſa ⁊ cetera ta
 lia qz nimis terrea ſunt nō poterit i eis eē ſus
 tactus ⁊ per p̄ns nullus alius ſus. Dubi
 taret forte aliqs vtz ea i qbus dñaf terra poſ
 ſint hñe ſum tactus ⁊ vñ qz nō p̄ea q̄. h. dicit̄
 nā tactus vt. h. dī nec ē terre nec alicuius ele
 mentoꝝ vbi ergo dñaf terra vel ē vbi dñaf
 aliqd̄ aliud elemētū vt vñ nō poſſz ibi reſua
 ri ſus tactus in p̄rium ē qz in oibus mixtis
 dñaf terra. nā mixtis nō p̄petit aliqs locus nā
 lis niſi rōe elemēti p̄dñantis i ipſo. vt vult
 p̄ntator ſupra prin. celi ⁊ mūdi. dicere ergo
 qz ſit aliqd̄ mixtū i quo nō dñef aliqd̄ elemētoꝝ
 ē dñe qz illi mixto nō p̄petit aliqs motus nālis
 hoc vō poſſito vbiqz ponereſ illud mixtū ſta
 ret ⁊ nō mouereſ ſm. n. hāc p̄poſteſz. qz i illo
 mixto nō plus dñarenſ ella graua q̄ lenia
 nec ecōuerſo nō pl^o p̄deſcēdēt q̄ d̄ſcēderet vbi
 cūqz ergo ponereſ q̄ſcere ⁊ qz in nullo mixto
 hoc videmus. ſz oia mixta tēdunt deorſuz dē
 bemus arguere qz in oibus mixtis dñaf terra
 ſi ergo ea oia in qbus dñaf terra carerēt ſu
 tactus i illo mixto reſuarē ſus tactus pre
 terea ſus tactus vel reſuarē i corpore ſim
 plici. vel i corpore mixto. i corpore ſimplici nō
 qz vt dī in l̄ra huiusmodi ſus tactus. nec ē terre nec
 ē alicuius ellorū i corpore ē mixto nō qz i oib^o
 talibus vt dicit̄ ē dñaf terra qz ſi vā ſunt q̄
 dñr in l̄ra i nullo corpore reſuaribit ſus tactus
 tactus. dōm qd̄ dñari terrā in aliquo mixto vel
 pōt inllī ſm mollē ⁊ ſbām vel ſm virtutez
 i oibus. n. mixtis dñant ella graua ſcōm mo
 lez ⁊ ſbām nō tñ i oibus eis dñant huiusmodi
 ella ſcōm virtutē inde ē qd̄ oia mixta tēdunt
 deorſuz p̄pter dñum grauiū ſz molē ⁊ ſbām
 attñ lz ella graua ſint frigida. nō tñ oia mixta
 ſunt frigida qz nō in omnibus mixtis dñant
 elemēta graua ſz virtutē vbi ergo ſcōm. h.
 ideſt ſcōm virtutē ⁊ q̄litates actiuas ⁊ paſſiuas
 ſit reductio ad mediū poterit ibi reſeruari ſen

ſus tactus vbi vō nō ſus tactus ibi reſerua
 ri nō poterit vel dñe poſſimus qd̄ nō oē dñuz
 terre tollit ſum tactus. ſed vbi adeo dñaf
 terra qd̄ nō pōt ibi reſeruari media p̄portio
 tāgibiliū cuiusmodi ſunt oſſa capilli lapides ⁊
 plante q̄ ſunt nimis terreſtria nō poterit ibi re
 ſeruari ſus tactus. ſz ubi nō adeo dñaf ter
 ra ſz eſt ibi media p̄portio tangibiliū poterit
 ibi reſeruari huius ſus. Deinde cuz dicit
 maieſtū igiſ qm̄ ondit qd̄ aialia priuata tactu
 nō pōt vltorius ſuſſistere. ſz neceſſe ē ea mori
 et corūpi. circa qd̄ duo facit qz primo facit qd̄
 dicitū ē. ſcōdo p̄parat alios ſus ad ſus tactus
 tactus ibi p̄pter. h. qd̄z dicit ergo qz maieſtū
 ē igiſ qz aialia priuata hoc ſolo ſuſu neceſſe eſt
 ea mori et corūpi et ſubdit qz nec. n. hūc. i. ſen
 ſum tactus poſſibile ē hñe qz nō eſt exiſ aial.
 nec cum ſit aial neceſſe ē hñe aliuſ ſum pre
 ter hunc. Dubitaret forte aliqs qz vtz hic
 vñe phūs qz ſolus tactus ſit neceſſarius aiali
 ita qz qd̄ nō exiſt nō hz tactum et qz ē aial
 nō neceſſe ē hñe aliuſ ſus p̄ter hunc. i. p̄ter
 tactus p̄rium aut dicit ſupius. vbi viſus ē vñe
 qz ſus guſtus ē alimēti ⁊ qz guſtus ē neceſſa
 rius aiali. dōm ē qz guſtus dupliciter pōt con
 ſentiri vel in ſe vel vt eſt qdam tactus ſi p̄ſide
 rat guſtus in ſe nō eſt neceſſarius aiali ſz vt
 p̄ſiderat ut ē qd̄z tactus ſic ē aiali neceſſari^o
 Dicebat. n. ſupra qz ſicut oīm tactus ē funda
 mentū oīi guſtus qz humidū ē fundamentum
 ſaporis ſic ſus tactus ē fundamentū ſus
 guſtus. ſed licet tactus ſit fundamentū guſtus
 nō tamē ſm ſe totum tactus ⁊ vt hz eſſe i toto
 corpore ē fundamentū guſtus. ſz ſolum tactus
 ille qz eſt in illa parte. vnde ſumit̄ cibus dī eſſe
 fundamentum guſtus. ⁊ qz nō oīs tactus nec ta
 ctus in oī parte corpore ē fundamentū guſtus
 ſz ſolus tactus qdam vel tactus fundat^o in q̄
 dam parte guſtus nō dī oīs tactus. ſz quidāz
 tactus quare ſi guſtus noier ſus ſcōm ſe ſic
 nō eſt neceſſarius aiali. ſed ſi nominet ipz quē
 dam tactū in quo fūdat ſic ē neceſſarius aiali
 nam ille tactus qz ē i illa pte per quaz capif̄ ci
 bus guſtus dicit̄ pōt ſm. h. ergo guſtus ē neceſ
 ſarius aiali. qz ſi nō eēt ille quidā tactus qui ē
 in illa parte per quā capif̄ cibus animal nūquā
 ſumeret cibum ⁊ ſic ſaluari non poſſet. Eſt
 enim diſtilligenter notari quod in ſumendo cibū
 quedam ſunt ibi delectationes que ſunt ipſius
 guſtus ſecundum ſe quedam vero nō ſunt ip
 ſius guſtus ſecundū ſe vel ſi ſunt ipſius guſtus
 hic eſt in quantum guſtus eſt quidam tactus.
 Et maiores ſunt delectationes ille que ſunt
 ipſius tactus vel que ſunt guſtus in quantum ē
 quidam tactus quam ille que ſunt ipſius gu
 ſtus ſecundum ſe. hoc patet ex. h. quia cuz gu
 ſtus ſecundum ſe non ſeruetur in gutture ſed
 in lingua ſine comparatione tamen plus dele
 ctatur animal cum alimentum peruenit ad
 guttur quā cū ſit in lingua. ide eſt qz phūs. ter

9. 67.

tio ethicorum gullaz et itempantiā magis fieri dicit circa delectatōes tactus quā circa delectationes gustus. Dicamus igitur quod omne animal delectatur in alimēto et cibo quod si. h. nō eēt nūq̄ alimētuz sumeret illas tamē delectationes spāles et pprias que sunt gustus fm se nō hz oē animal. oē itaqz al in sumēdo alimētuz hz delectatōes tactus et hz delectationes gustus inquantū gustus ē quidā tactus. qz si has delectationes nō hret nullo mō delectareē in cibo attamē delectationes illas q̄ sunt gustus in eo q̄ gustus nō hz oē animal et qz nisi delectareē animal in cibo saluari nō posset gustus in eo q̄ ē qdam tactus ē necessarius animal. s; nō est ei necessarius gustus fm se et vt ē distinctus a quodā tactu.

Deinde cū dicit et pp. h. qdem ppat alios sensus ad sensum tactus et ē. h. operatio talis quod excellentie aliorum sensibilibus corrumpunt alios sensus. s; nō corrumpunt animal. s; excellentie tangibiliū corrumpunt sensum tactus et p̄ om̄s corrumpunt animal. circa. h. tria facit quod primo ostendit quod excellentie aliorum sensibilibus p̄ se corrumpunt alios sensus tñ nō corrumpunt animal per se s; p̄ accūs. s; o clarat quod excellentie tangibiliū p̄ se corrumpunt sensus tactus et ēt p̄ se corrumpunt animal. tertio et ultimo maiat ad quod alii sensus deserviunt alii. s; ibi tangibiliū aut. tertia ibi alios aut sensus dicit ergo quod pp. h. qdem quod sup̄ nō sunt alii sensus necessarii animal. Alia sensibilia suis excellentiis nō corrumpunt animal vt color et odor et sonus p̄ se nō corrumpunt animal. s; solū sensus. nō. n. talia corrumpunt animal nisi s; accūs puta si simul i sono fiat ic̄ et depulsio sicut apz in tonitruo quod nō rōne. soni sed rōne aeris motus et rōne ictus hz scindē ligna et corrūpere animalia. sic et a visu et odore animalia mouent et corrūpunt. s; talia corrumpunt fm ea q̄ corrūpunt tactu et humor. i. sapor sic corrūpit fm quod simul accidit ipm saporē eē quod tactuū. i. eē quodā tangibile. Dubitaret forte aliquis quomodo visus et odor corrūpunt animal sicut ea q̄ corrūpunt tactu. Adm quod inueniunt alia animalia q̄ solo visu corrūpunt alia animalia ut dicitur de basilisco. sic ēt vt dicitur in india sunt quidam serpentes ad eo venenosi quod aspiciendo poma sic venenāt ea quod gustant de illis pomis necesse ē sibi mori. Cum ergo dicitur quod basilisci videntes alia animalia corrūpunt illa et quod illi serpentes aspicientes poma venenāt ea. nō est hoc intelligendū quod visus fm quod huiusmodi hēat aliquid efficē in id quod videt. quod visibile fm quod huiusmodi nihil patitur a visu. s; magis visus patitur a visibili illa ergo corruptio et illa venenatio sic ē intelligēda quod ab oculis basilisci et ab oculis illoz serpentum euaporāt aliquid vapores insecti qui efficiūt aerē. aer vero insectus attingēs poma venenāt ea et attingēs alia animalia corrūpit ea ergo visus corrūpit animalia sicut corrūpunt animalia ea q̄ corrūpunt tactu. i. p̄ tactuz. quod nisi aer insectus attingēt animalia nūq̄ corrūperēt et quod dictū ē de visu intelligēdū ē de odore. nā odor fm se est tūcū

quod excellēs nūq̄ corrūperet animal. s; solū mō corrūperet odoratū attū quod a corpore fetido siml cū odore fetido pnt egredi aliquid vapores insecti. et illi vapores insecti efficiūt aerē. et cū aer esset insectus attingens animal corrūpet ipm. ista ergo corruptio magis erit ex tactu q̄ ex odoratu.

Deinde cū dicit tangibiliū aut ostendit quod excellentie tangibiliū p̄ se corrūpūt animal. d. tangibiliū aut excellentia vt calidū et frigidū et durū corrūpit animal et ē. tertio quod oēs quidem supfluitas. i. oēs excellentia sensibilis corrūpit sensum quod excellentia eius quod tangi pōt corrūpit tactum. h. aut. i. fm. h. v; fm tactū determinatū est ipi animal viuere. quod statim cū animal caret tactu. caret vita. ideo sequitur quod sine tactu aut monstratū est quod impossibile ē animal eē vnde excellentia tangibiliū nō solū sensus tactus corrūpit s; corrūpit animal quod necesse ē animal solū hēre hūc. i. tactū. Notat aut quod quod solus tactus ē necessarius animal. alii aut sensus nō sunt necessarii. id quod corrūpunt alios sensus nō oēs quod corrūpunt animal. s; que corrūpunt tactuz d̄ necessitate corrūpūt et al. Dubitaret forte aliquis utrum alii sensus sint necessarii animal et vt quod sic quod nō oia animalia hnt ea ex quibus sunt apta nutriri i loco sue gnationis quod talibus animalibus necessarii sunt alii sensus. vt possint sibi quere alimētū. Adm quod. h. rō nō arguit quod animalia sint simplr necessarii alii sensus. s; quod animalia huiusmodi animalia p̄cessiuo debēt sibi quere cibū. s; tactus ē necessarius animal simplr et ē necessarius animal cuilibz. p̄terea alii sensus sunt necessarii animal p̄cessiuo aliquo mō per accūs iōstuz tale animal sine aliis sensibus nō pōt sibi quere alimētum s; tactus ē necessarius per se quod quilibz tangibiles per se sunt de p̄pōne corporis. i. animalis nō aut sic sunt per se de p̄pōne talis corporis alie sensibiles quilibz. Ultimo cū dicit alios aut sensus ostendit ad quod alii sensus deserviunt animal. d. quod alios aut sensus hz animal sicut dictū ē nō p̄pter eē s; pp bene eē vt visus hz quod videat quod sunt i aere et i aqua et oio aut hēt visum vt videat quicūqz sunt in diaphāo sensus gustus hz animal vt sentiat quod ē delectabile et quod ē triste in alimento et vt percipiat et vt moueat ad ipm alimētū auditū aut hz ut significet aliquid sibi ab alio. linguā aut hz ut significet aliquid alteri et i hoc tetminat sentētia de animal. Laus sit xp̄o quod ē n̄rarum animalium merces premiū et felicitas quod cū patre et spiritu sancto ē vnus deus b̄ndictus in secula seculorū amen.

Explicit subtilissima expositio librorū de animalia Aristotelis a summo interprete Egidio romano ordinis heremitarū s̄e edita: ex sua spēte fido exemplari rursusqz reiterata opa diligentissime castigato excerpta. Imp̄ssa vō papie p̄ solertē viz. d. Christophorū de Caribus rogatu et ip̄sa diligentē viri Hieronimi d̄ duratibus āno 1491. die. 26. mēsis Julij ad laudem eterni dei eiusqz gloriosissime matris virginis marie.

Tabula ititulationū difficultatū quas mouet
egidius romanus in expositione librorū de
anima aristotilis in qua hic ordo suatur. vt lz
plurima notatu digna tangant. tñ ea solum
annotantur que sub dubitationū titulo ponūt
Cum vō sub hac forma nihil pponat vsque
ad illā prem textus. que incipit ibi. Principiū
aut q̄stiois: Ideo tabula ex eo loco initiū sumet
Principium aut questionis.

Ut^m Nihil moueat nisi moueat fo. 6.

Quare democritus posuit hos atthomos vltia p̄n
cipia nature fo. 7.

Quare Democrit^o posuit aiaz p̄p̄di ex attho
mis non quibuscunqz sed ex atthomis ignee
nature. fo. 7.

Quare Democrit^o posuit aiaz eē ex atthomis
rotundis. fo. vii.

Quomodo atthomi exiores qui sunt deforis
auxiliāt nobis et faciūt ad p̄tūatōz uite fo. vii

Ut^m Alienat^o i sēsu sit alienat^o i intellectu. fo. 8.

Quomodo Democritus credebatur sensū et itel
lectum idē p̄p̄ idēptitatē aie z intellectus. fo. 8.

Quicūqz autem ad cognoscere.

Quō ātiq̄ dixerūt aiaz eē p̄ncipia entiu. f. viii.

Ut^m bona sit positio antiquorum. fo. viii.

Utrum Alia sit p̄posita ex p̄ribili z imp̄ribili et
quomodo. fo. 9.

Utrū prima longitudo sit ydea dualitas p̄ma
latitudo ydea trinarij p̄tia p̄fūditas ydea qua
ternarij. fo. 9.

Quomodo tam aia q̄ alia entia p̄stent ex his
ydeis. fo. viii.

Quā autem z motiūz

Quomodo aie p̄petit rō mouendi ex eo q̄ est ex
p̄ncipijs. fo. 10.

Quō ignis ē icorpallissimus elemētōz fo. 10.

Quomodo ignis mouetur et mouet alia. fo. 10.

Quomodo cor^o idiuisibilia ex q̄bus ponebat De
mocritus p̄p̄di aiaz ex eo q̄ erāt p̄n^o dabāt aie
q̄ eēt intellectus. fo. i i.

Uidef autem thalles ex q̄bus zc.

Quomodo hypus alijs ē rudius loquutus. fo. i i.

Utrū ratio hypi eēt bona fo. 12

Utrū sit bñ dictum q̄ oia ellementa acceperūt
iudicē p̄ter terrā fo. 12.

Considerandū aut p̄mum q̄dem zc.

Utrū sit bñ dictū q̄ ois motus sit i loco. fo. 13.

Quare sit icōueniēs aiaz eē per se locabilē. fo. 13

Quomodo tricubitū z albū p̄ accūs sint i loco. f. 13

Utrū q̄dqd mouet. nā moueat iuolent^o fo. 13

Utrū mouēs q̄ mouetur z ipm moueat eodez
modo sicut mobile. fo. 13.

Quo^o uideat falsuz quod d̄r i p̄cedēti q̄stioe. f. 13.

quod mouens motum eodem modo moueat
sicut z mobile. fo. 14.

Utrū si aia mutaret locū p̄tingeret resurrectio
mortuorū. fo. 14.

Quidam autem z mouere.

Quō plato posuit aiam p̄poni ex nūeris armo
nicis fo. xiiij.

Quomodo itelligēda sit opi^o platonis. fo. 15.

Quomodo motus aie sit sicut motus celi. fo. 15.

Primum q̄dē igitur non bene.

Utrū sensus possit dici circulus. fo. 16.

Utrū itellcūs itelligat i sil et n̄ successiue. fo. 16.

Utrū sequitur q̄ si intellectus itelligeret appli
cando se rebus s̄m p̄tes q̄titatiuas q̄ ifinites

itelligeret idem fo. xvj.

Utrū intellectus per p̄tes p̄tibiles p̄tibilia posit
itelligere et per ip̄tibiles ip̄tibilia. fo. 17.

Quō circulatio ē p̄petua z n̄ bz finē fo. xvij.

Utrū si opatio itellect^o eēt circulatio itellectus
sp̄ itelligeret z p̄petuaretur eius opatō. fo. xvij

Adhuc aut itelligentia zc.

Utrum valeat p̄ntia phi q̄ beatitudo aie non
p̄sistit i motu qz non est sua subā fo. 18

quomodo motus nō p̄petit aie s̄z nāz fo. xviii.

Quomodo aia sic anectat corpori q̄ corpus sit p̄p̄
bonū aie z magis sic q̄ ēp̄uerso fo. 18

Quomodo plato posuit q̄ aie fugiēdum erat oē
corpus. fo. 18.

Quare platonē reddidit cāz ex anima celi q̄
celū circulariter moueat fo. xviii

Quomodo ex p̄tione platonis seq̄batur quod
q̄libz aia igrederetur oē corpus fo. 19.

Alia aut opio q̄dam zc.

Utrū Alia sit p̄positio vl ratio p̄positoꝝ. fo. 19.

Quomodo armonie non est mouē fo. 19.

Rōnabilius aut dubitabit zc.

Utrū passiones z opa aie hēant rōnē mot^o fo. 21

Quomodo i passionib^o p̄currit vterqz mot^o tam
locali q̄ altitudis. fo. 21.

Utrū gaudere z tristarī zc. huiusmodi p̄petant
aie s̄m se. fo. 21.

Utrū intelligē p̄ se p̄petat aie ita q̄ per se itelli
gat. fo. 21.

Utrū possim^o p̄cedē aliquo modo q̄ aia per se
itelligat. fo. 21.

Multū aut his q̄ dicta sunt.

vnde sequat q̄ oē q̄ mouet se ipz oē eē p̄tibile
z diuisibile. fo. 22.

Utrū phs vere arguat p̄ opionē Zenocrati. fo. 22

Quomodo spere Democriti sint cor^o pua. fo. 23.

Quō i p̄tuo oē dare q̄ mouet z q̄ mouet fo. 23

Utrū sit icōueniēs p̄ta z diuersa p̄tūta si l eē f. 23.

Tribus aut modis traditis zc.

Quare sit icōueniēs ponē i ipa aia res ipas^o
eē reale ad hoc quod itelligat illas fo. 24.

Utrū oē q̄ si aia d̄z cognoscē ista mixta q̄ n̄ solū
sit in ea miscibilia s̄ et eoz rationes. fo. 25.

vnde sequit quod hoc poito. f. q̄ in anima sint
miscibilia eēt in anima bonū z eēt p̄ria. fo. 25.

Utrū ead sint p̄n^o s̄be et alioꝝ p̄dicamētōz fo. 25

Utrū sit oē ens ellementū l ex elemētis et utrū
oē cognoscēs sit aiatum. fo. 25.

Oēs aut q̄ ex eo quod sentit

Utrū aia solū moueat localr. fo. 26

Utrū vera sit opi^o thalis. fo. 26

Utrū oia mixta h̄ntia aiam sint aia. fo. 27.

Quomodo rō illorū phoz deficiat. fo. 27.

Quā aut cognoscē ē anime zc.
quomodo ista. f. potentie actiue et passiue p̄panē

ad animas .fo.27.
quomodo errabant phi opinantes animam esse parti-
biles. fo.27.

Questiones secundi libri

Que quæ a prioribus tradita sint
vtrum sumenda sit ratio animæ cum in phemio
dicitur sit quod non. fo.28.

vtrum ista quæ est generatio predicetur de materia et de
forma. fo.29.

queritur cuius corporis anima est actus. fo.30.

Unde non oportet querere etc.

vtrum fiat unum ex anima et corpore et ex materia et forma. et
vtrum ex actu et potentia. fo.30.

vtrum remota forma dolabræ remaneat adhuc
dolabra. fo.31.

quomodo amota forma rei non remaneat res nisi
equoce. fo.31.

vtrum Amota potentia visiva non remaneat oculus
nisi equoce. fo.31.

vtrum Anima sit actus. fo.32.

vtrum Anima sit actus corporis. fo.32.

vtrum Anima sit actus corporis phisici. fo.32.

vtrum Anima sit actus corporis phici organici. fo.33.

vtrum anima sit actus corporis phici organici in potentia
natura hntis. fo.33.

Quoniam autem ex incertis et cetera.

que diffinitionum anime dicitur quia et que per quod. fo.34

quare diffinitio data dicitur quia danda dicitur propter
quid. fo.34.

quomodo diffinitio data dicitur demonstratōis
propter danda de demonstratōis principium. fo.34.

Utrum autem unumquodque etc.

vtrum in qualis parte animæ decisi possit reservari scilicet
fantasia vel existimatio. fo.35.

vtrum secundum locum motum non sepe a phisico. fo.35.

vtrum potentie anime differant solum ratione vel etiam
loco et subiecto. fo.36.

Quoniam autem quo vivimus etc.

qualiter agere sit a forma et a subiecto sed prin-
cipaliter a forma et qualiter differant. fo.36.

Potentiarum autem anime etc.

quare cum quædam sint potentie anime non sunt quæ
que diffinitiones speciales. fo.37.

vtrum plantis insit appetitus. fo.37.

vtrum sequitur. b. anima quod quod est phisicium est et appeti-
tuum. fo.37.

vtrum cuiusque est phisus istis et fantasia. fo.38.

Manifestum est igitur quoniam etc.

vtrum deest animæ diffinitio anime que non phe-
niat cuius anime specialis. fo.38.

cum non sint nisi tres gradus animarum quæ sunt quatuor
anime diffinitiones. fo.39.

vtrum vermes sint animalia perfecta cum eis
videatur competere motum secundum locum. fo.39.

Necessarium est autem debentem etc.

vtrum prius deest sit de actibus quæ de potentis. fo.40.

vtrum actus distinguatur per obiecta. et vtrum prius deest
sit de obiectis quæ de actibus. fo.40.

Est autem anima vivens corporis etc.

vtrum augmentum pertingat ex necessitate motum. fo.41.

vtrum est quod in rebus animatis oportet assignare spatium sursum

et deorsum propter id quod videtur in universo. fo.42.

vtrum cum superius dicitur quodolum natura præstatum certum est
sit vtrum quod augumentum ab igne vadat in istum. fo.42.

Quoniam autem eadem potentia anime etc.

vtrum unum et idem ut alimentum sit omnium nutritie et gene-
rativæ. fo.43.

vtrum sit bene dictum quod alimentum præ-
paret operatorem vegetativæ potentie. fo.43.

vtrum potentia vegetativa possit diffiniri per istum
actum quod est generare. et vtrum potentia operis ad gene-
ratorem cum sit accidens. fo.43.

quæ cum phisus diffiniat animam vel potentiam vegetati-
vam ab actu nutriendi et generandi non diffinit ip-
sam ab ope augmenti. fo.43.

Determinatis autem hiis etc.

quare non sit sensus in actu sine eis et sine ac-
cidentibus eorum quorum est per se sensus. fo.44.

vtrum elementorum sit sensus per se. fo.44.

quomodo vtrum anima phisica falsa est. scilicet quod si sensus secundum quod habet
dicitur potentiam activam tunc vel sensus sentiret seip-
sum vel sentiret absque exterioribus phisicis. fo.44.

vtrum non considerans factum sit proprie sciens. fo.44.

Non est autem simpliciter non pati etc.

vtrum sit verum quod ait phisus vtrum quod cum potentia reci-
pit aliquid ab actu. h. non est a phisico sed a filii nec est
ibi proprie passio sed salus. fo.44.

vtrum edificans cum edificat non alteret nec patiat
per. b. sequitur quod intelligens non patiat nec alteret. fo.44.

vtrum ens existens in potentia ad habitum fiat in actu per
magistrum. fo.44.

quomodo verum est quod. b. dicitur. scilicet quod omnium intellectus est
universale sensus vero particulare. fo.44.

vtrum visiva sint in anima. fo.44.

Dandum autem secundum unumquodque etc.

vtrum phisibilia anima efficiat aliquid in ipsos phisicos. fo.44.

quomodo phisibilia anima sunt per se phisibilia et quomodo per se
mouent sensum. fo.44.

vtrum filii cæcis in quantum a phisica sentiat per accens. fo.44.

Quoniam quidem est visus etc.

vtrum color sit per se visibilis. fo.44.

in quo modo dicitur per se sit color est visibilis. fo.44.

vtrum esse visibile per se et primo competat colori
vel per se tantum. fo.44.

vtrum color sit ratio quæ omnia alia videantur. fo.44.

vtrum prius sit deest animæ de luce quæ de diaphano. fo.44.

Non omnia autem visibilia sunt etc.

quæ hec visibilia innotata in tenebris non videntur sub
proprio colore et in luce non videntur sub propria luce. fo.44.

quare talia non sunt notabilia uno nomine. fo.44.

vtrum lux sit corpus. fo.44.

vtrum lux sit in medio reali vel intertoto. fo.44.

vtrum lux in sole sit virtus activa eius. fo.44.

Hunc autem de sono primum etc.

queritur in quomodo sit sonus tamquam in sono etc. fo.44.

vtrum in corporibus molibus possit aliquod esse sonum. fo.44.

vtrum oporteat esse plura ad hoc quod fiat sonus. fo.44.

Uacuum enim recte dicitur etc.

quæ aer scissus a virga fortius congregatur ut possit
causare sonum. fo.44.

vtrum idem sit sonus quod motus aeris. fo.44.

vtrum sonus habeat esse in medio realiter. fo.44.

utrū dñe sōi fiāt a sono i actu l' ecōuerso. fo. lvi
 Vox autem est sonus quidam. zc.
 nñ puenit sonus cātus a lira vel ex cordis ci-
 thare fo. lvi.
 utrū ex diuersitate corporū solidorum causatur
 alius z alius sonus. fo. lvi.
 utrū tria req̄sita ad sonum q̄ tetigit phūs sint
 distincta fo. lvi.
 utrum locutio sit homini naturalis fo. lvi.
 utrum uox sit sonus significatiuus fo. lvi.
 De odore autem z olfactibili zc.
 utrū aliis alibus sint note spēs odoris quas ho-
 mo non potest percipere fo. lvi.
 utrū bōitas tact⁹ faciat ad bōitatē itellcūs flix
 utrū bōitas alioz p̄suū faciat ad bonitatez in-
 tellectus fo. lvi.
 q̄ odores nō sp̄ p̄portionāf saporibus fo. lvi.
 Est autem olfactus per medium zc.
 utrū cū odor moueat mediū z sit i medio sit in
 eo intentionaliter fo. lvi.
 utrū odor aliquō hāt eē realz i medio fo. lvi.
 utrū p̄pū sit hōi n̄ sētif odorē sūi respiratōe flix
 utrū sic se hāt odoratus i hōie ad alia alia sicut
 se hāt ocli alioz aliu ad alia duoz oclōz flix.
 Gustabile autem ē zc.
 utrum gustus sit quidam tactus fo. lvi.
 utrum gustus sit idem q̄ tactus fo. lvi.
 utrū gustus p̄cipiat potabile. i. humidū fo. lvi.
 Si gustus imutatur ab humido z sapore a quo p̄-
 us imutatur fo. lvi.
 De tangibili autem z tactu zc.
 utrum tactus sit unus sensus fo. lvi.
 utrū tactus cū sit plures sensus fundetur in
 uno organo fo. lvi.
 utrū oēs p̄ietates tactus reducant ad caliduz
 frigidū sicū z humidum fo. lvi.
 utrum cum tactus sit sensus plures debeant
 sex sensus esse fo. lvi.
 Dubitabit autem aliquis zc.
 utrū iter tāgens z tactū iterponat sp̄ hūiditas
 aquea uel aerea fo. lvi.
 utrū aqua possit calefieri cū ignis n̄ possit in
 frigidari fo. lvi.
 utrū alia exñtia in aere uel i aq̄ alterent ul' pa-
 riant fm̄ qualitates tāgibiles hoz elemētōz
 z utrū corpa elemētata aliqd̄ patiant ab elis i
 quibus habent materialz esse fo. lvi.
 utrū prius p̄cutiat clipeus q̄ clipeatus fo. lvi.
 Oportet autem uniuersaliter de omni zc.
 utrū p̄sus sit susceptiuus sp̄erū sine mā fo. lvi.
 utrū p̄sibile positū. s. p̄sū faciat p̄sū fo. lvi.
 quō excellētie p̄sibilitū corrūpūt p̄sū fo. lvi.
 Quod autem non sit sensus
 utrū q̄ cognoscit qualitates tangibiles quaruz
 tactus p̄sus ē cogōscit eas p̄ organū tactus flix
 utrū hñs organū alicuius p̄sus cognoscat om̄s
 dñas obi illius sensus fo. lvi.
 utrū si p̄ unū mediū cognoscūt p̄sa p̄sibilia hñs
 organū p̄forme illi medio cognoscat p̄ illud or-
 ganū illa p̄sa p̄sibilia fo. lvi.
 q̄ organa p̄ que sentimus p̄ mediū extraneū.

appropriant elis simplicibus fo. lvi.
 Ut uero neq̄ cōmuniū zc.
 utrū oia p̄sibilia cōia cogōscāt unoq̄ q̄ p̄su flix
 utrū sint sex sensibilia cōmuniā fo. lvi.
 Quoniam autem sentimus zc.
 q̄ sit impossibile duos p̄sus unius obi eē fo. lvi.
 utrū possint aliquo mō eē duo p̄sus unius obi
 ut eiusdem coloris. fo. lvi.
 quō si alius eēt p̄sus q̄ sentiret z alius quo sētī-
 remus nos sentire iref in infinitū fo. lvi.
 utrū p̄uisū uideamus nos uidere fo. lvi.
 Sensibilis autem actus zc.
 utrū p̄sibilia sint dca fm̄ actū z p̄z potētiā flix
 quō z p̄sus z p̄sibile i actu sūt sil in potentia ne-
 ro non oportet fo. lvi.
 utrū p̄sus p̄ticulares directe p̄cipiant actiones
 suas fo. lvi.
 utrū p̄sus p̄ticulares aliquō sētīāt se sētīre flix
 utrū aliqs p̄sus p̄cipiat imutatōes p̄suū p̄ticu-
 larium in se z directe fo. lvi.
 quō soluat. h. q̄ utrū p̄sus sētīāt se sētīr flix
 Unusquisque quidem zc.
 utrū p̄cipiat p̄pas dñas sui p̄p̄i obi. f. lvi.
 utrū sit sile de duobus hōibus cognoscētibz
 dulce z albū z de uno z eodē hōie cognoscente
 utrūq̄ p̄ diuersas uirtutes fo. lvi.
 quō istud t̄pa i quo p̄sus cōis dicit albū eē aliō
 a dulci non accipit fm̄ accūs fo. lvi.
 Questiones tertii libri.
 Quoniam autem duabus differentiis zc.
 utrū si uoluntas hominis angef ad p̄is intel-
 lectus sit sensus fo. lvi.
 utrū intellectus noster subiciat motus solis
 uel corporum supercelestium fo. lvi.
 quō p̄sus p̄p̄ioz sp̄ vus ē z n̄ itellcūs fo. lvi.
 q̄ ad n̄m imaginari n̄ oz q̄ sequat passio i ap-
 petitu sed ad nostrum opinari fo. lvi.
 Si igitur fantasia est zc.
 utrū intellectus diuidat a scientia fo. lvi.
 utrū p̄ses hitus sint i p̄ōa intellectiua preterq̄
 scientia z opinio fo. lvi.
 quare p̄hūs maxime mentōem facit de hiis q̄
 tuoz scia p̄su opione z intellectu fo. lvi.
 utrū oibus alibus illit fan. sicut p̄sus fo. lvi.
 utrū formica z apes hāt fanta. defiatā fo. lvi.
 utrū si fanta. sit p̄posita ex p̄su z opione oz opi-
 nonē uerā cōformari sensui falso fo. lvi.
 Sed quā est moto. h. zc.
 utrū fan. sit idē q̄ p̄sus cōis zc. fo. lvi.
 utrū fanta. moueat a p̄su facto in actu fo. lvi.
 utrū fm̄ fantas. multa agant z patiant alia q̄
 illam habent fo. lvi.
 quō accipiunt be p̄ticule poite in descriptione
 fantasie fo. lvi.
 utrū aliq̄ p̄tigat p̄sus falli circa p̄pa oba f. lvi.
 De parte autem anime zc.
 utrū si potentie aie. sint p̄tes eius uel oēs erunt
 corruptibiles uel oēs erūt icorruptibiles fo. lvi.
 utrū oporteat intellectū eē imixtū si debeat
 imperare fo. lvi.
 utrū lz sit uez de intellectu diuino q̄ oporteat
 ipm eē imixtū ad hoc ut impet. h. etiam ueruz

fit de humano fo. 86

Unde neque misceri etc.

ut sequitur quod si intellectus esset virtus organica quod haberet qualitatem aliam sensibilem fo. 86

quod intellectus est locus spiritus et non tota anima fo. 87

quod excellens sensibile corrumpit sensum fo. 8 vii

Quoniam autem aliud est magnitudo etc.

quod in rebus materialibus differt res et sum est in immaterialibus vero non fo. 88

utrum in rebus materialibus sit aliquid quod non pertineat ad rationem quod dicitur quod in rebus materialibus possit dici quod sit pertinens aliquod ad rationem quidditatis fo. 88

quod veritate habet quod aliud sit res et rei esse in rebus materialibus fo. 88

quod intellectus recto aspectu discernat carnis esse id est carnis quidditatem fo. 89

utrum sit scire de cognitione naturalium et matheam fo. 89

Dubitabit autem utriusque aliquis etc.

ut sequitur quod si intellectus non est intelligibilis per se sed per aliquid aliud erit id est iudicium de eo et de aliis materialibus rebus fo. 89

quod intellectus noster intelligat seipsum fo. 90

quod in seipso a materia id sit intellectus et quod intelligit fo. 90

utrum cum in omnibus immaterialibus id sit intellectus et quod intelligit eodem modo tam respectu intellectus nostri quam respectu substantiarum separatarum sit id est intellectus et quod intelligitur fo. 90

utrum in separatis a materia idem sit scia speculative cum re scita fo. 91

utrum res ipsa que est extra animam ut est scita in actu sit aliquo modo idem cum scientia fo. 91

quomodo ex dictis sequitur solutio huius immediate precedentis questionis fo. 91

Quoniam autem sicut in omni natura

quod sequitur quod ubi est dare aliquid quod est omnia fieri oportet quod sit dare ibi aliquid quod est omnia facere fo. 92

que necessitas fuit ponere intellectum agentem fo. 92

utrum intellectus agens sit sicut habitus fo. 92

utrum intellectus agens se habeat ad fantasiam sicut lux ad colores fo. 92

utrum ille quorum appetates quasi phis attribuit intellectui agenti sit ei quod agens est patiente nobili fo. 92

utrum intellectus agens sic sit separabilis quod sit substantia separata et non sit pars nec potentia anime fo. 93

utrum scia in actu simpliciter precedat sciam in potentia fo. 93

Indivisibilium quidem igitur etc.

quod est propter apud intellectum sic est propter etiam apud esse. scilicet. quod utrum si aliquid separata proponant accidat ibi veritas et falsitas fo. 93

quod differt propter rei ad rem a propter rei ad tempus fo. 93

utrum intellectus possit intelligere longitudinem fo. 95

utrum intellectus possit intelligere duas magnitudines eiusdem speciei quod una est magna et alia est parva fo. 95

Quoniam autem secundum quantitates etc.

utrum possit esse unum secundum formam quod non est unum secundum continuitatem fo. 95

quomodo continuum sic sit unum per indivisibile quod non sit ibi separatio fo. 96

quomodo privatio cognoscit per habitum fo. 96

quod intellectus cognoscens privationem per hitum per formam privationem est de se est cognoscens in potentia fo. 96

quod per privationem et privationem cognoscit privationem fo. 96

Uidetur autem sensibile ex potentia etc.

quod sentire non est proprie passio nec alteratio nec motus cum non sit actus imperfecti sed perfecti fo. 96

quod tritari et delectari est privatio mediante vel medietate fo. 97

quod appetitum et fugitum non sunt alia a privatione fo. 97

utrum appetitum et fugitum sint alia ab invicem fo. 97

utrum fugitum et appetitum non esse altera ab invicem esse necesse altera a privatione sed eorum esse esse aliud utrum hoc sit eodem modo intelligendum fo. 97

Et omnino in actione etc.

quod veritas et falsitas sunt in eodem genere cum bono et malo fo. 98

utrum mathe. possint intelligi sine mendacio fo. 98

utrum intellectus non separatus possit intelligere separata fo. 99

ubi phis defiauit hanc questionem utrum possumus intelligere aliquid separatim fo. 99

De quo intellectu intelligit quando dicitur intellectus est species specierum fo. 99

utrum. h. dem phis intellectus est species spiritus si possit adaptari ad intellectum agens quod est. h. esse et tunc fo. 99

utrum possumus intelligere sine fantasmate fo. 100

De mouente autem quidem etc.

utrum potest anime distinguat per rationem habitum et irrationabilem. c. fo. 101

quod potest anime habere distinguat per rationabile et irrationabile. fo. 101

utrum alia distinctio que dicitur plonis sit sufficiens fo. 101

quod distinguat irascibilis et concupiscibilis fo. 101

utrum quodlibet istorum. scilicet. irascibilis et concupiscibilis habeat fugam et persecutionem fo. 101

quomodo in anima humana sunt tria sunt appetitum et quod in unoquoque homine est triplex appetitus fo. 101

Uidentur autem duo. h. etc.

utrum fantasia sit principium mouens fo. 102

quod. h. c. est habitus appetitus est principium practici intellectus et quomodo ultimum est principium actionis. fo. 102

utrum plura mouentia que requirunt ad motum processuum reducuntur ad unum fo. 102

utrum intellectus reducat ad appetitum vel e contra fo. 102

quod intellectus et appetitus dicitur mouere sed una eorum spiritus fo. 102

quomodo intellectus semper est rectus fo. 102

quoniam autem tria sunt etc.

quod potentia appetitiva mouet mota fo. 103

utrum intellectus sit mouens immobile et mouens motum fo. 103

quod in corde est finis et principium motus fo. 103

quod oportet esse in corde sic nos videmus in circulo fo. 103

quod a corde oportet incipere motum in animali fo. 103

quod dicitur tribus latitudinibus moueri utrum hoc sit dictum de celo vel de homine fo. 103

vegetabilem quidem igitur etc.

utrum in viventibus sit dare statum fo. 104

utrum omne habitus intellectum habeat sensum etc. fo. 104

utrum vera sit opinio plonis quod forme incorruptibili debetur corpus incorruptibile fo. 104

quod non videtur pergressu radiorum ab oculo ut ponit plato fo. 104

quod autem impossibile sit simplex etc.

utrum alii sensus sentiant tangendo fo. 105

utrum solus tactus sit alii necessarius fo. 105

utrum ea in quibus dicitur fra possit habere sensum tactus fo. 105

utrum visus et odor corrumpunt alii sensum tactus fo. 105

utrum alii sensus a tactu sint necessarii alii fo. 105